

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीचारित्रविजयगुरुभ्यो नमः ॥

॥ अथ श्रीधर्मरत्नकरंमटीका प्रारभ्यते ॥

॥ प्रथमो भागः ॥

(कर्ता—श्रीवर्धमानसुरिः)

ध्यावी प्रसिद्ध करनार—पंमित श्रावक होरालाल हंसराज. (जामनगरवाढा)

प्रणम्य श्रीजिनं वीरं । वीरिंतांतरशात्रवं ॥ कल्पद्रुममिवानल्प—संकल्पितफलप्रदं ॥ १ ॥

यथाबोधं विबुद्धीनां । सुखसंबोधहेतवे ॥ वक्ष्ये वृत्तिं समासेन । धर्मरत्नकरंमके ॥ २ ॥ तत्र ता-
वदादावेव प्रकरणकारः शिष्टसमयप्रतिपालनाय प्रयूहव्यूहव्यपोहकृतेऽशीष्टदेवतानमस्काररूपज्ञावमं-
गलाधिधानार्थं प्रयोजनादित्रयप्रतिपादनार्थं च श्लोकचतुष्टयमुपन्यस्तवान्, तद्यथा—

॥ मूलम् ॥—सर्वनीतिप्रणेतारं । सर्वधर्मप्रदर्शकं ॥ सर्वविद्यालतामूलं । नौमि श्रीनात्रिनं-

दनं ॥ १ ॥ सर्वकर्मविनिर्मुक्तं । सर्वलोकैकशास्करं ॥ सर्वाभरणैर्बद्धं । वंदे वीरं जिनेश्वरं ॥ २ ॥
 अन्यानपि नमस्यामि । श्रीमतस्तीर्थनाथकात् ॥ सिद्धांश्च सर्वसूरींश्च । वाचकांश्च मुनींस्तथा ॥ ३ ॥
 एवं कृतनमस्कारः । स्वान्योपकृतिवाङ्मया ॥ वद्वये प्रकरणं नाम्ना । धर्मरत्नकरंरुक् ॥ ४ ॥ व्याख्या
 —इह हि शिष्याः क्वचिदभीष्टे वस्तुनि प्रवर्तमानाः संतोऽभीष्टदेवतानमस्कारपुरस्सरमेव प्रवर्तते,
 यत उक्तं—प्रेक्ष्य पूर्वकृतां प्रायः । प्रारंभेषु चतुष्टयं ॥ वक्तुं युक्तं विनेयानां । वृत्त्युत्साहनिबंधनं
 ॥ १ ॥ मंगलं शास्त्रसंबंधः । शरीरं सप्रयोजनं ॥ चतुष्टयमधिभ्रंतं । प्रत्यूहापोहिमंगलं ॥ २ ॥ इ-
 त्यादि, अयमप्याचार्यो न हि न शिष्ट इत्यतः शिष्टसमयपरिपालनाय, तथा श्रेयांसि बहुविधानि
 प्रवर्तीत्युक्तं च—श्रेयांसि बहुविधानि । भवन्ति महतामपि ॥ अश्रेयसि प्रवृत्तानां । कापि यांति
 विनायकाः ॥ १ ॥-इति. इदं च प्रकरणं धर्माधर्मादिफलप्रतिपादकत्वेन सम्यग्दर्शनज्ञानादिहेतु-
 त्वात् श्रेयोभूतं वर्तते, अतो विघ्नविनायकोपशांतये, तथा प्रयोजनादिरहिते प्रेक्षावंतो न प्रवर्तते,
 तदुक्तं—सर्वस्यैव हि शास्त्रस्य । कर्मणो वापि कस्यचित् ॥ यावत्प्रयोजनं नोक्तं । तावत्तत्केन गु-
 ह्यतां ॥ १ ॥ तथा—सिद्धार्थे सिद्धसंबंधं । श्रोतुं श्रोता प्रवर्तते ॥ शास्त्रादौ तेन वक्तव्यः । संब-

धः सप्रयोजनः ॥ १ ॥ अतः प्रयोजनादिप्रतिपादनार्थं च, तत्र सर्वनीतिप्रणेतारमित्यादिश्लोकत्रयेणाग्नीष्टदेवतानमस्कारमाह, अयमेव चोक्तन्यायेन प्रत्यूहप्रतिहृतिहेतुः, एवं कृतनमस्कार इत्यादिना श्लोकेन प्रयोजनादित्रयमुक्तं, तथाहि—

स्वान्योपकृतिवांभयेति वदता प्रयोजनमुक्तं, वक्ष्ये प्रकरणं नाम्ना धर्मरत्नकरंमकमित्यनेन पुनरिदं प्रकरणमग्निधेयतया निर्दिष्टं. अग्निधानाग्निधेयलक्षणश्च संबन्ध इति समुदायार्थः. अवयवार्थो व्याख्यालक्षणानुरोधोद्योजनीयस्त्वैदं—संहिता च पदं चैव । पदार्थः पदविग्रहः ॥ चालनाप्रत्यवस्थानं । व्याख्यातवस्य षड्विधाः ॥ १ ॥ इह च गमनिकामात्रफलत्वात्प्रस्तुतारंभस्य प्रायः संहितादिचर्चव्यपोहेन भावार्थकथनमेव क्रियते, शेषव्याख्यालक्षणयोजना तु स्वयमेव सुधिया वर्णनीया. तत्र सर्वनीतिप्रणेतारमित्यत्र नौमीति क्रिया, ततश्च नौमि स्तौमि, कं कर्मतापन्नं? श्रीनाग्निन्दनं, नाग्नेर्नाग्निकुलकस्य नन्दनः पुत्रो नाग्निन्दनः, श्रिया लक्ष्म्योपलक्षितो नाग्निन्दनः श्रीनाग्निन्दनो युगादिदेव इत्यर्थस्तं, किंविशिष्टं? सर्वनीतिप्रणेतारं. सर्वाश्च ता नीतयश्च लोकलोकोत्तरव्यवहाराः सर्वनीतयस्तासां प्रणेता स्रष्टा सर्वनीतिप्रणेता तं, पुनरपि किंविशिष्टं? सर्वधर्म-

प्रदर्शकं, सर्वे च तेऽस्तिधर्मश्रुतधर्मचारित्रधर्मग्रासधर्मादयो धर्माश्च सर्वधर्माः, तेषां प्रदर्शकः प्रकाशकः सर्वधर्मप्रदर्शकस्तं, भूयोऽपि किंभूतं? सर्वविद्यालतामूलं, सर्वाश्च ता विद्याश्च शब्दविद्याप्रभृतयः प्रज्ञात्यादयश्च सर्वविद्यास्ता एव वद्वयः सर्वविद्यालतास्तासां मूलं कारणं सर्वविद्यालतामूलं, तं श्रीनाञ्चिनंदनं नौमीति श्लोकार्थः. तथा सर्वकर्मविनिर्मुक्तमित्यत्र श्लोके वंदे इति क्रिया, कं वंदे? वीरं, किंविशिष्टं? जिनेश्वरं जिनाः केवलमनःपर्यायावधिज्ञानिनश्चतुर्दशनवपूर्वविदश्च, तेषामीश्वरो जिनेश्वरस्तं. पुनरपि किंविशिष्टं? सर्वकर्मविनिर्मुक्तं. सर्वकर्माणि ज्ञानावरणादीनि तेभ्यो विशेषेण बंधोदयोदीरणपेक्षया नितरां सत्तापेक्षया मुक्तः सर्वकर्मविनिर्मुक्तस्तं. पुनरपि किंविशिष्टं? सर्वलोकैकभास्करं सर्वश्चासौ लोकश्च सर्वलोकस्तस्य प्रकाशकारित्वादेकोऽद्वितीयो भास्कर इव भास्करस्तं. भूयोऽपि किंविशिष्टं? सर्वाभरनरैर्वंधं सकलसुरनराणां स्तुत्यमिति श्लोकार्थः. तथा न्यानप्यजितादीन् महाविदेहजादींश्च नमस्यामि नमस्करोमि श्रीमतो लक्ष्मीवतस्तीर्थनायकांस्तीर्थाधिपतीन् सिद्धांश्चेत्यादौ चकाराः समुच्चयार्थाः. ततश्च सिद्धांश्च सकलकर्मक्षयेण निष्ठितार्थान्. सूरींश्चाचार्यांश्च वाचकांश्चोपाध्यायांश्च मुनीन् साधून् तथा तेनैव प्रकारेण नमस्यामीति श्लोकार्थः.

ततश्चैवं कृतनमस्कार एवममुना प्रकारेण पूर्वोक्तेन कृतो विहितो नमस्कारः प्रणामो येन मया स कृतनमस्कारोऽहं स्वान्योपकृतिवांछया स्वस्यात्मनोऽन्येषां च परेषामुपकृतिरूपकारस्तस्यां वांछेत्वा स्वान्योपकृतिवांछा तथा स्वान्योपकृतिवांछया, अनेन कर्तुः श्रोतुश्चानंतरं प्रयोजनमुक्तं, परंपरं तु द्वयो-रपि मुक्तिरिति वक्ष्येऽन्निधास्ये प्रकरणं लघुशास्त्रविशेषं नाम्ना नामधेयेन धर्मरत्नकरंस्कं, धर्मस्य शुभाध्यवसायरूपस्य संबंधीनि रत्नानीव रत्नानि, पुण्यप्राणिन्निरेव प्राप्यत्वाद्द्विचिंतयचिंतामणिकल्प-त्वेन सकलसमीहितार्थप्रदायकत्वाच्च ज्ञानदर्शनचारित्ररूपाणि, दानशीलतपोभावनास्वप्नानि, द-यादानदाद्विण्यसौजन्यौदार्यगान्धीर्यविनयनयप्रशमादिसत्पुरुषगुणरूपाणि च धर्मरत्नानि, तेषां करंस्क इव करंस्कस्तं धर्मरत्नकरंस्कं वक्ष्ये, इति श्लोकचतुष्टयार्थः. अथ प्रकरणाधिकारंस्तत्संख्यां च विभ्रणेषुः श्लोकपंचकमाह—

॥ मूलम् ॥—धर्माधर्मौ १ जिने पूजा २ । गुरुभक्तिरकृत्रिमा ३ ॥ परोपकारः ५ संतोषः ५
। संसारासास्तामतिः ६ ॥ १ ॥ शोकशंकोः समुद्भेद ७—श्चेतसो निष्कषयिता ८ ॥ सर्वलोकवि-
रुद्धानां । दूरतः परिर्वर्जनं ए ॥ २ ॥ दानं १० शीलं ११ तपो १२ द्रावः १३ । शिष्टसंगो १४ वि-

नीतता १५ ॥ विषयेषु च वैमुख्यं १६ । विवेको १७ मृदुभाषिता १८ ॥ ३ ॥ सर्वधर्मशिरोरत्नं ।
 दयाधर्मः सदोत्तमः १९ ॥ विधिवत्संघपूजा च २० । सर्वत्रामी न सद्गुणाः ॥ ४ ॥ धर्माधर्मादिका-
 मेनां । संघपूजावसानिकां ॥ वदयेऽहमधिकाराणा—मानुपूर्व्येह विंशतिं ॥ ५ ॥ व्याख्या—तत्र
 धर्माधर्मौ प्रतीतौ, तावत् प्रकरणे ज्ञेय्येते, इति क्रिया सर्वत्र योज्या, जिनपूजेत्यादिवचतुष्टयं सु-
 गमं. संसारासारतामतिरिति संसारस्यासार्ता संसारासार्ता, तस्यां मतिः संसारासारतामतिः, सा
 चात् ज्ञेय्यते, शोकशंकोः शोककीलस्य समुहेदः सर्वथा विनाशः. चेतसश्चित्तस्य निष्कषादि-
 ता कषायकाङ्क्षुपरहितत्वं. सर्वलोकविरुद्धानां सर्वलोककथं सकलशिष्टजनस्य विरुद्धानि विरोधवंति
 कर्माणि सर्वलोकविरुद्धानि, परुषता वा तेषां दूरतो दूरेण परिवर्जनं परित्याग इति, इतः पदत्व-
 कं सुगममेव. तथा सर्वधर्मशिरोरत्नमिति सर्वधर्माणां शिरोरत्नमिव चूडामणिरिव दयाधर्मो दयैव
 धर्मो दयाधर्मः, सदा सर्वकालमुत्तमः प्रधान इति. विधानेन विधिवद्विधिपूर्वकमित्यर्थः, संघपूजा
 साधुसाध्वीश्रावकश्राविकालक्षणचतुर्विधश्रमणसंघसपर्या कर्तव्येति तात्पर्यमिति. सर्वत्र सर्वप्राणिव्व-
 मा एते न नैव सद्गुणाः शोचनगुणा ज्वन्तीति गम्यते. तथा धर्माधर्मावादी यस्याः सा धर्माधर्मा-

दिका, तां धर्माधर्मादिकानामेनामिमां, संघपूजावसानं पर्यंतो यस्याः सा संघपूजावसानिका, तां वद्व्ये ऋणिष्याम्यहमधिकाराणां प्रस्तावनामानुपूर्व्यां परिषाड्या इहाल प्रकरणे विंशतिं, विंशतिप्रमाणानधिकारानिति भावः. इति श्लोकपंचकसमासार्थः. अथ प्रथममधिकारमग्निधिसुधर्मो धर्मयोरेकार्थिकशब्दान् श्लोकद्वयेनाह—

॥ मूलम् ॥ —धर्मः पुण्यं वृषः श्रेयः । सद्वृत्तं सुकृतं शुभं ॥ सदनुष्ठानमित्याद्याः । शब्दास्तुद्व्यर्थवाचकाः ॥ १ ॥ अधर्मः किल्बिषं पाप—मवद्यं दुष्कृतं तथा ॥ दुरनुष्ठानमित्याद्याः । शब्दास्तुद्व्यर्थवाचकाः ॥ २ ॥ व्याख्या—तत्र दुर्गतिपतञ्जितुधारणाधर्मः, तदुक्तं—दुर्गतिप्रसृतान् जंतून् । यस्माद्धारयते ततः ॥ धत्ते चैतान् शुभे स्थाने । तस्माद्धर्मं इति स्मृतः ॥ १ ॥ स च जीवस्य शुभप्रपरिणामः, कारणे कार्योपचारेण तत्त्वार्थश्रद्धानं चैत्यवंदनादिक्रियाकलापरूपं बाह्यमनुष्ठानं चोच्यते, यथा तंजुलान् वर्षति पर्जन्यः, पर्जन्यो हि जलं वर्षति, तेन च तंजुला निष्पद्यंते, ततो जले कारणभूते तंजुलाः कार्यभूता उपचर्यते इति. एवं धर्मोऽपि शुभाध्यावसायरूपः कारणं, सदनुष्ठानं च किर्यारूपं कार्यं, तत्र शुभाध्यवसाये कारणभूते सदनुष्ठानं कार्यभूतमुपचर्यते, अयमग्निप्रायः—

सदनुष्ठानं क्रियारूपं धर्मशब्देन व्यपदिश्यत इति. एवं सर्वत्र कार्यकारणभावो वेदितव्यः. तथा धर्महेतुत्वानुष्ठानमपि धर्मः, पुण्यं च पुण्यप्रकृतयः, तांश्रेमाः—सायं लक्ष्मणोयं । सत्ततीसं च नाम पगईत् ॥ तन्नि य आऊणि तहा । बायालं पुनपगईत् ॥ १ ॥ सत्ततीसं नामस्स । पगईत् पु-
 न्नामाय ता य इमा ॥ मणुयगइ तयणुपुवी । देवगइ तयणुपुवी य ॥ २ ॥ पंचिंदियजाई तह । दे-
 हाणं पंचयं च ते य इमे ॥ जरालय वेजविय । आहास्य तेय कम्मइगा ॥ ३ ॥ अंगोवंगा
 तिन्नेव । आइमा आइमं च संघयणं ॥ समचत्तरंसं अणहा । वन्न रसा गंध फासा य ॥ ४ ॥ अ-
 गुरुलहु पराघायं । जसासं आयवं च लज्जोयं ॥ सुपसत्ता विहगगइ । तसायदसगं च निम्माणं
 ॥ ५ ॥ तस बायर पज्जत्तं । पत्तेय थिरं सुअं च सुभगं च ॥ सूसरअएज्जसं । तसाइदसगं इ-
 मं होइ ॥ ६ ॥ तिह्यरेणं सहिया । सत्ततीसं तु नाम पगईत् ॥ तन्नि य आऊणित्ति य । सु-
 रनरतिरियात्तमेण ॥ ७ ॥ तथा वृषः; वृषशब्देन धर्मोऽभिधीयते. श्रेयः श्रेयःकर्म प्रशस्यं सदनु-
 धानमेव. सद्वृत्तं सुकृतं च तदेव. शुभस्य पुण्यवक्ष्याम्या. सदनुष्ठानमिति, सच्च तदनुष्ठानं च शु-
 ब्रव्यापाररूपं सदनुष्ठानं. इत्याद्या एवमाद्याः, आदिशब्दात् सच्चारित्रं सुचरितं चरणं निवृत्तिर्विति-

नियमः संयमश्चैवमादयो दृष्टव्याः, शब्दा ध्वनयत्तुल्यानगः ...
 चिद्भेदेऽपि तुल्यार्थत्वेन विवक्षितत्वान्न पर्यनुयोगः कर्तव्य इति श्लोकार्थः. अथर्षो धर्मो विपदास्तस्य
 व्याख्यानं पूर्ववद्विपदात्वेनैव कर्तव्यं. किद्विषमिस्त्यधर्महेतुकत्वादतीवनिश्चं कर्म अथर्मशब्दाभिधायि
 प्रवर्तति सर्वत्र योऽर्थः. पापमिति जीवन्मूर्खरूपं शनान्मलिनकारित्वात् प्रापं पापकर्मप्रकृतयस्ताश्चे-
 माः—नाणंतरायदसगं । दंसण नव मोहपयम्बिबीसं ॥ नामस्स य चउतीसं । तिण्हं एक्केक्कपावा-
 तु ॥ १ ॥ मइसुयत्तंहीमणपज्जा—वाण तह केवलस्स आवरणं ॥ नाणावरणं कम्मं । पंचविहं
 होइ एवं तु ॥ २ ॥ जं दाणलाअन्नो गो—वन्नो गविरयाण विग्घसंजणं ॥ तेणंतरायकम्मं । पं-
 चविहं वन्नियं समए ॥ ३ ॥ चख्खु अचख्खू उत्तंही । वरकेवलदंसणाण आवरणं ॥ चउरो पंच य
 निहा । दंसण उवत्तं ग विग्घत्ता ॥ ४ ॥ निहा निहा निहा । पयला अन्ना उ पयत्तपयत्तत्ति ॥
 धीणत्थी य तहेवं । दंसणावरणं भवे नवहा ॥ ५ ॥ मिहत्तमोहणीयं । सोलसभेयं कसायमोह-
 णीयं ॥ कोहाईण चउण्हं—णंताइ चउविहत्तणत्तं ॥ ६ ॥ इत्थीपुरिसनपुंसग—वेया हासो य
 रइ य अरइ य ॥ सोगो अयं दुगंत्तत्ति । नवविहं इयमोहणीयं ॥ ७ ॥ मोहत्तवीस एसा । एसा

पुण होइ नाम चढतीसा ॥ नरथगई तिस्थगई । एसिं चिय आणुपुवीच ॥ ८ ॥ एगिंदियाइ
चढरो । जाई बीयाइ कम्मसंघयणा ॥ एवं संठाणवि य । वनाइचउक्कमपसहं ॥ ९ ॥ उवघायं
कुविहगई । धावरसुहुमं तहा अपज्जसं ॥ साहारणा धिरासुत्र—मसुग्गदूसर अणाइज्जां ॥ १० ॥
अज्जासक्किन्ति य तहा । तिण्हं एक्केक्कियत्ति अपसह्वा ॥ गोयाउवेयणिज्जा—णुपावमेक्केक्किया
पगई ॥ ११ ॥ नीयं गोत्तं निरया—उयं च असायवेयणिज्जं च ॥ एया सवामिलिया । बासीइ
पावपगईच ॥ १२ ॥ तथा अब्बं पापमेव हिंसादि अब्धमहेतुकत्वेन, तदध्यवर्मः दुःकृतं दुष्टं कृतं
दुःकृतं, उरध्ववसायनिमित्तकत्वादेतदध्यधर्मः दुरुनुष्ठानं दुष्टं हिंसादिमहारंभादिरूपमनुष्ठानमशुच्य-
रिणामप्रवृत्तिकत्वादिदमध्यधर्म एव. इत्याद्या एवंप्रभृतयः, आदिशब्दाद्दुश्र्चरितदुश्चेष्टितादिग्रहः. श-
ब्दा ध्वनयस्तुत्वार्था एकाधी चवंतीति श्लोकद्वयसमासाधीः. अथ धर्माधर्मयोर्बाह्यांतरहेतूनुपदर्श-
यन् श्लोकषट्कमाह—

॥ मूलम् ॥—मानुष्यं शोचनो देशः । शुचा जातिः शुभ्रं कुलं ॥ सुरूपं दीर्घमायुष्य—मा-
रोग्यं बुद्धिपादवं ॥ १ ॥ कल्याणमिबसंसर्गः । पापमित्रविवर्जनं ॥ शुश्रूषा सुश्रुतिश्चैव । सुफलत्रा-

दिपरिहृदः ॥ १ ॥ अंतरंगद्विषां मांघ—मौदार्यं पापनीरुता ॥ सुनीतौ प्रीतिरित्याद्या । बहवो ध-
 र्मेहेतवः ॥ ३ ॥ कुदेशः कुत्सितो वासः । कुजातिः कुत्सिता गतिः ॥ कुशास्त्राणि कुमिताणि ।
 कुकलत्रादिपरिहृदः ॥ ४ ॥ कुश्रुतिः कुमतिश्चैव । कुविद्या कुत्सितो गुरुः ॥ अत्यंतमुत्कटो रागो ।
 द्वेषो मोहश्च कुग्रहः ॥ ५ ॥ महारंजो महादंभो । महालोभो महामदः ॥ कुनीतौ प्रीतिरित्याद्या
 । बहवः पापहेतवः ॥ ६ ॥ व्याख्या—मानुष्यं मानुषत्वं धर्मस्य बाह्यो हेतुर्भवतीति सर्वत्र क्रिया-
 योगः कर्तव्यः । इदं चातीवदुर्लभत्वेन संपूर्णधर्मकर्मकारणत्वेन च धर्मप्राप्तौ बाह्यहेतुत्वेन प्रथममुप-
 न्यस्तमिति, दुर्लभत्वं चास्य बुद्धकादिदृष्टांतैर्जावनीयं, ते चामी—बुद्धग १ पासग २ धन्ने ३ ।
 जूए ४ रयणे य ५ सुमिण ६ चक्के य ७ ॥ चम्म ८ जुगे ९ परमाणू १० । दस दिठंता मणुय-
 लंभे ॥ १ ॥ एतत्कथानकानि पुनरतिशुष्पत्वान्न लिख्यंतेऽस्माद्भिः, आवश्यकदिश्य एवावसेयानि ।
 तथा शोचनो देश इति, शोचनः प्रधानो देशो जनपद आर्थदेश इत्यर्थः, सोऽपि धर्मस्य बाह्यो
 हेतुरिति, स च शोचनो देशः सार्धपंचविंशतिजनपदात्मको यथा—
 रायगिहमगह १ चंपा । अंगा २ तह तामलित्ति वंगा य ३ ॥ कंचणपुरं कलिंगा ४ । वा

एारसी चैव कासी य ५ ॥ १ ॥ साकेय कोसला ६ गय—उरं च कुरु ७ सोरिं कुसुदा य ८ ॥
 कपिलं पंचाला ए । अहिच्छता जंगला चैव १० ॥ २ ॥ बार्गर्हं य सुरठा ११ । मिहिल विदेहा
 य १२ वल कोसंबी १३ ॥ नंदिपुरं संडिह्या १४ । गदिलपुरमेव मलया य १५ ॥ ३ ॥ वड्यारु व-
 त्त १६ वरणा—वत्ता १७ तद्द मत्तियावद्द दसन्ना १८ ॥ सुत्तिमर्ह्या चेद्द १९ । वीअअयं सिंधुसो-
 वीरा २० ॥ ४ ॥ महुरा य सूरसेणा २१ । पावा अंगीय २२ मासपरिविद्दा २३ ॥ सावली य कुणा-
 ला २४ । कोनीवसिं च लाटा य २५ ॥ ५ ॥ सेयंविवावि य नयरी । केद्दअध्दं च आयसिं अ-
 णियं ॥ जत्थुपत्ति जिणाणं । चक्कीणं रामकरहाणं ॥ ६ ॥ शुचा जातिः शुभ्रं कुलमिति, तत्र
 मानुसमुह्वा जातिः, सापि शुचा धर्मस्य बाह्यो हेतुः, पितृसमुहं कुलं, तदपि शुभ्रं तथैव. अथवा
 ब्राह्मणकवियैश्वशूद्रस्वरूपा जातिः, उग्रभोगज्ञातर्हद्वाकुक्कौरव्यहसिंशादिकं कुलमिति. तथा सु-
 रूपमिति शोभनं रूपं. सुरूपमविकल्पपंचेंद्रियत्वमिदमपि धर्मस्य हेतुः, यस्मादनुपहृतपूर्णपंचेंद्रियत्व
 एव जीवः संपूर्णधर्मयोग्यो भवति, न त्वितर इति. तथा दीर्घमायुष्कमिति, दीर्घं वर्षशतादिजीवन-
 त्वेन प्रलंबमायुष्कं जीवितं, एतदपि धर्मस्य बाह्यं कारणं, यस्मादल्पायुर्जीवो मानुष्यादिसामग्रीं प्रा-

त्यापि न धर्मं साधयितुमलमिति. तथारोग्यमिति, व्यरोग्यस्य चाव व्यरोग्यमिदमपि धर्मस्य बाह्यं निमित्तं, यतो दीर्घायुरपि जंतुः सरुक् धर्मं कर्तुं न समर्थ इति. तथा बुद्धिपाटवमिति बुद्धेः प्रज्ञायाः पाटवं दक्षत्वं बुद्धिपाटवं तीक्ष्णधिषणत्वमित्यर्थः, एतच्च धर्मस्यांतरंगमंगं, यतो दीर्घायुरपि नीरोगोऽपि सद्बुद्धिविकलः प्राणी न धर्मकर्माणि सम्यक्कर्तुं पारयति. तथा कल्याणमित्रसंसर्गः, कल्याणं सुखं, तत्कारीणि मित्राणि, तैः सह संसर्गः संबन्धः कल्याणमित्रसंसर्गः सदुपदेशदायिजनसंपर्क इत्यर्थः. कल्याणमित्रसंगर्गो हि धर्मस्य बाह्यं प्रधानं कारणमिति.

तथा पापमित्रवर्जनमिति, पापकारीणि मित्राणि पापमिवाणि, तेषां विवर्जनं परिहरणं पापमित्रविवर्जनं, पापमित्रसंगतो हि पापेष्वेव रमते, न धर्मकर्मसु, तत्संगपरिहारी तु विबन्धकाभावात् सुखेनैव धर्मं प्रतिपद्यते, अतः पापमित्रवर्जनमपि बाह्यं धर्मनिबन्धनमिति. तथा शुश्रूषा श्रोतुमिवा शुश्रूषा सदागमस्येति गम्यते. सुश्रुतिश्चैवेति, चैवेति समुच्चये, शोचना श्रुतिः सुश्रुतिः सम्यगागमश्रवणं. सुकलत्रादिपरिहृद इति, शोचनानि कलत्राणि सुकलत्राणि. तान्यादिर्यस्य सुपुत्रसुमित्रावृतसुखजननादिकस्य सुकलत्रादिः, स चादौ परिहृदश्च सुकलत्रादिपरिहृदः, अयमपि

धर्मस्य बाह्यो हेतुः, यतः शोचनेषु कलत्रपुत्रादिष्वाज्ञाविधेयतया सुखं धर्मः प्रतिपत्तुं कर्तुं च शक्यत इति. तथांतरंगदृष्टिं मांघ्रिमिति, अंतरंगद्विषो ज्ञानावरणादिकर्माणि च. तेषां मांघ्रं मंदता प्रतनुत्वमित्यर्थः. तथौदार्यं, उदारस्य ज्ञाव औदार्यं दानरसिकत्वमित्यर्थः. पापञ्जीरुता पापेभ्यः पापकर्मभ्यो ञ्जीरुता सञ्जयत्वं पापभीरुता. सुनीतौ प्रीतिरिति, शोचना चासौ नीतिश्च सुनीतिः सुन्यायस्तस्यां सुनीतौ प्रीतिः प्रमोदः. इत्याद्या एवमादयः, आदिशब्दाहाद्विण्यसौजन्यपरोपकर्तृत्वौचित्यकरणत्वादिपश्ग्रहः, बहवः प्रभृता धर्महेतवो धर्मकारणानि; इह च बुद्धिपाठवशुश्रूषा सुश्रुतिः, रगादिमांघ्रं, औदार्यं पापञ्जीरुता सुनीतिप्रीतिरित्येते ससांतरंगा धर्महेतवः, मानुष्यं सुदेशः सुजातिः सुकुलं सुरूपं दीर्घायुष्कमारोग्यं कल्याणमिदसंसर्गः, पापमित्रविवर्जनं, सुकलत्रादिपरिहृदश्चेत्येते दश बाह्या धर्महेतव इति श्लोकत्वार्थः.

अथाधर्महेतूनाह—तत्र कुदेश इत्यनार्यदेशः, तत्राधर्म एव प्रवर्तते, न धर्मस्य नामापि ज्ञायते, अतः कुदेशः सर्वेषामपि प्राणिनामधर्महेतुरेव, एवं सर्वेष्वधर्महेतुत्वं ज्ञायनीयमिति. कुत्सितो वास इति, यत्र बहवो मद्यमांसाशिनः पापिष्ठलोकावसन्ति स कुत्सितो वासः, आर्यदेशेऽपि

तथाविधग्रामादौ वसतां प्रायो न धर्मप्राप्तिरिति. कुजातिश्रान्नालकोलिकादिका, तत्रापि समुत्पन्नौ जंतुः प्रायः पापेष्वेव रमते. कुत्सिता गतिरिति नरकतिर्यक्तवानुषत्वकुदेवत्वद्वया कुत्सिता गतिः, तत्रापि प्रायः प्राणिनः पापप्रिया एव जवंति. कुशास्त्राणीति कुत्सितानि शास्त्राणि, येषु धर्मव्याजेनापि प्राणिनां वधो वर्ण्यते यथा वेदेषु, तथा यानि वास्यायनवशीकरणधातुर्वादादिशास्त्राणि, तान्यपि प्रायः श्रूयमाणानि पापमेव पुष्णंति. कुमित्राणीति पापमित्राणि, तान्यपि पापेष्वेव प्रेरयंतीति. कुकलत्रादिपरिहृद इति. कुत्सितः पापप्रियः कलत्रादिपरिहारः, तेन धार्मिकोऽपि बलादपि पापकर्मसु प्रेर्यत इति. कुश्रुतिरिति कुत्सितागमश्रवणं, तदपि प्राणिवधादौ प्रेरयतीति. कुमतिरिति कुत्सिता मतिः, कुमतिरनर्थपरगर्वतिका, तयाप्यधर्म एव प्राणी प्रवर्त्यत इति. कुविद्येति कुत्सिता विद्या स्वप्नधनुर्वेदविद्यादिका, सापि पापप्रवर्तिकैव. कुत्सितो गुरुरिति कुवर्माचार्यः, सोऽपि व्याजेनाधर्ममेव कारयतीति, अत्यंतमुत्कटो राग इति सचेतनाचेतनवस्तुषु नितरासन्निष्पन्नः, स च पापहेतुत्वेन प्रसिद्ध एव. एवं द्वेषो मोहः कुग्रहश्च, नवरं द्वेषोऽनिष्टवस्तुषु रोषप्रसरः, मोहः पुनरज्ञानं ममत्वं वा, कुग्रहो यत्र कुत्रापि शोचनेऽशोचने वा वस्तुनि लक्षस्तत्र बह्वाग्रहत्वमिति. महा

रंज इति महान् कृष्याधारंजः, अयमपि पापहेतुत्वेन प्रसिद्ध एव. महादंजो नानाकूटकपटैरत्यंतम-
परेषां वंचनं, पापहेतुत्वमस्य प्रकटमेव. महालोचो महामदश्च प्रतीतौ, कुनीतौ प्रीतिरित्यन्यायप्रिय-
त्वमित्यर्थः. इत्याद्या एवं प्रभृतयः, आदिशब्दान्महापश्चिहादिग्रहः, बहवो ऋयांसः पापहेतवः पा-
पकरणानीति. इह च कुदेशादयो बाह्या अधर्महेतवः, रागादयः पुनरंतरंगा इति स्वधिया ज्ञाव-
नीयमिति श्लोकषट्कार्थः. अथ धर्माधर्मयोः स्वरूपमुपदर्शयन् श्लोकद्वयमाह—

॥ मूलम् ॥—यत्राहिंसा वचः सत्य—मस्तेयं ब्रह्मसेवनं ॥ संतोषश्च स विज्ञेयो । धर्मः सर्व-
ज्ञानाषितः ॥ १ ॥ यत् हिंसा मृषा ज्ञाषा । चौर्यं मैथुनसेवनं ॥ महालोचश्च सोऽधर्मो । विज्ञेयो
जिनदेशिनः ॥ २ ॥ व्याख्या—यत्रेति धर्मोऽहिंसादया सर्वसत्त्वेषु वर्ण्यते क्रियते च स धर्मो वि-
ज्ञेय इति क्रिया सर्वत्र योज्या. वचो वचनं सत्यं तथ्यं वर्ण्यते ज्ञाष्यते च स धर्म इति. यत्र वा
चौर्यं चोरस्य ज्ञावश्चौर्यं सैन्यं तद्विपरीतमचौर्यं वर्ण्यते च स धर्म इति. ब्रह्मसेवनमिति. ब्रह्म ब्रह्म-
चर्यं, तस्य सेवनं पालनं ब्रह्मचर्यसेवनं, तद्यत्र वर्ण्यते पात्यते च स धर्म इति. संतोषः संतुष्टता
सच्चित्तचित्तवस्तुषु मूर्च्छापरिहार इत्यर्थः. स च यत्र वर्ण्यते सेव्यते स विज्ञेयो ज्ञातव्यो धर्मः शु-

तचारिवात्मकः सर्वज्ञज्ञापितः सर्ववेदिज्ञिः प्ररूपित इति. उक्तं धर्मस्वरूपमथाधर्मस्वरूपमाह—यत्र यस्मिन्नधर्मे हिंसा प्राणिप्रहाणरूपा वार्यते क्रियते च सोऽधर्म इति सर्वत्र योज्यं. मृषा वितथा-
 ज्ञाषा वाणी यत्र वार्यते ज्ञाप्यते च, चौर्यं स्तेन्यं यत्र प्ररूप्यते विधीयते. यत्र मैथुनसेवनमब्रह्म-
 निषेवनं स्त्रीसेवनमित्यर्थः प्रदर्श्यते सेव्यते च, यत्र महालोभश्च सचित्ताचित्तवस्तुषु महाप्रियाष-
 च्च मूर्खतिरेकश्च निरूप्यते क्रियते च सोऽयमधर्मः पापं विज्ञेयो वेदितव्यो जिनदेशितो जिनप्र-
 रूपित इति श्लोकद्वयार्थः. अथ धर्माधर्मयोः फलमुपदर्शयन् श्लोकचतुष्टयमाह—

॥ मूलम् ॥—सत्कुले जातिरोग्यं । सौभाग्यं रूपसंपदः ॥ आयुर्दीर्घं वरा लक्ष्मीः । कीर्ति-
 विद्या वरस्त्रियः ॥ १ ॥ यदन्यदपि सद्गस्तु । सुंदरं हृदयेऽस्मितं ॥ जीवानां जायते लोके । सर्वं ध-
 र्मस्य तत्फलं ॥ २ ॥ हीनजातिः सरोगतं । दरिद्रत्वं पराभवः ॥ अल्पमायुः कुरूपत्वं । दौर्भाग्यं
 दीनवृत्तिता ॥ ३ ॥ यदन्यदपि वस्त्वत्र । प्राणजाजां न सुंदरं ॥ दुःखाय जायते लोके । तत्सर्वं
 पापजृप्तिं ॥ ४ ॥ व्याख्या—सत्कुले शोभनवंशे उग्रभोगादौ जातिरूपत्तिर्यद्भवति तद्धर्मफलमि-
 ति सर्वत्र संबंधः कार्यः. आरोग्यं नरोगता, सौभाग्यं सर्वजनवद्वन्नत्वं, रूपसंपदः शरीरसौंदर्यश्रियः,

आयुर्जावितं दीर्घं प्रलंबं, वरा प्रधाना लक्ष्मी राज्यादिसंपत्, क्रीर्तिः ख्यातिः, विद्या शब्दविद्यादि-
 का पांडित्यमित्यर्थः; वरस्त्रियः प्रधानयोषितः; यदन्यदपि यदपरमपि सत् शोचनं वस्तु पदार्थः सुं-
 दरं समणीयं हृदयेऽस्मितं हृदयवाञ्छितं जीवनां प्राणिनां जायते संपद्यते लोके जगति सर्वं समस्तं
 धर्मस्याहिंसादिरूपसदनुष्ठानस्य फलं, सत्कुलजात्यादिप्राप्तिरूपं सर्वभूतैतच्छर्ममाहात्म्यमित्यर्थः. अथा-
 धर्मफलमाह—

हीनेत्यादि, हीना हीनम्लेह्यादिलोकसंबन्धिनी जातिरुत्पत्तिर्वेशरूपा, सरोगतं सव्याधित्वं, द-
 रिद्रत्वं दुर्गतत्वं, पराभवः परैरपमाननं, अब्धं स्तोकमायुर्जावितं. कुरूपत्वं हीनरूपत्वं, दौर्भाग्यं लो-
 कावह्वन्नत्वं, दीनवृत्तिता दीनाऽनुकंपार्हा वृत्तिर्वर्तनं यस्य स दीनवृत्तिस्तस्य ज्ञावो दीनवृत्तिता, ज-
 घन्यवृत्त्या परप्रेष्यत्वसेवकत्वरूपया निर्वाह इत्यर्थः. यदन्यदपि यदपरमपि वस्तु कलत्रादिकः पदा-
 र्थोऽत्रास्मिन् लोके प्राणभाजां प्राणिनां न सुंदरमशोभनं दुःखाय चित्तसंतापाय जायते संपद्यते
 लोके भुवने तत्सर्वं तत्समस्तं पापजुंघितं पापविलसितं, तदेतत्सर्वमशुभं पापानुष्ठानविपाकेन प्रा-
 प्यते प्राणिन्निरित्यर्थः, इति श्लोकचतुष्टयार्थः. अथ धार्मिकार्थमित्यर्थः स्वरूपं पूज्यतां निन्द्यतां च

प्रदर्शयन् श्लोकद्वयमाह—

॥ मूलम् ॥—निवृत्ताः सर्वपापेभ्यः । प्रवृत्ता धर्मकर्मसु ॥ इहैव धार्मिका लोकाः । पूज्यन्ते मनुजामरैः ॥ १ ॥ इहैव पापकर्माणि । कुर्वतः पापिनो जनाः ॥ निन्द्यन्ते सर्वलोकेन । प्राप्यन्ते च कदर्थनाः ॥ २ ॥ व्याख्या—निवृत्ता व्यावृत्ताः सर्वपापेभ्यः, सर्वाणि च तानि पापानि च प्राणिव-धादीनि तेभ्यः सर्वपापेभ्यः, प्रवृत्ताः प्रवृत्तिं कृतवन्तो धर्मकर्मसु धर्मक्रियासु, इहैवात्रैव लोके धार्मि-का धर्मवन्तो लोका जनाः पूज्यन्तेऽर्च्यन्ते मनुजामरैर्नरत्रिदशैरिति. इहैव पापकर्माणि अत्रैव प्राणि-वधमहारंजादिपापक्रियां कुर्वन्तो निर्वर्तयन्तः पापिनः पापिष्ठा जना लोका निन्द्यन्ते ह्रीद्व्यन्ते सर्वलो-केन सकलजनेन, प्राप्यन्ते लभ्यन्ते कदर्थना विम्बना इति श्लोकद्वयार्थः. अथ धर्माधर्मप्रशंसाप्र-शंसार्थं श्लोकद्वयकमाह—

॥ मूलम् ॥—तस्माद्धर्ममुत्सृज्य । धर्मे चित्तं निवेश्यतां ॥ स्वर्गापवर्गसंसर्ग—हेतुर्धर्मो य-तोंगिनां ॥ १ ॥ सेतुर्ध्रुवाणैव धर्मो । दुर्गतिद्वारोऽधकः ॥ कुशानुः कर्मकांतारे । निःश्रेणिः शिव-मंदिरे ॥ २ ॥ सर्वापायविनिर्मुक्तः । सर्वशिष्टनिषेवितः ॥ मात्नीःप्रदायको लोके । धर्म एव न चा-

परः ॥ ३ ॥ जननी जनको व्राता । पुत्रः पुत्री सुहृद्घनं ॥ एतानि कृत्रिमाण्येव । धर्मः पुनश्कृति-
 मः ॥ ४ ॥ तिष्ठत्यर्था गृहेष्वेव । श्मशानेषु च बांधवाः ॥ दत्त्वा जलांजलिं ऋयो । मोदंते गृह-
 मागताः ॥ ५ ॥ परलोकप्रयाणस्थं । विमुक्तं मित्वांधवैः ॥ धर्माधर्माविमं जीवं । गहंतमनुगहंतः
 ॥ ६ ॥ यत्र यत्र प्रयात्येष । जीवो धर्मसहायकः ॥ तत्र तत्रास्य सौख्यानि । जायंते चोत्तराः श्रि-
 यः ॥ ७ ॥ यत्र यत्र प्रयात्येष । जीवः पापसमन्वितः ॥ तत्र तत्रास्य दुःखानि । दाशियं च प्रजा-
 यते ॥ ८ ॥ दुःखद्विषो जनाः सर्वे । सर्वेऽपि सुखलिप्सवः ॥ सुखं च धर्मतः सर्वे । दुःखं पुनरध-
 र्मतः ॥ ९ ॥ जानंतोऽप्येवमत्यर्थं । महामोहवशंगताः ॥ सक्ताः सांसारिके सौख्ये । धर्म्यं कर्म न
 कुर्वते ॥ १० ॥ सुखे वैषयिके बुब्धाः । प्रार्थयंतस्तदेव हि ॥ दुःसहान्यपि दुःखानि । गणयंति न
 देहिनः ॥ ११ ॥ हस्त्यादिभ्यो महात्नीतिं । विगणय्य विमूढधीः ॥ मधुबिंदुरसासक्तो । यथा कूप-
 गतो नरः ॥ १२ ॥ व्याख्या—तस्मात्कारणादधर्मं पापानुष्ठानमुत्सृज्य परित्यज्य धर्मं सद्नुष्ठानरूपे
 चित्तं मनो निवेश्यतां निधीयतां? स्वर्गापवर्गसंसर्गहेतुर्देवलोकसिद्धिसंपर्ककारणं धर्मो दयाप्रधान-
 मनुष्ठानं यतो यस्मात्कारणादंगिनां शरीरिणामिति. सेतुमार्गो चवाणवे संसारसमुद्रे, दुर्गतिद्वारो-

धको नरकादिदुःखपिधायकः, कुशानुज्वलनः कर्मकांतार कर्मवनगहन, नःश्रापराधराहणान्तर
 वमंदिरे परमपदप्रासाद इति ॥ २ ॥ सर्वापायविनिर्मुक्तः सर्वदोषविवर्जितः, सर्वशिशुनिषेवितः स-
 र्वसाधुजनाचरितः, माप्तीःप्रदायको मा ज्ञयं कार्भुरित्येवमाश्वासकंचनदायकः, लोके जगति धर्म
 एव शुभानुष्ठानमेव, न चापरो नान्य इत्यर्थः ॥ ३ ॥ जननी माता, जनकः पिता, व्राता सहोद-
 रः, पुत्रः सुतः, पुत्री दुहिता, सुहृन्मित्र, धनं द्रव्यं, एतान्यमूनि कृत्रिमाण्येवासहजान्येव, धर्मः पु-
 नः शुभानुष्ठानं पुनरकृत्रिमः सहज एवैकरूप इत्यर्थः ॥ ४ ॥ तिष्ठत्यासतेऽर्था इव्याणि गृहेष्वेव
 मंदिरेष्वेव, श्मशाने याति गच्छति बांधवाः स्वजनाः, दत्त्वा वित्तीर्य जलांजलिं पानीयांज-
 लिं ऋयोऽपि पुनरपि, व्यपेर्गम्यमानत्वान्मोदंते क्रीडंते गृहं मंदिरमागता आयाता इति ॥ ५ ॥
 परलोकप्रयाणस्थं परत्रवे प्रस्थितं, विमुक्तं परित्यक्तं मित्रबांधवैः सुहृज्जनैः, धर्माधर्माविमं जीवं सु-
 कृतदुःकृते एनं जंतुं गभंतं व्रजंतमनुगह्यतोऽनुव्रजत इति ॥ ६ ॥ यत्र यत्र यस्मिन् यस्मिन् स्थाने
 प्रयाति प्रगहति एषोऽयं जीवो जंतुर्धर्मसहायको धर्मद्वितीयस्तत्र तत्रास्थैतस्य सौख्यानि सुकर्माणि
 जायंते संपद्यंते, चस्य चिन्नकमत्वाऽपुत्राः प्रधानाः श्रियः संपदश्च ॥ ७ ॥ यत्र यत्र प्रयात्येष जी-

व इति पूर्ववत् पापसमन्वितः पापयुक्तस्तत्र तत्रास्य दुःखानि दारिद्र्यं च प्रजायते, दुःखानि शारी-
 रमानसिकसंतापाः, दारिद्र्यं निर्धनत्वं च भवतीत्यर्थः ॥ ८ ॥ दुःखद्विषो दुःखद्वेषिणो जना लोकाः
 सर्वे समस्ताः, सर्वे च सुखद्विषसवः सुखाद्विषाणि, सुखं च शर्म च धर्मतो धर्मादेव, दुःखं पुनर-
 धर्मतो दुरुनुष्ठानादेव ॥ ९ ॥ जानंतोऽपि विदंतोऽप्येवममुना प्रकारेणत्यर्थमतिशयेन महामो-
 हवशंगता बृहदज्ञानवश्यां प्राप्ताः, सक्ता आसक्ताः सांसारिके भवसंबन्धिनि सुखे शर्मणि धर्म्यं ध-
 र्माहं कर्मानुष्ठानं न कुर्वते न विदधतीति ॥ १० ॥ सुखे शर्मणि वैषयिके शब्दरसरूपगंधस्पर्शरू-
 पविषयजे लुब्धा गृष्टाः प्रार्थयंतो वांबंतस्तदेव विषयसुखमेव, हिः पूरणे, दुःसहान्यपि दुःखानि कृ-
 त्नाणि गणयन्ति तेनैव देहिनो जीवा इति ॥ ११ ॥ हस्त्यादिभ्यो गजादिभ्यः, आदिशब्दादज-
 गरमूषकमद्विकादिपशुहः, महात्तीतिं महती चासौ त्रीतिश्च महात्तीतिस्तां महात्तयमित्यर्थः, विग-
 णय्यापकार्थं विमूढधीर्विशेषेण मूढा मोहं गता धीर्बुद्धिर्धस्य स विमूढधीः, मधुबिंदुरसासक्तो मधुनः
 दौडस्य बिंदवो लवा मधुबिंदवस्तेषां रसस्तवासक्तो गृष्टो मधुबिंदुरसासक्तो यथा येन प्रकारेण कृ-
 पगतोऽवटमध्यप्रविष्टो नरो मानव इति श्लोकद्वादशकार्थः ॥ १२ ॥ अत्रगतमधुबिंदुरसासक्तमनु-

जकथानकमिदं—

बभूव भारते क्षेत्रे । देशे च मगधान्निधे ॥ क्वितिप्रतिष्ठितं नाम । पुरं शक्रपुरोपमं ॥ १ ॥
 ज्ञांति यत्र सपद्मानि । सरांसि च गृह्णाणि च ॥ कामिन्यः काव्यबंधाश्च । सालंकाराश्चकासति ॥
 ॥ २ ॥ शूरः सत्यप्रतिज्ञश्च । तत्रासीद् दुर्गशासनः ॥ चंद्र इव प्रजानंदो । द्रोणमेघो नराधिपः ॥
 ॥ ३ ॥ सहजातो क्रीमिस्तो धृब्या । सहैव च विवर्धितः ॥ निर्भाग्यशेखरस्तस्य । कुंगरोऽजनि से
 वकः ॥ ४ ॥ ददाति शतशो राजा । बालमित्रधिया धनं ॥ तच्च तस्य क्वचिद्याति । दारिद्र्यभवति-
 ष्टते ॥ ५ ॥ ततोऽसौ निष्फलारंभो । दीनो दारिद्र्यजाजनं ॥ कथां दशां समापन्नः । कष्टं नयति
 वासरान् ॥ ६ ॥ अन्त्येष्टुः साधिताशेष—प्राजातिकप्रयोजने ॥ सत्रासिंहासनासीने । द्रोणमेघन-
 राधिपे ॥ ७ ॥ वर्णगंधरसस्पर्शै—हृद्यं जनमनोहरं ॥ बीजपूरफलं राज्ञे । मालाकारेण कौकितं ॥
 ॥ ८ ॥ प्रयोजनवशायाता । राजमाता वसुंधरा ॥ सन्मानिता नरेन्द्रेण । ब्रह्मसनमुपाश्रिता ॥ ९ ॥
 यावदास्ते क्षणं तावद् । कुंगरोऽपि समागतः ॥ प्रणम्य ऋजुजः पादा—त्रिविधो दर्शितासने ॥
 ॥ १० ॥ वसुंधरा बभ्राणेदं । राजानं जातविस्मया ॥ किमेष दुःखितो वत्स । कुंगरस्तव सेवकः ॥

॥ ११ ॥ त्वं हि विश्वंजरो राजा । कुंगरश्च त्वदाश्रितः ॥ रत्नाकरः सखा यस्य । स कथं दुर्गताय-
 ते ॥ १२ ॥ एतन्निशम्य संजात—गुरुखेदो नराधिपः ॥ जगादेदं जगत्सूज्यो । मातृप्रत्यायनाकृते
 ॥ १३ ॥ दत्तमस्मै मया मात—र्धनं जीवनहेतवे ॥ न तिष्ठति परं याति । बिभ्रहस्ते यथा जलं
 ॥ १४ ॥ एवमुत्त्वा समाहूतः । शिल्पिकश्चेदकोविदः ॥ तथा च पाटितं तेन । मातुलिङ्गं प्रवेशि-
 तं ॥ १५ ॥ नृपांगुलीयकं तत्र । लक्ष्मूढ्यं मनोहरं ॥ सीवितं च तथा तेन । दुर्लोकं जायते यथा
 ॥ १६ ॥ युग्मं ॥ ज्ञेयता वसुंधरा राज्ञा । स्वहस्तेन समर्पय ॥ फलमस्मै महामूढ्यं । मुद्रालंका-
 रसंभृतं ॥ १७ ॥ तथापि दौकितं तस्मै । चलितोऽसौ निजे गृहे ॥ गह्वता चिंतितं तेन । किमने-
 न करोम्यहं ॥ १८ ॥ यस्य मे ज्ञोजनं नास्ति । फलं तस्य करोति किं ॥ ततश्च गह्वता तेन । व-
 णिकपुत्रो धनंजयः ॥ १९ ॥ धनवानग्रतो दृष्टः । फलमस्मै समर्पितं ॥ तेनापि रूपको दत्त—स्त-
 मादाय गृहं गतः ॥ २० ॥ युग्मं ॥

न ददात्यधिकं दातुं । विधिरस्य विबन्धकः ॥ इतश्चास्ति सश्रृंगारा । मान्या मन्मथमंदिरं ॥
 ॥ २१ ॥ मगधासुंदरीनाम । राजपिंनविलासिनी ॥ धनंजयेन तत्तस्यै । दत्तं कामसुखार्थिना ॥२१॥

युग्मं ॥ तथापि सुंदरं ज्ञात्वा । रक्षितं न तु प्रक्षितं ॥ प्रभाते च तमादाय । सा गता नृपमंदिरे
 ॥ ३३ ॥ प्रणम्य ऋपतेः पादौ । तथा तत्फलमर्पितं ॥ प्रत्यायनाकृते राज्ञा । समाहूता वसुंधरा ॥
 ॥ ३४ ॥ ततः सुखासनस्थया । दत्तमस्याः करे फलं ॥ ततो विद्यासिनी पृथा । कुतो लब्धमिदं
 त्वया ॥ ३५ ॥ तथा वणिक्सुतः शिष्टो । वणिजापि च हुंगरः ॥ एतत् श्रुत्वा च दृष्ट्वा च । विस्म-
 यस्मेख्योचना ॥ ३६ ॥ प्रोवाचेदं सभामध्ये । राजमाता वसुंधरा ॥ अहो सत्यापितोऽनेन । जन-
 वादोऽयमीदृशः ॥ ३७ ॥ युग्मं ॥ अथवास्यापि नो दोषो । यस्य कर्म पराङ्मुखं ॥ द्रोणमेघजलं
 जातु । हुंगरे नावतिष्ठते ॥ ३८ ॥ अप्राप्तं जायते नैव । नाकृतं कर्म भुज्यते ॥ संप्राप्तं च कृतं
 चैव । कर्म जीवफलाग्रदं ॥ ३९ ॥ प्रणितं च—जो जेत्तियस्स अह्वस्स । जायणं लहइ तेत्तियं
 सो ल ॥ बुद्धेवि दोणमेहे । न हुंगरे पाणियं वाइ ॥ ३० ॥ न हि प्रवति यन्न प्राव्यं । प्रवति
 च प्राव्यं विनापि यत्नेन ॥ कर्गत्तमपि नश्यति । यस्य तु प्रवितव्यता नास्ति ॥ ३१ ॥ यद्यावद्या-
 दृशं येन । कृतं कर्म शुभ्राशुभ्रं ॥ तत्तावत्तादृशं तस्य । फलमप्यवतिष्ठते ॥ ३२ ॥ एवमुत्त्वा ग-
 ता राज्ञी । विसर्जितसजो नृपः ॥ राजकार्यपरो जातो । हुंगरोऽपि गतो गृहं ॥ ३३ ॥ विषादवि-

धुरो दीनः । खेदखेदितविग्रहः ॥ नष्टचेता निरानन्द—श्रितयामास मानसे ॥ ३५ ॥ युग्मं ॥ वरं
 मृतो वरं दग्धो । वरं देशान्तरे गतः ॥ यो जीवति परवद्वा—दुःखदग्धोऽपि मानवः ॥ ३५ ॥ म-
 रणं वा विदेशो वा । ह्यमेव मे संगतं ॥ एवं विचिंत्य सुतोऽसौ । कृपा कृत्यमुपागता ॥ ३६ ॥
 रत्नसागरसंबन्धी । भेरीजांकारशीषणः ॥ प्रजाते चलितः सार्धः । सोऽपि तेन समं गतः ॥ ३७ ॥
 कृतरक्तो महायोधैः । सुखावासप्रयाणकैः ॥ दिनैः कतिपयैरेव । महाठव्यां विवेश सः ॥ ३७ ॥ या
 च नानाविधैर्धृक्—विहगैश्च विराजिता ॥ विचरत्स्वक्रिशार्दूला । संत्रासितजगज्जना ॥ ३७ ॥ न-
 त्रःश्रीसि कुत्रापि । चलच्चित्तोपशोचिता ॥ अन्यत्र सिंहज्येष्ठार्क—सूखमंदारराजिता ॥ ४० ॥ क-
 चिद्भृत्तगणोपेता । भवानीव मनोहरा ॥ क्वचिद्भ्रमन्महाजोग—भुजंगशतसंकुला ॥ ४१ ॥ क्वचि-
 न्महाशिवसंघ—फेत्कारसंस्वाकुला ॥ क्वचित्प्रेतरसेवोच्चैः । सर्वलोकत्रयंकरा ॥ ४२ ॥ चतुर्भिः क-
 लापकं ॥ स तस्यां देवयोगेन । सार्धाद्ब्रह्मो भयदुतः ॥ ब्राम्नाम त्रीषणोऽरण्ये । एकाकी कर्मयोगतः
 ॥४३॥ ततः प्रचंडशुभेन । त्रीषिताखिलजंतुना ॥ ऊर्ध्ववालधिना तूर्णे—मितश्चेतश्च धावता ॥४४॥
 वनवह्नीवितानानि । क्रोधोवेशात्प्रभ्रंजता ॥ गर्जता घनशब्देन । तुंगेन च तरखिना ॥ ४५ ॥ का-

खेनेव तु कालेन । नगजेन गजेन सः ॥ दृष्टः क्रूरदृशा तेन । हेलयया हंतुमिहता ॥ ४६ ॥ वि-
 त्तिर्विशेषकं ॥ कुंगरोऽपि गजस्याप्रे । धावमानः शनैः शनैः ॥ जराजर्जरसर्वांगी । स्त्रियमेकां व्य-
 लोक्तयत् ॥ ४७ ॥ सोऽपि तं गजमालोक्य । समागन्तमातुरः ॥ नश्यन्नितस्ततः शीघ्रि । वटमेक-
 मुपागतः ॥ ४८ ॥ शतशाखं सुविस्तारं । सुपत्रं द्विजसेवितं ॥ पुण्यं पुण्यफलोपेतं । सत्पुरुषमि-
 वीन्नतं ॥ ४९ ॥ कलापिकोकिलाकांत—सारिकाशुकशब्दितैः ॥ गायंतमिव नृत्यंतं । मरुकंपित-
 पद्भवैः ॥ ५० ॥ तमारोढुमशक्तेन । जयन्तीतेन सर्वतः ॥ अधोऽधः पश्यता तेन । अंधकूपो विलो-
 कितः ॥ ५१ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ वन्यवारणजीतेन । प्राणप्रीणनवांबया ॥ तेनात्मा चावटे द्विप्तः
 । सरस्त्वंस्तदंतरे ॥ ५२ ॥

विलोकितो गृहीतश्च । युजार्यां जीवितार्थिना ॥ स तत्र खंबमानो हि । यावदास्ते क्राण-
 तंरं ॥ ५३ ॥ तावत्कूपतले दृष्टो—ऽजगरो यमसन्निभः ॥ ऊर्ध्वको महाकायो । बृहत्कुक्षिमहो-
 दरः ॥ ५४ ॥ रौद्रः संदर्शनादेव । संपादितमहादरः ॥ इतश्च पश्यता तेन । कूपंतश्च दरीस्थिताः
 ॥ ५५ ॥ चत्वारः पन्नगा दृष्टा । महाकाया महाभयाः ॥ सनीरनीरद्वया । रक्तादाः कामकुक्षयः

॥ ५६ ॥ स्निग्धस्त्रीवेणिसंकाशा । द्विजिह्वा दुर्जनोपमाः ॥ सरस्तंबतले दृष्टौ । शुक्रकृष्णौ च वर्ण-
 तः ॥ ५७ ॥ मूषकौ तस्य मूळानि । खनंतौ तावनारतं ॥ इतश्च दंतिना तेन । क्रोधांधीकृतचक्षुषा
 ॥ ५८ ॥ तिर्यग्दत्तप्रकारेण । समुद्धृतकरेण च ॥ बलिना मदमत्तेन । दंताभ्यामाहतो वटः ॥
 ॥ ५९ ॥ अष्टत्रिंशः कुलकं ॥ स शाखी शतशाखोऽपि । दशनाघातपीडितः ॥ चकंपे शत्रुणा रुद्धो
 । यथा कातरमानवः ॥ ६० ॥ नानानीम्समुद्दीन—विहंगमविकृजितैः ॥ मुक्तकंठं कठोरेण । रो-
 दितीव स्वरेण सः ॥ ६१ ॥ अल्पसत्वस्य सत्वस्य । महतोऽपि महाभयं ॥ सिंहे लघुशरीरेऽपि ।
 सत्वतो मृगराजता ॥ ६२ ॥ कूपस्योपरि या शाखा । तस्यां यन्मधूपुटकं ॥ तद्भयं मद्दिग्धा नष्टा ।
 धाविता कुंगरंप्रति ॥ ६३ ॥ स तान्निश्रिंश्रुंढतुंमात्रिः । खाद्यमानो मुहुर्मुहुः ॥ किं करोति सहत्येव ।
 तीव्रदुःखं परं वशः ॥ ६४ ॥ शाखातः पतितो बिंदु—मधुनस्तस्य मस्तके ॥ शनैः शनैर्बुद्धेष । मु-

खमूळमुपागतः ॥ ६५ ॥

ततः सर्वाणि दुःखानि । हस्त्यादीनि ज्ञयानि च ॥ विहाय पृष्टतः पापः । पपौ तं मधुबिंदुकं
 ॥ ६६ ॥ ललह्यालाकारालेन । जिह्वेण समंततः ॥ लिखेह स्वं मुखं श्वेव । रसास्वादनतत्परः ॥

॥ ६७ ॥ दृष्टतोऽयं समाख्यात । एष दार्ष्टीतिकोऽधुना ॥ ज्ञायते ज्ञव्यसत्वानां । ज्ञवनिर्वेदहेतवे
 ॥ ६८ ॥ जीवः पथिकसंकाशः । संसारश्च महाद्वी ॥ वनहस्तिसमो मृत्यु—र्वनिता च जरा म-
 ता ॥ ६९ ॥ मंदं मंदं प्रयात्येषा । पृथौ लम्ना शरीरिणां ॥ एषैव सर्वजीवानां । राक्षसीव ज्ञयंकरा
 ॥ ७० ॥ कृपो नरजवः प्रोक्त—स्तमःस्तोमसमाकुलः ॥ आयुष्कं च सरस्त्वं—मूलतुल्यं प्रचक्षते
 ॥ ७१ ॥ वदो मोक्षसमः प्रोक्तः । सर्वजीवाज्ज्ञयंकरः ॥ यदर्थं योगिनः सर्वे । यतंते कृतनिश्चयाः
 ॥ ७२ ॥ द्वौ पदौ मूषकौ ज्ञेया—वायुर्मूलविनाशकौ ॥ पन्नगा इव चत्वारः । कषाया दुःखहेतवः
 ॥ ७३ ॥ रोगा मधुकरितुल्या । नानादुःखनिबंधनाः ॥ यैरतीवाहतो जीवो । बंत्रमीति ज्ञवाध्वनि ॥
 ॥ ७४ ॥ वक्रमाजगरं यत्तु । तद्वौहनरकोपमं ॥ गुरुकर्मरसासक्तो । धर्मकर्मपराङ्मुखः ॥ ७५ ॥
 अज्ञव्यो दूरज्ञव्यो वा । पुमानेष विज्ञाव्यतां ॥ ततो ज्ञव्या ज्ञवांज्ञोधे—यदि वस्तरणे मतिः ॥
 ॥ ७६ ॥ तदेदृक्कैर्न वै ज्ञाव्यं । ज्ञवज्जीतज्ञवादृशैः ॥ तदिदं धर्मसर्वस्व-मुपदेशोऽयमुत्तमः ॥ ७७ ॥
 इति मधुबिंदुरसासक्तकृपगतनरकथानकं समाप्तमिति ॥ एवं स्थिते यत्कर्तव्यं तदुपदिशन्नाह—
 ॥ मूलम् ॥ —तदहो मानुषत्वादि—सामग्रीं प्राप्य दुर्लभां ॥ सर्वसौख्यकरे नित्यं । धर्मे य-

रनो विधीयतां ॥ १ ॥ व्याख्या—तत्तस्मात्कारणादहो इत्यामंत्वणे मानुषत्वं मनुजत्वमादिर्यस्याः सा चासौ सामग्री च तां, व्यादिशब्दाद्गोत्रकुलादिग्रहः, प्राप्य लब्ध्वा दुर्लेखां दुःप्रापां सर्वसौख्यकरे सकलसुखकरे जैने जैनैरे धर्मे शुचानुष्ठाने यत्नः प्रयत्नो विधीयतां क्रियतामिति. ॥ अथ मानुषत्वं धर्मस्य मूलहेतुतया दर्शयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—मानुषत्वं हि सधर्म—मूलनीवीसमं बुधैः ॥ कथ्यते समये श्रेष्ठि—पुत्रत्रय-निदर्शनात् ॥ १ ॥ व्याख्या—श्लोकोऽयं सुगमो, न वरं सधर्ममूलनीवी प्रथमचांद्रमूढ्यं तथा समिति. तथा समये सिद्धांते श्रेष्ठिपुत्रत्रयनिदर्शनाद्द्विष्वसुतत्रयदृशांतादिति. कथानकमत्र—बभूव युवनाख्याते । पुरे ऋग्धिनालये ॥ त्रिदशालयसंकाशे । वसंतपुरनामनि ॥ १ ॥ श्रियः स्थानं जनो नाम । श्रेष्ठी धनदसन्निभः ॥ राजादीनां सदा मान्यः । सुहृद्रंधुसमाश्रयः ॥ २ ॥ बुद्बुजे निजकां लक्ष्मीं । बध्वा सुगुणरज्जुभिः ॥ प्रियां कांतां समालिङ्ग्य । आहुभ्यामिव मारजाकृ ॥ ३ ॥ मान्या प्रियंवदा शांता । सुरूपा शीलशालिनी ॥ सुचद्रेति बभूवास्य । गृहिणी गुणधारिणी ॥ ४ ॥ परस्परेण निश्चिद्र—प्रेमपूरितयोस्तयोः ॥ एकमेवाद्भवच्चित्रं । पृथक्त्वं देहमात्रतः ॥ ५ ॥ मनोर-

यशतैर्जाता—स्तयोः पुत्रास्त्रयः क्रमात् ॥ धनयज्ञो धनावासो । धनचंद्रः कनिष्ठकः ॥ ६ ॥ कृता-
 नि नामधेयानि । वर्धापनकपूर्वकं ॥ प्रहृष्टश्च पिता चित्ते । माता माति न भूतस्ये ॥ ७ ॥ पंचधा-
 त्रीगृहीताश्च । पश्चिास्कृतादराः ॥ सुखंसुखेन वर्धते । नंदने पादपा यथा ॥ ८ ॥ लायिताः पा-
 लिताश्चैव । पाठिताः परिणयिताः ॥ विकारबहुले याव—दारुढा नवयौवने ॥ ९ ॥ भार्यायत्त-
 या ताव—न्मातृपितृपराङ्मुखाः ॥ ये निजास्ते परे जाता । धिग्धिग् यौवनजुंजितं ॥ १० ॥ प-
 रस्परेण पितृणां । जायते चित्तस्वेदनं ॥ कलहायोपनिष्ठंते । श्वश्र्वा सार्धं वधूटिकाः ॥ ११ ॥ अ-
 न्येषुः श्रेष्ठिनांचिति । नेदं गृहविवृष्टिकृत ॥ यथा पृथा किलेड्रेण । हे लक्ष्मि क्रोष्यते त्वया ॥
 ॥ १२ ॥ श्रुत्वा शक्रवचो लक्ष्मीः । किंचिदुफुल्ललोचना ॥ जगादेदं सुराधीशं । हृष्टवक्रा स्फुटाक्षरं
 ॥ १३ ॥ श्रूयतां श्रूयतां स्वामिन् । कथ्यते कथ्यते तव ॥ गुरवो यव पूज्यंते । धान्यं यत्र सुसं-
 चितं ॥ १४ ॥ न दंतकलहो यत्र । तव शक्र वसाम्ग्रहं ॥ कुटुंबकलहो नापि । तव वासो प्रवेन्म-
 म ॥ १४ ॥ परिहृदो हि पांडित्यं । तदायत्ता हि सिद्धयः ॥ अपरिहृन्नतत्वानां । काचकिंचयं पदे
 पदे ॥ १५ ॥ राज्यमंदिगह्वानां । प्रारोऽयमतिदुर्वहः ॥ अयोग्यस्थापितो नूनं । स्थाणुतां न स-

मश्नुते ॥ १६ ॥ ततः कृत्वा स्वपुत्राणां । योग्यायोग्यपरीक्षणं ॥ पात्रभूते गृहभारं । निवेद्याहं
 निराकुलः ॥ १७ ॥ करोमि धर्मकर्माणि । सृतं मे गृहचिंतया ॥ एवं विनिश्चयं कृत्वा । ज्ञाणिता
 तेन गेहिनी ॥ १८ ॥ युग्मं ॥

कुसूत्रं ते गृहं श्रेद्रे । वद किं क्रियतेऽधुना ॥ अर्थपुत्रो विजानाति । कार्यकार्यविवेचनं ॥
 ॥ १९ ॥ आज्ञाकारी जनस्तेऽयं । ततः श्रेष्ठी बधाषतां ॥ महाकटकृतह्रायं । सर्वतो रचितासनं ॥
 ॥ २० ॥ महान्तं महतां योग्यं । रम्यं रंजितसज्जनं ॥ सर्वतोऽपि परिद्विप्तं । मंडपं रचयाम्यहं ॥ २१ ॥
 युग्मं ॥ प्रवत्यपि वराहारं । निष्पादयतु सत्वरं ॥ येनैष प्रोज्यते लोको । मंरुपे चोपवेश्यते ॥
 ॥ २२ ॥ तथेति प्रतिपद्यासौ । पाकं कर्तुं समुद्यता ॥ निष्पन्नस्तद्दण्डादेव । पाकः पुण्यजनोचितः
 ॥ २३ ॥ वैवाहिकः स्वगोत्राश्च । ये चान्ये राजपूजिताः ॥ श्रेष्ठिनामंलिताः सर्वे । भोजनार्थं नि-
 जे गृहे ॥ २४ ॥ आयाता प्रोजिताश्चैव । मंरुपे चोपवेशिताः ॥ तांबूलादिप्रदानेन । कृताः स-
 न्मानभाजनं ॥ २५ ॥ स्वयं मंडपमध्यस्थो । निषण्णो वरविष्टरे ॥ मंडपागतलोकैकन । सर्वतः परि-
 वारितः ॥ २६ ॥ सहस्रमानमेकैकं । तद्भृत्यैर्वासनलयं ॥ श्रेष्ठिवाक्यात् समानीय । मुक्तं तत्पाद-

योः पुरः ॥ ३७ ॥ समाहूताः सुताः सर्वे । जनाध्यक्षं च प्राविताः ॥ वत्सा या मंदिरे लक्ष्मीः । सा
 सर्वापि मयार्जिता ॥ ३८ ॥ तथा गर्वो न कर्तव्य—स्तद्भागोऽपि न संगतः ॥ यतः सा जननीतु-
 ल्या । वंदनीया विवेकिनां ॥ ३९ ॥ यौवनेऽपि समारूढा । अर्थोपार्जनवर्जिताः ॥ नरास्ते रूपमा-
 त्रेण । तत्त्वतो नरकीटकाः ॥ ३० ॥ न देशग्राषाविज्ञानं । न देशाचारविज्ञता ॥ न च नेपथ्य-
 विज्ञानं । न स्वपुण्यपरीक्षणं ॥ ३१ ॥ वाण्ड्येन विना नैत—भ्राणामुपजायते ॥ वाण्ड्यविक-
 ला लोके । पशवः शृगवर्जिताः ॥ ३२ ॥ स्वभुजोपात्तवित्तन । भोगो दानं च शोभते ॥ पितृब-
 ह्म्या तु कुर्वति । ये ते मानविवर्जिताः ॥ ३३ ॥ कालकारी नरो लोके । केन केन न शस्यते ॥
 प्राप्नोति वाञ्छितं चार्थं । यतोऽवाचि विचक्षणैः ॥ ३४ ॥ प्रथमे नार्जिता विद्या । द्वितीये नार्जितं
 धनं ॥ तृतीये नार्जितो धर्म—श्रुतुर्थं किं कश्चिद्यति ॥ ३५ ॥ इत्याद्युक्त्वा स्वहस्तेन । पुत्राणां च
 करे कृतं ॥ एकैकं वासनं तेन । यात यातेति जड्यता ॥ ३६ ॥

अथ प्राचीं प्रति ज्येष्ठ—श्रुतितो हृदि पीडितः ॥ दिनैः कतिपयैरेव । प्राप्तो विश्वपुरं पुरं ॥
 ॥ ३७ ॥ वेद्यास्तांबूलिकास्तत्र । द्यूतकाराश्च मालिकाः ॥ वसंति बहवो लोका । धनाकर्षणहेतवे

॥ ३७ ॥ अथ तत्र पुरे तस्य । संजाता चित्तनिर्वृतिः ॥ उन्मुद्य वासनं पैत्र्यं । चिंतितं मूढचेत-
 सा ॥ ३९ ॥ सत्यापितश्च तातेन । जनवादोऽयमीदृशः ॥ वृद्धत्वे हि मनुष्याणां । पंचानिष्टसमु-
 द्भवाः ॥ ४० ॥ दुर्भाषालीकञ्जाषित्वं । निर्द्विज्जालं प्रयं तथा ॥ तृष्णा च प्रत्यहं तस्य । देहेन स-
 ह वर्धते ॥ ४१ ॥ यदसौ न विजानाति । युक्तायुक्तविवेचनं ॥ विवेकविकलौ वृद्धो । जस्या वि-
 मनीकृतः ॥ ४२ ॥ धनिनो यौवने धन्या । धनश्रोगोपश्रोगिनः ॥ संरक्षितेन किं तेन । दत्तशुक्त-
 फलं धनं ॥ ४३ ॥ एवं वितर्क्य स स्वांते । गतः कांदविकापणे ॥ युक्तो यथेह्यया तेना—हारश्च
 मनसः प्रियः ॥ ४४ ॥ किंचिद्धनमधन्येन । वेश्याभिः सह ऋक्षितं ॥ किंचिद्द्यूतेन तत्सेन । हा-
 रितं हीनकर्मणा ॥ ४५ ॥ पुष्पेषु व्यथितं किंचि—त्किंचित्बाबूलाक्षणे ॥ किंचिद्गायकलोकेषु ।
 नशाचार्येषु किंचन ॥ ४६ ॥ किंचित्किंचिद्भूतं सर्वं । तस्य हस्ते न किंचन ॥ ततो न किंचनो जा-
 तः । कामकुक्षिः सुधात्रयः ॥ ४७ ॥ पाटिताखिलसद्वस्त्रः । कृतकहोटकः कुधीः ॥ कुञ्जकारापणे ग-
 त्वा । गृहीत्वाखंडहंमिकां ॥ ४८ ॥ रज्ज्वा संयम्य यत्नेन । गृहीत्वा दक्षिणे करे ॥ त्रिदां बभ्राम
 सर्वत्र । पुरे कार्पटिको यथा ॥ ४९ ॥ युग्मं ॥ यतः—अग्निमतमहामानग्रंथिप्रभेदपटीयसी । गु-

रुतरगुणशामंशो जस्फुटोज्ज्वलचंद्रिका ॥ विपुलविलसद्भ्रजावह्वीवितानकुठारिका । जठरपिठरी दुः-
 पुरेयं करोति विम्बनां ॥ ५० ॥ निर्गत्य सरसीतीरे । जलस्रोहं कुञ्जोजनं ॥ युक्त्वा नीत्वा दिनं
 तत्र । मङ्गिकाशतसंकुलः ॥ ५१ ॥ नक्तं सुष्वाप शून्येषु । देवगेहेषु दुःस्थितः ॥ वर्षावधिं नय-
 त्येष । जीवन्मृतकसन्निभः ॥ ५२ ॥ धनावासोऽपि कौबेरी । गत्वैकत्र पुरे स्थितः ॥ सोऽपि संचिं-
 तयामास । यथा ज्येष्ठेन चित्तितं ॥ ५३ ॥ समस्ति कारणं किञ्चि—चातो वेत्ति न चापरः ॥ त-
 तो यामहयं याव—द्व्यवहारो मम संगतः ॥ ५४ ॥ उपाजितस्य चार्धस्य । ऋद्धाणं मूलरक्षणं ॥
 सोऽपि शास्त्रे वणिग्दृष्टो । मूलं यस्य न नश्यति ॥ ५५ ॥

एवं च कुर्वतस्तस्य । प्रत्यहं यांति वापराः ॥ धनचंद्रो वारुणीं गत्वा । स्थितश्चैकत्र पत्तने ॥
 ॥ ५६ ॥ चित्तितं सुधिया तेन । स्वस्थानेऽपि न सुंदरं ॥ व्यसनं शिष्टलोकानां । विदेशेषु विशे-
 षतः ॥ ५७ ॥ असारोऽप्यत्र संसारे । पितरौ सारतां गतौ ॥ यच्चाहितौ तदा कोऽन्यो । हितो हंत
 ऋविष्यति ॥ ५८ ॥ व्यसनं सकलं त्यक्त्वा । ग्रासाब्बादनतत्परः ॥ अर्थचिंतापरः शेते । यामहं
 यथा मुनिः ॥ ५९ ॥ शेषकालं गतालस्यो । व्यवहारं चकार सः ॥ जातश्चाष्टगुणो लाञ्छ—स्त-

स्य स्वल्पदिनैरपि ॥ ६० ॥ संपूर्णविधयः सर्वे । चलिताः स्वगृहोन्मुखाः ॥ सुखं सुखेन संप्राप्ता ।
 ग्रामे ते गुणसुंदरे ॥ ६१ ॥ कनिष्ठेन पुमानेको । वार्ताकथनहेतवे ॥ प्रेषितः श्रेष्ठिनस्तेन । सर्वा
 वार्ता निवेदिता ॥ ६२ ॥ ज्ञणिता श्रेष्ठिना ब्रह्म । सुभ्रष्टे तव नंदनाः ॥ तिष्ठति मिलिताः सर्वे ।
 ग्रामे ते गुणसुंदरे ॥ ६३ ॥ गमने यो विधिस्तेषा—मागमेऽपि स एव हि ॥ क्रियतां येन लो-
 कस्य । प्रतीतिर्जायते प्रिये ॥ ६४ ॥ तथैव विहितं सर्वं । लोके मंडपमाश्रिते ॥ ग्रामादानाग्रिता
 पुत्राः । समासनाश्च धारिताः ॥ ६५ ॥ पूर्वं प्रवेशितो ज्येष्ठो । भृत्यैर्वामकैरर्धृतः ॥ लज्जान्नधोमुखः
 क्षीणः । स्वल्पत्पादः पदे पदे ॥ ६६ ॥ पापः प्रकटकौपीनः । कृतकछोटकः कटौ ॥ सर्वलोककृपा-
 स्थानं । दुर्बलोऽतिमलाविलः ॥ ६७ ॥ भृत्यद्वयेन लज्जाबु—र्धत्वा वासतेरे करे ॥ मुक्तोऽग्रे स
 समानीय । श्रेष्ठिनः श्रेष्ठकर्मणः ॥ ६८ ॥ ज्ञणितः श्रेष्ठिना वत्स । पादं पूजय मामकं ॥ दक्षिणं
 मूलनीव्या त्वं । लब्धलाभेन वामकं ॥ ६९ ॥ ग्रहेश्वि गृह्णीतोऽसौ । मंत्रेश्वि जन्मीकृतः ॥ निरुद्ध-
 वचनः शून्यो । ज्ञणितोऽपि न ज्ञाषते ॥ ७० ॥ आकारसंवरं कृत्वा । पृष्ठं शपथपूर्वकं ॥ वत्स सत्यं
 प्रवक्तव्यं । तत्र गत्वा पुरे त्वया ॥ ७१ ॥

किमुक्तं चिंतितं किं वा । किं वा कर्म त्वया कृतं ॥ तेनापि च यथा वृत्तं । तथा सर्वं नि-
 वेदितं ॥ १२ ॥ युग्मं ॥ तत श्रुत्वा कुपितः श्रेष्ठी । किञ्चित्कंपितकंधरः ॥ ब्रुवाच मिलितं लोकं ।
 सर्वं सावेशमानसः ॥ १३ ॥ षोः पश्यत जना यूयं । ज्येष्ठपुत्रस्य चेष्टितं ॥ व्यवसायं पितृचर्कं च
 । शरीरस्य स्थितिं तथा ॥ १४ ॥ एवंविधेन वेषेण । साधुरेव प्रशस्यते ॥ पूज्यते च जनैः सर्वैः
 । स्तूयते स्तुतिभिस्तथा ॥ १५ ॥ निर्धनः श्लाघ्यते साधु—रहो मुनिरकिंचनः ॥ मलिनो मान्य-
 तामेति । मलधारी महामुनिः ॥ १६ ॥ दुर्बलः पूज्यते लोके । षोः कष्टं तप्यते तपः ॥ दुष्टदुर्मु-
 खवाक्यानि । सहस्र लोकेन शस्यते ॥ १७ ॥ क्षमावानेष बंद्योऽयं । धन्यो धर्मशिरोमणिः ॥ क-
 दन्नज्जोती लोकेन । ज्ञायते निःस्पृहो मुनिः ॥ १८ ॥ ऋमिशायी मुनिर्लोके । कष्टकारति ज्ञाय-
 ते ॥ रोमपादनखादीनां । वर्धनं गुणवर्धनं ॥ १९ ॥ परुषत्वमचर्यां च । केशानां श्लाघ्यते जने ॥
 अस्त्रानं च प्रशस्यति । नैव स्वांति दमे स्ताः ॥ २० ॥ खानमुद्धर्तनाभ्यंगे । नखकेशादिसत्क्रियां
 ॥ गंधं मादयं च तांबूलं । प्रदीपं तु मुनिस्त्यजेत् ॥ २१ ॥ स्मृतिरपि—ब्रह्मचर्यस्थितो नैव—मन्त्र-
 मद्यादि निंदितं ॥ दंतधावनगीतादि । ब्रह्मचारी विवर्जयेत् ॥ २२ ॥ एतान्युच्चतिकरिणि । साधु-

नां शीलशालिनां ॥ अत्रुन्नतिक्रमालेव । जायंते गृहमेधिनां ॥ ७३ ॥ उत्कं च—कार्श्यं क्षुप्रज-
वं क्रदन्नमशनं शीतोष्णयोः पात्रता । पारुष्यं च शिरोरुहेषु शयनं महास्तले केवलं ॥ यान्येवाव-
नतिं वहति गृहिणां तान्युन्नतिं संघमे । दोषाश्चापि गुणीन्नवंति हि नृणां योग्ये पदे योजिताः ॥
॥ ७४ ॥ तद्देष ज्येष्ठपुत्रो मे । निर्भाग्यो गुरुतद्व्यगः ॥ अयोग्यो गृहघारस्य । ब्राह्मकर्मकरोऽ-
स्त्विति ॥ ७३ ॥ सूखनीवीधनं मुक्त्वा । पादाग्रे प्रणतिं गतः ॥ द्वितीयो जणितः पित्रा । पुत्रेऽं
मामकं धनं ॥ ७४ ॥ दूरं दूस्तरं यांति । पुरुषा लाभवांश्या ॥ समूलं ते समेतस्य । बहिश्चारो
निरर्थकः ॥ ७५ ॥ ज्येष्ठवदनुज्येष्टोऽपि । कृतः शपथशापितः ॥ तेनापि कथितं सर्वं । यत्कृतं यत्र
नितितं ॥ ७६ ॥ लोकाः शृणुत सर्वेऽपि । मिलिता मामकं वचः ॥ एषोऽपि कर्मकार्येव । मंदिरे
किंतु मध्यमः ॥ ७७ ॥ कनिष्ठोऽपि समायातो । भृत्यवर्गसमन्वितः ॥ आदेशार्थी पुरोभूय । स्थि-
तो विरचितान्जलिः ॥ ७८ ॥ सूखनीवीधनं सर्वं । पादे मे मुंच दक्षिणे ॥ वामे विवर्धितं मुक्त्वा ।
ममोत्संगे निवेशतां ॥ ७९ ॥ तन्नुलामृतपानस्य । चिरकालमुत्कंठितः ॥ अद्याहं मुदितो जातो
। जात त्वय्यवलोकिते ॥ ८० ॥ क मेघा बर्हिणः कुत्र । क चंद्रः क च सागरः ॥ गुणाः कुर्वति

दूतत्वं । दूरेऽपि वसतां सतां ॥ ९१ ॥ धनचंद्रस्तथा प्रोक्तः । पितुरंकमुपागतः ॥ हर्षांश्रुपूरिताक्षे-
 ण । तेनायुंषि स मस्तके ॥ ९२ ॥ प्रणितो वत्स किं तत्र । वाणिज्यं कुर्वता सता ॥ अयमासा-
 दितो लाभो । मूलादष्टगुणो महान् ॥ ९३ ॥ तेनापि कथितं सर्वं । यत्कृतं यच्च चिंतितं ॥ ला-
 भश्च पूज्यपादानां । पुण्यैरासादितो मया ॥ ९४ ॥ निशम्य तस्य वाक्यानि । धनो मनसि रंजि-
 तः ॥ हर्षांश्रुपूरिते बिभ्र—चक्षुषी गलदश्रूणी ॥ ९५ ॥ पुण्यानुबंधिपुण्येन । जन्म संभाव्यते तव
 ॥ सुक्षेत्रमिव शस्यानां । त्वं पात्रं सर्वसंपदां ॥ ९६ ॥ लभ्यते ऋद्धसंख्यापि । गण्यते द्वीपसागराः
 ॥ तव देहे गुणानां तु । पर्यतोऽपि न लभ्यते ॥ ९७ ॥ त्वथैव पुत्री पुत्राहं । त्वथैव गुणवानहं ॥
 त्वथैव श्लथ्यतां नीत—स्वया जातो निराकुलः ॥ ९८ ॥ मनांसि शिष्टलोकानां । कूपोदकसमा-
 न्यहो ॥ निर्गुणैः स्तब्धकैः शून्यै—र्ध्वते न कदाचन ॥ ९९ ॥ प्रो लोकाः साक्षिणो यूयं । वि-
 संवादनिवारणे ॥ कनिष्ठेऽपि गुणधारे । धनचंद्रेऽस्ति मे मनः ॥ १०० ॥ यत उक्तं—गुणा गौ-
 स्वमायांति । महत्त्वेन न रूपतः ॥ कलंकं न तथा पूज्यो । निष्कलंको यथा शशी ॥ १ ॥ त-
 तश्च सर्वलोकानां । पुरतो मंगलपूर्वकं ॥ गृहजारोऽश्रुणा सार्धं । मूर्ध्नि तस्य निवेशितः ॥ २ ॥

कुबुद्ध्या नाशितो ज्येष्ठो । गृहे कर्मकरः कृतः ॥ सुबुद्धियोगतो जातो । धनचंडो गृहाधिपः ॥३॥
 कुबुद्धिदानतः क्रुद्धः । कुमित्रपश्चिरितः ॥ विधिरेष लपायेन । पुंसो हरति संपदं ॥ ४ ॥ सुबु-
 द्धिदानतस्तुष्टः । सुमित्रपश्चिरितः ॥ विधिरेष लपायेन । नरस्य कुरुते श्रियं ॥ ५ ॥ नास्त्यसा-
 ध्यं सुवीर्णानां । पुरा जन्मनि कर्मणां ॥ धनचंडेण येनात्मा । लघुनापि गुरुकृतः ॥ ६ ॥ लुक्तं
 च—लहुणवि वरुवीयं—कुरेण साहिसयाण मभ्रंमि ॥ तह संठविण्ड अया । जह सेसतरु त-
 ले तस ॥ ७ ॥ वीचिव्यासवियद्धितानवसुधं कागाधरंथं पयो । गोलांगूलसलीलपाणिकलिताः कुं-
 द्राः क ते क्षामृतः ॥ बध्वा दाशरथिस्तथापि जलाधिं प्रत्याजहार प्रियां । भ्रात्राणोऽपि तरंति वा-
 रिणि यदा पुंसोऽनुकूलो विधिः ॥ ८ ॥ ततस्तं शिद्वयामास । श्रेष्ठी खेहपशयणः ॥ वत्सावहित-
 चित्तेन । श्रोतव्यं मामकं वचः ॥ ९ ॥ एष ऋारो महाभारो । दुर्वहः किन्नरैरैः ॥ तदयं पुत्र
 बोद्धव्यो । गतालस्येन सर्वदा ॥ १० ॥ यथा न तरलायंते । दुर्जना दुःखदायिनः ॥ श्यामायंते
 यथा नैते । सज्जनाः सुखकारिणः ॥ ११ ॥ सर्वदेव सबल्लेन । स्वोपयोगेन सर्वदा ॥ व्यसनं व्य-
 सनं कृत्वा । कर्तव्यं सुगुणार्जनं ॥ १२ ॥ देवानां च गुरुणां च । कार्यं चक्तिरकृत्विमा ॥ सर्वत्रो-

चितवृत्त्या च । वर्तितव्यं विवेकिना ॥ १३ ॥ माननीया जना मान्या । निन्दनीया न केचन ॥ प-
 रमर्म न वक्तव्यं । कर्तव्यो धर्मसंग्रहः ॥ १४ ॥ कर्कशं न वचो वाच्यं । न प्राव्यं बद्धमुष्टिना ॥
 इंद्रियाणि वशीकृत्य । पावनियो गृहाश्रमः ॥ १५ ॥ गृहांतर्वातलः कोऽपि । पित्तलः कोऽपि को-
 पनः ॥ मानी मायी च लोभी च । कलही चापि कश्चन ॥ १६ ॥ दुःशीलो दुर्भगः कोऽपि । को-
 ऽपि दुष्टो परो जन्मः ॥ गृहनायकेन कर्तव्या । सर्वेषामनुवर्तना ॥ १७ ॥ स्वल्पजल्पक्रियाकारी ।
 देहादर्शितविक्रियः ॥ श्लाघ्यते सर्वलोकेन । यत उक्तं महात्मनिः ॥ १८ ॥ न खनति खुरः दौ-
 णीपृष्ठं न नर्दति सादरं । प्रकृतिपुरुषं प्रहयाप्यत्रे न कुप्यति गौतरं ॥ वहति च धुरं धुर्यो धैर्यादनु-
 छरकंधरो । जगति गुणिनः कार्यौदार्यात्पगनतिशेरते ॥ १९ ॥ दानादिगुणसंयुक्तः । सदाचारप-
 रायणः ॥ कुलाचारैकचित्तश्च । केन केन न शस्यते ॥ २० ॥ यतः—

त्यागैः सच्चरितैर्दयान्द्रितुल्यैरन्योपकारैर्गुणै—गुर्वादेर्विनयैस्तपोन्निरमलैः शुभ्रैर्यशोन्निरनयैः ॥
 तारस्फारविवेकतो निजकुलाचारात्तथा धर्मतो । यो धीरैधुरि देहिनां न गणितः किं सोऽपि मर्त्यो
 ष्टुवि ॥ २१ ॥ सर्वस्य चोन्नतिः कार्या । वार्या दुर्जनसंगतिः ॥ स्त्रीणां वशे न गंतव्यं । वचो वा-

को न कर्कशो ॥ ११ ॥ एवं च जायते कीर्ति—र्यशः सर्वेषु जूरेषु ॥ लभ्यते प्रथमा रेखा । स-
 पुरुषविचारणे ॥ १३ ॥ कियत्ते कथ्यते वत्स । संक्षेपात् शृणु सांप्रतं ॥ दोषा हेया गुणा ग्राह्याः
 । कर्तव्या निर्मला दया ॥ १४ ॥ एवं श्रेष्ठी समाश्वास्य । धनचंद्रं मुदं दधौ ॥ गुणिन्यपि गुणा-
 धानं । गुणयैवोपजायते ॥ १५ ॥ गृहस्य स्वामिनं कृत्वा । दत्त्वा परिजनं निजं ॥ स्वयं श्रेष्ठी स-
 मारब्धो । धर्मं कर्तुमनाकुलः ॥ १६ ॥ दृष्टान्तोऽयं समाख्यातो । दार्ष्टान्तिक इहोच्यते ॥ संसारिका-
 स्त्रयः सत्वा । मानुषीं योनिमागताः ॥ १७ ॥ तत्रैको लब्धसम्यक्त्वः । सत्यशौचसमन्वितः ॥ ल-
 ब्धलाजवणिक्तुद्यो । मृत्वा देवेषु जायते ॥ १८ ॥ परस्तनुकषायत्वा—हानदातृत्वयोगतः ॥ मू-
 लाहास्विणिक्तुद्यो । मृत्वा भवति मानवः ॥ १९ ॥ तृतीयस्तु महापापो । धर्मकर्मबहिर्मुखः ॥
 जीवघाती मृषावादी । चौर्यचातुर्यसंगतः ॥ २० ॥ परभार्यास्तः पापो । महारंजपश्चिहः ॥ समूल-
 हारिणा तुद्यो । नरकं याति दारुणं ॥ २१ ॥ मानुषत्वं प्रवेन्मूलं । लाजो देवगतिर्भवेत् ॥ मूल-
 नाशेन जीवानां । नारकर्तिर्यग्योनिता ॥ २२ ॥ लब्धलाजसमैर्जाव्यं । सर्वथा प्रव्यजंतुभिः ॥ मू-
 लाहारिसमैर्वोपि । न तुल्यैर्मूलहारिणा ॥ २३ ॥ तदहो दुर्लेपं प्राप्य । मानुष्यं प्रवकोद्विभिः ॥ य-

तद्धं सर्वदा धर्म । येनेदं सफलं भवेत् ॥ ३४ ॥ इति वणिक्कथानकं परिसमाप्तं ॥ भूयोऽपि धर्मं प्रशंसयन् श्लोकचतुष्टयमाह—

॥ मूलम् ॥—संप्राप्य मानुषं जन्म । दुर्लभं भवकोटिभिः ॥ व्यापारितं सदा धर्मं । यैस्ते ह्यत्र नरोत्तमाः ॥ १ ॥ गहतां दुर्गसंसार—मार्गं पर्यंतवर्जिते ॥ धर्मसंबलमृते पुंसां । दुःखमानि पदे पदे ॥ २ ॥ सीदंत्यत्र न धैर्धर्मः । सम्यगासेवितः पुरा ॥ सांप्रतं न च कुर्वति । तेषामग्रेऽपि नो सुखं ॥ ३ ॥ तदेष भगवान् धर्मो । दुर्गतिगतधारकः ॥ सद्भिः सदैव कर्तव्यः । सर्वसौख्यनिबन्धनं ॥ ४ ॥ व्याख्या—संप्राप्य लब्ध्वा मानुषं मनुजभवसंबन्धि जन्म जननं दुर्लभं दुःप्रापं भवकोटिचिन्नेरकादिभ्रवल्लक्षशतसहस्रैर्व्यापारितं नियोजितं सदा नित्यं धर्मं सद्नुधानरूपे यैः कैश्चिदनिर्दिष्टनामभिस्तेऽस्वास्मिन् लोके नरोत्तमाः प्रधानपुरुषाः ॥ १ ॥ गहतां व्रजतां दुर्गसंसारमार्गं विषमभवधर्मनि पर्यंतवर्जिते निधनरहिते धर्मसंबलं धर्मपाथेयमृते विना पुंसां पुरुषाणां दुःखमानि दुःखशतविधायित्वाद् दुःखानि पदे पदे स्थाने स्थानं इति ॥ २ ॥ सोदंति समञ्जिषिताथार्थापूर्त्या दुःखमनुभवन्ति, अत्र मनुष्यभवे न नैव यैर्नैर्धर्मः सुदरानुष्ठानं सम्यक् शोचनेन न्यायेनासेवितः

कृतः पुरा पूर्वं, सांप्रतमधुना च नैव कुर्वति विदधति तेषामग्रेऽपि तेषां नराणामग्रेऽपि परलोकेऽपि नो नैव सुखं समेति. ॥ ३ ॥ तस्मात्कारणादेशोऽयं पूर्वोक्तो जगवान् सकललोकपूजनीयो धर्मः श्रुतधर्मश्चारिबधर्मश्च दुर्गतिगतधारको दुर्गतिप्रस्थितजंतुनिवारकः सद्भिः सत्पुरुषैः सदैव सदाकालं कर्तव्यो विधेयः सर्वसौख्यनिबंधनं सकलशर्मकारणमिति श्लोकचतुष्टयसमासार्थः. ॥ ४ ॥ तथा—

॥ मूलम् ॥—धर्मो विजयी सर्वत्रा—धर्मो विजयवर्जितः ॥ ततोऽधर्मं परित्यज्य । धर्मं य-
त्नो विधीयतां ॥ १ ॥ व्याख्या—धर्मः शोचनानुष्ठानं विजयी विजयवान् सर्वत्र सर्वलोके, अधर्मो धर्मविपक्षो विजयवर्जितो जयरहितः, ततस्तस्मात्कारणादधर्मं परित्यज्य विमुच्य धर्मं यत्न आदरो विधीयतां क्रियतामिति. ॥ १ ॥ स च सद्नुष्ठानेन शिष्टसमाचारपालनेन च भवति. लोकाश्चेह बहवो महारंजनमहापश्चिन्हासक्ताश्चौर्यपारदार्यप्रभृतिदुर्नयकारिणश्च, तथाप्यात्मानं धार्मिकाणां धुरि धारयति, आत्मसंतुष्टत्वाज्जागत इति. एतदर्थप्रतिपादकश्च दृष्टतोऽयं, तद्यथा—

अस्तीह मगधो नाम । देशो देशशिरोमणिः ॥ महेश्वरकृतावासः । स कैलाश इवोन्नतः ॥
॥ ३ ॥ यत्र नार्थश्च वाप्यश्च । निर्मलाः सुपयोधराः ॥ सुतेजसः सुवंशोद्भा । मुक्ताश्च मुनयोऽपि

च ॥ १ ॥ पुरं राजगृहं तत्र । निवासः सर्वसंपदां ॥ विशालेनोच्चशालेन । परितः परिवेष्टितं ॥३॥
 तत्रासीत् श्रेणिको राजा । स्वगुणै रंजितप्रजः ॥ प्राडागारादिसंपूर्णः । सुप्रतापी परंदमः ॥ ४ ॥
 गृहीतहृदया तस्य । चेद्व्येष्ट्या नाम गेह्निनी ॥ रोहिणीव शशांकस्य । विलसत्तारत्नारिका ॥ ५ ॥
 तथाभयाभिधानश्च । मंत्रिपुत्रश्च सद्गुणः ॥ बुद्ध्या सर्वातिशायिन्या । त्रिदशाचार्यसन्निभः ॥ ६ ॥
 अथान्यदा समारूढः । प्रासादे मेदिनीपतिः ॥ परितः प्रेषयामास । दृष्टिं दृष्टव्यदर्शनः ॥ ७ ॥ य-
 त्र यत्र प्रयात्यस्य । दृष्टिदर्शनलोड्युपा ॥ पश्यति तत्र तत्रापि । लक्षशः कोटिशो जनान् ॥ ८ ॥
 ततः सकौतुको राजा । प्रासादादवतीर्य सः ॥ सर्वतः पुरमालोचय । सत्रामंनपमागतः ॥ ९ ॥
 सामंतमंत्रिणः सर्वे । समयात्ताश्च तत्क्षणं ॥ संनिषष्ठा निजे स्थाने । तान् सन्मान्य ततो नृपः ॥
 ॥ १० ॥ लोकविस्मयकारीद—मकालजलदोषमं ॥ प्रोवाचि च नरेंद्रेण । मंत्रिणो मिलितान् प्र-
 त्ति ॥ ११ ॥ एतस्मिन्नगरे लोका । बहवो ये वसंति नः ॥ किं पापा धार्मिका वेति । ममेदं क-
 थ्यतां ह्युतं ॥ १२ ॥ श्रुत्वेदं मंत्रिणो बुद्ध्या । पर्यालोच्य परस्परं ॥ प्रोचुश्च बहवः पापा । वसंत्यत्र
 पुरे प्रजो ॥ १३ ॥ धार्मिका गणिताः केचि—ह्यतांशादपि दुर्लभाः ॥ कुकर्मकारिणां पुंसां । पर्य-

तोऽपि न लभ्यते ॥ १४ ॥ तन्मन्त्रिण्यणितं वाक्यं । राज्ञोऽपि हृदि संस्थितं ॥ केवलं वक्ति नो
किञ्चि—दशयो मन्त्रिणां वरः ॥ १५ ॥ अश्रुएवन्निव तूष्णीक । आस्तेऽधोनमितेक्षणः ॥ प्रणितो
ऋभृता मन्त्रि—न्तुत्तरं किं न दीयते ॥ १६ ॥ स प्राह न विजानेऽहं । देवोत्तरमुदीरितुं ॥ अजा-
नानस्य सर्वल । मौनं सर्वार्थसाधनं ॥ १७ ॥ यथैते तव जानंति । मन्त्रिणः कार्यनिश्चयं ॥ तथाहं
न विजानामि । विद्मिन्ना मतयो नृणां ॥ १८ ॥ अहं तु ननु जानामि । प्रभृता धार्मिका जनाः ॥
वसंति च स्वध्याः पापाः । कुरु तात परीक्षणं ॥ १९ ॥ स्वदृपशौचा अधर्मिष्ठा । अरण्यानीनिवा-
सिनः ॥ अविचारा न शस्यंते । नरा गम्डुरिका यथा ॥ २० ॥ अपरीक्षितकार्त्स्विं । मृतानां दे-
हमंडनं ॥ बधिरेण समं मंत्रो । जात्यंधमुखमंडनं ॥ २१ ॥ ततः परीक्षणाहेतोः । पुरमध्ये सिते-
तरं ॥ प्रासादद्वयमुत्तुंगं । कारयित्वा मनोहरं ॥ २२ ॥ परितः पटहेनाशु । श्रावयित्वाखिलं जनं ॥
यथा शो ऋभृता धर्म्यः । प्रासादः कारितो महान् ॥ २३ ॥ द्वितीयः पापनामा च । तत्र यः कोऽ-
पि धार्मिकः ॥ धर्म्यं प्रासादमागत्य । स आरोहतु सत्वरं ॥ २४ ॥ पापो जनो द्वितीयं तु । प्रासा-
दमुपगच्छतु ॥ एतत् श्रुत्वा जनः सर्वो । धावितो धर्ममंदिरे ॥ २५ ॥ बिभ्रिर्विशेषकं ॥ निरोधुं श-

कथते नैव । प्रतीहारशतैरपि ॥ चक्रिणः कल्पपालाश्च । मत्स्यबंधाश्च खट्विकाः ॥ ३६ ॥ वेद्या वा-
 गुरिका गोघ्ना । ये चान्ये पापकारिणः ॥ प्रतीहारेण ते प्रोक्ताः । किं यूयमिह चागताः ॥ ३७ ॥
 मद्यमांसरसासक्ता । जीवघातपरायणाः ॥ अर्धर्मिष्टाः कुकर्माणो । लोकनिंदाश्च सर्वदा ॥ ३८ ॥
 त्रिञ्चिर्विशेषकं ॥ जगाद चक्री चक्रं नो । धर्मो गं प्रथमं स्मृतं ॥ विचारय प्रतीहार । कथ्यमानं व-
 चो मम ॥ ३९ ॥ द्विजपाखंडिदीनांध—पंगुय्यस्रैलधारया ॥ दत्तया किं न धर्मो न । इति सम्य-
 ग्विज्ञान्यतां ॥ ३० ॥

तडागे खन्यमाने तु । लोङ्कार्कषणसन्निभं ॥ अर्थमात्रसमुहं वा । पुण्यं केन निवार्यते ॥ ३१ ॥
 सौवासिनी द्विजेभ्यश्च । दक्षिणा या प्रदीयते ॥ तदुहो धर्मसंतानः । किमस्माकं न जायते ॥
 ॥ ३२ ॥ ततो वयं सुधर्मिष्टा । धर्मकर्मविवक्षणाः ॥ धर्मप्रासादयोग्याश्च । सुधा वारयते ऋवान् ॥
 ॥ ३३ ॥ अत्रांतरे समायाता । सुनंदवणिगंगजा ॥ विटत्रोज्या महापापा । न वेद्या न कुलांग-
 ना ॥ ३४ ॥ जास्वघातितभर्तृका । निर्मर्यादा गतत्रपा ॥ वर्जिता पितृवर्गेण । श्शुरेणापि वर्जिता
 ॥ ३५ ॥ उद्धाटमस्तका लोकै—हंस्यमाना मुहुर्मुहुः ॥ कुलंकुलमटंती च । सा कुलघटेति विश्रू-

ता ॥ ३६ ॥ अन्यायार्जितवित्तेन । तथा यत्नस्य मंदिरं ॥ कार्शितं तेन यद्वोऽपि । तन्नामा ब्रुवि
 विश्रुतः ॥ ३७ ॥ कुलटायत्न इत्येषा । ख्यातिर्यत्नस्य जृम्भते ॥ किं कुर्वति विगुण्यते । देवा अपि
 कुसंगतः ॥ ३८ ॥ प्रतीहारेण सा रुद्रा । प्रोक्ता च धर्ममंदिरे ॥ प्रवेशे कोऽधिकारस्ते । सावोच-
 दिदमंजसा ॥ ३९ ॥ अहं धर्मवतां सीमा । यथा यत्नस्य मंदिरं ॥ कार्शितं निजवित्तेन । त्वमज्ञ
 श्व लक्ष्यसे ॥ ४० ॥ ततो मदनमंजूषा—नाम्नी वरविलासिनी ॥ प्रतीहारनिरुद्धासा—विदं वच-
 नमब्रवीत् ॥ ४१ ॥ धर्मसौधे प्रविशत्या । निषेधः क्रियते कथं ॥ स्वध्यादौः प्रतीहार—स्नामवो-
 चद्विलासिनी ॥ ४२ ॥ स्वकर्म किं न जानासि । पापे पापगृहोचितं ॥ प्रतीहारप्रबोधाय । जगा-
 देदं विलासिनी ॥ ४३ ॥ त्रीन् वारान् प्रतिमाश्रते । कामसन्नं ददाभ्यहं ॥ द्विजादिदुःस्थलोकानां
 । सुस्थत्वे किं न मे शुभ्रं ॥ ४४ ॥ एवमन्येऽपि सर्वेऽपि । मत्स्यबंध्यादयो नराः ॥ आत्मानं धा-
 भिकमन्या । धर्मसौधमुपागताः ॥ ४५ ॥ प्रतीहारोऽचितयत्—सर्वस्यात्मा गुणवान् । सर्वः परदोष-
 दर्शने कुशलः ॥ सर्वस्य चास्ति वाच्यं । न चात्मदोषान् वदति कश्चित् ॥ ४६ ॥ सत्यापितः प्रवा-
 दोऽयं । जनैर्नवं प्रजल्पता ॥ जगदात्मनि संतुष्टं । सर्वः स्वं चारु मन्यते ॥ ४७ ॥ बद्धिश्चान्मस्त-

के मध्ये । पार्श्वतः पृष्ठतोऽपि च ॥ सर्वतो नागरो लोको । धर्मागारमुपाश्रितः ॥ ४७ ॥ शून्यं पा-
 पग्रहं सर्वं । न कोऽपि क्वापि दृश्यते ॥ स्वरांशुर्मस्तके रूढ—स्त्रीव्रतेजाः सुदुस्सहः ॥ ४८ ॥ नरे-
 ऽश्च समासन्नः । प्रधानपरिस्वारितः ॥ जनं च जनजल्पं च । पश्यति च शृणोति च ॥ ४९ ॥ अ-
 बांतरे च पापीयः—प्रासादे कालिमालये ॥ द्वावेव पुरुषौ राज्ञा । विंशताववलोकितौ ॥ ५० ॥
 विस्मयापन्नचित्तेन । अन्नयोऽन्नाणि ऋभृता ॥ कावेतौ पुरुषौ ऋद्र । पापप्रासादमागतौ ॥ ५१ ॥
 तेनोचे श्रावकावेतौ । प्रियंकरशुभंकरौ ॥ कारणं तव तद्दाने । समाकार्यं विचार्यतां ॥ ५२ ॥ त-
 तो राज्ञा प्रतीहार—मुखेनाकारितावुभौ ॥ आगत्य प्रणतौ राज्ञे । निषणावुचितासने ॥ ५३ ॥
 राज्ञा पृष्टौ यथा जैन—शासने श्रावकौ युवां ॥ देवश्च युवयोः श्रीमान् । समत्रैश्वर्यसंयुतः ॥ ५४ ॥
 सर्वज्ञः सर्वदर्शी च । सर्वदेवनमस्कृतः ॥ गुरवः साधवश्चैव । प्रार्थ्यते नाट्यपुण्यकैः ॥ ५५ ॥ स-
 द्विवेकः श्रिया सार्धं । विनयो विद्यया सह ॥ आत्मगुणैरनुत्सेको । युष्मास्वेव विलोक्यते ॥ ५६ ॥
 प्रो ऋद्रौ शेषलोकेभ्यो । गुणित्वं वां समर्गलं ॥ ततः केन निमित्तेन । पापप्रासादमाश्रितौ ॥
 ॥ ५७ ॥ तावूचतुर्महाराज । यन्न तुष्टिर्नैर्जुणैः ॥ क्रियाकांडमपि स्वीयं । न तच्चेतसि वर्तते ॥

॥ ५७ ॥ जगद्धुर्जिनाधीशो । देवो नौ देवदेवता ॥ द्रुमावंतः श्रुताधारा । गुरवश्च सुमाधवः ॥
 ॥ ५८ ॥ श्रूयते तद्वचो नित्यं । क्रियते पर्युपासना ॥ क्रियाकाले पुनः सर्वे । काकवासिनसन्निभं
 ॥ ६० ॥ जिनाज्ञा हृदयेऽस्माक—मनुष्ठानं सरुद्धमषं ॥ मोक्षाध्वनि स्थितस्येदं । प्रस्थानं नरका-
 ध्वनि ॥ ६१ ॥ ते शोच्या ये न जानन्ति । सर्वज्ञमतमुज्ज्वलं ॥ शोच्यानामपि ते शोच्या । ज्ञा-
 त्वा ये न प्रकुर्वते ॥ ६२ ॥

आपादितचमत्कारा । इंद्रजालिकसन्निभाः ॥ बहवो विरलास्ते च । ये रंजितस्वमानसाः ॥
 ॥ ६३ ॥ अंतःशून्या बहिः सारा । नित्यशो प्रोजनप्रियाः ॥ ध्वनिसाराश्च संसारे । बहवो मर्दलो-
 पमाः ॥ ६५ ॥ अंतःसद्वासनोपेता । बहिश्च बकवृत्तयः ॥ वाचंयमाः क्षमावंतो । निःस्पृहा विरला
 जनाः ॥ ६५ ॥ सुधर्मादिमुनींश्राणां । मौनींद्रगुणधारिणां ॥ जिनाज्ञायोगयुक्तानां । धर्मप्रासाद-
 योग्यता ॥ ६६ ॥ तेनात्र वयमारूढा । मूढाः सन्मार्गवर्त्मनि ॥ कुक्कर्मकारका दत्त—सत्यंकारा अ-
 वाध्वनि ॥ ६७ ॥ जगादाथात्रयो देव । स्वदोषे यस्य दोषधीः ॥ स धन्यो वंदनीयश्च । स धार्मि-
 कशिरोमणिः ॥ ६८ ॥ दोषबुद्धिः स्वदोषेषु । गुणबुद्धिर्गुणेषु च ॥ दोषेभ्यस्ते विरज्यन्ते । प्रवर्तते

गुणेषु च ॥ ६९ ॥ दोषा अपि गुणत्वेन । यैः प्रपन्ना नराधमैः ॥ दोषेभ्यश्च कदा तेषां । विनि-
 वृत्तिर्निविष्यति ॥ ७० ॥ दर्शने परदोषाणां । लोकानां लोचनद्वयं ॥ सहस्रगुणतां याति । हा हा
 मत्सरजुंघितं ॥ ७१ ॥ म्बदोषदर्शने हे तु । जात्यंथ श्व चक्षुषी ॥ ये तु धर्मपरालोका—स्ते स्व-
 द्या न तु भूरिशिः ॥ ७२ ॥ यो हि यत्कुरुते कार्यं । तदेतत्तस्य सुंदरं ॥ आत्मसंतुष्टमेवेदं । वि-
 चाररहितं जगतः ॥ ७३ ॥ तेन राजन् मया प्रोक्त—मदप्ये पातककारिणः ॥ स्वबुद्ध्या धार्मिकाः
 सर्वे । वसन्ति नगरे तव ॥ ७४ ॥ ततोऽसौ रंजितो राजा । श्रेणिको मगधाधिपः ॥ श्याघां कुर्वन्
 जगादेदं । प्रतीत्य श्रावकौ तवौ ॥ ७५ ॥ अहो विवेकता वां च । अहो वां च सुभाषितं ॥ अ-
 हौ वां धर्मदाढ्यत्वं । न तन्मूढ्यं जगत्त्रये ॥ ७६ ॥ विसर्जितौ नरेन्द्रेण । प्रियंकरशुभ्रंकरौ ॥ श्या-
 ह्यमानौ च लोकेन । सादरं स्वगृहं गतौ ॥ ७७ ॥ अहो अत्रय ते बुद्धिः । सर्वेषामुपरि स्थिता
 ॥ नास्मैव मंत्रिणः शेषा—स्त्वमाद्यो मंत्रदर्शिनां ॥ ७८ ॥ अत्रयाय निजं दत्त्वा । देहस्यांशुकभू-
 षणं ॥ विसर्जितसञ्चो राजा । जगाम निजमंदिरं ॥ ७९ ॥ कृतस्नानो विशुद्धात्मा । संवीतशुचिशा-
 टकः ॥ शान्तः कृतोत्तरासंगो । धर्मधीर्धर्मसूर्तिकः ॥ ८० ॥ मालतीजात्यपत्वादि—सांद्रपुष्पैः सुगंधि-

त्रिः ॥ पूजयित्वा विधानेन । श्रेणिकः श्रीजिनेश्वरं ॥ ७१ ॥ जात्यकांचननिर्मित—यवानां साष्ट-
कं शतं ॥ प्रत्यहं कारयित्वा च । अष्टमंगलहेतवे ॥ ७२ ॥ मंगलानि पुरो ह्यष्ट । विलेख्य विधि-
पूर्वकं ॥ रोमांचार्चितसर्वांगो । योगमुद्रापुरस्सरं ॥ ७३ ॥ देवैर्द्रादिस्त्वैः सारैः । स्तुत्वा श्रुवनबां-
धवं ॥ अष्टस्वंगेषु चैकैकं । नमस्कारपुरस्सरं ॥ ७४ ॥ पुष्पं दत्त्वा ततो श्रुत्के । निर्मलीकृतदर्शनः
॥ एवं च कुर्वतो राज्यं । तस्य गच्छति वासराः ॥ ७५ ॥ कुलकं ॥

तदहो धार्मिकाः स्तोका । शिष्टाचारपरा नराः ॥ अन्यायकारिणो लोका । श्रयांसो धर्मवर्जि-
ताः ॥ ७६ ॥ सर्वदा सर्वकल्याण—कारके प्रवतारके ॥ यतध्वं प्रो जना धर्मे । सामग्री दुर्लभा
पुनः ॥ ७७ ॥ श्रीमद्भयदेवाख्य—सूरिपादांतवासिना ॥ सूरिणा वर्धमानेन । धर्मरत्नकरंम्के ॥
॥ ७८ ॥ धर्माधर्मकृताब्दाने । धर्माधर्मविवेचके ॥ प्रस्तावे प्रथमे वृत्तिः । संक्षेपादेव चर्चिता ॥
॥ ७९ ॥ उक्तो धर्माधर्माविति प्रथमाधिकारः ॥ अथ द्वितीयो जिनपूजेति व्याख्यायते, अस्य
चायमत्रिसंबंधः—प्रथमाधिकारे धर्माधर्मौ सप्रपंचावजिहितौ, तत्र चाधर्मं परित्यज्य धर्मे यत्नो वि-
धेय इत्युक्तं, धर्मार्थिनां पुनर्देवतापूजनं प्रथममेवानुष्ठानं, अतोऽत्राधिकारे पूजाविधिरुच्यते, इत्य-

नेन संबन्धेन समायातोऽयमधिकारो व्याख्यायते, तत्र द्रव्यभावभेदेन द्विविधं पूजाया उपवर्णयन् श्लोकमेकमाह—

॥ मूलम् ॥—द्रव्यतो ज्ञावतश्चैव । द्विविधं देवतार्चनं ॥ इव्यतो जिनवेशमादि । स्तुतिस्तो-
त्रादि ज्ञावतः ॥ १ ॥ व्याख्या—द्रव्यतो द्रव्यमाश्रित्य, ज्ञावतो ज्ञावमाश्रित्य, चः समुच्चये, एवोऽ-
वधारणे, स च त्रिन्नक्रमो द्विविधमेवेत्यत्र दृष्टव्यं, ततो द्विविधमेव द्विप्रकारमेव देवतार्चनं देवपू-
जनं, ततो द्रव्यतो द्रव्यमाश्रित्य जिनवेशमादि जिनमंदिशादि, आदिशब्दाज्जिनबिम्बप्रतिष्ठादिपरिश्र-
हः, उक्तं च—जिणश्चवणबिम्बठावण—जत्तापूयाइ सत्तल्ल विहिणा ॥ दधहल्लत्ति नेयं । ज्ञावत्त-
यंकारणत्तेण ॥ १ ॥ विहियाणुहाणमिणं । तिचेवमेयं सया करंताणं ॥ होइ चरणस्स हेइ । नो
इह लोगां दविक्षाए ॥ २ ॥ तथा स्तुतिस्तोत्रादि ज्ञावतो भावमाश्रित्य ज्ञावपूजेत्यर्थः. तत्र स्तुत-
य एकश्लोकाद्या यावददशै, ततः परं स्तोत्राणि ज्ञायन्ते. आदिशब्दात् पौषधसामायिकस्वाध्यायादि-
परिश्रहः. साधूनाश्रित्य पुनः सकलमपि यत्यनुष्ठानं ज्ञावस्तव एवेति श्लोकार्थः. ॥ १ ॥ अथ द्वि-
विधस्यापि पूजनस्याधिकारिणो निरूपयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—अस्याधिकारिणो ज्ञेया । द्विविधस्याप्यगारिणः ॥ प्रायो ज्ञावस्तवे चैत्र । साधूनामधिकारिता ॥ १ ॥ व्याख्या—अस्यैतस्य देवतार्चनस्याधिकारिणो योग्यतावंतो ज्ञेया ज्ञातव्या द्विविधस्यापि द्रव्यज्ञावन्नेदेन द्विप्रकारस्याप्यगारिणो गृहस्थाः । तथा प्रायो बाहुद्वयेन ज्ञावस्तवे चैव ज्ञावार्चन एव, प्रायोऽग्रहणात्संयमाबाधया गुणमपेक्ष्य कदाचिद् द्रव्यस्तवेऽपि साधूनां यतीनामधिकारिताऽधिकारित्वं योग्यत्वमित्यर्थः । उक्तं च—दद्वह्वलु य ज्ञाव—ह्वलु य दद्वह्वलु बहुगुणोक्ति बुद्धिसिया ॥ अनिज्जणमश्वयणमिणं । बज्जीवह्दिं जिणां बिंति ॥ १ ॥ बज्जीवकायसंजमो । दद्वह्वलु सो विरुध्दं कसिणो ॥ तो कसिएसंजमंविज्ज । पुण्फाईयं न इहंति ॥ २ ॥ अकसिएपवत्तयाणं । त्रियाविस्याण एस खलु इजुत्तो ॥ संसारपयणुकरणो । दद्वह्वलु कूवदिठंतो ॥ ३ ॥ इति श्लोकार्थः ॥ १ ॥ अथ द्रव्यस्वरूपं तत्त्वाधिकारिणस्तदुपदेशं च श्लोकेनाह—

॥ मूलम् ॥—विधाप्य विधिना श्राद्धः । सुंदरं जिनमंदिरं ॥ तत्र बिंबं प्रतिष्ठाप्य । पूजयेत् प्रतिवासरं ॥ १ ॥ व्याख्या—विधाप्य कारयित्वा विधिना शास्त्रोक्तविधानेन श्राद्धः श्रावकः सुंदरं शौचनं जिनमंदिरं जिनगृहं, तत्र तस्मिन् बिंबं जिनप्रतिमां प्रतिष्ठाप्य शास्त्रोक्तविधिना प्रतिष्ठां का-

रयित्वा पूजयेदर्चयेत् प्रतिवासरं प्रतिदिनमिति. तत्र विधाय विधिना श्राद्ध इत्यनेन जिनचवनं विधिनैवाधिकारिणैव च कारयितव्यमिति दर्शयति. तत्राधिकारी गृहस्थ एव शुभस्वजनादिविशेष-
 ण्युक्तो वेदितव्यः, यत उक्तं—अहिगारिणं य गिहबो । सुहस्यणो वित्तसंजुलं कुलजो ॥ अ-
 खुहो धीबलिजं । मश्रमं तह धम्मरागी य ॥ १ ॥ गुरुपूयाकरणरुद्धं । सुस्सूसाइणसंगलं चैव ॥
 नायां अहिगयविहाणस्स । धणियमाणो पहाणो य ॥ २ ॥ एसो गुणिद्धिजोगो । अणोगसत्ताण
 तीएविणुत्तगा ॥ गुणस्यणवियरणेणं । तं कारित्तो हियं कुणइ ॥ ३ ॥ तं तह पवत्तमाणं । दद्धं
 केइ गुणरागिणो मगं ॥ अन्ने उ तस्स बीयं । सहुभावाजं पवज्जंति ॥ ४ ॥ जो चियं सुहभावो
 खल्लु । सवन्नुमयंमि होइ परिसुद्धो ॥ सो चियं जायइ बीयं । बोहीए तेण नाएण ॥ ५ ॥ जि-
 नचवनविधिः पुनः शुद्धमिश्रहादिकः, शणितं च—जिणप्रवणकरणविही । सुद्धा ऋमी दलं च
 कडाई ॥ नियगाण य संधाणं । सासणवुद्धी य जयणा य ॥ १ ॥ दधे जावे य तहा । सुद्धा ऋ-
 मी पएसकीला य ॥ दधे अ पत्तिगरहिया । अन्नेसिं होइ जावेउ ॥ २ ॥ इत्यादिजिनचवनवि-
 धापनविधिर्वक्तव्य इति. तथा तत्र बिंबं प्रतिष्ठाप्येत्यनेन जिनबिंबप्रतिष्ठाविधिः सूचितः, स चैवं क-

तव्यस्तद्यथा—

निफन्नस्स य विंबस्स । दिवसदसगस्स मद्भयारंमि ॥ कायवा उ पइठा । सा पुण तिविहा
 विणिदिठा ॥ १ ॥ वत्तका खड्डु एक्का । खेत्तका वन्निया तथा अपरा ॥ अन्ना य महका इह ।
 ताण सरूवं इमं होई ॥ २ ॥ जो तिहवई जइया । तइया तब्बिंठवणा पढमा ॥ लसचाईणं
 सधेसिं । जाण बीया पइठत्ति ॥ ३ ॥ तइया सत्तस्सिमहिय— तिहयरसयस्स पुण पइठत्ति ॥ जो
 जस्स जहा चावं । जणेइ सा तस्स तह जुत्ता ॥ ४ ॥ आसायणदोसोवि हु । विंबवहुत्तेन मज्जा
 णाइकत्तं ॥ संकेयवो जं तीए । संजवो जाव दोसो उ ॥ ५ ॥ आवस्सयाइत्तुत्तिसु । वुत्तोवि हु
 विंठवणाइविही ॥ चरियाणुक्कित्तणान्तं । न सेसपडिसेहगो सोवि ॥ ६ ॥ इय जहसत्तीए गुरुं ।
 लहुं व सेजुज्जवं मणिमयं वा ॥ जिणविंबं कारित्तो । कद्धाणपरंपरं लहइ ॥ ७ ॥ प्रतिष्ठाविधिः पु-
 नरयं—घोसावेज्जा अमारिं । रत्ता संघस्स तह य वाहरणं ॥ विन्नाणियसम्भाणं । कुज्जा खेत्तस्स
 य विसुद्धिं ॥ १ ॥ तह य दिसिपालठवणं । तक्किरियं गाणसंनिहाणं च ॥ दुविहसुई पोसहिन्तं ।
 वेईए तवेज्ज जिणविंबं ॥ २ ॥ नवरं सुमुहुत्तंमि । पुव्वुत्तरदिसिमुहं सउणपुवं ॥ वज्जांतेसु च-

उषिह—मंगलतूरेसु पञ्चरेसु ॥ ३ ॥ तो सवसंधसहिन् । उवणायसिं ठवेत्तु पडिमपुरो ॥ देवे
 वंदइ सुरी । परिहसिनिरुवहयसुइवहो ॥ ४ ॥ संतिसुयदेवयाणं । करेइ उस्सग्गथुइपयाणं च ॥
 सहिरन्नदाहिणकरो । सयलीकरणं तञ्ज कुज्जा ॥ ५ ॥ ते सुद्धोपयपका । दक्का खेयणुया विहिं
 यरका ॥ एह्वणगरा उखिवंती । दिसासु सवासु सुद्धवलिं ॥ ६ ॥ तयणंतरं तु सुहिय—कलस-
 चउक्केए ते एह्वंति जिणं ॥ पंचरणोदएणं । कसायसल्लियेण एह्वयंति ॥ ७ ॥ चंदणजले-
 ए कुंकुम—जलकुंभेहिं च तिब्बसल्लियेण ॥ सुद्धकलसेहिं पत्था । गुरुणा अग्निमंतिएहिं तथा ॥ ८ ॥
 एहाणाणं सवाणंवि । जलधारापुफधृयगंधाई ॥ दायध्वमंतराले । जावंति कलसपत्थावो ॥ ९ ॥
 एवं एहविण् विंबे । नाणकलाना समाचरेज्ज गुरु ॥ तो सरससुयंधेणं । लिंपेज्जा चंदणद्वेए ॥
 ॥ १० ॥ कुसुमाइं सुयंधाइं । आरोवेत्ता ठवेज्जा विंबपुरो ॥ नंदावत्तयपट्टं । पूएज्जाय चारुद्वेहिं ॥
 ॥ ११ ॥ चंदणछरुज्जडेणं । वंभेणं णयए य तं पट्टं ॥ अह पडिसरमारोवे । जिणविंबे रिद्धिवि-
 धिजुयं ॥ १२ ॥ तो सरससुयंधाइं । फलाइं पुरञ्ज ठवेज्ज विंबस्स ॥ जंबीस्वीजपुरा—इयाइं तो
 देज्जा गंधाइं ॥ १३ ॥ मुहामंतन्नासं । विंबे हंभमि कंकणनिवेसं ॥ मंतेण धारणविहिं । करेज्ज

विंवस तो पुरजं ॥ १५ ॥ बहुविहपक्कनाणं । ठवणा वरवत्थुगंधपुडियाणं ॥ वरवंजणाए य तथा ।
 जाइफलाणं च सविसेसं ॥ १५ ॥ सागिख्वूवरसोलग—खंडार्इणं च रोसहीणं च ॥ संबुन्नबलीय
 तथा । ठवणं पुरजं जिणिंदस्स ॥ १६ ॥ घयगुडदीवो सुकुमा—शियाजुजं चउजवारया दिसिसु ॥
 विंवपुरजं ठवेज्जा । पूयाए बलिं तजं देज्जा ॥ १७ ॥ आरत्तियमंगलदीव—यं च उत्तारिजए
 जिएनाहं ॥ वंदेज्जा हि सासएदेव—याए उस्सगगथुइदाणं ॥ १८ ॥ अह जिणपंचंगेसु । ठवे-
 इ गुरुधिरीकरणमंतं ॥ वारा उ तिन्नि पंच व । सत्तव अच्चंतमपमत्तो ॥ १९ ॥ मयएहले आरो-
 वइ । अहिवासएमंतनासमवि कुएइ ॥ जायइ य तयं विंबं । सजियंव जहा कुमं होइ ॥ २० ॥
 एवमच्चिवासियं तं । विंबं ठाएज्जा सदसवन्नेए ॥ चंदएउरुअडेणं । तदुवरि पुप्फाइं विखिविज्जा ॥
 ॥ २१ ॥ हावेज्जा सत्तधन्नेए । तयणु जीवंत उअयपक्काहिं ॥ नारीहिं चउहिं समलं—कियाहिं
 जीवंतनाहाहिं ॥ २२ ॥ पम्पिपुन्नचत्तसुत्तेए । वेढणं चउगुणं च काऊणं ॥ उमिणं कारेज्जा
 । तुठाहिं हिस्सदाएजुयं ॥ २३ ॥ तो वंदेज्जा देवे । पइइदेवीए काउउस्सगं ॥ दिज्ज थुइतीए
 चिय । ठवेज्ज पुरजं य घयपत्तं ॥ २४ ॥ सोवन्नवट्टियाए । कुज्जा महुसक्काहिं अरियाए ॥ कए-

गसलागाए बिंब—नयणलम्मीलाणं लागे ॥ ३५ ॥ सम्भं पश्टमंतेण । अंगसंधीसु अकरनासं ॥
 कुणमाणो एगमाणो । सूरी वासे खिवेजा तहा ॥ ३६ ॥ पुण्णकयंजलीहिं । तो गुरुणा घोसणा
 ससंवेण ॥ धेज्जहं कायवा । मंगलसहेहिं बिंबस्स ॥ ३७ ॥ जह सिद्धिमेरुकुल—पवयाण पंच-
 ह्निकायकाटाणं ॥ इह सासया पश्टा । सुपश्टा होज तंह एसा ॥ ३८ ॥ तह दीवसिंधुससहर-
 दिणयसुखासवासखेत्ताणं ॥ इह सासया पश्टा । सुपश्टा होज तह एसा ॥ ३९ ॥ एहं सुह-
 ज्ञावकए । अकयखेवे कयंमि बिंबस्स ॥ सविसेसं पुण पूया । किच्चा चिश्वंदणा य तहा ॥ ४० ॥
 मुहलग्घान्णसमाणं—तरं च पूया य समणसंघस्स ॥ फासुयघयगुडगोरस—णंतयमार्शहिं काय-
 वा ॥ ४१ ॥ सोहणदिणे य सोहगं । मंतविन्नासपुव्वयमवस्सं ॥ मयणहलकंकणकर—यत्ताजं बिं-
 बस्स अणवेजा ॥ ४२ ॥ जिणबिंबस्स य विसये । नियनियठाणेषु सबमुहाजं ॥ गुरुणा लवल-
 सेणं । पलंजियवाजं ता य इमा ॥ ४३ ॥ जिणमुह १ कलस २ परमेठि ३ । अंग ४ अंजलि ५
 तहासणा ६ चक्का ७ ॥ सुरही ८ पवयण ९ गरुत्ता १० । सोहग ११ परमेठि १२ । अंग ४ अंजलि ५
 एमुहाए चलकलस—ठावणं तह करेह थिरकरणं ॥ अहिवासमंतनसणं । आसणमुहाए अन्नज

॥ ३५ ॥ कलसाए कलसाएहवणं । परमेठीए ल आहवणमंतं ॥ अंगाए समावज्जणं । अंजलिणा
 पुफरुहणाइ ॥ ३६ ॥ आसण्याए पट्टस्स । पूयणं अंगफुसणचक्काए ॥ सुरहिए अमयमुत्ती । प
 वयणमुहाए पन्निबोहो ॥ ३७ ॥ गरुडाए दुठरक्का । सोहगाए य मंतसोहगं ॥ तह अंजलिए दे-
 सण—मुहाइं कुणह कुजाइं ॥ ३८ ॥ चोएइ एह कोइ । जह किर सामाईयंमि किं गुरुणो ॥
 जुत्तो तियस्स एसो । सावज्जो विहिसमारंजो ॥ ३९ ॥ कायवहवरणअंसा । तंमि जलं तस्स नि-
 यमलं हुंति ॥ जायई य अविस्सासो । गुरूवएसेसु सीसाणं ॥ ४० ॥ जन्नइ एह समाही । कह-
 वि जइ होइ कोइ कायवहो ॥ तहवि हु गुरुवयणलं । आयरणलं य नो दुठो ॥ ४१ ॥ वि-
 हिवयणं च पमाणं । सुत्तं जेण ठावणा गुरुणा ॥ कज्जा जिणबिंभाणं । तं सविसयं हवइ कर-
 णे ॥ ४२ ॥ अबह निविसयत्तं । पावेइ तयं तु तेण सो जुत्तो ॥ तइया तह गुरुठवणे । बिं-
 स्स ल गलरवाइगुणा ॥ ४३ ॥ अन्नं च सुत्तविहिणा । संभवजयणाए बिंभठवणाए ॥ नो काय-
 वहाइया । दोसा जिणभवणकहणेव ॥ ४४ ॥ जिणभवणबिंभपूया—इयं च न विणा गुरुं गिही
 मुणइ ॥ न य तह न कायवहो । गुरुणो दोसो य न य बुत्तो ॥ ४५ ॥ अल्लमेह पसंगेणं । ठ-

विण एवं जिणस्स विंभिंमि ॥ अण्होत्तरकलससएण । मज्जिणए पुण जहा विहवं ॥ ४६ ॥ पूयाइए-
सु जत्तो । परमोपश्रदियहमेव कायवो ॥ एवं जयंताण लहुं । जायइ चारित्तपरिणामो ॥ ४७ ॥

अथ पूजाविधिमुपदर्शयन् श्लोकमेकमाचष्टे—

॥ मूलम् ॥—विधिना शुचिभूतेन । काले सत्कुसुमादिभिः ॥ स्तुतिस्तोत्रैश्च गंप्रीरैः । क-
र्तव्यं जिनपूजनं ॥ १ ॥ व्याख्या—विधिना विधानेनाशातनापरिहारेण मुखस्थगनलक्षणैः शु-
चिभूतेन द्रव्यजावशौचवतेत्यर्थः । काले संध्यात्रयलक्षणे सत्कुसुमादिभिः शोभनपुष्पादिभिः स्तुति-
स्तोत्रैश्च लघुबृहद्भिः स्तवनैश्च गंप्रीरैर्गंप्रीरार्थैः कर्तव्यं विधेयं जिनपूजनं जिनार्चनमिति श्लोकस-
मासार्थः ॥ १ ॥ तत्र विधिगर्गमविद्धिरेवमुक्तस्तद्यथा—वहेण बंधिऊणं । नासं अहवा जहा स-
माहीए ॥ बज्जेयवं तु तथा । देहंमिवि कंठुयणमाई ॥ १ ॥ त्रिच्चावि सामिणो तिह । जत्तेण कुं-
णंति जे तसणिलुंगं ॥ हुंति फलजायणं ते । ह्यरेसिं किलेसमेत्तं तु ॥ २ ॥ सुवणगुरूण जि-
णाणं । विसेसन्त एवमेव दड्डवं ॥ ता एवं त्रिय पूया । एयाण बुहेहिं कायवा ॥ ३ ॥ इत्यादि-
शुचिभूतत्वं पुनरेवमुक्तं—तन्न सुइणा दुहावि हु । देव्वे न्हाएण सुफ्रवहेण ॥ भावे त्त अयव्हो

चिय । विसुद्धचित्तपहाणेण ॥ १ ॥ इत्यादि, कालस्त्वेवमभिहितस्तद्यथा—कालमि कीरमाणं ।
 किसिकम्मं बहुफलं जहा लोए ॥ इय सवा चिय किरिया । नियनियकालमि विन्नेया ॥ १ ॥ मो
 पुण इह विन्नेउ । संजाउ तिननि ताव उहेए ॥ वित्तिकिरियाविरुद्धो । अहवा जो जस्स जाव-
 इउ ॥ २ ॥ इत्यादि. सत्कुसुमादीनि पुनरेवं कथितानि, तद्यथा—वरगंधधूयसवो—सहेहिं उद-
 गाइएहिं दवेहिं ॥ सुरहिविलेवणवक्कुसुम—दामावलिदीवएहिं च ॥ १ ॥ सिद्धहयदहियकय—
 गोरोयणमाइएहिं जहलाउं ॥ कंचणमोत्तियरयणाइ—दामएहिं च विविहेहिं ॥ २ ॥ पवरेहिं सा-
 हणेहिं । पायं ज्ञावोवि जायई पवरो ॥ न य अन्नो उवउंगो । एएसिं सयाए लउयरो ॥ ३ ॥
 इह लोयपरलोइया । कज्जाणं पारलोइयं अहियं ॥ तंपि य ज्ञावपहाणं । सोवि य इय कज्जग-
 म्पोत्ति ॥ ४ ॥ ता नियविहवणुरूवं । विसिउंपुण्णइएहिं जिणपूया ॥ कायवा बुद्धिमया । तंमि
 बहुमाणसारा य ॥ ५ ॥ इत्यादि. गंभीरार्थस्तुतिस्तोत्राणि पुनरेवं—थुइथोत्ता पुण नेया । गंभी-
 रयहविरइया जे उ ॥ सध्दयगुणुक्किएण—रूवा खलु ते जिणाणं तु ॥ १ ॥ तेसिं अबाहिगमे
 । नियमेणं होइ कुसलपरिणामो ॥ सुंदरज्ञावा तेसिं । इयरंमि वि रयणनाएण ॥ २ ॥ जरसमणा-

ईश्याणा । अत्रा य गुणवि ते समेति जहा ॥ कम्मजराईथुइमा—इयावि तह ज्ञावश्यणान् ॥

॥ ३ ॥ इति श्लोकत्रावार्थः ॥ १ ॥ अथ सा पूजा कतिविधेति दर्शयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—चारुपुष्पाभिषस्तोत्रै—स्त्रिविधा जिनपूजना ॥ पुष्पगंधादिभिश्चान्यै—रष्टधेयं
निगद्यते ॥ १ ॥ व्याख्या—चारुपुष्पाभिषस्तोत्रैरिति, चारुणि प्रधानानि पुष्पाणि कुसुमानि, आ-
मिषानि नैवेद्यानि, स्तोत्राणि स्तवनानि, तैश्चारुपुष्पाभिषस्तोत्रैस्त्रिविधा त्रिप्रकारा जिनपूजा जि-
नार्चना पुष्पगंधादिभिः कुसुमवासादिभिः, आदिशब्दाधूपदीपाक्षतादिग्रहः, चः समुच्चये, अन्यैरप-
रैराचारैरष्टधाष्टप्रकारेयमेषा निगद्यते कथ्यते इति श्लोकार्थः ॥ १ ॥ अथाष्टविधत्वमेवास्याः सह-
स्रांतं श्लोकदशकेनाह—

॥ मूलम् ॥—शुभ्रैः सुगंधिभिः पुष्पै—र्घ्यः कुरुते जिनार्चनं ॥ स प्राप्नोति समं कीर्त्या । र-
त्नचंद्र श्व श्रियः ॥ १ ॥ पुष्टपाकादिजिर्गंधै—र्घ्यैः श्रयंति जिनेश्वरं ॥ लभन्ते तैः चिरात्सिद्धिं । र-
त्नसुंदरवज्जनाः ॥ २ ॥ धूपं दहति यः सारं । ज्ञावसारं जिनाश्रतः ॥ स याति लब्धसर्वसिद्धिं—न-
रकेसस्त्रिचिह्नं ॥ ३ ॥ प्रदीपयति यो प्रसत्या । प्रदीपं जिनमंदिरे ॥ स हि स्यादखिलश्रीणां । ज्ञा-

नुप्रज इव प्रभुः ॥ ४ ॥ योऽङ्कतैरङ्कतैः शुभ्रै—रहतां कुरुते बलिं ॥ कणसार इवात्यंतं । वर्धतेऽसौ
 कणश्रिया ॥ ५ ॥ जिनानामग्रतो दद्यात् । सुंदराणि फलानि यः ॥ फलवत्यः क्रियास्तस्य । जवं
 ति फलसारवत् ॥ ६ ॥ सुगंधसर्पिषा यस्तु । करोति जिनमज्जनं ॥ सद्युतभुतपात्राणि । स्थापयेद्वा
 तदग्रतः ॥ ७ ॥ स गोधन इवोदशां । युक्त्वा जोगपरंपरां ॥ क्षीणनिःशेषकर्मांशः । प्रयाति परमां
 गतिं ॥ ८ ॥ यः स्नापयति बिंबानि । सुगंधवरवारिणा ॥ सदेजःपूर्णकुंभान् वा । ढोकयेद्यस्तदग्रतः
 ॥ ९ ॥ स प्राप्य सुंदरा लक्ष्मी । रससार इवेप्सिताः ॥ संपूर्णेधर्मसंपत्त्या । ततो याति शिवालयं
 ॥ १० ॥ व्याख्या—शुभैः प्रशस्तैः सुगंधिभिः सुरजिभिः पुष्पैः कुसुमैर्यः कश्चिदनिर्दिष्टनामा कुरु
 ते विधत्ते जिनार्चनं जिनपूजनं सोऽसौ प्राप्नोति लभते समं सह कीर्त्या ख्यात्या रत्नचंद्र इव र-
 त्नचंद्राग्निधानराजपुत्रवत् श्रियः, इति प्रथमश्लोकार्थः ॥ १ ॥ पुटपाकादिच्चिरनेकप्रकारप्रधानसुगं-
 धद्रव्याग्निपाकादिच्चिर्गंधैर्वसैर्ये केचनार्चयति पूजयति जिनेश्वरं, लभते प्राप्नुवंति तेऽचिरात् स्तो-
 ककालेन सिद्धिं मुक्तिं रत्नसुंदरवत् रत्नसुंदराख्यराजसूत्रि जना लोका इति द्वितीयश्लोकार्थः ॥
 ॥ २ ॥ धूपं प्रतीतं दहत्युद्ग्राहयति यः कश्चित्सारं सारद्रव्यनिष्पन्नं प्रधानमित्यर्थः, जावसारमंतःक-

रणप्रधानं जिनाग्रतो जिनपुरतः सोऽसौ याति गच्छति लब्धसर्वर्द्धिः प्राप्ताशेषसमृद्धिर्नरकेसश्चित न
 रकेसरिनामनृपनंदन इव शिवं मोक्षमिति तृतीयश्लोकार्थः ॥ ३ ॥ प्रदीपयति प्रज्वालयति यः क-
 श्चिद्भक्त्या ज्ञावेन दीपं प्रदीपं जिनमंदिरे जिनगृहे सोऽसौ हि पूरणे स्याद्भवेदखिलश्रीणां समस्त-
 लक्ष्मीनां शानुप्रद्य इव ज्ञानुप्रघाञ्जिधाननृपात्मज इव प्रच्युर्नायको ज्ञवेदिति चतुर्थश्लोकार्थः ॥ ४ ॥
 यः कश्चिदक्षतैस्तं कुलैरक्षतैरखैः शुभ्रैर्विशदैरर्हतां जिनानां कुरुते विधत्ते बलिमुपहारं कणसार इव
 कणसारख्यश्रेष्ठिपुत्रवदत्यंतमत्यर्थं वर्धते वृद्धिं यात्यसौ स कणश्रिया धान्यलक्ष्म्योपलक्षणत्वाद्देष-
 श्रीचिरपीति पंचमश्लोकार्थः ॥ ५ ॥ जिनानामर्हतामग्रतः पुरतो दद्यात्प्रयत्नेत सुंदराणि प्रधानानि
 फलान्याग्रनालिकेरादीनि यः कश्चित्, फलवत्यः सफलाः क्रिया वाणिज्यादिकर्माणि तस्य फलपू-
 जाकर्तुर्भवंति जायंते फलसारावत् फलसारात्रिधानराजपुत्रस्यैवेति षष्ठश्लोकार्थः ॥ ६ ॥ सुगंधसर्पि-
 षा सङ्गंधनाशिकापेयघृतेन यः पुनः कुरोति विधत्ते जिनमज्जनं जिनस्नानं, सदृष्टभृतपालाणि शो-
 घानघृतसंपूर्णस्थालानि स्थापयेद्वा न्यसेद्वा तदग्रतो जिनाग्रत इत्यर्थः, सोऽसौ गोवर्धन इव गोवर्ध-
 नात्रिधानकुटुंबिक इवोदग्रामुदारां वृत्त्वा न्युयोगपरंपरां शब्दादिविषयसुखमालिकां क्षीणनिःशे-

षकर्मशः प्रलीनाखिलज्ञानावरणीयादिकर्मकलंकांशः प्रयाति गह्वति परमां प्रधानां गतिं सिद्धिग-
 तिमित्यर्थः इति सप्तमाष्टमश्लोकद्वयार्थः ॥ ७ ॥ ८ ॥ यः कश्चित्प्रापयत्यभिसिंचति बिंबानि प्रति-
 माः सुगंधवस्वारिणा सुरभिप्रवरनीरेण, सद्भ्यःप्रवरकुंभान् वा प्रवरतरविमलजलभृतकलयज्ञान वा ढो-
 कथेत्स्थापयेत्तदग्रतो जिनविंशतः सोऽसौ प्राप्य समासाद्य सुंदराः प्रधाना लक्ष्मीः श्रियो रससार
 श्व रससाराधिधानराजनंदन श्वेप्सिताः, संपूर्णधर्मसंपत्त्या परिपूर्णयतिधर्मप्राप्त्येत्यर्थः, ततस्तदनंतरं
 याति गह्वति शिवालयं निर्वाणनगरमिति नवमदशमश्लोकद्वयार्थः ॥ ९ ॥ १० ॥ अथ प्रकरण-
 कारस्तूचितपुष्पाद्यष्टविधपूजाफलप्रतिपादकरत्नचंद्रादिकथानकानि कथ्यंते, तानि पुनरसूनि, तद्यथा-

अस्ति समस्तसुश्रेष्ठ—वस्तुस्तोमविराजितं ॥ जितशत्रुपुरश्रीकं । चारु प्रासादसंपदा ॥ १ ॥
 संपदाकुलशालीन —अरिलोकसमाकुलं ॥ कुलक्रमागतानेक—सख्यवहारसुंदरं ॥ २ ॥ मध्यखंडे
 द्वितौ ख्यातं । ऋत्रालतिलकोपमं ॥ बंगजनपदस्यांत—र्धनधान्यसमाकुलं ॥ ३ ॥ समस्तशस्त्रसं-
 सार—सारभूतं महीतले ॥ अत्रैव भारते क्षेत्रे । पुरं विजयवर्धनं ॥ ४ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ त-
 त्रास्त्यनेकसंग्राम—शिरोनिर्व्यूढसाहसः ॥ साहस्रांकसप्तो राजा । नाम्ना च रत्नशेखरः ॥ ५ ॥ १-

त्नावली च तस्याग्र—महिषी विश्वविश्रुता ॥ संसारसुखसर्वस्वं । हरस्य ललिता यथा ॥ ६ ॥ त-
 या सार्धं महीशस्य । कुर्वतः कामसेवनं ॥ संजातस्तनयः सारो । ऋवृक्षफलोपमः ॥ ७ ॥ समये
 प्रतिष्ठितं नाम । रत्नचंद्र इति स्फुटं ॥ ततोऽसौ वर्धते विश्व—माहादयन् यथा शशी ॥ ८ ॥ का-
 लो समर्पितो राज्ञा । कलाग्रहणहेतवे ॥ कलाचार्यस्य तेनापि । पाठितः सकलाः कलाः ॥ ९ ॥
 ततो यौवनमारूढः । परिणीतनृपांगजः ॥ युवराजपदे पिवा । प्रमोदेन प्रतिष्ठितः ॥ १० ॥ एकदा
 चाश्ववाहिन्यां । निर्गतो हयहेषया ॥ पूरयन्नंबरं सर्वं । महाद्व्यां विवेश सः ॥ ११ ॥ ततोऽयपह-
 तोऽश्वेन । सुवेलागिरिगह्वरे ॥ नीत्वा मुक्त्वा ततो वाजी । जगामादर्शनं कृणात् ॥ १२ ॥ कुमारो-
 ऽपि पिपासार्त्तः । श्रान्तो विस्मितमानसः ॥ पणौ निर्जरनिर्व्यूढं । शीतलं निर्मलं पयः ॥ १३ ॥ कं-
 दमूलकृताह्वार । इतश्चेतश्च पर्यटन् ॥ ददर्शैकत्र शुभ्रोच्चं । सुंदरं जिनमंदिरं ॥ १४ ॥ प्रविष्टस्तब
 सानंदो । रोमांचांचितविग्रहः ॥ सर्वतोऽपि द्विपंश्रक्तुः । कौतुकाक्षिसमानसः ॥ १५ ॥ शान्तं कांतं
 शिवं सौम्यं । सुरूपं सुमनोहरं ॥ बिंबं युगादिदेवस्य । दृष्ट्वात्यर्थं मुमोद सः ॥ १६ ॥
 ततश्च चिंतयामास । विस्मितो हर्षनिर्भरः ॥ यथा कोऽप्येष निःशेष—विश्वबंधो जगत्प्रभुः ॥

॥ १७ ॥ जगत्पूज्यो जगज्ज्येष्ठो । देवदेवो जगद्धितः ॥ तदहं पूजयाम्येनं । सत्पुण्यैर्नक्तियोगतः
 ॥ १८ ॥ विचिंत्यैवं सुगंधानि । गृहीत्वा कुसुमानि सः ॥ इक्त्या युगादितिर्द्विशं । सप्रमोदमपूपु-
 जत ॥ १९ ॥ ततः प्रणम्य निःक्रांतो । राजपुत्रो जिनालयात् ॥ बहिर्भ्रमपमागत्य । वेदिकायां
 निषण्णवान् ॥ २० ॥ सानंदो जिनबिंबास्य—न्यस्तदृष्टिरचितयत् ॥ धन्योऽहं पुण्यवानद्य । कृतार्थः
 कृतरक्षणः ॥ २१ ॥ येन देवाधिदेवोऽयं । मया दृष्टो महाप्रभुः ॥ पूज्योऽयं सर्वदेवानां । ध्येयोऽयं
 सर्वयोगिनां ॥ २२ ॥ वंद्योऽयं सर्वसाधूनां । त्रातायं सर्वदेहिनां ॥ हितोऽयं सर्वजीवानां । दातायं
 सर्वसंपदां ॥ २३ ॥ इत्याद्यनेकधा हृष्टो । यावदास्ते स चिंतयन् ॥ तावदेकः समयातो । बृहस्त-
 त्र नम्रश्चरः ॥ २४ ॥ ततो वापीजलेनाशु । शुचिर्भूत्वा सितांशुकः ॥ गृहीत्वा शतपत्रादि । सुगं-
 धकुसुमोत्करं ॥ २५ ॥ प्रविश्य जिनवेश्मांतः । पूजयित्वा जिनेश्वरं ॥ विधाय विधिवद्भक्त्या । वि-
 शुद्धं चैत्यवंदनं ॥ २६ ॥ दधानः सर्वतो देहे । प्रकटं पुत्रकोत्करं ॥ ततोऽसौ स्तोतुमारब्धः । सं-
 वेगातिशयं वहन् ॥ २७ ॥ तद्यथा—

जय त्वं जगदानंद । जय त्वं जगदीश्वर ॥ जय त्वं त्रिजगद्धो । जय त्वं त्रिजगत्प्रभो ॥

॥ ३७ ॥ जय त्वं त्रिजगन्नेत्र । जय त्वं जगदर्चित ॥ जय त्वं त्रिजगन्नाथ । जय त्वं नाग्निन्दन
 ॥ ३९ ॥ नमस्ते केवलालोक—लोकालोकविभोकिने ॥ नमस्ते श्रवनादित्य । श्रव्यांशोजविका-
 सिने ॥ ३० ॥ नमस्ते सर्वतः सर्प—न्मोहध्वांतविनाशिने ॥ नमस्ते विश्वविख्यात—सर्वनीतिप्र-
 काशिने ॥ ३१ ॥ नमस्ते सर्वकव्याण—कारिणे क्लेशवारिणे ॥ नमस्ते ऋक्तिमह्लोक—श्रवसंता-
 पहारिणे ॥ ३२ ॥ रागो द्वेषश्च मोहश्च । तयोऽपि प्रहृतास्त्वया ॥ अहं त्वेभिः सदाकालं । प्रहृन्त्ये
 संततं प्रजो ॥ ३३ ॥ हृन्त्यमानश्च देवेश । त्वां शरण्यमुपाश्रितः ॥ ततस्तेभ्यो जयोद्भ्रांतं । रक्ष
 रक्ष मुनीश मां ॥ ३४ ॥ चत्वारोऽपि त्वयात्यर्थ । कषागरातयो हताः ॥ अहं पुनरिमैः पौषैः । प्र-
 भो पीड्ये निरंतरं ॥ ३५ ॥ तदिहं मामिमानुच्चै—र्बाध्यमानान्महाप्रजो ॥ अचिंत्यशक्तिभंयुक्त ।
 नाथ वारय वारय ॥ ३६ ॥ कर्माष्टकं त्वयात्यंतं । प्रलयं प्रापि लीलया ॥ नाथेऽपि त्वयि बध्नोऽह
 —मष्टन्निरपि कर्मभिः ॥ ३७ ॥ तदिहं बद्धमालोक्य । बध्नानां प्रविमोचक ॥ निःकर्मन् सर्वकर्म-
 र्थो । मां विमोचय मोचय ॥ ३८ ॥ लीलयापि त्वया तीर्णो । विस्तीर्णोऽपि महार्णवः ॥ अहं तु
 तत्र मज्जामि । कर्मसंचारशक्तिः ॥ ३९ ॥ प्रसीद सांप्रतं स्वामिन् । मज्जांतं मां श्रवार्णवे ॥ स-

छर्मपौतमारोप्य । देव तारय तारय ॥ ४० ॥ ध्वस्तमिथ्यात्वनिद्रस्त्वं । त्वं निद्रासुप्रबोधक ॥ मि-
 थ्यात्वनिद्रया सुप्तं । मां प्रबोधय बोधय ॥ ४१ ॥ किं बहुनांतैः सैवैः । शत्रुभिः सततं सदा ॥ ह-
 न्यमानं जगतत्रात—र्मांमपालय पालय ॥ ४२ ॥ अन्तपरमानंद—युक्त मुक्तिसुखालय ॥ सुप्र-
 सन्नं मनः कृत्वा । मां प्रापय शिवालये ॥ ४३ ॥ त्वं स्वामी त्वं च मे बंधु—स्त्वं मित्रं त्वं च मे
 गुरुः ॥ त्राणं त्वमेव देवेश । ऋयाज्जन्मनि जन्मनि ॥ ४४ ॥ आग्रवं ऋवसंघ्रांत—जंतुसंतानर-
 द्दक ॥ ऋयान्मे ऋयसी ऋक्ति—स्त्वय्येव परमेश्वर ॥ ४५ ॥ तथा प्रसीद मे नाथ । शरणागतव-
 त्सल ॥ यथाज्ञां तावकीं पूर्णा—मांसंसारं करोम्यहं ॥ ४६ ॥ एवं स्तुत्वा जिनाधीशं । संवेगञ्जर-
 निर्जरः ॥ जिनालयाद्द्विनिःक्रम्य । निषण्णः सोऽपि मंडपे ॥ ४७ ॥ ततो गत्वा कुमारोऽपि । तं न-
 नामं नतांगकः ॥ उपविश्य तदासन्ने । पप्रहेदं कृतांजलिः ॥ ४८ ॥ केनेदं कारितं तुंगं । सुंदरं जि-
 नमंदिरं ॥ को वा देवाधिदेवोऽयं । कुतो वा त्वं समागतः ॥ ४९ ॥ गंतव्यं वा त्वया कुत्र । कुत्र
 वावस्थितिस्तव ॥ स प्राह श्रूयतां वत्स । सावधानेन कथ्यते ॥ ५० ॥
 वैताल्ब्यपर्वते रम्ये । पुरे गगनवद्वहमे ॥ सूरप्रज्ञाधिस्तत्रा—भवन्मम पितामहः ॥ ५१ ॥ ते-

नेदं काश्तिं वत्स । जिनवेश्म मनोहरं ॥ युगादिदेवदेवोऽय—मृषभो जिनपुंगवः ॥ ५१ ॥ आ-
 गन्तामि त्वहं तस्मा—सुराद्गगनवद्धन्नात् ॥ गंतव्यं तु न कुत्वापि । मया मर्तव्यमत्र हि ॥ ५३ ॥
 यतः कट्ये समायातो । विद्याचारणसन्मुनिः ॥ केवलज्ञानविज्ञात—विश्वव्यापारविस्तरः ॥ ५४ ॥
 स वंदित्वा मया पृष्टः । प्रमाणं निजकायुषः ॥ तेनोक्तं दिवसा ऋद्र । पंचैव तव जीवितं ॥ ५५ ॥
 तस्यत्त्वा सर्वमारंभ—मुद्यच्छ स्वद्वितंप्रति ॥ कुरु पारत्रिकं कार्यं । धर्मे चित्तं निवेशय ॥ ५६ ॥
 आकार्येदं ततस्तूर्णे—महमत्र समागतः ॥ विधिनानशनं कृत्वा । मरिष्यामि गिराविह ॥ ५७ ॥
 तत्तवापि जिनो देवः । पूजनीयोऽस्तु सर्वदा ॥ धर्मस्तेन प्रणीतोऽस्तु । गुरुस्तु सुसाधवः ॥ ५८ ॥
 तथा प्रो न त्वया जीवा । मारणीया निरागसः ॥ नैवालीकं वचो वाच्यं । नो कार्यान्यधनस्पृहा
 ॥ ५९ ॥ परदार न प्रोक्तव्याः । कार्यो नातिपश्ग्रहः ॥ मद्यं मांसं च द्यूतं च । दूरतः परिवर्ज-
 येः ॥ ६० ॥ पापर्द्धिं मा कृथा वत्स । मा कृथा रात्रिप्रोजनं ॥ माश्रीयाः फलमज्ञातं । वेश्यासक्तं
 च मा कृथाः ॥ ६१ ॥ त्याज्यो दुर्जनसंसर्गः । कार्यो सज्जनसंगतिः ॥ तदेष श्रावको धर्मः । सि-
 ष्टिसौख्यकरोऽस्तु ते ॥ ६२ ॥ तथैनं प्रो महासत्व । गृहाण विधिपूर्वकं ॥ मंत्रं पंचनमस्कार—

नामकं नवनशकं ॥ ६३ ॥ यत्प्रज्ञावेण निःशेषं । वाञ्छितं जायतंगिनां ॥ नश्यंति व्यापदः सर्वाः
। संति सानुग्रहा ग्रहाः ॥ ६४ ॥ यतः—

धन्नाण मणोजवणे । सद्भावहुमाणवद्विनेहिल्लो ॥ मिहत्ततिमिरहरणो । वियरश् नवकारवर
दीवो ॥ ६५ ॥ जाण मणयणनिकुंजे । रमश् नमोक्कारकेसरिकिसोरो ॥ ताणं अण्णिठदोद्युट्ट—अ-
दुधमणा न नियमवि ॥ ६६ ॥ ता निबिन्निगडघडणा । गुत्ती ता वज्जंपंजरनिरोहो ॥ न य जा-
व खल्लु जविण्णं । एस नमोक्कारवरमंतो ॥ ६७ ॥ दण्णिठदुठनिहुर—सुरुठदिह्वीवि ताव होइ परो ॥
नवकारमंतंचितण—पुवं नाळाविण्णं जाव ॥ ६८ ॥ मरणरणंगणसंगाम—गामगामनगरमाईणं
॥ एयं सुमस्ताणं । ताणं समाणणं च भवे ॥ ६९ ॥ तथा—जल्लमाणमणिपहपुष्प—फारवर-
ण्ण—माणसाणंदिशंदियन्नाणं ॥ पसंतकिरणन्नरभग्ग—भीमतिमिरंमि पायात्ते ॥ ७० ॥ चित्ताणंतरघडमा-
णं ॥ जंप्पि य विसिठपयई—विज्जाविन्नाणविणयनयनिज्जणं ॥ अक्कल्लियपसरपसरंत—कंतजसन्नरि-
यच्चवणयत्वं ॥ ७१ ॥ अचंचंतणुरत्तकलत्त—पुत्तपामोक्कसयल्लसुहिसयणं ॥ आणपडिहणुत्ता—

द्विद्विगिहिकम्मकारिणं ॥ १३ ॥ अद्विन्नलब्धिविबुद्धु—सामिमोश्चत्तवियरणपहाणं ॥ रायामच्चाइ
 विसिह—ल्लोयपयइ बहुमयं च ॥ १४ ॥ जह चित्तियसंपज्जांत—सुंदरं दिन्नदुक्कहचमकं ॥ पावि
 ज्जाइ मणुयत्तं । तंपि नमोक्कारफल्लेसो ॥ १५ ॥ चउहिं कलावयं ॥ जंपि य सवंगपहाण—ल
 डहचउसठिसहसवणियाणं ॥ बत्तीससहस्समह—ण्णआवजासंतसामंतं ॥ १६ ॥ सुरपुरसरिब्वन्नव
 इ—गामकोडीकडपटुप्पसरं ॥ सुरल्लोयसरिसिपुरवर—बिसत्तरील्लकसंखाळं ॥ १७ ॥ बहुसंखखेम्
 कब्बड—ममंबदोणमुह्वहुवसिमं ॥ दीसंतकंतसुंदर—संदणसंदोहदिन्नदिहं ॥ १८ ॥ परचक्कंपणा
 णाप—दप्पपाइक्कचक्कसंज्जिन्नं ॥ पगळंतगंडमंमल—पयंडदोयुट्टुथट्टिळ्ळं ॥ १९ ॥ मणपवणजवण
 वंचल—खुरकयखोणितलतुरंगाळं ॥ सोलसहस्सपरिसंख—रक्कजक्कपरिक्कित्तं ॥ २० ॥ नवनि
 द्विचोइसरयण—पहावपाउच्चवंतसयल्लल्लं ॥ बळंमजरहखेत्ता—द्विवत्तणं लज्जाए भुवणे ॥ २१ ॥
 तंपि हु किर सच्चा-सल्लिल्लेसयपस्विट्टियस्स तस्सेव ॥ पंचनमोक्कारतरुस्स । कोवि फल्लविल्लसिय
 वियारो ॥ २२ ॥ बहिं कुलयं ॥

जंपि य सियदेवंसुय-संतुयसुरसयणसुंदरुळंगे ॥ सिण्णिपुमंतो मोत्ता-हंल्लवं उअवज्जाए तत्तो

॥ ८३ ॥ आजम्भं रमताणु । आजम्भमुदगजोवणावडो ॥ आजम्भं रोगजरा—रथसेयविवज्जिय-
 सरोरो ॥ ८४ ॥ आजम्भं एहारुवसठि—मंसरुद्धिराश्रणुमलविमुक्तो ॥ आजम्भं अमिलायंत—म-
 ह्वरदेवदूसवरो ॥ ८५ ॥ उत्तत्तजच्चकंचण—तरुणदिवायरसमप्पहसरीसे ॥ पंचप्पहरयणाहरण—
 किरणकब्बुरियदिसियक्को ॥ ८६ ॥ अखंन्गंमंमल—लुलंतकुंमलपयापयासिद्धो ॥ रमणीयरमण-
 अमरण—रमणीगणमणहरो किंच ॥ ८७ ॥ गहचक्कमेक्कवेलं । पाडेवं अयलं भमाडेवं ॥ सय-
 लकुलाचलचक्कं । चाझेवं तह य लीलाए ॥ ८८ ॥ माणसपमुहमहासर—सरियादहसाथराणस-
 लिदाशं ॥ पलयपवणेव समकाल—भेव सत्तो विसोसेवं ॥ ८९ ॥ तेलोक्कपूरणं । एक्खणच्चिय
 महद्वतरुव्वो ॥ परमाणुमेत्तरुव्वोवि । तह य होवं लहु समहो ॥ ९० ॥ किं बहुणा संतंपि हु ।
 असंतयं तह असंतमवि संतं ॥ चक्कं एक्खणच्चि य । दरिसेलमलं करेवं वा ॥ ९१ ॥ नमिर-
 सुरविसरसिरमणि—महुअरमालाविब्बुरियपालं ॥ अन्नंगाश्रपद्धिठ—सवमुठितपस्वारो ॥ ९२ ॥ चि-
 ताणंतरसहसत्ति—संपन्ताणुकूलविसयगणो ॥ अणवरयरुश्रसुक्कन्—विलासकरणेक्कदुञ्जलिन् ॥
 ॥ ९३ ॥ अणिमिसनयणसहस्सा—वल्लोयसमकाललच्छदठवो ॥ समकालोदयसमुच्चिय—सयलसुह-

कम्मपयईस ॥ ९४ ॥ रिद्धिपबंधंधुर-विमाणमाद्याहिवत्तणं सुहरं ॥ पात्रद्व अखलियपसरं । सुर-
लोए किर सुरिंदोवि ॥ ९५ ॥ तंपि असेसं जाणसु । सम्मं सप्पावगगञ्जविहियस्स ॥ पंचनमो-
क्कारा-हणस्स लीलाइयलवोत्ति ॥ ९६ ॥ इत्यादि. स चायं पंचनमस्कारनामा महामंत्रः ॐ
नमो अरिहंताणं' इत्यादि.

ध्यातव्योऽयं त्वया ऋद्ध । सन्मंत्रः शुचिना सदा ॥ येनेप्सितार्थसंसिद्धि—जायते ते निरंतरं
॥ ९७ ॥ मह्यमपि त्वया ऋद्ध । अत्रियमाणाय सादरं ॥ देयोऽयं निकटस्थेन । कर्णाभ्यर्णे स्फुटादारं
॥ ९८ ॥ तथा प्रो मम विद्येते । द्वे विद्ये पाठसिद्धिके ॥ एकाकाशगमा नाम्ना । द्वितीया बहुरू
पिणी ॥ ९९ ॥ तदेते द्वे वरे विद्ये । गृहाण मम तुष्टये ॥ स्थातव्यं च ममाभ्यर्णे । दिनानां पं-
चकं त्वया ॥ १०० ॥ ततस्तथेति तद्वाक्यं । कुमारः प्रतिपन्नवान् ॥ अथ ऋयोऽप्युवाचेदं । सुरते-
जाः कुमारकं ॥ १ ॥ स्वस्थाने संति मे भूरि-बांधवाः खेहनिर्भराः ॥ समायातोऽत्र तेनाह-मेका-
क्येव सुमूर्षया ॥ २ ॥ अनाख्ययैव बंधूनां । समाध्यर्थं वराचक्षे ॥ तदहो कुरु साहाय्य-मसहाय-
स्य सांप्रतं ॥ ३ ॥ नमस्कारप्रदानेन । ममोत्पादय निर्धृतिं ॥ कुमारेणापि तद्वाक्यं । तथैव च प्र-

तिश्रुतं ॥ ४ ॥ ततो द्वावपि संविधौ । ततः स्थानात्समुद्धितौ ॥ गृहीत्वा चारुपुष्पाणि । पूजयित्वा
 जिनेश्वरं ॥ ५ ॥ विधाय विधिना सम्य—कसंपूर्णं चैत्यवन्दनं ॥ कृत्वा च सुप्रणिधानं । निष्क्रान्तौ
 जिनमंदिरात् ॥ ६ ॥ युग्मं ॥ गतौ दक्षिणदिग्भागे । तस्यैव जिनवेश्मनः ॥ स प्रमृज्य ततस्तब
 । सुविशालं शिलातलं ॥ ७ ॥ सूरतेजास्तस्तस्मि—न्नुपविश्य सुधीरधीः ॥ विविधानशनं कृत्वा ।
 वक्तुमेवं प्रवक्तुमे ॥ ८ ॥ ' नमोऽथुणं अरिंहंताणं ब्रह्मवंताणं ' इत्यादि. ते लोक्कपूयणिल्लो । ज.
 गण्डवै जिणे जियारिणे ॥ वंदामि जे अर्हए । अणाइकालेण सिद्धिगए ॥ ९ ॥ वंदामि सं-
 पयं जे । विहरंति महाविदेहवासमि ॥ वंदामि जे ङविस्संति । एसु पन्नरसु खेत्तेसु ॥ १० ॥ वं-
 दामि णिद्धियठे । अणाइकालेण जे गया मोक्खं ॥ तिह्यरसिद्धजेया—इएहिं जेएहिं सवेवि ॥
 ॥ ११ ॥ वंदामि गणहरिं दे । देविंदनमंसिए महासत्ते ॥ तीयाणागयजेए । संपयकालेवि जे ते
 ज ॥ १२ ॥ वंदामि बारसंगी—समगगसुयधारए महासत्ते ॥ तीयाणागयसपइ—जेयगए सब्रगवे-
 ण ॥ १३ ॥ वंदामि वंदणिल्ले । सदेवमणुयासुरस्स लोगस्स ॥ दसपुविणो अर्हए । अणागए व-
 ट्टमाणे अ ॥ १४ ॥ जे केइ जगण्णहाणे । आयरिए आयरियमहासत्ते ॥ चरणकरणण्णहाणे । अ-

पुण्ड्रगधरे जहासत्तिं ॥ १५ ॥ तीयाणागयसंपद्—त्रेएणं जे जयंमि आयरिया ॥ ते सवेवि महं
 प्पा । वंदे परमाए ऋत्तिए ॥ १६ ॥ वंदामि वंदणिज्जे । अब्जसंजमगुणुज्जुए धीरे ॥ सुयसाग-
 रमगिलाए । अग्नाविते लवप्पाए ॥ १७ ॥ ऋरहेवयविदेहे । नाणाइ समन्निया महासत्ता ॥ देहेव-
 ण्णनिबद्धा । अखंडियवयकलाविद्धा ॥ १८ ॥ अठारससीलंगाण—धारया सयलगुणगणाइन्ना ॥
 जे केइ तीयागय—संपद्कालाणुगा मुणित्तं ॥ १९ ॥ ते ऋगवंते तेद्धोक्क—पूयठाणंगए म-
 हासत्ते ॥ मएप्पा वणसा काए—ए वंदिमो परमविणएणं ॥ २० ॥ तथा—

जिणसिद्धकेवलीणं । मएपज्जवनाणित्तहिनाणीणं ॥ गणहरपत्तेयाणं । संयंसबुद्धाणनाणी-
 णं ॥ २१ ॥ चोइसपुवीण तथा । दसपुवीण य तहन्नसूरीणं ॥ आगमववहरीणं । पुरत्तं ऋत्तिए
 विणएणं ॥ २२ ॥ नाणंमि दंसणंमि य । चरणंमि तवंमि जेतुं अइयारा ॥ तेहं आलोएमी ।
 मणसा वयसा य काएण ॥ २३ ॥ काले विणए य तथा । बहुमाणुवहाण तह अ निन्दवणे ॥
 जंमे वितहमणुचियं । तं निंदे तं च गरिहामि ॥ २४ ॥ वंजणअब्भे तह तदु—अए य तह सुय-
 हराण किइक्कमे ॥ जं किंचि मया एब्भं । वितहायसिं तयं निंदे ॥ २५ ॥ संका कंखा वितिगि-

ह्या । पसंस तह संश्रवो कुलिंगीण ॥ संमत्तस्सर्श्वारे । जे ल कए निंदिमो ते ल ॥ २६ ॥ ल-
 ववूहा जन्न कया । सुणीण तह दुब्बियाण थिरकरणं ॥ जिणधम्ममे वच्चद्धं । बालगिलाणाश्च विसयं
 तु ॥ २७ ॥ अत्तीए जन्न कया । पत्रावणा पवयणंमि जइणंमि ॥ तिविहं तिविहेण य । तयं निं-
 दामि इमाण पच्चकं ॥ २८ ॥ पाणिवहमुसावाए । अदत्तमेहुएपरिग्गहे चेव ॥ विरइए जं वितहं
 । कयंति तं निंदिमो इण्हं ॥ २९ ॥ इंदियकसायजोगे । पमुच्च जं वितहसेवियं किंचि ॥ तं ए-
 याणं पुरल्लं । तिविहेणं निंदिमो एस ॥ ३० ॥ बारसभेयंमि तवे । अइयारो बायरो य सुहुमो वा
 ॥ तं एयाणं पुरल्लं । तिविहं तिविहेण निंदांमि ॥ ३१ ॥ खामेमि सव्वे जीवे । सव्वे जीवा खमंतु
 मे ॥ मेत्ति मे सव्वअणसु । वेरं मअं न केणइ ॥ ३२ ॥ पेढंतु जिणे सव्वे । सिद्धा यवि लोयपूइ-
 या सव्वे ॥ पुरल्लं अगवंताणं । तुम्हाणमिणं तु सव्वंपि ॥ ३३ ॥ पाएवहं सुहुमेयर—तसथावरगो-
 यरं तु तिविहेणं ॥ मणसा वयसा तणुणा । कयकारियअणुमइहिं तु ॥ ३४ ॥ पच्चक्कामि इयाणिं
 । जावज्जीवाए सव्वत्रावेण ॥ तह कोहलोहमायाइ—भेयल्लं अल्लियवयणंपि ॥ ३५ ॥ सच्चित्तमी-
 सअच्चित्त—गोयरं गामनयररत्नेसु ॥ परकीयादत्तंपि हु । तिविहं तिविहेण वोसरिमो ॥ ३६ ॥ दे-

वीहिं माणुसीहिं । तिरिकजोणीहिं मेहुणं सवं ॥ धम्मोवगरणवज्जं । परिगहं वोसिरेऽवज्जं ॥
 ॥ ३१ ॥ सवं अस्सणं पाणं । खाइमं तह साइमं च तिविहेणं ॥ तुम्ह पुरउं इयाणिं । वोसिग्गिभो
 जावजीवाए ॥ ३७ ॥

इहं विजावर्यश्चेतः—संशुद्धा शुद्धभावनाः ॥ सारं पंचनमस्कारं । अस्त्या संविग्रमानसः ॥
 ॥ ३९ ॥ प्रतिजागर्यमाणश्च । रत्नचंद्रेण सादरं ॥ सत्त्वेषु समतां बिभ्र—ज्जीवित्वा दिनपंचकं ॥
 ॥ ४० ॥ अंते समाधिना मृत्वा । जातः कल्पे स पंचमे ॥ इंद्रसामानिको देवो । दीर्घायुश्च मह-
 र्द्धिकः ॥ ४१ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ अथासौ रत्नचंद्रोऽपि । तं निर्याम्य नञश्चरं ॥ उद्विचीं दिश-
 माश्रित्य । चलितः पर्वतात्ततः ॥ ४२ ॥ गहता च कुमारेण । दृष्टमेकत्र सुंदरं ॥ काननं नागव-
 दव्यादि—नानामंडपसंकुलं ॥ ४३ ॥ तस्य मध्ये च शुभ्रोच्चः । प्रासादः सुमनोहरः ॥ आरूढः कु-
 मरस्तत्र । सानंदो गतसाध्वसः ॥ ४४ ॥ तवापश्यसुररूपाढ्यं । सुंदरं कन्यकाढ्यं ॥ पृष्टे च ते कु-
 मारेण । के युवां किमुनामिके ॥ ४५ ॥ एकाकिन्यौ किमित्यत्र । तिष्ठतः कथ्यतां मम ॥ तत्रैका
 वक्तुमारब्धा । कंपमानांगयष्टिका ॥ ४६ ॥ श्रूयतां ज्यो महासत्व । संक्षेपात्तव कथ्यते ॥ वैताढ्ये

दक्षिणश्रेण्यां । पुरे गगनवद्वज्रे ॥ ४७ ॥ हेमचंद्राग्निधानोऽस्ति । विद्याधरमहाप्रभुः ॥ अहं तु पु-
त्रिका तस्य । नाम्ना मदनसुंदरी ॥ ४८ ॥ मत्पित्रा चान्यदा पृष्टः । सिद्धपुत्रो विचक्षणः ॥ यथा-
स्या मम सत्पुत्र्याः । को भर्ता भविता वद ॥ ४९ ॥ ततस्तेन समादिष्टो । रत्नशेखरसंदनः ॥ र-
त्नचंद्र इति ख्यातः । कुमारो ऋमिगोचरः ॥ ५० ॥ ततोऽहं पुष्णती तत्र । सत्कलाः सकला अ-
पि ॥ संतिष्ठामि निजे गेहे । सखीचक्रसमन्विता ॥ ५१ ॥

अन्यदा ज्ञानुवेगस्य । पुत्रेणाहं विलोकिता ॥ ज्ञानुप्रजाग्निधानेन । कामाग्नेन दुरात्मना ॥
॥ ५२ ॥ ततः संहृत्य मामत्र । प्रासादे स विमुक्तवान् ॥ स्वयं पुनर्गतः पापो । विद्यासाधनहेतवे
॥ ५३ ॥ तद्येयं या द्वितीयात्र । कन्यका कनकह्रविः ॥ पुत्री चंपाधिराजस्य । नाम्ना तु रत्नमेख-
ला ॥ ५४ ॥ एषापि तेन पापेन । ततो हत्वा दुरात्मना ॥ मुक्ता ममांतिके कामं । कामपीप्सित-
चेतसा ॥ ५५ ॥ तदेष ते मया सर्वः । स्ववृत्तांतो निवेदितः ॥ सांप्रतं श्रोतुमिच्छामि । गोत्रं नाम
च तावकं ॥ ५६ ॥ कथयानुग्रहं कृत्वा । कुरुष्व मम निवृत्तिं ॥ कुमारोऽपि स्ववृत्तांतं । तस्यै सर्वं
न्यवेदयत ॥ ५७ ॥ श्रुत्वेदमाहतुः कन्ये । समासंदितमानसे ॥ अहो नौ कीदृशं पश्य । सत्क-

व्याणमुपस्थितं ॥ ५८ ॥ यस्मादमृतवृष्ट्यामं । संजातं तव दर्शनं ॥ नूनमरणवासोऽपि । स्वर्गा-
 वाससमोऽजनि ॥ ५९ ॥ तन्नाथाद्यं विलंबेन । शीघ्रं परिणयस्व नौ ॥ यावन्नायाति मूढात्मा ।
 पापोऽसौ खेचरोऽधमः ॥ ६० ॥ कुमारोऽपि हि ते कन्ये । संक्षेपात्परिणीतवान् ॥ ततस्तिष्ठति सा-
 नंद—स्तत्र यावत्क्षणांतरं ॥ ६१ ॥ तावद्भानुप्रभो वेगा—दाजगाम तदंतिकं ॥ विलोक्य कुमारं
 तत्र । कोपाविष्टोऽब्रवीदिदं ॥ ६२ ॥ रे रे शस्त्रं गृह्णाण त्वं । यद्यस्ति तव पौरुषं ॥ एषोऽहं मार-
 यामि त्वां । रटंतं विस्वरैः स्वैरैः ॥ ६३ ॥ एवमाक्रोशयन्नुच्चै—रागतः कुमारंतिकं ॥ मुक्तः खड्गप्र-
 हारश्च । कुमारस्य यथाबलं ॥ ६४ ॥ कुमारेणापि वंचित्वा । खड्घातं तर्कं जवात् ॥ प्रहृतः खड्ग-
 मादाय । स दुष्टः खेचरोऽधमः ॥ ६५ ॥ प्रापितः पंचतामाशु । रंजितं चार्थयोर्मनः ॥ ततो चार्थे
 गृहीत्वासौ । ततः स्थानाद्दिनिर्गतः ॥ ६६ ॥ स्तोकांतरं गतो याव—त्तावदस्त्रं गतो रविः ॥ गूढ-
 द्वारां गृह्णाकारं । दृष्ट्वासौ वंशजालिकां ॥ ६७ ॥ प्रिये प्रविशयामास । तत्र सानंदमानसः ॥ स्वयं
 तु खड्गमादाय । द्वारदेशे व्यवस्थितः ॥ ६८ ॥ गता रात्रिः क्रमेणाथ । यावदाल्लोकते प्रिये ॥ ता-
 वत्ते वीक्षते नैव । तस्मिन् वंशकुम्भंगके ॥ ६९ ॥ ततोऽसौ चिंतयामास । विस्मयाकुलमानसः ॥

क्व गते ते कथं चापि । केन नीते मम प्रिये ॥ ९० ॥

एवं चिंतातुरो यावत् । स तिष्ठति कुमारकः ॥ तावदेकं सुरं कांतं । संपश्यति पुरः स्थितं ॥
॥ ९१ ॥ देवः प्राह कुमार त्वं । किं जानासि न वेति मां ॥ न वेति कुमारो ब्रूते । सुरः प्राह नि-
शम्यतां ॥ ९२ ॥ सोऽहं विद्याधरो ब्रह्म । यस्तु निर्यामितस्त्वया ॥ मृत्वाहं पंचमे कल्पे । शक्र-
तुल्यः सुरोऽजनि ॥ ९३ ॥ तदहो मा कृथाः खेदं । त्वदीये यद्गते प्रिये ॥ अचिरादेव ते ताभ्यां ।
सार्धं संगो जन्विष्यति ॥ ९४ ॥ चिंतारत्नमिदं सर्वं । चिंतितार्थप्रदायकं ॥ गृहाण कुरु मे तुष्टिं ।
कुमारोऽपि तथाकरोत् ॥ ९५ ॥ सुरः प्रोवाच भूयोऽपि । कुमार त्वं ब्रजाधुना ॥ वैनाढ्यपर्वते रम्ये ।
पुरे गगनवद्वज्रे ॥ ९६ ॥ स्यातव्यं च त्वया तत्र । हेमचंडस्य मंदिरे ॥ तिष्ठतस्तत्र ते सर्वे । सं-
पत्स्यंते समीहितं ॥ ९७ ॥ तथा ब्रह्म त्वया यत्नः । कार्यो धर्मै जिनोदिते ॥ धर्म एवांगिनां ये-
न । सर्वकल्याणकारकः ॥ ९८ ॥ यतः—धर्माज्जन्म कुले शरीरपटुता सौभाग्यमायुर्धनं । धर्मैषैव
प्रावंति निर्मल्यशोविद्यार्थसंपत्तयः ॥ कांताराच महाचंयाच्च सततं धर्मः परित्रायते ॥ धर्मः सम्यगु-
पासितो भवति हि स्वर्गापवर्गप्रदः ॥ ९९ ॥ यन्नागां मदजिन्नगंकरयास्तिष्ठति निद्रालसा । द्वारे

हेमविभ्रुषिताश्च तुरगा हेषन्ति यद्वर्षिताः ॥ वीणावेणुमृदंगशंखपणवैः सुप्तश्च यद्बोधयते । तत्सर्वं सु-
 खोक्तसौख्यसदृशं धर्मस्य विस्फुर्जितं ॥ ८० ॥ एवमुक्त्वा गतो देवः । द्वाणादेव सुरालये ॥ ततो
 गतः कुमारोऽपि । पुरे गगनवल्लभे ॥ ८१ ॥ मा मेऽवज्ञा प्रवेत्तत्र । नूनं श्वशुरमंदिरे ॥ रूपं म-
 दनमंजरी । विधाय तद्गृहे गतः ॥ ८२ ॥ पिता कंठग्रहं कृत्वा । रुरोद जननी तथा ॥ ह्यवत्से
 क्व गतासि त्वं । केनानीतासि सांप्रतं ॥ ८३ ॥ तथापि कथितं सर्वं । येन नीता च यत्र च ॥
 ध्यानीता रत्नचंद्रेण । रत्नशेखरसूनुना ॥ ८४ ॥ कासौ कासौ महाप्राग—स्त्रैः संसंत्रममूचिरे ॥
 तव संकल्पितो प्रती । जामाता पुनरावयोः ॥ ८५ ॥ कन्यका प्राह मां द्वारि । मुक्त्वा तेन ति-
 रोदधे ॥ यत्संबन्धिगृहे संतो । न विशन्ति यतस्ततः ॥ ८६ ॥

ततश्च हेमचंद्रेण । वायुवेगास्तुरंगमाः ॥ वरवेगा महाप्राणा । योधाश्चापि समंततः ॥ ८७ ॥
 संप्रेषिताः प्रयत्नेन । कुमारान्वेषणाकृते ॥ गत्वागता न तैर्दृष्टो । रत्नशेखरसंदनः ॥ ८८ ॥ सखेदः
 पार्थिवो जातः । साशंका हेमसुंदरी ॥ ब्रह्मो गृह्णागंतो दूरी—भ्रूतो जामातृकः कथं ॥ ८९ ॥ य-
 द्यसावुपरोधेन । नागन्नति गृहे स्वयं ॥ किमर्थं च करे कृत्वा । नानीतः पुत्रिके त्वया ॥ ९० ॥

क गते ते कथं चापि । केन नीते मम प्रिये ॥ ७० ॥

एवं चिंतातुरो यावत् । स तिष्ठति कुमारकः ॥ तावदेकं सुरं कांतं । संपश्यति पुरः स्थितं ॥
॥ ७१ ॥ देवः प्राह कुमार त्वं । किं जानासि न वेति मां ॥ न वेति कुमारो ब्रूते । सुरः प्राह नि-
शम्यतां ॥ ७२ ॥ सोऽहं विद्याधरो ब्रह्म । यस्तु निर्धामितस्त्वया ॥ मृत्वाहं पंचमे कल्पे । शक्र-
तुल्यः सुरोऽजनि ॥ ७३ ॥ तदहो मा कृथाः खेदं । त्वदीये यद्गते प्रिये ॥ अचिरादेव ते ताभ्यां ।
सार्धं संगो जन्विष्यति ॥ ७४ ॥ चिंतारत्नमिदं सर्वं । चिंतितार्थप्रदायकं ॥ गृहाण कुरु मे तुष्टिं ।
कुमारोऽपि तथाकरोत् ॥ ७५ ॥ सुरः प्रोवाच भूयोऽपि । कुमार त्वं ब्रजाधुना ॥ वैताल्यपर्वते रम्ये ।
पुरे गगनवद्वज्रे ॥ ७६ ॥ स्यात्वयं च त्वया तत्र । हेमचंद्रस्य मंदिरे ॥ तिष्ठतस्तत्र ते सर्वे । सं-
पत्स्यंते समीहितं ॥ ७७ ॥ तथा ब्रह्म त्वया यत्नः । कार्यो धर्मं जिनोदिते ॥ धर्म एवांगिनां ये-
न । सर्वकल्याणकारकः ॥ ७८ ॥ यतः—धर्माज्जन्म कुले शरीरपटुता सौभाग्यमायुर्धनं । धर्मैरेव
जवति निर्मल्यशोविद्यार्थसंपत्तयः ॥ कांताराच्च महाज्ञायाच्च सततं धर्मः परित्रायते ॥ धर्मः सम्यगु-
पासितो जवति हि स्वर्गापवर्गप्रदः ॥ ७९ ॥ यन्नागा मदजिन्नगंनकरया स्तिष्ठति निद्रालसा । द्वारे

हेमविचूषिताश्च तुरगा हेषंति यद्दर्पिताः ॥ वीणावेणुमृदंगशंखपणवैः सुप्तश्च यद्भोधयते । तत्सर्वं सु-
 रलोकैसौख्यसदृशं धर्मस्य विस्फुर्जितं ॥ ८० ॥ एवमुक्त्वा गतो देवः । द्वाणादेव सुराद्यये ॥ ततो
 गतः कुमारोऽपि । पुरे गगनवद्वये ॥ ८१ ॥ मा मेऽवज्ञा प्रवेत्तत्र । नूनं श्शशुरमंदिरे ॥ रूपं म-
 दनमंजय्या । विधाय तद्गृहे गतः ॥ ८२ ॥ पिता कंठग्रहं कृत्वा । रुरोद जननी तथा ॥ हा वत्से
 क्व गतासि त्वं । केनानीतासि सांप्रतं ॥ ८३ ॥ तथापि कथितं सर्वं । येन नीता च यत्र च ॥
 ध्यानीता रत्नचंद्रेण । रत्नशेखरसूनुना ॥ ८४ ॥ कासौ कासौ महाप्राग—सैः संसंभ्रममूचिरे ॥
 तव संकल्पितो प्रती । जामाता पुनरावयोः ॥ ८५ ॥ कन्यका प्राह मां द्वारि । मुक्त्वा तेन ति-
 रोदधे ॥ यत्संबंधिगृहे संतो । न विशंति यतस्ततः ॥ ८६ ॥

ततश्च हेमचंद्रेण । वायुवेगास्तुरंगमाः ॥ वरवेगा महाप्राणा । योधाश्चापि समंततः ॥ ८७ ॥
 संप्रेषिताः प्रयत्नेन । कुमारान्वेषणाकृते ॥ गत्वागता न तैर्दृष्टो । रत्नशेखरनंदनः ॥ ८८ ॥ सखेदः
 पार्थिवो जातः । साशंका हेमसुंदरी ॥ ब्रह्मो गृहगंतो दूरी—ऋतो जामातृकः कथं ॥ ८९ ॥ य-
 द्यसावुपरोधेन । नागन्नति गृहे स्वयं ॥ किमर्थं च करे कृत्वा । नानीतः पुत्रिके त्वया ॥ ९० ॥

त्वं हि तस्य मया दत्ता । विवाहश्चात्र वत्सरे ॥ भविष्यत्यंतरा कर्म ! यदि ते नो विबाधकं ॥९१॥
 प्रेषितः पुरुषस्तेन । लेखहस्तो महाशयः ॥ बंगाजनपदे गत्वा । पुरे विजयवर्धने ॥ ९२ ॥ रत्नशे-
 खरूपाय । गत्वा लेखमथार्पयत् ॥ ज्ञणितोऽनेन ऋपोऽसौ । विनम्य विधिपूर्वकं ॥ ९३ ॥ हेमचं-
 द्रनरेद्रस्य । सुता मदनमंजरी ॥ रत्नचंडाय सा दत्ता । युष्मभ्यं यदि रोचते ॥ ९४ ॥ श्रुत्वेदं स-
 विषादोऽसौ । तस्मै प्रत्युत्तरं ददौ ॥ अश्चारूढश्च पुत्रो मे । नीतः केनापि वैरिणा ॥ ९५ ॥ आ-
 श्रियं पृष्टतो लभं । पादातं च समुद्धतं ॥ तदद्यापि च नायाति । सखेदा वयमास्महे ॥ ९६ ॥ प्र-
 तिलेखं समादाय । गह्व त्वं निजमंदिरे ॥ सति धर्मणि चिंत्यते । धर्माः किं कथ्यतेऽधुना ॥९७॥
 एतत् श्रुत्वा समायातः । स्वस्थाने लेखवाहकः ॥ मुखेन कथितं किंचि—द्वेखोऽपि च ममर्पितः ॥
 ॥ ९८ ॥ अहो संसारवैचित्र्य—मुञ्चयत्राप्यनिर्वृतिः ॥ हेमचंद्रो विचिंत्यैवं । मनसा मौनमाश्रितः
 ॥ ९९ ॥ श्यामाकारा कुरूपा च । जाता मदनमंजरी ॥ किमेतदिति सोद्वेगा । संपन्ना हेमसुंदरी
 ॥ १०० ॥ कदाचन कृशा स्थूला । गौरी तन्वी कदाचन ॥ नानारूपधरा दृष्टा । सिद्धयोगेव यो-
 गिनी ॥ १ ॥ विस्मिता जननी तस्या । जनकोऽपि च विस्मितः ॥ एकांते ज्ञाणिता ताभ्यां । किं

त्वं मदनमंजरी ॥ ३ ॥ तयोक्तं कथयिष्यामि । सर्वं हि समयगतं ॥ या काचिद्येन संजाता । ना-
 नारूपविधायिका ॥ ३ ॥ तस्मिन्नेव दिने नक्त—महश्यांजनयोगतः ॥ जनोक्तं श्रुएवती भ्रांता ।
 प्रतिवेश्म पुरेऽखिले ॥ ४ ॥ एकस्मिंश्च गृहे ब्रूते । वृद्धा विद्याधरी वचः ॥ सुतां संक्षेपतो वत्से ।
 सामग्रीं प्रगुणां कुरु ॥ ५ ॥ प्रज्ञप्ती मम पुत्रेण । मेघनादेन साधिता ॥ यात्रा युगादिदेवस्य ।
 महाटव्यां प्रवर्तिता ॥ ६ ॥ व्यानिन्ये कन्यके तत्र । खेचरी ऋमिगोचरी ॥ गीतनृत्यकलाजाल—
 कुशलता रूपशालिनी ॥ ७ ॥ नेपथ्यं प्रोजनं प्रोगा । प्रब्यास्तेषां कृते मया ॥ नेतव्याः पुत्रसंदे-
 शा—तद्याने प्रगुणीभव ॥ ८ ॥ ततस्तया यथादिष्टं । समस्तं प्रगुणीकृतं ॥ ततश्चञ्चल सानंदा-
 ष्ठीघ्नं गगनवर्त्मना ॥ ९ ॥ तदनु कौतुकाक्षिप्ता । चेले मदनमंजरी ॥ पश्यंती च महीं रम्यां । सं-
 प्राप्ता जिनमंदिरे ॥ १० ॥ बहुविद्याधराकीर्णे । नानाविद्याधरीभृते ॥ कर्पूरगुरुसंदोह—गंधद्रव्यै-
 र्मनोहरे ॥ ११ ॥ युग्मं ॥ दृष्टं युगादिदेवस्य । विंशं जनमनोहरं ॥ विधाय सहजं रूपं । रत्नचंद्र-
 ए तत्क्षणात् ॥ १२ ॥ रोमांचांचितगत्रेण । सुगंधां सुमनोहरां ॥ गृहीत्वा मालतीमालां । पूजितः
 परमेश्वरः ॥ १३ ॥ परमात्मा जगन्नाथः । पुत्रीयितजगतत्रयः ॥ ऋषभो प्रवक्तांर—सार्धवाहो

निरंजनः ॥ १४ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥

चिरं चालोकिकि पूजादि । निर्निमेषेण चक्षुषा ॥ तनूकृतो भ्रवांजोधिः । संजाता चित्तनिवृत्तिः ॥ १५ ॥ ऋयोऽन्यस्ततः पश्यन् । स्निग्धदृष्ट्या जिनाननं ॥ प्रेक्षांमंडपमागत्य । निषण्णो वरविष्टरे ॥ १६ ॥ अत्रांतरे सशृंगारा । सर्वलोकमनोहरा ॥ अष्टादशाब्ददेशीया । नर्तिता रत्नमेखला ॥ १७ ॥ आक्षिप्तश्च जनः सर्वः । शिरंसि च धुनापितः ॥ अहो नृत्यकला काचि—दपूर्वात्र वि-
लोकिता ॥ १८ ॥ ततः प्रनर्तिता हाव—भावसारं संसंभ्रमं ॥ हेमचंद्रनरेंद्रस्य । सुता मदनमंजरी ॥ १९ ॥ तथापि रंजितो लोको । गुणग्राही विनिर्मितः ॥ गता सा नृत्यपर्यंते । तत्रस्थपितुरंति-
के ॥ २० ॥ हेमचंद्रनरेंद्रेण । स्नेहसारं संसंभ्रमं ॥ संतोषामृततृप्तेन । पृष्टा मदनमंजरी ॥ २१ ॥
वत्से कथय मे सर्वं । विस्सयो मम वर्तते ॥ क्व नीता केन चानीता । त्वया किं वान्वभ्रूयत ॥
॥ २२ ॥ तथापि मूलतः सर्वं । यथावृत्तं निवेदितं ॥ मद्गृहे च त्वदाकारा । त्वदाह्वाना च कन्य-
का ॥ २३ ॥ क्षणे क्षणेऽन्यथाकारा । नटीवाश्रयार्थकारिणी ॥ सा का कथय मे पुत्री । यदि त्वं म-
दनमंजरी ॥ २४ ॥ तयोक्तं न विजानेऽहं । तातं तत्त्वं शरीरिणां ॥ ऋग्धूर्त्तसमाकीर्णा । नाना-

कारा वसुंधरा ॥ ३५ ॥ दंतव्यं मम तातेन । यदात्मा परिणयितः ॥ गुरुणां हि प्रमोदाय । सिं-
 ऋश्रेष्ठितं मम ॥ ३६ ॥ राजाह मर्षितं पुत्रि । ते प्रती कुत्र संप्रतं ॥ अत्रांतरे स्वप्नावस्थो । र-
 त्नचंद्रस्तथेदितः ॥ ३७ ॥ तत्समीपे स्थिता रत्न—मेखला मुदितानना ॥ दृष्टा मदनमंजर्या । त-
 तः पित्रे निवेदितं ॥ ३८ ॥ तेनापि स समाहृतः । समायातस्तदतिके ॥ पृष्टश्च प्रो महासत्त्व । र-
 त्नचंद्रः कुतो जवान् ॥ ३९ ॥ स च प्राह सुवेलाख्य—पर्वतात्तु परित्रमन् ॥ प्रयोजनवशादत्र ।
 संप्राप्तो जिनमंदिरे ॥ ३० ॥ ततो गतस्तमादाय । हेमचंद्रो निजे पुरे ॥ सकलत्रो धृतस्तत्त्व । गुरु-
 गौखयोगतः ॥ ३१ ॥ हेमचंद्रनरेंद्रेण । पृष्टा मदनमंजरी ॥ ब्रूहि त्वं यदि जानासि । विस्मयो म-
 म वर्तते ॥ ३२ ॥ नानारूपधरः कोऽयं । त्वद्रूपेण च मद्गृहे ॥ स्थित्वा गतो न वार्तापि । कथि-
 ता तेन गह्वता ॥ ३३ ॥ साचख्यौ ज्ञातवृत्तांता । स्वपित्रे प्रतृचेष्टितं ॥ यथावज्ञाप्रियानेन । द-
 शितर्धिर्निजा तव ॥ ३४ ॥ ततो रंजितचित्तेन । हेमचंद्रेण जल्पितं ॥ अहो वीर्यमहो लब्धि-
 र्भूमिगोचरचारिणः ॥ ३५ ॥ भूमिगोचर इत्येषा । अनास्था नैव संगता ॥ विद्याधरोऽयमित्येष ।
 बहुमानोऽस्तु संगतः ॥ ३६ ॥ ततोऽसौ द्विगुणस्नेहः । संपश्यति बधुवरं ॥ स्वसुतातो विशेषेण ।

बद्धन्नां रत्नमेखलां ॥ ३७ ॥ मेघनादेन सानंदं । नृत्यंती रत्नमेखला ॥ दृष्ट्वा मनःप्रविष्टा च । ह-
 त्वा नीता च पर्वते ॥ ३८ ॥ वसंतसुंदराब्जाने । जरन्निर्जसंकुले ॥ नानावृद्धसमाकीर्णै । गुहाकूट-
 समांकुले ॥ ३९ ॥ ततः संजातखेदेन । हेमचंद्रेण सादरं ॥ स्मृता विद्या तथा सर्वः । वृत्तांतोऽ-
 स्य निवेदितः ॥ ४० ॥ स्थाने स्थाने ततस्तूर्णै । सामर्थ्ये रत्नचंद्रकः ॥ निषेध्य गह्वतः सर्वान् ।
 विद्याधरमहाप्रदान् ॥ ४१ ॥ एकाकी खड्गमादाय । वार्यमाणोऽपि खेचरैः ॥ चचात्र विकटैः पादैः
 । खड्गसत्त्वसमन्वितः ॥ ४२ ॥ वसंतसुंदरे प्राप्तो । गिरौ दृष्टश्च खेचरः ॥ मेघनादो रुदंती च । स-
 शोका रत्नमेखला ॥ ४३ ॥ समाकृष्य ततः खड्गं । रे रे प्रव पुरो मम ॥ प्रजड्बन्धन् मेघनादस्य ।
 तूर्णमभ्यर्णमागतः ॥ ४४ ॥ लज्जं ततस्तयोर्युद्धं । मत्तद्विरदयोरिव ॥ परस्परं महाघोर—मतीवान्नि-
 दृचित्तयोः ॥ ४५ ॥ जित्वा क्षणेन तं कृत्वा । प्रहाराशतजर्जरं ॥ गृहीतमायुधं तस्य । कुमारेण ब-
 लादपि ॥ ४६ ॥ ततः संरोहिणीयोगा—प्रहारास्तस्य तत्क्षणं ॥ संरोहिताः कुमारेण । खेचरः प्र-
 गुणोऽप्रवत् ॥ ४७ ॥ ततस्तस्मै स्वसा स्वीया । मेघनादेन सादरं ॥ तत्रैवानीय संक्षेपा—दृत्ता क-
 नकमंजरी ॥ ४८ ॥

कारितं च तथा सार्धं । पाणिग्रहणमंगलं ॥ कुमारस्तनचंद्रस्य । खेचरेण प्रमोदतः ॥ ४९ ॥
 दत्तं च मेघनादेन । धनदेवेन पुष्कलं ॥ धनं कनकमंजर्यां । लक्षशः कोटिशोऽपि वा ॥ ५० ॥
 ददौ च स्तनवस्त्रादि । कुमारायपि खेचरः ॥ ततो गतो निजे गेहे । तामादाय कुमारकः ॥ ५१ ॥
 सखेहं दृश्यमानोऽसौ । हेमचंद्रेण श्रुजुजा ॥ द्यास्ते तत्र प्रमोदेन । कांतात्रयसमन्वितः ॥ ५२ ॥
 स्तनचंद्रकुमारेण । विनम्य द्रष्टुं नृपः ॥ सांप्रतं तात गच्छामि । पश्यामि पितरौ निजौ ॥ ५३ ॥
 हेमचंद्रनरेंद्रेण । विमानं प्रगुणीकृतं ॥ भृतं च भूरिस्तानां । मुक्तानां वशाससां ॥ ५४ ॥ युष्मा-
 श्रियददत्ता मे । ऊढा मदनमंजरी ॥ तत्तात मर्षणीयं मे । संतो हि नतवत्सलाः ॥ ५५ ॥ कां-
 ताञ्चिः सहितस्तत्र । विद्याधरगणान्वितः ॥ स्तनचंद्रः समारूढो । विमानं चलितां ततः ॥ ५६ ॥ कृ-
 णादेव च संप्राप्तं । पुरे विजयवर्धने ॥ स्तनशेखरश्रुपस्य । तत्रापि वरमंदिरे ॥ ५७ ॥ अवतीर्णः
 कृतातिथ्यो । स्तनशेखरश्रुजुजा ॥ विद्याधरजनः सर्वः । कुमारेण विसर्जितः ॥ ५८ ॥ युग्मं पितुः पाद-
 ग्रहं कृत्वा । प्रणतो मातृपादयोः ॥ लब्धाशी राजवृद्धानां । यथायोगं ननाम सः ॥ ५९ ॥ वध्वो-
 ऽपि च यथाज्येष्ठं । प्रणोमुर्गुरुपादयोः ॥ दत्ताशिषश्च ताः शश्वत्वा । निषेदुः पादयोः पुरः ॥ ६० ॥

रत्नचंद्रकुमारेण । मातापित्रोः सविस्तरः ॥ कथितो निजवृत्तांतो । यावदत्र समागतः ॥ ६१ ॥ त-
 तो राजाब्रवीदेवं । नास्त्यसाध्यं सुकर्मणां ॥ विपदोऽपि हि पुत्रस्य । संपदो विधिना कृताः ॥ ६२ ॥
 कालेन गह्वता जाताः । पुत्रा जनमनोहराः ॥ कुमारस्य कृतार्थोऽसि । सुदितो मेदिनीपतिः ॥ ६३ ॥
 ततो दत्त्वा निजं राज्यं । रत्नचंद्राय धीरधीः ॥ धर्मस्थाने धनं चरि । विनियोज्य विधानतः ॥ ६४ ॥
 दमघोषमुनींद्राणां । समीपे व्रतमुज्ज्वलं ॥ विधाय विधिना धीरो । जगाम त्रिदशालयं ॥ ६५ ॥
 युग्मं ॥ रत्नचंद्रनेंद्रोऽपि । पालयामास हेलया ॥ स्वरज्यं नामिताशेष—ऋपालकृतसन्नतिः ॥ ६६ ॥
 साधिताशेषदुर्दंतं । पालिताखिलधार्मिकं ॥ कोषागारादिसंपूर्णं । सुरंजितजगज्जनं ॥ ६७ ॥ समु-
 द्दसद्यशोराशि—धवलीकृतचतुर्दंतं ॥ एकातपत्रमुत्खात—कंटकं मेदिनीतलं ॥ ६८ ॥ त्रिचिर्विशे-
 षकं ॥ कांतकांतासुखासक्तो । धर्मार्थिकृतसेवनः ॥ सर्वलोककृतानंदो । कालं नयति ऋपतिः ॥ ६९ ॥
 एकदा च समागत्य । पुरुषेण ससंत्रमं ॥ विद्मसोऽसौ यथा देव । दयासुंदरनामके ॥ ७० ॥ त्व-
 दुद्याने समायाता । दमघोषमुनीश्वराः ॥ प्राशुके ऋमिजागे च । तस्थुः शिष्यगणान्विताः ॥ ७१ ॥
 युग्मं ॥ तत् श्रुत्वा रंजितो राजा । दत्त्वास्मै पारितोषिकं ॥ पुरुषं प्रेषयामास । चतुरंगबलान्वितः ॥

॥ ७२ ॥ स्वयं चचाल जाताश्व—खुरोत्क्षुप्तमहीतलः ॥ दमघोषमुनीन्द्राणां । वंदनाय धराधिपः ॥
 ॥ ७३ ॥ गत्वा प्रदक्षिणापूर्वं । वंदित्वा प्रक्तियोगतः ॥ नातिदूरे न चासंभ्रे । स निषण्णः कृतांज-
 लिः ॥ ७४ ॥ त्रिद्विर्विशेषकं ॥

प्रारब्धा दमघोषेण । सूरिणा धर्मदेशना ॥ द्यादौ धर्मस्य सम्यक्त्वं । तस्य शुद्धिविधायकं ॥
 ॥ ७५ ॥ चैत्यवंदनमाख्यातं । तच्च पूजापुरस्सरं ॥ पूजा च मुखकोषादि—विधानेन महाफला ॥
 ॥ ७६ ॥ युगमं ॥ परिणामोऽपि पूजायाः । समीहितफलप्रदः ॥ विधानं विधिना दत्ते । किं किं ना-
 त्र शरीरिणां ॥ ७७ ॥ यतः—चैत्यपूजनतः सम्यक् । शुभो ऋावः प्रजायते ॥ तस्मात्कर्मक्षयः सर्व-
 । ततः कव्याणमश्रुते ॥ ७८ ॥ एष एव जगत्सारः । शुभो ऋावः प्रकीर्तितः ॥ एष एव जगत्त्रा-
 ण—मेष एव च बंधवः ॥ ७९ ॥ एष एव ऋाववर्ते । पततामवलंबनं ॥ एष एव ऋावटव्या—म-
 दतां मार्गदर्शकः ॥ ८० ॥ एष एव त्रिषक्त्यपः । सर्वव्याधिनिषूदनः ॥ एष एव गदोद्भेद—करणे
 परमौषधं ॥ ८१ ॥ एष एव महामंलः । परमानंदकारणं ॥ एष एव परं तत्वं । संमतं तत्ववेदिनां ॥
 ॥ ८२ ॥ एष एव कुमानुष्य—दुःखविद्भेददायकः ॥ एष एव कुदेवत्व—मनःसंतापनाशकः ॥ ८३ ॥

एष एव महामोह—वृद्धोढेदकुठारकः ॥ एष एव महानिद्रा—द्रावणप्रतिबोधकः ॥ ८४ ॥ एष एव
 गुरुश्लोथ—बह्निविध्यापने जलं ॥ एष एव महामान—पर्वतोद्भवने पविः ॥ ८५ ॥ एष मायाकुम्भ-
 ग्याश्च । दहने दवसन्निभः ॥ एष लोचसमुद्रस्य । शोषणे वमवानलः ॥ ८६ ॥ मत्वेदं शुभ्रजावे-
 न । कर्तव्यं जिनपूजनं ॥ ततः पूर्णविधानेन । विशुद्धं चैत्यवंदनं ॥ ८७ ॥ परमेष्ठिनमस्कारो ।
 ध्यातव्यस्तदनंतरं ॥ एकसंध्यं द्विसंध्यं वा । त्रिसंध्यं वा विधानतः ॥ ८८ ॥ अष्टावष्टाधिकं वापि ।
 शतं वारान् जपेदमुं ॥ एकचित्तेन जावेन । प्रत्यहं विजनस्थितः ॥ ८९ ॥ अन्नमोऽर्हत इत्यादि ।
 स्वाहांतं पदमुच्चरन् ॥ मुंचन् पदे पदे पुष्पं । सर्वदुःखैर्विवमुच्यते ॥ ९० ॥ अंगानंगप्रविष्टं हि ।
 श्रुतं व्याप्य व्यवस्थितः ॥ एष एव महातत्वं । कश्चितस्तत्त्ववेदिभिः ॥ ९१ ॥ शेषश्रुतं परित्यज्य ।
 मरणे समुपस्थिते ॥ एष एव बुधैर्धैर्यः । कर्मनिर्मूलनाकृते ॥ ९२ ॥ यदि चक्तिर्नमस्कारे । श-
 क्तिः संसारखंडघने ॥ अज्ञक्तिश्चेन्नमस्कारे । न शक्तिर्नखंडघने ॥ ९३ ॥ ऐहिकानि फलान्यस्य ।
 प्रसिद्धानि पदे पदे ॥ कियंति तव कथ्यंते । जानाति यदि केवली ॥ ९४ ॥ किंचात्र ये महा-
 पापा । निर्जाग्याः पुरुषाधमाः ॥ न पठंते नमस्कारं । न चापि बहु मन्वते ॥ ९५ ॥ य एव ज्ञा-

विकट्याणाः । पुण्यप्राज्ञो नरोत्तमाः ॥ त एव हि नमस्कारं । पठन्ति विहितादरं ॥ ९६ ॥ किं ॥
 रिचाषितेनात्र । राजंस्त्वं निशामय ॥ नमस्कारे मनो यस्य । भवाब्धिस्तस्य गोष्पदं ॥ ९७ ॥
 तदेतदस्य सामर्थ्यं । संक्षेपेण निदर्शितं ॥ विशेषेण पुनः कोऽस्य । गुणान् वर्णयितुं क्षमः ॥
 ॥ ९८ ॥ एतत् श्रुत्वा जनः सर्वो । जिनपूजाकृतादरः ॥ पंचमंगलपाठे च । प्रवृत्तो विधिपूर्वकं ॥
 ॥ ९९ ॥ अथ स्वकर्द्धितुष्टेन । स्तनचंद्रेण ऋजुजा ॥ समयं प्राप्य संपृष्टा । दमघोषमुनीश्वराः ॥
 ॥ ३०० ॥ ऋगवन् किं मया पूर्व—जन्मन्यासेवितं शुभ्रं ॥ येनेदृक्षा महाभोगा । ऋपत्वे समुप-
 स्थिताः ॥ १ ॥ अथोचुरवधिज्ञान—विज्ञातञ्चवविस्तराः ॥ सजलांभोदनादेन । नर्तयंतो मयूरका-
 न् ॥ २ ॥ प्रभवो दमघोषाख्याः । सर्वसत्वहितावहाः ॥ पुरे राजगृहे राज—नासीस्त्वं पुष्पशेखरः
 ॥ ३ ॥ मालाकारो महारंभः । स्वप्नावेनैव ऋद्रकः ॥ एकदा च समायातः । पुष्पाण्यादाय मंदिरे
 ॥ ४ ॥ जैने जनसमाकीर्णं । जातस्नातमहोत्सवं ॥ दृष्ट्वा जैनेश्वरं बिम्बं । ऋत्किरुद्धसिता तव ॥
 ॥ ५ ॥ युग्मं ॥ सुगंधपंचवर्णानां । पुष्पाणां ऋक्तियोगतः ॥ माला स्वयं समादाय । पूजितो जिन-
 नायकः ॥ ६ ॥ संजाता परमा श्रद्धा । संसारः प्रतलीकृतः ॥ बद्धं परञ्चवायुष्कं । भोगसारं तदा

त्वया ॥ ७ ॥ मृत्वा चेह समायातो । रत्नशेखरमंदिरे ॥ यत्पूजोपाजितं पुण्य—मुदीर्णमिह तेऽ-
 धुना ॥ ८ ॥ इतो देवगतिं गत्वा । भ्रुत्वा च नृपनंदनः ॥ विधाय निर्मलां दीक्षां । गता त्वं शा-
 श्वते पदे ॥ ९ ॥ श्रुत्वेदं रंजितो राजा । धर्मेऽयंतं स्थिरोऽभवत् ॥ नत्वा सूरिं गतो गेहे । आ-
 वकत्वमपालयत् ॥ १० ॥ इति पुष्पपूजाकथानकं समाप्तं ॥ श्रीरस्तु ॥

पुष्पपूजाफलं प्रोक्तं । स्वर्गमोक्षप्रसाधकं ॥ सांप्रतं गंधपूजायाः । फलं शृणुत कथ्यते ॥ १ ॥
 समस्ति सर्वदेशानां । सारभूतो महीतले ॥ बंगजनपदो नाम्ना । पदं निःशेषसंपदां ॥ २ ॥ रत्ना-
 दिखनिन्निर्यत् । क्षरंतीन्निर्वरं वमु ॥ जनर्द्धिहेतुभृतामि—र्यथार्था सा वसुंधरा ॥ ३ ॥ बंगजनप-
 दे तस्मिन् । नगरं रत्नसंचयं ॥ निवासः सर्वरत्नानां । रम्यं जनमनोहरं ॥ ४ ॥ राज यत्सदाका-
 लां । सदैर्तैर्मत्तवारणैः ॥ सद्गृहैश्च समुत्तुंगैः ॥ ५ ॥ द्विरदेषु मदो यत् । धा-
 तूनां सोपसर्गता ॥ निपातनं च शब्देषु । कुचेषु करपीडनं ॥ ६ ॥ द्विजिह्वा युजंगेषु । परचिंता
 च योगिनां ॥ वनितोदरेषु तुह्यत्व—मोष्टेष्वधरसंभवः ॥ ७ ॥ बभ्रुव तस्य देशस्य । नगरस्य च
 शासिता ॥ राजा सर्वजनानंदो । नाम्ना कनकसुंदरः ॥ ८ ॥ अचिंत्यशक्तिसंयुक्तो । गुरुतेजा म-

हायुजः ॥ विक्रमाक्रांतनिःशेष—महीपालनतक्रमः ॥ ९ ॥ सद्बृत्तेन कुलं यस्य । यशोभिः शी-
 लमुज्ज्वलं ॥ शरदभ्रनिभैः कांतै—गुणै रूपं च पप्रथे ॥ १० ॥ तस्याजनि जनी देव—पादपं-
 कजभृंगिका ॥ निर्धौतस्वर्णवर्णाजा । रत्नमालेति विश्रुता ॥ ११ ॥ सर्वातिशाशिशब्दादि—विष-
 यास्वादिनिष्ठयोः ॥ याति कायः सुखेनैव । निबिडस्नेहयोस्तयोः ॥ १२ ॥ अन्यदा सुंदराकारः ।
 शुभस्वप्नेन सूचितः ॥ जातस्तयोर्जनानंदी । तनयो रत्नसुंदरः ॥ १३ ॥ द्वासप्ततिकलावेदी । संजा-
 तः स्वल्पवासरैः ॥ मृता माता कुमारस्य । पिता स्नेहेन पश्यति ॥ १४ ॥ सपत्न्यो मातरः सर्वाः ।
 प्रतिकूलाः समत्सराः ॥ पश्चिमोऽप्युदासीनः । सर्वोऽपि कुमरंप्रति ॥ १५ ॥

अन्यदा देशपर्यंते । कनककेतुर्भूमिपः ॥ स्वर्णसुंदरश्चपस्य । न सेवां प्रतिपद्यते ॥ १६ ॥
 आज्ञाभंगे समुत्पन्ने । दूतवचनफूत्कृतः ॥ स्वर्णसुंदरश्चपस्य । दिदीपे कोपपावकः ॥ १७ ॥ स च-
 चाल महाद्वेषा—चतुरंगबलान्वितः ॥ गत्वा च तं विनिर्जित्य । वलितः सत्वरैः पदैः ॥ १८ ॥ कु-
 मारोऽपि पराभूति—दुःखदुःखितमानसः ॥ निशीथे नक्तमेकाकी । सखद्गोऽलकितो जनैः ॥ १९ ॥
 उत्तरायणसंभ्रंतौ । मंदतेजाः शनैः शनैः ॥ सुवृत्तः कनकढायः । सवितेव चचाल सः ॥ २० ॥

युगं ॥ त्रिदामोगी गतस्नानो । रुद्धदेहो महीशयः ॥ यत्याचारधरो धीरः । परं नियमवर्जितः ॥
 ॥ २१ ॥ विधिरेवोन्नतिं नीत्वा । निपातयति देहिनं ॥ एकजन्मनि जीवानां । दर्शयति द्विजन्मतां
 ॥ २२ ॥ अन्यस्मिंश्च दिने सुप्तो । दृष्टोऽयं रत्नमालया ॥ वटस्याधो महाटव्या—मेकाकी रत्नसुन्द-
 रः ॥ २३ ॥ स्पृष्टः पादतले मात्रा ! प्रबुद्धश्च ससंप्रमः ॥ गाढं कंठग्रहं कृत्वा । सुक्तकंठं रुरोद सा
 ॥ २४ ॥ कथं पुत्र महाटव्या—मेकाकी त्वं समागतः ॥ वृत्तांतः कश्चितस्तेन । पराव्रतिसमुद्भवः
 ॥ २५ ॥ शौजितो श्रोजनं ब्रव्यं । पायितो निर्मलं जलं ॥ विलिप्ताशेषगात्रश्च । चंदनेन सुगंधि-
 ना ॥ २६ ॥ कर्पूरपूरसन्मिश्रो । दत्तस्तांबूलबीटकः ॥ स्वस्थावस्थः सुखासीनः । कुमारः स्वस्थचेत-
 नः ॥ २७ ॥ पप्रह कुशलं मातुः । कुतस्तेऽव समागमः ॥ प्रोवाच वत्स जाताहं । मृत्वा नाम्ना सु-
 लोचना ॥ २८ ॥ यद्विणी जगति ख्याता । क्रीमंतीह समागता ॥ ब्रवद्दर्शनसंप्रांता । संप्राप्ता च
 तवांतिकं ॥ २९ ॥ युगं ॥ स नीतश्च तया तूर्णं । विधाय करकुम्भक्षेत्रे ॥ पुरे पुरिमतालाख्ये ।
 उत्तराशाशिरोमणौ ॥ ३० ॥ निधानानि समस्तानि । करस्थानीव पश्यति ॥ अनेनांजितनेत्रो हि
 । पुरुषो मेदिनीतले ॥ ३१ ॥ तदिदं दृष्टसामर्थ्यं । करस्थं कुरु पुत्रक ॥ अयोऽपि व्यसने वत्स ।

स्मर्तव्याहं विशेषतः ॥ ३२ ॥ शुग्मं ॥

द्रत्युक्त्वा सा गता देवी । निजस्थानं सुलोचना ॥ दूरादेव कुमारेण । दृष्टमेकं सरोवरं ॥
 ॥ ३३ ॥ गत्वा तवांजिते नेत्रे । व्रातः पाद्यां समंततः ॥ दृष्टानि च निधानानि । संजातो हृदि
 निश्चयः ॥ ३४ ॥ ततश्च तत्सरो दृष्टं । पद्मखंमविराजितं ॥ स्फटिकाकाशशुभ्राग्निः । शिलाच्चिर्बद्धः
 ज्जित्तिकं ॥ ३५ ॥ नानारत्नशिलासार्थी—चित्तसोपानपंक्तिकं ॥ कलकृजितविभ्रांत—शकुंतगण-
 संकुलं ॥ ३६ ॥ शुभ्रादन्नपयःपूर्णे । कद्धोलाखिविराजितं ॥ घनपद्मवसंभायं । लतामंडपमंभितं ॥
 ॥ ३७ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ प्रविश्यांतःकृतस्नानो । लोचनक्वालितांजनः ॥ पयः पीत्वा समुत्तीर्णः ।
 स्वर्णसुंदरन्दनः ॥ ३८ ॥ सरोवरसमासन्ने । लघाने गुणसुंदरे ॥ शिष्यसंघसमायुक्ताः । सूर्यो मः
 तिसागराः ॥ ३९ ॥ सागरादपि गंभीरा । मेरोरपि गरीयसः ॥ पूर्णाः परमरूपेण । द्वेपयंतो रुचा
 विधुं ॥ ४० ॥ नानातिशयसंपन्नाः । सर्वसत्वहितावहाः ॥ धर्मध्यानसमारूढा । रागद्वेषविवर्जिताः ॥
 ॥ ४१ ॥ जगत्त्रिदंडसंचाराः । कषायकषणोद्यताः ॥ ज्ञानदर्शनचारित्रि—रत्नत्रयविराजिताः ॥ ४२ ॥
 हृषीकाणां विजेतारो । जीवानां जननीसमाः ॥ जयस्थानैर्विनिर्मुक्ता । मदाष्टकविवर्जिताः ॥ ४३ ॥

प्राशुके विपुले शुद्धे । ऋतले जंतुवर्जिते ॥ उपविष्टास्तनुबाया—बादिताखिलादिङ्मुखाः ॥ ४४॥
 सितवस्त्राः स्वदंतांशु—शुभ्रिताखिलादिङ्मुखाः ॥ साधुसमूहमध्यस्था । मध्यस्थाः सोममूर्तयः ॥
 ॥ ४५ ॥ सजलमेघनादेन । कुर्वाणा धर्मदेशनां ॥ ब्रव्यपद्मप्रबंधानां । बोधने नवजास्कराः ॥
 ॥ ४६ ॥ अष्टभिः कुलकं ॥ प्रणिपत्य कुमारेण । पृष्टा धर्म मुनीश्वराः ॥ ततस्ते वक्तुमारब्धाः ।
 परोपकृतिचंचवः ॥ ४७ ॥ अहिंसैव परो हेतु—धर्मस्योक्तो जिनेश्वरैः ॥ शेषस्तु परिवारोऽस्य । स-
 त्यवादादिरिष्यते ॥ ४८ ॥ यां यां जीवाः प्रपद्यंते । गतिं कर्मवशानुगाः ॥ तत्र तत्र प्रकुर्वन्ति । र-
 तिं हिंसानिबन्धने ॥ ४९ ॥ यद्येको वसुधां दद्या—दन्यो दद्याच्च जीवितं ॥ विहाय वसुधां जीतो
 । जीवो गृह्णाति जीवितं ॥ ५० ॥ किमत्र बहुनोक्तेन । स्वसंवेद्यमिदं नृणां ॥ यथा स्वं जीवितं
 कांतं । सर्वेषां प्राणिनां तथा ॥ ५१ ॥ तस्मादेवंविधं मूढा । जीवितं ये शरीरिणां ॥ हरन्ति शैद्रक-
 र्माणः । पापं किं किं न तैः कृतं ॥ ५२ ॥ जीवानां जीवितं हत्वा । कर्मजागुरुकृताः ॥ पतन्ति न-
 रके जीवा । अयःपिप्सो यथा जले ॥ ५३ ॥ मधु श्रवंति ये वाचा । हृदये विषदारुणाः ॥ कायेन
 पापकर्माणि । कुर्वन्ते ते नराधमाः ॥ ५४ ॥

शिष्टाचारविनिर्मुक्ता । यथाकामविचारिणः ॥ ते ब्रमंति दुरात्मान—स्तिर्यगर्ध्रपरंपरां ॥५५॥
 विषयेभ्यो जनाः सौख्यं । कीदृशं नाम ज्ञायते ॥ यत्र प्रत्युत दुःखाना—मुपयुपरि संततिः ॥५६॥
 किंपाकफलकल्पेभ्यो । विषयेभ्यः पराङ्मुखाः ॥ ये नरास्तान्नमस्यामि । त्रिसंध्यं शुद्धचेतसा ॥
 ॥ ५७ ॥ हा कष्टं वंचितो लोको । दीर्घकालं विसंस्थुलैः ॥ विषयैर्विषमासंगै—विषवन्मारणात्मकैः
 ॥ ५८ ॥ स्वर्गेऽपि मोहिताः संतो । ह्निताहितपराङ्मुखाः ॥ च्युत्वा गर्भगृहे भ्रूयो । विण्मूत्रकृत-
 लेपने ॥ ५९ ॥ वसंत्यतीव्रबीजात्से । दुर्गधेऽयंतदुस्सहे ॥ चर्मजालकसंबन्धाः । पित्तश्लेष्मादिमध्य-
 गाः ॥ ६० ॥ जनन्याद्धारनिषपदं । लिहंतो नान्मिकाच्युतं ॥ पिंडीकृतसमस्तांगा । दुःखसंचारपीमि-
 ताः ॥ ६१ ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥ गर्जाद्विनिर्गताः संतो । नियमाचाखर्वजिताः ॥ जीवघातस्ता धर्मे ।
 विषीदंति पदे पदे ॥ ६२ ॥ तथा चात्रानृतं वाक्यं । वर्जनीयं प्रयत्नतः ॥ हिंसायाः कारणं तद्धि
 । सा च संसारकारणं ॥ ६३ ॥ स्तेयं च दूरतस्याज्यं । परस्त्री मातृसन्निभा ॥ डव्येह्यापरिमाणं च
 । कर्तव्यं सुविवेकिना ॥ ६४ ॥ उक्तं च भोजनत्यागः । सदाचारप्रवर्तनं ॥ मर्यादावर्तनं चैव । ध-
 र्मोऽयं सिद्धिसाधनः ॥ ६५ ॥ श्रुत्वेदं सूत्रिसद्वाक्यं । संविभो रत्नसुंदरः ॥ पप्रह प्रणतिं कृत्वा ।

व्यतीतं प्रवमात्मनः ॥ ६६ ॥ चतुर्ज्ञानोपगूढात्मा । विनयेनोपसेदुषे ॥ रत्नसुन्दरभूपाय । जगाद
 मतिसागरः ॥ ६७ ॥ कुमार शृणु संक्षेपा—पूर्वजन्मविचेष्टितं ॥ न हि निःकारणं कोऽपि । वेत्ति
 जंतुः सुखासुखं ॥ ६८ ॥

मगधेषु मागधग्रामे । माधवः कुलपुत्रकः ॥ प्रवानप्रवद्भार्या च । माधवी बद्धमुष्टिका ॥ ६९ ॥
 मधुसूदननामा च । माधवस्य सहोदरः ॥ मधुसूदनी तद्भार्या । धर्मकर्मपरायणा ॥ ७० ॥ पापघ्नौ
 च रतः प्रायः । स्वप्नावेनैव माधवः ॥ माधवी च महालौघा । न दत्ते कस्य किंचन ॥ ७१ ॥ एवं
 सरति संसारो । जीवघातरतस्य ते ॥ कटुकानि प्रजल्पन्त्या । माधव्या प्रिक्तुकानञ्चि ॥ ७२ ॥ अ-
 कुलीनेति बन्धेति । दुर्मुखेति च निंदिता ॥ सर्वमिक्षुकसार्धेन । कालं नयति माधवी ॥ ७३ ॥
 अन्यदा च महाद्वयां । माधवो मृगयांगतः ॥ दृष्टेका हरिणी तेन । मृगशावसमन्विता ॥ ७४ ॥
 गत्वातिवेगतो हस्ते । गृहीतो हरिणीसुतः ॥ प्रीतप्रीता मृगी नष्टा । पश्यंती पुत्रकं निजं ॥ ७५ ॥
 बध्वा बद्धीवितानेन । शवं तं लोचलोचनं ॥ धावितो मृगयूथस्य । वधायाधिज्यकार्मुकः ॥ ७६ ॥
 अथासौ देवयोगेन । कंदमूलफलाधिना ॥ अष्टवीमदता दृष्ट—स्तापसेन मृगीसुतः ॥ ७७ ॥ मो-

चित्तो बंधनात्तेन । करुणाकृष्टचेतसा ॥ गत्वा च मिलितो मातु—माँदते कांतकानने ॥ ९८ ॥
 दूरं दूरतरं नीतो । मृगयुधेन माधवः ॥ सिंहनादं ततः श्रुत्वा । माधवेन पलायितं ॥ ९९ ॥ न-
 श्यता तेन दृष्टा च । मृगी प्रसवधर्मिणी ॥ अपत्यस्नेहसंभार—तंतुसंहृद्बधमानसा ॥ १०० ॥ इतश्च-
 तश्च निक्षिप्त—बलच्चकितलोचना ॥ लिहंती जिह्वया पुत्रान् । महामोहपरायणा ॥ १०१ ॥ युग्मं ॥
 मृगश्च तत्समीपस्थः । कंभूययन्मृगीतनू ॥ ब्रह्मो कामस्य माहात्म्यं । पशूनामपि दुर्जयं ॥ १०२ ॥
 वनाचूणानि भक्ष्याणि । वनाच्च विमलं जलं ॥ मृगमृगयोस्तथाप्युच्चैः । प्रेमाजन्म निरंतरं ॥ १०३ ॥
 सिंहनादृग्गं मुक्त्वा । पुनः संजातपौरुषः ॥ आकृष्टशरस्तरसा । धावितस्त्वज्जिघांसया ॥ १०४ ॥ ए-
 कतो हरिणी नष्टा । हन्यतो मृगपोतकाः ॥ मृगश्चायन्यतो नष्टो । वियुक्तं तत्कुटुंबकं ॥ १०५ ॥
 मृगस्य मार्गतो लभो । मारयाभीति चिंतयन् ॥ धावमानोऽपतङ्गमौ । स्वलितो विषमस्थले ॥ १०६ ॥
 लब्धांतरं कुंरंगोऽपि । नश्यन्नुच्चैर्भ्रयातुरः ॥ वटस्याधो मुनिं दृष्ट्वा । तत्समीपमुपागतः ॥ १०७ ॥
 रक्ष रक्ष महाभाग । कुरु त्वाणं दयानिधे ॥ इत्युक्त्वा च मृगो नत्वा । साधवे शरणं गतः ॥ १०८ ॥
 माधवोऽपि ममुहाय । लभः सांरंगपृष्टनः ॥ साधोः पादांतिकं प्राप्तः । साधुनैवं प्रजल्पितः ॥ १०९ ॥

परप्राणप्रहारेण । निजप्राणप्रधारणं ॥ न तत्संतः प्रशंसति । शरं संहार माधव ॥ ९० ॥ कीदं
 विगुणं कृत्वा । शरं संहृत्य सत्वरं ॥ नमस्कृत्य मुनेः पादौ । निषण्णः सोऽपि ऋतले ॥ ९१ ॥ पृष्ट
 श्च स मुनिस्तेन । भाषते किमयं मृगः ॥ मुंचन्नश्रूणि शोकार्तः । साधुः प्राह निशामय ॥ ९२ ॥
 त्यक्तं जन्मवनं तृणकुश्वती मातेव मुक्ता स्थली । विश्रान्स्थितिहेतवो न गणिता बंधूपमाः पाद
 पाः ॥ बालापत्यवियोगदुःखविधुरा मुक्ता मृगी वल्लभा । धावंतः पदवीं तत्राप्यकरुणा व्याधा न मुं
 चंति मे ॥ ९३ ॥ मामेवं कथयत्येष । स्वदुःखं निजया गिरा ॥ यतो मातृसमः प्रोक्तः । साधुव
 र्गः शरीरिणां ॥ ९४ ॥ तवापि युज्यते नैव । कर्तुं कर्म सुनिर्धृणं ॥ परं मास्यता येन । प्रवत्या
 त्मापि घातितः ॥ ९५ ॥ क्रियंते यानि कर्माणि । रागद्वेषविसंशुल्लैः ॥ तेषां फलविपाकं हि ।
 जानाति यदि केवली ॥ ९६ ॥ यतः—हन्मीति जन्मजनितं सुकृतं निहंति । शस्त्रप्रस्त्रिभ्रवसंभव
 मेव धर्मं ॥ शस्त्राग्निघातसमये शतजन्मजातं । सर्वं निहंति सुकृतं सति जीवघाते ॥ ९७ ॥ आ
 ल्मैव घातितस्तेन । परं व्रता न संशयः ॥ यतो हन्यादसौ हंता । लभते शतशो वधं ॥ ९८ ॥
 शरासनं शराः सर्वे । माथवेन द्विधा कृताः ॥ श्रुत्वा धर्मं दयासारं । मुनिमुखाद्दिनिर्गतं ॥ ९९ ॥

संसारांबुधिमयेन । यानपावसमो मया ॥ संप्राप्तस्त्वं च लास्येऽहं । पारं धर्मप्रज्ञावतः ॥ १०० ॥
 जीवघातान्निवृत्तोऽहं । यावज्जीवं तवाग्रतः ॥ निशि प्रक्तं मुरापानं । मांसमद्भि न सर्वदा ॥ १ ॥
 द्रव्यकत्वं समापन्नो । देवप्रक्तिपरायणः ॥ गुरुपूजार्तो नित्यं । काळं नयति माधवः ॥ २ ॥ अ-
 न्यदा च समायातः । सुगंधपुटिको नरः ॥ प्रयोजनवशात्कोऽपि । गंधको माधवांतिकं ॥ ३ ॥ प्र-
 दत्तो रूपकस्तस्मै । गंधान् जग्राह माधवः ॥ जावसारं स्वहस्तेन । तेन तैरर्चितो जिनः ॥ ४ ॥ पु-
 ण्यानुबंधि यत्पुण्यं । गंधपूजां प्रकुर्वता ॥ निर्वर्तितं तदा काले । उदयस्तस्य सांप्रतं ॥ ५ ॥ ततो
 दानरतो मृत्वा । मध्यमगुणयोगतः ॥ जानस्त्वं सुंदराकारः । स्वर्णसुंदरनंदनः ॥ ६ ॥ एतत् श्रुत्वा
 कुमारोऽपि । रोमांचांचितविग्रहः ॥ सानंदः सूरिपादांते । श्रावकत्वं प्रपन्नवान् ॥ ७ ॥ सर्वज्ञो देव-
 ता मह्यं । गुरुवस्तु सुसाधवः ॥ सर्वज्ञोक्तो दयासारो । धर्मो धर्मधिया मम ॥ ८ ॥ अस्तं गते दि-
 वानाथे । न करोमि सृजिक्रियां ॥ करोमि स्मरणेनापि । त्रिसंध्यं चैत्यवंदनं ॥ ९ ॥ सूरिणा प्र-
 णितं भद्र । प्रतिपत्तिर्न दुष्करा ॥ गृहीतपालना गुर्वी । सैव सर्वसुखावहा ॥ १० ॥ तत्र यत्ना प-
 रा कार्या । सत्यवाचो मेहाधिया ॥ प्रतिपद्य ये न कुर्वन्ति । ते नूनमथमाधमाः ॥ ११ ॥ तथा त्वं

प्रतलीचूत—चतुर्गतिगमागमः ॥ सर्वसौख्यखनिर्जातो । गंधपूजाप्रज्ञावतः ॥ १२ ॥

अथैव नगरे राज्यं । प्रोगा जनमनोहराः ॥ पर्यते निर्मला दीक्षा । ततस्ते सिद्धिसंगमः ॥
 ॥ १३ ॥ वियोजितः सवित्र्या य—न्माधवेन सता त्वया ॥ कुरंगीतनयस्तेन । विद्युक्तस्त्वं सहस्रं
 या ॥ १४ ॥ नित्यं धर्मेण वर्धस्व । किमन्यद् ब्रूमहे वयं ॥ वर्तमानेन योगेन । यास्यामोऽतो वयं
 प्रगे ॥ १५ ॥ विहृताः सूरयोऽन्यत्र । मुदितो रत्नसुन्दरः ॥ सधर्मरत्नलाभेन । संतुष्टो निजमानसे
 ॥ १६ ॥ अन्यस्मिंश्च दिने नक्तं । शिक्षाकार्येण निर्गतः ॥ ब्रमन् गृहाद्गृहं चैष । संप्राप्तश्चैकम्-
 दिरे ॥ १७ ॥ विशाले स्वल्पमानुष्ये । व्याधिगृहीतनायके ॥ पुष्पतांबूलकर्पूर—पूर्णसज्जितज्ञा-
 जने ॥ १८ ॥ युग्मं ॥ निर्गतैकबला भिक्षा—मादाय करकुञ्जले ॥ दत्ता तथा गृहीता च । प्र-
 णिता तेन सा यथा ॥ १९ ॥ करोमि प्रोजनं प्रदे । नयाम्यत्रैव शर्वरिं ॥ प्रजातेऽहं गमिष्यामि
 । यदि वः प्रतिज्ञासते ॥ २० ॥ तथापि दर्शितं तस्य । शून्यमेकं कुटीरकं ॥ युक्तः सुप्तश्च तत्रैव ।
 शृणोत्येवंविधं वचः ॥ २१ ॥ पाहि पाहि पयः पापे । त्रियेऽहं तृषयाधुना ॥ ततस्तथा विषं द्वि-
 प्त्वा । स पयः पायितो रुषा ॥ २२ ॥ समागतो विठः कोऽपि । कृता प्रगुणता तथा ॥ कियानपि

गतः कालो । विषयासक्तयोस्तयोः ॥ ३३ ॥ विटेन ऋणिना किं न । गृहस्वामी प्रजल्पति ॥ सु-
 खसंवेदनादद्य । लब्धनिद्रो ऋविष्यति ॥ ३४ ॥ तेनोक्तं महतीवर्गाः । पयःपानं न याचते ॥ अ-
 तिनिद्रापितो ऋद्र । सोऽपि चेतसि शंक्तिः ॥ ३५ ॥ स्वल्पस्त्रेहो विषण्णश्च । कामक्रीनापराङ्मु-
 खः ॥ तांबूलांतर्विषं दत्त्वा । तथा सोऽपि निपातितः ॥ ३६ ॥ कुटीरकारसमाहूया—नीतः कार्पटि-
 कस्तथा ॥ ऋणितश्च गृह्णाणेदं । मुखमूले कलेवरं ॥ ३७ ॥ स्वयं च पादयोर्दद्यात् । नीतं तद्गृह-
 पृष्ठतः ॥ प्रक्षिप्तं विजले कूपे । व्यतीता जारसंकथा ॥ ३८ ॥ कचवरेण चाब्बाद्य । समागत्य नि-
 जे गृहे ॥ सुप्ता निराकुला याव—चाप्रचूडेन वासितं ॥ ३९ ॥ ऋयोऽपि च समुहाय । गता त-
 स्मिन् कुटीरके ॥ स्वप्नंपंचाप्रकाशार्थं । सदर्पं जल्पितं तथा ॥ ४० ॥ मुहूर्तमेकमत्रैव । स्थेयं जि-
 द्वाचर त्वया ॥ विसर्जितेन गंतव्यं । प्रपन्नं तेन तद्वचः ॥ ४१ ॥ मुक्तकेशा निरानंदा । दुःखसं-
 चारञ्चारिता ॥ सशोकैव कृताक्रंदा । सदुःखेव रुरोद सा ॥ ४२ ॥ मिलितो हेत्वया लोको । दृष्ट्वा
 तां दुःखदुःखितां ॥ रुदंतीं घर्तुनामानि । समुच्चार्य पुनः पुनः ॥ ४३ ॥ पृष्ठा च तेन किं ब्रूय ।
 शोदितव्ये निबंधनं ॥ न ददति वचस्तेषां । रुदत्येव हि केवलं ॥ ४४ ॥ हा नाश्रु दुःखितां मु-

क्त्वा—शरणां मां कृपास्पदां ॥ गहन्नपि न विज्ञातो । हृदयस्थोऽपि सर्वदा ॥ ३५ ॥ हा विधे ते
 कृपा नास्ति । किं कृतं मूढ वैशसं ॥ यत्प्रियोऽपहनश्चिता—द्रक्षिनाहं कुनोऽधुना ॥ ३६ ॥ किं गु-
 णान् वर्णयाम्यस्य । किं सौभाग्यं मनोरमं ॥ किं रूपं किं मतिं त्यागं । किं जोगं विस्मयावहं ॥
 ॥ ३७ ॥ मांसलौ परिधाकारौ । करौ कनककोमलौ ॥ मदंगसंगमं त्यक्त्वा । कथमेतौ कश्चित्तः
 ॥ ३८ ॥ ज्वलज्ज्वालावलीसंगं । पश्यतां जयकारणं ॥ अहो कर्मवशाज्जीवै—जीवद्भिः किं न हं-
 श्यते ॥ ३९ ॥ लब्धसितमिवाभाति । जनलक्षसमाकुलं ॥ कांतासदृशं कांतं । पुरं नाथ त्वया
 विना ॥ ४० ॥ त्वया त्यक्त्वापि नो त्यक्षे । इवंतं चुंबकोपलं ॥ मम चित्तायसं यस्मा—स्वमाकर्ष-
 सि दूरतः ॥ ४१ ॥ नीतिरेषा जने रूढा । धर्मोऽयं मनुनेरितः ॥ मृतमथ्यनुगच्छति । चर्तारं कुल-
 कन्यकाः ॥ ४२ ॥ एवंविधसमुद्धाप—संजातकरुणैर्जनैः ॥ ज्ञाणितार्त्तिर्न कर्तव्या । यदेषैत्र जव-
 स्थितिः ॥ ४३ ॥ एतत् श्रुत्वा जनोद्धापं । बहिर्दर्शितशोक्या ॥ लोकानां रंजनाहेतो । रुदंत्या ज्ञ-
 णितं तथा ॥ ४४ ॥ यदि मे स्वजना यूयं । सुहृदो वाथ वत्सलाः ॥ संपादयत सर्वेऽपि । मामकी-
 नमिदं वचः ॥ ४५ ॥ कुरुतेकां चितां गुर्वी । सारकाष्टत्रिनिर्मितां ॥ निर्वापयामि येनेदं । दुःखद-

ग्धं शरीरकं ॥ ४६ ॥ प्रविहामि शिरस्यस्य । दत्त्वा बहूपधानकं ॥ परलोकगतस्यापि । यत्राम्युत्सं-
 गशायिनी ॥ ४७ ॥ श्रुत्वेदं विस्मितो लोकः । शिरोधूननपूर्वकं ॥ अहो महासती धन्या । जगा-
 देदं परस्परं ॥ ४८ ॥ पतिघक्तं गुणे सक्तं । शीलाचरणचूषितं ॥ एवंविधं कलत्रं हि । नादपपु-
 ळ्यैस्वाप्यते ॥ ४९ ॥ सा घृता बंधुभिर्गैहे । नीतं घृतुकलेवरं ॥ विधाय तस्य संस्कारं । यथास्थानं
 गता जनाः ॥ ५० ॥ रोरेदमपि संदृष्टं । मदीयं वैशसं त्वया ॥ न कार्यः स्त्रीषु विश्वास । उपदे-
 शोऽयमुत्तमः ॥ ५१ ॥ कुमारस्तत्तथा दृष्ट्वा । चिंतयामास मानसे ॥ पुस्तकानि पठंतोऽपि । स्त्रीच-
 स्त्रिं न जानते ॥ ५२ ॥ प्रथमं मारितो जर्ता । पश्चाज्जारोऽपि घातितः ॥ ततोऽपि रंजितो लो-
 कः । स्वयं जाता महासती ॥ ५३ ॥ अलब्धांतःप्रवेशाय । कूटकपटवेऽमने ॥ संसारतरुबीजाय ।
 स्त्रीवृत्ताय नमोनमः ॥ ५४ ॥ सर्पिण्येव महाज्ञीति—कारिणा वक्रचर्यया ॥ यज्जीव्यते तदाश्चर्यं
 । समीपस्थितयानया ॥ ५५ ॥ अयशोजननावासो—ऽपकीर्तेः कुलमंदिरं ॥ दुर्गतौ गह्वतां पुंसां
 । समा सोपानपंक्तिका ॥ ५६ ॥ सर्वाभ्याख्यानशस्थानां । क्षेत्रं दुःकर्मणां खनिः ॥ सत्यशौचबहि-
 र्जुता । महासाहसकारिणी ॥ ५७ ॥ युग्मं ॥

लाडलिताः पालिताः पुत्राः । परपुत्रीप्रतारिताः ॥ तृणायपि न मन्यंते । मातरं पितरं गुरुं ॥
 ॥ ५८ ॥ बंधुत्रिश्चित्तविश्लेषं । कुर्वति कारयंति च ॥ क्लेशं विनापि कार्येण । कष्टकष्टाः खलु स्त्रियः
 ॥ ५९ ॥ अकंदराः स्त्रियो व्याघ्रयो । विना भोज्यं विसूचिकाः ॥ संचरंत्यः स्वपादाभ्यां । नार्यो
 ह्यार्यत्रयंकराः ॥ ६० ॥ शृंखलारहितो बंधो । मालिन्यं कर्दमं विना ॥ महासाहसशयानां । वनि-
 तावनिसन्निधा ॥ ६१ ॥ यथैव राजहंसेन । ब्रमरेण समं तथा ॥ पद्मिनी कुरुते संगं । निर्विवे-
 का हि योषितः ॥ ६२ ॥ कुलीनेति विशुद्धेति । स्त्रीविश्रंभो न संगतः ॥ यतोऽमला दीपशिखा ।
 कुरुते मलिनं गृहं ॥ ६३ ॥ एवं खेदसमापन्नः । कुमारो रत्नसुंदरः ॥ यद्गागारं समायातो । बहु-
 कार्पटिकाकुलं ॥ ६४ ॥ युक्तवोदनं पयः पीत्वा । निगरंभो निराकुलः ॥ वेदिकैकां समाक्रम्य । नि-
 षसः क्षितिपांगजः ॥ ६५ ॥ नानादेशसमायाता । नानानेपथ्यधारिणः ॥ क्रोधिनो बहुरूपाश्च ।
 नानाभाषाविचक्षणः ॥ ६६ ॥ मदीयः सुंदरो देशो । मदीयः सुंदरो नृपः ॥ भव्यो भोज्यविधि-
 स्तत्र । देशाचारोऽपि सुंदरः ॥ ६७ ॥ इत्यादि निष्फलं फल्गु । विवदंतः परस्परं ॥ दृष्टाः पृष्टाः कु-
 मारेण । कौतुकाकुलचेतसा ॥ ६८ ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥

भो नो जिज्ञाचरा नूनं । नानादेशविचारिणः ॥ किं दृष्टं किञ्चिदाश्चर्यं । कुत्रापि जगतीतले
 ॥ ६९ ॥ एकेनोक्तं मया दृष्टो । ह्यदता चैकपत्तने ॥ एकाक्ष एकपादश्च । विहस्तो विकृताकृतिः ॥
 ॥ ७० ॥ तृणाहारो नरः कोऽपि । स्थानासनविवर्जितः ॥ न पुमान्न पशुः पूर्णो । नृपशुः प्रश्रितो
 जने ॥ ७१ ॥ ततो विस्मयमापन्नो । लभोऽहं तस्य मार्गतः ॥ कर्तुं तस्योपचारं च । प्रयत्नमि तृ-
 णादिकं ॥ ७२ ॥ अन्यदा गतचित्तोऽसौ । नरपशुरन्नाषत ॥ किमर्थं क्रियते भद्र । मम सेवा त्व-
 या वद ॥ ७३ ॥ विस्मयो मे महाजाग । तव वृत्तांतवेदने ॥ किं त्वमेवंविधो जातः । पश्चाद्वा के-
 नचित्कृतः ॥ ७४ ॥ तेनाज्ञाणि समस्यत्र । विप्रो विश्वंशरात्रिधः ॥ आहिताग्निश्चतुर्वेदी । तत्पुत्रो-
 ऽहं जनार्दनः ॥ ७५ ॥ समिधानयनायाथ । पित्राहं प्रेषितो वने ॥ गह्वन् गतो महादृष्यां । दि-
 ग्मोहेन च मोहितः ॥ ७६ ॥ तत्राश्रमपदं दृष्टं । नानावृक्षसमालुलं ॥ विहंगविततारावं । मृगयू-
 थनिषेवितं ॥ ७७ ॥ गतोऽहं तत्र च दृष्टा । सहकारतरोरथः ॥ कुशंगकेसरानाम्नी । तापसी नवयौ-
 वना ॥ ७८ ॥ संभ्रमादंसतः सस्तं । वल्कलं करपद्मैवै ॥ आनयंती निजस्थाने । मधुरं प्रणिता
 मया ॥ ७९ ॥ अहं ब्रह्मसुतो ब्रह्मे । आहिताग्निर्जनार्दनः ॥ दिग्मोहादिहायानः । का त्वं कस्या

यमाश्रमः ॥ ८० ॥ तस्या रूपं वयो वर्णं । विभ्रमं वीक्ष्य विस्मितः ॥ सर्वसीमंतिनीसीमा । वेधसे-
 यं विनिर्मिता ॥ ८१ ॥ एतस्यां मन्मनो याति । धत्ते लज्जां कुलक्रमः ॥ एषापि सानुरागेव । ल-
 द्यते किं ममोचितं ॥ ८२ ॥ कवेदं कर्म द्विजन्मनो मम हृहा वैखानसी तापसी । रूपं रंजितलो-
 कलोचनमहो चित्तस्य मे विक्रिया ॥ वेदार्थस्मृतिगोचराः क्व च गिरः कवेयं मनोदुर्लभा । चेत-
 श्चित्तनमेव ते यदि परं धन्यः करं धास्यति ॥ ८३ ॥ लज्जे दूतरं याहि । गह्व गह्व कुलक्रम ॥
 शौचं ब्रज त्वमन्यत्र । अकालोऽयं प्रवादशां ॥ ८४ ॥ कुरंगकेसरा त्राण—मत्वाणस्य ममाधुना ॥
 ततो मया समारब्धा । तथा सार्धं रतक्रिया ॥ ८५ ॥ अत्रांतरे समायातः । शृंगवैरो वनांतरात् ॥
 एतद् दृष्ट्वातिरुष्टेन । शापो दत्तस्तपस्विना ॥ ८६ ॥ हस्तपादशिरोन्निश्च । लोष्टकल्पेन हि त्वया ॥
 त्रमितव्यं महाठव्या—मेष ते पापनिग्रहः ॥ ८७ ॥ सादरं पादलोभेन । क्षामितोऽसौ मया मुनिः ॥
 शेषतापसलोकैश्च । दृष्टंतेन प्रबोधितः ॥ ८८ ॥ किं वराकः करोत्येष । सद्दिवेकविवर्जितः ॥ श-
 कादयोऽपि नो शक्ताः । कर्तुमिंद्रियनिग्रहं ॥ ८९ ॥ कार्याकार्यं न जानंति । जीवा मन्मथपीडि-
 ताः ॥ अपदेऽपि प्रवर्तते । यतोऽवाचि विचक्षणैः ॥ ९० ॥ किमु कुवलयनेत्राः संति नो नाक-

नार्य—स्त्रिदशपतिरूढ्यां तापसीं यत् सिषेवे ॥ हृदयतृणकुटीरे दीपमाने स्मराग्ने—बुचितमनु-
चितं वा वेत्ति कः पंडितोऽपि ॥ ९१ ॥ जराजीर्णः कायः श्रुतिविरहितं कर्णयुगलं । बलभ्रष्टा ह-
ृष्टिः पलितकलितं मस्तकमिदं ॥ तथाप्युच्चैर्बाणान् किरति सततं कामहतको । हृहा कष्टं कष्टं कथ-
यत कथं मुक्तिस्मृतः ॥ ९२ ॥ ततः किंचित्सतोषेण । श्रृंगवैरतपस्विना ॥ अर्धोक्त्य निजे शाप-
महमेवंविधः कृतः ॥ ९३ ॥ कुर्गंकेसरा शप्ता । जाता नारी शिलामयी ॥ गौतमस्य पदे स्पृष्टे ।
पापे पापात्प्रमोह्यसे ॥ ९४ ॥ यद् दृष्टं तन्मयादिष्ट—मन्यो ब्रूते मयापि च ॥ यद् दृष्टं तत शृ-
एवंतु । श्रवंतो विहितादराः ॥ ९५ ॥

उत्तरस्यां दिशि श्रेष्ठं । समस्ति ब्रुवि विश्रुतं ॥ पुरं पंचपुरं नाम । मेदिनीमुखमंननं ॥ ९६ ॥
तत्र राजा महामहो । रणनिर्व्यूढसाहसः ॥ संपूर्णो चरिक्कोशेन । चतुरंगबलान्वितः ॥ ९७ ॥ ते-
न धन्येन धर्माय । ज्ञानसत्रं प्रवर्तितं ॥ अध्यापको धृतस्तत्र । सविद्यश्लात्रपाठकः ॥ ९८ ॥ श-
तानि पंच ब्राह्मणां । पेटुस्तत्र निरंतरं ॥ भोजनाह्लादनं तेषां । प्रदत्ते मेदिनीपतिः ॥ ९९ ॥ रा-
जपुत्रोऽपि पाठार्थं । गतस्तत्र सकौतुकः ॥ अध्यापककृतानुज्ञः । प्रारब्धः पठितुं कलाः ॥ १०० ॥

अध्यान्यस्मिन् दिने तस्य । पठतो गुरुसन्निधौ ॥ प्रहृष्टिर्ज्ञायते तव—मिदं वाक्यमुपागतं ॥ १ ॥
 गृहीतं तत्वबुद्ध्या च । तद्वाक्यं नृपसूनुना ॥ अध्यापककरस्तत्र । तत्राणां सर्वदाध्ययं ॥ २ ॥ श-
 तानि पंच पूजाना—मानेतव्यानि बाह्यतः ॥ विचारो नैव कर्तव्यो । गुरुवाक्यमिदं यतः ॥ ३ ॥ श-
 अध्यापकगृहे नास्ति । तत्राः किञ्चित्तुषण्डं ॥ एतां चरति कश्चारिं । ब्रूत मे कौतुकं महत् ॥४॥
 कुमारो ऋणितश्चात्रै—र्न वयं तस्मिन्कारकाः ॥ त्वमिव परगेहेषु । किंत्वादिष्टविधायकाः ॥ ५ ॥ कु-
 मारेणान्यदा रात्रौ । प्रहृष्टेन निरीक्षितं ॥ अध्यापकजनी दृष्टा । गच्छंती गृहपृष्टतः ॥ ६ ॥ विधाय
 करजापं सा । कृत्वा प्रश्रवणं भ्रुवि ॥ तस्योपरि लुठित्वा च । जाता सपदि रासनी ॥ ७ ॥ कुत-
 मेव तथा सर्वे । ऋदितास्तृणपूलकाः ॥ ऋयोऽपि सहजा जाता । कुमारेण विलोकिता ॥ ८ ॥
 कथितं शेषछात्राणां । यद्येयं नैव ऋद्विका ॥ आत्मा प्रत्यहमेतस्या । रक्षणीयः प्रयत्नतः ॥ ९ ॥
 विकाले तृणपूलांश्च । लातुं छात्राः समागताः ॥ अष्टव्यां लब्धलक्ष्मणाद् । गृहीत्वा पुनरागताः ॥
 ॥ १० ॥ अनभिज्ञः कुमारस्तु । ब्रमन् प्राप्तो महादवीं ॥ क्षुत्कामकुक्षिना दृष्टो । राक्षसेन दुरात्मना
 ॥ ११ ॥ भणितस्तेन रेः पृष्टे । मामारोपय सत्वरं ॥ आरोपितः कुमारेण । पूर्वामनु चञ्चाल सः ॥

॥ १२ ॥ महासरः समायातं । पुरतो गह्वतोस्तयोः ॥ कुमारः प्राह शो भद्र । सांप्रतं गम्यते कथं
 ॥ १३ ॥ तेनोक्तं जलमध्येन । गह्व त्वं हि निराकुलः ॥ चित्ते ज्ञयं न कर्तव्यं । जानुदध्नं जलं
 यतः ॥ १४ ॥ कुमारो गंतुमारब्धः । प्रोवाचेदं निशाचरः ॥ पुरतो दृश्यते गर्ता । वामतो याहि
 किंचन ॥ १५ ॥ स्तोकांतरं गते ऋयो । जजल्प निशिसंचरः ॥ पंकश्च कंटकाश्राप्रे । दक्षिणेनाथ
 गम्यतां ॥ १६ ॥ शनैः शनैः समुत्तीर्य । सरसः स्थलमागतौ ॥ लग्नश्च हेलया गंतुं । कुमारो श्री-
 तमानसः ॥ १७ ॥ रक्षःपादतलं दृष्ट्वा । नवनीतादपि कोमलं ॥ पृष्टोऽसौ च कुमारेण । कथं ते
 पादयोस्तलं ॥ १८ ॥ सुखस्पर्शं मनोहारि । हृद्यं कमलकोमलं ॥ स प्राह दालनं कृत्वा । याव-
 न्नोपरतं जलं ॥ १९ ॥ तावद्भूमौ न मुंचामि । ममैष दृढनिश्चयः ॥ पुनः पृष्टः कुमारेण । रक्षसो
 हृष्टचेतसा ॥ २० ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ गर्तादिकं विजानाति । जलमध्ये कथं जवान् ॥ तेनोक्तं
 न हि गह्वामि । भास्कराग्निमुखं सदा ॥ २१ ॥ एवं क्रमेण गह्वतौ । प्रश्नोत्तरपुरस्सरं ॥ शतशाखं
 महाकायं । वटमेकमुपागतौ ॥ २२ ॥ उत्तीर्णः पृष्टतो रक्षः । कृतं चरणधावनं ॥ प्राचीं प्रति कुमा-
 रोऽपि । प्रणष्टः सत्वरैः पदैः ॥ २३ ॥ रक्षसः क्रमशः पादौ । दालयित्वा जले गते ॥ धात्रितः प-

श्रिमैः पदै—दृष्टिं रक्षन् दिवाकरात् ॥ २४ ॥ कुमारोऽपि गतो दूरं । प्रविष्टः शून्यपत्तने ॥ तत्रापि
 च मठे शून्ये । संप्राप्तश्च निशाचरः ॥ २५ ॥ रक्षसोक्तं समागह । नागह्वामि तवांतिकं ॥ यद्यर्थो
 च तदागह । त्वमेव हि ममांतिकं ॥ २६ ॥ तेनोक्तं च न शक्नोमि । समागंतुं तवांतिकं ॥ कि-
 मर्थं कथितं तेन । रहस्यं रक्षसापि च ॥ २७ ॥ येयं बलानके व्यक्ता । करोटी दृश्यते त्वया ॥
 योगिनो मंत्रसिद्धस्य । सास्माकं दुरतिक्रमा ॥ २८ ॥ इदं तत्त्वं परिज्ञाय । गृहीता कुमरेण सा ॥
 राक्षसाग्निमुखं सोऽथ । गतो नष्टो निशाचरः ॥ २९ ॥ यैः पदैः स समायात—स्त्रैरेव चलिता
 हुतं ॥ कृतांजलिर्जगादेदं । राजपुत्रं निशाचरः ॥ ३० ॥

सौभाग्यसुंदरं नाम । रत्नमेतत्करे कुरु ॥ अनेन कंठलेनेन । स्त्रीप्रियस्त्वं ऋविष्यसि ॥ ३१ ॥
 त्रयाणामपि सिंधूनां । सारयुता मनोहरा ॥ मुक्तावली त्वया ग्राह्या । मद्भुगृहकाम्यया ॥ ३२ ॥
 प्रयोजने समुत्पन्ने । स्तर्तव्योऽहं सदा त्वया ॥ संक्षोभो नैव कर्तव्यो । यतोऽहं तव किंकरः ॥ ३३ ॥
 शृण्वन्नित्यादिवृत्तांतान् । कर्पटिकैः प्रजल्पितान् ॥ नीत्वा रात्रिं मठे तत्र । प्रगेऽसौ रत्नसुंदरः ॥
 ॥ ३४ ॥ सविस्मयस्ततः स्थानात् । पुरिमतालपुरे गतः ॥ अत्रांतरे मृतस्तव । निस्संतानो नरेश्वरः-

रः ॥ ३५ ॥ युगं ॥ अग्निषिक्तानि दिव्यानि । मंत्रिभिर्महलेश्वरैः ॥ हृद्येन हेषितं तत्र । शब्दितं
 गंधहस्तिना ॥ ३६ ॥ अग्निषेकः कृतो लक्ष्म्या । वीजिते चारुचामरे ॥ शिरस्यस्य स्थितं ढत्रं । स्व-
 त एव महीयसः ॥ ३७ ॥ युगं ॥ गंधवारणमारूढः । प्रविष्टो नगरे नृपः ॥ सिंहासने निषण्णस्य ।
 मंत्रिभिर्महलेश्वरैः ॥ ३८ ॥ श्रेष्ठिभिः सार्थवहैश्च । स्वीकृतं तस्य शासनं ॥ कृतेत्यखिन्नकर्तव्यो ।
 विज्ञप्तो मंत्रिणा नृपः ॥ ३९ ॥ युगं ॥ यथा राज्यं तथा कन्यां । रत्नमालामिमां वरां ॥ स्वीकुरु
 लक्ष्मणोपेतां । कांतकांचनसन्निधां ॥ ४० ॥ विमृश्य वेधसा चेयं । मन्ये युष्मक्तुते कृता ॥ श्रु-
 क्तो नरनाथोऽसौ । कन्यां तां परिणीतवान् ॥ ४१ ॥ युगं ॥ एकातपत्वमत्रस्तः । पालयामास हे-
 लया ॥ गुणानुरक्तनिःशेष—लोकमुधृतकंककं ॥ ४२ ॥ संपूर्णैश्चरिगांडारं । चतुरंगबलान्वितं ॥
 राज्यं भूमिपतिरेष । रत्नसुंदरसंज्ञकः ॥ ४३ ॥ महामह्यनैर्द्रस्य । मुक्तमालाप्रिधा सुता ॥ स्वयं-
 रा समायाता । मुदा तेन विवाहिता ॥ ४४ ॥ नानाविधनिधानानि । दूरं पश्यति पार्थिवः ॥ दि-
 व्यंजनप्रज्ञावेण । पूर्वपुण्यानुयोगतः ॥ ४५ ॥ नानापुराकश्याम—पत्तनेषु समंततः ॥ मंदिरैर्मंद-
 रांकारै—मंमिता तेन मेदिनी ॥ ४६ ॥ कारिताश्च जिनेन्द्राणां । तदंतः प्रतिमाः पराः ॥ तद्व्ययनी-

वीद्भव्यार्थं । ग्रामारमादि चिंतितं ॥ ४७ ॥ कल्याणकानि यात्राश्च । रथनिष्क्रमणादिकं ॥ साधु-
 साधर्मिकाणां च । सत्कारं कुर्वता सदा ॥ ४८ ॥ प्रभावना कृता गुर्वी । शासनस्याखिले जने ॥
 सम्यक्तवं निर्मलं जातं । सिद्धिः करतले कृता ॥ ४९ ॥ युग्मं ॥ चत्वारोऽस्य सुता जाता । जात-
 रूपसमप्रजाः ॥ युक्ता निरुपमा जोगा । मानुष्यं सफलीकृतं ॥ ५० ॥ विहरंतः समायाताः । सूर-
 यः श्रुतसागराः ॥ शांतिसागरसूरीणां । शिष्याः सर्वत्र विश्रुताः ॥ ५१ ॥ लतासुंदरलघ्याने । स्थि-
 ताः साधुजनोचिते ॥ प्राशुके वसुधादेशे । बसजीवविवर्जिते ॥ ५२ ॥ रत्नसुंदररघुपालो । वंदना-
 र्थं समागतः ॥ वंदित्वा विधना सूरिं । निषण्णो धरणीतले ॥ ५३ ॥ गंभीरमेघनादेन । प्रारब्धा-
 धर्मदेशना ॥ संवेगजननी हृद्या । ऋचनिर्वेदकारिणी ॥ ५४ ॥ श्रुत्वा च देशनां राजा । ह्यग्निषि-
 च्य निजे पदे ॥ रत्नशेखरनामानं । रत्नमायातनूद्ववं ॥ ५५ ॥ विस्मापयन् जनं सर्वं । त्यागप्रो-
 गादित्रिगुणैः ॥ श्रुतसागरसूरीणां । समीपं प्राप्य ऋपतिः ॥ ५६ ॥ तृणवच्च परित्यज्य । वस्त्रानर-
 णरघुषणं ॥ मुदा जग्राह प्रव्रज्यां । सर्वकर्मनिवृद्धनीं ॥ ५७ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ स्वीकृतोऽग्निग्रह-
 स्तेन । कर्मनिर्मूलनाकृते ॥ ब्राजन्म हि मया षष्ठा—द्भोक्तव्यं कारणं विना ॥ ५८ ॥ तदपि नी-

रसं रूढं । विसं स्नेहवर्जितं ॥ एषणादिविशुद्धं च । दोषमुक्तं समंततः ॥ ५९ ॥ युग्मं ॥ तस्यै-
 वाथ गुरोः पार्श्वे । सदा संविद्यमानसः ॥ पठिताशेषसूत्रार्थो । गीतार्थो गुरुनालयः ॥ ६० ॥ मो-
 द्दमार्गीहितस्वांतः । संप्राप्तपरमोदयः ॥ संयमैकरतो धीरः । सम्यग्दर्शननिर्मलः ॥ ६१ ॥ सम्यग्ज्ञा-
 नातियुक्तात्मा । सम्यक्चारित्रितत्परः ॥ अनुप्रेक्षागिरात्मानं । भावयन्ननिशं मुदा ॥ ६१ ॥ संयम-
 स्योपकारासु । धर्मानुगुणञ्चमिषु ॥ मुनिभिर्विमलाचारैः । सहितासु निरंतरं ॥ ६२ ॥ विहरन् सर्व-
 जीवानां । दयावांश्च पिता यथा ॥ बाह्येन च सहांतःस्थं । वर्धयन् संततं तपः ॥ ६३ ॥ आवासतां
 महर्षीनां । परिप्राप्तः प्रशांतधीः ॥ दमश्रिया परिष्वक्तः । परिशुद्धसुदर्शनः ॥ ६४ ॥ उच्चैरुच्चैर्गु-
 णस्थान—सोपानारोहणादृतः ॥ सबाह्याभ्यंतरोदग्र—ग्रंथग्रंथिविवर्जितः ॥ ६५ ॥ श्रुतेन सकलं
 पश्यन् । कृत्याकृत्यं महासुनिः ॥ महासंवरसंपन्नः । सातयन् कर्मसंहतिं ॥ ६६ ॥ प्राणधारणमात्रार्थं
 । भुंजानः सुखदेशितं ॥ धर्मार्थं धारयन् प्राणान् । धर्मं मोक्षार्थमर्जयन् ॥ ६७ ॥ व्यानंदं प्रव्यलो-
 कानां । कुर्वन्नुत्तमदर्शनः ॥ चरितेनोपमाञ्छतो । यथोक्तश्च तपस्विनां ॥ ६८ ॥ चिरं विहृत्य मे-
 दिन्यां । तपसा क्षीणविग्रहः ॥ गुरुणा समनुज्ञात—श्रकारानशनक्रियां ॥ ६९ ॥ कुलकं ॥ चतु-

धाँहारसंहारां । देहसंहारहेतवे ॥ मासमानां महासत्वः । संनिषसः शिखातले ॥ ७० ॥ विधाया
 राधनां वीरो । निर्धूयौदारिकां तनू ॥ पंचमीं गतिमापन्नो । यत्र यांति निराश्रवाः ॥ ७१ ॥ मत्वेदं
 सर्वदा सद्भिः । कार्यो धर्मः समुद्यमः ॥ सुलभाऽमलजा येन । मुक्तिशमा न्रवेत्करे ॥ ७२ ॥ यः
 करोति जिनेडाणां । सङ्गैः पादपूजनं ॥ लज्जते सर्वतो लक्ष्मीं । यथासौ रत्नसुन्दरः ॥ ७३ ॥ इ-
 ति गंधपूजाकथानकं समाप्तं ॥ श्रीरस्तु ॥

गंधपूजाफलं प्रोक्तं । स्वर्गमोक्षफलप्रदं ॥ प्रावसास्य धूपस्य । फलं संप्रति प्राण्यते ॥ १ ॥
 समस्ति भारते वर्षे । निवासः सर्वसंपदां ॥ साधुसाधर्मिकाकीर्णो । देशो देशशिरोमणिः ॥ २ ॥
 काशीजनपदो नाम । पुरी तत्र मनोरमा ॥ वाणारसी जने रूढा । धनधान्यसमाकुला ॥ ३ ॥ त-
 त्प्राश्मत्तमातंग—कुंभनिर्भेदकेसरी ॥ साहस्रांशुसमः शूरो । नरेन्द्रो नरवाहनः ॥ ४ ॥ तत्रास्ति शं-
 खचूनाख्यो । विप्रो प्रार्थ्या च दुर्गिला ॥ दुर्भगा दुर्मुखा दुष्टा । निर्दया बह्ममुष्टिका ॥ ५ ॥ वर्जि-
 ता शंखचूडेन । दुर्गदौर्भाग्यपीमिता ॥ कामभोगपरित्यक्ता । कालं नयति दुःखिता ॥ ६ ॥ यु-
 र्गं ॥ शंखचूडलघुप्राता । मधुसुन्दरसंज्ञितः ॥ दानधर्मरता तस्य । गेहिनी मधुसुन्दरी ॥ ७ ॥ एवं

सरति संसारे । मासक्षपणपारणे ॥ तपस्वी तपसा दीणो । दुर्गित्यागृहमागतः ॥ ७ ॥ दृष्ट्वा सा-
 धुं सदाचार—मसदाचारया तथा ॥ प्रयुक्तं कर्कशं वाक्यं । दुष्टं दुर्गतिकारणं ॥ ९ ॥ किं नास्ति
 कोऽयुपायस्ते । मुंड निर्वोहकारणं ॥ सुखाय चाश्रितो येन । ह्युपायः परपीनकः ॥ १० ॥ श्रुत्वै-
 तत्साधुदेहस्थो । गुणग्राही महोदरः ॥ यद्वक्तां वक्तुमारंभे । रुष्टः कर्कशया गिरा ॥ ११ ॥ यदि
 पापे न ते श्रद्धा । दातव्यं वा न विद्यते ॥ निषेधस्ते तदा श्रेया—न्नो कर्कशप्रजल्पितं ॥ १२ ॥
 दौर्भाग्योपरि दौर्भाग्यं । दुर्गित्ते ते प्रविष्यति ॥ गंडांतःस्फोटिकातुल्यं । दुर्गतिं च गमिष्यति ॥
 ॥ १३ ॥ एवमुक्त्वा गतः साधु—र्द्वितीयक्षपणे स्थितः ॥ शिक्वामदति नान्यत्र । विमुच्य प्रथमं गृ-
 हं ॥ १४ ॥ सायुक्तमहामोह—वेदोदयविवर्तिनी ॥ येन तेन समासक्ता । परं सर्वेण वर्जिता ॥
 ॥ १५ ॥ न शीलं यमहीनत्वा—न्न कामा दुर्भगत्वतः ॥ न धर्मो वासनासाध्यः । स च तस्या न
 विद्यते ॥ १६ ॥ अन्यदा मिलितः कोऽपि । दुर्भगः कुलपुत्रकः ॥ तेनापि दूरतस्त्यक्ता । दौर्भा-
 ग्यप्रचुरस्त्वतः ॥ १७ ॥

अन्यदा च मृतो प्रती । जाता रंन्ना निर्गल्वा ॥ शिक्विता मधुसुंदर्या । ततो जज्ञे समत्सरा

॥ १८ ॥ रुष्टया च विषं दत्त्वा । मारिता मधुसुंदरी ॥ ज्ञपितश्च सशृंगारं । तद्भर्ता मधुसुंदरः ॥
 ॥ १९ ॥ अमृतेनेव सिच्येते । नेत्रे दृष्टे त्वयि मम ॥ प्रतिपद्यस्व मां ज्ञार्या । सफलां कुरु याच-
 नां ॥ २० ॥ श्रुत्वेदं स्तंभिते तस्य । श्रोतसी कंपितं शिरः ॥ सोऽवगन्मृयो न वक्तव्यं । त्वयेदृक्कं
 ममाग्रतः ॥ २१ ॥ ततो वैलढ्यमापन्ना । विदित्वा तस्य निश्चयं ॥ आत्मानमवटे क्षिप्त्वा । मृता
 सा दुर्गतिं गता ॥ २२ ॥ निघ्नति निजज्वारं । खं पुत्रं मारयंति च ॥ आत्मानमपि निघ्नति ।
 जीवा विरतिवर्जिताः ॥ २३ ॥ शंखचूडस्य जीवोऽपि । मध्यमगुणयोगतः ॥ मृत्वा वणिक्सुतो जा-
 तः । शुद्धबुद्धिर्गुणाश्रयः ॥ २४ ॥ रत्नचंद्रकृत्तञ्जिख्यः । सदाचारपरायणः ॥ सद्बुद्धिश्च गुणाधारो
 । धार्मिको धर्मवर्प्रियः ॥ २५ ॥ दुर्गितापि शुनीजावा—दुधृत्याजनि पुत्रिका ॥ वणिजो वसुद-
 तस्य । नाम तस्या वसुंधरा ॥ २६ ॥ गृहीता रत्नचंद्रेण । कथंचिहैवयोगतः ॥ अहो धातुरकौश-
 ल्यं । विषममृते योजितं ॥ २७ ॥ दौर्भाग्यं पृष्टतो लभं । समायातं पुराकृतं ॥ अहो पृष्टिं न मुं-
 चंति । कृतकर्माणि देहिनां ॥ २८ ॥ दृष्टा दहति नेत्राणि । स्पृष्टा करतलद्वयं ॥ युक्ता दहति स-
 र्वांगं । मुखदा दूरतः स्थिता ॥ २९ ॥ दुर्गृह्णावासदुःखेन । दग्धदेहस्य सर्वदा ॥ वणिजो रत्नचंद्र-

स्य । वव्रजुर्भ्रूग्विसराः ॥ ३० ॥ गृहाणि कुकलत्रेण । उःपुत्रेण कुलानि च ॥ धनं कुञ्चवहारेण
 । नूनं नश्यति देहिनां ॥ ३१ ॥ द्वाणवंचनया वर्षे । दिनं युक्ते कुञ्चोजने ॥ कुमार्यया हतं जन्मं
 । हतो राजा कुर्मत्रिभिः ॥ ३२ ॥ फलपुष्पकृते गेहा—निर्गतो नष्टमानसः ॥ दृष्टाश्च पुरलोकानां
 । कुर्वतो धर्मदेशनां ॥ ३३ ॥ परोपकरणे निष्ठाः । करुणामृतसागराः ॥ गुणरत्नधरा धीरा । दम-
 सारमुनीश्वराः ॥ ३४ ॥ युग्मं ॥ यथा जीवाः प्रबुध्यन्ते । विमुच्यन्ते च कर्मभिः ॥ संक्लिष्यन्ते यथा
 चैते । नरकं याति यथा तथा ॥ ३५ ॥ रत्नचंद्रोऽपि वंदित्वा । निषण्णः शुद्धभ्रूतले ॥ धर्मं श्रोतुं
 समारब्धो । दुःखदुःखितमानसः ॥ ३६ ॥ यथा जिनाग्रतो धूपं । कर्पूरगुरुमिश्रितं ॥ जावतो यो
 दहत्युच्चै—स्तस्य श्रीः सर्वतोमुखी ॥ ३७ ॥ इत्यादिकथ्यते धर्मं । सूरिणातिप्रबंधतः ॥ तेनावस-
 रमासाद्य । सूरिं नत्वा च जावतः ॥ ३८ ॥ प्रपन्नो रत्नचंद्रेण । सर्वज्ञो हृदि देवता ॥ सर्वज्ञ-
 णितो धर्मो । गुरवस्तु सुसाधवः ॥ ३९ ॥ विरती रात्रिभोज्यस्य । मधुमद्यनिवर्तनं ॥ नवनीतस्य
 मांसस्य । मैथुनस्य विवर्जनं ॥ ४० ॥ दमसारं गुरुं नत्वा । रत्नचंद्रो निजे गृहे ॥ गतः करोति
 यत्नेन । प्रपन्नगुणपालनं ॥ ४१ ॥ ब्रह्मचर्यव्रतं श्रुत्वा । चुकोपासै वसुंधरा ॥ निजालयति विद्वा-

णि । पापा मारणहेतवे ॥ ४३ ॥ अन्यदा मिलिता तस्या । वत्साख्या परिव्राजिका ॥ सन्मान्य
 सा ततोऽयाचि । तथा चूर्णे दायंकरं ॥ ४३ ॥ वत्सयापि च तद्वत्—मुपचारगृहीतया ॥ ततो व-
 त्सा महापापा । साशंका स्वमठे गता ॥ ४४ ॥ वसुंधरापि तन्मिश्र । भोजनेन दिने दिने ॥ ४-
 दाति रत्नचंद्रस्य । चूर्णे मारणहेतवे ॥ ४५ ॥ कालेन गह्वता जातः । क्षीणांश्रुणंदोषतः ॥ न
 शक्नोति समुह्यतुं । तत एवमचिंतयत् ॥ ४६ ॥ को गुणोऽनेन देहेन । निर्गुणेनाहृतेन मे ॥ च-
 तुर्भेदस्य संहार—माहारस्य करोम्यहं ॥ ४७ ॥ विचिंत्यैवं ततो धर्म । धनं दत्त्वा यथोचितं ॥ पूज-
 यित्वा जिनाधीशं । सुगंधकुसुमादिभिः ॥ ४८ ॥ कर्पूरागुरुमन्मिश्रं । धूपं दग्ध्वा तदग्रतः ॥ रोमां-
 चांचितसर्वांगो । बध्वायुष्कं सुरेष्वयं ॥ ४९ ॥ विधायानशनं मृत्वा । देवभूयं गतिं गतः ॥ सौ
 धर्मं देवसौख्यानि । श्रुत्वा चायुःक्षये व्युतः ॥ ५० ॥ विद्भिर्विशेषकं ॥

बंगालनपदे रम्य—रंगशास्त्रामहापुरि ॥ राजलक्षणसंपन्नो । राजा च रणकेसरी ॥ ५१ ॥
 नरकांता प्रिया तस्य । सर्वदापि मनःप्रिया ॥ रणकेसरिभूपस्य । सर्वकार्येषु संमता ॥ ५२ ॥ तस्याः
 कुक्षौ समुत्पन्नः । शुभस्वप्नेन सूचिनः ॥ समये स्थापितं नाम । पुत्रस्य नरकेसरी ॥ ५३ ॥ समये

चाप्रयत्नेन । ग्राहितः सकलाः कलाः ॥ यौवने च समाहूतो । व्यूहोरस्को महाश्रुजः ॥ ५४ ॥ प्र-
 जाऽवनकृते धात्रा । निर्मितः सारपुद्गलैः ॥ दात्रो धर्मं श्वाघाति । सुंदराकृतिविग्रहः ॥ ५५ ॥ म-
 लयसुंदराजिह्वो । वयस्योऽस्य सतां वरः ॥ हृदयमिव कुमारस्य । द्वितीयं वेधसा कृतं ॥ ५६ ॥ हे-
 मपुरादध्यायतो । मेघनादो नृपांगजः ॥ धृतो दिनानि तत्रैव । कियंति नरकांतया ॥ ५७ ॥ प्र-
 णम्य गणिता तेन । नरकांता कृतादरं ॥ मातर्मातुलसंदिष्टं । कथयामि तवाग्रतः ॥ ५८ ॥ मातु-
 ल्येन समादिष्टं । कुमारैण ममांतिके ॥ दिनानि कतिचिन्नून—मागंतव्यं यथा तथा ॥ ५९ ॥
 अदर्शने दृढं प्रेम । नश्यत्येव शरीरिणां ॥ कालेन गल्लता वत्स । यथा हस्तपुटाज्जालं ॥ ६० ॥ अ-
 णितो मातृपितृभ्यां । अवंतं मातुलो दृढं ॥ समाह्वयति तद्वत्स । विलंबं गह्व मा कुरु ॥ ६१ ॥ म-
 लयसुंदराह्वयेन । मेघनादेन संयुतः ॥ प्रधानं रथमारुह्य । गतो हेमपुरंप्रति ॥ ६२ ॥ कतिचिश्च
 दिनैस्तत्र । संप्राप्तो हेमपत्तने ॥ हेमसुंदरश्रूपेन । सानंदमवलोकितः ॥ ६३ ॥ तत्रैव तिष्ठतस्तस्य ।
 बहुमानपुरस्सरं ॥ नानाविधविनोदेन । क्रीडतो यांति वासराः ॥ ६४ ॥ अन्यदा च महीपीले । म-
 धुर्मन्मथबांधवः ॥ जनितानेकधानंदो । जजुंशे जगतीतले ॥ ६५ ॥ मधुचंद्रसखः कामः । कदर्थि-

तजगत्त्रयः ॥ तेजो बहुतरं प्राप । हविषेव हुताशनः ॥ ६६ ॥ केवलोऽपि बली कामो । दुर्जयः
 सर्वदेहिनां ॥ किं पुनर्जनितोन्मादो । मधुचंद्रकृतसन्निधिः ॥ ६७ ॥ चलद्भिः पृष्टवैर्यत्र । मलयानि-
 लकंपितैः ॥ मधुराजागमे तुष्टा । नृत्यंतीव महीरुहाः ॥ ६८ ॥ गंधलुब्धा लिशब्देन । वृद्धकक्षेषु
 सर्पता ॥ संगीतमिव कुर्वति । तरवो मुदिताशयाः ॥ ६९ ॥ कोकिलानां निनादेन । स्त्रीमानग्रंथि-
 नोदिना ॥ सितकुसुमैर्हंसतीव्र । वसंते वनराजयः ॥ ७० ॥ पुष्पकालोऽपि वक्रत्वं । श्यामत्वं यत्र का
 श्रवेत् ॥ फलाशा किंशुकस्तेन । मुक्तः पत्रैरनागतं ॥ ७१ ॥ पुष्पितान् फलितान् दृष्ट्वा । सर्वतोऽ
 पि वनस्पतीन् ॥ संजाता इति कालास्या । दुर्जना इव किंशुकाः ॥ ७२ ॥ किंशुकं पुष्पितं दृष्ट्वा ।
 देशांतरगतैरपि ॥ स्मर्यंते वृद्धभाश्चित्ते । नवरंगविराजिताः ॥ ७३ ॥ निर्जरञ्जसि मयाभिः । शा-
 खाद्यिर्बत शाखिनः ॥ जलांजलिं प्रयहंति । पधिकानां गतायुषां ॥ ७४ ॥ किंशुकैर्नवरंगान्नि—र्म-
 र्दनफलहस्तका ॥ वसंतललना यत्र । रेजे नववधूस्वि ॥ ७५ ॥ कोमलैर्गीतवादित्रै—र्मज्जनैश्च
 मनोहरैः ॥ स्वहृचंदनवस्त्रैश्च । शृंगारैर्वरयोषितां ॥ ७६ ॥ कलकोकिलनादेन । दोलांदोलनेन ली-
 लया ॥ जलयंत्रैर्विचित्रैश्च । देवालयमहोत्सवैः ॥ ७७ ॥

पान्दुरांगधमाघ्राय । श्रुत्वा कोकिलकूजितं ॥ कांतैकशरणो यत्र । क्रियते कामिनीजनः ॥
 ॥ ७८ ॥ रम्यहर्म्यतलस्थेन । कुमारेण विलोकितः ॥ विनिर्यत्र राजमार्गेण । सुनेपथ्योऽब्रह्मजनः
 ॥ ७९ ॥ मेघनादः कुमारेण । पृष्टः कोऽयं महोत्सवः ॥ येनैष पिंडितो याति । स्त्रीजनो मम क-
 थ्यतां ॥ ८० ॥ तेनाद्याणि कुमाराद्य । कामदेवमहोत्सवः ॥ वर्तते सर्वलोकानां । मनःकोञ्चवि-
 धायकः ॥ ८१ ॥ तत्रायं स्त्रीजनः सर्वो । वस्त्राञ्जरणञ्चषितः ॥ गृहीतपुष्पधूपपादिः । कामाराधनहेत-
 वे ॥ ८२ ॥ चलितो गम्यते तत्र । यदि तेऽस्ति कुतूहलं ॥ प्रतिपन्नं कुमारेण । गतास्तत्र त्रयोऽ-
 पि ते ॥ ८३ ॥ युग्मं ॥ नत्वा ते कामदेवाय । शेषमादाय शीर्षितः ॥ परिभ्रमितुमारब्धा । उद्या-
 ने कामसुंदरे ॥ ८४ ॥ नवयौवनमारूढा । सखेदा शून्यमानसा ॥ दृष्ट्वा कन्यका कान्ता । सह-
 कारतरोरथः ॥ ८५ ॥ एकाकिनि सशोका च । सर्वावयवसुंदरी ॥ तनूदरी विशालाक्षी । लावण्या-
 मृतदीर्घिका ॥ ८६ ॥ बकुलामोदनिःश्वासा । पक्षबिंबसमाधरा ॥ मुक्तपद्मालया देवी । पद्मेव वन-
 मांगता ॥ ८७ ॥ ऋसिंसंभ्रमसंजात—निःश्वासोत्कंपितस्तनी ॥ लावण्येनैव लिंपती । समस्तां का-
 ननावनिं ॥ ८८ ॥ पुष्पोपहारं कुर्वाणा । दृष्टिक्षेपैर्मुहुर्मुहुः ॥ निःश्वासाकृष्टमत्तलि—कुलव्याकु-

धर्म-
दीक्षा
१३६

खितानना ॥ ८९ ॥ सौकुमार्यादिवोदारा—ह्लाद्यतां यांती निर्धरं ॥ यौवनेन कृताश्लेषा । सी-
मा निःशेषयोषितां ॥ ९० ॥ गृहीत्वेवाखिलस्त्रीणां । लावण्यं जगद्द्रुष्टं ॥ कृतैषा वेधसा कर्तु-
मद्द्रुष्टं सार्वलौकिकं ॥ ९१ ॥ कुलकं ॥

द्वृष्टश्चोन्मूलितालान—संभो मदजलाविद्यः ॥ पट्टहस्ती नरेन्द्रस्य । क्रोधांधीकृतलौचनः ॥
॥ ९२ ॥ त्रोटयित्वा च वल्गादि । विधूयाधोरणं तथा ॥ पातयित्वा महीपीठे । मारयित्वातिरोषतः
॥ ९३ ॥ मत्तो गुलगुलाराव—पूरिताखिलादिः मुखः ॥ प्रंजन्नापणवेश्मानि । समुद्धृतकरः करी ॥
॥ ९४ ॥ विलोक्य जनसंचारं । श्रुत्वा तूर्यस्य निःस्वनं ॥ कामसुंदरमुद्धान—मनुवव्राज वेगतः ॥
॥ ९५ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ तुरंगमगतैः पुंभि—र्धावद्भिश्च पुरस्थितैः ॥ हस्त्यागहति घो लो-
का । यात यात दिशोदिशं ॥ ९६ ॥ एतत् श्रुत्वा जनः सर्वः । प्राणानादाय सत्वरं ॥ कोऽपि का-
पि गतो यस्मा—ज्जीवानां जीवितं प्रियं ॥ ९७ ॥ सापि बाला जयोद्धांता । प्रविष्टा वंशगह्वरे ॥ ए-
वेपमानसमस्तांगा । लतेव पवनाहता ॥ ९८ ॥ मेघनादो गतः कापि । नष्टो मलयसुंदरः ॥ ए-
काकी पर्यटन् प्राप्तः । कुमारो नरकेसरी ॥ ९९ ॥ यत्र सा जयसंबस्ता । हरिणीलोललोचना ॥

वंशगह्वरमध्यस्था । संलीनास्ते कुमारिणि ॥ १०० ॥ युग्मं ॥ विलोकिता कुमारेण । कुमारोऽपि त-
 या दृशा ॥ दृष्टः सानंदया जाल—स्त्वयोर्दृष्टिसमागमः ॥ १ ॥ तद्वचनात्कुमारोऽपि । प्रविष्टो वंश-
 गह्वरे ॥ संसंत्रमा सशृंगारा । संप्रवृत्ता मिथः कथा ॥ २ ॥ द्वाणांतरेण विश्वस्ता । धृताभिमुखलो-
 चना ॥ व्याविःकृतानुरागा च । पृष्टा सा तेन जामिनी ॥ ३ ॥ त्वं कस्यासि सुता बाले । सशोका
 केन हेतुना ॥ एकाकिनी कथं जाता । यूथत्रथा यथा मृगी ॥४॥ किंवा प्रजंति ते नाम । वर्णाः
 पूर्णमनोरथे ॥ अदृष्टेऽपि सतां प्रीति—जीयते सज्जने जने ॥ ५ ॥ तस्मै सा कथयामास । सा-
 श्रुगद्गदया गिरा ॥ दधत्यात्यंतमार्धुर्यं । चेतश्चोरणलक्ष्या ॥ ६ ॥ उदन्वता परिक्षिप्तः । सारश्री-
 खंडमंन्तिः ॥ मरिचोऽज्ञांतहारीतो । मलयोऽस्ति महीधरः ॥ ७ ॥ पुरं मलयसारं हि । तत्र सुरपुर-
 प्रश्नं ॥ मलयकेतुर्भ्रूपात्र—स्तस्यात्रयति हेलथा ॥ ८ ॥ लीलयैव धराजार—धरणोधुरकंधरः ॥
 सर्वाविरोधनारीणां । मुख्या लक्ष्मीस्विचमा ॥ ९ ॥ सर्वगसुंदराकारा । नाम्ना मलयसुंदरी ॥ प्रति-
 बिंबमिव स्त्रीणां । वेधसा सा विनिर्मिता ॥ १० ॥ युग्मं ॥ तदंगतः समुत्पन्ना । नाम्नाहं जयसुंदरी
 ॥ तत्रैव समये सिद्धाः । पितुर्व्युद्धितपार्थिवाः ॥ ११ ॥

अन्यदा प्रश्रितस्तेन । मां समुद्दिश्य केवली ॥ प्रगवन्न जयसुन्दर्याः । कोऽब्र प्रती चविष्य-
 ति ॥ १२ ॥ स प्राह युवनानंदी । रणकेसरिन्दनः ॥ लदारचरितो वीरो । नाम्ना च नरकेसरी ॥
 ॥ १३ ॥ राकाचंद्र श्वाशेष—शुभ्रशुभ्रकलालयः ॥ रूपातिशयसंपन्नः । सोऽस्या प्रती चविष्यति ॥
 ॥ १४ ॥ युग्मं ॥ ततः सुखेन तिष्ठत्या । गतः कालः कियानपि ॥ अथ हर्म्यतले सुप्ता । योगाव-
 र्तकयोगिना ॥ १५ ॥ सहस्रैव समानीता । मंत्रेणाकृष्य सत्वरं ॥ इमशानेऽतिमहारौडे । अतप्रेतस-
 माकुले ॥ १६ ॥ युग्मं ॥ तत्र अमिगृहे मुक्त्वा । मां गतोऽसौ दुराशयः ॥ योगिन्यपि गता कापि
 । या मुक्त्वा मम रक्षिका ॥ १७ ॥ विजनं वीक्ष्य नष्टाहं । श्रुत्वा बहुजनारवं ॥ शनैः शनैः समा-
 याता । प्रविष्टा काममंदिरे ॥ १८ ॥ प्रणम्य मदनं द्वारि । निर्गता शून्यमानसा ॥ क्षणमेकं स्थि-
 ता याव—त्सहकारतरोरधः ॥ १९ ॥ विषममध्येऽमृताकारं । तावद्दृष्टं तवाननं ॥ ततो हस्तिभ्या-
 द्भ्रीता । ह्रुतमत्र समागता ॥ २० ॥ कथितो यस्त्वया पृष्ठः । स्ववृत्तांतो मयाखिलः ॥ सांप्रतं श्रो-
 तुमिहामि । स्वदीयमपि मूलतः ॥ २१ ॥ कुमारेणापि निःशेषो । मातृपितृपुरादिकः ॥ कथितो
 निजवृत्तांतः । सांनंदाजनि कन्यका ॥ २२ ॥ अहोऽनुकूलमाचीर्णं । योगावर्तकयोगिना ॥ कारि-

तोऽस्तर्कितो येन । त्वया सह समागमः ॥ २३ ॥ आपदः संपदश्चैव । समीपस्थाः शरीरिणीं ॥ आ-
 पदपि च येनैषा । मे जाता संपदुत्तमा ॥ २४ ॥ कुमार कुरु मे पाणि—ग्रहणं कामकानने ॥ इ-
 ह वै किं विचारेण । दीर्घसूत्री विनश्यति ॥ २५ ॥ हुताशं साक्षिणं कृत्वा । गांधर्वेन विवाहिता ॥
 युक्ता सर्वांगसंस्पर्शं । जाता सर्वांगनिर्वृतिः ॥ २६ ॥ उपहत्य जनं कंचि—त्कंचिद्रुम्बा ल-
 तागृह्णात् ॥ इतस्ततः परिभ्रम्य । मोदयित्वाऽवनीरुहः ॥ २७ ॥ तुरंगिणिः समानीतो । वेणुग्रहैः
 कदर्थितः ॥ अधोरणवशं जातो । यातो पुरवरे गजः ॥ २८ ॥ युग्मं ॥ यथास्थानं गतो लोको ।
 विजनं कामकाननं ॥ सुवसं दुर्वसं धत्ते । दुर्वसं सुवसं सुधीः ॥ २९ ॥ यतः—अघटितघटितानि
 घटयति । सुघटितघटितानि जर्जरीकुरुते ॥ विधरेव तानि घटयति । यानि पुमान्नैव चिंतयति ॥
 ॥ ३० ॥ द्वीपादन्यस्मादपि । मध्यादपि जलनिधेर्दिशोऽयंतात् ॥ आनीय ऋदिति घटयति । वि-
 धिरजिमतमग्निमुष्वीच्युतः ॥ ३१ ॥ गह्वराच्च कुमारोऽपि । खड्गहस्तो विनिर्गतः ॥ पश्चान्निर्गता कां-
 ता । सत्कांता जयसुंदरी ॥ ३२ ॥ पतिसंपर्कसंजातां । बिभ्राणा वपुषः श्रियं ॥ कंकणं च विवाहा-
 ख्यं । दधती वामपाणिना ॥ ३३ ॥ शिरस्याहितसत्पुष्पा । कर्णविन्यस्तपद्भवा ॥ वनश्रीश्च चैतस्य

। पृष्टौ लज्जा चकास्ति सा ॥ ३४ ॥ अत्रांतरे समायातः । क्रोधांधीकृतलोचनः ॥ कंपयन् कर्त्तिकां
 रौद्रां । योगावर्तकयोगिकः ॥ ३५ ॥ आः पापे वंचयित्वा मां । कथमत्र समागता ॥ पिबत्वतोऽद्य
 ते कोष्णं । शोणितं मम कर्त्तिका ॥ ३६ ॥ कुमारेणापि निस्त्रिंशः । कोशादाकृष्य लोलया ॥ कृ-
 तः करे करैर्यानि—दुर्दर्शाश्चर्मचक्षुषां ॥ ३७ ॥ एवंविधं न ते युक्तं । वक्तुं च योगिनः सतः ॥
 न जडपंत्यपराधेऽपि । संतश्च कर्कशां गिरं ॥ ३८ ॥ रे पाप प्रथमं तावत् । पिबामि तव शोणितं
 ॥ पश्चादस्याः कर्षियामि । नखत्वं शरीरकं ॥ ३९ ॥ इत्युत्त्वा धावितो योगी । वेगनः कुमरंप्रति
 ॥ वाहिता कर्त्तिका तेन । वंचिताः कुमारेण सा ॥ ४० ॥ हतश्च दक्षिणे बाहौ । कुमारेणापि यो-
 गिकः ॥ दृढमुष्टिप्रहारेण । पतिता कर्त्तिका शुवि ॥ ४१ ॥ ब्रूयोऽपि मुष्टिना पृष्टौ । प्रहतः पतितो
 शुवि ॥ विखट्टोऽलब्धलक्ष्मश्च । निरूपयन् दिशो दिशः ॥ ४२ ॥ योग्युक्तोऽद्य कुमारेण । प्रोत्तिष्ठ
 कुरु पौरुषं ॥ पतिता न विराजते । रणभ्रमौ महौजसः ॥ ४३ ॥ अणितश्चलचित्तेन । योगिना न-
 रकेसरी ॥ यदहं वच्मि तत्कार्यं । कृतं पौरुषकर्मणा ॥ ४४ ॥ अस्ति मे गारुडं दिव्यं । त्रसेतरवि-
 षापहं ॥ द्वितीयमंजनं श्रेष्ठं । तिरोधाननिबंधनं ॥ ४५ ॥ गृह्णाएतद् द्वयं येन । जायते मम नि-

र्द्वितिः ॥ प्रतिपन्नं कुमारेण । गृहीतं विधिपूर्वकं ॥ ४६ ॥ सुता मलयकेतोश्च । लक्ष्मणोपेतविग्रहा
 ॥ सुप्तकृष्य मयानीता । चंडिकाबलिहेतवे ॥ ४७ ॥ पूर्वसेवा कृता ताव—दुत्तरा चावतिष्ठते ॥ त-
 न्न कन्याबलिं दत्त्वा । साधयिष्यामि यद्विणीं ॥ ४८ ॥ स्थितमेतद्यथा चैषा । प्राप्नोति पितृमंदिरे
 ॥ तथा त्वया च कर्तव्यं । ऋयो ऋवतु दर्शनं ॥ ४९ ॥ गतो योगी कुमारोऽपि । कामदेवगृहे ग-
 तः ॥ दृष्टोऽसौ मेघनादेन । पृष्टश्च क्लोषितो ऋवान् ॥ ५० ॥

तेनापि कथितं सर्वं । यथा वृत्तं तथाखिलं ॥ विहस्य ऋणितं तेन । तुष्टस्ते मित्र मन्मथः
 ॥ ५१ ॥ मुहूर्तमेकमत्रैव । स्थातव्यं स्थिरबुद्धिना ॥ प्रतिपन्नं कुमारेण । मेघनादो गतो गृहे ॥
 ॥ ५२ ॥ प्रोक्तः सर्वोऽपि वृत्तांतः । प्रहृष्टो हेमसुंदरः ॥ चलितः सर्वसामग्र्या । संप्राप्तः काममंदिरे
 ॥ ५३ ॥ गंधवारणमारोप्य । सशृंगारं वधूवरं ॥ प्रविवेश पुरं राजा । कृतशोभं समंततः ॥ ५४ ॥
 संपादितेतिकर्तव्यः । स्वयं राज्ञा च सत्कृतः ॥ वस्त्रैश्च ऋषणाद्यैश्च । कालं नयति ऋपञ्चुः ॥ ५५ ॥
 अन्यदा ज्ञातवृत्तांतो । मलयकेतुर्ऋमिपः ॥ तुतोष हृदये बाढं । माता मलयसुंदरी ॥ ५६ ॥ प्रोक्तो
 मलयसुंदर्या । मलयकेतुर्ऋमिपः ॥ शोचनं यदि जामाता । सहायात्यत्र वत्सया ॥ ५७ ॥ प्रिये

खेदो न कर्तव्यः । करोमि तव वांछितं ॥ इत्युक्त्वा प्रेषिता भृत्याः । सोपदा हेमपत्तने ॥ ५८ ॥
 तेऽपि हेमपुरं प्राप्य । प्रतीह्वारनिवेदिताः ॥ सोपायना निरुत्सेकाः । सन्नामंडपमागताः ॥ ५९ ॥
 अष्टादशशरं हारं । हरहाससमप्रज्ञं ॥ सारश्रीखंडखंडानि । विमुच्य पुरतो नताः ॥ ६० ॥ युग्मं ॥
 निषणा दर्शितस्थाने । दृष्टाः सानंदया दृशा ॥ पृष्टाश्च क्षेमं सर्वत्र । मलयकेतुभुजः ॥ ६१ ॥ क्षेमे
 च कथिते प्रोक्ताः । किमागमनकारणं ॥ ततस्तैरर्पितो लेखः । संदिष्टं कथितं गिरा ॥ ६२ ॥ म-
 लयकेतुचूपेन । ऋयोऽयः कृतादरं ॥ संदिष्टं च तथा कार्यं । कुमारो नरकेसरी ॥ ६३ ॥ यथा-
 शीघ्रं समायाति । मलये सह वत्सया ॥ एष संदेशकः स्वामिन् । लेखाद्योऽप्ययमेव च ॥ ६४ ॥
 युग्मं ॥ ततः संभूषिता राज्ञा । वस्त्राचरणचूषणैः ॥ प्रतिप्राभृतहस्ताश्च । ते शुभेऽह्नि विसर्जिताः
 ॥ ६५ ॥ ससहायः कुमारोऽपि । समये सह कांतया ॥ गणंस्तत्र नृपेणोक्तः । पंथानः संतु ते शि-
 वाः ॥ ६६ ॥

द्वोणीर्जिल्लमुत्तीर्थं । गतास्ते स्तोत्रकवासरैः ॥ समागात्सन्मुखं तव । मलयकेतुर्चूपतिः ॥ ६७ ॥
 प्रवेशितो मुदा तेन । कृत्वा पुरमहोत्सवं ॥ श्वश्रुश्चशुरमानभ्य । कुमारो नरकेसरी ॥ ६८ ॥ निष

षुः प्रश्रितो राज्ञा । सर्वत्र कुशलं तव ॥ पृष्टव्यमेतदेवेह । चले यौवनजीविते ॥ ६९ ॥ युग्मं ॥
 प्रणम्य पितृपादेभ्यः । सस्नेहं जयसुंदरी ॥ मातुः पादग्रहं कृत्वा । तदंके निषसाद सा ॥ ७० ॥
 सानंदा सविषादा च । जगौ मलयसुंदरी ॥ वत्से संक्षेपतः सर्व—मामूलाच्चरितं निजं ॥ ७१ ॥
 निवेदय यथा वृत्तं । कौतुकं मम वर्तते ॥ तथापि कथितं सर्वं । यथावृत्तं तथादितः ॥ ७२ ॥ यु-
 ग्मं ॥ एतत् श्रुत्वा जगादेदं । माता मलयसुंदरी ॥ यन्न दृष्टो विवाहस्ते । सखेदं तेन मानसं ॥
 ॥ ७३ ॥ सुपावखलाज्ञेन । मुमुदे च मनो मम ॥ इत्युक्त्वा विरता राज्ञी । प्रमोदन्नरमेदुरा ॥
 ॥ ७४ ॥ कृताशेषोपचारस्य । राज्ञा मलयकेतुना ॥ पुत्रादभ्यधिकं तत्र । दृश्यमानस्य सर्वदा ॥
 ॥ ७५ ॥ वज्रजुर्वासरास्तस्य । सुखितस्य प्रमोदतः ॥ मनोवांछिनवस्तूनां । तद्द्विषादेव योगतः ॥
 ॥ ७६ ॥ मृगनाजिसमुत्पन्न—जात्येन मृगनाजिना ॥ वासिता शेषदिकचक्रः । सत्पुष्पकृतशेखरः
 ॥ ७७ ॥ कर्पूरपूरसन्मिश्र—सारश्रीखंभचर्चितः ॥ मृगनाजेः कर्दमेन । कपोले कृतमंडनः ॥ ७८ ॥
 चार्द्धकर्पूरहरेण । विराजितशिरोवरः ॥ हारिहीरकसंकीर्ण—श्रयणासक्तकुंभलः ॥ ७९ ॥ निःश्वा-
 सोह्यमहामूढ्य—सहस्रावृतविग्रहः ॥ तांबूलबीटकाशून्य—करः कृतकुतूहलः ॥ ८० ॥ ललाटपट्ट-

विन्यस्त—तिलकेन विराजितः ॥ आरामोद्यानरम्येषु । काननेषु वनेषु च ॥ ८१ ॥ सरसीषु तडा-
 गेषु । निर्जरेषु नदीषु च ॥ लतामंरुपगुह्येषु । द्राक्षामंडपञ्चमिषु ॥ ८२ ॥ निकुंजेषु मनोज्ञेषु ।
 नानापुष्पसुगंधिषु ॥ नागवह्नीमनोज्ञेषु । सोऽक्रीडत्सह कांतया ॥ ८३ ॥ कुलकं ॥ अत्रप्रसरं त-
 स्य । क्रीमतः कामञ्चमिषु ॥ संपूर्णशेषकामस्य । मासैरपि दिनार्थितं ॥ ८४ ॥ प्रिये स्थानं प्रमो-
 दानां । मलयो हि मया श्रुतः ॥ तेनादृष्टेन नो किंचि—न्मया दृष्टं कुतूहलं ॥ ८४ ॥ तथापि क-
 थितं मातु—मात्रा ज्ञेयं निवेदितं ॥ तेनापि कारिता सर्वा । सामग्री यानहेतवे ॥ ८५ ॥ विशि-
 ष्टप्रदयत्रोज्यानि । यदन्यदपि सुंदरं ॥ तदुपयोगि योग्यं च । तत्सर्वं प्रगुणीकृतं ॥ ८६ ॥ सन्तुपः
 सकलत्वश्च । बहुलोकगणान्वितः ॥ कुमारो नगमारूढः । कैलाशमिव शंकरः ॥ ८७ ॥ तत्र ताल-
 वने रम्ये । चंदनामोदसुंदरे ॥ एलांगंधभृतघ्राणे । ऋनिर्जस्रहारिणी ॥ ८८ ॥ कृतो वासः कुमा-
 रेण । दृष्टैका हारहारिणि ॥ श्रवणासक्तवज्रैद्र—कुंभलोद्योतितानना ॥ ८९ ॥ अष्टादशाब्ददेशी-
 या । कांतकार्तस्वरप्रज्ञा ॥ समुत्तीर्य नज्रोमार्गा—दक्षिणां दिशमाश्रिता ॥ ९० ॥ त्रिचिर्विशेषकं
 ॥ कैषा कैषेति जल्पंतो । धाविताः पृष्टतो जनाः ॥ सापि दुर्जनमैत्रीव । क्षणादेव न दृश्यते ॥

॥ ९१ ॥ तथैव वलितो लोको । न च सिद्धं प्रयोजनं ॥ कुमारश्चितयामास । नूनमेतत्कुतूहलं ॥
 ॥ ९२ ॥ सुत्वा विश्रम्य सर्वत्र । विलोकितकुतूहलः ॥ ऋयोऽप्यावासमागम्य । सुष्वाप नृपनन्दनः
 ॥ ९३ ॥ निशीथे खड्गमादाय । निर्गतोऽलङ्कितो जनैः ॥ एकाक्येव महासत्त्व—श्चाल नरके-
 सरी ॥ ९४ ॥ दक्षिणां दिशमाश्रित्य । परिस्पन्निस्ततः ॥ गतो नैऋतकोणस्थां । वनराजिविरा-
 जितां ॥ ९५ ॥ चंद्रसूर्यकरागम्यां । रौद्रामतिबिभीषणां ॥ कृतांतवदनाकारां । गुहां प्रीममुखात्रिधां
 ॥ ९६ ॥ मंत्रसाधकसाक्षेप—हुंकारवचनैस्तथा ॥ पुष्पधूपादिगंधैश्च । ससत्त्वेति विनिश्चितां ॥ ९७ ॥
 त्विन्द्रिर्विशेषकं ॥ प्रधानपद्मरागेण । तमःस्तोमविघातिना ॥ प्रकाशितगुहाद्वारा । दृष्टो विद्याधरीसु-
 तः ॥ ९८ ॥ कुमारेणापि संजात—विस्मयेन विलोकितः ॥ कोऽयं युवा गुह्यामध्या—त्केसरीव
 विनिर्गतः ॥ ९९ ॥ नितांतसुकुमारांगो । महौजा नव्ययौवनः ॥ अत्यंतकृशसर्वांग—स्तपःकारी
 सुसाधुवत् ॥ १०० ॥ युग्मं ॥

संभ्रांतं कुमरं दृष्ट्वा । समागत्य कृतादरः ॥ पप्रह स्वागतं ब्रातः । कुतस्तेऽत्र समागमः ॥ १ ॥
 कुमारेण कश्चित् किञ्चि—त्किञ्चित्तेन निवेदितं ॥ एवं परस्परलापै—स्तयोस्तत्रावतिष्ठतोः ॥ २ ॥

कामसंरोहिणी नाम । तरुणी तत्र चागता ॥ दृष्टेति जातसंकेत—कुमारेण निरीक्षिता ॥ ३ ॥
 सीमंतके च विन्यस्त—पद्मरागमणित्विषा ॥ सर्वतोऽपि विसारिण्या । नाशयंती निशातमः ॥ ४ ॥
 त्रिजिर्विशेषकं ॥ ततो विद्याधरः प्राह । कुमार कुरु मे वचः ॥ पिबेदं सुंदरं दुग्धं । हृद्यं मधुपरो
 धतः ॥ ५ ॥ विद्याकल्पो महाभाग । अर्धरात्रे तृतीयके ॥ पीयतेऽनन्यगव्यस्य । पयःसंपुटकलयं ॥
 ॥ ६ ॥ अतिथिस्त्वं समुत्तिष्ठ । त्वयेदं सह पीयते ॥ कुमारः प्राह ब्रुहव त्वं । रुचिर्मे नास्ति सांप्र-
 तं ॥ ७ ॥ गत्वैकांते ततः सोऽपि । पयः पीत्वा समागतः ॥ निषण्णः कुमारस्यांते । बन्नाणेदं स्फुटा-
 द्दौः ॥ ८ ॥ प्रजाते बिड्वलक्षेण । तर्पणीयो हुताशनः ॥ यदि सत्त्वं तदा सिद्धि—निःसत्वस्य वृ-
 था श्रमः ॥ ९ ॥ नरस्त्नमिवाप्नाति । ज्ञवांश्च परमाकृतिः ॥ समस्ति मे मनोवांश । परं वचतुं न
 शक्यते ॥ १० ॥ प्रहराष्टं महाभाग । प्रजाते यदि स्थीयते ॥ ममांतिके तदा सर्वे । सिद्धं मन्या-
 महे वयं ॥ ११ ॥ किमेन्निश्चलैः प्राणैः । कर्तव्यं कुरु वांढितं ॥ प्रातरेव श्रवतपार्श्वे । मां जानी-
 हि समागतं ॥ १२ ॥ इत्युक्तवाथ कुमारोऽपि । द्राणं सुत्वा निजाश्रये ॥ तद्वपमुष्नांचकाराशु । मि-
 त्तार्थकरणोद्यतः ॥ १३ ॥

मलयसुन्दरस्याथ । मेघनादस्य च स्वयं ॥ रहस्यं हृदि निक्षिप्य । गतोऽसावसिना सह ॥
 ॥ १४ ॥ आत्मा संदर्शितस्तेन । खेचरस्य गुहामुखे ॥ निषण्णः कुमरस्तत्र । खेचरार्पितविष्टरे ॥
 ॥ १५ ॥ यत्कर्तव्यं च तद्ब्रूहि । सर्वत्र प्रगुणा वयं ॥ जुहोमि श्रीफलैरभिं । मंत्रजापपुरस्सरं ॥ १६ ॥
 विद्वान् सर्वान् निराकुर्व—स्तिष्ठ त्वं सावधानकः ॥ निर्भीतः साहसोपेत—स्वदायत्ता हि सिद्धयः
 ॥ १७ ॥ लिखितं खेचरेणापि । रक्तचंदनमंजलं ॥ तदेकदेशे लिखिता । देवताबहुरूपिणी ॥ १८ ॥
 सारकाष्टभृते कुंडे । ज्वलज्ज्वालासमाकुले ॥ होमं कर्तुं समारब्धः । श्रीफलैर्मंत्रपूर्वकं ॥ १९ ॥ घ-
 ष्टत्रांतरे समाधृत—धृतीवृणमहीरुहः ॥ वातो वातुं समारब्ध—श्रकंपे मेदिनीतलं ॥ २० ॥ घ-
 नो गर्जितमारब्धो । विद्युन्नपाद्गिरुहिता ॥ न किञ्चित्तमसा तव । दृश्यते पुरतः स्थितं ॥ २१ ॥
 शोणशोणितधारस्रि—वर्षत्याशु घनाघनः ॥ लड्डीय जीवितं याति । शिवानां फेकृतारवैः ॥ २२ ॥ मु-
 दूकधूकृतशब्देन । गुहामु प्रतिसर्पता ॥ कर्णाभ्यर्णगतं नैव । श्रूयते जनजल्पितं ॥ २३ ॥ मु-
 क्तकेशा विवस्त्राश्च । करोद्द्वालितकर्त्तिकाः ॥ ज्वाला मुखेन मुंचंत्यो । योगिन्योऽनृत्यनंबरे ॥ २४ ॥
 स चासनसमासीनो । यावदास्ते नृपांगजः ॥ खेचरोऽपि च निर्भीको—प्रजुह्वजातवेदसं ॥ २५ ॥

तयोः सत्त्वं समालोक्य । प्रशांता च बिभीषिका ॥ अत्रांतरे समायातः । क्षेत्रपालो महाबलः ॥
 ॥ २६ ॥ तयोः सत्वपरीक्षार्थं । मलयगस्य नायकः ॥ क्षेत्रपालो महासत्व—द्वौचितानेकसाधकः
 ॥ २७ ॥ युग्मं ॥ ओ मानव किमर्थं ते । करे खड्गे विलोक्यते ॥ मंत्रजापकरः कौश्यं । देवी
 का लिखिता भुवि ॥ २७ ॥ मलये मां विमुच्यान्यं । देवं च ध्यायतस्तत्र ॥ का वैदग्धी कुतः सि-
 ङ्घिः । कुतस्तै जीवितं वद ॥ २८ ॥ कुमारोऽवग् न ते युक्तं । वक्तुमीदृग्वचः सुर ॥ राकाचंद्रः
 सुधां सूते । न कदाचिद्दवानलं ॥ ३० ॥ विद्यासाधनकल्पोऽयं । यदन्या देवता कृता ॥ मलयः
 कस्य संबंधी । वीरश्रीग्या वसुंधरा ॥ ३१ ॥ श्रुत्वेदं स कुमारस्य । सदर्पं कर्कशं वचः ॥ सावेशो
 विद्वितावज्ञो । जगादेदं महाबलः ॥ ३२ ॥ पाप ते नाशयाम्यद्य । पौरुषं पुरुषाधम ॥ न हि सा-
 म्येन शाम्यंति । दुर्जना दुष्टचेतसः ॥ ३३ ॥

विधाय विकृताकारं । वेतालाकृतिमात्मनः ॥ ततो वर्धितुमारब्धो । दरकारी तनूमृतां ॥ ३४ ॥
 दक्षिणस्यां नरं कंचि—स्वप्नव्यग्रकरं वहन् ॥ कापालिकं तु वामायां । क्रंदंतं करुणैः स्वरैः ॥ ३५ ॥
 तयोः कर्त्तिकयोत्कृत्य । खादन् मांसानि शोणितं ॥ पिबन् हंसश्च हास्येन । नृत्यन्नुच्चैश्च त्रिस्रं ॥

॥ ३६ ॥ सौवीरंजनभृंगालि—महिषांगसमप्रज्ञः ॥ कालतुल्योप्रदंष्ट्रालः । कामगंडो भयंकरः ॥
 ॥ ३७ ॥ सूर्पकणौ विरूपाक्ष—स्तुब्धचिपटनासिकः ॥ रक्ताक्षः कपिलकेशो । वृश्चिकैः कृतशेखरः
 ॥ ३८ ॥ तत्कालोत्कृतरक्तार्द्र—चर्मवृतकटीतटः ॥ कटीजागे वह्न च्रीमं । महाकायं महोरगं ॥
 ॥ ३९ ॥ विसर्पस्फारफूत्कार—द्युजंगकृतकंकणः ॥ कगवाशक्तबीजत्स—नृमुंनकृतकंठिकः ॥ ४० ॥
 नररक्तवसापूर्ण—कपालन्यस्तलोचनः ॥ मुखमुक्तज्वलज्ज्वालः । सीमा सर्वभयंकृतां ॥ ४१ ॥ र-
 क्ताभ्यस्तां करासक्तां । कृतांतरसनासमां ॥ करायां कर्तिकां तीक्ष्णां । संलिहन् लोलजीह्वया ॥
 ॥ ४२ ॥ सूर्पाकारनलः क्षुद्रः । क्रमेणकशिरोधरः ॥ दीर्घदंतुरदंतश्च । करकंपितकर्त्तिकः ॥ ४३ ॥
 विधाय विकृतं रूप—सूर्ध्वं गत्वा नगस्तले ॥ हसन्नट्टट्टहासेन । नृत्यत्युधुरकंधरः ॥ ४४ ॥ कुल-
 कं ॥ हेतुयासौ चचालाश्र । मंत्रसाधकसन्मुखं ॥ कुमारः खड्गमादाय । तयोस्तः स्थितोऽवदत् ॥
 ॥ ४५ ॥ कस्त्वं ज्ञो केन कार्येण । गम्यते सत्वरैः पदैः ॥ निर्निमित्तं किमित्येवं । हस्यते विश्वरैः
 स्वैरैः ॥ ४६ ॥ स प्राह साधकस्यास्य । मांसरक्तपिपासया ॥ गम्यते हस्यते चेष्टा । एतस्यैव दुरा-
 त्मनः ॥ ४७ ॥ सुरासुरनराभ्यर्च्यं । विमुच्य मां महाबलं ॥ का चैषा दृश्यते हृद्रा । लिखिता युवि

देवता ॥ ४७ ॥ कुमारः प्राह कल्पोऽयं । कोपस्तव निरर्थकः ॥ त्रिभोष्टसंपुत्रः संतो । न हसन्ति
 महास्वैः ॥ ४८ ॥ विद्यासाधकपुंसस्तु । दुर्लभे मांसशोषिते ॥ देवयोनेर्दुर्गशेयं । तव चेतसि
 वर्तते ॥ ४९ ॥ वेतालोऽपि जगादेदं । कुमारं पुरतः स्थितं ॥ मुंच मार्गं ब्रज स्थानं । यदि ते
 जीवनस्पृहा ॥ ५० ॥ कुमारः प्राह—

अद्य श्वो वा ध्रुवो मृत्यु—मिर्त्वार्यं यद्यसौ ब्रवेत् ॥ तदा मे किं न पर्याप्तं । मरणान्न वि-
 प्रेम्यहं ॥ ५१ ॥ अर्थाः प्राणाश्च ये यांति । गुरुदेवप्रयोजने ॥ त एवान्नप्रशस्यन्ते । शेषाः सं-
 क्लेशहेतवः ॥ ५२ ॥ कोऽपि केनाप्युपायेन । जीवो जीवति मृतञ्चे ॥ देवयोने न युक्तं ते । विघ्नं
 कर्तुं निरर्थकं ॥ ५३ ॥ मलयैऽस्मिन्नहं स्वामी । गर्वोऽप्येष न संगतः ॥ किं न श्रुतं त्वया वाक्यं
 । वीरज्ञोऽग्या वसुंधरा ॥ ५४ ॥ महाबलः प्रोवाच—रे दिग्ग प्रथमं ताव—द्भवतो मांसशोषिते ॥
 प्रक्षयामि पिबाम्युच्चैः । पश्चादस्य दुरात्मनः ॥ ५५ ॥ इत्युत्त्वाम्भावितो वेगा—द्वेतालः कुमरंप्रति
 ॥ वाहिता कर्त्तिका तेन । कुमारेणापि वंचिता ॥ ५६ ॥ खड्गमादाय तेनापि । प्रहृतो दक्षिणे क-
 रे ॥ वेतालः पतिता तस्य । कण्डून्नुवि च कर्त्तिका ॥ ५७ ॥ विलक्षो वीक्षयामास । दिग्भक्तं शू-

न्यया दृशा ॥ उक्तो ऋयोऽपि प्रो ब्रह्म । करे कुरु निजायुधं ॥ ५९ ॥ निरायुधेषु दीनेषु । पति-
 तेषु नतेषु च ॥ प्रहारं न प्रकुर्वति । संतः सन्मार्गगामिनः ॥ ६० ॥ तथा प्रो काविमौ द्विसौ ।
 वामदक्षिणकक्षयोः ॥ नरौ निर्घृण यावेवं । पीम्यसि निरंतरं ॥ ६१ ॥ ऋतो महाबलः प्राह । श्रुः
 यतां कथयामि ते ॥ कपालकुंभनामा च । वामतो मंत्रसाधकः ॥ ६२ ॥ यमुनो दक्षिणेनास्य ।
 पुमानुत्तरसाधकः ॥ अत्रैवाविधिना विद्यां । साधयंतौ विलोकितौ ॥ ६३ ॥ युगमं ॥ अथस्थामीह-
 शीं नीता—वन्येषां शिक्षणाकृते ॥ दुर्मधसोऽल्पसत्वाश्च । खेद्यंतेऽत्र यतोऽनिशं ॥ ६४ ॥ त्वत्सा-
 हससमाकृष्ट—चेता वच्मि वचो हितं ॥ ब्रूहि यत्ते प्रयत्नामि । ह्यमोधं देवदर्शनं ॥ ६५ ॥ कुमा-
 रः प्रोवाच—देवयोने न मे कार्यं । केनायस्तीह वस्तुना ॥ कृजंतौ करुणं मुंच । कदागतनरा-
 विमौ ॥ ६६ ॥ मुक्तावर्धमृतौ तेन । तौ नरौ लोललोचनौ ॥ ज्ञाणितौ च कुमारेण । यात ब्रह्मै-
 युवां गृहं ॥ ६७ ॥ ऋयोऽपि निकटीभूय । वेतालेन प्रजल्पितः ॥ यदहं वच्मि तत्कार्यं । ज्ञवता
 परहितैषिणा ॥ ६८ ॥ नितान्तं यद्यपि त्यागी । महाविनयसंगतः ॥ वीर्यवानुत्तमैश्वर्यो । प्रवान् गु-
 णविशुषिनः ॥ ६९ ॥ महर्शनं तथाप्येत—त्तत्र मा दृदनश्रेकं ॥ याचेऽहं तेन कार्येण । प्रयंतं प्र-

हणंप्रति ॥ ७० ॥ युग्मं ॥ एकया दशया कस्य । कालो गच्छति देहिनः ॥ विपदोऽनंतरा संपत् ।
 संपदोऽनंतरा विपत् ॥ ७१ ॥ मुद्गरं गृह्णाणेदं । वरश्चैर्विराजितं ॥ एतेन हंगुलिस्थेन । दुर्जयो-
 ऽसि महाहवे ॥ ७२ ॥ सुगंधगंव्यव्यूत—व्यापी ज्वरहरः पटः ॥ धूपसाराग्निधानोऽयं । कुमार क्रि-
 यतां करे ॥ ७३ ॥ प्रतिपन्नं कुमारेण । क्षेत्रपालप्रजल्पितं ॥ सिद्धा च कामदेवस्य । वित्राथ बहु-
 रूपिणी ॥ ७४ ॥ कुमारकामदेवाभ्यां । कृतपूजो महाबलः ॥ जगामादर्शनं तुष्टः । कामदेवोऽप्य-
 त्राषत ॥ ७५ ॥ तव संपर्कतः सिद्धा । विद्या मे बहुरूपिणी ॥ अत्रवाऽचिंत्यमाहात्म्याः । संतः क-
 ल्पद्भुमोपमाः ॥ ७६ ॥ कामसंरोहिणी यामी । विद्या चाकाशगामिनी ॥ सोपचारं ह्ययं दत्तं । कु-
 माराय स्वगामिना ॥ ७७ ॥ कृतस्तत्रैव वीवाहो । धनं चानाथ्य कोटिशः ॥ कर्पूराणुरुश्रीखंड—खं-
 मनां राशयः कृताः ॥ ७८ ॥ सप्रणयं पुरोभूय । जगादेदं नचश्चरः ॥ कुमारावितथं विद्धि । व-
 च्यहं यत्तवाग्रतः ॥ ७९ ॥ एते वयमिमे चार्था । यदन्यदपि मामकं ॥ प्राणा अपि त्वदीया मे ।
 यथायोगं नियुज्यतां ॥ ८० ॥ विद्धितं केन सौरभ्यं । पुष्पाणां केन वा कृतं ॥ माधुर्यमीच्छयष्टीनां
 । लीला च वरहस्तिनां ॥ ८१ ॥ उपकर्तुं प्रियं वक्तुं । कर्तुं स्नेहमकृत्रिमं ॥ स्वजनानां स्वभावोऽ-

यं । केनेन्दुः शिशिरीकृतः ॥ ८२ ॥ इत्यादिद्भिर्वैर्वाक्यैः । श्याघयित्वा कुमारकं ॥ सानंदेन तत-
स्तेन । विमानं प्रविकुर्वितं ॥ ८३ ॥ सकंकणप्रियायुक्तः । कुमारो नवकंकणः ॥ कामदेवविमाने-
न । प्रातरेव समागतः ॥ ८४ ॥ स्वावासं सर्वलोकेन । वीक्षितः स्फारचक्षुषा ॥ भृत्यैर्मितैः कलत्रै-
श्च । सानंदमवलोकितः ॥ ८५ ॥ युग्मं ॥

पुंजीकृत्य धनं धान्यं । कामदेवो विसर्जितः ॥ कांतयोश्च कुमारेण । कृता ज्येष्ठकनिष्ठता ॥
॥ ८६ ॥ प्रदोषे कृतकर्तव्यः । काले सुप्तो निराकुलः ॥ निशीथि खड्गमादाय । जने सुप्ते विनिर्ग-
तः ॥ ८७ ॥ दक्षिणां दिशमाश्रित्य । चलिता नरकेसरो ॥ शनैः शनैरसौ गह्वन् । गतो दूरतरंगं
शुवं ॥ ८८ ॥ श्रुणोति मधुरं गीतं । कर्णपीयूषसन्निभं ॥ तरुण्यस्थसमुद्भूतं । सप्ततंत्रीस्वरानुगं ॥
॥ ८९ ॥ चचाल स्वरमार्गेण । मंदमंदं नृपांगजः ॥ स्तोत्रांतरं गतेनाथ । ददृशे देवमंदिरं ॥ ९० ॥
श्रीखंडसारगंधेन । घ्राणाघ्राणकरं परं ॥ जात्यश्रीखंडकाष्टेन । सर्वतोऽपि विनिर्मितं ॥ ९१ ॥ रम्य-
स्तंभसमाकीर्णं । शांतिनाथजगद्गुरोः ॥ शांतकांतकृतानंद—बिंबेन तु विराजितं ॥ ९२ ॥ पद्मारा-
गमयोत्प्रेष—कलशेन नद्यःस्पृशा ॥ वानोऽधूनध्वजैः शुभ्रैः । समाकार्णितमज्जनं ॥ ९३ ॥ चतु-

शिः कलापकं ॥ निरुद्धपदसंचारं । प्रविश्य जिनमंदिरे ॥ दृष्टैका कन्यका तेन । गायंती वीण्या
 जिनं ॥ ९४ ॥ गीतगर्भं जिनं स्तौति । वादयति च वल्लकीं ॥ तंत्रीस्वरस्य गीतस्य । विशेषो नैव
 लक्ष्यते ॥ ९५ ॥ नमस्ते शांतिनाथाय । जगन्नांतिविधायिने ॥ शांताकाराय शांताय । सुवर्णस-
 दृशहृते ॥ ९६ ॥ नमस्ते देवदेवाय । लोकालोकवल्लोकिने ॥ गुणैरतीतलोकाय । दुर्लभाय म-
 हात्मने ॥ ९७ ॥ विलोककृतपूजाय । नष्टमोहमहारथे ॥ वाणीगोचरतातीत—गुणसंधातधारिणे
 ॥ ९८ ॥ शरण्य शरणायातां । पाहि मां परमेश्वर ॥ मनोवांछितसंप्राप्त्या । सफलेयं तव स्तुतिः
 ॥ ९९ ॥ एवं जिनमज्ञिस्तुत्य । मुक्त्वा कोणे च वल्लकीं ॥ निर्गत्य मंन्पहारि । वेदिकैकामशि-
 श्रियत् ॥ ३०० ॥ कुमारोऽपि प्रविश्यांतः । प्रणम्य जिननायकं ॥ वेदिकैकां समासीनः । केसरीव
 शिलातलं ॥ १ ॥ ततः ससंभ्रमा बाला । वेदिकातो ब्रुवि स्थिता ॥ जणिता च कुमारेण । भडे
 का त्वं किमागता ॥ २ ॥ शून्ये जिनगृहे नक्तं । कुतो वा कस्य वा मुता ॥ स्त्रीलक्षणयुक्तापि ।
 सशोका केन हेतुना ॥ ३ ॥ युग्मं ॥ दृष्टपूर्वैव मे जासि । जवती तालवने ध्रुवं ॥ आवासयितु-
 मारब्धे । मया व्याकुलमानसे ॥ ४ ॥

तत्रोक्तं सत्यमेवेदं । नान्यथा तव दर्शनं ॥ जवंतं दूरतो दृष्ट्वा । चलिता दक्षिणामञ्जि ॥५॥
 ततः सा रोदितुं लम्बा । कुमारेण निवारिता ॥ स्वस्थीश्रुय क्षणादेवं । प्रोवात्र सरलाशया ॥ ६ ॥
 महाभाग महामेघ—विद्याधरतनूद्भवा ॥ सुवदनाकुक्षिजा चाहं । नाम्ना च सरलप्रभा ॥ ७ ॥ म-
 तिन्ना शैशवे पृष्टः । सिद्धपुत्रो यशःप्रभः ॥ को जर्ता गद्ग ज्ञाव्यस्या—स्तेनापीदं प्रजल्पितं ॥८॥
 समस्तविश्वविव्यान—स्त्यागी जोगी महाबलः ॥ रणकेसरिजो ज्ञावी । जर्तास्या नरकेसरी ॥९॥
 सांप्रतं चाहमन्यत्र । पित्रा दातुं समीहिता ॥ निर्विषा जीवितस्याहं । मरणार्थमिहागता ॥ १० ॥
 प्रणम्य ऋक्तितः कांतं । शांतं शांतिकरं जिनं ॥ आरुह्य शिखरे मुक्तो । मयात्मा घातहेतवे ॥११॥
 परं पश्यामि तल्पस्थ—मात्मानं पापकारिणी ॥ लुब्धिता नञसो वाणी । पुत्रि पूर्णा मनोरथाः ॥
 ॥१२॥ प्रभाते ह्यर्धरात्रे ते । प्रियेण सह संगमः ॥ संजवी ज्ञावि कल्याणे । मागमोऽन्यत्र कुब-
 च्छित् ॥ १३ ॥ ततोऽहं जिननाथस्य । शांतिदेवस्य पूजनं ॥ संगीतकं च कुर्वाणा । स्थितात्रैव
 जिनालये ॥ १४ ॥ अथ त्वतर्कितो जात—स्त्वया सह समागमः ॥ अरण्यं वसितं जातं । संजा
 ताचित्तनिवृत्तिः ॥ १५ ॥ कश्चिन्नं यत्त्वया पृष्टं । रहस्यं सकलं मया ॥ सांप्रतं श्रोतुमिच्छामि । त्व-

दीयमपि मूलतः ॥ १६ ॥ कस्त्वं कस्याधवा पुत्रः । किमेकाकी समागतः ॥ नामाक्षराणि वः का-
 नि । श्रवंति श्रवणामृतं ॥ १७ ॥ कुमारेणापि निःशेषं । मूलतश्चरितं निजं ॥ कथितं नाम पर्यंतं
 । सानंदा सरलप्रज्ञा ॥ १८ ॥ नाथ त्वां प्रार्थये ह्येवं । पाणिग्रहं कुरुष्व मे ॥ अत्रैव ब्रवने भव्ये
 । देवतादृष्टिगोचरे ॥ १९ ॥ जीवने मरणे त्राण—मेष मे कुलदेवता ॥ विश्वविश्वंशरो बंधुः । प्र-
 थितामितकीर्तिकः ॥ २० ॥ प्रतिपन्नं कुमारेण । संक्षेपेण विवाहिता ॥ पूजितो वंदितो ब्रह्मण्या ।
 श्रीशान्तिः षोडशो जिनः ॥ २१ ॥ वेदिकायां निषण्णेन । कुमारेण समंततः ॥ लक्षणा विफणा-
 श्रैव । नानारूपा युजंगमाः ॥ २२ ॥ विशंतः परितो दृष्टाः । स्वल्पसत्वग्रयंकराः ॥ फुत्कारस्फारनि-
 र्घोष—भृतावनिनप्रस्तलाः ॥ २३ ॥ परितः स्तंभमूलानि । स्तंभाग्राणि समंततः ॥ वेष्टयित्वा स्थि-
 ता रात्रौ । गंधलुब्धाः सरीसृपाः ॥ २४ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ वेदिकासु विशालासु । चित्रयुत्तलि-
 कासु च ॥ सिंहशार्दूलमातंग—पुत्तलेषु ललांबिरे ॥ २५ ॥ बहिरंतश्च सर्वत्र । विसर्पद्भिर्भ्रुजंगमैः
 ॥ ब्रवन् शान्तिनाथस्य । युजंगैश्च निर्मितं ॥ २६ ॥ नरकेसरिणा पृष्टा । कौतुकाकृष्टचेतसा ॥ प्रि-
 ये किमिदमाप्नोति । यदि जानासि तद्वद ॥ २७ ॥ सा प्राह गंधलोत्सेन । द्विवारात्रौ निरंतरं ॥ न

च मुंचंत्यमी प्रायो । जैनसद्म निरंतरं ॥ ३७ ॥

अन्यदा क्षेत्रपालेन । दुर्मुखो नाम सेवकः ॥ महाबलेन संदिष्टो । रे दुर्मुख त्वया सदा ॥
 ॥ ३७ ॥ दिवा देयो न सर्पाणां । प्रवेशो जैनमंदिरे ॥ रात्रौ च निर्विषाः कार्यः । प्रविशंतु य-
 दृह्या ॥ ३० ॥ एवं तस्याः प्रजडंपत्या । मातापितरावागतौ ॥ प्रणतौ देवदेवस्य । दृष्टं ब्रह्मं तयो-
 स्तथा ॥ ३१ ॥ निविष्टौ वेदिकापृष्ठे । कुमारेण नमस्कृतौ ॥ सकंकणपरा पिबोः । प्रणता सरलप्र-
 मा ॥ ३२ ॥ कुमारकृतिमालोक्य । विलोक्य दुहितुमुखं ॥ समसंयोगसंतुष्टौ । पितरौ रंजितौतरां
 ॥ ३३ ॥ दुर्नयोऽप्येष ते वत्से । सुनयोऽजनि वेधसा ॥ न गंगा सागरं मुक्त्वा । पतत्यल्पजला-
 शये ॥ ३४ ॥ कृत्वा विवाहकार्याणि । स्वहस्तेन समर्पिता ॥ भवत्वाजन्म संयोगो । गंगासागर-
 योस्वि ॥ ३५ ॥ इत्यग्निधाय बेगेन । गतोऽसौ सत्वरं गृहे ॥ प्रातरेव कुमारोऽपि । समेतो नव-
 कांतया ॥ ३६ ॥ नवकंकणकः प्राप्तः । स्वावासं सारसाहसः ॥ भृत्यमित्रकलात्राणां । कथिताखिल-
 संकथः ॥ ३७ ॥ सावशेषां निशां नीत्वा । नानालापैर्नृपंगजः ॥ कृतप्रत्यूषकर्तव्यो । रेमे मल-
 यच्छमिषु ॥ ३८ ॥ पंचषानि दिनान्यत्र । नीत्वा विगतकौतुकः ॥ उत्तार गिरेस्तूर्णे । तच्छुश्रुदिव

केसरी ॥ ३९ ॥ मलयकेतुशुभस्य । पुरं प्राप्तो मनोहरं ॥ शृष्टुजा कृतसन्मानो । श्वश्रा च कृतस-
 कृतिः ॥ ४० ॥ अहानि कतिचिस्थित्वा । युक्तो मलयकेतुना ॥ वरं विमानमारुह्य । नक्षसा स-
 परिहृदः ॥ ४१ ॥ संप्राप्तश्च द्वाणादेव । कुमारो हेमपत्तने ॥ अत्यर्कितः समुत्तीर्णो । हेमसुन्दरमंदिरे
 ॥ ४२ ॥ युग्मं ॥ किमेतदिति लोकेन । विस्मितेन विलोकितः ॥ सस्नेहं सादरं स्निग्धं । गौरवे-
 ण कुमारकः ॥ ४३ ॥ समासन्नोपविष्टश्च । पृष्टो राज्ञा सकौतुकं ॥ कथं श्रुमिचरो ब्रूत्वा । प्रवांश्चा-
 जनि खेचरः ॥ ४४ ॥ दृढमीसरस्वतीकल्पे । के इमे वरबालिके ॥ परस्परविरुद्धे च । श्रवतोति-
 कमाश्रिते ॥ ४५ ॥ कथितं मेघनादेन । नरकसंरिच्छितं ॥ राज्ञाचिन्ति यतो नास्ति । दुर्लभं शु-
 ब्रकर्मणां ॥ ४६ ॥

अत्रांतरे समायातं । प्रधानपुरुषद्वयं ॥ प्रविष्टं च सञ्चामध्ये । प्रतिहारनिवेदितं ॥ ४७ ॥ हे-
 मसुन्दरराजेंद्रं । नत्वा तेन समर्पितः ॥ पितृश्लेषः कुमारस्य । स्वयं तेनापि वाचितः ॥ ४८ ॥ य-
 था—स्वस्तिश्रीरंगशालापुरीतो राजा रणकेसरो नरकांतादेवीसमन्वितस्तत्रस्थं वत्सं नरकेसरिणं स-
 खेहं सादरं समाश्लिष्य शुजाभ्यां समादिशति, यत्किं विस्मृता वयं कुमारस्य? येनाद्यापि विलंब्य-

ते, कतिप्रयदिनमभ्ये शीघ्रमागतव्यमिति. कुमारेण ऋणितमवगतो लेखार्थः. अथ किं कुशलो मे
 तातः? निर्व्याकुला च पुत्रवत्सलांबा? तावूचतुः—मातुर्व्यामिलिते दृष्टी । रुंद्याः प्रतिवासरं ॥
 तवादर्शनदुःखार्त्तः । पिता कष्टेन जीवति ॥ ४९ ॥ भ्रवद्दर्शनलिप्सूनां । गुरूणां काप्यनिवृत्तिः ॥
 युक्तयुक्तविचारे च । भ्रवानेवात्र पंडितः ॥ ५० ॥ प्रयाणेच्छुकुमारारेण । मातुलास्यं निरीक्षितं ॥
 तेनापि ऋणितं वत्स । गम्यते न विखंब्यते ॥ ५१ ॥ चतुरंगबलोपेतः । कुमारमनु मातुलः ॥
 निजपुत्रीं समादाय । कुमारार्थं सुदर्शनां ॥ ५२ ॥ चलितस्तरसा रम्यां । रंगशालां महापुरीं ॥ प्रा-
 सः कतिपयैरेव । वासरैर्हमसुंदरः ॥ ५३ ॥ युग्मं ॥ बहिरैव कृतावासो । विवेशांतः स्वयं नृपः ॥
 निवेदिते विशांपत्यु—द्वेष्या च सह मंबिजिः ॥ ५४ ॥ अस्ति मे दुहिता कांता । वरप्राप्ता सुद-
 र्शना ॥ अत्रैव सा समानीता । प्रीत्या कुमरहेतवे ॥ ५५ ॥ यदि वः संमतं चेदं । तदा लग्नं नि-
 रूथतां ॥ अत्रांतरे समायतो । गणकः स्वत एव हि ॥ ५६ ॥ स्वप्रयोजनमुद्दिश्य । सुप्रसन्नः सु-
 वेषभृत् ॥ कृतानुज्ञो नरेन्द्रेण । निषण्णो दर्शितासने ॥ ५७ ॥ युग्मं ॥ रिक्ते रिक्तं विजानीयात् ।
 पूर्णं पूर्णं समादिशेत् ॥ तांबूलफलपुष्पादि—कृतपूजो महीशुजा ॥ ५८ ॥ पृष्टो लग्नं विवाहस्य ।

केसरी ॥ ३९ ॥ मलयकेतुचूपस्थ । पुरं प्राप्तो मनोहरं ॥ ऋशुजा कृतसन्मानो । श्वश्र्वा च कृतस-
 ल्कृतिः ॥ ४० ॥ अहानि कतिचिस्थित्वा । युक्तो मलयकेतुना ॥ वरं विमानमारुह्य । नक्षसा स-
 परिहृदः ॥ ४१ ॥ संप्राप्तश्च क्षणदेव । कुमारो हेमपत्तने ॥ अतर्कितः समुत्तीर्णो । हेमसुन्दरभंदिरे
 ॥ ४२ ॥ युग्मं ॥ किमेतदिति लोकेन । विस्मितेन विलोकितः ॥ सस्नेहं सादरं स्निग्धं । गौरवे-
 ण कुमारकः ॥ ४३ ॥ समासन्नोपविष्टश्च । पृष्टो राज्ञा सकौतुकं ॥ कथं ऋमिचरो ब्रूत्वा । भ्रवांश्चा-
 जनि खेचरः ॥ ४४ ॥ लक्ष्मीसरस्वतीकल्पे । के इमे वरबालिके ॥ परस्परविरुद्धे च । प्रवर्तौति-
 कमाश्रिते ॥ ४५ ॥ कथितं मेघनादेन । नरकेसरिचेष्टितं ॥ राज्ञाचिंति यतो नास्ति । दुर्लभं शु-
 ब्रकर्मणां ॥ ४६ ॥

अत्रांतरे समायातं । प्रधानपुरुषद्वयं ॥ प्रविष्टं च सन्नामध्ये । प्रतिहारनिवेदितं ॥ ४७ ॥ हे-
 मसुन्दरराजेंद्रं । नत्वा तेन समर्पितः ॥ पितृश्लेषः कुमारस्य । स्वयं तेनापि वाचितः ॥ ४८ ॥ य-
 था—स्वस्तिश्रीरंगशालापुरीतो राजा रणकेसरो नरकांतादेवीसमन्वितस्तत्रस्थं वत्सं नरकेसरिणं स-
 खेहं सादरं समाश्लिष्य्य भुजाभ्यां समादिशति, यत्किं विस्मृता वयं कुमारस्य ? येनाद्यापि विलंब्य-

ते, कतिपयदिनमध्ये शीघ्रमागंतव्यमिति. कुमारेण ऋणितमवगतो लेखार्थः. अथ किं कुशलो मे
 तातः? निर्व्याकुला च पुत्रवत्सलांबा? तावूचतुः—मातुर्व्यामिलिते दृष्टी । रुंद्याः प्रतिवासरं ॥
 तवादर्शनदुःखार्त्तः । पिता कष्टेन जीवति ॥ ४९ ॥ प्रवद्दर्शनलिप्सूनां । गुरूणां काप्यनिर्धृतिः ॥
 युक्तयुक्तविचारे च । प्रवानेवात्र पंडितः ॥ ५० ॥ प्रयाणेच्छुक्कुमारेण । मातुलास्यं निरीक्षितं ॥
 तेनापि ऋणितं वत्स । गम्यते न विखंब्यते ॥ ५१ ॥ चतुरंगबलोपेतः । कुमारमनु मातुलः ॥
 निजपुत्रीं समादाय । कुमारार्थं सुदर्शनां ॥ ५२ ॥ चलितस्तरसा रम्यां । रंगशालां महापुरीं ॥ प्रा-
 सः कतिपयैरेव । वासरैर्हमसुंदरः ॥ ५३ ॥ युग्मं ॥ बहिरेव कृतावासो । विवेशांतः स्वयं नृपः ॥
 निवेदितै विशांपत्यु—दैव्या च सह मंबिञ्जिः ॥ ५४ ॥ अस्ति मे दुहिता कांता । वरप्राप्ता सुद-
 र्शना ॥ अत्रैव सा समानीता । प्रीत्या कुमरहेतवे ॥ ५५ ॥ यदि वः संमतं चेदं । तदा लग्नं नि-
 रूथ्यतां ॥ अत्रांतरे समायातो । गणकः स्वत एव हि ॥ ५६ ॥ स्वप्रयोजनमुद्दिश्य । मुप्रसन्नः सु-
 वेषभृत् ॥ कृतानुज्ञो नरेन्द्रेण । निषण्णो दर्शितासने ॥ ५७ ॥ युग्मं ॥ रिक्ते रिक्तं विजानीयात् ।
 पूर्णं पूर्णं समादिशेत् ॥ तांबूलफलपुष्पादि—कृतपूजो महीश्रुजा ॥ ५८ ॥ पृष्टो लग्नं विवाहस्य ।

तेन शीघ्रं निवेदितं ॥ अथवा कृतपुणानां । चित्तितं निकटस्थितं ॥ ५९ ॥ युग्मं ॥ प्रारब्धा सर्व-
 सामग्री । संप्राप्तो लभवासरः ॥ वृत्तं महाप्रमोदेन । प्राणिग्रहणमंगलं ॥ ६० ॥ सामंतामाल्यपौरा-
 दि—पर्यालोचपुरस्सरं ॥ निवेदितो निजे राज्ये । कुमारो नरकेसरी ॥ ६१ ॥ प्रशस्तेऽहि शुभ्रे
 चंद्रे । मुहूर्ते कार्यसाधके ॥ मंदमंदं सुखस्पर्शं । पृष्टतो वाति मारुते ॥ ६२ ॥ कृतर्द्धिशोभां सर्वत्र
 । तोरणध्वजराजितां ॥ वरमंचसमाकीर्णां । नृत्यत्पण्यांगनाकुलां ॥ ६३ ॥ शुभ्रादब्रमनोहारि—चि-
 त्प्रासादतोरणां ॥ विद्वज्जनसमाकीर्णां । द्विपवाजिस्वाकुलां ॥ ६४ ॥ नानासंब्यवहारान्नि—रप-
 णालीचिराकुलां ॥ विवेश रंगशालां सो—ऽलकामिव धनेश्वरः ॥ ६५ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ स-
 न्नासन्ननिषण्णस्य । जनैः परिवृतस्य च ॥ सुप्रसन्नदृशा लोकं । पश्यतो मेदिनीपतेः ॥ ६६ ॥ तदा
 कुलक्रमायात—नाथदर्शनलाजसाः ॥ गृहीत्वार्धं फलैः पुष्पैः । पत्रैरन्यैश्च कल्पितं ॥ ६७ ॥ वीणा-
 वेणुविमिश्रेण । शंखनादानुगामिना ॥ महता तूर्यनादेन । पूरिताखिलादिङ्मुखाः ॥ ६८ ॥ सर्वै-
 पौराः समागत्य । आशीर्वादपुरस्सरं ॥ यथाविध्यर्चयामासु—स्तस्य पादौ मुदाकुलाः ॥ ६९ ॥ च-
 तुर्भिः कलापकं ॥ विसर्जिता नरेन्द्रेण । ते सन्मानपुरस्सरं ॥ खं खं च निलयं जग्मु—स्तनुणो

क्तिभृताननाः ॥ ७० ॥

अथ तद्भवन्नं स्त्रीभिः । कौतुकाकुलबुद्धिभिः ॥ कृतनानाविभूषाभिः । परितः परिपूरितं ॥
 ॥ ७१ ॥ गवाक्षादिमुखाः काश्चि—स्वराविस्रस्तवाससः ॥ अन्योन्यघट्टनोद्धिन्न—मुक्ताहारदिभूष-
 णाः ॥ ७२ ॥ पीनस्तनकृतान्योन्य—पीमनाश्चलकुंडलाः ॥ मंजुमंजीरशब्देन । वाचात्रचरणद्वयाः
 ॥ ७३ ॥ किं न तृसासि दुस्तृसे । पार्श्वतो प्रव दुर्भेगे ॥ विवदंत्यश्चेत्यादीनि । वचांस्यंबुरुहाननाः
 ॥ ७४ ॥ मुक्त्वा व्यापारजातानि । तमैदंत पुरंगनाः ॥ स्वरूपमेतन्नारीणां । यतस्ताः कौतुकाकुलाः
 ॥ ७५ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ एका ब्रूते वरो प्रती । परा ब्रूते वरंगना ॥ अन्योन्यमपि श्रेष्ठं ।
 वदतीह मुहुर्मुहुः ॥ ७६ ॥ प्रतिहारनरेणाय । मंदमंदं विसर्जितः ॥ पुरनारीजनः सर्वो । गतो नि-
 जनिजालयं ॥ ७७ ॥ संतोषामृतममाना—मन्योन्यं प्रीतियोगतः ॥ ददतां भुंजतां चैव । गतः
 कालः कियानपि ॥ ७८ ॥ रणकेसरिणा दीक्षा । प्रपन्ना जिनशासने ॥ संतोषसारसूरीणां । समी-
 पे प्रक्तियोगतः ॥ ७९ ॥ सर्वजीवाग्र्यं दत्त्वा । शीलमासेव्य निर्मलं ॥ तपश्च दुश्चरं तप्त्वा । वि-
 प्राव्य वरप्रावनाः ॥ ८० ॥ अंते चाराधनां कृत्वा । मृत्वानशनपूर्वकं ॥ श्रौदारिकीं तनुं त्यक्त्वा ।

स्वर्गे जग्राह वैक्रियां ॥ ७१ ॥ युग्मं ॥ देवल्लोकात्समागत्य । श्रुत्वा च नृपनन्दनः ॥ विधाय निर्म-
 लां दीक्षां । संप्राप्य वरकेवलं ॥ ७२ ॥ त्यक्त्वा सर्वशरीराणि । अन्ततद्ज्ञानदर्शनः ॥ अन्ततवीर्यसं-
 पन्नः । सिद्धौ सिद्धो ऋषिष्यति ॥ ७३ ॥ युग्मं ॥ हेमसुन्दरभूपोऽपि । नरकेसरिदृशुजा ॥ सादरं
 ध्रियमाणोऽपि । जगाम निजपत्तने ॥ ७४ ॥ रणकेसरिणः पुत्रो—ऽयुत्स्वानप्रतिरोपितान् ॥ मुद्गा-
 रत्नप्रचावेण । कुर्वन् सर्वमहीश्रुजः ॥ ७५ ॥ प्रधानधूपगंधेन । वासिताखिलदिङ्मुखः ॥ ब्रह्मी-
 ति गजारूढो । धूपसारपटावृतः ॥ ७६ ॥ युग्मं ॥ जन्मान्तरसमाचीर्णं—पूर्णेपुण्यानुभावतः ॥ सर्वं
 संपद्यते पुंसां । देवानामिव चिंतितं ॥ ७७ ॥

इत्येवं सर्वलोकस्य । कृतचित्तचमत्कृतिः ॥ बुश्रुजे राज्यसौख्यानि । स्वेह्यया वनितासखः ॥
 ॥ ७७ ॥ क्वचिद्विमानयानेन । क्वचिन्मत्तगजं गतः ॥ क्वचिज्जात्याश्वमारूढः । क्वचित्स्यन्दनवाहनः
 ॥ ७८ ॥ नन्दनादिषु रम्येषु । काननेषु वनेषु च ॥ रमते रम्यकांताग्निः । सहितो नरकेसरी ॥
 ॥ ७९ ॥ युग्मं ॥ क्वचिददृश्यरूपेण । क्वचिद् दृश्येन संचरन् ॥ विज्ञातजनसंलापः । साहसं क-
 श्वापरः ॥ ८० ॥ पटहारवतो नित्यं । ज्वरं तुदन् शरीरिणां ॥ प्रजा रक्षन् विपक्षेभ्यो । यथार्थः क-

त्रियोऽश्रवत् ॥ ९२ ॥ युग्मं ॥ संपन्नोचितसंतानः । सर्वलोकमनःप्रियः ॥ एकातपत्वमत्रस्तो । रा-
 ज्यं श्रुक्ते निराकुलः ॥ ९३ ॥ अन्यदा च समासीनः । सन्नामंडपविस्तरे ॥ अमात्यमंलिसामंत—
 शयलक्षसमाकुञ्चे ॥ ९४ ॥ काननान्च समागत्य । नरेण श्रणितो नृपः ॥ दिष्ट्या त्वं वर्धसे देव ।
 तवोद्धाने मनोरमे ॥ ९५ ॥ संतोषसागरा नाम । सूर्यः श्रुतसागराः ॥ नानातिशयसंपन्ना । बहु-
 शिष्याः समागताः ॥ ९६ ॥ विद्धिर्विशेषकं ॥ तत् श्रुत्वा रंजितो राजा । दत्वास्मै पारितोषिकं ॥
 चचाल पादचारेण । वंदनार्थं बलान्वितः ॥ ९७ ॥ गत्वा प्रदक्षिणीकृत्य । वंदित्वा भक्तियोगतः ॥
 उचितासनमासीनो । धर्मं शुश्राव पार्थिवः ॥ ९८ ॥ संप्राप्यात्रसरं राजा । पप्रह्व निजसंशयं ॥ क-
 थं मे वर्धते लक्ष्मीः । कथमाज्ञाकरो जनः ॥ ९९ ॥ निजगृहोपविष्टस्या—कृतदंप्तस्य मे सदा ॥
 समानीतोपदश्चापि । कथं नेमुर्धराधिपाः ॥ १०० ॥ कथं मे वल्लभोऽत्यंतं । सुहृन्मलयसुंदरः ॥ स-
 विशेषमञ्जीष्टा मे । केन वा जयसुंदरी ॥ १ ॥ अविधिज्ञानविज्ञात—पूर्वजन्मपरंपरः ॥ राजानं प्र-
 त्युवाचेदं । सूरिः संतोषसागरः ॥ २ ॥ इतस्तृतीयपर्याये । वाराणस्यां द्विजात्मजः ॥ शंखचूर्णाञ्जि-
 धो ऋषयो—ऽश्रवद्गार्या च दुर्गिला ॥ ३ ॥

मधुसुंदरनामा ते । भ्राता ऋक्तिपरायणः ॥ मधुसुंदरी तद्भार्या । धर्मकर्मपरायणा ॥ ४ ॥ शं-
 खचूम्नो द्विजो मृत्वा । जातो वणिक्सुतस्ततः ॥ नार्याकर्मणदोषेण । धर्मकर्मपरायणः ॥ ५ ॥ स-
 र्वज्ञपुरतः शुद्ध-—भावसारं पुनः पुनः ॥ कर्पूरगुरुसन्मिश्र-—सारश्रीखंडसंयुतः ॥ ६ ॥ धूपो द-
 ग्धो विधानेन । मृत्वा देवगतिं गतः ॥ ततश्च्युत्वेह संजातो । नरकांतोदरे सुतः ॥ ७ ॥ तेन पु-
 ण्येन ते सर्व-—मनुकूलं धनादिकं ॥ भ्राता भ्रातृत्वेह संसारे । जातो मलयसुंदरः ॥ ८ ॥ मधुसुंद-
 री तद्भार्या । जाता च जयसुंदरी ॥ द्वयोरपि परा प्रीति-—स्वांप्रति प्रतिवासरं ॥ ९ ॥ एतावत्सु त-
 वायुञ्चै-—रासीत्प्रेम निरंतरं ॥ पूर्वजन्मानुभावान । खेहाधिक्यं महीपते ॥ १० ॥ ऋयोऽप्युवाच ऋ-
 पोऽथ । पर्यंतो मम कीदृशः ॥ पुण्यानुबंधिपुण्येन । राजन् समबलोकितः ॥ ११ ॥ आदौ मध्येऽ-
 वसाने च । शुभ्रं विद्धि त्वमात्मनः ॥ जातिस्मरणविज्ञान-—निजपूर्वभावो नृपः ॥ १२ ॥ गृहे ग-
 त्वा समालोच्य-—मात्यमंत्रिपुरस्तदा ॥ जयसुंदरीसुतं राज्ये-—ऽग्निषिच्य जयशेखरं ॥ १३ ॥ स-
 पक्षेत्र्यां धनं दत्त्वा । कृत्वा यात्रामहोत्सवं ॥ दीनानायांघपंगुभ्यो । दत्त्वा दानं गृह्णत्या ॥ १५ ॥
 सहस्रवाहिशिविकां । समारुह्य विनिर्गतः ॥ संतोषसागराचार्य-—समीपे निर्मलं व्रतं ॥ १५ ॥ ज-

ग्राह तृणवत्यक्त्वा । स्वं राज्यं मेदिनीपतिः ॥ शिवाह्वयानुसारेण । कृत्वानुष्ठानमुत्तमं ॥ १६ ॥
 केवलं शीलमासेव्य । समञ्जावव्यवस्थितः ॥ कृतसंलेखनो धीरो । धर्मारामस्तः सदा ॥ १७ ॥ सं-
 प्राप्य केवलं ज्ञानं । लोकालोकप्रकाशकं ॥ सर्वाहारनिरोधेन । विधायानशनक्रियां ॥ १८ ॥ शु-
 क्कध्यानेन निर्दग्ध—सर्वकर्मधनो मुनिः ॥ चतुर्गतिविविनिर्मुक्तः । पंचमीं गतिमाश्रितः ॥ १९ ॥ कु-
 लकं ॥ इति धूपपूजाकथानकं परिसमाप्तं ॥

धूपपूजाफलं प्रोक्तं । दृष्टान्तेन सविस्तरं ॥ दीपपूजाफलं वच्मि । संप्रत्यवसरागतं ॥ १ ॥ स-
 मस्ति सकलद्वीप—मध्यस्थश्च स्वशोभया ॥ द्वीपानामुपरीवोच्चै—जंबूद्वीपो व्यवस्थितः ॥ २ ॥ त-
 त्रापि जारते क्षेत्रे । षड्भिः खनैर्विश्रजिते ॥ समस्ति मध्यमं खनं । धर्मधाम गुणाश्रयं ॥ ३ ॥ मंग-
 धाजनपदस्तव । जिनमंदिरराजितः ॥ गुणग्राही गुणाधारो । धर्मवान् धार्मिकप्रियः ॥ ४ ॥ परदो
 षप्रहे मूको । जात्यंधो दोषदर्शने ॥ सुशीलो वृद्धसेवी च । नखर्गो विराजते ॥ ५ ॥ युग्मं ॥
 नार्यो यत्र स्वसौंदर्यै—हृषयति सुरस्त्रियः ॥ पुष्पेषोः साधनीभूतै—विभ्रमैरपि केवलैः ॥ ६ ॥ वि-
 काररहिता लक्ष्मी—यौवनं विनयान्वितं ॥ श्रुतं प्रशमसंयुक्तं । शौर्यं क्वांत्या विद्वषितं ॥ ७ ॥ अ-

र्थः परोपकारय । दक्षता धर्मकर्मणि ॥ प्रयत्नपरता नित्यं । व्रतशीलादिरक्षणौ ॥ ७ ॥ स्वगुणावि-
 कृतौ लज्जा । सौहार्दं कारणं विना ॥ एते गुणा विलोक्यन्ते । यस्मिन्नवसतां सतां ॥ ९ ॥ त्रि-
 द्विर्विशेषकं ॥ अस्त्यैश्वर्यवतां धाम । तत्र ज्ञानुमती पुरी ॥ ज्ञानवोया प्रज्ञा यत्र । पताकाच्चिनि-
 षिष्यते ॥ १० ॥ रत्नभित्तिषु संक्रान्त—संचरज्जनसूर्तिद्विः ॥ सजीवानीव लह्यन्ते । चित्राणि गृ-
 हञ्जित्तिषु ॥ ११ ॥ प्रसर्पत्तारतेजोभि—हार्दकामलसारकैः । राजमार्गं विराजन्ते । यत्र सर्वज्ञमं-
 दिरैः ॥ १२ ॥ संचारदीपिका यस्यां । जवंत्यान्नरणप्रज्ञाः ॥ प्रियवेद्मप्रयातीनां । रजन्यां रम्ययो-
 षितां ॥ १३ ॥ तस्यामजनि राजेंद्रो । ज्ञानुमान् ज्वनप्रियः ॥ यस्य वक्त्रे स्थिता वाणी । लह्मी-
 खेद्रे व्यवस्थिता ॥ १४ ॥ सन्नप्यन्यायशब्दो यो । लुप्तो येन बलात् द्वितौ ॥ इतीव नैव यत्रासी-
 दन्यायो न्यायशालिनि ॥ १५ ॥

अथ तस्य प्रजेशस्य । प्रजाक्षेमविधायिनः ॥ बभ्रुव ऋश्रुंगारा । ज्ञानुश्रीरिति गेहिनी ॥
 ॥ १६ ॥ नीत्या लह्म्या च ऋपालो । नैवारमत केवलं ॥ ज्ञानुश्रियापि सार्धं स । रेमे राजा य
 आक्षेपं ॥ १७ ॥ अजायत महादेव्याः । पुत्रो ज्ञानुप्रज्ञाच्चिधः ॥ निजतेजःश्रिया येन । ज्ञानुमा

नपि निर्जितः ॥ १८ ॥ दुःसहेन प्रतापेन । रूपेण यशसा श्रिया ॥ शैबैरपि गुणैः सर्वै—स्तेना-
 तिशयितः पिता ॥ १९ ॥ द्वासप्ततिकलानां यः । परं पारमुपागतः ॥ धामामलगुणानां च । र-
 त्नानामिव सागरः ॥ २० ॥ चलत्वाज्जीवितव्यस्य । तथा सोपक्रमत्वतः ॥ ज्ञानुश्रीः सर्पसंदष्टा ।
 जगामान्यद्भवांतरं ॥ २१ ॥ तत्पदे स्थापिता चान्या । देवी द्वारप्रश्नाच्चिधा ॥ तद्गुणैर्विस्मृता तस्य
 । ज्ञानुश्रीः सा हृदि स्थिता ॥ २२ ॥ यद्भ्रूते तत्करोत्येव । यत्कृतं तत्कृतं तथा ॥ अविचारो नृप-
 स्तत्र । यथा गद्गुरिको नरः ॥ २३ ॥ यौवनं पल्लवस्तस्याः । सौभाग्यं कुसुमोद्यमः ॥ सूरनामा गु-
 णाधारः । सत्पुत्रः फलसन्निभः ॥ २४ ॥ ज्ञानुप्रश्नं विलोक्यासौ । विधत्ते हृदि मत्सरं ॥ यावदेष
 कुतस्ताव—द्राज्यं तत्तस्य जायते ॥ २५ ॥ अवज्ञादुःखदावाग्नि—दग्धदेहापमानतः ॥ यदेष दूर-
 तो याति । म्रियते वा तदा सुखं ॥ २६ ॥ अन्यदा ज्ञाणितो वत्स । हितार्हं तव सर्वदा ॥ ज्ञानु-
 श्रीसि दृष्टव्या । कथनीयं प्रयोजनं ॥ २७ ॥ वस्त्राभरणतांबूल—ग्रहयज्ञोज्यविलेपनं ॥ पुष्पाणि
 च विचित्राणि । संपादयति कस्तव ॥ २८ ॥ कर्म संपादयत्यंब । नान्यः कोऽपि मतिर्मम ॥ किं न
 दत्ते पिता पुत्र । नेति तेन प्रजड्विपतं ॥ २९ ॥ प्रोक्तं चतुर्गुणं कृत्वा । चित्तोत्तारकृते तथा ॥ रा-

इस्तेनापि रुष्टेन । सर्वं चेतसि धारिणं ॥ ३० ॥ द्वितीयेऽहि प्रघातेऽपि । सवयस्यः समागतः ॥
 सग्रासिंहासनारूढे । रात्रिं गजमुतस्ततः ॥ ३१ ॥ प्रणतः पादयोर्भक्त्या । रूढदृष्ट्यावलोकितः ॥
 निषसादोचितस्थाने । ऋणितश्च महीश्रुजा ॥ ३२ ॥ केन जीवसि रे मित्र । स प्राह निजकर्मणा
 ॥ राजाह मुंच मे गेहं । फलं भुंक्ष्व स्वकर्मणां ॥ ३३ ॥ श्रुत्वेदं कर्कशं वाक्यं । सन्नामध्येऽपमा-
 नितः ॥ प्रणम्य च पितुः पादौ । सन्नामध्याद्विनिर्गतः ॥ ३४ ॥ द्वे वाससी च मुडां च । गृहीत्वा
 निर्गतौ गृह्णात् ॥ गत्वाऽभिमानतो युंक्ते । योजनानां चतुष्टयं ॥ ३५ ॥ निजाश्रुत्स्नेहसन्मिश्रं । मा-
 नव्यंजनसंयुतं ॥ भुक्तं नदीतटे तेन । शिद्वयाहृतशोजनं ॥ ३६ ॥ वज्रणेवापमानेना—मानेन
 व्याहृतौ हृदि ॥ पपात श्रान्तसर्वांगः । सहकारतरोरधः ॥ ३७ ॥

अन्तांतरे समायाता । स्त्री ज्ञानुश्रीसमप्रधा ॥ ज्ञानुप्रज्ञस्य सुप्तस्य । पादप्रद्वालनोद्यता ॥३८॥
 प्रबुद्धोऽसौ करस्पर्शा—दुहितश्च ससंभ्रमः ॥ मातरं च पुरो भूत्वा । प्रोवाच विहितांजलिः ॥३९॥
 मातः कुतः समायाता । देवभृगुं गतिं गता ॥ अत्यर्कितसुधासार—समानप्रियदर्शने ॥ ४० ॥ त-
 तः शोकभराक्रान्त—कंठयोःकंठया तथा ॥ कृत्वा कुमारमुत्संगे । सदुःखं रुदितं तदा ॥ ४१ ॥ कथं

प्राणप्रियो भूत्वा । निजपितृस्वमीदृशीं ॥ अथस्थां प्रापितो धावा । धिग्विमानृविचेष्टितं ॥ ४३ ॥
 कुमारेणापि निःशेषो । वृत्तांतः कश्चित्तो निजः ॥ तयोक्तं नैव ते खेदः । कर्तुं युक्तो मनागपि ॥
 ॥ ४३ ॥ आपदः संपदश्चैव । समीपस्थाः शरीरिणां ॥ अस्तोदयौ दिनस्यांतः । सूर्यचंद्रमसोऽश्विनौ ॥
 ॥ ४४ ॥ अस्ति ज्ञानुमती नाम । मे जगिनी सहोदरी ॥ कलिंगविषये पुर्यां । जगर्था जनवत्स-
 ला ॥ ४५ ॥ तत्रस्थेन त्वया वत्स । नेतव्या विषमा दशा ॥ पश्चादहं करिष्यामि । सर्वं यदुचितं
 तव ॥ ४६ ॥ इत्युक्त्वा तत्क्षणादेव । पुर्यां नीतो निजांगजः ॥ नीत्वा समर्पितो नक्तं । ज्ञानुमत्या
 विशेषतः ॥ ४७ ॥ चिंतामणिमणिं दत्त्वा । समाधाय च मूर्धनि ॥ ध्यातव्या व्यसने वत्से—त्येव-
 मुक्त्वा तिरोदधे ॥ ४८ ॥ ज्ञानुमत्यपि सत्प्रीत्या । पश्यंती कुमरंप्रति ॥ करोति शेषकार्यीणि । स-
 तां स्नेहः सदा समः ॥ ४९ ॥ अथ विज्ञाय तत्रस्थं । ज्ञानुप्रभकुमारकं ॥ हारप्रज्ञा दृढं चित्ते । दू-
 ना चैवं व्यचिंतयत् ॥ ५० ॥ अहो पुण्यैः स्वकैरेव । जीवत्येष कुमारकः ॥ निखातं हृदि मे शब्दं
 । नितरां न समुद्धृतं ॥ ५१ ॥ यदा तदापकाराय । जीवन्नेष न सुंदरः ॥ सर्वदापि भयस्थानं । व-
 र्धमानः सुनिश्चितं ॥ ५२ ॥ प्रेषिता घातकास्त्रत्र । विषदा गूढचारिणः ॥ चूर्णयोगकराश्चान्ये । यो-

गिकापालिकादयः ॥ ५३ ॥ ज्ञानुप्रज्ञकुमारस्य । मरणं यः कुरुते नरः ॥ तस्य लक्षं पुनर्लक्षं । द-
 दामीत्यग्निधाय च ॥ ५४ ॥ समायाताः पुरि सर्वे । मारणोपायतत्पराः ॥ अलक्षिताश्च लोकेन ।
 पापा त्रेमुरितस्ततः ॥ ५५ ॥ ज्ञानुश्रीः पुनरायाता । कुशलान्वेषणाय च ॥ कृता रक्षा शरीरस्य ।
 निहता दुष्टचेतसः ॥ ५६ ॥ गता ऋयोऽपि ज्ञानुश्रीः । स्वस्थानं हृष्टमानसा ॥ नानाक्रीडनकैः क्री-
 मन् । कुमारस्तत्र तिष्ठति ॥ ५७ ॥

अथैकदा कुमारौ तौ । ज्ञानुप्रभमणिप्रज्ञौ ॥ जात्याश्रयोः समारूढौ । चलिताौ बलवेष्टितौ ॥
 ॥ ५८ ॥ दूरं गत्वा निवृत्तेषु । शेषवाजिषु सत्वरं ॥ सुदूरं गंतुमारब्धौ । ज्ञानुप्रज्ञतुरंगमः ॥ ५९ ॥
 बल्गां करहयेनोच्चै—रकर्षति यथा यथा ॥ तथा तथा च गृह्णाति । वेगं दुष्टतुरंगमः ॥ ६० ॥
 प्रवेशितो महादृष्यां । मुक्ता बल्गा स्थितो ह्यः ॥ समुत्तीर्णः कुमारोऽपि । वाजी पंचत्वमागतः ॥
 ॥ ६१ ॥ बुभुक्षितस्तृषार्त्तश्च । परिभ्राम्यन्नितस्ततः ॥ कंदमूलकृताहारः । पीत्वा च समलं जलं ॥
 ॥ ६२ ॥ सखेदः श्रान्तसर्वांगो । विश्राम्य च तरोरधः ॥ शृणोत्यतीवदीनानि । वचांसि रुदितानि
 च ॥ ६३ ॥ युग्मं ॥ ज्ञानुश्रीकुक्षिसंश्रुत । ज्ञानुप्रज्ञ महाप्रज्ञो ॥ मुंच मे मंदजागयाया । हृदयं मा

मर्ष्यसि ॥ ६४ ॥ त्वं भर्ता मे समादिष्टो । मुनिना दिव्यचक्षुषा ॥ यशःप्रभेण तस्यापि । त्वन्नं
 किं वृथा भवेत् ॥ ६५ ॥ अहो निर्मानुषा पृथ्वी । नूनं वीरविवर्जिता ॥ अन्यथा पापपाखंती । क-
 थं मां मारयत्ययं ॥ ६६ ॥ एवमुक्त्वा जयभ्रांता । मुक्तकंठं रुरोद सा ॥ हृदयान्यपि दीर्यते । यत्
 श्रुत्वानार्द्धचेतसां ॥ ६७ ॥ शो शो शीरु न भेतव्यं । मा रोदी लोललोचने ॥ यमजिह्वासमो या-
 वत् । खड्गो मे दक्षिणे करे ॥ ६८ ॥ इति जलपंस्तदंतेऽसौ । खड्गव्यग्रकरो गतः ॥ इदं निशम्य
 कोपांधः । कापाली त्रैशवाग्निधः ॥ ६९ ॥ धावितः खड्गमादाय । रुष्टो भानुप्रभं प्रति ॥ पर्यंतो जी-
 वितव्यस्य । स्मर रे पितरौ निजौ ॥ ७० ॥ रे पाप पापबुद्धिस्ते । केन दत्तेयमीदृशी ॥ इत्युक्त्वा
 बाहितः खड्गो । भैरवेण जयंकरः ॥ ७१ ॥ विप्रिर्विशेषकं ॥ लब्धलक्षेण दक्षेण । कुमारेणापि
 वंचितः ॥ गृहीत्वा पादयोस्तूर्णं । मस्तकोपरि धूनितः ॥ ७२ ॥ भैरवेण जयादृचे । तुष्टोऽहं त्वं
 च मुंच मां ॥ गृहाणेमां महाविद्यां । शंकरसंमोहकारिणीं ॥ ७३ ॥ इमां चानेकरूपाणां । तत्क्षणं
 करणक्षमां ॥ विद्यां गृह्णाण येनाहं । कृतकृत्यो जवाम्यलं ॥ ७४ ॥ मुक्तो ऋमौ कुमारेण । क्षामि-
 तोऽविनयं निजं ॥ प्रणितश्चेदृशं कर्म । कर्तुं तव न संगतं ॥ ७५ ॥ स प्राहानुग्रहं कृत्वा । वि-

द्याद्वंद्वं गृहाण मे ॥ दत्त्वा यद्गुरुदक्षिणां । योगशुद्धिं करोम्यहं ॥ ७६ ॥ अकार्यं च प्रवृत्तोऽहं ।
 त्वया नूनं निवास्तिः ॥ तेन त्वं मे गुरुर्जातः । प्रार्थनां मावजीगण ॥ ७७ ॥ उपरोधगृहीतेन ।
 गृहीतं तेन तद् द्यं ॥ गतो भैरवकापाली । पृथा तेनाथ कन्यका ॥ ७८ ॥ का त्वं वा तनया क-
 स्य । संप्राप्ता व्यसनं कथं ॥ ज्ञानुप्रज्जकुमारस्य । नाम किं वा स्मृतं त्वया ॥ ७९ ॥ तयोक्तं पुत्रि-
 का श्रीम—सिंहलाधिपद्भृतेः ॥ संजाता कनकश्रीतो । नाम्ना कनकसुंदरी ॥ ८० ॥ गीतनृत्य-
 विनोदेन । रजन्याः प्रहरे गते ॥ रम्ये हर्म्यतले सुप्ता—त्रानीताहं कपालिना ॥ ८१ ॥ विद्यासि-
 द्धिकृते पापो । मां मारयितुमुद्यतः ॥ ज्ञानुप्रज्जश्च मे जर्ता । कथितो मुनिना पुरा ॥ ८२ ॥ कु-
 मारेणापि तुष्टेन । तथा पृष्टेन मूलतः ॥ नामांतो निजवृत्तांतः । संक्षेपेण निवेदितः ॥ ८३ ॥ ए-
 हि सुंदरि कांतारा—त्तार्यामि महाजयात् ॥ श्रुत्वा चलितः पूर्वा । सापि तत्पृष्टः स्थिता ॥
 ॥ ८४ ॥ द्वाणंतरेण सा ब्रूते । प्रियात्यंतं पिपासिता ॥ व्यक्तं वक्तुं न शक्नोमि । तृषा शुष्यति
 तालुकं ॥ ८५ ॥ आमलकफलं दत्त्वा । समाश्वास्य पुनः पुनः ॥ नीता स्तोकांतरं तेन । बुभुक्षि-
 ता पिपासिता ॥ ८६ ॥ अत्रांतरे महाभोगं । सीतावर्तेन सूचितं ॥ हंससारसचक्रादि—कूजितेन

प्रकाशितं ॥ ८७ ॥ अखंडवनखंडेन । शश्वच्छ्यामायमानया ॥ अद्भ्रशुभ्रया पात्या । परितः परि-
 वेष्टितं ॥ ८८ ॥ लावण्यजलसंपूर्णं । ऋमण्या मनोहरं ॥ नाभिहृदमिवाभाति । वृत्तं गंभीरमुज्ज्व-
 लं ॥ ८९ ॥ दिशावधुकुमारीणां । सुखालोकनहेतवे ॥ वेधसा निर्मितं मन्ये । विशालमिव दर्पणं
 ॥ ९० ॥ देवनद्याः पयःपूर—रसातलप्रवेशने ॥ द्वारमिव शशांकस्य । ज्योत्स्नेव शुवमागता ॥ ९१ ॥
 ग्रहनक्षत्रयुक्तेन । नक्तमंतः प्रसर्पता ॥ स्वहताप्रार्थनाहेतो—व्योम्नेव कृतसेवनं ॥ ९२ ॥ रक्ताशो-
 कसमुद्भृत—पक्ष्वैः प्रतिबिंबितैः ॥ मांसखंनधिया धाव—न्मुग्धमी नैर्विराजितं ॥ ९३ ॥ तटस्थज-
 लसंक्रांत—पूगीफलमहीरुहैः ॥ चलयद्भिर्वातसंपर्का—त्सर्पैरिव त्रयंकरं ॥ ९४ ॥ स्फाटिकाभिरदभ्रा-
 शि—निश्चिद्भाशिः समंततः ॥ निर्मलाग्निर्विशालाग्निः । शिलाभिर्बद्धचित्तिकं ॥ ९५ ॥ चित्तेरु-
 परि दुर्लक्ष—संधिबंधैः सुनिर्मलैः ॥ निबद्धवेदिकं शुभ्र—चंद्रकांतशिलातलैः ॥ ९६ ॥ वेदिका-
 लक्षवर्जूर—नालिकेराम्रकेतकैः ॥ पुंनागहिंशुहिंताल—तालपृगैर्विराजितं ॥ ९७ ॥ सुगंधगंधि-
 शिः साडै—बकुलै राजचंपकैः ॥ धूलिधाराकदंबैश्च । सर्वतः परिवेष्टितं ॥ ९८ ॥ प्रधाननागवह्नी-
 नां । द्राक्षाणां च मनोहरैः ॥ आडैश्च सरसैः पत्रै—र्मन्तितं वरमंन्यैः ॥ ९९ ॥ नानानारंगजंबी-

र—दामिर्बाजपूरकैः ॥ वेदिकासन्नसद्वृद्ध—कक्षेण कृतवेष्टनं ॥ १०० ॥ तरंगत्रंगरंगद्विः । प-
योत्रिः कृतविस्मयं ॥ तारासरःसमाख्यातं । तारया येन कारितं ॥ १ ॥ तरंगबाहुत्रिदुरा—त्यद्वि
णां विरुतेन च ॥ शब्दयंतमिवानेकान् । स्नानपानकृते जनान् ॥ ३ ॥ कुलकं ॥

अवगाह्य तत्सरस्त्राभ्यां । स्वशीलमिव निर्मलं ॥ पयः पीतं कृतं स्नान—मुत्तीर्य सरसस्ततः ॥
॥ ३ ॥ कंदमूलेः फलैश्चैव । द्राक्षाद्यैः सुमनोहरैः ॥ स्मृत्वांतर्गुरुदेवांश्च । विहिता व्रोजनक्रिया ॥
॥ ४ ॥ श्रंता लतागृहस्यांतः । स्थिता कनकसुंदरी ॥ कुमारः खड्गमादाय । दुष्टसंरक्षणाकृते ॥ ५ ॥
निषण्णो द्वारि निक्षिप्त—लौचनो दिक्षु पश्यति ॥ सरःपालीसमासन्नं । नागवल्लीविराजितं ॥ ६ ॥
वृद्धलक्षैः समाकीर्ण—मुद्यानं नंदनोपमं ॥ ब्यालवालयपयःपान—प्रहृष्टमृगयूथकं ॥ ७ ॥ त्रिचिन्वि-
शेषकं ॥ तस्यांतर्वरपुष्पाणि । चिन्वती कोमलैः करैः ॥ दृष्ट्वा कन्यका तेन । पारिजाततरोरथः
॥ ८ ॥ सारंगयूथमध्यस्था । चंद्रक्रा मृगेक्षणा ॥ उत्तमस्वर्णवर्णाद्या । यौवनारंभवर्तिनी ॥ ९ ॥
सर्वसीमंतिनीसीमा । शशांरुस्येव कौमुदी ॥ शर्वाणी शंकरस्येव । शंकरा प्रियदर्शना ॥ १० ॥
त्रिचिन्विशेषकं ॥ ग्रामं पुरं दिशं स्थानं । यावदेषा प्रबुद्ध्यते ॥ प्रश्रयामि पुरो ऋय । तावदेनां मृ-

गेदाणां ॥ ११ ॥ चलिः खड्गमादाय । शानुप्रभः सकौतुकः ॥ समीपमागते तस्मिन् । मृगयुधं
 पलायितं ॥ १२ ॥ सांग्रंगं सनिःश्राप्तं । संप्रमंत्रांतलोचनं ॥ सापि कंपितुमारब्धा । लतेव पव-
 नाहता ॥ १३ ॥ शानुमतो नरेऽस्य । पुलोऽहं भूमिगोचरः ॥ दिङ्मोहमोहितो मूढो । बंप्रमीति
 मृगेक्षणे ॥ १४ ॥ का त्वं कस्याथवा पुली । कानि नामाक्षराणि ते ॥ एकाकिन्या कथं सुप्तु ।
 शून्यारण्यमलंकृतं ॥ १५ ॥ मनःप्रमोदकारीदं । सरः केनेह खानितं ॥ केन वा कारितं चेद—मु-
 ध्यानं नंदनोपमं ॥ १६ ॥ लघानांतर्महानेष । प्रासादः केन कारितः ॥ समस्ति निकटे किंचि—
 द्रोक्कुलं ग्राम एव वा ॥ १७ ॥ अदत्वैवोत्तरं बाला । मार्गतो वलितेक्षणा ॥ जूंशारं प्रकुर्वाणा ।
 गता प्रासादसन्मुखी ॥ १८ ॥ स विलङ्कः कुमारोऽपि । चिंतयामास मानसे ॥ अहो अलौकिकी
 कन्या । लोकाचारविवर्जिता ॥ १९ ॥ स्वयमेव समागत्य । पुस्तो ऋय प्रश्रिता ॥ अदर्शितार्थि-
 प्रावेन । सान्वयाख्यानपूर्वकं ॥ २० ॥ तथापि कथितं नैव । किंचिदप्यनया मम ॥ अहो मया-
 र्थिना नून—मात्मायं मे लघूकृतः ॥ २१ ॥ सखेदश्च निरुत्साह—स्त्रैरेव चलिः पदैः ॥ लतागृ-
 हेऽथ नो सापि । दृष्टा कनकसुंदरी ॥ २२ ॥ निजालयितुमारब्धः । स विलङ्क इतस्ततः ॥ विलो-

किता नदीतीरे । तरुण्याः पदपद्मतिः ॥ २३ ॥ गतः स्तोकांतरं याव—त्यदलमो नृपांगजः ॥ दृष्टा
 लतागृहस्यांत—श्रतप्तो राजकन्यकाः ॥ २४ ॥ द्वारस्थारक्षिका चैका । खड्गहस्ता निरीक्षिता ॥
 विकोशासिकरा कांता । मृगाक्षी नवयौवना ॥ २५ ॥ नन्वेका सैव लोलाक्षी । यदर्थं बंप्रमीभ्यहं
 ॥ पृष्ठामि किं विकल्पेन । प्रविष्टश्च लतागृहे ॥ २६ ॥ ज्ञानुप्रज्ञेण सा पृष्टा । किं त्वं कनकसुंदरी
 ॥ सापि तां रक्षिकां दृष्ट्वा । रुदत्येव न जल्पति ॥ २७ ॥ रक्षिकापि विमुच्यसिं । समारूढमनोज्ञ-
 वा ॥ प्रोवाच कुमरं वाक्यं । वेपमानांगयष्टिका ॥ २८ ॥ संकाससिंहसूराणां । पुत्रिका धरणीश्रुजां
 ॥ सुंदरी मदना तारा । तिस्रस्तरललोचनाः ॥ २९ ॥ एषा च पुनरत्रैव । सुखमुसा लतागृहे ॥ र-
 तिग्रहाभिधानेन । भ्रात्रा मेऽद्वैत्रकारिणा ॥ ३० ॥ अग्नीतास्ता गतः सोऽपि । वैताढ्ये निजका-
 र्यतः ॥ इमां विवाहसामग्रीं । संपूर्णां किं न पश्यसि ॥ ३१ ॥ युग्मं ॥ करग्रहं कुमारीणां । कुरु
 त्वमग्निसाक्षिकं ॥ विधेहि धीर विश्रब्धं । पंचमीं मां चतसृणां ॥ ३२ ॥ सर्वासां संमतं ज्ञात्वा । कु-
 मारेण विवाहिताः ॥ संक्षेपेण कृतं सर्वं । पाणिग्रहणमंगलं ॥ ३३ ॥

अत्रांतरे समायात—स्तत्र वेगान्नचश्चरः ॥ लतागृहादिनिर्गह—निबद्धनवकंकणः ॥ ३४ ॥

नव्यविवाहवेषश्च । सरोषं तेन वीक्षितः ॥ प्रश्रिता जगिनी कोऽयं । निर्गतः पुरुषाधमः ॥ ३५ ॥
 युगं ॥ हे भ्रातरार्थपुत्रोऽयं । ज्ञानुमन्तृपनंदनः ॥ विश्वविश्वं जगामार—धरणोऽधुरकंधरः ॥ ३६ ॥
 रे पापे केन ते दत्तो । येनाजन्यार्यपुत्रकः ॥ अथैनं प्रथमं ताव—न्मारयामि नराधमं ॥ ३७ ॥
 पश्चादेनां महापापां । जगिनीरूपवैरिणीं ॥ यया कामांधया सत्या । वंचितः स्वसहोदरः ॥ ३८ ॥
 रे पाप जार दुर्जात । दुराचार नराधम ॥ केनैताः कन्यका दत्ता—स्त्वया येन विवाहिताः ॥ ३९ ॥
 एताः स्वार्थं मयानीताः । सामग्री सकला कृता ॥ त्वया तु दुर्जनेनैवं । बिडं लब्ध्वा विवाहिताः
 ॥ ४० ॥ शत्रुं गृहाण कालस्ते । क्रुद्धो मूढाधुना ध्रुवं ॥ अथैव पाप ते मूर्ध्नि । सद्यः पततु पा-
 तकं ॥ ४१ ॥ ज्ञानुप्रचक्रुमारोऽपि । दुर्वचःशरशब्दितः ॥ केसरीव निराशंको । दुदौके तस्य सन्मु-
 खः ॥ ४२ ॥ खेचरेणापि निस्त्रिंशो । वाहितः कुमरंप्रति ॥ मुहूर्तं मूर्धितस्तेन । स्थितो भ्रूपात्र-
 नंदनः ॥ ४३ ॥ ऋयोऽपि लब्ध्वैतन्यः । स्वद्रमादाय धावितः ॥ तीक्ष्णखड्गप्रहारेण । प्रहतो द-
 क्षिणे करे ॥ ४४ ॥ मुमोच दक्षिणं बाहुं । खड्गेन सह खेचरः ॥ स्मृता विलक्षक्रेण । तेन वि-
 द्या समागता ॥ ४५ ॥ वद वत्स च मे कार्यं । चिंतिताहं समागता ॥ दुराचारं दुराशं मे । मात-

मारिय वैरिणं ॥ ४६ ॥ विधाय विकृतं रूपं । संवर्धय च नञस्तले ॥ युजपंजरमध्यस्थं । कृत्वा च
 नृपनंदनं ॥ ४७ ॥ गत्वोर्ध्वं नञसा सापि । चलिता दक्षिणां दिशं ॥ समुद्रे प्रक्षिपाभ्येन—मि
 ति बुद्ध्या कदाशया ॥ ४८ ॥ हता खड्गप्रहारेण । सूक्ष्मं शानुप्रज्ञेण सा ॥ मुक्त्वा खिन्ना कुमारां च
 । गता विद्या यथागतं ॥ ४९ ॥ कुमारोऽपि नञोमार्गा—त्यतितो निम्नगाजले ॥ ततार तारबाहु-
 र्यां । नदीमदीनमानसः ॥ ५० ॥ विश्रम्य च नदीतीरे । कंदमूलकृताशनः ॥ अजानानो दिशां
 प्रागं । स चचालैक्या दिशा ॥ ५१ ॥

स्तोकांतरं गतेनाथ । दृष्टो वंशजालिका ॥ द्वारदेशसमासीना । स्त्री दृष्टा गतयौवना ॥
 ॥ ५२ ॥ निरुद्धपदसंचारा । वस्तमुग्धमृगेक्षणा ॥ दृष्टैका कन्यका मध्ये । लावण्यामृतसारणी ॥
 ॥ ५३ ॥ उपसृत्य कुमारेण । प्रणम्येदं प्रजल्पितं ॥ का त्वं च केन कार्षेण । दृश्यसे षयविह्वला
 ॥ ५४ ॥ केयं मध्यस्थिता कन्या । कः प्रदेशोऽयमुच्यतां ॥ न जानेऽहं महाभागे । तेन पृष्ठामि
 कथ्यतां ॥ ५५ ॥ अथ वृद्धा प्राह—इतो योजनमात्रेण । वत्साविषयशृषणा ॥ सुवत्सास्ति पुरी
 तत्र । नरेन्द्रशंभुशेखरः ॥ ५६ ॥ चंद्रलेखा महादेवी । रूपसौभाग्यराजनं ॥ सर्वाणी शंकरस्येव ।

शशांकस्येव कौमुदी ॥ ५७ ॥ उपयाचितशतैस्तस्या । एकैवाजनि कन्यका ॥ सम्मता मातृपित्रोः
 सा । प्रापृणां नेतकौमुदी ॥ ५८ ॥ दानसन्मानसत्कारैः । पूजयित्वा महाजनं ॥ सूश्रीरिति ना-
 मास्याः । समये संप्रतिष्ठितं ॥ ५९ ॥ पित्रा पृष्टः प्रहृष्टेन । समाहूय सगौरवं ॥ नैमित्तिकः शुचा-
 रंभः । ख्यातः सत्यप्रभावकः ॥ ६० ॥ नैमित्तिक शरीरेऽस्या । लक्षणानि निवेदय ॥ निरूप्य प्र-
 णितं तेन । राजपुत्रीशरीरकं ॥ ६१ ॥ राजन् कव्याणमालियं । चतुराज्यनिबंधना ॥ जन्मग्रहबलं
 श्रेष्ठं । लक्षणानि शुचानि च ॥ ६२ ॥ कव्याणजाजनं प्रव्यः । शुचाग्रहनिरीक्षितः ॥ धन्यः कोऽ-
 पि युवा योऽस्याः । कश्चिन्मति करग्रहं ॥ ६३ ॥ विसर्जितः शुचारंभ—श्रद्धशेखरशृज्जा ॥ चंद्रले-
 खा समाहृता । तस्याः सर्वं निवेदितं ॥ ६४ ॥ विस्तृतं सर्वराज्येषु । शुचारंभप्रजल्पितं ॥ देशे दे-
 शे पुरे ग्रामे । तैलबिंदुर्यथा जले ॥ ६५ ॥ विषयराज्यलोभेन । राजानस्तां ययाचिरे ॥ न निषे-
 धं न वा दानं । कुरुते चंद्रशेखरः ॥ ६६ ॥ केरलाधिपसूरस्य । राज्ञो दूतः समागतः ॥ नृपं प्र-
 णम्य दूतेन । सदर्पं जल्पितं वचः ॥ ६७ ॥

सूराय तनुजां दत्त्वा । सुखं भुङ्क्व महीपते ॥ कृतं कालविलंबेन । युद्धसज्जो प्रवाथवा ॥ ६८ ॥

अङ्गस्त्व नृपो दूत । भवानपि न कोविदः ॥ न्यायेन लभ्यते कन्या । तत्रापि गुणसंपदा ॥ ६९॥
 अर्धचंद्रं गले दत्त्वा । दूतो निष्काशितो पुरात् ॥ गत्वा तेनापि सूराय । सविशेषं निवेदितं ॥
 ॥ ७० ॥ श्रुत्वा दूतवचः सूरौ । दिदीपे क्रोधवह्निना ॥ विधाय सर्वसामग्रीं । चचालोऽधुरकंधरः ॥
 ॥ ७१ ॥ अचिरादेव संप्राप्तः । सुवत्सां सूरपार्थिवः ॥ चंद्रशेखरभूपोऽपि । नोपसर्पति मानतः ॥
 ॥ ७२ ॥ बहिः स्थातुं न शक्नोति । योऽधुमल्पबलौ यतः ॥ दग्धतृणैधनो मानी । विनाशितज-
 लाशयः ॥ ७३ ॥ जलैधनतृणादीनां । प्रभृतकृतसंग्रहः ॥ पूर्वव्युत्थिन्नद्रूपाद्य—संधानकरणोद्यतः
 ॥ ७४ ॥ मध्यस्थकूपवाप्यादि—संशोधितजलाशयः ॥ शूरसामंतमंत्र्यादि—साथै रक्षितगोपुरः ॥
 ॥ ७५ ॥ प्राकारशिखरासक्त—शिलाशतसमाकुलां ॥ यंत्रस्थदोलपाषाण—पातनीतारिपौरुषां ॥
 ॥ ७६ ॥ प्राकारसन्नविस्तीर्ण—खातिकांनःसमाकुलां ॥ जात्याश्वहेषिताराव—भृतांबरसातलां ॥
 ॥ ७७ ॥ निरुद्धजनसंचारां । दुःप्रवेशविनिर्गमां ॥ सुवत्सां नगरीं कृत्वा । प्रतस्थे चंद्रशेखरः ॥ ७८ ॥
 कुलकं ॥ सूरौऽपि पर्वताकारै—र्मदमत्तमंतंगजैः ॥ प्राकारपातनायाद्य । सन्नद्धः सपरिहृदः ॥ ७९ ॥
 सुवत्सा वेष्टिता तेन । परितो मत्तवारणैः ॥ वाजिजिः स्यंदनैः सौरैः । पादातैर्गुरुविक्रमैः ॥ ८० ॥

सूरश्रियं समादाय । दासदासीसमन्विता ॥ उपयाचितदानार्थं । पूर्वमेव त्वहं गता ॥ ८१ ॥ दूर-
 स्थभैस्वीगेहे । कृतस्त्रैत्रैव जागरः ॥ प्रघाते चलिता यावद् । दृश्यते नार्कमंफलं ॥ ८२ ॥ हृदया-
 न्यपि दीर्यते । शिवानां फारफेकृतैः ॥ वचो न श्रूयते तत्र । घूकानां घोरघूकृतैः ॥ ८३ ॥ न
 प्राकारो न वेश्मानि । न च देवकुलानि च ॥ दृश्यंते हेतुना केन । किं वा मे मतिविभ्रमः ॥
 ॥ ८४ ॥ चिरं निरीह्य सवासं । कुंतलेन प्रजड्विपतं ॥ ऋद्धे नगररोधोऽयं । लक्ष्यते शत्रुणा कृतः
 ॥ ८५ ॥ सूरश्रियं समादाय । गम्यते न विद्वंब्यते ॥ तथैव कृतमस्माञ्चि—रहमत्र समागता ॥
 ॥ ८६ ॥ शेषः परिजनः सर्वः । कोऽपि क्वापि विसर्जितः ॥ कंचुकी कुंतलो वृद्धो । जटाचारधरः
 कृतः ॥ ८७ ॥ दासीकुङ्कीसमुद्भूतौ । दासौ कपिलकेरलौ ॥ अय्यकलिगिनौ जातौ । परानीके
 विचेरतुः ॥ ८८ ॥ सर्वत्र तत्र तौ ब्रांत्वा । ज्ञात्वा वार्ता च शत्रवीं ॥ दिने दिने समागत्य । कं-
 थयामासतुर्मम ॥ ८९ ॥

एवं करोति सा याव—त्स्ववृत्तांतनिवेदनं ॥ शत्रुप्रभकुमारस्य । पुरतः प्रीतमानसा ॥ ९० ॥
 तावत्तूर्णपदैर्धावन् । श्वाससंपूरिताननः ॥ वृद्धांतिके समायातः । कंचुकी कुंतलाभिधः ॥ ९१ ॥ शु-

ग्मं ॥ व्याकुलो दृश्यसे भद्र । केन कार्येण कथ्यतां ॥ तेनापि ज्ञाणितं भद्र । संक्षेपेण निशम्य-
 तां ॥ ७२ ॥ अथ दाभीसुतौ दृष्टौ । केशलाधिपमंविणा ॥ पृष्टौ च कौ ज्वंतौ च । कस्यादेशादि-
 हागतौ ॥ ७३ ॥ अशक्तवुत्तरं दातुं । दोग्रितौ लोललोचनौ ॥ नियम्य सुदृढं रज्ज्वा । कशादं-
 नैः समाहृतौ ॥ ७४ ॥ समर्पितौ नरेन्द्रस्य । तेनापि च कदर्थितौ ॥ पृष्टौ रे कथ्यतां कुत्र । चंद्र-
 शेखरकन्यका ॥ ७५ ॥ तद्बुद्धिं यदि जानीथः । स्वर्णकोटिं ददाग्यहं ॥ अन्यथा मारयाम्येव ।
 युवामत्र न संशयः ॥ ७६ ॥ विस्मृतस्वामिसन्मानै—जीवितार्थोपलौचितैः ॥ कुमारी कथ्यता त-
 स्मै । स्वाग्निज्ञानपुरस्सरं ॥ ७७ ॥ इत एति महीनाथः । सूरः सखलवाहनः ॥ श्रुत्वेदं मूर्धिता वृ-
 द्धा । पतिता मेदिनीतले ॥ ७८ ॥ क्रंदंती निर्गता मध्या—सूरश्रीः संभ्रमाकुला ॥ मभैषींश्च
 निस्त्रिंशो । यावन्मे दक्षिणे करे ॥ ७९ ॥ इत्युत्त्वा पतितः शक्र—सैन्ये कुमारकेसरी ॥ पराजि-
 तं च तत्सेन । सूरः स्वयमुपागतः ॥ ८० ॥ युग्मं ॥ सोऽपि खड्गप्रहारेण । प्रहतः पतितो सुवि ॥
 बलितं च त्रयाक्रांतं । कृतकोलाहलं बलं ॥ ८१ ॥ कुमारेण स्मृता विद्या । शत्रुसंभोहकारिणी ॥
 कापालिकेन या दत्ता । सुसं तथाखिलं बलं ॥ ८२ ॥ कुमारस्योपचारेण । सूरः स्वास्थ्यमुपागतः ॥

प्रतिविद्याप्रदानेन । बलां च प्रगुणीकृतं ॥ ३ ॥ चंद्रशेखरदृषोऽपि । बहिरेव समागतः ॥ कृता पर-
स्परं मैत्री । सहैव पुरमागताः ॥ ४ ॥ चंद्रशेखरभूपेन । सूरश्री राज्यसंपदा ॥ ज्ञानुप्रचक्रुमाराय ।
दत्ता प्रीतिपुरस्सरं ॥ ५ ॥ सूरेणापि कुमारस्य । दुहिता केरलाप्रिया ॥ प्रार्थनापूर्वकं दत्त्वा । वि-
स्तरेण विवाहिता ॥ ६ ॥

अत्रांतरे समायाता । विद्युत्सेना नमश्चरी ॥ चतस्रोऽपि समादाय । पंचमी मुक्तकंचुका ॥
॥ ७ ॥ ऋणितं च कुमारेण । गुष्पाकं क्षेम वर्तते ॥ विद्युत्सेनाह सोद्विगं । क्षेमाक्षेमं च वर्तते ॥
॥ ८ ॥ मनःसमुद्राकेंदु—रघु त्वं येन वीक्षितः ॥ महोदयसमारूढ—स्तेन नः क्षेम वर्तते ॥ ९ ॥
विद्यामुक्तश्च त्राता स । कन्यकानां वधोद्यतः ॥ यन्मास्ति मयाऽक्षेम । तेन नाथ निगद्यते ॥
॥ १० ॥ प्रयोजनप्रियः प्रायो । जनोऽयं न जनप्रियः ॥ पत्युः प्रयोजने येन । जगत्या त्राता नि-
पातितः ॥ ११ ॥ ज्ञानुप्रचवचो लब्ध्वा । तथा दत्तो जलांजलिः ॥ गृहीतः कंचुकः पृष्टौ । पतित-
श्च सहोदरः ॥ १२ ॥ लतागृहे समूढानां । कन्यकानां चतसृणां ॥ पितरो मिलितास्तब । सूरेण
सममागताः ॥ १३ ॥ दृष्टा दुहितरस्तामि—र्धृत्तांतः कश्चितो निजः ॥ तेन सत्यावयोगेन । ननं-

दुः सुतरां नृपाः ॥ १४ ॥ सुरेणापि निजं राज्य—मपुत्रेण समर्पितं ॥ ज्ञानुप्रभकुमारस्य । चतु-
 रंगबलान्वितं ॥ १५ ॥ निःसंतानो गतानंदः । सूरः संहनविस्तरः ॥ न केवलं तपस्तेपे । शिश्रिये
 च तपोवनं ॥ १६ ॥ गीतनृत्यविनोदेन । रजन्याः प्रहरे गते ॥ मुषो हर्म्यतले रम्ये । तल्पे स-
 र्वांगकोमले ॥ १७ ॥ प्रजाते च प्रबुद्धोऽसौ । प्रासादशिखरस्थितं ॥ पश्यत्यात्मानमत्रस्तः । किमे-
 तदिति विस्मितः ॥ १८ ॥ न तत्सौधतलं रम्यं । न तल्पं तूलकोमलं ॥ सुवत्सा नगरी नैषा । न
 कांताः कमलेक्षणाः ॥ १९ ॥ एवं तर्कपरो याव—दास्ते ज्ञानुमदंगजः ॥ तावत्तारा समायता ।
 देवता तत्र वासिनी ॥ २० ॥ मानः का त्वं वने शून्ये । प्रासादः केन कारितः ॥ उद्यानं च कृतं
 केन । कस्य कीर्तिसरोवरं ॥ २१ ॥ केनेदं कारितं रम्यं । मंदिरं मदनद्विषः ॥ चराचरजगद्भूयो—
 न्नीत्रियस्य महात्मनः ॥ २२ ॥ सापि वक्तुं समारेमे । बाष्पांजोभृत्नलोचना ॥ ताराहं वनदेवीह ।
 प्रासादोऽयं मया कृतः ॥ २३ ॥ सरश्च जलसंपूर्णं । कद्धोलालिविराजितं ॥ युगादिजिननाथस्य ।
 मंदिरं च मया कृतं ॥ २४ ॥ अप्यारामोऽपि मयाकारि । नानावनविराजितः ॥ पूजार्थं पूजनीयस्य ।
 वृषभस्य जगद्गुरोः ॥ २५ ॥ अणितं च कुमारेण । यतस्त्वं वनदेवता ॥ स्वहृदचारिणां कार्यं ।

किमेतैर्विस्मयो मम ॥ २६ ॥ तथाचाणि महाभाग । संक्षेपात् शृणु कारणं ॥ अंगजनपदस्यांतः । श्रीविलासपुरं पुरं ॥ २७ ॥ श्रीविलासो नृपस्तत्र । मंदिरं सर्वसंपदां ॥ कामश्रीगैह्विनी तस्य । रूपलावण्यशालिनी ॥ २८ ॥ शतोपयाचितैर्जाता । ब्रह्ममेकैव कन्यका ॥ तस्याः प्रतिष्ठितं नाम । जयश्रीरिति सुंदरं ॥ २९ ॥ अवंतिवर्धनेनाहं । कलिंगाधिपसूनुना ॥ परिणीता प्रभोदेन । व्रजंति मम वासराः ॥ ३० ॥ संभृतो मेऽन्यदा गर्भो । मृतश्चावंतिवर्धनः ॥ कीर्तिधर्माद्यधस्तस्य । प्राग्गिनेयः प्रतिष्ठितः ॥ ३१ ॥

अन्यदा च सशंकेन । पृष्टो नैमित्तिकः स्वयं ॥ स्थिरं मे भद्र किं राज्यं । चळं वेति निगद्यतां ॥ ३२ ॥ जयश्रीकुक्षिसंभृतां । कन्यां यः परिणेष्यति ॥ स एतद्भोक्तव्यते राज्यं । निश्चन्न यदि जट्थ्यते ॥ ३३ ॥ नैमित्तिक गृहं याहि । हृदि धार्यमिदं त्वया ॥ एकांते ऋणितस्तेन । दृढधर्मा स्वमातुलः ॥ ३४ ॥ जयश्रियं गृहीत्वा त्वं । नयामि त्वां पितुर्गृहे ॥ इत्युक्त्वा गह्व कांतारे । व्यापाद्यागह्व सत्वरं ॥ ३५ ॥ प्रतिपद्य वचस्तस्य । एकाकी च मया समं ॥ रथमारुह्य वेगेन । कांता रमिदमागतः ॥ ३६ ॥ ततो रथात्समुत्तीर्य । निवेद्य नृपशासनं ॥ कटीतटात्समाकृष्टा । तेन ती-

इणासिधेनुका ॥ ३७ ॥ तीव्रार्ककरसंपर्क—दुर्दर्शमसिपुत्रिकां ॥ दृष्ट्वाहं कंपितुं लम्बा । लतेव प-
 वनाहता ॥ ३८ ॥ प्रीतायाः पतितो गर्भो । भूतलेऽजनि पुत्रिका ॥ हताहं च मृतत्रैव । संजाता
 वनदेवता ॥ ३९ ॥ दारिकां मास्यन् सोऽपि । वनदेव्या निपातितः ॥ पापानां निपतत्येव । पाप-
 मबैव जन्मनि ॥ ४० ॥ स्त्रीहत्यां ब्रूणहत्यां च । कृत्वासौ जावतोऽधमः ॥ महापापगराक्रांतो । मृ-
 त्वा च दुर्गतिं गतः ॥ ४१ ॥ स्त्रीहत्यां हि महापाप—महानर्थनिबंधनं ॥ महापापाः प्रकुर्वन्ति । दु-
 र्गदुर्गतिगामिनः ॥ ४२ ॥ अनाचारे मतिर्यस्य । जन्मद्वयं निहन्ति सः ॥ दुर्गतिः परलोकैऽस्य । दु-
 लोके चेह विमंथना ॥ ४३ ॥ पुत्रिकापि मया पुत्र । महामोहेन पालिता ॥ संप्रतं च वरप्राप्तौ ।
 चिन्ता मे हृदये स्थिता ॥ ४४ ॥ मानुषी तु न देवेषु । मनुष्येषु न रूपवान् ॥ वरोऽस्या विद्वते
 योग्यः । सचितं तेन मे मनः ॥ ४५ ॥ वरचिन्ताकुला याव—सिष्टामि प्रतिवासरं ॥ तावदन्यदिने
 दृष्टा । तदपासीनातिदुःखिता ॥ ४६ ॥ एकाकिन्येव जडपंती । रुदंती च पुनः पुनः ॥ शून्यचिन्ता
 ह्यधोवक्त्रा । प्रष्टमंत्वेव योगिनी ॥ ४७ ॥ युग्मं ॥ अहो मे निर्धृणं कर्म । कृतमज्ञानदोषतः ॥ न
 दत्तमुत्तरं तस्य । सस्त्रेहं पृच्छ्यमानया ॥ ४८ ॥ लज्जानुरोधतो नैष । युवा संभाषितो मया ॥ ४९ ॥

रस्था सांप्रतं लज्जा । दुःखं निपतितं मम ॥ ५९ ॥ क्व यामि कुत्र तिष्ठामि । परित्राणं कुतो ज्ञ-
 वेत् ॥ मनो मेऽपहंतं तेन । कायस्तिष्ठति केवलः ॥ ५० ॥ वने जाता वने युक्ता । वने वृद्धिमु-
 पागता ॥ कुतोऽस्या ईदृशो ज्ञावः । प्रादुर्भूतो ह्यशिक्षितः ॥ ५१ ॥ संसंभ्रमं समागत्य । मया पृ-
 ष्ठा पुनः पुनः ॥ बाधते किं शरीरे ते । रुद्यते किं पुनः पुनः ॥ ५२ ॥ एवमापृच्छ्यमानापि । रु-
 दत्येव हि केवलं ॥ नाचष्टे कारणं किञ्चि—ततोऽहं मौनमाश्रिता ॥ ५३ ॥ सामान्येन मया ज्ञा-
 तं । दृष्टः कोऽपि भ्रुवानया ॥ निर्निमित्ता न जायंते । ज्ञावाः कामसमुद्भवाः ॥ ५४ ॥ वत्से विं-
 ता न कर्तव्या । चिंतयं मम सांप्रतं ॥ तथा तथा कर्षिण्यामि । सुखितासि यथा यथा ॥ ५५ ॥
 ततश्चेदं समाकर्ण्य । निपत्य मम पादयोः ॥ स्नाता युक्ता प्रतीता च । रेमे च हरिणैः सह ॥ ५६ ॥
 इत्तश्चेतो गवेषंत्या । ग्रामेऽरण्ये जले स्थले ॥ न दृष्टो न श्रुतः कापि । विफलो मे परिश्रमः ॥
 ॥ ५७ ॥ अद्य सुप्तो मया दृष्टो । वत्सायां पुरि मंदिरे ॥ चंद्रशेखराजस्य । तद्वपेऽस्याश्च मनो-
 हरः ॥ ५८ ॥ गते यामे च यामिन्याः । सुप्ते परिजनेऽखिले ॥ दत्त्वापस्वापिनीं विद्या—मानीतो-
 ऽसि मयाधुना ॥ ५९ ॥ वत्स खेदो न कर्तव्यो । ह्यवज्ञातोऽहमेतथा ॥ अज्ञानमथवा लज्जा ।

द्वयमत्रापराध्यति ॥ ६० ॥ सर्वदैव सखल्लेयं । दोषादोषं गुणगुणं ॥ नैव जानात्यतस्तुभ्यं । ना-
 नया दत्तमुत्तरं ॥ ६१ ॥ शरद्व्रसमानानि । मनांसीह मनश्चिनां ॥ बहिरूणानि कार्येण । मध्ये
 शीतानि सर्वदा ॥ ६२ ॥ कन्यकैणामुखी नाम । प्राणेभ्योऽपि मम प्रिया ॥ सा तुभ्यं दीयते वत्स
 । वाक्यं मे मा वृथा कृथाः ॥ ६३ ॥ अत्रांतरे समायाता । सुतारा नाम देवता ॥ दृष्ट्वा ज्ञानुप्र-
 षं पुत्रं । रुद्रकंठं रुरोद सा ॥ ६४ ॥ कृत्वोत्संगे समाघ्राय । पुत्रं मूर्ध्नि मुहुर्मुहुः ॥ सुतारोवाच हे
 वत्स । कुशलं ते शरीरके ॥ ६५ ॥ सर्वत्र कुशलं मात—र्मा कर्षिर्दुःखितं मनः ॥ सुखदुःखानि
 सर्वेषां । समीपस्थानि देह्निनां ॥ ६६ ॥ आतिथेयं समासाद्य । तारातो ह्युचितं ततः ॥ साजन्य-
 वर्धितानंदा । सुतारा मुमुदेतरां ॥ ६७ ॥ परस्परं समालापो । जातस्तारासुतारयोः ॥ कृता विवाह-
 सामग्री । मिलिता वनदेवताः ॥ ६८ ॥ ज्ञानुप्रब्रकुमारेण । प्रशस्ते तिथिवासरे ॥ एणामुखी वि-
 धानेन । परिणीता मुदा तदा ॥ ६९ ॥ कोटिशः स्वर्णरत्नानि । वरवस्त्राणि कोटिशः ॥ दत्तानि
 वनदेवीभिः । सर्वे हि महतां महत् ॥ ७० ॥ ततो गताश्च सर्वे ते । मिलित्वा जिनमंदिरे ॥ पू-
 जा कृता विधानेन । विधाय जिनवंदनं ॥ ७१ ॥ ज्ञानुप्रब्रः पुरोद्भूय । प्रमोदप्ररनिर्भरः ॥ युगा-

दिधर्मकर्तारं । तुष्टुवे तुष्टमानसः ॥ ७२ ॥

युगादिजिन योगीश । योगिगम्य निरंजन ॥ रागद्वेषमहामोह—मुक्तमूर्ते नमोऽस्तु ते ॥
॥ ७३ ॥ अथैव सफलं जन्म । यौवनं जीवितं च मे ॥ शांता कांता शिवा सौम्या । यन्मूर्तिस्ते-
ऽवलोकिता ॥ ७४ ॥ एवं देवं नमस्कृत्य । युगादिजिननाथकं ॥ मंन्पस्थे ततस्तस्मिन् । देव्यः प्रे-
क्षां प्रचक्रिरे ॥ ७५ ॥ प्रगीतं किन्नरैर्गीतं । वादितं व्यतरैः सुरैः ॥ प्रनृत्तं वनदेवीभिः—हर्षवन्नाव-
पुरस्सरं ॥ ७६ ॥ प्रणम्य परमात्मानं । दत्त्वा नीविं द्विलक्षिकां ॥ स्वस्थानं च गताः सर्वे । प्रमोद-
न्नरनिर्भराः ॥ ७७ ॥ माता विसर्जिता स्थाने । वनदेव्योऽपि तथैव च ॥ स्वयं तारा निरोधेन । त-
त्रैवासांचकार सः ॥ ७८ ॥ तारासरःसमुद्भूत—पयःपात्रीष्वनारतं ॥ वनेषु वनखंडेषु । ह्युद्याना-
रामभूमिषु ॥ ७९ ॥ तारा जिनगृहे प्रक्त्या । नृत्यत्येणामुखी सदा ॥ वीणां च वादयत्येष । सु-
ग्रामस्वरमूर्धनं ॥ ८० ॥ एणामुख्या समं तस्य । क्रीडतो यांति वासराः ॥ क्षणात्सौख्यं क्षणाद्दुः-
खं । करोति विधिरंगिनां ॥ ८१ ॥ नक्तं स्वकांतया सार्धं । सुप्तः शुश्राव सुस्वरं ॥ वीणावेणुमृदंगा-
नां । गीतं च श्रुतिकोमलं ॥ ८२ ॥ कांते कोऽयं जनो धन्यो । जिनस्याग्रे मनोरमां ॥ प्रेक्षां क-

रोति पुण्यात्मा । सावोचत् श्रूयतां प्रिय ॥ ८३ ॥ सरःपाखीनिकुंजेषु । सिद्धविद्या नम्रश्रराः ॥ अ-
ष्टाहिकां महापूजां । चक्रुरत्र कृतादराः ॥ ८४ ॥ गम्यते दृश्यते पूजा । कीदृग्विद्याधरो जनः ॥
कीदृशं वादितं तस्य । गीतं नृत्यं च कीदृशं ॥ ८५ ॥ तयोक्तं कांतकायस्त्वं । एकाकी भूमिगो-
चरः ॥ मानर्थः कोऽपि जायेत । तेन यानं न संगतं ॥ ८६ ॥ हितेयं संगतं ब्रूते । संवस्तमृग-
लोचना ॥ न जगाम स्थितोऽत्रैव । नीतिमान् कमलाशयः ॥ ८७ ॥

इतश्च कीर्तिधर्मेण । नक्तं स्वप्नोऽवलोकितः ॥ सिंहासनादहं ब्रष्टः । पतितो मेदिनीतले ॥
॥ ८८ ॥ स्वयं शंक्तिचित्तेन । गणकाय निवेदितं ॥ तेनापि ऋणितं शीघ्रं । ब्रह्मभंगो ऋविष्य-
ति ॥ ८९ ॥ स्वप्नो न संगतो ज्ञाति । न स्यादस्यानृतं वचः ॥ दृढधर्मोऽपि नायाति । नेदं क-
व्याणकारणं ॥ ९० ॥ आसनराः समाहूताः । शिद्वयित्वा विसर्जिताः ॥ शालादृष्यां हुतं यात ।
दृढधर्मगवेषणां ॥ ९१ ॥ कृत्वा सर्वत्र भूयोऽपि । समागह्यत सत्वरं ॥ न जाने तस्य किं वृत्ते ।
साशंकं मम मानसं ॥ ९२ ॥ युग्मं ॥ गतास्ते तब सर्वत । कृता तस्य गवेषणा ॥ न दृष्टो दृष्ट-
मेकत्र । निर्मासमस्थिपंजरं ॥ ९३ ॥ तारासरःसमासन्ने । कांतकांतासमन्वितः ॥ दृष्टश्चैको युवा

कोऽपि । कामदेव इवापरः ॥ ९४ ॥ निषेदुषः पतत्यस्य । नम्रसः सिंहविष्टरं ॥ शिरोपरि धृतं या
 ति । बत्रमस्य नरं विना ॥ ९५ ॥ सव्येतरविभ्रागे च । लुप्ततो वरचामरे ॥ नरं विनापि तस्यैते
 । जीवद्भिः किं न दृश्यते ॥ ९६ ॥ अत्रांतरे समायाता । यो पैका कांतदर्शना ॥ कृतानि मंगला-
 न्यस्य । सर्वाण्यपि तयांजसा ॥ ९७ ॥ प्रणम्य घण्टिता तेन । मुंच मामंब सांप्रतं ॥ तयोक्तं की-
 र्तिधर्मस्य । राज्ये त्वमञ्चिष्विष्यसे ॥ ९८ ॥ इतश्च पंचमेऽह्नि त्वं । निश्चलीकुरु मानसं ॥ माल-
 रिष्या गरिष्ठत्व—मित्युक्त्वा सा तिरोदधे ॥ ९९ ॥ युग्मं ॥ वयमभ्येतदाकर्ण्य । भीतनीता द्रुतं
 द्रुतं ॥ युष्मत्समीपमायाता । पानशौजनवर्जिताः ॥ ३०० ॥ कथितं स्वामिने सर्वं । यथा दृष्टं य-
 था श्रुतं ॥ आसन्नं व्यसनं देव । ह्युपायः कोऽपि चिंत्यतां ॥ १ ॥ कीर्तिधर्मोऽपि तत् श्रुत्वा । च-
 तुरंगबलान्वितः ॥ नगरान्निर्गतः क्रोधा—ऋतः शालाटवींप्रति ॥ २ ॥ दिवा रात्रौ च वेगेन । ह्य-
 खंन्तप्रयाणकैः ॥ तारासरःसमासन्ने । तारासरे कृतस्थितिः ॥ ३ ॥ आरामे च कृतावासं । कीर्ति-
 धर्मं विलोक्य सः ॥ चचाल समरापेक्षी । सिंहो गजघटां यथा ॥ ४ ॥ रे रे गृह्णीत शस्त्राणि ।
 प्रगुणीभव सांप्रतं ॥ सुप्तमत्तप्रमत्तेषु । न प्रहारं करोम्यहं ॥ ५ ॥ एकाकिनं तं दृष्ट्वा । निर्भीकाः

स्थिरमानसाः ॥ शरं कृत्वा समायाताः । प्रवृत्तो दारुणो रणः ॥ ६ ॥ रथस्थेषु गजस्थेषु । वाजि-
 स्थेषु पदातिषु ॥ पतन्सु सत्सु सर्वत्र । संकीर्णानि मेदिनी ॥ ७ ॥ गजस्कंधात्समाकृष्टो । गृध्रे
 षेव भुजंगमः ॥ न ज्ञायते गतः क्वापि । कीर्तिधर्मो नराधिपः ॥ ८ ॥ दत्तावस्वापिनीं निद्रां ।
 शायितं सकलं बलं ॥ अस्तं गते रथौ शत्रौ । यथा पद्मवनं तथा ॥ ९ ॥ तारा समागता दृष्टं ।
 ज्ञानुप्रज्ञविचेष्टितं ॥ प्रतिविद्याविधानेन । नष्टनिद्रं समुत्थितं ॥ १० ॥ कीर्तिधर्मं न पश्यंति । येन
 सार्धं समागताः ॥ तारया कथितं सर्वं । तेभ्यस्तस्य च चेष्टितं ॥ ११ ॥

ततो विरक्तचित्तैस्तैः । प्रथमैः प्रतिपादितं ॥ ज्ञानुप्रज्ञकुमारोऽयं । तस्य स्थाने निवेश्यतां ॥
 ॥ १२ ॥ तारया ज्ञणितं प्रद्वजः । कुरुध्वं स्वसमीहितं ॥ कृतस्य करणं नास्ति । कालक्षेपो न सं-
 गतः ॥ १३ ॥ श्रीविलासपुरे नीतो । राजामात्यपुरस्सरैः ॥ कीर्तिधर्मपदे राज्ये । स्थापितो वरमंग-
 लैः ॥ १३ ॥ राज्ये स्वचिंतका मुक्ता—श्रृंगशेखरसूरयोः ॥ सर्वाः कन्याः परिणीताः । समानीता
 निजांतिके ॥ १४ ॥ त्रिराज्याधिपतिर्जात । उत्खातप्रतिरोपितान् ॥ कुर्वन्नशेषभृषपालान् । गमया-
 मास वासरान् ॥ १५ ॥ पितृसत्काः समायाता । एकदा पुरुषा वराः ॥ मंलिजिः प्रेषिताः संतो ।

भानुप्रननुपांतिके ॥ १६ ॥ कुशलं तस्य तातस्य । चाकृशीर्तर्महौजसः ॥ कुशलं यशसा ताव—न्न
 प्राणैः क्षणभंगुरैः ॥ १७ ॥ श्रुत्वेदं शोकसंभार—त्रांतचेता महीपतिः ॥ न विवेद सुखं दुःखं ।
 जीवितं मरणं तथा ॥ १८ ॥ मूर्धति लब्धवैतन्यः । प्रश्यामास सादरं ॥ सुखमास्ते सदाकालं ।
 कालश्रीः श्रीरिवापरा ॥ १९ ॥ पुरे राज्ये धने धान्ये । लांडागारे च रोधने ॥ सिंहविक्रमराजस्य
 । वर्तते कुशलं ननु ॥ २० ॥ पुरुषाः प्राहुः—नानुकूलाः प्रजास्तस्य । नृणा न वशवर्तिनः ॥ प्रता-
 पः सुसहस्तस्य । धनलभ्ररवेशि ॥ २१ ॥ तस्करास्तरलायंते । हन्यंते प्रांतभूमयः ॥ किं बहुना वि-
 चारेण । सर्वे राज्यं विसंस्थुलं ॥ २२ ॥ तदधिष्ठीयतां शीघ्र—मागत्य पैतृकं पदं ॥ प्रजाश्रितनं
 पाहि । मूलनाशो न संगतः ॥ २३ ॥ श्रियोऽपि ता न शस्यंते । दृश्यंते या न सज्जनैः ॥ तत्
 श्रुत्वामर्षितश्चिते । शरविष्टोव केसरी ॥ २४ ॥ जघान नृतलं मुषट्या । खरुं दृष्टिं ददौ च सः ॥
 देवो वा दानवो वापि । स्वेचरो नृभिगोचरः ॥ २५ ॥ यः करोति पराभूतिं । सिंहविक्रमन्नृजः ॥
 किं तस्य विस्मृतो मृत्युः । कुबुद्धिर्वा विजुंजिता ॥ २६ ॥ शुभं ॥

दूरस्थोऽपि समासन्नः । किं नाहमवलोकितः ॥ निश्चक्राम धराधीशो । लभे गणकसूचिते ॥

॥ ३१ ॥ प्रतापः पश्ये तस्य । मेघमुत्करवेशि ॥ चचाल चतुरंगेण । बलेन भुतमृतलः ॥ ३८ ॥
 स्वत एव समागत्य । राज्ञिः परिवारितः ॥ शालाढ्यां समागत्य । तारया कृतगौरवः ॥ ३९ ॥
 तारान्नरःसमासने । श्यावासं कृतवान् स च ॥ चतुर्वर्णसमाकीर्णं । नानावैश्वसमाकुलं ॥ ३० ॥
 विशालशालसंबलं । खातिकापरिवेष्टितं ॥ विचित्रचित्रसंपन्न—चतुर्गोपुरराजितं ॥ ३१ ॥ पुरं ता-
 रापुरं नाम । स्वल्पकालेन कारितं ॥ दत्तं युगादिदेवस्य । सारामं पुण्यहेतवे ॥ ३२ ॥ चतुर्भिः क-
 लापकं ॥ दानुप्रन्नरैरेण । नाश्रशासनलेखितं ॥ समर्पितं च संघाय । जिनपूजनकृते पुरं ॥ ३३ ॥
 श्यन्यदा ज्ञाणिता तारा । मातर्गङ्गामि सांप्रतं ॥ करसंपुटभादाय । तथापीदं प्रजद्विपतं ॥ ३४ ॥ स-
 म्पणेणामुखी राजन् । दृष्टव्या स्त्रियथा दशा ॥ त्वमस्याः सर्वकार्येषु । हर्ता कर्ता च संपदं ॥ ३५ ॥
 चचाल स्वप्रतापेन । समाक्रान्तमहीतलः ॥ पश्चिमां दिशमाश्रित्य । प्रज्ञाते सविता यथा ॥ ३६ ॥
 श्यागंडं समाकर्ण्य । दानुप्रन्नरशधिपं ॥ सिंहविक्रमराजेन । मत्सरेण पलायितं ॥ ३७ ॥ बह्नि-
 वासितो राजा । समये च प्रवेक्षितः ॥ कृतदर्शिशोचं नगरं । मंचमालाविराजितं ॥ ३८ ॥ सोत्कंठा-
 श्च प्रजाः सर्वा । दर्शनार्थं समागताः ॥ अहो रूपमहो रूप—महो कर्तिर्मनोहरा ॥ ३९ ॥ सक

दानि कलत्राणि । अहो तुल्यः समागमः ॥ अणुक्त्वो विधिः पुंसां । किं किं यत्र करोत्यहो ॥
 ॥ ४० ॥ इत्येवं सर्वलोकैः । श्लाघ्यमानः पदे पदे ॥ विवेश मंदिरं पैंद्र्यं । राजमानो नृपश्रिया
 ॥ ४१ ॥ पूजयित्वा यथायोग्यं । लोकः सर्वो विसर्जितः ॥ स्थितः सिंहासने राजा । प्रधानपरिवा-
 रितः ॥ ४२ ॥ यदर्शं वयमायाता । यश्च मे हृदि वर्तते ॥ अग्रे विक्रमभूपात्रः । स किं नो नात्र
 दृश्यते ॥ ४३ ॥ मंत्रिणोक्तं च किं तेन । मत्सरहृन्नबुद्धिना ॥ नाऽधन्यश्च जनो येन । देवदर्श-
 नमर्हति ॥ ४४ ॥ महेंद्रमातुलेनापि । राज्यश्रीरिव दुर्लभा ॥ राज्यश्रीकन्यका दत्ता । विस्तरेण
 विवाहिता ॥ ४५ ॥ गुणानुरक्तनिःशेष—लोकमुध्वत्कंदर्कं ॥ प्रणताशेषसामंतं । विनमन्मंत्रिमंडलं
 ॥ ४६ ॥ पात्रयतोऽप्रयासेन । रभ्यं राज्यचतुष्टयं ॥ कामन्नोगान् यथाकामं । भुंजानस्यानुवासरं ॥
 ॥ ४७ ॥ संसारसुखसंदोह—मममूर्तेर्महात्मनः ॥ संजातयोग्यपुत्रस्य । गतः कात्रः क्रियानपि ॥
 ॥ ४८ ॥ विनिर्विशेषकं ॥

अन्यदा शुक्नालोक—केवद्वयव समागतः ॥ वंदनार्थं गतो राजा । प्रवृत्तैर्नगरैः सह ॥ ४९ ॥
 केवली कथयामास । धर्मं दुर्गतिनाशनं ॥ हितश्च सर्वजीवानां । सर्वजंतुसुखावहं ॥ ५० ॥ अथ

धर्म-
प्रस्तावमासाद्य । ज्ञानुपन्नचपोऽवदत् ॥ पूर्वजन्मनि लोकेऽ । किं मया सुकृतं कृतं ॥ ५१ ॥ येने-

टीका

१८६

दृक्ता महाजोगा । रथं राज्यचतुष्टयं ॥ कांताः कांताः सुपुत्राश्च । श्रियः सर्वमनोहराः ॥ ५२ ॥
शुभं ॥ केवलयुवाच ज्ञो राजन । संक्षेपात् शृणु कारणं ॥ शुभशुभपदार्थानां । पुण्यपापे निबंध-
नं ॥ ५३ ॥ संमस्तीह कलिंशेषु । सुखावासं महापुरं ॥ धाराख्या निर्धना नारी । तत्रोवास निर-
न्वया ॥ ५४ ॥ नानाकोलसमाकीर्ण—कुटीरकनिवासिनी ॥ कुशासाहादना नित्यं । कुकर्मशतका-
रिणी ॥ ५५ ॥ शुभं ॥ तैलकर्ष समादाय । सापणाद्वलिता सती ॥ विवेश मंदिरं जैनं । राजह-
स्तित्रयाकुला ॥ ५६ ॥ अहो महति संसारे । जीवद्भिः किं न दृश्यते ॥ यद् दृश्योऽदृश्यपूर्वोऽयं ।
देवदेवो जिनेश्वरः ॥ ५७ ॥ ज्ञांतः सौम्यः सदाकारः । प्रदीपोद्योतिताननः ॥ गतरागो गतद्वेषो ।
गतमोहो निरंजनः ॥ ५८ ॥ शुभं ॥ अस्मैव पुरतो ज्ञाति । प्रदीप इति मे मतिः ॥ दृश्यालोक्य
तया दत्तः । प्रदीपः स्नेहपूरितः ॥ ५९ ॥ अन्वमोदि चिरं कालं । रोमांचांचितगात्रया ॥ बद्धं प-
रजवायुर्बुक्कं । जोगसारं तदा तथा ॥ ६० ॥ शुभं ॥ मृत्वा कालेन संजातो । ज्ञानुश्रीपरमोदरे ॥
ज्ञानुपन्न इति ख्यातः । स च त्वं मेदिनीपते ॥ ६१ ॥ श्रुत्वेदं श्रवनालोक—ज्ञाषितं मेदिनीप-

तिः ॥ सद्यः संजातवैराग्यो । निजजातिसरोऽत्रवत् ॥ ६२ ॥ ततश्च जणितस्तेन । शुवनालोका-
 केवली ॥ यद्यस्ति योग्यता स्वामिं-स्तदा दीक्षा प्रदीयतां ॥ ६३ ॥ केवलयुवाच भूपेश । महदेत-
 त्प्रयोजनं ॥ संगतं सर्वजीवानां । विशेषेण जवादशां ॥ ६४ ॥ व्रतमेतन्महापुण्यै—स्तीर्थनाथैः
 स्वयं कृतं ॥ चक्रवर्तिन्निराचीर्णं । बलदेवैर्निषेवितं ॥ ६५ ॥ परं सम्यक्समालोच्य । ह्यंगीकारोऽ-
 स्य संगतः ॥ सुकुमारशरीरस्त्वं । कष्टमत्र पदे पदे ॥ ६६ ॥ तथाहि—

यदिदं प्रव्रजनं नाम साक्षाद्ब्राह्मण्यां तरणमेतत्स्वयंचरमणस्य, प्रतिश्रोतोगमनमेतद्गंगायाः, च-
 र्णमेतद्वोहमययवानां, भरणमेतत्सूक्ष्मपवनेन कंबलमुत्कोच्याः, श्रेयनमेतच्चिरसा सुरगिरेः, मान-
 ग्रहणमेतत्कुशाश्रेण नीरधेः, नयनमेतदंबिदुपातं धावतो योजनशतं तैलपूर्णपात्र्याः, तान्नमेतत्स-
 व्यापसव्यत्रमणशिलाष्टचक्रवर्तिविवरणगामिना शिलीमुखेन वामलोचने पुत्रिकायाः, त्रमणमेतद-
 नपेक्षितपादपातं निशातकरवालधारयामिति, यतोऽत्र परिषोढ्याः परीषदाः, निराकर्तव्या दैत्याशु-
 पसर्गाः, विधातव्या ममस्त्वापयोगनिर्वृतिः, वोढव्यो यावत्कथं सुरगिरिगुरुश्यादशशीलांगसहस्रभा-
 रः, वर्तितव्यः सकलकालमात्मा माधुर्या वर्तनया, निश्चल्यो विकृष्टतपो निर्देहः, सात्मीजावतां ने-

तन्व्यः सप्तदशभेदत्रिभः संयमः, समुन्मूलयितव्या रागादयः, निरोधव्यो हार्दतमःप्रसरः, किं बहुना? निहंतव्योऽप्रमत्तचित्तैर्मोहमहावेताल इति, मुडुशयनाहारखालितं पादितं तावकं शरीरकं, अपर्या-
लोचितकारितकारिता हि महतेऽनर्थार्थेति. राजाह—ज्ञावन्नंगीकृतं सर्वं । कष्टजातं मयाधुना ॥
विधायानुग्रहं देहि । शीघ्रं ज्ञाणवतं व्रतं ॥ ६६ ॥ वंदित्वा द्रुवनालोकं । ततः स्वग्रहमागतः ॥
प्रोक्तः सर्वोऽपि वृत्तांतः । प्रधानानां महीभुजां ॥ ६७ ॥ राजश्रीसंज्ञवं पुत्रं । विजयं विश्वविश्रुतं ॥
स्वराज्ये स्थापयामास । ज्ञानुप्रजनरेश्वरः ॥ ६८ ॥ सूरश्रीसंज्ञवं सूरं । केशलाकुक्षिसंज्ञवं ॥ सूरसे-
नाज्ञिवं पुत्रं । कलाकैशखलाखालिनं ॥ ६९ ॥ एणाचंद्राज्ञिवं पुत्र—मेणामुर्याः समुद्भवं ॥ तयो
मातामहे राज्ये । ह्यभिषिच्य विसर्जिताः ॥ ७० ॥ ह्यन्यदपि यथायोग्यं । धर्मकर्म विधाय सः ॥
निष्क्रान्तो द्रुवनालोक—केवलिनः पदांतिके ॥ ७१ ॥ त्रिदिविशेषकं ॥ ह्यांगमाधिगमाज्जातो ।
गीमार्थो गतमत्सरः ॥ विजहार महीणीते । ज्ञानुप्रजमहामुनिः ॥ ७२ ॥ प्रशमामृततृप्तात्मा । कृ-
मालंभुतविग्रहः ॥ निर्ममो निरहंकारो । गतरागो जितेंद्रियः ॥ ७३ ॥ सर्वजीवात्रयं दत्त्वा । तपस्त-
त्त्वा मुडुस्तरं ॥ परिषाढ्यामलं शीलं । विनाव्य वरनाथनाः ॥ ७४ ॥ विशुद्धसंयमस्थानो । हत्त्वा

धातिचतुष्टयं ॥ उत्पद्य केवलज्ञानं । जगाम परमं पदं ॥ १५ ॥ युग्मं ॥ सर्वज्ञपुरतो दत्तो । दी-
 पो नावपुरस्सरं ॥ लोकदधेऽपि संसृते । सत्कल्याणपरंपरां ॥ १६ ॥ इति दीपपूजाफलं समाप्तं ॥
 दीपपूजाफलं प्रोक्तं । लोकदधयसुखावहं ॥ संप्रत्यङ्गतपूजायाः । श्रूयतां कथ्यते फलं ॥ १ ॥
 पंचालविषयस्यांतः । पुरं कांपिद्व्यसंज्ञितं ॥ तत्रासीन्नृषधो नाम । राजा सर्वजनप्रियः ॥ २ ॥ ता-
 रप्रजात्रिधः श्रेष्ठी । पुरकार्पविविंतकः ॥ समग्रनैगमशाम—शामणी राजसंमतः ॥ ३ ॥ तारप्रजा
 प्रिया तस्य । त्रयांक्रम्येव रोहिणी ॥ स्त्रीजनोचितनिःशेष—कलाकौशलज्ञादिनी ॥ ४ ॥ तारप्र-
 जस्तथा सार्धं । हुंके विषयजं सुखं ॥ चिंतानंतरनिःशेष—पूर्यमाणमनोरथः ॥ ५ ॥ अन्वदा प-
 श्रमे यामे । यामिन्यास्तदपशापिनी ॥ स्वप्ने शुभमिदं स्वप्नं । तारप्रजा समैकृत ॥ ६ ॥ यथा मे
 सर्वतो गेह—माकीर्णं कणराशित्रिः ॥ कोष्ठगाराणि सर्वाणि । कर्णैः पूर्णानि द्रांत्यलं ॥ ७ ॥
 प्रबुद्धा च समुत्थाय । गत्वा रत्नसमीपके ॥ यथा दृष्टं तथा सर्वं । तुष्टा तस्मै न्यवेदयत् ॥ ८ ॥
 तेनात्राणि प्रिये श्रेष्ठः । पुत्रस्त्व भविष्यति ॥ सर्वदक्षणसंपूर्णो । वृद्धिर्कृत्सर्वसंपदां ॥ ९ ॥ सत्यं
 नवतु ते वाक्य—मित्युक्त्वा हृष्टमानसा ॥ जगाम निजकस्थाने । दधौ गर्धं यथासुखं ॥ १० ॥

गतेषु त्रिषु मासेषु । तस्याजनि च दोहदः ॥ यथा तंरुजदानेन । लोकं सुस्थीकरोभ्यहं ॥ ११ ॥
 पृष्ट्या च तथाचष्ट । श्रेष्ठिनः स विशेषतः ॥ तेनापि पूरितस्तूर्णै । तुष्टा तारप्रजाजनि ॥ १२ ॥ ग-
 र्जाधानत आरभ्यः । श्रेष्ठिनः संपदा सह ॥ सर्वतोऽपि प्रवर्धते । कणा गर्जानुजावतः ॥ १३ ॥
 चिंतानंतरनिःशेष—पूर्यमाणसुदोहदा ॥ सुखं सुखेन सा गर्जा—सुवाह मुदितानना ॥ १४ ॥
 मासानां नवकेऽतीते । सार्धं सप्तदशाधिके ॥ सासूत सुंदरं पुत्रं । सर्वदक्षुणसंयुतं ॥ १५ ॥ का-
 रितं च ततः पित्रा । महर्था बंधुभिः सह ॥ सर्वलोककृतानंदं । वर्धापनकमुच्चकैः ॥ १६ ॥ समये
 च कृतं तस्य । नाम स्वप्राप्तुसारतः ॥ कणसार इति ख्यातं । महामहपुरस्सरं ॥ १७ ॥ अथासौ व-
 र्धते बालो । धात्रीपंचकलादितः ॥ सार्धं कलाकलापेन । पुण्यानो वपुषः श्रियं ॥ १८ ॥ कास्त्रि-
 न यौवनं प्राप्तः । कामिनीजनमोदकं ॥ श्रेष्ठिपुत्रीं सुताराख्यां । परिणिन्द्ये च कन्यकां ॥ १९ ॥
 युंजानस्य यथाकामं । कामजोगांस्तथा सह ॥ गहंति प्रीतचित्तस्य । कणसारस्य वासराः ॥ २० ॥
 अथान्यदा समं भिवै—र्नानाक्रीडापरायणः ॥ कणसारो दलन वीथ्यां । ददृशे राजकन्यया ॥
 ॥ २१ ॥ कामवेदमनि गहंत्या । सुदर्शनारख्या तदा ॥ आलोकितश्च सस्त्रिहं । सादरं स्त्रियधचक्षु

षा ॥ ३२ ॥ युगं ॥ विद्या च कामदेवेन । ततः सा निश्चितैः शरैः ॥ संततं तं प्रपश्यंती । चिं-
 तयंती च तद्गुणान् ॥ ३३ ॥ कायेनैव न चित्तेन । गता सा काममंदिरं ॥ संपुञ्ज्य कामदेवस्य ।
 प्रतिमामद्भुताकृतिं ॥ ३४ ॥ कणसारस्य रूपेण । मोहिता वदिता कृणात् ॥ कामश्लथहीतासा
 —गगनराजमंदिरे ॥ ३५ ॥ त्रिनिर्विशेषकं ॥

सुसा सुंदरपर्यंके । न च प्राप मुखसिकं ॥ दृदशे च तथावस्था । धान्या पृष्ठा च सा यथा
 ॥ ३६ ॥ बाधते किमु ते वत्से । सदुःखा येन दृश्यसे ॥ वारंवारं तथाप्येवं । सादरं पृच्छ्यमानया
 ॥ ३७ ॥ प्रोक्तः सर्वोऽपि वृत्तांतः । कणसारकृणादिकः ॥ तदंब त्वं कुरु यत्नं । यथा मे स्यादग्नी-
 क्षितं ॥ ३८ ॥ युगं ॥ धान्या च तत्कृणादेव । तस्या मातुर्निर्वेदितं ॥ तथापि नरनाथस्य । ते-
 नोचे नातिचारिंदं ॥ ३९ ॥ यद्वाजपुत्रिकायास्तु । संबंधो वणिजा सह ॥ तथाप्येवं करिष्यामि ।
 मस्तुता लज्जतां धृतिं ॥ ३० ॥ ततस्त्वारप्रजश्रेष्ठी । समाहूतो महीशुजा ॥ वृत्तांतं सर्वमाख्याय ।
 सादरं जणितो यथा ॥ ३१ ॥ दत्तेयं कणसारस्य । मया पुत्री सुदर्शना ॥ निर्विचारमिदं कार्यं ।
 कालक्षेपं विना कुरु ॥ ३२ ॥ देव एव विजानाति । किमत्र ब्रूमहे वयं ॥ द्रस्युत्तवा नृपतेर्विक्रयं ।

श्रेष्ठिना प्रत्यपद्यत ॥ ३३ ॥ शोचने तिष्ठिनक्षत्रे । महर्ष्यां विहितोत्सवं ॥ वृत्तं तयोः प्रमोदन ।
पाणिग्रहणमंगलं ॥ ३५ ॥ दत्ताश्च ऋशुजा तस्मै । वाजिनः स्यंदना गजाः ॥ कोशश्च द्रव्यसंपूर्णः ।

प्रासादाश्च मनोहराः ॥ ३५ ॥

अथासौ कणसारोऽपि । विलसन् राजलीलया ॥ सुदर्शनायुतारारथा—संयुक्तो युक्तकारकः
॥ ३६ ॥ राज्ञा च राजलीकैश्च । दृश्यमानः सगौरवं ॥ कुर्वन् वंशुजनानंदं । कालं नयति नीति
मान् ॥ ३७ ॥ शुभं ॥ अन्वया च निजे राज्ये । ऋषतिस्तृप्तिकारकं ॥ कणसारं व्यवस्थाप्य । पथौ
विजययात्रया ॥ ३८ ॥ कणसारोऽपि तद्वाज्यं । संपालयति नीतितः ॥ उष्टानां निग्रहं कुर्वन् । शि
ष्टानां पालनं तथा ॥ ३९ ॥ एवं च राजलीकानां । संमतो रंजितप्रजः ॥ सर्वाण्यपि निरुत्सेको ।
राज्यकार्याणि चिंतयन् ॥ ४० ॥ राज्ञोऽस्य वल्लजादेव्या । चंद्रकांतान्निधानया ॥ गवाक्षगतया दृ
ष्टे । नेत्रानंदविधायकः ॥ ४१ ॥ शुभं ॥ ततः सा चिंतयामास । तद्गुणाद्विप्रमानसा ॥ अहो रू
पमहो रूप—महो कांतिरहो गतिः ॥ ४२ ॥ अहो देहस्य लावण्य—महो मधुरता गिरां ॥ वा
तांयां श्रूयते कामो । मन्ये कामोऽयमेव हि ॥ ४३ ॥ तदत्र पद्ययं कामी । गत्वा कामं न काम्य-

ते ॥ तदेदं यौवनं रूपं । नरजन्म च निष्फलं ॥ ४४ ॥ विचिंत्यैवं तथा दासी । प्रेषिता तस्य स-
 न्निधौ ॥ पृष्टा तेन यथा ज्ञेदे । निवेद्य प्रयोजनं ॥ ४५ ॥ तयोक्तं चंद्रकांताया । देव्याः शरीर-
 कारणं ॥ तदेहि सत्वरं देवी । प्रतिजागर्थतामिति ॥ ४६ ॥ श्रुत्वेदं कणसारोऽपि । चंद्रकांतांतिकं
 गतः ॥ प्रणम्य भणितं तेन । किमंभ बाधते तव ॥ ४७ ॥ तथापि प्रकटं चैव । हावन्नावपुरस्सरं ॥
 जक्तः समंथरैर्नैत्रैः । सर्वांगं वीह्य लीलया ॥ ४८ ॥ यथेदं मामकं देहं । संतप्तं कामवह्निना ॥
 स्वांगसंगजलप्लवै—स्वं निर्वापय सांप्रतं ॥ ४९ ॥ मदीयां प्रार्थनामेनां । सर्वथा माहृथा वृथा ॥
 म्रियेऽहमन्यथा नाथ । त्वद्विरहाभ्रपीमिता ॥ ५० ॥ श्रुत्वेदं कणसारोऽपि । ब्रूते स्वेदवशं गतः ॥
 मामात्राणि च यन्निधं । मातरेवंविधं वचः ॥ ५१ ॥ यन्मनसापि नो चिंत्यं । लोक्रद्वयविरोधकं ॥
 तत्कथं त्वयका पापं । वचसा प्रकटीकृतं ॥ ५२ ॥ प्राणत्यागोऽपि नो कर्म । करिष्याम्यहमीदृशं ॥
 तदंब मुंच गन्नामि । किं वृथा बहुजल्पितैः ॥ ५३ ॥ एवमुक्त्वा गतस्तूर्णं । कणसारो निजाश्रयं ॥
 सापि तंप्रति सार्वेशा । जाता मत्सरिणी दृढं ॥ ५४ ॥

अथ कात्वेन दिव्यानां । कृत्वायातो नराधिपः ॥ प्रविष्टश्च पुरे तुष्टः । क्रमाच्च निजमंदिरे ॥

॥ ५५ ॥ ततो राज्ञे प्रणामार्थं । पौरलोकः समागतः ॥ तेनापि च यथायोगं । स सन्मान्य वि-
 सर्जितः ॥ ५६ ॥ पृष्टश्च निजका लोका । ह्यमात्याद्या नियोगिकाः ॥ यथा लो ह्यत्र सर्वत्र ।
 शुष्माकं क्षेम वर्तते ॥ ५७ ॥ कणसारकुमारो वा । शुष्मानाश्रित्य कीदृशः ॥ प्रजासु वापि कीदृ-
 क्तः । श्रुत्वेदं तैः प्रजल्पितं ॥ ५८ ॥ देव देवप्रसादेन । क्षेमः सर्वत्र वर्तते ॥ कणसारस्तु निः-
 शेष—गुणरत्नमहोदधिः ॥ ५९ ॥ येन चिंतयता राज्यं । दुष्टलोकं निगृह्णता ॥ रङ्गता शिष्टलोकं
 च । गुणग्राही जनः कृतः ॥ ६० ॥ एवं पृष्ट्वा च दृष्ट्वा च । कृत्वापि च यथोचितं ॥ विसर्ज्य च
 निजं लोकं । राजेन्द्रोत्तःपुरं ययौ ॥ ६१ ॥ यावच्च पश्यति तत्र । चन्द्रकांतवलोकित्वा ॥ विमनस्का
 विदीर्णिणी । भूमौ विन्यस्तदृष्टिका ॥ ६२ ॥ महामन्थुन्नराकांता । सखेदा दुःखनिर्भरा ॥ ध्यायं-
 ती किंचिद्व्यक्तं । ब्रह्मवेव योगिनी ॥ ६३ ॥ शुभं ॥ ततः सा प्रश्रिता राज्ञा । किमर्थं दुःखि-
 ता प्रिये ॥ तवाज्ञा खंडिता केन । सखेदा केन दृश्यसे ॥ ६४ ॥ सा प्राह किमहं राजन । कथ-
 यामि तवाग्रतः ॥ कथितं यत्तु नो कोऽपि । श्रद्धातुमपि शक्यति ॥ ६५ ॥ राजाह किं तवानेन ।
 यदि कथ्यं जणस्व मे ॥ तथा तथा करिष्यामि । यथा ते जायते धृतिः ॥ ६६ ॥ सा प्राह देव

योऽयं ते । जामाता राज्यचिंतकः ॥ तेनाहं प्रार्थिता बाढं । विषयासेवनंप्रति ॥ ६९ ॥ विदारिता
 च पापेन । दारुणं नखकोटिभिः ॥ कष्टेन रक्षितं शीतं । ब्रवीमि किमतःपरं ॥ ६७ ॥ श्रुत्वेदं त-
 त्कृणादेव । निष्क्रांतैतःपुरान्नुपः ॥ कणसारं समाहूय । तेन निर्नीर्स्मितो यथा ॥ ६७ ॥ रेरे ड्रष्ट
 दुराचार । महापापाधमाधम ॥ किमन्या निष्ठिता मूढ । रूपवत्यः कुलस्त्रियः ॥ ७० ॥ महाराजनिपि
 येन त्वं । नैवं त्यजसि मूढधीः ॥ तरुह गह मे दृष्टि—मार्गादिपि पुरादपि ॥ ७१ ॥ देशोऽपि मा-
 मकस्त्याज्यः । को दृश्यति मुखं तव ॥ नामापि श्रूयते नैव । यत्र तत्र ब्रजाधुना ॥ ७२ ॥ प्रसाद-
 इति संजल्प्य । कणसारोऽपि सत्वरं ॥ प्रणम्य च्युजः पादा—वपमानजरेरितिः ॥ ७३ ॥ समुह्राय
 ततः स्थाना—देकावयेव विषादवान् ॥ अनात्ययैव बंधूना—मुत्तरात्रिमुखं ययौ ॥ ७४ ॥ युग्मं
 ॥ पूर्वं मित्रसमो ऋत्वा । पश्चाद्भ्रुसमोऽजनि ॥ नरेद्रः कणसारस्य । राज्ञां मैत्री स्थिरा न हि ॥
 ॥ ७५ ॥ यतः—काके शौचं द्यूतकारे च सत्यं । सर्पे क्वांतिः स्त्रीषु कामोपशांतिः ॥ क्लीवे धैर्यं म-
 द्यपे तत्वचिंता । राज्ञां मैत्री केन दृष्टा श्रुता वा ॥ ७६ ॥ नानाजननदीकीर्णं । नानाग्रामपुरकुलं
 ॥ परित्राभ्यन्महीपीठं । स संप्रापोत्तरापथं ॥ ७७ ॥

तत्रास्ति शास्त्रिपुराख्यो । ग्रामो ऋरिजनालयः ॥ बहिस्रस्य वटस्याधः । श्रान्तवान्निषसाद् सः
 ॥ १८ ॥ दृष्टश्च तत्र वासव्य—धान्यसारकुटुंबिना ॥ पृष्टश्च सादरं गत्वा । यथा कस्मादिह्वागतः
 ॥ १९ ॥ गंतव्यं जवता कुत्र । किंवा नाम कुतः च ते ॥ तेनाज्ञाणि महाजाण । बृहतीयं कथा
 मम ॥ ८० ॥ युष्मं ॥ कथं वा कथ्यते नद् । स्वयमेव जनाग्रतः ॥ स्थानत्रहेन सत्पुंसा । कुलशी-
 लादिकं निजं ॥ ८१ ॥ किंच—लहुश्रंति लहुं पुरिसं । मेरुसमाणंपि दो अकज्जादं ॥ अण्णपसं-
 सा परनिंद—णा य पयमंपि किज्जाता ॥ ८२ ॥ श्रुत्वेदं धान्यसारोऽपि । मनस्येवं व्यचिंतयत् ॥
 अहो वरकुलोत्पन्नः । कोऽप्ययं सुपुमानिति ॥ ८३ ॥ तेनायं पृच्छ्यमानोऽपि । नाख्याति निजकां
 कथां ॥ आकृत्यैवास्य मन्येऽयं । ऋतपूर्वमहोदयः ॥ ८४ ॥ यतः—यत्नाकृतिर्गुणास्त्र । गुणिनः
 संपदो भुवं ॥ श्रीमत्याज्ञां परां प्राहु—स्ततो राज्यं महोदयः ॥ ८५ ॥ लक्ष्णानि च दृश्यंते ।
 यादृशान्यस्य विग्रहे ॥ तैरस्य निश्चितं ज्ञावि । ऋरिवैजवमुत्तमं ॥ ८६ ॥ विचिंत्यैवं करे कृत्वा—
 नीतस्तेन निजे गृहे ॥ कृत्वा खानादिकं सर्वं । जोजितश्च सर्गौरखं ॥ ८७ ॥ दत्ता शास्त्रिप्रजा क-
 न्या । शुभेऽह्नि परिणामितः ॥ समर्पितं गृहं चैकं । चारुकृत्येन संयुतं ॥ ८८ ॥ दत्तं तस्मै तथा

चैकं । शालिक्षेत्रं मनोहरं ॥ रोपिताः शालयस्तत्र । जाता भूरिफलपदाः ॥ ८७ ॥ लघुक्षेत्रेऽपि
 नृयांसो । जायंते तस्य शालयः ॥ पुण्यानि फलदानीह । ज्यवसायो न देहिनां ॥ ८८ ॥ ए-
 वं च सर्वधान्यानि । जायंते तस्य कर्षणे ॥ सर्वलोकातिशायीनि । प्रतिवर्षं यथोत्तरं ॥ ८९ ॥ ना-
 नाधान्यभूताः पाद्याः । प्रभूतास्तेन कारिताः ॥ धान्यविक्रयतो जातं । द्विविधं चातिपुष्कलं ॥ ९० ॥
 तथा गावो महिष्यश्च । बलीबर्हस्तुरंगमाः ॥ जष्ट्रा गंत्रीविशेषाश्च । प्रभूतास्तस्य जङ्घिरे ॥ ९१ ॥
 इत्थं कदांतरेणैष । धान्यं वृष्ट्या ददात्यलं ॥ यथेहं सर्वलोकेभ्यो । ग्रामे ग्रामे पुरे ॥ ९२ ॥
 स्तोकेनापि च कालेन । विस्तृतो नृसिंपदा ॥ औदार्यादिगुणग्रामैः । परां ख्यातिमवाप च ॥
 ॥ ९३ ॥ देशे च तत्र सर्वत्र । ग्रामे ग्रामे पुरे ॥ तेनानेके महापद्या । धान्यपूर्णां निवे-
 द्दिताः ॥ ९४ ॥ एवं च तत्र सर्वत्र । देशे ग्रामपुरादिषु ॥ राज्ञिः सर्वलोकेश्च । मान्यमानस्य
 सादरं ॥ ९५ ॥ शालिप्रज्ञासमेतस्य । श्रुंजानस्यार्थसंपदः ॥ श्रीमतः कणसारस्य । गतः कालः
 कियानपि ॥ ९६ ॥

अथान्यदा च पांचाल—देशेऽजनि सुदारणं ॥ दुर्निदं बहुकालीनं । जातोऽयं न कणक्षयः

॥ ७७ ॥ मूढ्येनापि यदा धान्यं । लोकैस्त्व न द्रव्यते ॥ ततोऽसौ निषधो राजा । सचिंतोऽज-
 नि मानसे ॥ १०० ॥ अहो ऋथिनोपेतः । कोषोऽयं मेऽस्ति पुष्कलः ॥ परं धान्यं ममापीह ।
 कोष्ठगारेषु निश्चितं ॥ १ ॥ ततः सर्वं समाहूता । नागस मंत्रिणस्तथा ॥ उक्ताश्च ते यथां ज्ञो-
 ज्ञो । सांप्रतं किमु कुर्महे ॥ २ ॥ मूढ्यमस्ति न धान्यानि । क्षुधया भ्रियते जनः ॥ तद्व चिंत्य-
 तां कश्चि—दुपायो येन जीव्यते ॥ ३ ॥ अत्रांतरे गुणश्रेष्ठः । श्रेष्ठी तारप्रज्ञोऽवदत् ॥ अहो रा-
 जन्नहं किंचि—दास्यामि यन्मया श्रुतं ॥ ४ ॥ श्रूयते कणसारस्य । उत्तरपथमंडले ॥ ग्रामे च
 धान्यपुरस्ये । प्रवृत्तकणसंग्रही ॥ ५ ॥ यद्यसौ मामकः पुत्र—स्तत्कणा अपि मामकाः ॥ त्र्यधा-
 न्यः कोऽपि तन्नामा । तदा तद्व्याजसंशयः ॥ ६ ॥ राजाह यदि ते पुत्रो । नासावन्न समेभ्यति ॥
 यतो निष्कासितो देशा—त्रिभर्त्स्य स मया पुरा ॥ ७ ॥ श्रेष्ठ्याह सत्यमेवेदं । यद्देवेन प्रजाधि-
 तं ॥ तथापि प्रेष्यते कश्चि—क्षेखहस्तो निजो नटः ॥ ८ ॥ श्राव्यते च स वृत्तांतः । सर्वकणक-
 यादिकः ॥ आकर्ण्य श्रेष्ठिनो वाक्यं । वृत्तजापि तथा कृतं ॥ ९ ॥ गतश्च स पुमांस्त्व न । दोषस्त-
 स्मै समर्पितः ॥ उहोव्य वाचितो दोष—स्तदर्थश्चावधारितः ॥ १० ॥ लिखित्वा कणसारोऽपि । मं-

तिलेखं सविस्तरं ॥ समर्थं प्रेषयामास । तं व्रटं त्वरितैः पदैः ॥ ११ ॥ तेनापि शीघ्रमगत् ॥ श-
 द्धो लेखः सर्पणितः ॥ वाचयामास लेखं तं । स्वयमेवाथ व्रूयति ॥ १२ ॥ यथा देशान्तरस्थोऽपि ।
 तातायं तावको जनः ॥ कणा अपि मदीया ये । ते सर्वेऽपि च तावकाः ॥ १३ ॥ गृह्यतां च य-
 श्याकामं । निस्सार्यतां जनोऽखिलः ॥ ततस्त्वारप्रजादीनां । संमतेन महीशुजा ॥ १४ ॥ बहवः प्रे-
 षिता जुष्टा । धान्यानयनहेतवे ॥ ते पत्तनं गतास्तत्र । कणसारस्य सन्निधौ ॥ १५ ॥ युग्मं ॥
 भुक्त्वा तेनापि धान्येन । प्रेषिताः शीघ्रमेव हि ॥ तथान्ये जुष्टसंघाता । बहुधान्यभृता निजाः ॥
 ॥ १६ ॥ व्रूयोव्रूयोऽपि व्रूयांसः । प्रेषितास्तेन व्रूयजे ॥ पांचालेषु ततः सौस्थ्यं । कणसारकणैर-
 व्रत् ॥ १७ ॥ युग्मं ॥ जीवितशा च संजाता । लोकानां तदनंतरं ॥ ततस्तुष्टेन व्रूयेन । पौरलो-
 कैः समन्विताः ॥ १८ ॥ प्रेषिता मंत्रिसामंता—स्तस्थानयनहेतवे ॥ प्रासास्ते कणसारोऽपि । ताव-
 सन्मान्य यथोचितं ॥ १९ ॥ स्वकीयं सर्वमादाय । कांपिद्यपुरमागतः ॥ व्रूयजापि महर्ष्यासौ ।
 पुरमन्थे प्रवेक्षितः ॥ २० ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥

दत्ता पूर्वस्थितिः सर्वा । साधिका कामितस्तथा ॥ श्रेष्ठितारप्रजाद्यांश्च । बंधून् पुरजनांस्तथा

॥ ३१ ॥ प्रणनाम यथायोगं । सन्मानं च चकार सः ॥ मिलिता च सुतोराख्या । सुदर्शना च स-
 त्रिया ॥ ३२ ॥ युग्मं ॥ ततः शालिप्रजा चक्रे । प्रणमं सादरं तयोः ॥ ततो जार्यात्रियोपेतो । हुं-
 जानो भोगसंपदं ॥ ३३ ॥ बद्धजो भृशजोऽत्यर्थं । लोकानां च विशेषतः ॥ शशीव बंधुलोकानां ।
 कुर्वाणो नयनोत्सवं ॥ ३४ ॥ महासौख्याणैर्वे मग्नो । गमयतिस्म वासरान् ॥ भुक्ता लोणाश्रिरं ते-
 न । जाताः पुत्रा मनोहराः ॥ ३५ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ तत्रश्च युक्तजोगत्वा—रुर्मं चित्तं ददात्य-
 सौ ॥ अन्त्या मेघनादाख्या । मेघनादसमप्रजाः ॥ ३६ ॥ संसारसागरोत्तार—सेतवो जव्यदेहि-
 नां ॥ चतुर्हानसुविज्ञान—समस्तजवविस्तराः ॥ ३७ ॥ जवकांतरनिस्सार—सार्धवाहसमा नृणां
 ॥ जवायुधमहोद्याने । स्थाने मुनिजनोचिते ॥ ३८ ॥ समागत्य स्थितास्तत्र । सूरयो धर्मदेश-
 काः ॥ वंदनार्थं गतो राजा । लोकाश्च बहवस्तथा ॥ ३९ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ प्रारब्धा देशना
 स्या । जव्यबोधप्रदायिनी ॥ मेघनादध्वनिनोच्चै—मेघनादमुनीश्वरैः ॥ ३० ॥ ज्ञो ज्ञो जव्याः
 शृणुत विशदं मामकं वाक्यमेतत् । कर्णं दत्त्वा विगतविकथं द्वेषरागव्यपेतं ॥ संसाराब्धेस्तरणतरि-
 काकल्पमासोपदिष्टं । यत्कल्याणं त्विह परभवे तिष्ठतां गहतां च ॥ ३१ ॥ नास्तिकैर्नैव ज्ञाव्यं च ।

जवद्गीर्जिवन्नीरुद्रिः ॥ नास्त्रिकयं परमो दोष । अास्त्रिकयं परमो गुणः ॥ ३३ ॥ तथाहि—अर्नेक-
 जवपरंशकोटकोटीरुद्रिः कथंचिन्मानुष्यं जन्म लब्ध्वापि नास्त्रिकदोषदुषितो नास्त्रिको युक्त्यागम-
 बाधितमेवं वक्ति, नास्त्रि परलोकः, न विद्यते कुशलाकुशलकर्मणः फलं, न संजयति खल्वयमा-
 स्मा, नोपपद्यते सर्वज्ञः, न घटते तदुपदिष्टो मोक्षमार्गः, ततोऽस्मावतत्वाच्चिनिविष्टचित्तो हिनास्त्रि प्रा-
 णिनः, ज्ञाषतेऽतीकं, समादत्ते परधनं, रमते परदारेषु, गृह्णात्यपरिमितपरिश्रहं, श्रुंक्ते रजन्यां, खाद-
 ति मांसं, पिबति सुरां, न गृह्णाति सदुपदेशं, प्रकाशयति कुमार्गं, निंदति बंदनीयान्, वदति पराव-
 र्त्तबादं, अ्याचरति समस्तपातकानि, ततो बध्वा निबिंदं कर्मजातं पतत्येष जीवो नरकेषु, तत्र च
 पतितः पच्यते कुंजीपाकेन, छिद्यते क्रकचपाटनेन, अ्यारोहते वज्रकंटकाकुलासु शाटमतीषु, पाप्य-
 ते संदंशकैर्मुखं विधृत्य कलकलापमानं तप्तं वपु, जह्यते निजमांसानि, शुष्यतेऽयंततसत्राष्ट्रेषु,
 तार्यते पूयवसारुधिरक्षेदमूत्रांत्रकद्धुषां वैतरिणीं नदीं, छिद्यतेऽसिपत्रवनेषु स्वपापज्वरप्रैरितैः परमा-
 धार्मिकासुरैः, तथा समस्ताशुजपुजलराशित्रह्मणोऽपि नोपशाभ्यति बुध्मज्ञा, निःशेषजलाधिपानेऽपि
 नापगहति पिपासा, अ्यत्रिभ्रयते सीतवेदनया, कदर्थ्यते तापातिरेकेण. ततश्चायं जीवो गाढतापा-

नुगतो हा तात ! हा मात ! हा प्रात ! इत्यादि विरसमाकंदति, न चास्य तव गात्रत्रायकः कश्चिद्विद्यते. कथंचिदुत्पीर्णोऽपि नरकाद्भाष्यते तिर्यक्त्वं वर्तमानः, कथं ? बाह्यते नारं, कुड्यते लकुटाद्विद्विः, विद्यंते कर्णपुञ्जादयः, साह्यते क्लमिजाटकैः, सहते बुयुक्षां, म्रियते पिपासया, तुद्यते नानाकारयातनाच्चिरिति. ततः कथंचिदवासमनुष्यत्रावोऽप्येष जीवः पीड्यत एव दुःखैः, कथं ? तदुच्यते— कथेशयंत्येनं रोगव्रताः, जर्जरयति जरा, दोदूयंते दृष्टवियोगानिष्टसंप्रयोगाः, विसंस्थुलयंति धनहरेणानि, व्याकुलयंति स्वजनमरणादि, विधुरयंति व्यसनानि. तथा कथंचिद्विद्वध्विबुधजनमाप्येष जीवो भ्रस्यत एव नानाविधदुःखवेदनान्निः, तथाहि—व्याङ्गाप्यते विवशाः शकादिभिः, खिद्यते पशो-त्कर्षदर्शनेन, जीर्यते प्राग्भवकृतप्रमादफलदर्शनेन, दंढहतेऽस्वाधीनामसुंदरीप्रार्थनेन, शक्यते तन्निदानचिंतनेन, निंध्यते महर्षिकंदेववृंदेन, विलपत्यात्मनश्चयनदर्शनेन, व्याकंदति गाढं प्रत्यासन्नमरणदर्शनेन, पतति समस्ताशुचिनिधाने स्त्रीतिरश्चीर्गर्भकलिमये श्रुति.

चातुर्गतिकसंसारे । नास्ति सौख्यं शरीरिणां ॥ कर्मकेशप्रहाणोन्नां । विमुच्य पंचमीं गतिं ॥
॥ ३३ ॥ सा च विशुद्धधर्मेण । स च सर्वज्ञाषितः ॥ पूर्वापरविसंवादी । दयासारः कृमान्वितः

॥ ३४ ॥ स च विधूननं धत्ते । दत्ते च प्रशमं परं ॥ पुष्ट्याति च परं श्रेयः । मुष्ट्याति कुमतेर्मतिं
 ॥ ३५ ॥ स्वर्गापवर्गसंसर्ग—साधकः पापबाधकः ॥ सर्वसौख्यकरः सत्यो । धर्मः सर्वद्व्यभाषितः ॥
 ॥ ३६ ॥ द्वाविंशता सहस्राणां । महाबलमहीभृतां ॥ षोडशयज्ञसहस्रैः । सर्वदा कृतमन्निधिः ॥ ३७ ॥
 चतुःषष्ट्या सहस्राणां । कांताकांतकुचोष्मणा ॥ शीतकादोऽपि निःशीतः । शीते चक्री निराकुलः
 ॥ ३८ ॥ युगमं ॥ यद्भुंक्ते जारतं वर्षं—मुध्वताखिलकंठकं ॥ विचचार गजारूढ—श्लब्रह्मन्नादिगंत-
 रः ॥ ३९ ॥ जीव नंद चिरं देव । देहि दृष्टिं मदानने ॥ द्रव्यादिमागथोऽतीत—गीर्त्तिर्गितिशुणां
 तरः ॥ ४० ॥ जोगाजोगान् यथा शक—श्रक्री भुंक्ते निराकुलः ॥ तदेतदर्हदुक्तस्य । दयाधर्मस्य
 जूंजितं ॥ ४१ ॥ किंबहुनात्र संसारे । यदन्यदपि सुंदरं ॥ दृश्यते वस्तु तत्सर्वं । दयाधर्मस्य सत्फ-
 लं ॥ ४२ ॥ तदस्य श्रवणे पत्नो । नित्यं कार्यो हितैषिणा ॥ श्रुएवन्नेव हि जानाति । पुण्यापुण्यं
 हितार्हितं ॥ ४३ ॥ श्रुत्वेदं रंजितो राजा । सम्यक्तवं प्रतिपन्नवान् ॥ लोकोऽपि च यथायोग्यं । प्र-
 पन्नो धर्ममार्हितं ॥ ४४ ॥ व्यष्ट कणसारः प्राह—

किमकारि मया पुण्यं । जगवन् पूर्वजन्मनि ॥ व्यक्ता व्यक्ता येन । संजाता मम मंदिरे ॥

- ॥ ४९ ॥ कणसारवचः श्रुत्वा । मेघनादैः प्रजल्पितं ॥ त्रीं श्रेष्ठिन् शृणु संक्षेपा—दक्षताक्षतकारणं
 ॥ ४६ ॥ पांचालेषु महाग्रामो । पामरैश्च कृतास्पदः ॥ सुखनिः सर्वशस्यानां । सुसीमो जनविश्रुतः
 ॥ ४७ ॥ तस्मिन्नाजन्मदारिद्र्यो । निस्सहायो निरन्वयः ॥ पाप्मरः पिंगलो नाम । कुटीरककृताश्रयः
 ॥ ४८ ॥ कुकर्मकरणासक्तः । कुचेतः कष्टजो जनः ॥ नित्यं परमुखप्रेक्षी । मुनिवत्कुक्षिसंबलः ॥
 ॥ ४९ ॥ ह्यन्यदा वेतने लब्ध्वा । शाळितंरुद्रसेतिकां ॥ ह्यानीय च घटे क्षिप्त्वा । घट्टारं नि-
 यंत्रितं ॥ ५० ॥ विक्रणीया मयाप्येषा । सविशेषप्रयोजने ॥ गतोऽसौ जिनदत्तस्य । गृहे कर्मचि-
 कीर्षया ॥ ५१ ॥ ह्यग्रे कूरं समर्पयिं । प्रेषतो जिनमंदिरे ॥ सत्पुष्पपूजितं शांतं । सदाभरणम्-
 षितं ॥ ५२ ॥ दृढं श्रीशांतिनाथस्य । विंशं जनमनोहरं ॥ तदग्रे बिलिखन् दृष्टो । मंगलान्यष्ट तं-
 रुद्रैः ॥ ५३ ॥ ह्यखंडारफुटितैः सारै—र्नैकितो जिनदत्तकः ॥ पृष्ठश्च पिंगलिनैष । किमेतदिति
 कथ्यतां ॥ ५४ ॥ त्रिदिविशेषकं ॥ कश्चितं ज्ञानतत्वोऽसौ । गृहादानीय तंरुद्रान् ॥ लिखेख मंग-
 लान्यष्टौ । चरिजावसुमन्वितः ॥ ५५ ॥ ह्यहो मे तंरुद्रा धन्या । यैरयं पूजितो जिनः ॥ एवं वि-
 श्रुत्वावेन । ज्ञावतश्चानुमोदिताः ॥ ५६ ॥ बहूं परप्रवाणुष्कं । त्रीणसारं ततो गृहे ॥ कदम्बाक्षा-

श्योनेन । जाता गाढविस्मृचिका ॥ ५७ ॥ ततो मृत्वा समुत्पन्न—स्त्वं तारप्रजनंदनः ॥ महर्ष्यां ते
 कृतं नाम । कणसार द्रवित स्फुटं ॥ ५८ ॥ जिनान्ने तंरुला दत्ता । ज्ञावतश्चातुमोदितः ॥ कणसार
 कणस्तेन । तव वृद्धिमुपागताः ॥ ५९ ॥ श्रुत्वेदं कणसारेण । स्मृता जातिश्रिरंतनी ॥ जगवन्न
 पारसंसार—जगतीतस्त्वदंतिके ॥ ६० ॥ व्रतं च ज्ञातुमिहामि । यद्यस्ति मम योग्यता ॥ व्रतादा-
 नमयोभयानां । यतोऽनर्थार्थं वर्तते ॥ ६१ ॥ सूरिणाज्ञाणि ज्ञो श्रेष्ठिन् । योग्यस्त्वं धर्मकर्मणां ॥
 श्यविभ्रं जवतो ब्रूयात् । संयमाध्वनि गह्वरतः ॥ ६२ ॥ सप्तक्षेत्र्यां धनं दत्त्वा । कृत्वा पूजां जिनाल-
 से ॥ महीनाधमनुज्ञाप्य । बंदिमोक्षं विधाय च ॥ ६३ ॥ धनसारं पदे कृत्वा । सुताराकुट्टिसंभवं ॥
 दृष्टमिवजनं सर्वं । संज्ञाप्यादरपूर्वकं ॥ ६४ ॥ दीनानाश्रजनं सर्व—मर्थिनं दुःस्थमानसं ॥ सुस्थं
 कृत्वा यथाशक्त्या । ज्ञाहारादिप्रदानतः ॥ ६५ ॥ तृणवत्सर्वं परित्यज्य । बहिरंतः परिग्रहं ॥ मेघ-
 नादांतिके श्रेष्ठी । प्रपेदे सर्वसंयमं ॥ ६६ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥

श्रेष्ठिनः कणसारस्य । काप्यपूर्वा महार्थता ॥ स्ववित्तं कोटिशो दत्तं । स्फटादोपो न दर्शितः
 ॥ ६७ ॥ गर्जित्वा बहुदूरमुन्नतिभृतो मुंचंति वार्यंबुदा । जद्रस्यापि गजस्य दानसमये संज्ञाप्यते दु-

मदः ॥ पुष्पाभंवरदर्शनेन ददति प्रायः फलानि दुष्मा । नीत्सेको न मदी न काजहरणं दानप्रवृ-
 त्तौ सतां ॥ ६७ ॥ सभ्यभङ्गानविवेकनिर्मलधिगः कुर्वत्यहो दुष्करं । यन्मुचंत्युपजोगन्नाड्यपि धना-
 न्येकांततो निःस्पृहाः ॥ न प्राप्नानि पुरा न संप्रति पुनः प्राप्तुं हृदः प्रत्ययो । वांछामात्रपश्चिहाण्य-
 पि वयं त्यक्तुं न तानि क्षमाः ॥ ६९ ॥ मासकल्पपावसाने तु । जगद्गुन्यत्र सूरयः ॥ कणसारान-
 गारोऽपि । जगाम गुरुभिः सह ॥ ७० ॥ क्षमादिब्रह्मपर्यंतं । विधाय वरसंयमं ॥ षष्ठाष्टमतपः कृत्वा
 । पठित्वा च बहु श्रुतं ॥ ७१ ॥ संसारवक्षेत्रेशनाशाय । विधायानशनं तथा ॥ वैजयंते सुरो जात ।
 एकजन्मा महासुनिः ॥ ७२ ॥ शुभं ॥ तद्गो अद्गतपूजायाः—मद्गताद्गतवांछया ॥ यत्नः सदैव क-
 र्त्विष्यो । लोकद्वयद्वितैषिणा ॥ ७३ ॥ इत्यद्गतपूजाकथानकं परिसमाप्तं ॥

सांप्रतं फलपूजाया । दृष्टांतोऽयं प्रदर्शयते ॥ श्रूयतां सावधानेन । चेतसा पुण्यहेतवे ॥ १ ॥
 अस्तीह लोकविख्यातं । सोपाराजिधपत्तनं ॥ नानावद्गुसमाकीर्णं । ग्यारामविराजितं ॥ २ ॥ बभ्रु-
 वारामिकस्तव । फलसाराभिधानकः ॥ सदापि सफलारंज—प्रभृतरामनायकः ॥ ३ ॥ अन्यादा च
 तदारामाः । सर्वे दुर्वर्तदोषतः ॥ शुष्का अकांक्ष एवाशु । न यद्वंतीप्सितं फलं ॥ ४ ॥ फलान्नावे-

न तस्यासी—दार्श्रियमतिदारुणं ॥ ततोऽसौ सर्वलोकानां । जातः परित्रवारुपदं ॥ ५ ॥ यतः—
 दौर्गत्यं देहिनां डःखं । किमन्यैः कीर्तितैः पुनः ॥ द्रहैव येन जायंते । जीवंतोऽपि मृता इव ॥
 ॥ ६ ॥ दैन्यस्य पात्रतायेति । पराद्भूतेः परं पदं ॥ विपदामाश्रयः शश्वद् । दौर्गत्यकद्बुधीकृतः ॥७॥
 नीचानपि हि सेवंते । पात्यंति पशूनापि ॥ समुद्रमपि लंघंते । दार्श्रियोपहता नराः ॥ ८ ॥ मूर्त्ति-
 लाघवमेवैत—दृषयानामिदं गृहं ॥ पर्यायो मरणस्यैष । दार्श्रिं नाम यज्जनाः ॥ ९ ॥ लज्जा-
 ते बांधवास्तेन । संबंधं गोपयंति च ॥ न जजंते यथा पूर्वं । यस्य स्त्रीकाः कपर्दिकाः ॥ १० ॥
 परगेहे कदञ्चानि । दत्तान्युच्चैरवक्ष्या ॥ प्रभुंके चाश्रुमिश्राणि । दौर्गत्यात्किमतः परं ॥ ११ ॥ धा-
 र्मिकोऽपि विनीतोऽपि । बृद्धो वा पूजितोऽपि वा ॥ जनैर्दरिद्रः सावह्रं । चांनद्य इव दृश्यते ॥
 ॥ १२ ॥ शौचार्थं शिष्ट्याप्यस्ति । किंचित्कार्थं क्वचिन्मुदा ॥ निर्धनेन नरेणेह । तावन्मात्रं न वि-
 द्यते ॥ १३ ॥ दुःखारो महापंकः । शब्दं दुःखमुच्यते ॥ दुर्द्विध्यमेतकांतरं । यहरिद्रस्य जीवि-
 तं ॥ १४ ॥ स एव नरको धोर—स्तदेतद्रयसनं महत् ॥ सेयं कष्टा दशा पुंसां । दार्श्रिं नाम य-
 ज्जनाः ॥ १५ ॥ स्पष्टेऽपि वासरे सत्यं । दौर्गत्यतमसावृतः ॥ अग्रतोऽपि स्थितो यत्ना—न्न केना-

पीह दृश्यते ॥ १६ ॥ अतिसंतिष्ठमानोऽपि । प्रमोदादीश्वरे जने ॥ कार्याणि कदाप्यते क्षुद्रै—धि-
 र्दूर्गैर्यमसंगतं ॥ १७ ॥ अन्यस्य विनयेनापि । दक्षिणे यदि तिष्ठति ॥ अर्थित्वपक्षे तदपि । द्वि-
 प्यते निखिलं खलैः ॥ १८ ॥ एवं च फलसरोऽसौ । दुर्गदाश्चिखेदितः ॥ कष्टां दशां समापन्नः ।
 कष्टं नयति वासरान् ॥ १९ ॥

अन्यदा गृहिणी तस्य । पुष्यश्रीनामिका किल ॥ रजन्यां पश्चिमे यामे । शयाना शयनीय-
 के ॥ २० ॥ स्वप्ने पश्य निजारामान् । पद्भिवितान् समंततः ॥ चारुपुष्पफलोपेतान् । नयनानंददा-
 यकान् ॥ २१ ॥ शिष्टः स्वप्रतया जर्तु—स्तेनाज्ञाणि तव प्रिये ॥ ज्विता सुंदरः पुत्रः । समीहित-
 फलप्रदः ॥ २२ ॥ प्रतीच्य वचनं जर्तु—र्निजस्थानं जगाम सा ॥ गमितो राविशेषश्च । धर्म्या
 कथया तथा ॥ २३ ॥ फलसरोऽपि सानंदो । दृष्टः स्वप्नो वरोऽनया ॥ जल्पनेवं गतः प्रात—र्नि-
 जारामेषु सत्वरं ॥ २४ ॥ यावदालोकते सर्वान् । पुषितान् फलितांस्तथा ॥ सर्वतः शान्त्वलातुषैः
 । सितकानिवाप्तपुत्रैः ॥ २५ ॥ ततोऽसौ चिंतयामास । विस्मयाकुलचेतसा ॥ अहो मे पुण्यविरफू-
 ली—रहो मे चक्षिता दशा ॥ २६ ॥ येनैते सर्वतो रम्याः । पुषिताः फलिता इमाः ॥ मन्ये

जातं ममैश्वर्यं । दूरं नश्च दरिद्रता ॥ ३१ ॥ ततस्तेन समाकार्यं । शीघ्रं कर्मकराव बहून् ॥ नादि-
 केरादिवृक्षेत्र्यो । जग्रहे तत्फलोत्कराः ॥ ३८ ॥ ततस्त्वानपि विक्रीय । लब्धं द्रव्यं यथेप्सितं ॥ क-
 मेण जातमैश्वर्यं । लोकमध्ये च गौरवं ॥ ३७ ॥ यतः—मंदरतुङ्गावि नरा । द्यावविहृणा ह्रवंति
 तिणतुङ्गा ॥ तिणतुङ्गावि हु द्यहेण । परिगया मंदरसमाणा ॥ ३० ॥ यस्मार्थास्तस्य मित्राणि ।
 यस्मार्थास्तस्य बांधवाः ॥ यस्मार्थाः स पुमान् लोके । यस्मार्थाः स च पंडितः ॥ ३१ ॥ जातिर्यातु
 रसातलं गुणगणस्तस्याप्यधो गह्वरां । शीलं शैलतटात्पनत्वञ्जिनः संदहतां वह्निना ॥ द्यौर्यं वैरि-
 णि वज्रमाशु निपतत्वर्थोऽस्तु नः केवली । येनैकेन विना गुणास्तुण्णत्वप्रयाः ममस्ता द्यमी ॥
 ॥ ३२ ॥ एवं चैश्वर्ययुक्तोऽसौ । फलसारः फलैः कृतः ॥ मान्यते सर्वलोकेन । सर्वकार्येषु सादरं ॥
 ॥ ३३ ॥ द्यथान्यदास्य गेहिन्याः । कुट्टौ पुष्पश्रियोऽजनि ॥ गर्जस्ततश्च सा तुष्टा । तमुवाह यथा-
 सुखं ॥ ३४ ॥ राज्ञी संपुरिताशेष—दोहदा समये च सा ॥ प्रसूता सुंदरं पुत्रं । सर्वलक्षणसंयुतं
 ॥ ३५ ॥ कारितं च ततः पित्रा । महोत्सवपुरस्सरं ॥ कृतबंधुजनानंदं । वर्धापनकर्मजसा ॥ ३६ ॥
 स्वपानुसारतस्तस्य । पित्रा नाम प्रतिष्ठितं ॥ फलदेव द्रति ख्यातं । विद्वत्या बंधुञ्जिः सह ॥ ३७ ॥

यथा यथा गृहे तव । बालोऽसौ परिवर्धते ॥ तथा तथा तदारामे । फलवृद्धिरपीष्टदा ॥ ३८ ॥ एवं
 च वर्धमानोऽसौ । वयसासमनोरथः ॥ स्वीकृताशेषविवशश्च । संप्राप्तो वरयौवनं ॥ ३९ ॥ ततश्च ज-
 नकेनैव । महर्ष्या परिणयितः ॥ कन्यकां वसुदत्तस्य । वसुश्रीरितिनामिकां ॥ ४० ॥ एवं च पू-
 णसर्वज्ञो । शुक्रे जोगांस्तथा सह ॥ प्रावीण्यं च परं विद्वान्—तकलासु सकलास्वपि ॥ ४१ ॥ ज्यथा-
 न्यदा हतस्तस्य । पिता हतकम्पुतुना ॥ कृतानि मृतकृत्यानि । विशोकश्चाजनि क्रमात् ॥ ४२ ॥
 बंधुभिः स्थापितः प्रीत्या । फलदेवः पितुः पदे ॥ सर्वे सर्वजनानिधं । व्यवहारं चकार सः ॥ ४३ ॥
 कीर्त्या रूपेण लक्ष्म्या च । सौजन्यादिशुणैस्तथा ॥ शेषलोकैः समं तेन । व्यक्तिकान्तो निजः पि-
 ता ॥ ४४ ॥ ज्यन्यदा कारितस्तेन । पोताः पंच महालययाः ॥ कृत्वा समग्रसामग्रीं । क्रमेण प्रशु-
 णीकृताः ॥ ४५ ॥ प्रधानभूरिजांश्चैश्च । पोताः पंचापि ते भूताः ॥ प्रभूतदिनयोग्यं च । संगृहीतं
 जलैधनं ॥ ४६ ॥ शोचने तिष्ठिनक्षत्रे । समारूढस्ततः स्वयं ॥ दुर्योधनोपसंघातैः । सार्धं वणिक्-
 सुतैश्च सः ॥ ४७ ॥ ततश्च प्रेरिताः पोताः । सिंहलद्वीपसन्मुखं ॥ तूर्णं गंतुं समारब्धा—स्तूर्यधवा-
 नभृतांबाः ॥ ४८ ॥ लुब्धं च युयसीं भूमिं । स्तोकैरपि दिनैर्जवात् ॥ प्राप्ता मलयदेशस्य । तटं च-

द्वन्द्वोच्चितं ॥ ४७ ॥ दूरादेव ततो दृष्ट्वा । शोचितानि वनश्रिया ॥ मलयान्बलशृंगाणि । फलदे-
 वोऽब्रवीद्विदं ॥ ५० ॥ कोऽयं लो दृश्यते शैल—सैरुचे मलयाजिधः ॥ गह्वतामुं प्रपश्याम । ए-
 वमस्त्विति ते जगुः ॥ ५१ ॥

ततश्चोत्तीर्य पोतेभ्यो । गतस्तत्र सकौतुकः ॥ युक्तः शौर्ययुतयोधिः । कैश्चिद्विभक्तैस्तथा ॥
 ॥ ५२ ॥ ज्वालोक्य सर्वतः शैल—मुतीर्णाश्च ततो ब्रुवि ॥ ते सर्वे हर्षिता बाढं । पश्यंतिस्मान्नि-
 तस्ततः ॥ ५३ ॥ यावदेकत्र पश्यंति । वराणामदयं महत् ॥ शुक्लमेकं तयोर्बाढं—मेकमयंतशाद्-
 बलं ॥ ५४ ॥ तयोर्मध्ये पुनर्दृष्टं । जीर्णं देवकुलद्वयं ॥ ततस्तत्रापि ते जग्मु—ब्रूमिंतिस्म समं-
 ततः ॥ ५५ ॥ जिनालये जिनेन्द्रस्य । विंबं सर्वांगसुंदरं ॥ विलोक्य च प्रहृष्टोऽसौ । मनस्येवं व्य-
 चिंतयत् ॥ ५६ ॥ अहो देवाधिदेवोऽयं । पूज्योऽयं सर्वदेहिनां ॥ तदेनमहमप्यद्य । पूजयामीति
 तर्कयन् ॥ ५७ ॥ बहिर्देवकुलाद्याव—त्रिभ्रंशतः पुष्पहेतवे ॥ तावद् दृष्टः स ज्यारामः । सद्यः पञ्च-
 विततुमः ॥ ५८ ॥ युगमं ॥ ततश्चादाय पुष्पाणि । पूजितः परमेश्वरः ॥ गृहीत्वा फलपूर्णं च । त-
 त्तुरो रचितो बलिः ॥ ५९ ॥ ततः प्रणम्य तं देवं । जक्त्या चिरं विलोक्य च ॥ संप्रासाशेषकृत्या-

ए—मात्मानमिति कल्पयन् ॥ ६० ॥ विनिर्गह्य स तस्थानाद् । द्वितीयाशममागतः ॥ देवकुलं
 च तत्रस्थं । प्रविवेश स कौतुकी ॥ ६१ ॥ युग्मं ॥ दृष्टा च तत्र यद्गस्य । प्रतिमातिमहोदरा ॥ सु-
 जोगाशुजसङ्घ—पुष्पमाटाजिरर्चिता ॥ ६२ ॥ ततोऽसौ चिंतयामास । साश्चर्या निजमानसे ॥
 अहो एकप्रदेशेऽपि । तथैकस्मिन्नुतावपि ॥ ६३ ॥ एकोऽयं शुष्ककारामो । द्वितीयस्त्वजिशाद्भवत्तः
 ॥ एको देवाधिदेवोऽयं । केनापीह न पूज्यते ॥ ६४ ॥ पूज्यतेऽसौ तथा नित्यं । तेनोच्चैर्विस्मयो
 मम ॥ कारणेनात्र जोग्जाव्यं । ज्ञातव्यं तत्कथं मया ॥ ६५ ॥ यावदेवं स तत्रास्ते । विकल्पाकु-
 लमानसः ॥ तावत्पुरः स्थितामेकां । ददर्शासौ वरस्त्रियं ॥ ६६ ॥ पृष्टा च सा यथा का त्वं । कुतो
 वा कुव तिष्ठसि ॥ सा प्राह देवतात्राहं । वसामि वरकानने ॥ ६७ ॥ यद्गमेनं सदाकालं । सपूजं
 कुर्वती सती ॥ रङ्गती च निजोद्यानं । नानावृद्धसमाकुलं ॥ ६८ ॥ स प्राह शुष्ककारामे । योऽयं
 देवोऽवतिष्ठते ॥ तं सपूजं किमत्यत्र । न करोषि निवेदय ॥ ६९ ॥ तथा शुष्कः स अशरामो ।
 जडे चायं तु शास्त्रव्यः ॥ ममैतत्कौतुकं ज्ञाति । यदि वेत्सि तदा वद ॥ ७० ॥ तयोक्तं श्रूयतां
 जड । सावधानेन चेतसा ॥ आसीदत्र पुरं रम्यं । शंखावतीभिधं महत् ॥ ७१ ॥

बद्धव तत्र विख्यातः । शंखचूनादिधो नृपः ॥ तद्गर्भा वनमालारथा । रूपसौभाग्यशालिनी
 ॥ ७२ ॥ पुत्रश्च वनमालायाः । शंखनामा तथाजनि ॥ स पित्रा यौवनं प्राप्नो । यौवराजपदे कृतः
 ॥ ७३ ॥ छत्रचामरहस्ताद्यं । तस्मै दत्तं महीश्रुजा ॥ ततोऽसौ श्रुज्यते जोगान् । विलसन् राजली-
 लया ॥ ७४ ॥ श्वतश्च दक्षिणश्रेण्यां । वैताढ्येऽस्ति महापुरं ॥ रथावर्तं प्रशुस्तत्र । विद्याधरो मणि-
 प्रज्ञः ॥ ७५ ॥ तद्गर्भा रत्नरेखारथा । रत्नमाला च तत्सुता ॥ सान्यदा शंखचूडेन । मङ्गर्भा पर्य-
 णीयत ॥ ७६ ॥ कालेन गह्वता जाता । सा राज्ञोऽतीववह्वन्ता ॥ अहं पुनरनिष्टेति । दुर्भिक्षार्णभ्य-
 योगतः ॥ ७७ ॥ किंबहुना तथाकारि । वशवर्तिं नराधिपः ॥ युक्तमयुक्तकं वापि । करोत्येव स त-
 द्बचः ॥ ७८ ॥ अथान्यदा च सुतस्तरथा । जातो रत्नप्रज्ञादिधः ॥ क्रमेण यौवनं प्राप्सः । नारीजन-
 मनोहरं ॥ ७९ ॥ प्रधानराजपुत्रीश्च । महर्क्षा परिणीतवान् ॥ बुभुजे कामजं सौख्यं । तादिः सा-
 र्धं स संततं ॥ ८० ॥ अथान्यदा जणितो राजा । सादरं रत्नमालया ॥ यथासुं मामकं पुत्रं । यौव-
 राजपदे कुरु ॥ ८१ ॥ तेनापि तत्तथाचक्रे । सर्वं तद्वशवर्तिना ॥ अतीव च परावृतः । शंखनामा
 महीश्रुजा ॥ ८२ ॥ ततोऽसौ वनमालाया । अनाख्यायैव निर्गतः ॥ दूरं देशान्तरं प्राप्नो । बंज्रमी-

तिस्र ऋतवे ॥ ८३ ॥ तथेदं मंदिरं जैनं । कारितं रत्नमालया ॥ ध्यारामश्चाङ्गिरामोऽयं । नाना-
 वृक्षसमाकुलः ॥ ८४ ॥ वनमाला पुनश्चेदं । सुंदरारामराजितं ॥ प्राकारवेष्टितं तुंगं । यद्गालयम-
 चीकरत् ॥ ८५ ॥ वहंती रत्नमालासौ । वनमालां च मत्सरं ॥ व्याधातं यद्गणूजायाः । प्रचक्रे रा-
 जवर्चसा ॥ ८६ ॥ आदाय सर्वपुष्पाणि । सर्वारामोद्भवानि सा ॥ कारयति सदा पूजां । स्वकीये
 जिनमंदिरे ॥ ८७ ॥ तथाञ्जिन्न्यते बाढं । वनमाला पदे पदे ॥ दूयते च दृढं चित्ते । ततः सैव-
 मचिंतयत् ॥ ८८ ॥ राजा च रत्नमाला च । कुर्वते मे पराभवं ॥ न शक्ताहममुं सोढुं । तस्माद्भौ
 विशाम्यहं ॥ ८९ ॥ वहंती मत्सरं घोरं । ततः सा दंपतीप्रति ॥ अथज्ञाता च सा राज्ञा । प्रविवे-
 श हुताशने ॥ ९० ॥

मृत्वा च व्यंतरी जाता । विज्ञाय ज्ञानतस्ततः ॥ आगत्य रुष्टया तूर्णैः । शंखचूणो निपातितः
 ॥ ९१ ॥ समुता रत्नमाला च । शेषलोको बहुस्तथा ॥ शंखावर्तं पुरं दग्धं । धनधान्यसमाकुलं ॥
 ॥ ९२ ॥ तथा सर्वोऽपि देशोऽयं । निर्दह्योद्वासितस्तथा ॥ शोषितश्चायमारामः । प्राकारश्चास्य पा-
 तितः ॥ ९३ ॥ देवकुलानि सर्वाणि । संज्ञान्यत्र कानने ॥ अथेदं त्रंक्तुमारब्धा । मौल्यं देवकु-

लं च सा ॥ ९४ ॥ न शशाक परं भंक्तुं । प्रतिष्टाणुणगैरवात् ॥ सा चाहं वनमाप्नोति । व्यंतरी
 त्वमुपागता ॥ ९५ ॥ श्रुत्वेदं फलदेवेन । जजल्पेऽमलया गिरा ॥ यदहं वच्मि हे ऋद्धे । त्वं को-
 पं तत्र माकृथाः ॥ ९६ ॥ नेदं मे संगतं ज्ञाति । ऋद्धे यच्चेष्टितं त्वया ॥ निरागसोऽपि यद्वोकाः
 एतावंतो निपातितः ॥ ९७ ॥ द्रदं च पुनरत्यंत—मसंगततरंतरं ॥ यदेव देवदेवोऽय—मपूज्य-
 स्वयका कृतः ॥ ९८ ॥ धर्माधिमेव यद्वोऽपि । पूज्यते च ज्ञावाद्दृशैः ॥ धर्माधिना च पूज्योऽसौ ।
 यो देवस्त्रिजगत्प्रभुः ॥ ९९ ॥ त्रैलोक्यप्रभुता ताव—दाक्षस्यास्य न विद्यते ॥ तरंसंभूचकटिगानां
 । यद्भरीरेऽप्यदर्शनात् ॥ १०० ॥ अस्म्य तु देवदेवस्य । त्रैलोक्यप्रभुतां स्फुटं ॥ लज्जयाद्विचिह्नानि
 । व्यंजयंति न संशयः ॥ १ ॥ तथाहि—श्वेतलज्जत्रयं प्रेख—ज्ञानारत्नविराजितं ॥ शंसत् वैलोक्य-
 नाथत्वं—मस्योपरि विराजते ॥ २ ॥ लज्जयपार्श्वयोश्चर्मौ । सुरौ चामरधारिणौ ॥ व्यक्तं देवाधिदे-
 वत्वं । व्यंजयंतौ विराजितः ॥ ३ ॥ सिंहासनं च सौवर्णं । नास्वद्भ्रवौघमंडितं ॥ अस्म्येह ख्यापय-
 त्येव । त्रैलोक्यमहनीयतां ॥ ४ ॥ तद्भुद्धे देवदेवोऽयं । सर्वाभरनसार्चितः ॥ पूजनीयो विशेषेण ।
 किं शेषैः पूजितैः सुरैः ॥ ५ ॥ तदत्र मत्सरं मुक्तवा । मुक्तवा मिथ्याजिमानितां ॥ जगद्धितमिभं

देवं । सपूजं कुरु सर्वदा ॥ ६ ॥ सा प्राह सर्वमेवेदं । करिष्याम्येवमेव हि ॥ नान्यथा जायते त-
 तु । यच्चित्ते चिंतितं त्वया ॥ ७ ॥ चिंतानंतरमेवाशु । येनारामः स शुष्ककः ॥ त्वत्प्रजावेण सं-
 जातः । सद्यः पुष्पफलाकुलः ॥ ८ ॥ तदिदं सर्वथा मुक्तं । वैरं पूर्वजवानुगं ॥ प्रतिपन्नश्च देवोऽयं
 । देवत्वेन मयाधुना ॥ ९ ॥ अतस्त्वं मेऽधुना बंधु—गौरव्यो गुरुसन्निभः ॥ इदं गृहाण मत्तुष्टि-
 हेतवे स्तनपंचकं ॥ १० ॥ तव यद्गृहस्थायि । सद्बृह्जो यः प्रदश्यते ॥ सर्वरोगहरश्चायं । नामतः
 कर्मतस्तथा ॥ ११ ॥ द्वितीयश्च तदासन्ने । दृश्यते यो महाह्रुमः ॥ सर्वविषापहो नाम्ना । ख्यातो-
 ऽयं क्रियया तथा ॥ १२ ॥

एतयोः पुष्पत्राणि । फलानि च गृहाण ज्ञोः ॥ येन मे जायते तुष्टि—र्मां मोघां प्रार्थनां
 कृथाः ॥ १३ ॥ तथेदं ज्ञो गृहाण त्व—मौषधीद्वयमुत्तमं ॥ एका संरोहिणीनाम्नी । शब्दोद्धारकरा
 परा ॥ १४ ॥ अयं च गृह्यतां बंधो । हारः सौजाभ्यसुंदरः ॥ दुर्भगस्यापि सौजाभ्य—कारको मम
 तुष्टये ॥ १५ ॥ ततश्च फलदेवोऽपि । ज्ञात्वा तद्गन्तपंचकं ॥ वनमाद्योपरोधेन । पूजयंस्तत्र तं जि-
 नं ॥ १६ ॥ दिनानां पंचकं स्थित्वा । वनमाद्याविसर्जितः ॥ अत्रैतद्वानपावस्थः । स्वाग्निप्रेतदि-

शंप्रति ॥ १७ ॥ युग्मं ॥ समुद्धंष्य तत्रसूर्ण—मंजोधेर्युग्मीं युवं ॥ सुवर्णवाद्युक्ताख्याया । नद्या
 मुखमुपागतः ॥ १८ ॥ ततो जलधनाद्यर्थे । प्रेषिताः पुरुषा निजाः ॥ गत्वा तेऽपि समायाता ।
 जलाद्यादाय सत्वरं ॥ १९ ॥ प्रोक्तं च फलदेवाय । यद् दृढं कौतुकं तर्कैः ॥ यथास्माजिर्गतैस्तीरं
 । दृष्टैका वरकन्यका ॥ २० ॥ वंशकुम्भंगमध्यस्था । यौवनारंभवर्तिनी ॥ सविषादा रुदंती च । नय-
 संभ्रांतलोचना ॥ २१ ॥ युग्मं ॥ कुम्भंगानातिदूरेण । ददृशे पुरुषद्वयं ॥ पतितं ब्रतये शस्त्र—प्र-
 हारशतसंकुलं ॥ २२ ॥ अंतःशब्दं समासत्र—मरणादतिदुःखितं ॥ श्रुत्वेदं फलदेवोऽपि । समु-
 सीर्यं द्रुतं ततः ॥ २३ ॥ युग्मं ॥ आरुह्य ज्योणिकां लक्ष्मीं । कियद्भिः सुभ्रूटैः सह ॥ गतस्त्रत्र क-
 णादेव । दृष्टौ च पुरुषौ तर्कौ ॥ २४ ॥ शब्दोऽरुणिकानाम्नी । कृष्टा सा चौषधी ततः ॥ दत्ता ब्र-
 णमुखेष्वाशु । ततः शब्दानि निर्ययुः ॥ २५ ॥ संरोहिणीप्रयोगेण । ब्रणाः संरोहिताः कृणात् ॥
 स्वस्थावस्थौ च तौ जातौ । युग्मंसावौषधीगुणात् ॥ २६ ॥ पृष्टौ च फलदेवेन । यथा ज्योः किमु
 कारणं ॥ युवां यद्वत्र शस्त्रौषध—प्रहारशतजर्जरी ॥ २७ ॥ गतौ च मरणावस्थां । पतितावत्र ब्रूतते
 ॥ ताभ्यामुक्तं महानाग । श्रूयतां तव कथ्यते ॥ २८ ॥ युग्मं ॥

ज्ञावां हि भ्रातरौ विद्धि । दात्रपि च सहोदरौ ॥ पुत्रौ च चंद्रचूडस्य । चंद्रश्रीकुङ्गिसंज्ञवौ
 ॥ ३७ ॥ सुचंद्रपूर्णचंद्रार्यौ । बंधूनामतिबह्वन्नौ ॥ विद्याधरौ सदा प्रीत्या । वर्तावहे परस्परं ॥
 ॥ ३० ॥ ज्ञान्यदा पूर्णचंद्रेण । भ्राभ्यता धरणीतदं ॥ सिंहलद्वीपमध्यस्थे । पुरे सिंहपुराजिधे ॥
 ॥ ३१ ॥ सिंहविक्रमद्रुपरथ । दुहिता रत्नसुंदरी ॥ दृष्टा ततश्च सर्वांगं । विरुः कामशिलीमुखैः ॥
 ॥ ३२ ॥ शुभं ॥ समाख्यातं ममागत्य । द्वावध्यावां ततो हृतं ॥ गत्वा सिंहपुरे तूर्णं । गृहीत्वा र-
 त्नसुंदरीं ॥ ३३ ॥ गगनवर्त्मना याव—दागह्नावस्ततो मम ॥ नितांतं रत्नसुंदर्याः । सौंदर्येण हतं
 मनः ॥ ३४ ॥ शुभं ॥ जत्को मया लघुभ्राता । बात्रेयं मे ज्ञविष्यति ॥ स प्राह न ददे तुभ्य-
 महमिमां विना भ्रिये ॥ ३५ ॥ ततः सा ज्ञातुमारब्धा । तस्य हस्तानमया बलात् ॥ केशाकेशिं च
 कुर्वता—ववतीर्णौ महीतद्ये ॥ ३६ ॥ मुक्त्वा वंशकुम्भांतः । कन्यकां रत्नसुंदरीं ॥ गजाविव मद्रो-
 न्मत्तौ । लभौ योधुं परस्परं ॥ ३७ ॥ युध्वा च विविधैः शस्त्रै—श्रिरमावद्रुमत्सरौ ॥ ततो गाढप्र-
 हरैश्च । पतितवन्न न्नतले ॥ ३८ ॥ प्राप्तौ च मरणावस्थां । तयोर्ज्जीवापितौ पुनः ॥ तस्माद्बवावयोः
 श्रीमां—स्वदन्यो नोपकारकः ॥ ३९ ॥ त्वं पिता त्वं परं मित्रं । त्वं चात्यंतिकर्षांधवः ॥ ज्ञप्रयाश्च

रत्नसुन्दर्याः । कारणेनावयोरिमा ॥ ४० ॥ संजाता दारुणा व्याप—द्वयोन्यं मरणांतिका ॥ तद्देष
स्वीयवृत्तांत । व्यावाभ्यां कश्चितस्त्वव ॥ ४१ ॥ युग्मं ॥ सांप्रतं त्वं स्वकीयं नौ । संक्षेपेण निर्वेद्य
॥ स प्राह वयमयाताः । सोपारान्निधपत्तनात् ॥ ४२ ॥ गंतारः सिंहलद्वीपं । वाणिज्येन धनेहया
॥ ततः प्रोक्तं सुचंद्रेण । यद्येवं गृह्यतामियं ॥ ४३ ॥ कन्या सिंहपुरे गत्वा । जनकस्य समर्पयेः
॥ तथा गृहाण भो विद्या—मिमामाकारागामिनीं ॥ ४४ ॥ युग्मं ॥ येन नौ जायते तुष्टि—स्ते-
नापि च तथा कृतं ॥ अथ प्रणम्य तौ दत्तया । विद्याधरौ गतौ ततः ॥ ४५ ॥ फलदेवोऽपि सानं-
दो । गृहीत्वा रत्नसुंदरीं ॥ आयातस्तेषु पोतेषु । प्रवृत्तो गंतुमुच्चकैः ॥ ४६ ॥

अथ गजद्विरेकत्र । वंशाग्ने दृश्ये ध्वजः ॥ किमेतदिति पप्रब्ध । फलदेवो निजान् जनान् ॥
॥ ४७ ॥ तैश्वाचीदमत्रास्ते । त्रिन्नवाह्निको नरः ॥ कश्चित्तेनेह बह्नीऽयं । वंशाग्ने दृश्यते ध्वजः
॥ ४८ ॥ आत्मनो क्वापनाहेतो—रेवं संजावयामहे ॥ श्रुत्वेदं प्रेषिता द्रोणी । स पुमानानीतः क्वा-
णात् ॥ ४९ ॥ युग्मं ॥ आरोगितः स्वबोहिहे । दृष्टो रोगैरपि ह्रुतः ॥ तथाहि तत्तनौ दृष्टो । दा-
द्यज्वरो हि दारुणः ॥ ५० ॥ श्यामः कासो गलत्कुष्ठः । शुष्ककंठु शिरोल्यथा ॥ अद्विक्विव्यथा

तीव्रा । दंतपीना जलोदरं ॥ ५१ ॥ ततश्च फलदेवेन । परोपकृतिबंधुना ॥ तस्य रोगहरस्याशु ।
 पूर्वोद्दिष्टस्य शालिनः ॥ ५२ ॥ पूर्वार्त्तपुष्पत्राणि । तस्मै दत्तानि सादरं ॥ ततोऽसौ प्रशुणो जातो
 । नीरोगः कनकहृविः ॥ ५३ ॥ पृष्टश्च फलदेवेन । कुतस्त्वं कुव यास्यसि ॥ किमर्थं वा किमेका-
 क्री । कथं वाजनि रोगवान् ॥ ५४ ॥ किं कुलं किं च ते नाम । स ग्राह श्रूयतामिति ॥ कथामा-
 श्र्यसंपूर्णा । मामकीनां नरोत्तम ॥ ५५ ॥ सिंधुसौवीरदेशस्था—दहं वीतज्यात्पुरः ॥ अग्राहं क-
 लहद्वीपं । यानस्थितो धनेहया ॥ ५६ ॥ राशिं महांतमादाय । तथा स्वस्य सहायकं ॥ कृत्वा च
 शुभदत्तारथं । वणिक्पुत्रं च दुर्जनं ॥ ५७ ॥ युग्मं ॥ विक्रीतानि च ज्वाडानि । चरिद्व्यमुपाजितं
 ॥ ततो भूत्वा निजं पीतं । चक्षिताः खं पुरंप्रति ॥ ५८ ॥ अर्थमार्गं समायाताः । स्तोत्रैरपि च वा-
 सैः ॥ चिंतितं शुभदत्तेन । गृह्णाभ्यस्याखिलं धनं ॥ ५९ ॥ अथाहं शुभदत्तेन । द्रव्यसंबुद्धयचेत-
 सा ॥ क्षिप्रश्छद्रेन बोहिस्था—रपतितोऽगाधवारिणि ॥ ६० ॥ जहलितः कृणादेव । लब्धं फल-
 कखंनकं ॥ लभस्तत्र जले ब्राभ्यन् । दैवयोगादिहागतः ॥ ६० ॥ अत्रत्यांबुफलाहार—दोषाद्रोगैर-
 च्छिद्रुतः ॥ नाभा च शुभचंद्रोऽहं । जिनचंद्रश्च मत्पिता ॥ ६१ ॥ सुश्रावकसमाचार—कारको ध-

र्मकारकः ॥ तदहो यत्तया पृष्ठं । तदादिष्टं मया खिलं ॥ ६२ ॥ अथोक्तं फलदेवेन । लो शुचचंद्र
 कीदृशः ॥ सुश्रावकसमाचारः । संक्षेपान्मम कथ्यतां ॥ ६३ ॥ स प्राह श्रूयतां श्रेष्ठिन् । कर्णे दत्त्वा
 कृष्णतरं ॥ श्रावको नास्ति मांसानि । न मद्यानि पिबत्यसौ ॥ ६४ ॥ न च शुक्रे रजन्यां तु । ना-
 श्नाति मधुमक्षणे ॥ एषां हि नक्षणे दोषा । त्रयांसः कश्चिता जिनैः ॥ ६५ ॥ धिग्मांसं यत्प्राप्य
 —प्रणाशेन प्रजायते ॥ को भक्षयेदिदं प्राज्ञो । यद्भुक्तं पातयेदथः ॥ ६६ ॥ अहिंसा धर्मसर्वस्वं
 । कृतः सा मांसनक्षणे ॥ ज्ञानः श्रावकलोकेन । मांसमाजन्मवर्जितं ॥ ६७ ॥ मद्यं सर्वप्रमादानां ।
 प्रमादः प्रथमो मतः ॥ प्रथमत्वे च को हेतु—ज्येष्ठं यत्पापकारणं ॥ ६८ ॥ किंच—वैरूप्यं व्या-
 धिपिंडः स्वजनपरिभ्रवः कार्यकालातिपातो । विद्वेषो ज्ञाननाशः स्मृतिमतिहरणं विप्रयोगश्च सद्भिः
 ॥ पारुष्यं नीचसेवा कुलबलतुलना धर्मकार्यार्थहानिः । कष्टं वो षोढ्यते निरूपचयकरा मद्यपान-
 स्य दोषाः ॥ ६९ ॥ मूढं सर्वविकाराणां । कारणं पापकर्माणां ॥ हेतुवैरानुबंधस्य । निवासो निखि-
 लापदां ॥ ७० ॥ रागाद्विद्वेषाणां । पोषणं गुणपोषणं ॥ शिष्टैर्निधं कथं नाम । मद्यं सुश्रावकः
 पिबेत् ॥ ७१ ॥ युगं ॥ आयुर्वर्षातं लोके । तदर्धं स जपोषितः ॥ करोति विरतिं धन्यो । यः

सदा निश्चि जीवने ॥ ७३ ॥ यतः—मांतिंति महियलं जाभि—णीए रयणीयरसयं तेणं ॥ ते
 विट्टांति फुमं । रयणीए हुंजमाणे ज ॥ ७३ ॥ मेहं पिणीट्टियाज्ज । हणंति वमणं च महिया
 कुणइ ॥ जुया जलोयरसं । कोट्टिज्ज ज कोदरीणं च ॥ ७४ ॥ वालो यरस्स भणं । कंटो ट्ठग्गइ
 गलंमि दासं च ॥ ताहुंमि विधइ अत्ती । वंजणमभंमि हुंजंतो ॥ ७५ ॥ जीवाणं कुंशुमाइण ।
 धायणं ज्ञायणधोयणाइसु ॥ एमाई रयणित्रोयण—दोसा को साहिजं तरइ ॥ ७६ ॥ तद्वणीस्स-
 द्रसा जीवाः । संजवंति यतः किल ॥ सर्वइशासने तेन । दूषिते मधुमुक्कणे ॥ ७७ ॥ यत जत्त
 माणसे—मज्जे महुंमि मंसे य । नवणीयंमि चजहण ॥ जण्णजंति अस्संखात—तवन्ना तन्न जंतु-
 णो ॥ ७८ ॥

तथा श्रावकलोकस्य । देवः सर्वइ एव हि ॥ धर्मस्तु तत्प्रणीतो यः । स त्वहिंसादित्तक्षणः
 ॥ ७९ ॥ श्रुतशीलतपोयुक्ता । गुरवस्तु सुसाधवः ॥ तथा सुश्रावका नैव । हिंसति स्थूलदेहिनः
 ॥ ८० ॥ स्थूलादीकं न जट्पंति । स्थूलादत्तं न गृहते ॥ परदारान्न गञ्जंति । परिगृह्णंति नामितं
 ॥ ८१ ॥ कुर्वंति दिक्षु सर्वासु । प्रमाणं गमनाश्रितं ॥ कुर्वंति शाक्तो मान—मपि जोगोपजोग-

योः ॥ ८३ ॥ त्यजंत्यनर्थदं च । मनोवाक्कायजं सदा ॥ समस्तव्रतसंक्षेपं । कुर्वति प्रतिवासरं ॥
 ॥ ८३ ॥ सावद्येतरयोगानां । त्यागसेवनरूपकं ॥ सामायिकव्रतं चैव । यथाशक्त्या प्रकुर्वते ॥ ८४ ॥
 आहारदेहसत्कारा—ब्रह्मव्यापारवर्जनात् ॥ कुर्वति पौषधं चैव । विशुद्धं धर्मपौषकं ॥ ८५ ॥ वरा-
 हारादिदानं च । निजन्यायार्जितं तथा ॥ यद्वंति साधुलौकाय । कर्मद्वयार्थमंजसा ॥ ८६ ॥ जेने
 गृहे च विंशे च । सिद्धांते संघ एव च ॥ व्ययंति च यथाशक्त्या । न्यायोपात्तं निजं धनं ॥ ८७ ॥
 तथा साधर्मिलोकानां । वात्सल्यं ज्ञत्तियोगतः ॥ प्रकुर्वति यथायोगं । यथाकालं यथाबलं ॥ ८८ ॥
 क्रियते च सदा श्राद्धै—स्त्रिसंध्यं जिनपूजनं ॥ सदा सज्जुरसेवा च । ज्ञत्तया जैनवचःश्रुतिः ॥
 ॥ ८९ ॥ दानं दीनादिलोकेभ्यो । विधिवद्गुरुपूजनं ॥ लोकगमविरुद्धानां । दूरतः परिवर्जनं ॥
 ॥ ९० ॥ आश्रमसंगतित्यागः । शिष्टैश्च सह संगतिः ॥ मोक्षसौख्याजित्वाषश्च । संसारज्जयभीरुता
 ॥ ९१ ॥ इंद्रियाणां जयः शक्त्या । कषायाणां च निग्रहः ॥ सत्यं शीलं च शौचं च । दाक्षिण्यं
 च दयाद्भुता ॥ ९२ ॥ तथेगादवनदीनां । बहुसावद्यकर्मणां ॥ बहुलोकविरुद्धानां । शक्तिः प-
 रिवर्जनं ॥ ९३ ॥ परपीनापरित्यागः । परवर्णाप्रज्ञाषणं ॥ परोपकारकारित्वं । परद्रव्येष्वलौजता ॥

॥ ७४ ॥ मैत्री सर्वेषु सत्त्वेषु । माध्यस्थ्यं निर्गुणे जने ॥ कृपा संक्लिश्यमानेषु । तुष्टिः सद्गुणधा-
 रितु ॥ ७५ ॥ माननं मान्यलोकस्य । पूज्यलोकस्य पूजनं ॥ सर्वशिल्पजनानिधय—व्यवहारेषु व-
 र्त्तनं ॥ ७६ ॥ इत्यनेकगुणग्रामः । सुश्रावकजनोचितः ॥ नाख्यातुं शक्यते सर्वो । लो श्रेष्ठि-
 मादर्शनैः ॥ ७७ ॥ देशनश्च मयाख्यातो । यथामति तवाश्रितः ॥ विस्तरेण समाख्याति । साध-
 वो हि बहुश्रुताः ॥ ७८ ॥ तद्देव श्रावको धर्मः । सर्वः सर्वज्ञाप्तिः ॥ शुद्धसम्यक्त्वसंयुक्तः । पं-
 चाण्वतसंयुतः ॥ ७९ ॥ सप्तशिक्षापदोपेतो । नानानिग्रहशोचितः ॥ सद्गतिपूरसन्मार्गो । दुर्ग-
 तिहारोधकः ॥ ८० ॥ पारंपर्येण जीवानां । मोक्षस्यापि हि साधकः ॥ मयापि श्राद्धधर्मोऽयं ।
 सर्वकल्याणकारकः ॥ १ ॥ सद्भावतो विधानेन । गृहीतो गुरुसन्निधौ ॥ अथानंदितचित्तेन । फल-
 देवेन जट्टिपतं ॥ २ ॥ सुंदरः सुंदरो धर्मः । साधु साधुदितं त्वया ॥ ममापि त्वं ह्यमुं धर्मं । देहि
 त्वमेव मे गुरुः ॥ ३ ॥ अ्याख्याय देवतत्वादि । तेनापि च तथा कृतं ॥ ततश्च फलदेवस्य । धर्म-
 प्राप्तिवशाद्दत्तं ॥ ४ ॥ संजातः परमानंद—स्वतश्चित्तवनिदं ॥ धन्योऽहं कृतपुण्योऽहं । दृष्टोऽहं
 त्रिजगत्त्रिया ॥ ५ ॥ शुभं ॥

यतोऽयं सुंदरो धर्मो । लब्धो लब्धिमता मया ॥ स एष शुभचंद्रो मे । सद्गुर्बुधरो गुरुः ॥
 ॥ ६ ॥ यत्संगेनाद्य जातोऽहं । सर्वकल्याणराजनं ॥ अथोक्तं शुभचंद्रेण । फलदेवाधुना ज्ञात्वा
 ॥ ७ ॥ आख्यातु निजवृत्तान्तं । येन मे जायते धृतिः ॥ मूलादेव समाख्यात—स्तस्मै तेनापि
 सोऽखिलः ॥ ८ ॥ शुभं ॥ सोऽपि तस्य समाकर्ण्य । मुमुदे निजमानसे ॥ एवं च धर्मसंबंधं । वि-
 चारं कुर्वतोस्तयोः ॥ ९ ॥ बहंतस्ते महापोताः । समुद्ध्वय पयोनिधिं ॥ संप्राप्ता रत्नगंजीरं । पुरं
 पौरजनाकुलं ॥ १० ॥ शुभं ॥ ततो नंगरितास्तत्र । वेद्याकुले जनाकुले ॥ ततोऽवतीर्य पोतेभ्यः ।
 फलदेवो नयान्वितः ॥ ११ ॥ प्रधानवणिग्भिः सार्धं । गृहीत्वा श्रभुतं महत् ॥ गतो राजकुले श्री-
 दं । दृष्टो राजा ननाम तं ॥ १२ ॥ शुभं ॥ अर्पितं प्राभुतं पश्चा—न्निषण्णो दर्शितासने ॥ पृष्ठा
 वार्ता नरेन्द्रेण । प्रोक्ता तेनापि मूलतः ॥ १३ ॥ ततस्तद्दर्शनेनैव । राज्ञा रंजितचेतसा ॥ सन्मा-
 नं सादरं तस्य । प्रासादा दर्शिता वराः ॥ १४ ॥ ततश्च पातितं शुक्लं । विक्रीतं च क्रयाणकं ॥
 असादितो महाम् दागो । जाता चित्तस्य निवृत्तिः ॥ १५ ॥ गृहीतं प्रतिज्ञामं च । सर्वं च प्रशु-
 णीकृतं ॥ अन्यदा फलदेवसां । गृहीत्वा रत्नसुंदरीं ॥ १६ ॥ कृत्वा प्रधानसामर्थी । चेले सिंहपुरं-

प्रति ॥ प्रेरितो वर्धशकुनैः । परिवारममन्वितः ॥ १७ ॥ युग्मं ॥ गहता च पुमानेकः । परं श्वेद-
 सुपेयिवान् ॥ दृष्टः प्रदेश एकस्मिन् । महादारिद्र्यपीनितः ॥ १८ ॥ पुष्टश्च फलदेवेन । गत्वा को-
 मलया गिरा ॥ किमित्येवं महासत्व । सश्वेद श्व लक्ष्यसे ॥ १९ ॥ स प्राह नोचितं वक्तुं
 । निजश्वेदस्य कारणं ॥ तथापि तव मूर्त्यैव । रंजितः कथयाम्यहं ॥ २० ॥ इदं हि वसुधासारं ।
 महाजाग महापुरं ॥ अत्राद्गन्धे सुचिन्ताख्यः । पितामहपिता मम ॥ २१ ॥ तेनार्जिना महारंभैः ।
 सप्त स्वर्णस्य कोटयः ॥ निखाताश्च महालोक्या — देकांते निजवेदमनि ॥ २२ ॥

अन्यदा मूर्धितस्तत्र । मृतोऽसौ दैवयोगतः ॥ तत्पदे च कृतो लोकै—स्तपुत्रः सुधनाजिधः
 ॥ २३ ॥ अन्यदा सीदता तेन । समुत्खातुं प्रचक्रमे ॥ निधानं तदहो पैत्र्यं । यावत्तस्माद्विनिर्गतः
 ॥ २४ ॥ दुष्टो दृष्टविषः सर्प—स्तेनालोकिक महारथा ॥ सुधनो जस्मतां नीत—स्तपदेऽजनि त-
 स्तुतः ॥ २५ ॥ युग्मं ॥ सुचितो नाम सोऽप्येवं । प्रापितो जस्मपुंजतां ॥ पदे तस्यानुजातोऽहं ।
 दूरं दारिद्र्यपीनितः ॥ २६ ॥ निधानस्थं च नूनं त—हारिद्र्यविनिवारकं ॥ इत्थं ज्ञातुं न शक्नोमि
 । तेनाहं श्वेदवानिति ॥ २७ ॥ श्रुत्वेदं फलदेवेन । निजचित्ते विचिंतितं ॥ मन्ये सुचित एवायं

। मृत्वाजनि शुजंगमः ॥ ३८ ॥ तेनेदं मूर्धितेनोच्चै—निधानकमधिष्ठितं ॥ तदिदं रक्ता तेन ।
 प्रत्यक्षेणैव मृत्युना ॥ ३९ ॥ स्वपुत्रः पुत्रपुत्रश्च । नीतौ द्वावपि पंचतां ॥ विचित्रैषैवं ततस्तेन । स
 पुमान् ज्ञाणितो यथा ॥ ३९ ॥ युभं ॥ दर्शयस्व निधानं मे । येनोत्खात्य तत्रार्पये ॥ स ग्राह म-
 म नो कार्यं । तेन ज्ञो मूर्तमृत्युना ॥ ३० ॥ जीव नंद चिरं कालं । सुहृवेषां निजसंपदं ॥ स
 प्रोक्तः फलदेवेन । मा त्रैषीर्दर्शयस्व मे ॥ ३१ ॥ जसिष्ट येन तद्द्रव्य—मुखात्पाहं ददामि ते ॥
 प्रतिपन्नं च तत्तेन । नीतश्च निजमंदिरे ॥ ३२ ॥ दर्शितं च तर्कं तस्मै । तेनापि च ततो ह्रुतं ॥
 गृहीत्वा फलपत्राणि । तस्य विषयशाखिनः ॥ ३३ ॥ कृत्वा चूर्णमतिशुद्धं । बध्नो मृष्टिस्ततो ज-
 वात् ॥ जद्वधाटितं निधानं त—त्रिक्रांतः स शुजंगमः ॥ ३४ ॥ व्याहोदितश्च चूर्णेन । शुजंगोऽ-
 ऽजनि निर्विषः ॥ उत्तश्च फलदेवेन । मुंच मुंचाधुना रुषं ॥ ३५ ॥ मा कार्षीर्निजगोत्रस्य । कृत्यं
 ज्ञो भो महोरगा ॥ तवैवेदं गृहं जोगिं—स्त्वैते पुत्रपौत्रकाः ॥ ३६ ॥ तवैवायं निजो लोकः ।
 किमेवं खिद्यते जवान् ॥ व्याकर्ण्येदं शुजंगोऽपि । जातो जातिस्मरः कृणात् ॥ ३७ ॥ तस्यैव पाद-
 मूलांतः । संदीनः संवृतेक्षणः ॥ ततस्त्वस्यै पयो दत्तं । न चासौ पातुमिहति ॥ ३८ ॥ शुभ्रचंद्रस्त-

तः प्राह । सर्पांश्च जोहते न हि ॥ मन्ये जातिसरो जातो । गृहीतानशनस्तथा ॥ ३९ ॥ तद्ग्री-
 पंचनमस्कारो । दीयतेऽस्मै महाहये ॥ तथैव दातुमारब्धो । नमस्कारं स्फुटाङ्गरं ॥ ४० ॥ सर्वज्ञ-
 भाषितो धर्मः । प्रोक्तस्तस्य सविस्तरः ॥ ततः श्रुत्वन्नमस्कारं । जीवित्वा दिनपंचकं ॥ ४१ ॥ मृत्वा
 समाधिना जातो । दिवि देवो महर्द्धिकः ॥ नमस्कारप्रज्ञावेण । धर्मध्यानपरायणः ॥ ४२ ॥ युभं
 ॥ ततः सुचित्तपुत्रेण । तकं स्वर्णनिधानकं ॥ उत्खन्य पुंजितं सर्वं । जनाध्यक्षं गृह्णाणो ॥ ४३ ॥
 फलदेवस्ततः प्रोक्त—स्तेनैवं हृष्टचेतसा ॥ गृह्यतां गृह्यतां स्वामिं—स्त्वैवैनस्तुवर्णिकं ॥ ४४ ॥ त-
 था यो जगिनी येयं । मामकी धनसुंदरी ॥ श्रेष्ठिन् परिणयस्वमेमां । मत्तुष्टिं कुरु सर्वथा ॥ ४५ ॥
 फलदेवस्ततः स्नाह । स्थाने कुरु सुवर्णिकं ॥ तैवैवेदं महाजाग । संवृणु वृणु सत्वरं ॥ ४६ ॥ मा-
 कार्ष्णिपरोधं नः । सर्वथा कुरु मे वचः ॥ ततस्तसंबृतं तेन । यथायोगं निजोचितं ॥ ४७ ॥ त्र-
 ष्वश्व फलदेवेन । साधुवादो जनेऽधिकः ॥ श्लाघितोऽस्य गुणग्रामो । लोकै रंजितमानसैः ॥ ४८ ॥
 श्रेष्ठिना बंधुयुक्तेन । भण्यमानश्च सादरं ॥ परिणिन्ये परश्र्यासौ । कन्यां तां धनसुंदरीं ॥ ४९ ॥
 कतिचिद्दिनानि तैवैव । तथा सार्धं प्रमोदतः ॥ स्थित्वा संप्रस्थितो ऋयः । पुरं सिंहपुरं प्रति ॥ ५० ॥

क्रमशास्त्र संप्राप्तो । गृहीत्वा रत्नसुंदरीं ॥ प्राप्तं च वरं ज्ञात्वा । गतोऽसौ राजमंदिरे ॥ ५१ ॥
 दृष्टो राजा ततस्तस्मै । चार्पिता रत्नसुंदरी ॥ वरप्राभृतसंयुक्ता । ततस्तुष्टेन ऋभुजा ॥ ५२ ॥ पृष्टश्च
 कुब ज्ञो लब्धा । मत्पुत्री रत्नसुंदरी ॥ तेनाप्यामूढतः सर्वो । वृत्तांतोऽस्मै निवेदितः ॥ ५३ ॥ यु-
 ज्मं ॥ ततश्च सादरं राज्ञा । स्नापितो जोजितस्तथा ॥ सन्मानितश्च वस्त्राद्यैः । फलदेवः सगौरवं
 ॥ ५४ ॥ तद्रूपादिगुणश्रमै । राजा रंजितमानसः ॥ तस्मा एव ददौ प्रीत्या । कन्यां तां रत्नसुंदरीं
 ॥ ५५ ॥ शुभे च तिथिनक्षत्रे । महामहपुरस्सरं ॥ वृत्तं चातिप्रमोदेन । पाणिग्रहणमंगलं ॥ ५६ ॥
 दत्तं च ऋभुजा तस्मै । वरप्रासादसंयुतं ॥ हसत्यश्रवणरत्नादि—ऋदिदानमनेकधा ॥ ५७ ॥ एवं
 द्वाप्यर्हयोपेतो । श्रुंजानः कामजं सुखं ॥ मासमेकं स्थितस्तत्र । श्लाघ्यमानो जनैरखं ॥ ५८ ॥ त-
 तो मुत्कलितः कष्टा—द्राक्षा सन्मानपूर्वकं ॥ हसत्यश्रयणदाति—सत्सामग्र्या चचात सः ॥ ५९ ॥
 ज्ञानलब्ध सुधासारे । नगरे दिनपंचकं ॥ स्थित्वा कृत्वा महानंदं । शशुरस्य ततोऽपि च ॥ ६० ॥
 संप्रस्थितः स्वसामग्र्या । रत्नगंजीरमाणतः ॥ सिंहविक्रमसंबंधि—हरस्याद्यं विससर्ज सः ॥ ६१ ॥
 युग्मं ॥ आरोग्य निजपोतेषु । स्वर्णरत्नादिकं धनं ॥ ततः स्वयं समाह्वतो । हेतया संपरिहृद्ः ॥

॥ ६२ ॥ ततश्च प्रेरिताः पोताः । प्रवृत्ता गंतुमुच्चकैः ॥ प्राप्ता मलयदेशांतं । तत्र स्थाने धृतास्ततः
 ॥ ६३ ॥ फलदेवः समुत्तीर्णः । सत्वरं सपरिहृदः ॥ गत्वा तत्र पुरा दृष्ट—काननस्थजिनालये ॥
 ॥ ६४ ॥ दृष्टः श्रीमज्जिनाधीशः । पूजितो वंदितस्तथा ॥ कारिता च वरा यात्रा । प्रबंधेन दिना-
 ष्टकं ॥ ६५ ॥ तृतीये च दिने तत्र । वनमाला समागता ॥ पृष्टा च फलदेवेन । किं चिरादन दृ-
 श्यसे ॥ ६६ ॥ तयाज्ञाणि गताहं ज्ञो । द्वीपे नंदीश्वराक्षिपे ॥ तत्र संति समुत्तुंगा । द्वापंचाश-
 जिनालयाः ॥ ६७ ॥ तवाशेषसुराधीशै—रथाह्निकामहोत्सवः ॥ चक्रे जैनैर्द्विबंधानां । गताहं तद्दि-
 दक्षया ॥ ६८ ॥ शुष्मानिह समायातान् । विलोक्येह समागता ॥ फलदेवस्ततः प्राह । कौतुका-
 कुलमानसः ॥ ६९ ॥ यदि ज्ञो गम्यते तत्र । दृश्यंते ते जिनालयाः ॥ वंजंते जिनिबंधानि । सु-
 दरं जायते तदा ॥ ७० ॥ वनमाला ततः प्राह । गम्यतां ज्ञो नयाम्यहं ॥ पूरयामि तवाज्ञीहं । ध-
 र्मबंधो यथा तथा ॥ ७१ ॥ स प्राह स्वयमेवाहं । गगने गंतुमीश्वरः ॥ अयं तु त्वयका नेयः । शु-
 द्धचंद्रः मुहूर्त्तमम ॥ ७२ ॥

अथोक्तं रत्नसुंदर्या । नयस्व प्रिय मामपि ॥ कथं नयामि तत्रेमां । यावच्चितापरोऽन्नवत् ॥

॥ ७३ ॥ तावत्प्रथति तं सर्प—जीवदेवं पुरः स्थितं ॥ देवः प्राह जवानद्य । परिजानाति मां न
 वा ॥ ७४ ॥ तेनोक्तं परिजानामि । सामान्येनामरो जवान् ॥ नो विशेषेण स प्राह । तर्हि ते क-
 थ्याभ्यहं ॥ ७५ ॥ स एव सर्पजीवोऽहं । यस्त्वया प्रतिबोधितः ॥ मृत्वा जातः सुरः कटपे । ब्रह्म-
 लोकादिधानके ॥ ७६ ॥ श्रवधिज्ञानतो ज्ञात्वा । समायातस्त्वर्धातिके ॥ तद्ब्रूहि यत्तवाग्नीष्टं । ये-
 न संपादयाभ्यहं ॥ ७७ ॥ फलदेवस्ततः प्राह । द्वीपे नंदीश्रराजिषे ॥ चैत्यानां वंदनार्थं तु । गंतु-
 मिहामि सांप्रतं ॥ ७८ ॥ तेनापि सुंदरं चैत—देवमुक्त्वा विकुर्वितं ॥ विमानं सुंदराकारं । विस्ती-
 र्णं सुमनोहरं ॥ ७९ ॥ फलदेवस्ततस्मि—नारोप्य सपरिहृदः ॥ नीतो नंदीश्वरे द्वीपे । दक्षि-
 ताश्च जिनालयः ॥ ८० ॥ ततश्च तेन चैत्यानि । वंदितान्यखिलान्यपि ॥ जातश्चित्ते महानंदः ।
 कृतार्थं स्वं ह्यमन्यत ॥ ८१ ॥ ज्ञानीतश्च ततः शीघ्रं । तस्मिन्नेव जिनालये ॥ तत्रापि च कृत्वा पू-
 जा । सर्वैरपि विशेषतः ॥ ८२ ॥ श्रूयोऽप्यवाचि देवेन । फलदेवः कृत्वादर्शं ॥ सांप्रतं किमु ते का-
 र्यं । ब्रूहि येन प्रसाध्यते ॥ ८३ ॥ रु प्राह नास्ति मे कार्यं । कार्यं किंचिदतःपरं ॥ पूरितं मे म-
 नोऽग्नीष्टं । निजस्थानमदंशुरु ॥ ८४ ॥ गतो देवस्ततस्तेन । वनमाद्या प्रजद्विपता ॥ त्वया जडे

धर्म- तथा कार्यं । यथैतज्जिनमंदिरं ॥ ८५ ॥ विशेषतः सदाकाष्ठं । सपूजं जायतेतरां ॥ तथापि तद्व-

दीक्षा चस्त्रोषा—तथेति प्रत्यपद्यत ॥ ८६ ॥ युष्मं ॥ एवं च तत्र चैस्थानि । द्वीपे नंदीश्वरे तथा ॥ वं-

दित्वा पूजयित्वा च । प्रमोदातिशयं दधन् ॥ ८७ ॥ ज्ञागत्य च निजान् पीता—नारुदः सपरिहृदः

॥ ततस्ते प्रेरिताः पीताः । प्रवृत्ता गंतुमंजसा ॥ ८८ ॥ युष्मं ॥ द्वांबयित्वा नदीनाथं । स्तोत्रकैरेव

वासरैः ॥ संप्राप्तश्च निजे स्थाने । सोपाराद्विधपत्तने ॥ ८९ ॥ नंगरिताश्च ते शीघ्रं । तीरमानीय

धीवरैः ॥ वर्धापितो जनै राजा । पीतागमनिवेदनात् ॥ ९० ॥ तत्रैवासौ समायातो । ब्रूवित्पौरज-
नैः सह ॥ परिवारश्रुतो वेणा—दनीवप्रमदाकुलः ॥ ९१ ॥

ततश्च फलदेवोऽपि । पीतादुत्तीर्य सत्वरं ॥ प्रतिपत्तिं यथायोगं । राजादीनां चकार सः ॥ ९२ ॥

ततः समं नरेद्रेण । पौरैर्बधुजनैस्तथा ॥ गीयमानशुणामो । बंदिवंदैर्मुहुर्मुहुः ॥ ९३ ॥ दीनाना-

द्यादित्थोकेभ्यो । ददद्दानं यथेप्सितं ॥ बाह्यमानैर्वैरैस्तूर्यै—नृत्यद्भिः स्त्रीजनोत्करैः ॥ ९४ ॥ एव-

मादिप्रमोदेन । निजमंदिरमगतः ॥ सन्मान्य च यथायोगं । पौरैर्लोको विसर्जितः ॥ ९५ ॥ वि-

चित्रविशेषकं ॥ उत्सारितं च पीतेभ्यो । जामं शुक्लं च पातितं ॥ विक्रीतं च यथामूढ्यं । लब्धो ला-

नो यथेप्सितः ॥ ९५ ॥ संतोषितो निजो लोको । दत्त्वा वित्तं यथोचितं ॥ सन्मानितो बृहद्वोकः
 । सद्स्त्रादिप्रदानतः ॥ ९६ ॥ यथात्थामं निजं वित्तं । धर्मस्थाने नियोजितं ॥ यदन्यदपि कर्तव्यं
 । तत्कृतं सर्वमंजसा ॥ ९७ ॥ श्रुंजानश्च सपत्नीको । कामत्रोगाननुत्तरन् ॥ विदधधर्मकार्याणि ।
 कालं नयति नीतिमान् ॥ ९८ ॥ तथारस्य संपदं दृष्ट्वा । रंजिताः सज्जना जनाः ॥ दूनाश्च दुर्ज-
 ना लोकाः । स्वलावोऽयं भुवि स्थितः ॥ ९९ ॥ ह्यन्यदा शुभचंद्रोऽसौ । फलदेवं प्रज्ञाषते ॥ नो
 भ्रातर्गुलुमिहामि । सांप्रतं स्वपुरंप्रति ॥ ३०० ॥ किंचान्न साधवः श्रेष्ठि—न्न संत्यागमवेदिनः ॥ न
 च साधर्मिका लोका । नापि तादृग्जिनाऽन्याः ॥ १ ॥ तद्गो मदुपरोधेन । तत्रायानु ज्ञवानपि ॥
 वीकृतां जिनवेद्रमानि । वंदतां मुनिपुंगवान् ॥ २ ॥ शृणोतु शुक्रसिद्धांतं । सिद्धिसंबंधसाधकं ॥
 वीकृतां धर्मसन्निष्टं । जनं साधर्मिकं तथा ॥ ३ ॥ एवमस्त्विति संजटथ्य । फलदेवेन सत्वरं ॥ ऋ-
 रिद्रविणसंपूर्णो । बोहिबः प्रगुणीकृतः ॥ ४ ॥ ततस्त्र सपत्नीकः । शुभचंद्रसमन्वितः ॥ समास्त्रह्य
 गतः शीघ्रं । पुरे वीतत्रयास्त्रिधे ॥ ५ ॥ ततश्च शुभचंद्रस्य । बंधुवर्गोऽस्त्रिलोऽपि हि ॥ तस्य स-
 न्मुखमायातो । बहुः पौरजनस्त्रया ॥ ६ ॥ महर्द्धिपूर्वकं प्रीत्या । पुरमध्ये प्रवेदितः ॥ नीतश्च तै-

निजे गेहे । कृतं कृत्यं यथोचितं ॥ ७ ॥ ततश्च कृतशृंगारः । सह साधर्मिकैर्जनैः ॥ पूजोपकरणं
 द्यात्वां । जगाम जिनमंदिरे ॥ ८ ॥ दृष्टानि जिनविंबानि । पूजितानि विधानतः ॥ वंदितानि स्तु-
 तिस्रोत्रैः—स्ततः स्वावासमागतः ॥ ९ ॥ पित्रा च शुभ्रचंद्रस्य । जोजितश्च सगौरवं ॥ सन्मानित-
 श्च वस्त्राद्यैः । सानंदं सपरिहृदः ॥ १० ॥

एवं च शुभ्रचंद्रस्य । समथैरपि बंधुभिः ॥ सन्मानितो यथाशक्त्या । फलदेवः कृतादरः ॥
 ॥ ११ ॥ ततश्च शुभ्रचंद्रेण । बंधूनामग्रतो मुदा ॥ मूलादारभ्य सर्वोऽपि । वृत्तान्तः कश्चितो निजः
 ॥ १२ ॥ ततस्तैर्भूपतेः सर्वे । प्रोक्तं तेनापि सत्वरं ॥ स द्याहृतो वणिक्पुत्रो । दूरमारुष्टचेतसा ॥
 ॥ १३ ॥ शुभ्रचंद्रो जले तेन । क्षिप्रो द्रव्याञ्जिह्वाषिणा ॥ शुभ्रचंद्राय तद्द्रव्यं । तन्निगृह्य प्रदापितं
 ॥ १४ ॥ ततश्च फलदेवेन । सानंदं तव तिष्ठता ॥ वंदितानि समग्राणि । चैत्यानि विधिपूर्वकं ॥
 ॥ १५ ॥ कारिताश्च महायात्राः । सर्वेषु जिनवैश्वसु ॥ सहस्रपात्रजत्काद्यैः । साधवः प्रतिह्यञ्जि-
 ताः ॥ १६ ॥ पूजितश्च सुवस्त्राद्यैः । सर्वैः साधर्मिको जनः ॥ दीनानाथादिलोकेभ्यो । दत्तं दानं
 यथेह्यया ॥ १७ ॥ एवं च कुर्वता तेन । कृता तीर्थप्रभावना ॥ तत्रत्यसर्वलोकस्य । रंजितं नितरां

मनः ॥ १८ ॥ एवं तिष्ठन्नसौ तत्र । स्वकीयगुणसंपदा ॥ सर्वस्यापि हि लोकस्य । प्रमोदमकरोदि-
 ति ॥ १९ ॥ स्थित्वा च तत्र सानंदः । कतिपयान्यहान्यसौ ॥ शुभचंद्रं समापृच्य । स्वकीयं पु-
 रमागतः ॥ २० ॥ तत्र संपादयन् प्रीतिं । लोकानां निजकैर्गुणैः ॥ सुंक्ते जोगान् सपत्नीकः । पृ-
 णीखिलमनोरथः ॥ २१ ॥ कालेन गह्वता तस्य । जाताः पुत्रा मनोरमाः ॥ सर्वलक्षणसंपूर्णाः ।
 कलाकौशलशालिनः ॥ २२ ॥ अन्यदा फलदेवस्तं । हारं सौभाग्यसुंदरं ॥ परिधाय निजे कंठे ।
 एकाक्येव सकौतुकः ॥ २३ ॥ निष्कांतश्च ततः स्थाना—हूमंजलदिदक्षया ॥ बन्नाम व्योममार्गेण
 । ग्रामे ग्रामे पुरे पुरे ॥ २४ ॥ शुभं ॥ हारानुज्ञावजोदश—सौभाग्यगुणयोगतः ॥ सर्वत्र सर्वलो-
 कस्य । प्रीतिस्थानमद्भुतसौ ॥ २५ ॥ यत्र यत्र पुरे ग्रामे । गालसौ तत्र तत्र हि ॥ जायते तन्म-
 ना लोकः । स्त्रीलोकस्तु विशेषतः ॥ २६ ॥ ब्राभ्यन्नेवं महीपीठे । वीक्षमाणो जिनालयान् ॥ पूज-
 यन् वंदमानश्च । जिनविंबानि ज्ञावतः ॥ २७ ॥

अन्यदा च जगामैष । पुरं जोगपुत्राभिधं ॥ तस्मिन्नालोकयामास । स्मरिं सूरप्रज्ञाच्छिधं ॥ २८ ॥
 कानने सुंदरामोदे । बहुशिष्यसमन्वितं ॥ श्याचक्ष्णाणं जिनप्रोक्तं । धर्मं संविप्रपर्षदि ॥ २९ ॥ त्रि-

त्रिविंशेषकं ॥ ततोऽतित्रिकिसंयुक्तः । समायातस्तदंतिकं ॥ वंदित्वा विधिवत्सूरिं । निषण्णः शुद्धभू-
 तले ॥ ३० ॥ ततस्तं सूरिन्निः किंचि—संज्ञाप्य च यथोचितं ॥ न्युयोऽपि च समाख्या । देशना
 नवनाशनी ॥ ३१ ॥ यथा जीवाः प्रबध्द्यंते । मुच्यंते कर्मज्ञिस्तथा ॥ संक्रियंते यथा चैते । यां-
 ति ते नरकं तथा ॥ ३२ ॥ रागद्वेषप्रबन्धानां । विपाकोऽतीवदारुणः ॥ कष्टेन वेद्यते जीवै—दुर्ग-
 तौ दुष्टकर्मणां ॥ ३३ ॥ गभ्यंते कर्मणा येन । नरके तत्र वेदनाः ॥ तादृश्यस्त्वद्विपाकेन । वेद्यंते
 पापकर्मज्ञिः ॥ ३४ ॥ हेदनवेदनकुञ्जी—पाचनबहुशीतवातजनितानि ॥ शाल्मलीवृक्षारोपण—वै-
 तरिणीतारणादीनि ॥ ३५ ॥ तप्तत्रयुपानात्पुन—दह्यमानसर्वांगविह्वलाः संतः ॥ अस्मिपत्रनह्यायां
 । गतास्त्रैरेव तत्र पाठ्यंते ॥ ३६ ॥ उत्कृत्योत्कृत्य खंडानि । मांसास्थार्ये तदीयके ॥ प्रचिक्षिपुः प्र-
 जटपंतो । मांसमासीत्तव प्रियं ॥ ३७ ॥ ज्यंभादिजनितास्तीवाः । परस्परसमुद्भवाः ॥ क्षेत्रानुज्ञाविता-
 श्रान्था । वेद्यंते तीव्रवेदनाः ॥ ३८ ॥ उत्कं च—अञ्जिनिमीलियमितं । नहि सुहं दुःकमेव अ-
 षुभ्रं ॥ नरए नेरद्वयाणं । अहो निसं पञ्चमाणाणं ॥ ३९ ॥ इदमाख्याति सर्वज्ञाः । सर्वदर्शी जि-
 नोत्तमः ॥ केवलज्ञानसद्दृष्ट्या । लोकलोकं विलोकयन् ॥ ४० ॥ असत्यवादिनो जीवाः । कृत्यो-

रकोचनबंधने ॥ कूटमानेन जायते । तिर्यचस्तीव्रवेदनाः ॥ ४१ ॥ शारीरमानसानेक—दुःखव्रतै-
 रुपद्रुताः ॥ परब्रह्माः परायत्ताः । प्रायः सोदंति दुःखिताः ॥ ४२ ॥ कशाघातैस्तथा तीव्रै—रंक्षु-
 र्वबंधनैः ॥ शीतवातातपैर्दंशै—मंशकैश्चापि पीयिताः ॥ ४३ ॥ सर्वलोकैः वाह्यं । बुधुङ्गिनपि-
 णसिताः ॥ बाणकारी न कोऽप्येषां । प्रायशः प्रवित्रोक्थते ॥ ४४ ॥ दृढमाख्याति सर्वद्वः । सर्व-
 जीवदयापरः ॥ सर्वदोषविनिर्मुक्तः । परमात्मा निरंजनः ॥ ४५ ॥ प्रकृत्यैव प्रशांतात्मा । दानदाता-
 दयापरः ॥ श्लिसंयमहीनोऽपि । मानुष्यं लज्जते नरः ॥ ४६ ॥ अन्नित्यं मानुषं जन्म । जराभृत्यु-
 ल्यद्रुतं ॥ दारिद्र्योपद्रुतं प्रायः । क्लृण्वंसि रगाकुलं ॥ ४७ ॥ दृढमाख्याति योगीशो । योगिगम्यो-
 रीकृतं ॥ सर्वदाऽप्रियसंयोग—प्रियायोगविसंस्थुलं ॥ ४८ ॥ दृढमाख्याति योगीशो । योगिगम्यो-
 जिनोत्तमः ॥ त्रिकालवेदी जगवान् । देवदेवो जिनेश्वरः ॥ ४९ ॥ सरागसंयमार्हेवा । देशसंयम-
 तोऽपि वा ॥ अकामनिर्जरा देवा । अज्ञानतपसोऽपि वा ॥ ५० ॥ ईर्ष्याविषादसंताप—मानमा-
 यातित्रोन्नताः ॥ देवेष्वपि वसंत्येते । दोषास्तेषां कुतः सुखं ॥ ५१ ॥ एवमाह जिनाधीशो । दे-
 वदेवो दयानिधिः ॥ क्लिष्टकर्मा ज्वातीतः । परं पदमुपगतः ॥ ५२ ॥ चतुर्विधेऽपि संसारे । सौख्यं

स्वल्पं शरीरिणां ॥ सकृत्सौर्यानि जायंते । दुःखानि च पदे पदे ॥ ५३ ॥ सिद्धौ च सर्वजीवानां
 । संपूर्णां सुखसंकथा ॥ निःशेषकर्मविहेदा—त्स च चारित्रयोगतः ॥ ५४ ॥ सर्वोपाधिविमुक्तं च
 । चारित्रं प्राप्य सुंदरं ॥ क्रमेण केवलज्ञानं । लोकालोकप्रकाशकं ॥ ५५ ॥ शैलेशीं च समासा-
 द्य । समस्तोपरतक्रियं ॥ ज्योत्षण्णहकारि च । हत्वा कर्मचतुष्टयं ॥ ५६ ॥ मर्वदंष्ट्रविनिर्मुक्ता । ज्य-
 ष्टकर्मविवर्जिताः ॥ जवांज्योधिं ममुद्धंध्य । गहंति परमं पदं ॥ ५७ ॥ द्दमाख्याति सर्वज्ञः । सन-
 रामरपर्षदि ॥ सुरासुरनराधीश—मौलित्तिमात्तार्चितक्रमः ॥ ५८ ॥ ज्ञवाट्यामटाट्यंते । बहुदुःखप्रपी-
 न्निताः ॥ ज्यधर्मसंबन्धा जीवा । यत्र तत्रैव दुःखिताः ॥ ५९ ॥ तज्ञो ज्ञव्या ज्ञवाट्यां । परिब्रमण-
 दीश्वरः ॥ यदि यूयं तदा ज्ञात । धर्मसंबन्धमुत्तमं ॥ ६० ॥ वंदित्वा च सजा सर्वा । विधाय करकु-
 झलं ॥ ज्यवादीच्च गणाधीशं । सत्यमेव त्वयोदितं ॥ ६१ ॥ तथैवैतन्न संदेहो । तथैवैतन्न संशयः
 ॥ ज्यहो निदर्शितो मार्गः । सिद्धिपुर्यास्त्वया प्रज्ञो ॥ ६२ ॥ श्रमणो ब्राह्मणो चापि । पाखंडी वा
 गृहाश्रमी ॥ ईदृदं धर्ममाख्यातुं । न शक्तः कोऽपि नृत्तले ॥ ६३ ॥ यथायोगं परिज्ञाय । स्वत ए-
 व च योग्यतां ॥ परलोकहितं पथ्यं । द्दध्वं धर्मसंबन्धं ॥ ६४ ॥ व्रतिनः केऽपि संजाताः । श्राव-

का जङ्घिरे परे ॥ प्रत्यास्थानबहिर्युताः । केचिद्विरतदृश्यः ॥ ६५ ॥

अत्र च फलदेवेन । सूरयः प्रशिताः स्वयं ॥ अन्व्यजन्मकृतं पुण्यं । मम किं कथ्यतां प्रज्ञो
 ॥ ६६ ॥ मित्रपुत्रकलत्राणि । राजानः सेवकाः श्रियः ॥ वर्ततेऽनुकृताः केन । कर्मणोदं निवेद्य-
 तां ॥ ६७ ॥ सूरिः प्राहान्नस्त्वं तु । पुरे कुञ्जपुराक्षिपे ॥ मादिकः पुष्पकुञ्जारयो । द्रद्रको मल-
 यप्रभुः ॥ ६८ ॥ बंधूनां सर्वपुष्पाणि । फलानि स ददौ सदा ॥ एवं व्यवस्थया कालो । यानि ते-
 षां परस्परं ॥ ६९ ॥ अन्व्यदाष्टाहिकापूजा । प्रारब्धा जिनमंदिरे ॥ पुष्पकुञ्जः समादाय । फलान्य-
 त्व समागतः ॥ ७० ॥ गृहीतानि च सर्वाणि । दत्तमुच्चित्रवेतनं ॥ तांबूलादिप्रदानेन । संब्रूष्य च
 विसर्जितः ॥ ७१ ॥ अहो नीतिरहो धर्मो । हहो एकार्थचित्ता ॥ अहो दया अहो दान—महो
 चित्तविशालता ॥ ७२ ॥ अन्व्यबापि च दृश्यते । यात्रा नैवंविधो विधिः ॥ एवं चिंतयतस्त्वस्य ।
 जातं दर्शनकारणं ॥ ७३ ॥ अष्टमेऽह्नि समायाते । जणितारत्नेन गोष्ठिकाः ॥ वेतनेन न मे का-
 र्थं । पुण्यमेवात्र वेतनं ॥ ७४ ॥ प्रतिपन्नमिदं तेन । समानीय कृतो बलिः ॥ फलान्यनेकभेदानि
 । सांज्ञान्यार्द्धितरात्मना ॥ ७५ ॥ कृतार्थमद्य मे जन्म । जीवितं यौवनं तथा ॥ फलान्यपि कृता-

धीनि । चैरेवं विहितो बलिः ॥ १६ ॥ बह्वं परब्रवाणुष्कं । जोगसारं ब्रवांतरे ॥ ततो मृतवान् सं-
 जातः । फलसारस्य नंदनः ॥ ११ ॥ मासांते विहितं नाम । पित्रा स्वप्नानुसारतः ॥ फलदेव इति
 ख्यातं । महामहपुरस्सरं ॥ १८ ॥ आकर्ण्येदं स्मृता जातिः । संवेगश्च समागतः ॥ संजातो ब्रव
 निर्वेदः । शुद्धे धर्मे गतं मनः ॥ १९ ॥ श्रुत्वेदं फलदेवस्य । फलपूजाफलं महत् ॥ सर्वज्ञफलपू-
 जायां । अरिजोको ददौ मनः ॥ ८० ॥ अथोक्तं फलदेवेन । जगवन् भवतारक ॥ निर्विषोऽहं
 ब्रवावासाद् । दूरं दुःखनिबंधनात् ॥ ८१ ॥ अतोऽहं स्वकुटुंबस्य । कृत्वा सौस्थ्यं यथाचितं ॥ संसा-
 रोत्तारिणीं दीक्षां । गृहीष्ये शुष्मदंतिके ॥ ८२ ॥ सूरिजिर्जटिपतं चद्र । मातृ कार्ष्णिर्विंबनं ॥ स्वा-
 मित्रेवं कारिष्येऽह—मेवमुक्त्वा समुहितः ॥ ८३ ॥ जगाम निजकस्थाने । रंजितो निजको जनः
 ॥ ततश्च सर्वबंधनां । स्वादिप्रायो निवेदितः ॥ ८४ ॥ धर्मस्थाने निजं द्रव्यं । प्रभृतं विनियोजितं
 ॥ पुत्रश्च रत्नसुंदर्याः । फलचंद्रादिधानकः ॥ ८५ ॥ संमतेन स्वबंधनां । स्थापितो निजके पदे ॥
 कृतं सौस्थ्यं कुटुंबस्य । यथाचित्यविधानतः ॥ ८६ ॥ संजाप्य क्षामयित्वा च । पौरजोक्तं यथाक्रमं
 ॥ इत्यथखिलं कृत्वा च । कृत्यं कृत्यविदां वरः ॥ ८७ ॥ नचसैव समायातः । सूरिणां संनिधौ त-

तः ॥ सूत्रोक्तेन विधानेन । दीक्षितः सुरिणाभ्यसौ ॥ ८८ ॥ युभं ॥ अन्नशिष्टश्च गंभीर—वाक्यैः
 संवेगसुन्दरैः ॥ यथा ज्ञो ज्ञो महासत्त्व । यावज्जीवमपि त्वया ॥ ८९ ॥ अष्टावीर्यासमित्याद्या । मा-
 तर इव मातरः ॥ कृणमपि न मोक्तव्याः । स्वस्य कल्याणमिहता ॥ ९० ॥ युभं ॥ इव्याद्यङ्गि-
 ग्रहाश्चित्रा । ग्राह्याश्चारिवपुष्ट्ये ॥ प्राशुकर्मणणीयं च । ग्राह्यं ज्ञत्तादि सर्वदा ॥ ९१ ॥ जपसर्गाश्च
 सोढव्या । दिव्याद्या जद्र षोडश ॥ विषह्याश्च सदाकदा । द्वाविंशतिपरीषदाः ॥ ९२ ॥ तपसि द्वा-
 दशांशोऽपि । यतितव्यं यथाबलं ॥ जद्यतव्यं च सर्वेषु । वैयाहृत्यादिकर्मसु ॥ ९३ ॥ किंचेमां मा-
 नुषत्वादि—सामग्रीं प्राप्य दुर्दत्तां ॥ तथा यत्नस्त्वया कार्या । दुःखोहेदो जवेद्यथा ॥ ९४ ॥ इ-
 त्याद्यनेकधाचार्यै—श्रक्ते तस्यानुशासनं ॥ इह्याभ्यहमनुशास्ति—मित्येवं सोऽप्यज्ञाषत ॥ ९५ ॥
 ततस्तेनाप्रमत्तेन । स्वगुरूणां पदांतिके ॥ ग्रहणासेवनाशिद्धा । शिद्धिता शीघ्रमेव हि ॥ ९६ ॥
 चिरं तेपे तपश्चित्रं । पादितः संयमस्तथा ॥ आद्योचितः प्रतिभ्रांतः । संदिरथ्य च निजां तनुं ॥
 ॥ ९७ ॥ पर्येतेऽनशनं कृत्वा । सुत्वा बाढं समाधिना ॥ अच्युते द्वादशे कल्पे । जातो देवो म-
 हर्षिकः ॥ ९८ ॥ इहं प्रवर्धमानोरु—सत्कल्याणपरंपरां ॥ प्रानुवन् कीणकर्मज्ञो । सिद्धोऽसौ पं-

धर्म- चये जवे ॥ ९९ ॥ तदहो फलदेवस्य । फलपूजाफलं महत् ॥ श्रुत्वा निर्नेद्रपूजायां । ज्ञो ज्ञव्याः

टीका

कुरुतादरं ॥ ४०० ॥ इति फलपूजाकथानकं समाप्तं ॥

फलपूजाफलं प्रोक्तं । दृष्टान्तेन सविस्तरं ॥ सांप्रतं हृतपूजायाः । फलं ते नैव कथ्यते ॥ १ ॥
अस्तीह चारते क्षेत्रे । काशीदेशः सुविश्रुतः ॥ तत्राब्रुजोयनो नाम । गोकुलिको महार्थिकः ॥ १ ॥
प्रब्रतानां गवां स्वामी । प्रकृत्यैवातिजद्रकः ॥ दानश्रद्धाब्रुरत्यंतं । धर्मलिप्सुः प्रशांतधीः ॥ ३ ॥
अन्यदा ददृशे तेन । आभ्यता येदिनीतलं ॥ एकत्रोद्वसितप्राये । पुरे जीर्णजिनालयः ॥ ४ ॥
तस्मिंश्च सुंदरं बिवं । जैनेंद्रं मुतरां महत् ॥ तद् दृष्ट्वा रंजितश्चिते । ततश्चैवं व्यचिंतयत् ॥ ५ ॥
अहो देवाधिदेवोऽयं । सुरूपः प्रीतिदायकः ॥ तदहं स्तप्याभ्येनं । सद्गंधोऽधुरसर्पिषा ॥ ६ ॥ वि-
चिंत्यैवं ततः सर्पि—रानीयातिमनोहरं ॥ स्नापितः श्रीजिनाधीशः । पूजितश्चाङ्गतादिभिः ॥ ७ ॥
एवं च प्रत्यहं तस्य । कुर्वतो भक्तिनिर्भरं ॥ काढो भूयानतिक्रांतः । शुभं भावमुपेयुषः ॥ ८ ॥
कालक्रमत्ततो मृत्वा । जातो नंदिपुरे पुरे ॥ जयवर्धनभूपस्य । पुत्रो विजयवर्धनः ॥ ९ ॥ क-
लादिः स सर्वादि—वर्धमानो दिने दिने ॥ क्रमेण यौवनं प्राप्तः । कंदर्पकुलकेतनं ॥ १० ॥ प-

२४९

रिण्ड्ये च रूपादि—गुणाढ्या राजकन्यकाः ॥ स्थापितश्च निजे राज्ये । पित्रा धर्मं चिकीर्षुणा ॥
 ॥ ११ ॥ ततश्च स्वप्रतापेन । समाक्रांतमहीतलः ॥ कुर्वन् शेषमहीनाथा—नुरत्नातप्रतिरोपितान् ॥
 ॥ १२ ॥ हस्तिनिर्वाजिनिर्भृत्यैः । पुरैरंतःपुरैस्तथा ॥ कोष्ठागारैश्च कोशैश्च । वर्धमानो यथोत्तरं ॥
 ॥ १३ ॥ स्वकांत्या कामिनीर्बाहं । सत्रीत्या निखिलाः प्रजाः ॥ रंजयन् स्नेहतो बंधून् । सज्जनान्
 गुणसंपदा ॥ १४ ॥ शौर्येण सर्वशत्रूणां । ददन्नित्यं महालयं ॥ सौजन्यादिगुणभ्रामैः । स्वकीर्तिं
 बत वर्धयन् ॥ १५ ॥ दुष्टानां निग्रहं कुर्वन् । शिष्टानां परिपालनं ॥ द्यौचित्येन करं गृह्ण—द्यौचि-
 त्येन च दंभयन् ॥ १६ ॥ नातिशीतो न चात्युष्णो । न मृदुर्न च कर्कशः ॥ न क्रोधी नातिशां-
 तश्च । नातिदाता न संचकः ॥ १७ ॥ चिंतानंतरनिःशेष—पूर्वमाणमनोरथः ॥ स्वराज्यं पालया-
 मास । राजा विजयवर्धनः ॥ १८ ॥ कुलकं ॥

विस्मरिताः सुपुत्रेण । पितुः संबंधिनो गुणाः ॥ फलेन सहकारस्य । पुष्पसंबंधिनो यथा ॥
 ॥ १९ ॥ त्रिवर्गं सेवमानस्य । परस्परमबाधया ॥ व्रजंति वासरास्तस्य । सुखदंभया ध्रुव ॥ २० ॥
 द्यन्यदा च शुभे लभे । राज्ञी मदनकंदली ॥ दृष्टं शुभग्रहैः सर्वैः । पुत्ररत्नमजीजनत् ॥ २१ ॥

धर्मः । मासांते विहितं नाम । महोत्सवपुरस्सरं ॥ यथार्थं जातसंतोषैः । पुत्रो मदनसुंदरः ॥ ३२ ॥ अ-

न्यदा च समायाता । बहुशिष्यसमन्विताः ॥ तपःसंयमसंयुक्ताः । सूरयोऽमरसुंदराः ॥ ३३ ॥ स्थि-

ताश्च नंदनोद्याने । ब्रह्मणो जंतुवर्जिते ॥ अथग्रहमनुज्ञाप्य । ज्ञानलयसमन्विताः ॥ ३४ ॥ वंद-

नार्थं समायातो । राजाऽन्येऽपि च नागराः ॥ प्रारब्धा देशना चैवं । सूरिभिः समज्ञादिभिः ॥

॥ ३५ ॥ सुवैशिणो जनाः सर्वे । सुखं धर्मनिबंधनं ॥ धर्मः सदागमादेव । ज्ञायते क्रियते तथा

॥ ३६ ॥ एष एव हि जीवानां । सुखदाता जिनागमः ॥ हस्तालंबसमो ह्येष । ज्वरूपे निमज्जनां

॥ ३७ ॥ एष एव जगन्नाथो । वरसद्यः परमार्थितः ॥ एष एव जगत्त्राण—मेष एव सुबांधवः ॥

॥ ३८ ॥ एष एव विपद्गते । पततामवलंबनं ॥ एष एव ज्वाटव्या—मदतां मार्गदर्शकः ॥ ३९ ॥

एष एव महावैद्यः । कर्मव्याधेर्निबर्हणः ॥ एष एव परानंद—कारणं परमौषधं ॥ ३० ॥ एष एव

जगदीपः । सर्वस्तुप्रकाशकः ॥ प्रमादराक्षसातूर्ण—मेष एव विमोचकः ॥ ३१ ॥ एषोऽविरतिजं-

बाल—कल्मषकाटनाक्षमः ॥ एष एव हि योगानां । दुष्टानां विनिवर्तकः ॥ ३२ ॥ शब्दवेधिशरजा-

तै—जीवानामिह निःशुभं ॥ सततं पीड्यमानाना—मेष एव हि रक्षकः ॥ ३३ ॥ एष एव हि नि-

र्थाजं । नरकद्वारोधकः ॥ एष एव हि तैरश्व—छःखविध्वनाधनः ॥ ३५ ॥ एष एव कुमानुष्य-
 दुःखविधेदकारणं ॥ एष एव कुदेवत्व—मनःसंतापनाशकः ॥ ३५ ॥ अज्ञानतरुविधेदे । एष एव
 कुत्तारकः ॥ एष एव महानिद्रा—द्रावणः प्रतिबोधकः ॥ ३६ ॥ एष स्वाज्ञाविकानंद—कारणं बत
 गीयते ॥ अज्ञानतत्रवसंवर्धि—मिथ्याबुद्धिविध्वनकः ॥ ३७ ॥ एष एव गुरुकोध—बह्विबिध्यापने ज-
 लं ॥ एष एव महामान—पर्वतोद्वलने पविः ॥ ३८ ॥ एष मायामहाव्याघ्री—पातने सरत्रायते
 ॥ एष एव महाद्योत्र—नीरधेः शोषणोऽनलः ॥ ३९ ॥ एष हास्यविकारस्य । गाढं प्रशमनक्षमः ॥
 एष मोहोदयोत्पन्ना—रतिं निर्नाशयत्यलं ॥ ४० ॥ एष एवारतिशस्ते । जनेऽस्मिन्नमृतापते ॥ एष
 एव जयोद्भ्रांत—सत्वसंरक्षणक्षमः ॥ ४१ ॥ एष शोकत्रराक्रांतं । संधीरयति देहिनं ॥ एष एव
 ज्युष्मादि—विकारं शमयत्यलं ॥ ४२ ॥ एष कामपिशाचस्य । दृढमुच्चाटने पटुः ॥ एष एव च
 मार्तण्डो । मिथ्यात्वध्वांतसूदनः ॥ ४३ ॥ एष एव च दानादि—शक्तिसंदोहकारणं ॥ एष एव म-
 हावीर्य—योगहेतुरुदाहतः ॥ ४४ ॥ यस्माद्भागवतं वाक्यं । श्रुतं ज्ञातं परिस्फुटं ॥ अज्ञाणां निग्रहं
 धत्ते । धत्ते जीवं शिवालये ॥ ४५ ॥ राजाह किमु सर्वेऽपि । न कुर्वतीह सर्वदा ॥ धर्मं सर्वज्ञानि-

दिष्टं । सर्वकल्याणकारणं ॥ ४६ ॥ सूरिराह—

सुखान्जिजाषः सुकरो । दुःकरोऽसौ नृपोत्तम ॥ यतो जितेन्द्रियग्राम—स्तं साधयति मानवः ॥
 ॥ ४७ ॥ अनादिजवकांतारे । प्रासानि परमं बलं ॥ दुर्बुद्धिर्नि शक्यते । जेतुं तानीन्द्रियाणि वै
 ॥ ४८ ॥ तेनैते जंतवो मूढाः । सुखमिहंति केवलं ॥ धर्मं पुनः सुदूरेण । त्यजंति सुखकारणं ॥
 ॥ ४९ ॥ इंद्रियाणां जयं नृप । कर्तुं नो पारयंत्समी ॥ धर्मतः प्रपद्यायंते । ततो जीवाः सुखैषिणः
 ॥ ५० ॥ नरसुंदरभूपेना—जाणि जगवन्निवेद्यतां ॥ कानि तानीन्द्रियाणीह । किंस्वरूपाणि वा सु-
 ने ॥ ५१ ॥ कथं वा दुर्जयानीति । श्रोतुमिहामि तत्ततः ॥ यत्कृतूहलमत्रार्थं । गुरुकं मम वर्तते
 ॥ ५२ ॥ सूरिः प्राह—स्पर्शनं रसनं घ्राणं । चक्षुः श्रोत्रं च पंचमं ॥ एतानि तानि रजेंद्र । ह-
 षीकाणि प्रचकृते ॥ ५३ ॥ द्रष्टैः स्पर्शादिजिस्तोषो । देष्वृद्धिस्तथैतैः ॥ एतस्वरूपमेतेषां—मि-
 द्रियाणां नृपोत्तम ॥ ५४ ॥ दुर्जयाणि तथा कानि । कथ्यमानं तथाधुना ॥ दत्तावधानस्तत्सर्व—
 मनुश्रुत्यावधारय ॥ ५५ ॥ अनेकजटसंकीर्णं । समरे योधयंति ये ॥ मत्तमातंगसंघात—मे तैस्ते-
 ष्वपि विनिर्जिताः ॥ ५६ ॥ अंगुल्यथे विधायेदं । नृवनं नाटयंति ये ॥ स्वशक्त्या बलगर्विष्ठा—स्ते-

स्थमीन्निर्वशीकृताः ॥ ५७ ॥ हिरण्यगर्भैकुंठ—महेश्वरपुरस्सराः ॥ पूर्वैर्वशीकृताः संत—स्तेऽपि
 किंकरतां गताः ॥ ५८ ॥ अथीत्य सर्वशास्त्राणि । परमार्थविदो जनाः ॥ एन्निर्विश्रिताः संत—
 श्रेष्ठे बादिशा इव ॥ ५९ ॥ एतानि हि स्ववीर्येण । समुशसुरभानुषं ॥ वराकमिव मन्यन्ते । स
 कलं श्रुवनत्रयं ॥ ६० ॥ दुर्जयानि ततोऽमूनि । हृषीकाणि नराधिप ॥ एवं सामान्यतः प्रोक्तं । ह-
 षीकगुणवर्णनं ॥ ६१ ॥ तिष्ठतु तावहेषाणि । हृषीकाणि नराधिप ॥ स्पर्शानेन्द्रियभेदैकं । समर्थ
 बत वर्तते ॥ ६२ ॥ यतो न शक्यते लोकै—र्जतुमेकैकमप्यदः ॥ यतो विज्ञातवृत्तांता । इदमूचु-
 विचक्षणाः ॥ ६३ ॥ सक्तः शब्दे हरिणः । स्पर्शानागो रसे च वारिचरः ॥ नेत्रे कृण्णपतंगो । ब्र-
 मरो गंधे विनष्टश्च ॥ ६४ ॥ नृपः प्राह—

स्वामिन्निन्द्रियजेतारो । नराः किं संति कुत्रचित् ॥ आहोश्चिन्नैव विद्यन्ते । श्रुवनेऽपि तथा वि-
 धाः ॥ ६५ ॥ स्मरिहाह—राजन्न हि न विद्यन्ते । केवलं विरला जनाः ॥ ये तेषां विनिहन्तार—
 स्त्वाकर्ण्य कारणं ॥ ६६ ॥ जघन्यमध्यमोक्थ—स्तथोक्थतमा गुणैः ॥ चतुर्विधा ज्वन्तीह । पुरु-
 षा श्रुवनोदरे ॥ ६७ ॥ ततोक्थतमास्त्वाव—द्यैरिहैन्द्रियपंचकं ॥ अनादिजवसंबंधा—रपादितं द्वादि-

तं प्रियं ॥ ६८ ॥ जैनैर्द्विगमसंपर्का—द्विज्ञाय बहुदृषणं ॥ ततः संतोषमादाय । महासत्त्वैर्निराकृतं
 ॥ ६९ ॥ गृहस्था अपि ते संतो । ज्ञाततत्त्वा जिनागमे ॥ हृषीकपंचलौट्येन । नाचरन्ति कुचेष्टि-
 तं ॥ ७० ॥ यदा पुनर्विशेषेण । तिष्ठत्येष जिनागमः ॥ हृषीकपंचसंबंधं । त्रोटयन्ति सदाखिलं ॥
 ॥ ७१ ॥ यतो दीक्षां समादाय । निर्मलीकृतमानसाः ॥ संतोषभावतो धन्या । जायन्तेऽत्यंतनिरपु-
 द्दाः ॥ ७२ ॥ ततस्ते जवकांतर—निर्विषा वीतकल्मषाः ॥ इंद्रियप्रतिकूलानि । सेवन्ते वीरमान-
 साः ॥ ७३ ॥ ऋमीशयनलोचादि—कायकेशविधानतः ॥ ततः सुखरम्यहां हित्वा । जायन्तेऽतिनिरा-
 कुलाः ॥ ७४ ॥ ततः सकलकर्मांश—कलेशविह्वेदभाजनं ॥ ऋत्वा ते निर्धृतिं यांति । निर्जिभ्येद्भि-
 यपंचकं ॥ ७५ ॥ तेनोत्कृष्टतमा राज—त्रिर्दिशस्ते विचक्ष्णैः ॥ ये चैवमनुतिष्ठन्ति । विरलास्ते
 जगतत्रये ॥ ७६ ॥ सांप्रतं च तथोत्कृष्ट—नराणां शुद्धचेतसां ॥ स्वरूपं श्रूयतां राजन् । कथ्यमानं
 मयाधुना ॥ ७७ ॥ उत्कृष्टास्ते नरा ज्ञेया । यैश्च पंचेन्द्रियं जितं ॥ अथाप्य मानुषं जन्म । शत्रुबु-
 ध्यावधारितं ॥ ७८ ॥ तावित्प्रदतया तेषां । परिफुरति मानसे ॥ नैवैतत्सुंदरं हंत । पापमिन्द्रियपं-
 चकं ॥ ७९ ॥ ततो विज्ञाय ते तेषां । लोकवंचनतां नराः ॥ सर्वत्र चकिता नैव । विश्वसन्ति क-

दावन ॥ ८० ॥ न चानुकूलं चारित्रं । नजंते विजितसमूहाः ॥ ततस्सज्जनितैर्दार्ढ्यै—र्न युज्यंते
 विचक्रणाः ॥ ८१ ॥ शरीरस्थितिमात्रार्थं—माचरंतोऽपि तत्प्रियं ॥ तत्र गृधेरज्ञावेन । नवंति सुख-
 ज्ञाजनं ॥ ८२ ॥ प्राप्नुवंति यशः शुभ्र—मिह लोकेऽपि ते नराः ॥ स्वर्गार्पिर्बर्गमार्गस्य । निकटे
 तादृशाः सदा ॥ ८३ ॥ गुरवः केवलं तेषां । नाममात्रेण कारणं ॥ मोक्षमार्गं प्रवर्तते । स्वत एव
 हि ते नराः ॥ ८४ ॥ अन्येषामपि कुर्वति । शुद्धमार्गावतारणं ॥ तद्वाक्यं ये प्रपद्यंते । विज्ञाय गु-
 णकारणं ॥ ८५ ॥ ये पुनर्न प्रपद्यंते । तद्वाक्यं बाह्यिशा जनाः ॥ तेषामनादरं कृत्वा । ते तिष्ठति
 निराकुलाः ॥ ८६ ॥ प्रकृत्यैव नवंत्येते । देवाचार्यतपस्विनां ॥ पूजासत्कारकरणे । रक्तचित्ता म-
 हाधियः ॥ ८७ ॥ इदमेवमुत्कृष्टानां । साधितं चरितं नृणां ॥ सांप्रतं मध्यबुद्धीनां । कथ्यमानं नि-
 श्चयतां ॥ ८८ ॥

मध्यमास्ते नरा ज्ञेया । यैर्हृषीककदंबकं ॥ श्यावाप्य मानुषं जन्म । मध्यबुद्ध्यावधारितं ॥ ८९ ॥
 श्रुत्यग्रामसंपाद्ये । सुखे ये गृहमानसाः ॥ पंडितैरनुशिष्टाश्च । दीत्यायंते स्वर्चेतसा ॥ ९० ॥
 चिंतयंति निजे चित्ते । ते दीत्यायतबुद्धयः ॥ विचित्ररूपसंसारे । किमत्र बत कुर्महे ॥ ९१ ॥ ज्ञो-

गानके प्रशंसति । रमंते सुखनिर्भराः ॥ अन्ये ज्ञातांतरामानो । निन्दंति विगतस्पृहाः ॥ ९२ ॥
 तदत्र कतरो मार्गो । माहशामिह शुज्यते ॥ न लक्ष्यामस्तच्चित्तं । संदेहमवगाहते ॥ ९३ ॥ त-
 स्मात्कालविलंबोऽत्र । युक्तोऽस्माकं प्रयोजने ॥ नैवैकप्रकृतिक्षेपो । विधातुमिह बुध्यते ॥ ९४ ॥
 मध्यमानां जवेद्बुद्धि—र्गाहशी कर्मप्रकृतिः ॥ यस्मादाचक्षते संतो । बुद्धिः कर्मानुसारिणी ॥
 ॥ ९५ ॥ तत इन्द्रियवर्गं ते । मन्यंते सुखहेतुना ॥ ज्यत्कृत्रे च वर्तते । किंतु नात्यंतलोड्युपाः ॥
 ॥ ९६ ॥ ततो लोकविरुद्धानि । नाचरंति कदाचन ॥ पंचेन्द्रियवशं प्राप्ता । नापायान् प्राप्नुवंत्यतः
 ॥ ९७ ॥ हितेनोक्ताः प्रबुध्यंते । विशेषवचनस्य ते ॥ ज्ञाहृष्टदोषास्तद्वाक्यं । केवलं नाचरंति ते
 ॥ ९८ ॥ मैत्रीं बालिशलोकेन । कुर्वति स्नेहनिर्भरां ॥ लभंते तद्विपाकेन । रौद्रां दुःस्वपरंपरां ॥
 ॥ ९९ ॥ ज्यर्षणवादं लोके च । प्राप्नुवंति न संशयः ॥ संसर्गः पापलोकेन । सर्वानर्थपरो यतः
 ॥ १०० ॥ यदा पुनः प्रपद्यंते । विदुषां वचनानि ते ॥ ज्ञाचरंति च विज्ञाय । तदीयां हितरूपतां
 ॥ १ ॥ तदा ते विगतबाधा । जवंति सुखिनो नराः ॥ महापुरुषसंपर्का—ज्ञयंते मार्गमुत्तमं ॥ १॥
 पंक्तिता इव ते नित्यं । गुरुदेवतपस्विनां ॥ बहुमानपराः संतः । कुर्वत्यर्चनवन्दनं ॥ ३ ॥ तदेवं भ-

णितास्ताव—नमध्यमानां गुणागुणाः ॥ जघन्यनरसंबंधे । स्वरूपमधुनोच्यते ॥ ४ ॥ जघन्यास्ते
 नरा ज्ञेया । ये हृषीकवशं गताः ॥ संप्राप्य मानुषं जन्म । करणैर्ये विनिर्जिताः ॥ ५ ॥ परारिरूप-
 तां तेषां । न जानंति यतः स्वयं ॥ परेषामपि रुष्यंति । विदुषां हितत्राषिणां ॥ ६ ॥ हृषीकवर्ष-
 संपाद्ये । पासाकंरूयनोपमे ॥ परार्थेऽपि च दुःखेऽपि । सुखत्रेशेऽतिगृह्यः ॥ ७ ॥ स्वर्गोऽयं पर-
 मार्थोऽयं । लब्धोऽयं सुखसागरः ॥ अस्माच्चिरिति मन्यंते । विपर्यसिवशं गताः ॥ ८ ॥ ततो हार्द-
 तमस्तेषां । प्रतिस्पर्षति सर्वतः ॥ विवेकशेषकाश्चित्ते । वर्धते रागरश्मयः ॥ ९ ॥ प्रणह्यत्यसद्भावा
 । अंधीभूतस्वबुद्ध्यः ॥ कुर्वतोऽनार्थकार्याणि । वार्धते केन ते ततः ॥ १० ॥ धर्मलोकविरुद्धानि ।
 निंदितानि पृथग्जनैः ॥ कार्याणि कुर्वतां लोकः । शत्रुघ्नावं प्रपद्यते ॥ ११ ॥ कुलं चंडांशुविशदं
 । ते कुर्वन्ति मदीमसं ॥ ज्ञात्मीयचरितैः पापाः । प्रयांति जनहास्यतां ॥ १२ ॥ ज्ञानभयगमनासका
 । निर्मर्यादा नराधमाः ॥ अर्कतूलादपि परं । ते जने यांति लाघवं ॥ १३ ॥ दुर्दया हि मनोऽभी-
 षा । विषयाः स्रज्यादिगोचराः ॥ प्राणिनां हृदि वर्धते । न लभ्यंते यथेप्सिताः ॥ १४ ॥ तदा ते
 यानि दुःखानि । याश्च लोके विद्वन्नाः ॥ प्राप्नुवंति न शक्यंते । ता व्यावर्णयितुं गिरा ॥ १५ ॥

केवलं गदितुं शक्य—मिदमेव समासतः ॥ व्यञ्जते ते नराः सर्वा । लोके दुःखविन्बन्धाः ॥ १६ ॥
 प्रकृत्यैव जवंत्येते । गुरुदेवतपस्विनां ॥ प्रत्यनीका महापापा । निर्जाग्या गुणदूषकाः ॥ १७ ॥ स-
 न्मार्गपतितं वाक्य—मुपदिष्टं हितैषिणा ॥ केनचिन्न प्रपद्यते । महामोहेन दूषिताः ॥ १८ ॥ त-
 तश्चेदं मुनेर्वाक्यं । विनिश्चित्य महीभृता ॥ विचिंतितं निजे चित्ते । अहो सद्धर्मदेशकाः ॥ १९ ॥
 रंजितो हृदये राजा । सजा संतोषमागता ॥ यथायोगं गुणस्थानं । प्रतिपद्य गृहं गता ॥ २० ॥
 उत्तमोत्तमनरैर्जाव्यं । नियम्येद्विद्यपंचकं ॥ नुजन्म सफलं कार्यं । विजयवर्धन त्वया ॥ २१ ॥

द्रव्येवं स्मरिञ्जिः शिष्टे । धर्मे सर्वज्ञाञ्जिते ॥ राजाह रंजितश्चांतः । संवेगातिशयं बहव ॥
 ॥ २२ ॥ भगवन्निर्जितास्त्वाव—देते बाह्या मया द्विषः ॥ अंतरानपि निःशेषान् । जेतुमिहामि-
 सांप्रतं ॥ २३ ॥ एते च सर्वदा पूज्य—पादसेवनतत्परैः ॥ शक्यंते हि निराकर्तुं । मादशैश्च ना-
 न्यथा ॥ २४ ॥ तथाहं निजराज्यस्य । सौरथ्यं कृत्वा यथाचितं ॥ अथो दीक्षां गृहीष्यामि । पूज्या-
 नामंतिके प्रभो ॥ २५ ॥ मा प्रमादं कृथा जद्र । सर्वथात्र प्रयोजने ॥ एवं स्मरिञ्जिरादिष्टे । ततो
 राजा समुत्थितः ॥ २६ ॥ गतो गेहे ततः प्रोक्तः । स्वादिप्रायः स्वमंत्रिणां ॥ ततश्च स्थापितो स-

ज्ये । पुरो मदनसुंदरः ॥ २७ ॥ दत्ता शिक्का ततस्तस्य । मंत्रिणां च यथोचितं ॥ यदन्यदपि क-
 र्त्तव्यं । तत्कृतं स्वयमेव हि ॥ २८ ॥ ततोऽसौ नंदनोद्याने । गत्वा सूरिपदांतिके ॥ जग्राह विधि-
 ना दीक्षां । सर्वकर्मदायंकरौ ॥ २९ ॥ शिक्षिता द्विविधा शिक्का । पठितं च बहु श्रुतं ॥ पाठित-
 श्च चिरं चारुः । संयमस्तपसा सह ॥ ३० ॥ ज्ञागमोक्तविधानेन । विधायानशनं ततः ॥ मृत्वा च
 द्वादशे कटपे । जातो देवो महर्षिकः ॥ ३१ ॥ ततश्च्युत्वा महाराज—वंशे ऋत्वा महानृपः ॥ सं-
 प्राप्य शुद्धचारिवं । निष्कलंकं प्रपाद्य च ॥ ३२ ॥ ज्ञारुह्य क्षपकश्रेण्यां । हत्वा घातिचतुष्टयं ।
 जत्पाद्य केवलज्ञानं । कृत्वा जग्यप्रबोधनं ॥ ३३ ॥ जवोपग्राहिकमर्माणि । शुक्लध्यानकृशानुना ॥
 निर्दह्य निवृत्तौ प्राप्नो । जातः सिद्धः सुखाद्ययः ॥ ३४ ॥ विजिनिर्विशेषकं ॥ इति धृतपूजाकथानकं-
 धृतपूजाफलं प्रोक्तं । स्वर्गमोक्षप्रसाधकं ॥ सांप्रतं जलपूजायाः । फलं शृणुत कथ्यते ॥ १ ॥
 बभूव ज्वने रयातो । ग्रामाकरपुराकुलः ॥ बंगाजनपदस्तत्र । पुरं विश्वपुराजिघं ॥ २ ॥ गुणसारो
 नृपस्तत्र । प्रजापालो महाबलः ॥ तद्भार्या रूपसौजाभ्य—संपन्ना बंधुसुंदरी ॥ ३ ॥ ज्ञान्यदा च त-
 या स्वप्ने । दृष्टा मेधाः समुन्नताः ॥ सर्वतोऽपि जलप्लावैः । प्लावयंतो महीतलं ॥ ४ ॥ ततः प्रोक्त-

स्तथा स्वप्नः । समानंदितचित्तया ॥ सादरं नरनाश्रय । सुदुः कोषलयया गिरा ॥ ९ ॥ तेनाज्ञाणि
 प्रिये श्रेष्ठः । पुत्रस्त्वव जविष्यति ॥ सर्वेषामपि लोकानां । मनोवाञ्छितपूरकः ॥ ६ ॥ प्रादुर्भूतस्ततो
 गर्भ—स्तस्याः कुक्षौ सुखप्रदः ॥ अथ सोबाह तं गर्भं । संपूर्णोत्खिलदोहदा ॥ ७ ॥ तस्मिन् ग-
 र्भस्थिते वृष्टाः । सर्वत्रापि धनं धनाः ॥ पूरिता च जलप्लावैः । सर्वतोऽपि हि मेदिनी ॥ ८ ॥ स-
 र्वेषामपि संजाता । रसानां वृद्धिरुत्तमैः ॥ धान्यानि च समर्थाणि । सर्वदेशेषु जङ्घिरे ॥ ९ ॥ वा-
 सरेषु च पूर्वेषु । पुत्रं साभूत सुंदरं ॥ कारितं च ततः पित्रा । वर्धापनकर्मगतं ॥ १० ॥ स्वप्नानु-
 सारतस्तस्य । महामहपुरस्सरं ॥ रससार इति ख्यातं । कृतं नाम यद्यार्थकं ॥ ११ ॥ अथार्थौ वर्ध-
 ते बाह्यः । कलाञ्जिर्वपुषापि च ॥ क्रमेण यौवनं प्राप्नो । धर्मकामार्थसाधकं ॥ १२ ॥ परिणीतास्त-
 तस्तेन । रूपयौवनगर्विताः ॥ विशालकुलसंभ्रता । ह्यनेके राजकन्यकाः ॥ १३ ॥ पूर्णशेषमनो-
 बाह—स्त्राणिः सार्धमखान्तिं ॥ शब्दादिविषयास्तुष्टो । दुंक्ते पंचविधानपि ॥ १४ ॥ अथ सोऽडु-
 तशौर्येण । चक्रे क्षोभं हृदि द्विषां ॥ चेतांसि चोरयामास । कामिनीनां सुलीलया ॥ १५ ॥ स-
 न्मानेन स्वमंत्रिणां । परां तुष्टिं चकार सः ॥ विदुषां चिनयादेव । हवानंदं ददाविति ॥ १६ ॥ इ-

त्यादिनिर्गुणशामैः । सर्वलोकातिशायिभिः ॥ शत्रवोऽपि हि तेनोच्चैः । शिरःकंपं विधापिताः ॥१९॥
 अन्पदा तत्र वर्षासु । धान्यपूर्णेषु नूतले ॥ बहुतेषु च नो मेघः । कञ्चिदपि वर्षति ॥ १८ ॥
 ततः शुभ्यंति धान्यानि । वांति वाताः सुदारुणाः ॥ तपस्यर्को धरापीठं । द्वादशार्कसमर्षितं ॥१९॥
 जलाशयेषु सर्वेषु । जुध्यंति च पर्यास्यतं ॥ गोरुपाणि च सोदंति । विना वारि गृहे गृहे ॥२०॥
 बुधुक्काकांतदेहानि । म्रियंते तानि कानिचित् ॥ व्यासते च गृहदारे । पतितानि च कानिचित् ॥
 ॥ ११ ॥ सानंदा मानसे जाता । धान्यसंग्रहकारिणः ॥ विषणा दुर्गता लोका । जाताश्चित्ततुषा
 हृदि ॥ १२ ॥ बहुर्जिक्काचरो लोको । वर्धते च दिने दिने ॥ श्रीमंतोऽपि हि नेडंति । त्रिक्कां दा-
 तुं तदर्थिनां ॥ १३ ॥ त्यागिनोऽपि हि ये लोकाः । सुप्रसिद्धा मनस्विनः ॥ तैरपि चेतसा सर्धं ।
 हस्तः संकोचितो दृढं ॥ १४ ॥ मूढ्यं चतितुमारब्धं । धान्यानां प्रतिवासरं ॥ तानि दातुं न वाडंति
 । धान्यसंग्रहकारिणः ॥ १५ ॥ यथा यथा न तादृक्का । त्रिक्का गेहेषु लभ्यते ॥ तथा तथा मनः-
 क्कोरो । जातः पाखंडिनमपि ॥ १६ ॥ एवं ह्यल्लोह्ये जाते । लोकानां दौःस्थ्यदायिनि ॥ सुनि-
 क्तं देशमाश्रित्य । लोकेषु च विधासुषु ॥ १७ ॥

ततश्च ऋषतेश्चिना । जाता संभ्रांतचेतसः ॥ कथं नु मामके देशे । वर्षिष्यति घनाघनः ॥
 ॥ ३८ ॥ शुष्यंति तावदेतानि । शरथानीह विना जलं ॥ विना धान्यं न जीवंति । मामकीना इ-
 माः प्रजाः ॥ ३९ ॥ विना लोकं न जायंते । ममापि इव्यसंपदः ॥ विना इव्यमिमे भूत्या । न
 स्थार्यंति ममांतिके ॥ ३० ॥ विना भूर्यैर्न मे राज्यं । स्थिरं संभाव्यते चिरं ॥ विना राज्यं जवि-
 ष्यामि । लघूनामप्यहं लघुः ॥ ३१ ॥ एवं विचिंत्य ऋषेण । समाहृताः स्वमंत्रिणः ॥ प्रधानपौरलो-
 काश्च । ततश्चैवं प्रजद्विपतं ॥ ३२ ॥ जौ जौ मे मंत्रिणः प्राज्ञा । जौ जौ पौराः सुबुद्धयः ॥ दु-
 र्भिक्षं जायते बाढं । कथ्यतां किमु कुर्महे ॥ ३३ ॥ चिंत्यतां कोऽप्युपायोऽत्र । येन मेघः प्रवर्षति
 ॥ श्रुत्वेदं ऋषतेर्विषयं । तत्रेहं कैश्चिद्विचिरे ॥ ३४ ॥ ईड्यंतां विविधा यज्ञाः । पूज्यंतां ब्राह्मणास्त-
 शा ॥ ह्यंतां ऋसिपीषि । ज्वलज्ज्वालाकुत्रेऽनदे ॥ ३५ ॥ अन्ये पुनरिदं ग्राहू—र्वकस्थानं गता
 ब्रह्माः ॥ तैश्च विष्कंजितं तोयं । मेघरतेन न वर्षति ॥ ३६ ॥ ततश्च क्रियतां पूजा । ब्रह्मणामन्नं
 सादरं ॥ येन ते प्रीणिताः संत—स्तोयं कुर्वति मुक्कलं ॥ ३७ ॥ अन्यैरजाणि जौ राजन् । संति
 पाखंदिनोऽत्र ये ॥ ते समाहूय पृच्छंतां । जलविष्कंजकारणं ॥ ३८ ॥ अन्ये प्रोचुः प्रजापालयं ।

यद्यस्तीह तदा शुवं ॥ पतिष्यत्येव तोयानि । नान्यथेति किमकुलाः ॥ ३९ ॥ अन्यैः पुनरिदं प्रो-
 क्तं । कूर्चार्निर्घर्णपूर्वकं ॥ नो राजन् यद्यं ब्रूम—स्तदाकर्णय सांप्रतं ॥ ४० ॥ यः कश्चिदत्र सत्पु-
 ण्यो । महासत्वो नरोत्तमः ॥ यद्यसौ सत्वमातृन्व्य । निश्चयं कुरुते नृप ॥ ४१ ॥ जलं वा पातया-
 म्यद्य । वह्नौ वा प्रविशाम्यहं ॥ यद्येवं कुरुते कोऽपि । तदा वर्षति माधवः ॥ ४२ ॥ श्रुत्वेदं नरना-
 ध्येन । मंत्रिलोकप्रजटिपतं ॥ तथैवाकारि यद्गात्रं । सर्वं नो पतितं जलं ॥ ४३ ॥ ततो ज्योति-
 ष्ककाः केचि—न्महासत्वाश्च केचन ॥ निश्चयं कर्तुमारब्धाः । स्पर्धमानाः परस्परं ॥ ४४ ॥ तत्र
 ज्योतिष्ककाः प्राहु—र्यद्यहो पंचमे दिने ॥ पातयामो न तोयानि । मुंचामो खटिकां ततः ॥ ४५ ॥
 एवं कैश्चिद्दिनं षट् । सप्तमं चाष्टमं तथा ॥ प्रतिज्ञातं न चांभांसि । निपतंति कथंचन ॥ ४६ ॥
 ततश्च ये महासत्वाः । महासत्यश्च तत्र याः ॥ स्थितारते ताश्च निश्चित्य । न च मेघः प्रवर्षति ॥
 ॥ ४७ ॥ श्रुत्वेदमथ वृत्तान्तं । रससारः कुमारकः ॥ समागत्य सत्नास्थानं । प्रणम्य च नराधिपं ॥
 ॥ ४८ ॥ एवं ब्रूते यथा देव । मेघं प्रवर्षयाम्यहं ॥ अथैव निश्चितं नो चेत् । प्रविशामि हुताश-
 नं ॥ ४९ ॥ युभमं ॥ आकर्ण्येदं ततो राजा । ब्रूते लोकाः समंत्रिणः ॥ हाहा मा मा महाजागा-

धर्म-
जाणीरेवंविधं वचः ॥ ५० ॥ जीव नंद चिरं कालं । पात्यस्व निजाः प्रजाः ॥ सुंद्व त्वं नो म-

हाजोगान् । प्रजान्नाभैः सुरहितः ॥ ५१ ॥

श्रुत्वेदं कुमारः प्राह । राजन् मामा जयं कृथाः ॥ एषोऽहं वर्षयाभ्यद्य । मेघं पश्य कृणांतरं ॥

॥ ५२ ॥ वारंवारं कृताखवं । जनेषु वायस्वपि ॥ दुर्निर्वाहां महासत्वः । प्रतिज्ञां कृतवानिमां ॥

॥ ५३ ॥ विशाभ्यग्नौ प्रदीप्तेऽहं । यदि नाद्य धराधरं ॥ वर्षयामि यथावांलं । युष्माकं पश्यतामहो ॥

॥ ५४ ॥ यतः—आरंभो चिय न फुरद् । अहव समन्त्राण फुरद् आरंभो ॥ आरंभो य समप्यद् ।

अहव समन्त्रा समप्यति ॥ ५५ ॥ एवं च निश्रयं कृत्वा । यावदास्ते कुमारकः ॥ तावत्कृणांतराप्रो-

च्यै—रत्रैराहादितं नद्यः ॥ ५६ ॥ ऊर्णामिरुहिता विद्यु—ज्जजुंभे गर्जिरंजसा ॥ दश्यंते पंचव-

र्णानि । पुरंदरधनुंषि च ॥ ५७ ॥ अतीवस्थूलधाराभिः । प्रवृत्ता वर्षितुं घनाः ॥ आचारिता दिशः

सर्वा । अत्रवातैर्विसर्पिभिः ॥ ५८ ॥ केकिनश्च प्रमोदेन । केकायंते दिशोदिशं ॥ पृत्कुर्वन्ति च

सानंदाः । सर्वतोऽपि कृषीवलाः ॥ ५९ ॥ मालिता मूर्जलम्लायै—र्विसर्पिद्भिरितस्ततः ॥ पूरितानि

पयःपुरैः । सरांसि सुमहांत्यपि ॥ ६० ॥ प्रवहंत्यो महारावैः । श्रूयते नैव जट्पितं ॥ पीडयंत्यस्त-

दान्युच्चै—वहंते सरितस्तरां ॥ ६१ ॥ स्वस्थीभूतानि चेतांसि । सर्वेषामपि देहिनां ॥ सप्रमोदा
 विशेषेण । जाता जिह्वाचरा नराः ॥ ६२ ॥ समंतादुच्चितः प्रोच्चै—दुर्दुराणां महारथः ॥ शब्दम-
 यमिदं सर्वं । कुर्वन्निव महीतलं ॥ ६३ ॥ धान्यानि च समर्थाणि । संजातानि ऋत्विष्यपि ॥ जाता
 च जीवितव्याशा । नृणां दारिद्रिणां दृढं ॥ ६४ ॥ एवं सर्वप्रजानंदे । चिरयुष्या धने स्थिते ॥
 स्वस्थीभूते जने सर्वे । सानंदे च धराधिपे ॥ ६५ ॥ निर्व्यूढस्वप्रतिज्ञोऽसौ । रससारशुभारकः ॥
 समुन्नाय ततः स्थाना—दायातः पितुरंतिकं ॥ ६६ ॥ ततः प्रणम्य राजानं । तदासन्नं निषण्णवान् ॥
 श्लाघितं च जनैः सर्वै—स्तस्य सत्वं मुहुर्मुहुः ॥ ६७ ॥ आस्तां तावन्निजो लोकः । संतो वा गुण-
 रंजिताः ॥ तस्य सत्वं दुशाराध्यै—दुर्जनैरपि वर्णितं ॥ ६८ ॥ एवं च सर्वदेशेषु । ग्रामे ग्रामे पुरे
 पुरे ॥ वर्णिते सद्गुणास्तस्य । सर्वलोकैः सविस्मयं ॥ ६९ ॥ तत्रैके तस्य पुण्यानि । वर्णयन्ति म-
 हौजसः ॥ अन्ये पुनर्महासत्व—मन्ये पुनः पराक्रमं ॥ ७० ॥ अन्ये वचनचातुर्य—मन्ये सद्गुण-
 संपदं ॥ अन्ये सत्वप्रतिष्ठत्व—मौदार्यमपरे तथा ॥ ७१ ॥ अन्ये कलासु कौशलयं । सौशील्यमप-
 रे पुनः ॥ अन्ये परोपकारित्वं । दाक्षिण्यं त्वपरे जनाः ॥ ७२ ॥ तस्यैवमात्समुद्रांतं । कुमारस्य म-

हात्मनः ॥ क्रमेणोद्धसिता कीर्तिः । शंखकुंदेदुनिर्मला ॥ ७६ ॥ एवं च श्लाघ्यमानोऽसौ । मान्य-
 मानो महाजनैः ॥ बद्धजो व्यपतेर्बाहं । मुंक्ते विषयजं सुखं ॥ ७४ ॥ अन्पदा स महीनाथो । गु-
 णसारश्चिरं महीं ॥ पालयित्वा निजे राज्ये । निजं पुत्रं न्यवेक्ष्यत् ॥ ७५ ॥ रससारं गुणाधारं ।
 सदाचारं सतां समं ॥ सभतं राजलोकानां । सर्वसामंतमंत्रिणां ॥ ७६ ॥ शुभं ॥ स्वयं पुनर्विनि-
 र्गत्य । पुरादाजाष्य पौरवात् ॥ कुलक्रमसमायातं । वनवासमशिश्रियत् ॥ ७७ ॥ रससारस्तनो रा-
 जा । संजातश्रृंङ्गशासनः ॥ सूर्यं द्रव प्रतापेन । समक्रांतरसतालः ॥ ७८ ॥ अन्पदा च महादेवी
 । नाम्ना सौभाग्यसुंदरी ॥ सर्वलक्षणसंपूर्णं । पुत्ररत्नमजीजनत् ॥ ७९ ॥ कारितश्च ततः पित्रा ।
 पुत्रजन्ममहोत्सवः ॥ कृतसर्वजनानंदः । पुरितार्थिमनोरथः ॥ ८० ॥ दादशाहे च संवृत्ते । मह-
 र्क्षात्सवपूर्वकं ॥ जयसार इति ख्यातं । तस्य नाम प्रतिष्ठितं ॥ ८१ ॥ अथासौ बभूवै बालो । धा-
 त्रिपंचकलादितः ॥ शशीव प्रत्यहं लोक—लोचनानंददायकः ॥ ८२ ॥ क्रमेण यौवनस्थेन । ते-
 नोदा राजकन्यका ॥ दत्त्वा छत्वाद्यलंकारात् । पित्रा स युवराट् कृतः ॥ ८३ ॥ अन्पदा बहिरुत्थाने
 । वनसुंदरनामनि ॥ विहसंतः समायाताः । सूरयः श्रुतसुंदराः ॥ ८४ ॥ अथप्रहमनुज्ञाप्य । स्थाने

साधुचिते स्थिताः ॥ निर्गता वंदनाद्यर्थं । नगरनागरा जनाः ॥ ८५ ॥

अथैवं हेतुया लोकं । निर्गहंतं पुराद्गहिः ॥ दृष्ट्वा पप्रह ब्रूपात्रः । स्वं पुमांसं सकौतुकः ॥
 ॥ ८६ ॥ स प्राह मयका राजन् । जल्पन्नेवं जनः श्रुतः ॥ यथेह सुरयः केचि—दुधाने बहिराग-
 ताः ॥ ८७ ॥ तेषामेष जनः सर्वो । वंदनार्थं विनिर्गतः ॥ श्रुत्वेदं रसमारोऽपि । कृत्वा सामग्रिकां
 कृणार ॥ ८८ ॥ जगाम सिंधुरारुहः । कानने सूरिसन्निधौ ॥ जल्पयान्निबंधं तं सूरिं । नातिदूरे
 निषण्णवान् ॥ ८९ ॥ शुभं ॥ ततः सदर्थ्यांजीर—वरवाक्यैः सुकोमलैः ॥ सूरिर्निर्भ्रुसिंभे गैः । प्रा-
 रब्धा धर्मदेराना ॥ ९० ॥ तद्यथा—यानपात्रं जवांजोषे—दुर्गतिद्वारोधिका ॥ दया धर्मस्य स-
 र्वस्वं । कर्तव्या सर्वदा बुधैः ॥ ९१ ॥ सत्यं हितं प्रियं वाक्यं । वाच्यं सत्वसुखावहं ॥ सर्वदापि प-
 रित्याज्यं । चौर्यं दुःखनिबंधनं ॥ ९२ ॥ मातेव सर्वदा दृश्या । धार्मिकेण परांगना ॥ परित्याज्यः
 सदा धीरै—र्महारभपश्चिह्नः ॥ ९३ ॥ संसारसौख्यवैमुख्यं । विधेयं सुधियाधिकं ॥ कार्यः सज्ज-
 नसंसर्गो । न कार्याऽनार्यसंगतिः ॥ ९४ ॥ द्रव्याद्यनेकथा धर्म—माचक्षाणं मुनीश्वरं ॥ नत्वा प-
 स्तावमासाद्य । रससारोऽब्रवीदिदं ॥ ९५ ॥ जगवन् किं मयाकारि । सुकृतं पूर्वजन्मनि ॥ येनेह-

का मम स्कीताः । संजाता राज्यसंपदः ॥ ७६ ॥ सूरिः प्राह महाजाण । कथ्यते शृणु सादरं ॥
 इतो जवात्त्वतुर्थं त्वं । जवे हर्षपुरे पुरे ॥ ७७ ॥ बद्धश्च दुर्गता नारी । परकर्मकरी सदा ॥ इतश्च
 नगरात्स्मा—द्व्यूतांतरसंस्थितं ॥ ७८ ॥ आसीज्जनमनोहारि । काननं कुंदसुंदरं ॥ तत्र युवना
 ब्रसंकाशं । तुंगं जैनेन्द्रमंदिरं ॥ ७९ ॥ युग्मं ॥ तस्य मध्ये शिवं शांतं । विवं जैनेश्वरं महत् ॥
 तस्तुतीर्थमिति ख्यातं । जनवांजितपूरकं ॥ १०० ॥ तत्र चानेकदेशैर्यः । समायाति बहुर्जनः ॥
 स्तोत्रं पूजां बलिं चैव । विदधाति निरंतरं ॥ १ ॥ अथासौ दुर्गता नारी । कानने कुंदसुंदरे ॥ क-
 ता लोकैः प्रपायती । जनं पाययते पयः ॥ ३ ॥

अन्पदा च समायाताः । श्रीमंतो बहवो जनाः ॥ महर्ष्यै तैः समारब्धं । स्तोत्रं तत्र जिना-
 लये ॥ ३ ॥ सापि तत्र प्रपायती । गता स्तोत्रदिहद्वया ॥ स्तोत्रमानस्तया दृष्टो । जिनः कुंभैः
 पयोभूतैः ॥ ४ ॥ ततो हर्षजरापूर्णा । मनस्येवं व्यचिंतयत ॥ अहो धन्या इमे लोकाः । पुण्यवं-
 तः कृतार्थकाः ॥ ५ ॥ श्लाघ्यमेवामिदं जन्म । य एनं परमेश्वरं ॥ कुंकुमोदकसंपूर्णैः । सत्कुंभैः स्न-
 पयंत्यहो ॥ ६ ॥ अहमपुण्याऽधन्यैव । निःपुण्या दुःखदुःखिताः ॥ दुर्गदारिद्र्यसंदग्धा । किं कुर्वे ध-

नवर्जिता ॥ १ ॥ ममापि वसुधात्मभ्य—मत्र संपद्यते पयः ॥ न च कुंभमकर्पूर—श्रीखंडादि धनं
 विना ॥ ८ ॥ अतोऽहं केवलेनापि । नीरेण परमेश्वरं ॥ स्रप्यामि ममापोह । येन धर्मः प्रजाय-
 ते ॥ ७ ॥ विचित्रैवं पयःपूर्णं । कुंजमादाय जक्तितः ॥ स्नापयामास तदिद्विंबं । रोमांचांचिनविभ्रहा
 ॥ १० ॥ ततश्च स्थापयामास । पयःपूर्णं मनोहरं ॥ प्रत्यग्रं मृन्मयं कुंजं । ज्ञावसारं तदभ्रतः ॥ ११ ॥
 एवं चानेकधा तत्र । दृष्टं दुर्गतया तथा ॥ क्रियमाणं जिनेंद्रस्य । स्नात्रं नानाविधैर्जनैः ॥ १२ ॥
 तथापि स्नापितं तत्र । तदिद्विंबं चरिशो जटैः ॥ पूजितं च मुधात्मभ्यैः । कुसुमैः काननोद्भवैः ॥ १३ ॥
 अथो निजायुषः प्रांते । दुर्गता स्त्री मृता सती ॥ तस्मिन्नेव पुरे जाता । सिंहसेनमहोपतेः ॥ १४ ॥
 चंद्रश्रीकुक्षिसंभ्रता । दुहिता कंदकंददा ॥ रूपसौजाभ्यसंपन्ना । लावण्यामृतकृपिका ॥ १५ ॥ यु-
 र्गमं ॥ अथासौ वर्धते बादा । पुष्पंती सकलाः कलाः ॥ क्रीडात्रिश्च हर्षनेकात्रिः । क्रीडंती हर्ष-
 निर्दरं ॥ १६ ॥ अन्वयादा च जगामासौ । सखीवृंदसमन्विता ॥ तत्रैव सर्वतो रभ्ये । कानने कुंद-
 सुंदरे ॥ १७ ॥ इतश्चेतो भ्रमंती च । नानाक्रीडाप्रपण्णा ॥ तमेवालोकयामास । पूर्वदृष्टं जिना-
 लयं ॥ १८ ॥ ततस्तत्र प्रविष्टासौ । तदिद्विंबं च विलोकितं ॥ वीक्षितं च चिरं काळं । स्त्रियधमंभ्रया

- दृशा ॥ ३९ ॥ तथासौ चिंतयामास । क मन्ये दृष्टपूर्वकं ॥ जैनचंद्रमिदं गेहं । विवं चेदं मनोहरं
 ॥ ३० ॥ काननं च मनोहारि । वृक्षसंदोहसंकुलं ॥ पत्तनं च जनश्रेष्ठ । क दृष्टोऽयं नराधिपः ॥
 ॥ ३१ ॥ एवं विचिंतयंत्याश्च । तस्याः शुद्धिविशेषतः ॥ जातिस्मरणमुत्पन्नं । प्राचीनद्ववगोचरं ॥
 ॥ ३२ ॥ तेनालोक स्ववृत्तांतः । सर्वः पूर्वजवोद्भवः ॥ ततो मूर्ध्निवशादेणा । पयात धरणीतले ॥
 ॥ ३३ ॥ ततश्चाकुलचिन्तेन । सखीलोकैः सत्वरं ॥ वीजितां ताद्यवृताद्यैः । सिक्ता शीतलवारिणा
 ॥ ३४ ॥ कृणेन लब्धवैतन्या । स्वस्थीयता समुज्जिता ॥ वृत्तांतमिममाकर्ण्य । तत्रायातो नरेश्वरः
 ॥ ३५ ॥ ततः पृथा नरेन्द्रेण । मूर्ध्निकारणमादरात् ॥ तथापि कथितः सर्व—स्वस्मै पूर्वजवो निजः
 ॥ ३६ ॥ ततश्च चिस्मितो राजा । शेषलोकश्च पौरवः ॥ हृष्टः प्रशंसयामास । जिनपूजामहाफलं ॥
 ॥ ३७ ॥ ततः समग्रसामग्र्या । सर्वैः सङ्गधवस्तुभिः ॥ महर्ष्यां कारितं राज्ञा । स्नात्रं तव जिना-
 लये ॥ ३८ ॥ ततश्च कुंदकंदद्या । पूजितोऽसौ जिनेश्वरः ॥ कर्पूरकुंकुमोन्मिश्र—सच्चंदनविलेप-
 नैः ॥ ३९ ॥ पूजितश्च महामूढ्य—वस्त्रपुष्पादिवस्तुभिः ॥ ततः स्तोतुं समारब्धा । संवेगजननि-
 र्त्तया ॥ ३० ॥ तद्यथा—

जय जय जिण त्रिजगत्तम । जय जय तेलोकमंगलपर्श्व ॥ जय जय सुरस्यसंशुभ । जय
 जय तेलोक्सिरिनिलय ॥ ३१ ॥ जय जय गुणमणिरौहण । जय जय पणयाण सयत्तसुहजणय
 ॥ जय जय त्रिहुत्थणबंधव । जय जय पट्टु त्रिहुत्थणाणंद ॥ ३२ ॥ तुह श्रोविश्यावि जत्तो । मह-
 द्दकखाणकारणं होइ ॥ होइ चिय बहुफल्यं । शोबंधि सुखेत्तगयवीयं ॥ ३३ ॥ तुह दंमणेण सा-
 मिय । मत्त पणटाइं अत्तसुहकम्माइं ॥ किं गरुदंसणेण । नासंति न विसहसुकुत्ताइं ॥ ३४ ॥ तु-
 ह पूयामेत्तेणवि । जीवा पावंति सयत्तरिटीत्ति ॥ अहवा सुयणंमि कयं । श्रोबंधि अणंतगुणफल-
 यं ॥ ३५ ॥ दिठे तुमंमि संपइ । मणजमह नाह विहत्तिजत्त ॥ मोहो किं न विट्तिज्जंत । जहा
 हिमाइं रक्किपररुत्ताइं ॥ ३६ ॥ जो तुह रूवं सामिय । पेहंति सिण्णमंशरहीहिं ॥ ते पेहिज्जां-
 ति इह । साणंदं त्रिहुत्थणसिरीए ॥ ३७ ॥ पूइज्जसि जेहिं तुमं । सुरहिवरकुसुमगंधमाईहिं ॥ ते
 सबहवि जयगुरु—वरपूयाजायणं हेति ॥ ३८ ॥ भत्तिजरनिष्पंगं । नमंति जे तुम्ह पायपत्त-
 माइं ॥ ते सयत्तसुखरेहिंवि । नाह नमिज्जंति अणवरयं ॥ ३९ ॥ जेएइं शुणंति सामिय । गं-
 दीरपयत्तविरश्यज्जाहिं ॥ ते शुवंति सुरेहिंवि । उत्तमपयसत्तिया पुरिसा ॥ ४० ॥ ससिसंखत्त-

सङ्घिय—कलसंकुसलंजियाण सुहयाण ॥ वरमंगलनिदयाणं । नमो नमो तुभ्र पायाणं ॥ ४१ ॥
 सुरनरपहुपण्याणं । सरणगयवज्जपंजरसमाणं ॥ पणयजयमुहयराणं । नमो नमो तुभ्र चलणाणं
 ॥ ४२ ॥ तह पसियसु सामि तुमं । पणर्दयाण कणपायव जिणिंद ॥ ज्यासंसारं जह तुह । करे-
 मि पयपूयणं अहयं ॥ ४३ ॥

एवं स्तुत्वा जिनाधीशं । सद्गत्या कुंदकंदली ॥ निष्क्रान्तातीवसानंदा । जिनमंदिरमध्यतः ॥
 ॥ ४४ ॥ गता राज्ञः सकाशे सा । निषणा च तदंतिके ॥ ततस्त्व जनैः सर्वैः । कृता पूजा विशे-
 षतः ॥ ४५ ॥ एवं तत्र नराधीशः । समं लोकैर्महर्द्धिभिः ॥ कारयित्वा जिनस्नानात्रं । निजमंदिरमा-
 गतः ॥ ४६ ॥ जिनपूजाफलं ताह—गृह्णा तत्र जनो बहुः ॥ श्रीमज्जिनंद्रपूजायां । यत्नं चक्रे वि-
 शेषतः ॥ ४७ ॥ अथासौ नरनाथस्य । मंदिरे कुंदकंदली ॥ अमंदानंदसंदोह—मग्ना पूर्णमनोर-
 था ॥ ४८ ॥ त्रिसंध्यं पूजयंती च । जैनविभानि ज्ञावतः ॥ कुर्वती श्रावकं धर्मं । श्रुएवंती च जि-
 नागमं ॥ ४९ ॥ दधती वरवात्सल्यं । सदा साधर्मिके जने ॥ धर्मतत्वं च पृहंती । गमयामास वा-
 सरान् ॥ ५० ॥ त्रिदिविशेषकं ॥ प्राचीनत्वसंबंधि—तीवदुःखपरंपरां ॥ स्मृत्वा स्मृत्वा ददौ नैव ।

कामत्रोगेषु सा मनः ॥ ५१ ॥ निर्विषा कामत्रोगाच्च । सुवतार्यासमीपके ॥ जग्राह विधिना दी-
 क्तां । सर्वकर्मक्षयं करीं ॥ ५२ ॥ शिक्षिता द्विविधा शिक्षा । पठितं च बहु श्रुतं ॥ प्रतप्तं च तप-
 स्तीव्रं । पाठितं च व्रतं चिरं ॥ ५३ ॥ विधायाराधनामंते । सिद्धांतोक्तविधानतः ॥ ततो मृत्वा सु-
 रो जातः । षष्ठे कल्पे महर्षिकः ॥ ५४ ॥ द्रुत्त्वा तत्र सुखं दिव्यं । सागराणि चतुर्दश ॥ तत-
 श्रुत्वेह संजातो । रससारो जवानिति ॥ ५५ ॥ श्रुत्वेमं निजवृत्तान्तं । पूर्वजन्मसमुद्भवं ॥ नरेंद्रो
 रससारोऽपि । जातो जातिस्मरः कृणात् ॥ ५६ ॥ संवेगातिशयं बिभ्रत् । झूते सूरिं कृतांजलिः ॥
 संसारवासतः स्वामि—निर्विषोः नितरामहं ॥ ५७ ॥ कृत्वा सौरभ्यं निजे राज्ये । गृहीष्ये युष्मदं-
 तिके ॥ संसारोत्तरिणीं दीक्षां । सकलहेत्रनाशिनीं ॥ ५८ ॥ अत्रार्थे माप्रमादीस्त्व—मित्युक्ते
 सति सूरिणा ॥ सूरिं प्रणम्य दूषाद्यो । निजमंदिरमागतः ॥ ५९ ॥ समस्तमंत्रिसामंत—संपत्तेन
 सतां मतं ॥ स्वराज्ये स्थापयामास । जयसारं निजजंगलं ॥ ६० ॥ यदन्यदपि कर्तव्यं । तदशेषं वि-
 धाय सः ॥ श्रुतसुंदरसूरिणा—मंते दीक्षां गृहीतवान् ॥ ६१ ॥ ततस्तेनाचिरादेव । संसारज्जयभी-
 रूणा ॥ गृहीता द्विविधा शिक्षा । ग्रहणासेवनादिधा ॥ ६२ ॥ षष्टाष्टमार्धमासादि—तपस्त्रप्तं सुदुः-

करं ॥ द्रव्याद्यन्निग्रहैः सार्धं । पादितः संयमश्चिरं ॥ ६३ ॥ एवं दादशवर्षाणि । संक्षेपनाविधान-
तः ॥ पर्यंतेऽनशनं कृत्वा । समन्नावसमन्वितः ॥ ६४ ॥ मृत्वा च वैजयंतेऽसौ । संजातोऽनुत्तरः सु-
रः ॥ ततश्च्युत्वा विदेहेषु । राजा ब्रूत्वा महाबलः ॥ ६५ ॥ लब्ध्वा चारितसन्नद्धीं । पात्यित्वा च
निर्मलां ॥ प्रलीनाशेषकर्मशो । गतः सिद्धिं महापुरीं ॥ ६६ ॥ इत्यष्टमपूजाफलकथानकं परिस-
माप्तं ॥ उत्तानि पुण्याद्यष्टविधपूजाफलसूचकान्यथावपि कथानकानि । अथ प्रकारान्तरेण पूजाभेदाह-
॥ सूत्रम् ॥—अष्टस्वंगेषु वा पूजा । पुष्पैरष्टजिह्वितः ॥ विशुद्धप्रणिधानेन । कर्माष्टककृत्यं-
करी ॥ १ ॥ अष्टकर्मविनिर्मुक्त—पूज्यसद्गुणसूचिका ॥ अष्टपुष्पी समाख्याता । फलं ज्ञावनिबंधनं
॥ २ ॥ एकेनापि हि पुष्पेण । पूजा सर्वविदः कृता ॥ त्रिजगत्पि तन्नास्ति । वस्तु सद्यन्न यन्नति
॥ ३ ॥ व्याख्या—इति श्लोकत्रयं स्पष्टं, न वरमष्टावंगान्यमूनि—शीर्षं १, उरः २, उदरः ३, पुष्टिः
५ द्वौ बाहू ६ द्वे ऊरुणी ८, एतेष्वष्टस्वंगेषु एकैकपुष्पदानत्पुष्पाष्टकं, अर्हंतस्तीर्थकृतो विशुद्धप्र-
णिधानेन निर्मलांतःकरणेन कर्माष्टककृत्यं करी, ज्ञानावरणाद्यष्टकर्मोद्भेदकारिणीति । तथाष्टकर्मविनि-
र्मुक्तपूज्यसद्गुणसूचिकेष्टकर्मविनिर्मुक्तश्चासौ पूज्यश्च तीर्थकृतस्य सद्गुणास्तेषां सूचिका प्रदर्शिका,

अष्टपुष्पीति संज्ञया समाख्याता कथिता, फलं कार्यं जावनिबंधनं शुभाध्यवसायनिमित्तं. तथैकेना-
पि हि पुष्पेणेति श्लोकः सुगमः, इति श्लोकत्रयार्थः ॥ अथ विद्वेषनपूजाग्राह—

॥ मूढम् ॥—अथादाय कुंकुमं रभ्यं । कर्पूरोन्मिश्रचंदनं ॥ विद्वेषनं जिर्नेरस्य । धन्यैरेव वि-
धीयते ॥ १ ॥ व्याख्या—श्लोकोऽयं सुगमः. अथाज्ञरणपूजाभिषय्या श्लोकत्रयग्राह—

॥ मूढम् ॥—नानारत्नसमाकीर्णै—हार्तिहाटकनिर्मितैः ॥ कंठकैः कुंडलैः कांतैः । कंकटैः
कर्णपूरकैः ॥ १ ॥ हार्तिहारैर्महामूढ्यैः । कंकणैर्बाजपूरकैः ॥ सद्गन्सखर्णपद्मादि—दूषणैर्भवजोद्दिनं
॥ २ ॥ शांतं कांतं शिवं सौम्यं । जिनबिंबं येर्नाचितं ॥ श्रीणां कर्मकरा मूढा—रते नरा मूर्खशे-
खराः ॥ ३ ॥ व्याख्या—नानारत्नसमाकीर्णैरनेकरत्नसंकुलैर्हार्तिहाटकनिर्मितैः शोभायमानखर्ण-
निषण्णैः कंठकैः कंठाजारणैः, कंकटैर्मुकुटैः, कर्णपूरकैः कर्णाजारणविशेषैरिति श्लोकार्थः ॥ १ ॥ हा-
रिहारैः शोभायमानमुक्ताफलाद्याजारणविशेषैः कंकणैर्हस्ताजारणैः, बीजपूरकैः सुवर्णादिनिर्मितप्रसि-
द्धफलविशेषैः, सद्गन्सखर्णपद्मादिदूषणैः प्रधानरत्नकनकमलाद्यनेकप्रवराजारणैर्भवजोद्दिनं संसार-
विदारकमिति. ॥ २ ॥ शांतं कांतमित्यादि सुगममिति श्लोकत्रयार्थः. ॥ ३ ॥ अथ वीतरागस्य पु-

ष्यादिपूजाया अनुप्रयोगित्वमाशंक्य परिहरस् श्लोकत्रयमाह—

॥ मूलम् ॥—यदि ह्यान्नरः कोऽपि । पूजया किं प्रयोजनं ॥ वीतरागस्य वाच्योऽसौ । स-
 ल्यमेव त्वयोदितं ॥ १ ॥ शीतोष्णकालयोर्बद्ध—जनो यत्नेन सेवते ॥ जलानलौ तयोर्नैव । गु-
 णः कोऽपि प्रजायते ॥ २ ॥ तथापीहोपकारोऽस्ति । तत्सेवाकारिणामृतं ॥ एवमेव स विज्ञेयो ।
 जिनपूजाविधायिनां ॥ ३ ॥ व्याख्या—यदि ह्याद्यदि वदेन्मनुष्यः कोऽपि कश्चित्पूजया सपर्यया
 किमिति प्रश्ने प्रयोजनं कार्यं वाच्योऽसौ वक्तव्योऽसौ सत्यमेवावितथमेव त्वया ज्वतोदितं ज्ञात-
 मिति, एवमाशंक्योत्तरमाह ॥ १ ॥ शीतोष्णकालयोः प्रतीतयोर्यद्बद्धेन प्रकारेण जनो लोको यत्ने-
 नादरेण सेवते आश्रयते जलानलौ सखिलज्वलनौ, तयोर्जलानलयोर्नैव गुणो नैवोपकारः कोऽ-
 पि कश्चित्प्रजायते ज्वतीति ॥ २ ॥ तथापीह तथाप्यत्रोपकारो गुणोऽस्ति विद्यते तत्सेवाकारिणां
 जलानलसेवाविधायिनां, तत्र जलं सेवमानानां पंकदाहवृष्णपनोदलक्षणो गुणो जायते, अग्नय-
 सेविनां पुनः सीनाणामादिक इति. एवमेवेहमेव स उपकारः पुण्यबंधलक्षणो विज्ञेयो ज्ञातव्यो
 जिनपूजाविधायिनां सर्वज्ञसपर्यकारिणामिति. उत्कं च—पूयाए कायवहो । पन्थिठो सो य नेय

पुजाणं ॥ जगगारिणिति तो सा । परिसुखा कहणु होइति ॥ १ ॥ भन्नइ जिणपूयाए । काय
 वहो जइवि होइ कहिंवि ॥ तहवि हवई परिसुखा । गिहीण कूयाहरणजोगा ॥ २ ॥ अस्सयारंज-
 पवता । जं च गिही तेण तेसिं विनेया ॥ तिजिवित्तफट्ठच्चिय । एसा परिभवणीयमिणं ॥ ३ ॥
 जगगाश चावंभिवि । पुजाणं पूयागस्स जगगारो ॥ मंताइसरणजलणाइ—सेवणे जह तहेहंणि
 ॥ ४ ॥ देहाइनिमत्तंणि हु । जे कायवहंमि तह पयट्ठंति ॥ जिणपूयाकायवहंमि । तेसि मयव-
 तणं मोहो ॥ ५ ॥ इति श्लोकवयार्थः । अथ जिनपूजाकरणप्रत्युपदेशं प्रयत्नन् श्लोकपंचकमाह—
 ॥ मूलम् ॥—रागद्वेषसमुद्भूत—ग्रंथेरत्यंतदुर्निदः ॥ यदि द्यो भेदने बांछा । कुरुध्वं तज्जि-
 नार्चनं ॥ १ ॥ जिनार्चनान्महापुण्यं । महापुण्याच्च संपदः ॥ संपदः शिष्टलोकस्य । स्वर्गमोक्षप्र-
 साधिकः ॥ २ ॥ प्राणैः प्रायो गतप्रायैः । शरीरे विशरारुणि ॥ कार्कर्णचले विते । विते चिं-
 तासमाकुले ॥ ३ ॥ एतदेव हि साफळ्यं । जन्मजीवितयोर्जनाः ॥ यज्जिने क्रियते पूजा । त्रिसं-
 ध्यं शुद्धचेतसा ॥ ४ ॥ जिनं पूजयतो यस्य । यांत्यहानि निरंतरं ॥ तस्यैव सफलं वितं । स पु-
 मान् स च पंडितः ॥ ५ ॥ व्याख्या—इति श्लोकपंचकं सुगममेव । अथ जिनपूजाप्रणिधानमपि

धर्म- दर्शयन् श्लोकमेकमाह—

टीका

२७२

द्वयं ॥ मूलम् ॥—प्रणिधानमपि प्राहु—र्जिनपूजनगोचरं ॥ स्वर्गादिसाधनायात्वं । दुर्गताया इव
स्त्रियः ॥ १ ॥ व्याख्या—प्रणिधानमप्यधिप्रयोऽपि प्राहुर्बुवते जिनपूजनगोचरं तीर्थकरार्चनविषयं
स्वर्गादिसाधनायात्वं स्वर्गमर्त्यसुखसाधनायात्वं स्वर्गमर्त्यसुखसाधनाय समर्थं पारंपर्येण सिद्धिभर्मप्र-
साधनायाप्यत्वं ज्वतीति, दुर्गताया इव दारिद्र्योपद्रुताया इव स्त्रियो नार्था इति श्लोकसमुदायार्थः,
जावार्थः कश्चानकादवसेयस्त्वचेदं—इह हि ज्ञात्किनिर्भरानेकनाकनाकीननिकराजुगम्यमानमार्गोऽम-
रवशनिर्मितस्फुरदुत्सवचिरचिरतरचारुचामीकरप्रवरतरवारिरुहानिकरोपरिक्षिप्रशस्त्रसमस्त्रस्वस्तिकाद्यतु
ललकणवलिक्लितसरलसुकुमालविमलतरचारुवरणकमलयुगलो निजकतनुप्रजवप्रजास्वरप्रजामंज-
लविदलितलखिलदिवचक्रवालोज्ज्वंशपाणतिमिरज्वप्रगजारः सकलवैलोभयप्रभुः सकलसद्गुणरत्नर-
त्नाकरः श्रीमन्महावीरवर्धमानस्वामी ईदृवाभुकुलनन्दनः प्रसिद्धसिद्धार्थपार्थिवपुत्रः पुत्रीयितनिखिल-
शुवनंजनो जनितजनमनश्चमत्कारणुणग्रामो ग्रामाकरपुरपृथ्वीं पृथिवीं विद्वन्नन्यदा कदाचिंत्काकं-
दीनामिकायां पुरि समाजगाम. तत्र चामरवरविसरविरचितसमवसरणमध्यवर्तिनि जगवति धर्मदेश-

नां विदधति, तथा नानाविधयानवाहनसमारूढप्रौढपत्तिपरिगते गंधसिंधुरमधिष्ठिते उन्नतन्नजस्तद्वे-
 मागधोद्गीतशुण्णणे ज्ञेरीजांकारभरितांबरतले नश्यतौ. तथा द्विजवरवैश्यादिके पुरजने, तथा गंधधू-
 पपुष्पपटलप्रभृतियूजापदार्थव्यशकशक्तिंकरिनीकरपरिगते विविधवसनाचरणरमणीयनरशरीरे नगरना-
 शिनिकरे जगवतो वंदनार्थं ब्रजति सत्येकया बृहदरिद्रयोषिता जलंधनाद्यर्थं बहिर्निर्गतया कश्चिन्न-
 रः पृष्टः क्वायं लोक एकमुखस्वरितिं याति ? तेनोक्तं जगदेकबांधवस्य देहिनां जन्मजरामरणो-
 शोकदौर्गत्यादिदुःखद्विदुरस्य श्रीमन्महावीरस्य वंदनपूजनाद्यर्थं. ततस्तन्नूवणात्तस्या जगवति भक्ति-
 रज्ञवदाचिंतयच्च, यथाहमपि जगवतः पूजार्थं यत्नं करोमि, केवलमहं दुर्गता पुण्यरहिता विविधपू-
 जासामग्नीवर्जितेति. ततोऽरण्यदृष्टानि मुधात्तन्यानि सिंदुवारकुसुमानि स्वयमेव गृहीत्वा त्रिकिनि-
 द्रैरंगी श्यहो धन्या पुण्या कृतार्था दत्तलक्षणाहं, सुलब्धं मम जीवितं, मनुष्यजन्मफलं वाहमवाप्से-
 ति ज्ञावनया पुलककंदकितकाया प्रमोदजलप्रवह्नावितकपोला जगवंतंप्रति प्रयांती समवसरणकान-
 नयोऽंतराल एव बृहत्तया क्षीणायुष्कतया च ऋणिति मृतिमुपागता. ततः साऽविहितपूजापि पूजा-
 प्रणिधानोद्धतिसतमानसतया देवत्वमवाप्सवती, ततस्तस्याः कलेवरमवनीपीठद्वृत्तमवलोक्ष्यानुकंपाप-

शीतःकरणो लोको मुर्धितेयमिति मन्यमानोज्ञसा सिधेच. ततस्तामपरिषदांमवलोक्य लोको ज्ञा-
 गवंतं पप्रह, ज्ञगवन्नसौ वृथा किं मृता वा जीवतीति ? ज्ञगवांस्तु व्याजहार यथा मृतासौ देवत्वं
 चावासा. ततः पर्यासिन्नावमुपगत्य प्रयुक्तावधेः पूर्वभवानुभूतमवगम्य मद्दंनार्थमागतः स चायं म-
 तुरोवर्ति देव इति. ततो ज्ञगवदञ्जितमिदमनुश्रुत्य समस्तः समवसरणधरणीगतो जनः परमवि-
 स्रयमगमत. यथाहो पूजाप्रणिधानमात्रेणपि कथममरतामवासासामिति. ततो ज्ञगवान् गंजीरां धर्म-
 कथामकथयत्, यथा स्त्रोकोऽपि शुजाध्यवसायो विशिष्टशुणपात्रविषयो महाफलो जवति. तथा च-
 एकंपि लद्गाबिंदु । जह पस्त्रिकं महासमुद्दंमि ॥ जाह अकयमेवं । पूयावि हु वीयशगेसु ॥ १ ॥
 उत्तमशुणबहुमाणो । पयमुत्तमत्तमन्नारमि ॥ उत्तमथमपसिद्धी । पूयाए वीह्यरगाणं ॥ २ ॥ त-
 तो ज्ञगवांस्तत्संबन्धिनं ज्ञाविव्यतिकरमकथयत्, स दुर्गतयोषाजीवो देवो देवलोकाच्च्युत्वा कनक-
 पुरे नगरे कनकध्वजनामा राजा ज्ञविष्यति, स च जन्मांतरोपार्जितपुण्यप्रागचारवशेन सांसारिक-
 सुखान्यनुभवन्नन्यदा शरत्काले शकमहोत्सवप्रदर्शनार्थं निर्गहन्नंतरा सरःपरिसरे दूर्डूरं वृजगेन, वृ-
 जंगमं कुररेण, कुरमजगरेण च भ्रम्यमानं दृष्ट्वा संवेगमापन्नो ज्वनिर्विष्टमनाश्चित्तियथ्यति, यथा-

यं ददुरः स्वल्पबलो महाबलेन युजंगमेन प्रस्यते. युजंगमोऽपि तदधिकबलेन क्रुरेण प्रस्यते, क्रुरोऽप्यजगरेण चैवं कृषीबलो बलाधिपेन, बलाधिपोऽप्यमत्येन, ह्यमात्योऽपि राज्ञा, राजापि चक्रवर्तिना, चक्रवर्त्येपि मृत्युना यथाबलं बाध्यते, तदेवमसारोऽयं संसार इति वितर्कयन् संवेगमापन्नः प्राज्यं राज्यं तुणवत्परित्यज्य शब्दादिविषयान् विषविषमान् परिकल्प्य प्रत्येकबुद्धो जविष्यति, स चाद्यदिन एव द्रव्यक्षेत्रकालजावन्नेदन्निबानन्निग्रहान् गृहीष्यति, दुःकरतरपोऽनिर्निष्टससर्वांगो निरतिचारां प्रवज्यां चिरकालं परिणत्य प्रवर्धमानशुभपरिणामोऽयोध्यायां शक्रावतारचैत्योद्याने शुक्रभूतलेऽनशनं करिष्यति, मूलोन्मूलितघातिकर्मा च समुत्पन्नद्विष्यज्ञानः कृपकश्रेणिमारुह्य निरुद्धयो-गात्रिकः शैलेशीं प्रतिपद्य निःशेषिताशेषकर्माशोऽष्टमे ज्ञवे निर्वाणं गमिष्यति, एवं च पूज्यपूजा-प्रणिधानमपि महाफलमिति. किंच—

॥ मूलम ॥—ऐश्वर्येणापि किं तेन । किं प्रभुत्वेन यूयसा ॥ पांद्रित्येनापि किं तेन । जिनो यत्र न पूज्यते ॥ १ ॥ व्याख्या—रपष्टं. इति धर्मरत्नकरंके जिनपूजाविषये द्वितीयोऽधिकारः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥

अथ गुरुज्ञातिरिति तृतीयोऽधिकार आरभ्यते—अस्य चायमजिसंबंधः—अनंतराधिकारे पू-
जाविधिरुक्तः, तत्र जिनस्य जिनपूजनस्य च स्वरूपं गुरुज्ञातिप्रसादत एव ज्ञायते. इत्यतो गुरुज्ञा-
तिप्रशंसात्राधिधीयते. इत्यनेन संबंधेनागतोऽयं व्याख्यायते. तत्र गुरुश्रिति कः शब्दार्थः? उच्य-
ते—गु निगरणे, इत्यस्य ऊणादिक उप्रत्ययांतस्य गुरुश्रिति जवति. भूणाति प्रतिपादयति शि-
ष्येभ्यः श्राद्धार्थमिति गुरुस्तस्य जातिः सेवा पर्युपासनेति पर्यायाः. गुरुज्ञातिस्तस्याः प्रशंसा श्र-
धा, गुरुज्ञातिरिहद्वौकिककारद्वौकिकशुणोपवर्णनमित्यर्थः, गुरुज्ञातिप्रशंसाव वर्णित इति संबंधः, त-
त्रायमादिश्लोकः—

॥ मूलम् ॥—गुरुज्ञातिर्भवांजोधे—स्वारिका दुःखवारिका ॥ धन्यानां वर्तते चित्ते । प्रत्यहं
नौरिव ददा ॥ १ ॥ व्याख्या—गुरुज्ञातिर्धर्माचार्यबहुमानो जवांजोधेः संसारसमुद्राचारिका. तारण-
कारिका, दुःखवारिका शारीरमानसाशर्मनिषेधिका, धन्यानां धर्मधनदाजवतां वर्तते संतिष्ठते नौरि-
व वेडेव ददा बलिष्ठेति श्लोकसमासार्थः ॥ १ ॥ तत्र गुरुदक्षिणमिदं—धर्मज्ञो धर्मकर्ता च । स-
दा धर्मप्रवर्तकः ॥ सत्त्वेभ्यो धर्मशास्त्रार्थ—देशको गुरुरुच्यते ॥ १ ॥ अथवा—जो जेषं जंमि

जाणिमि । तद्विबु दंसणे च चरणे वा ॥ सो चैव तस्म ज्ञानद । धम्मगुरु धम्मदाणालुं ॥ १ ॥
इति प्रथमश्लोकज्ञावार्थः । अथ गुरुनक्तः फलमाह—

॥ मूलम् ॥—यत्र शिष्टसमाचारो । यत्र धर्मव्यवस्थितिः ॥ तत्राविगानतो दृष्टं । गुरुनत्वं वि-
चक्षणैः ॥ १ ॥ व्याख्या—यत्र कुत्रापि शिष्टजनसमाचारो धार्मिकजनसमाचारो यत्र च धर्मस्य
व्यवस्थितिव्यवस्था तत्र विगानं व्यञ्जितारः, न विगानमविगानं तस्मादविगानतो निश्चयेन दृष्टमु-
पलब्धं गुरुनत्वं धर्माचार्यरहस्यं विचक्षणैर्विद्वद्भिरिति श्लोकार्थः ॥ १ ॥ अथ गुरुनक्तिफलमेव द-
ष्टान्तेन स्पष्टमाचष्टे—

॥ मूलम् ॥—प्रथमांतिमतीर्थैः—स्तीर्थश्रुत्वाभकर्मणः ॥ बीजं लब्धमद्वयं य—गुरुनक्तय-
त्र कारणं ॥ १ ॥ व्याख्या—प्रथमांतिमतीर्थैः प्रथमपरिश्रमतीर्थनायकैः प्रलब्धं प्राप्तं बीजं का-
रणं, कस्य ? तीर्थश्रुत्वाभकर्मणः, तीर्थकरत्वं नृपते येन कर्मणा तत्तीर्थश्रुत्वाभकर्मलाजे तस्य, कुत्र बीजं
लब्धं ? अद्वयं नून्यारणे, गुरुनक्तिधर्माचार्येऽतिकर्तव्यता, तत्र तीर्थश्रुत्वाभकर्मलाजे कारणं हेतुः
॥ १ ॥ तथाहि—धनेन वाणिज्यार्थं विनिर्गतेन वर्षाकालव्याहृतगमनेनाद्वयं संतिष्ठता सीदतां

साधुनां वृत्तप्रदानेन तीर्थकरस्वर्बीजमासादितं. महावीरजीवेनाप्यपरविदेहे ग्रामचित्तकेन सता राजा-
 देशेन काञ्चनिसितं कांतरामनुप्रविष्टेन सार्थपरित्रष्टा निरसना अद्ययां पर्यटंतः साधवो दृष्टाः, समा-
 ह्य ज्ञत्तपानेन च प्रतिज्ञाजिताः, स्वस्थावस्थामार्गं चावतारिताः. ततश्च साधुनां तंप्रत्यनुकंपा सम-
 जनि, धर्मदेशना कृता, बोधिबीजं च तेन प्राप्तमिति. यदाह—अवरविदेहे गामरस । चिंतलुं रा-
 यदारवणामणुं ॥ साह् द्विकनिमित्तं । सहाहीणे तहिं पासे ॥ १ ॥ दाणं दाळं पंअणयणं ।
 अणुकंपयुरुण कहणसम्मत्तं ॥ सोहम्मं ज्ववन्नो । पळियाज सुरो महिड्डीज ॥१॥ व्यतिरेकमाह—
 ॥ मूलम् ॥—पापोपहतबुद्धीनां । येषां चेत्सि न स्थिता ॥ गुरुञ्जात्किः कुतरत्तेषां । सम्यग्दर्शनमुत्तमं ॥ १ ॥ व्याख्या—पापेन पापमिसंधिनोपहता दूषिता मतिर्बुद्धिर्षेषां ते पापोपहतबुद्ध-
 यस्तेषां, येषां केषांचित्सि मनसि न स्थिता नावस्थानं कृतवती गुरुभक्तिर्धर्माचार्यैतिकर्तव्यता,
 कुतः कस्यान्न कुतोऽपीति, सम्यग्दर्शनं सद्बोधलक्षणमुत्तमं प्रधानं. ॥ १ ॥ ननु सम्यग्दर्शनेन किं
 कार्यं ? चारित्रधर्म एव श्रेयानिति यो ज्ञयात्तस्य दूषणमाह—

॥ मूलम् ॥—तद्भावादुत्तरो धर्मः । साधुश्रावकलक्षणः ॥ तस्मान्निमग्नादशः पापाः । साधु-

निहवकारिणः ॥ १ ॥ व्याख्या—तद्भावादर्शनलाज्जावाहुचरो देशविरतिसर्वविरतिवृद्धाणो धर्मो दुर्गतिनिपतङ्गंतुजातधरणप्रवणो जीवपरिणामः, यतः—दुर्गतिप्रसूतान् जंतून् । यस्माद्धारयते ततः ॥ धत्ते चैताव शुभे स्थाने । तस्माद्धर्मं श्रुति स्मृतः ॥ १ ॥ साधुश्रावकवृद्धाणो गृह्यतिस्वरूपः तस्मान्मिथ्यादर्शो विपरीतदृष्टयो न संति दुष्प्रमायां साधव श्रुति वादिनः. यतः—

॥ मूढम ॥—न विना साधुजिस्तीर्थं । नाऽतीर्थं साधुसंजवः ॥ समं सत्ता तयोर्गीता । सर्व-
 द्वैः सर्वदर्शिभिः ॥ १ ॥ व्याख्या—न विना न ऋते साधुजिर्मुनिजिस्तीर्थं संसारसागरसंतरणतरं-
 डकल्पं, न च नैवातीर्थं जिनांतरादौ साधुसंजवः साधुसत्ता, सममेककालं सत्ता विद्यमानता तयोः
 साधुतीर्थयोर्गीता प्रतिपादिता, कैः ? सर्वद्वैः सर्ववस्तुस्तोमविशेषवेदिभिः, सर्वदर्शिभिः समस्तवस्तु-
 सामान्यावलोकित्भिः ॥ १ ॥ ननु जवतु शुभकाले सुखमासुखमादावुज्यसत्ता, सांप्रतं श्रावकैरेव
 तीर्थं यातीति यो मन्येत तन्मतं निरस्यन् श्लोकमाह—

॥ मूढम ॥—अथापि दुःखमाकाले । यावद्दुःप्रसहप्रयुः ॥ तावच्चरणसत्तापि । जगवद्वाक्य-
 तः स्थिता ॥ १ ॥ व्याख्या—अथाप्यनुनापि दुःखमाकाले कालचक्रस्य पंचमेऽंशके कियंतंका लं

यावदिति परमार्थः, दुःप्रसहो दुःप्रसहान्निधानः प्रयुः सूस्तितावदिति तावंतं कालं चरणसत्तापि वा
 रित्रसंज्ञवोऽपि जगवद्वाक्यतः श्रीमन्महावीरवर्धमानम्बामिवचनास्थिता प्रतिष्ठिता ॥ १ ॥ उत्कं च
 —दुःप्रसहंतं चरणं । जं जणियं जगवथा द्रहं तिहे ॥ द्याणजुत्ताण द्रयं । न होइ अहुणत्ति
 वा मोहो ॥ १ ॥ परितुत्तियनियबलाणं । सत्तीए जहाणमं जयंताणं ॥ संपुञ्जच्चिय किरिया । दु
 षसहंताण साहूणं ॥ २ ॥ एवं च सति—जो जणइ नहि धम्मो । न य सामाद्वयं न वेव वया-
 इं ॥ सो समणसंघबन्धो । कायवो समणसंघेण ॥ ३ ॥ द्रहं च दुःप्रसहसूखिकण्यता एवमाणसे
 श्रूयते; सा च मूलादारज्य कश्यते, तथाथा—बायात्तवासमहसूणि—यत्तिए सेक्कोटिकोत्तिति ॥
 गीयमवोहो कात्तो । एह जिणा चक्किजुयत्ताइं ॥ १ ॥ चत्तण्णमहापुरिसा । चोहे अरयंमि जं-
 ति गणनाह ॥ चोहारयस्स सेसे । तिवासत्थत्तनवमाससेसु ॥ २ ॥ मम सिद्धिगयस्स पुणो ।
 पालगरया अवंतिनयरीए ॥ होही तं रयणीए । सद्धि वरिसाइं पुह क्वर्द ॥ ३ ॥ तस्स बुद्धीए नं-
 दाए । पणपन्नसयं च दोइ वासाणं ॥ मरुयाणं अठसयं । तीसच्चिय पूसमिचस्स ॥ ४ ॥ बलमि-
 त्तान्णमित्ता । सठी होहंति वासरयाणो ॥ नहवाहणो य राया । होही चत्ताज वासाणं ॥ ५ ॥

तद् गद्द्विद्वरज्जं । बावन्नस्यं च पंचमास्यं ॥ एयाणं अथसाणे । होही य पुणेो स गोरया ॥६॥
 त्वाससएहिं । समं पंचपंचमासेहिं ॥ सिद्धिगयस्स ज राया । सगोत्ति नामेण विक्कालुं ॥ ७ ॥
 तेरसवाससएहिं । तेवीसद्वासवद्धिमेहिं च ॥ पान्दित्तपुत्ते राया । कक्को होद्धत्ति सगरन्नो ॥ ८ ॥
 एणुणवीसवरिसाणं । सयणए अठ्ठीसवाससद्दं ॥ वोटीणं पंच मासा । मम सिद्धिगयस्स गणनाह
 ॥ ९ ॥ होही चंमात्तकुत्ते । कक्की रुद्धो य चेत्तमासाम्मि ॥ अट्ठम्मिक्कीजालुं । चत्तम्मुद्धो वीय-
 नामेणं ॥ १० ॥ तम्मि दिणे महुराए । महुसहत्तवणं पन्निस्सए तुंगं ॥ कूरस्स तस्स जदए । देव
 य साहु निवारेही ॥ ११ ॥ गावोत्तुवं काजं । अन्नह वच्चाहए स पावोत्ति ॥ सिस्सीहुंत्ति कुत्तिगा ।
 चोरेहिं पया विद्धुप्पिहिं ॥ १२ ॥ रायम्मरेहिं दत्तिया । गामा होहिंत्ति नाममेत्तेण ॥ तस्स ज-
 दएण नरहं । होही बहुद्धुक्कपन्निपुन्नं ॥ १३ ॥ हिंन्तो दहूणं । पंचवि थूमे ज नंददव्वस्स ॥ जा-
 णेत्ता खणित्तणं । थूत्ते लेहिर्द तं दवं ॥ १४ ॥ पासंदा केत्तेही । ज्ञजेवि करेहिं साहु पुण त्ति-
 कं ॥ पावो ज जोगवंतो । वारेही देवया तद्दया ॥ १५ ॥ निम्मिहिज्जिहो पुरं सवं । सोत्थणं ग-
 क्यंगंगावाहेणं ॥ सत्तस्स ज तह्म दिणा । देवो वासेही निच्चिद्धं ॥ १६ ॥ सो धणपरिणसहिंज-

। वलासिञ्जं च नन्दविणकयनिचञ्जं ॥ बुद्धेही महपावो । पञ्जरं चुञ्जिही गंगाए ॥ १७ ॥ पञ्चा
तेण धणेणं । पुरं समारित्तुं बुञ्जिही रञ्जं ॥ पाडिवञ्जं आयरिञ्जं । बुद्धेही तन्न जोगेणं ॥ १८ ॥
नयरे मिमायंगी । देवो वरिसिही होइ सुञ्जिकं ॥ पन्निएणवि कुञ्जेणं । न किणंता तन्न होहि-
ति ॥ १९ ॥ पुणरवि सो साहूणं । गोवाटनिसेहणं करेज्जणं ॥ मणिही निस्सकजाणं । अशुद्धो
पावपडिवङ्को ॥ २० ॥ आयरिञ्जं पाडिवञ्जं । कणववहारथारञ्जं तदथा ॥ संयसहिञ्जं महपा । स-
कस्स य देवन्नसस्स ॥ २१ ॥ कालं कालस्समं । अहिही ताव जाव सक्कस्स ॥ होही आसणकं-
पो । आणंतु सोवहेसी य ॥ २२ ॥ आसीसो वासाणं । महराया होइज्जण एवमञ्जं ॥ गेहेही पु-
ण नयरं । कक्कीरायत्ति मे कहियं ॥ २३ ॥ सक्केण कक्किपुत्तो । दत्तो अणुसासिज्जण जिणधम्म-
ं ॥ उविञ्जं सो पुण रज्जे । होही जिणसाहूपयरञ्जं ॥ २४ ॥ सो दत्तो महराया । काही जिणज्जव-
णमंडियं वसुहं ॥ होहिंति अयवहिञ्जं । समणा होहिंति सुवदणो ॥ २५ ॥ तदथा इंदवयारे ।
दिदं धम्मस्स गुरुपहावंमि ॥ बहुलोञ्जं जिणज्जतो । कहीहि साहूण पूयाञ्जं ॥ २६ ॥ दत्तसुञ्जं
जियंसत्तु । होही तस्सवि य मेहधोसोत्ति ॥ जिणपूयणया लोगा । सक्कवयारेण होहिंति ॥ २७ ॥

अन्नन्नरायवंसा । होहिति य गोयमा वियाणेहि ॥ जा विमलवाहणे नर—वदति ता रायधर्मो-
 ति ॥ ३७ ॥ दुष्पसहो जा साह । होहिति जुगाप्हाण आयरिया ॥ अज्जसुहम्मपन्निर्द । चञ-
 सहिया दोन्न च सहस्सा ॥ ३७ ॥ वासाण सहस्सेहिं य । एकवीसाइ इह जरहवासे ॥ दसवे-
 यालिया अन्ना । दुष्पसहजदंमि नासिही ॥ ३० ॥ जसप्पिणी इमीसे अ । चत्तारि पन्निमाई इह
 जरहे ॥ अंतंमि दूममाण । संघस्स चजविहस्सावि ॥ ३१ ॥ दुष्पसहो समणाणं । सव्वसिरी साहु-
 णीण पल्लमिया भद्धो ॥ नाइलनामो फणु—सिरी सावयाणं च ॥ ३२ ॥ राया य विमलवाहण ।
 सुहुमो नायेण तस्स य अमच्चो ॥ इय दुसमाण काले । रायामच्चा य पल्लिमया ॥ ३३ ॥ दुष्पस-
 हो फणुसिरी । सव्वसिरी नाइलो य राया य ॥ इय दूममचरिमंते । दोरयणी हुंति जह्वाञ्ज ॥
 ॥ ३४ ॥ दुष्पसहो फणुसिरी । सव्वसिरी नाइलो य राया य ॥ इय दूममचरिमंते । वीस य वा-
 सान्जया सवे ॥ ३५ ॥ छठचज्जं च तहा । होही जकोसणं तवोकम्मं ॥ अणुसढो इंदेणं । का-
 ही किल अठमं जतं ॥ ३६ ॥ दसवेयालियधारी । पूजिसइ जह य चोदम्मियपुवी ॥ सो पुण
 सुहुतराणं । पूजिसइ समणसंवेण ॥ ३७ ॥ बारसवरिसे जम्म । अठ य वासाइं होइ परियाञ्ज ॥

काष्ठं काही तद्व्याजं । अष्टमभत्तेण दुष्णसहो ॥ ३८ ॥ उववज्जिहि विमाणे । सागरनामंमिंसी
 उ सोहभमे ॥ ततो य चयिताणं । सिञ्चिही नीरजं चरहे ॥ ३९ ॥ एवं अशकमंते । वाससहस्से-
 हि एकवीसाए ॥ फिट्ठी लोणधमो । अग्गीमगो जिणकाजं ॥ ४० ॥ पूवाए संजाए । बोहे-
 जं होइ चरणधमस्स ॥ मञ्ज्जे राईणं । अवरहे जायतेयस्स ॥ ४१ ॥ पल्लिमसंजाए जवे । जेज-
 कुलधम्मदेसधमाणं ॥ एसो खलु बोहेजं । दूममचरिमंमि दिवसंमि ॥ ४२ ॥ तदिमां दुःप्रमहसू-
 रिवत्कयतामाकर्णं न वत्कयं संप्रति चारिजं नास्तीति, तस्य दुःप्रसह एव व्यवेहेद इत्यागमोक्ति-
 रिति. अर्थैवंविधेऽपि चारिजप्रतिपादके सर्वजनप्रतीते सिद्धांतवचने यो मन्येत न संति संप्रति सा-
 धव इति तंप्रत्यभ्युच्चयमाह—

॥ मूलम् ॥—कृत्यमार्गोपदेशरो । यत्र संति न साधवः ॥ न तत्र धर्मनामापि । कुतो धर्मः
 कृतः क्रिया ॥ १ ॥ व्याख्या—कृत्यमार्गोपदेशरः शून्यमार्गोपदेशिका यत्रैकांतदुःषमादौ काले न
 संति न विद्यंते साधवो मुनयः, नामाप्यभिधानमात्रमपि तत्र देशादौ कुतो धर्मस्य ? तर्हि कुतो
 धर्मः ? कुतः क्रिया सदनुष्ठानात्मिका ? न कुतोऽपि कारणात्त्वादिति ॥ १ ॥ साधून्नेव स्तुवन्नाह—

॥ मूलम् ॥—कृमादिब्रह्मपर्यंत—गुणरत्नसंभ्रुताः ॥ साधवः कलिकालेऽपि । चलंतः कल्प-
पादपाः ॥ १ ॥ व्याख्या—कल्पपादपा वर्तते कल्पोर्विरहः वर्तते साधव इति योगः कथञ्चुताः ?
चलंतश्चक्रमणशीलाः, क्र ? कलिकालेऽपि दुःषमायामपि, कथञ्चुताः साधवः ? कृमामार्दवाज्जवसत्य-
शौचब्रह्माकिंचन्यतपःसंयमा एव गुणाः, त एव रत्नानि मरकतादीनि, तैरसंभ्रुता विद्मषिताः ॥ १ ॥
एवंगुणेष्वपि साधुषु ये मत्सरोपहतबुद्धयो दोषग्राहिणस्तेषां दोषदर्शनायाह—

॥ मूलम् ॥—कल्पपादपतुल्येषु । ये सुसाधुपराङ्मुखाः ॥ आत्महुहो निर्मर्यादा—स्ते न-
रा नरकोन्मुखाः ॥ १ ॥ व्याख्या—कल्पपादपतुल्येषु कल्पोर्विरहसमानेषु साधुषु मुनिषु ये केच-
न पराङ्मुखा निर्भक्तिका इत्यर्थः, आत्महुह आत्महोहकारिणस्ते निर्मर्यादाः पुरुषा नरकोन्मु-
खा दुर्भक्तिसन्मुखा इति ॥ १ ॥ किमिति साधुपराङ्मुखा एवं निंद्यंत इत्याह—

॥ मूलम् ॥—गौरव्या गुरवो मान्या । धर्ममार्गोपदेशकाः ॥ सेवनीयाः प्रयत्नेन । संसारांबु-
धिसेतवः ॥ १ ॥ व्याख्या—गौरव्या गौरवार्हा गुरवो धर्माचार्या मान्या बहुमानविषया धर्ममार्गो-
पदेशका ज्ञानदर्शनचरित्रमोक्षमार्गोपदेशरः सेवनीयाः पर्युपासनीया विशेषतः संसारांबुधिसेतवः

संसारसमुद्रसमुत्तरणसेतवो मार्गकल्याः ॥ १ ॥ तथा श्रोतव्यं शुद्धसिद्धांतसारं शुद्धसिद्धांतः सारः
 प्रधानो यत्र तव, केभ्यः ? साधुभ्यस्तदनुसारेणगमनुसारेण विवेका कार्या, का ? सदनुष्टितिः,
 श्रोत्रनानुष्ठानरूपा सुस्थितिं च साबाधनिराबाधगवेषणा च, सदा सर्वदासीन्यज्ञापपरिहारः प्रव-
 र्त्तननिवर्तनलक्षणस्य वर्जनं परिहारः. तद्विदाऽश्रवणं तेषां साधूनां निंदा दोषग्रहणलक्षणा तस्या
 अश्रवणमनाकर्णनं, दोषेषु दोषोद्घटनेषु सूकता सूकीजावः कार्यः, दुष्टनिग्रहो दुष्टानां मिथ्यादृष्टी-
 नां यथाशक्त्या निग्रहो निवारणमपकारकरणप्रवृत्तानामिति शेषः, तथा सदाचारप्रपत्तानां ज्ञाना-
 दिपंचप्रकाराचारचरणप्रमादिनां भूतं संमतमेकांतशिक्षणं रहःशिक्षाप्रदानलक्षणं, यथान्योऽपि मि-
 थ्यादृष्ट्यादिर्न जानाति न वेत्ति यदनेनेदं कुकर्म सेवितमिति. तथा हितं भिताङ्गैस्त्वथा तेन प्र-
 कारेण हितान्यगामिनि काले पथ्यानि तानि परिमितानि वर्णरूपाणि तैः. अत्र श्रोतव्यं शुद्धसि-
 द्धांतसारमार्हतं वच द्रष्टुपदिष्टं, तत्र ये केचन ज्ञावसारं सार्वज्ञं वचः श्रुण्वन्ति तेषां तावदैहिकामु-
 षिकसकलकल्याणपरंपरा ज्ञवत्येव, भावविकलानामपि केषांचिदैवयोगेन श्रवणपथमुपगतं सत
 ज्ञेनं वचः सकलमपि समीहितं साधयति, यथा रौहिणेयकचौरस्य, तत्कथानकं चात्र—अस्तीह

सर्वतो रभ्यं । पुरं राजगृहान्निधं ॥ स्वर्गखंभिवोत्तुंग—देववेश्मसमाकुलं ॥ १ ॥ आसीत्तत्र श्चि-
 यां धाम । श्रेणिको नाम द्युपतिः ॥ बभ्रुव तस्य सद्बुद्धिः । सुप्रसिद्धोऽज्यान्निधः ॥ २ ॥ पुत्रो
 मंत्री च निःशेष—गुणसंदोहमंदिरं ॥ तथा तत्रैव सङ्घेद्यो । वैजारगिरिनामकः ॥ ३ ॥ युभं ॥
 नानावृहसमाकीर्णो । नानागह्वरसंकुलः ॥ प्रोत्तुंगैः शृंगसंदोहैः । संरुजगगनांतरः ॥ ४ ॥ तत्रा-
 नेकशुहाकीर्णो । ऊरन्निर्भरसंकुले ॥ बभ्रुवाशेषसत्वानां । सदा संतापकारकः ॥ ५ ॥ नानावेषधरो
 धीरो । धर्मवार्ताबहिःकृतः ॥ वसत्यलङ्कितो लोकै—स्तरकरो गैहिण्येयकः ॥ ६ ॥ युभं ॥ माया
 माता जनी यस्य । मृषा हृदयवासिनी ॥ अदत्तप्रहणं मूल—नीवी नित्यं तदापणे ॥ ७ ॥ अज्ञ-
 ह्यं विद्यते नास्य । नापेयं किंचिदप्यहो ॥ अणभ्यं विद्यते नैव । सर्वाग्नी सर्वदूषकः ॥ ८ ॥ वा-
 सरे नगरस्थान्त—बर्द्धपट्टपददयः ॥ शनैः शनैश्चरत्येष । खंजन् क्लीणस्वरं लपन् ॥ ९ ॥ यत्त्वव-
 ष्टंजतो धूर्तो । दुःखदुःखेन गह्वति ॥ कासन्ननारतं रीणः । कष्टंकरेण जल्पति ॥ १० ॥ ज्ञातस्थ-
 जीर्णपट्टेन । स्थगतैकविद्योचनः ॥ ब्राम्हं हंडिकाहस्तो । गृहदर्शनकाभय्या ॥ ११ ॥ सधनं नि-
 धनं चेद—मिदं पुंनिर्विर्वर्जितं ॥ इत्यादि सकलं ज्ञात्वा । निश्चकाम ततः पुरात् ॥ १२ ॥ कुभो-

जनं परित्यज्य । हित्वा दूरे च हंमिकां ॥ सुजोजनं समानीय । बुभुजेऽसौ यथेहया ॥ १३ ॥ द्या-
 लङ्कितश्च लोकेन । गत्वा वैजारापर्वते ॥ तावदास्ते निलीनोऽसौ । यावदस्त्वं गतो रविः ॥ १४ ॥
 ततश्च पर्वतादेष । जततार शनैः शनैः ॥ दत्त्वा समंततो दृष्टिं । तनो निःशंक्रमानसः ॥ १५ ॥
 वीरवेषं विधायामौ । लोकमोषणवांजया ॥ नक्तं सुप्तेषु लोकेषु । सात्यमुद्ब्रंध्य लीलया ॥ १६ ॥
 प्रविश्य नगरं तूर्णं । मुषित्वा चिह्नितं गृहं ॥ निर्जगाम तथैवासौ । तस्करो रोहिणेयकः ॥ १७ ॥
 विजिर्विशेषकं ॥

एवं दिने दिने तेन । कुर्वता निर्धनीकृतः ॥ राजगृहजनः सर्वो । राज्ञोतिकमुपागतः ॥ १८ ॥
 विद्मसो नृपतिस्तेन । देव दर्शय सांप्रतं ॥ पानीयस्थानमस्माकं । वस्तुमत्र न शक्यते ॥ १९ ॥
 युभं ॥ राज्ञोक्तं केन कर्षेण । कथ्यतां स्वप्रयोजनं ॥ जनेनोक्तं महाराज । सावधानैर्निश्चयतां
 ॥ २० ॥ युष्मासु विद्यमानेषु । विद्यमानेषु मंत्रिषु ॥ केनापीदं पुरं राज—न्ननाथमिव मुष्यते ॥
 ॥ २१ ॥ ततः संजातस्वेदेन । न्नमिपत्तेन भाषितं ॥ कथ्यतां किं गतः कापि । ज्ञो लोका दंर-
 पाशिकः ॥ २२ ॥ श्रुत्वेदं कोट्टपात्तेन । विधाय करकुञ्जलं ॥ जट्पितमेष देवाह—मादेशो मम

दीयतां ॥ ३३ ॥ जणितं भूमिनाथेन । जड किं न श्रुतं त्वया ॥ यदुक्तं पौरलोकेन । विरागवि-
 धुरं वचः ॥ ३४ ॥ तस्करं वा लज्जस्वाशु । लोकानां देहि वा धनं ॥ न लज्जयते मुधा मूढ । त्वि-
 दमारङ्गिकं पदं ॥ ३५ ॥ कृता गर्वेषणा तेन । बहिरंतश्च सर्वतः ॥ न लब्धस्तरकरः कापि । ततो
 राज्ञे निवेदितं ॥ ३६ ॥ न दृष्टस्तरकरो देव । न धनं मम विद्यते ॥ यादृशं सर्वलोकानां । दी-
 यते प्रयुवाक्यतः ॥ ३७ ॥ एते वयमिमे प्राणा । गृहसरोऽपि तावकः ॥ कुरु यद्भोचते तुद्वयं ।
 किमन्यैर्बहुजटिपतैः ॥ ३८ ॥ ततो राज्ञा समाहृतो । मंत्री मंत्रिपुरस्सरः ॥ नाम्नाजयकुमारोऽथ ।
 साक्षेपं च प्रजापितः ॥ ३९ ॥ वत्स पंचाहमध्यं त्वं । तस्करं प्रकटीकुरु ॥ नो चेत्तस्करदंडस्ते ।
 पतिता नास्ति संशयः ॥ ३० ॥ यदादिशति तातो मे । तत्करोमि न संशयः ॥ तिष्ठत सुस्थिता
 यूयं । जारोऽयं मयि संभृतः ॥ ३१ ॥ ततस्त्रिकचतुष्केषु । शून्यागारणहेषु च ॥ वेद्यागृहेषु सर्वेषु
 । ध्वजिनामाणेषु च ॥ ३२ ॥ नदीक्षुपतनगेषु । देवतायतनेषु च ॥ निरूपितो न च दृष्टो । गृ-
 हचारी स तस्करः ॥ ३३ ॥ गतान्यहानि चत्वारि । पंचमे च समागते ॥ यामिन्याश्चरमे यामे ।
 ह्यजयेन विचिंतितं ॥ ३४ ॥ हुं विज्ञातो मया नैष । द्वारचारी मलिभुजः ॥ तदस्य ग्रहणे कोऽ-

पु—पायोऽन्यश्च विचिंत्यते ॥ ३५ ॥ शालोपरेण कोऽप्येव । संचरति न संशयः ॥ तस्मान्नाहं
 विशालेन । मालयामि पदातिना ॥ ३६ ॥ इदं विचिंत्य विद्मस—स्तेन राजा रहः स्थितः ॥ पा-
 दातं मदधस्तात । रात्रिमेकां विधीयतां ॥ ३७ ॥ प्रतिपन्नं नरेन्द्रेण । वत्स किं याचितं त्वया ॥ त्व-
 दाधीनं हि मे राज्यं । प्राणा अपि च तावकाः ॥ ३८ ॥ ततोऽजयकुमारेण । पादातेन समंततः
 ॥ प्राकारो मांलितः सर्वः । सावधानेन सर्पता ॥ ३९ ॥

इतश्च नगरसन्ने । ग्रामे च रौहिणीयकः ॥ गतो बंधूपरोधेन । स्थितश्च प्रहरवयं ॥ ४० ॥
 वलितः सत्वरैः पादैः । प्राप्तो राजगृहे पुरे ॥ एकतो धर्ममाचष्टे । महावीरो जिनेश्वरः ॥ ४१ ॥
 अन्यतः पुरालोकेभ्यो । जयं तस्य विवर्धते ॥ तदिदं हंत संजात—मितो व्याघ्र इतस्तदी ॥ ४२ ॥
 कर्णयोःस्युदीर्त्वा । वेगेन प्रपटायितः ॥ विष्टो सव्येतरे पादे । शूलया धूलिछन्नया ॥ ४३ ॥
 ततो गंतुमशक्तेन । ज्ञीतज्ञीतेन तेन सा ॥ शूला दक्षिणहस्तेन । शीघ्रमेव समुध्वना ॥ ४४ ॥
 इतश्च लोकनाथेन । वदता देवलक्षणं ॥ न स्पृशंति युवं देवा । निर्निषेधनिरीक्षिणः ॥ ४५ ॥
 इत्यादि गदितं वाक्यं । प्रविष्टं तस्य कर्णयोः ॥ नृयोऽपि चांगुलीर्दत्वा । कर्णयोः स पटापिनः ॥

॥ ४६ ॥ वैशारपर्वते गत्वा । युत्तवा च वरजोजनं ॥ पीत्वा च वरवारीणि । निव्रीनो निभृतं स्थि-
 तः ॥ ४७ ॥ दिनं गतं निशा जाता । तमःस्त्रीभो विजुञ्जितः ॥ दृश्यं न दृश्यते वस्तु । लोकेन
 पुरतः स्थितं ॥ ४८ ॥ धूलुतं धूलुसार्थेन । शिवाञ्जिश्च ववासिरे ॥ स्फीतकेल्लुतशब्देन । जनसं-
 ज्ञासकारिणा ॥ ४९ ॥ द्रुतश्च मंत्रिणा प्रोक्तः । पुररक्षाविधायकः ॥ द्वाररक्षाद्य कर्तव्या । प्रतोव्री-
 नां प्रदानतः ॥ ५० ॥ प्रतिपद्मिदं तेन । क्रियया च तथा कृतं ॥ शालोऽपि माञ्जितः सर्वो । नि-
 रंतरं पदातिना ॥ ५१ ॥ पर्वतान्तूर्णमुत्तीर्णं—स्तरकरो रौहिणीयकः ॥ वीरवेषधरो वीरः । संप्राप्तः
 शालसन्निधौ ॥ ५२ ॥ अद्भुतपुरवृत्तान्तः । करणान्यासयोगतः ॥ शालमुद्धंघयन् बहूः । शालस्थ-
 सुचैर्दृढं ॥ ५३ ॥ ततोऽज्ञयकुमारस्य । शीघ्रं नीत्वा स दौकितः ॥ तेनापि यंचितं कृत्वा । सुश्रय-
 त्वेन धारितः ॥ ५४ ॥ कृपाक्षये दिनं जात—मुदितोऽरुणसारथिः ॥ स्वकर्मधर्मसंयुक्तो । जङ्घिरे
 निखिल्या जनाः ॥ ५५ ॥ कृतप्रज्ञातकर्तव्यः । श्रेणिको मगधाधिपः ॥ सत्रासिंहासनासीनो । लो-
 केन परिवारितः ॥ ५६ ॥ यावदास्ते कृणुं ताव—दज्ञयोऽपि समागतः ॥ रौहिणीयकनामानं । गृ-
 हीत्वा तस्करं तर्कं ॥ ५७ ॥ युभं ॥ वयं निराकुला जाता—स्नात तीर्णत्रया यतः ॥ प्रभृणां वच-

नं कृत्वा । सेवकाः शेरते सुखं ॥ ५७ ॥ कृतालीकप्रकोपेन । श्रेणिकेन प्रजट्टिपतं ॥ सुबुद्धिरपि
 वत्स त्वं । निर्बुद्धिरिव लक्ष्यसे ॥ ५८ ॥ यदस्य नररत्नस्य । बंधायोभ्यस्य बंधनं ॥ तद्बहुनोति म-
 नो वत्स । मामकीनमनारतं ॥ ६० ॥ अनाद्योचितकारी हि । नरो नैव प्रशस्यते ॥ ततो विबंध-
 नं कृत्वा । विमुंचैनं ममाश्रतः ॥ ६१ ॥ गतोऽसौ श्रेणिकेनापि । गाढं सार्वेराचेतसा ॥ चिंतितं य-
 धयं नाम । रौहिणीयकसंज्ञकः ॥ ६२ ॥ सहते तदा करोभ्यस्य । तीव्रदंढेन शिक्काणं ॥ यथान्यो-
 ऽपि बिभ्रेत्युच्चैः । कुर्वाणः कर्म कृत्सितं ॥ ६३ ॥ अन्नयोऽपि समायातः । कृत्वादिष्टं महीश्रुजः ॥
 दत्तं तस्मै सुतुष्टेन । स्वांगलभं महीभृता ॥ ६४ ॥ वस्त्रादि द्रीतद्रीतेन । तेनापीदं प्रतीक्षितं ॥
 तांबूदं च स्वहस्तेन । भ्यासनं चासनाय च ॥ ६५ ॥ ततः संजातशंकेन । तस्करेण विचिंतितं ॥
 आश्चर्यमिदं ज्ञाति य—ददष्टे कुरुते नृपः ॥ ६६ ॥ न कृतोऽवसरः कोऽपि । न चास्योपकृतं मया
 ॥ वैवाहिको न संबंधः । स्वाजन्यं न च तादृशं ॥ ६७ ॥ आदरश्च महानेष । क्रियते मे महीश्रु-
 जा ॥ महहंकापदं चेदं । विपाकोऽस्य न सुंदरः ॥ ६८ ॥ मामयं न विजानाति । नाम च प्रकटं
 मम ॥ तदयं जीवनोपायो । यत्स्वं नाम न कथ्यते ॥ ६९ ॥ प्रणम्य त्रष्टितो राजा । तस्करेण

ससंभ्रमं ॥ प्रसादः क्रियते कस्य । स्वाभिना वेद्यतां मम ॥ १० ॥ राजाह रौहिणीयस्य । तवायं
 वीरकर्मणः ॥ स प्राहालं प्रसादेन । मुक्त्वा वस्त्रादिकं ततः ॥ ११ ॥ तांबूलं च परित्यज्य । निष
 षः शुद्धमृतले ॥ विषण्ववदनो दीन । ज्वाचेदं नृपं वचः ॥ १२ ॥ विधातुर्विरमृतो येन । न कृतं
 मे स्तनद्वयं ॥ परनामोपजीवी यो । रामा सा न पुमानसौ ॥ १३ ॥ वरं मृतो वरं दृश्यां । मा सं-
 जातो वरं नरः ॥ परस्य नाम विक्रीय । प्रसादं यः प्रतीहति ॥ १४ ॥ धान्यपुराभिधे ग्रामे । शि-
 वशक्तिः कुटुंबिकः ॥ श्यामा चार्था तयोजति । दुर्गशक्तिरहं सुतः ॥ १५ ॥ तस्मै यद्देहि तद्देहि
 । नाहं हि रौहिणीयकः ॥ श्रुत्वेदं मृतुजा मुक्तः । स्वीकृतो दंनपाशिना ॥ १६ ॥ व्याकारितो न
 र्देहेण । मंत्री मंत्रिपुरस्सरः ॥ अज्ञयो जणितश्चेदं । नामार्थेष न मन्यते ॥ १७ ॥ अग्रप्रतिपन्नना
 मा च । कथं कष्टेन मार्यते ॥ तथा कुरु यथा नाम । स्वयं स प्रतिपद्यते ॥ १८ ॥ ततो निर्व्या-
 कुला यूयं । तीर्णजाराः समंततः ॥ वयमेव कारिण्यागो । यथा युक्तमतः परं ॥ १९ ॥ अत्रार्येना-
 पि सस्त्रेहं । राजाभ्यर्क्षं स जट्पितः ॥ प्रीतिवृद्धिकृते भद्र । लोक्तव्यं मद्ग्रहे त्वया ॥ ८० ॥ द्द-
 तां वर्धते प्रीतिः । समये प्रतिगृह्णतां ॥ गृह्यं कथयतां चैव । समये प्रतिश्रुण्वतां ॥ ८१ ॥ युंजतां

मित्रगोहेषु । प्रस्त्वावे च प्रतीहतां ॥ इत्येवं वर्धते प्रीतिः । प्राणिनां ज्ञववासिनां ॥ ८२ ॥ शुभं ॥
 चौरैण चिंतितं सोऽय—मंतिकस्थो ममांतकः ॥ यज्ञोपितं मया नाम । पृह्नतोऽपि महीपतेः ॥ ८३ ॥
 तेनाहमर्पितो राज्ञा । बुद्धिगोहस्य मंत्रिणः ॥ येन केन प्रकारेण । नामविज्ञानहेतवे ॥ ८४ ॥
 ज्ञवत्वात्मा न मोक्तव्यः । खेदोऽपि च न संगतः ॥ सोढव्यं पतितं सर्वं । वीरेणोन्नतचेतसा ॥ ८५ ॥
 विधिरेष करोत्येवं । नानाकारा विभंजनाः ॥ स्वयं कृतानि कर्माणि । जुज्यंते स्वत एव हि ॥ ८६ ॥
 जुज्यते यद्विधिदत्ते । विधिदत्तं च पीयते ॥ गभ्यते नयते यत्र । विधिदत्ते च सुष्यते ॥ ८७ ॥
 गभ्यते किं विचारेण । नान्यथा ब्रत मुच्यते ॥ विचिंत्यैवं ततस्तेन । प्रपन्नं मंत्रिणी वचः ॥ ८८ ॥
 ततोऽज्यकुमारेणा—नीतः प्रीतिपुरस्सरं ॥ स्वगृहे दापितं तस्य । विशिष्टं बृहदासनं ॥ ८९ ॥
 केनोपायेन हंतायं । निजं नाम वदिष्यति ॥ हुं ज्ञातं महापानेन । तत्र यत् प्रकुर्महे ॥ ९० ॥
 महापणात्ततो मद्यं । हद्यं जनमनोहरं ॥ ज्ञानीय च विधायोच्चै—गोष्टीबंधं समंततः ॥ ९१ ॥
 ज्ञाणितोऽज्यकुमारेण । चारुणश्चतुराननः ॥ त्वया गीते समारब्धे । स्तोतव्यो रौहिणीयकः ॥ ९३ ॥
 कृते तथैव तेनापि । चिंतयामास तस्करः ॥ सोऽयं मन्त्रामविज्ञान—हेतवे पाशकः कृतः ॥ ९४ ॥

तथा मद्यं पिबत्येष । यथा नो जायते मदः ॥ न च ब्रूये विरुपाणि । चेतना नैव मुह्यते ॥७५॥
 पीयमानेषु मद्येषु । दृढकैः सह सुंदरैः ॥ नृत्यस्तु मदमत्सेषु । नरेषु रौहिणीयकः ॥ ७६ ॥ अ-
 लीकक्रोपमाधाय । चौरौ वदति चारणं ॥ रे चारण दुराचार । कोऽयं नो रौहिणीयकः ॥ ७७ ॥
 का माता कः पिता तस्य । मूर्खस्त्वं मूढ लक्ष्यसे ॥ नानृतं गायनं कार्यं । याहि याहि ममाश्रतः ॥
 ॥ ७८ ॥ शिवशक्तिसुतं शांतं । श्यामलाकुक्षिसंज्ञवं ॥ दुर्गशक्तिं महाशक्तिं । गीतयोग्यं न गाय-
 से ॥ ७९ ॥ ततश्चूर्णेन सन्मिश्रं । पायितो मंत्रिणा सुरां ॥ तथा निर्नष्टचेष्टोऽसौ । पपात ह्युवि-
 चौर्यकृत् ॥ १०० ॥ न वक्ति श्रसिति नापि । न पश्यति न जिघ्रति ॥ निषिद्धेन्द्रियसंचारो । जा-
 तो योगीव निश्चलः ॥ १ ॥ तथाविधं तकं दृष्ट्वा । मंत्रिणा निजमंदिरं ॥ ज्वपरिष्ठाञ्च विमानस्य ।
 सदृशं कारितं द्रुतं ॥ २ ॥ पंचवर्णमहामूढ्य—वस्त्रस्यूतवितानकैः ॥ यन्मनांसि हरत्येव । यथा-
 स्थानं नियोजितैः ॥ ३ ॥ मुक्ताहारार्थहारैश्च । चतुर्दिक्षु विलांबितैः ॥ हारिहीरकजातैश्च । मध्यना-
 गे च मंदितं ॥ ४ ॥ नानापुष्पोपहारेण । सर्वतोऽपि विराजितं ॥ कर्पूरगुरुसन्मिश्र—धूपगंधस-
 मुधुरं ॥ ५ ॥ वरकस्तुरिकादिष—त्रितिश्यत्रमराकुलं ॥ सारस्वस्त्रिकमालादि—मार्जितं रत्नशा-

द्वितं ॥ ६ ॥ नव्यन्नव्यवस्थेन । वरनेपथधारिणा ॥ रूपसौजाभ्यमुक्तेन । लोकाविस्मयकारिणा
 ॥ ७ ॥ नरनारीसमूहेन । युक्तं युक्तविधाधिना ॥ सुरपद्यंकतुल्येन । पद्यंकेन समन्वितं ॥ ८ ॥
 कारितं च कृणादेव । मंत्रिणा निजमंदिरं ॥ ततो भृत्यैः स उद्विभ्य । तत्र पर्यर्कके वरे ॥ ९ ॥
 निवेश्य देवदूष्यान्—पटेनाहादितस्ततः ॥ संजातो मृतसंकाश—स्तरकरो रौहिणीयकः ॥ १० ॥
 कुलकं ॥ यथास्थानं स्थितो लोको । मंत्रिणैवं च शिद्वितः ॥ यथा नो नो विधातव्यं । रौहिणी-
 यकसंज्ञितं ॥ ११ ॥ यथायं सहते नाम । नाम्नैव नः प्रयोजनं ॥ स्वयमेकांतदेशे च । शृण्वन्नसौ
 व्यवस्थितः ॥ १२ ॥

चौरेणापि जितश्चूर्ण—स्तत उद्धादितं शिरः ॥ विदोषयादृष्टपूर्वं त—नेहं रभ्यजनं तथा
 ॥ १३ ॥ चिंतितं च किमेतद्दो । मन्नेत्रानंदकारकं ॥ दृश्यते सर्वमेवाल । मयानीकितपूर्वकं ॥ १४ ॥
 यावदेष मनस्येवं । सर्वतः क्लिप्तलोचनः ॥ विस्मिताश्रितयामास । तावदानंदनिर्जरः ॥ १५ ॥ ज-
 नोऽपि गान्तुमारब्धः । प्रतीहारेण वारितः ॥ रेरे कल्पं न जानीथ । स्थिरीजवत सांप्रतं ॥ १६ ॥
 स्थितेषु तेषु तेनोचे । यथा शृणु सुरप्रभो ॥ सौधमार्ग्यो ह्ययं स्वर्गो । विमानमरुणप्रभं ॥ १७ ॥

इत्यनाथानां जवाब्राथो । जातो बृहन्मनोरथैः ॥ शृणु कल्पं विमानेश । मंगलं येन कुर्महे ॥ १८ ॥
 पिता माता निजं स्थानं । नाम कर्म च कथ्यतां ॥ पूर्वज्ञवज्रवं सर्वं । क्रियते येन मंगलं ॥ १९ ॥
 ततः संश्रान्तचित्तेन । तस्करेण विचिंतितं ॥ सांप्रतं का गतिः कोऽपि । प्रकारो विस्मयावहः ॥ २० ॥
 यदामादीकते सर्वं । यदनेन प्रजाषितं ॥ स्वर्गः स्वर्गोऽज्ञताश्चैता । द्रमे देवा अहं सुरः ॥ २१ ॥
 देवविमानमेतच्चा—दृष्टं दृष्टिमनोहरं ॥ पिबादिकर्मपर्यंतः । परं प्रश्नो न संगतः ॥ २२ ॥ यथात-
 थ्येन किं सर्वं । कथ्यते गोप्यतेऽथवा ॥ न जाने निश्चयं तेन । चेतो द्रोहापते मम ॥ २३ ॥
 एवं संश्रयमाणो । यावदास्ते मलिभ्रुचः ॥ तावच्चित्ते गतं तस्य । वचः सर्वज्ञाषितं ॥ २४ ॥
 यदुक्तं वीरनाथेन । वदता देवतक्षणं ॥ न स्पृशंति युवं देवा । निर्निमेषनिरीक्षणः ॥ २५ ॥
 रागद्वेषमहामोह—मूढचित्तस्य ज्ञाषितं ॥ न तदेकांततः सत्यं । सत्यासत्यं हि तद्वचः ॥ २६ ॥ रा-
 गद्वेषमहामोह—दोषमुक्तस्य जट्टिपतं ॥ सत्यं पाषाणरेखेव । यथैवोक्तं तथैव तत् ॥ २७ ॥ तद्-
 स्ति जीवनोपायो । ममाप्येष न संशयः ॥ पर्यामि तावदेतेषां । देवानां दृष्टिदक्षणं ॥ २८ ॥
 सोऽथ शय्यां परित्यज्य । निषण्णो ह्यासनोपरि ॥ सनिमेषा द्रमे दृष्टा । लग्नपादाश्च भूतले ॥ २९ ॥

ततः संवादानाहेतोः । कृतात्मनि परीक्षणा ॥ यावद् दृष्टं चक्षु—दर्शौ पादौ च भ्रतले ॥३०॥
 न स्वर्गो न सुरा एते । न देव्यो न विमानकं ॥ मायाविलसितं सर्व—मज्जपरस्येति लक्ष्यते ॥
 ॥ ३१ ॥ मय नामपरिज्ञान—निमित्तमिति मे मतिः ॥ इदं च चित्तितं तेन । बहिश्चेदं प्रकाशि-
 तं ॥ ३२ ॥ ज्ञवद्विर्ग्रहो पृष्टं । पित्राद्यं तन्निशभयतां ॥ धान्यपूरान्निधे ग्रामे । शिवशर्केः कुटुंबि-
 नः ॥ ३३ ॥ गृहिणी श्यामलानाम्नी । दुर्गशक्तिग्रहं सुतः ॥ दयादानसमायुक्तः । सर्वदर्शनजकि-
 मान् ॥ ३४ ॥ सदा स्वदाभसंतुष्टः । परद्रव्यपराङ्मुखः ॥ अन्वदा च जनन्या मे । रजन्याः प्रहरे
 गते ॥ ३५ ॥ गाढा विश्वचिन्ता जाता । जीवितव्यांतकारिणी ॥ तेनाहं प्रेषितः पित्रा । वैशानय-
 नहेतवे ॥ ३६ ॥ यावत्तत्र गतस्त्वाव—तुभद्वारं नियंत्रितं ॥ कर्मणाभ्यासयोगेन । शालमुह्यंघयन्नहं
 ॥ ३७ ॥ शालस्थितभैरवको । दौकितोऽज्जयमंत्रिणे ॥ क्षपाक्षये च तेनापि । नीत्वा राज्ञे समर्पि-
 तः ॥ ३८ ॥ तेनापि सादरं दृष्टो । गौरवेण धृतः क्षणं ॥ सादरं प्रीतिवृक्ष्यर्थ—मज्जयेन निर्मंत्रि-
 तचेतनः ॥ ४० ॥

ततो मृत्वा सुरो जातो । ज्वदीयविमानके ॥ संपादयत सर्वाणि । मंगलानि द्रुतं द्रुतं ॥
 ॥ ४१ ॥ कालक्षेपो न कर्तव्यः । कार्याणां त्वरिता गतिः ॥ ततोऽन्यकुमारेण । सर्वमेतन्महीभुते
 ॥ ४२ ॥ कथितं न ज्ञातयेव । तातायं रौहिण्यिकः ॥ व्याक्रानेन च किं तेन । मारितेन तपस्वि-
 ना ॥ ४३ ॥ युभं ॥ दुःखेन लभ्यते तात । मानुष्यं जन्म जंतुना ॥ राजाह रोचते यत्ने । तत्कु-
 रूष्व यदह्वया ॥ ४४ ॥ ततोऽन्यकुमारेण । स्वभृत्या ज्ञाणिता यथा ॥ रेरेऽर्धचंद्रकं दत्त्वा । गृहो-
 त्वा दक्षिणे करे ॥ ४५ ॥ निष्कामयत तं तेऽपि । कृत्वैवं तं बजाषिरे ॥ मुक्तोऽसि मंत्रिणा जद्र ।
 गह्व तत्सर्वैः पदैः ॥ ४६ ॥ युभं ॥ पुनर्जातिमिवात्मानं । मन्यमानोऽथ सोऽपि हि ॥ अद्दद्द-
 क्षिणे दृष्टिं । वामतः पृष्ठतस्तथा ॥ ४७ ॥ द्रुतं द्रुतं विनिर्गत्य । व्यजनं देशमाश्रितः ॥ ततश्च
 चिंतयामास । चौरैः संवेगमागतः ॥ ४८ ॥ युभं ॥ ते धन्या येऽव श्रुएवंति । वचः सर्वद्वजाषितं
 ॥ यदनिहृत एवेह । श्रोतुं मे कर्णयोर्गतं ॥ ४९ ॥ जीवितव्याय संजातं । बाणमन्येन नो कृतं ॥
 नमः श्रीवीरनाथाय । वीरितांशराववे ॥ ५० ॥ सुरासुरनमस्याय । संसारवनिसेतवे ॥ पूर्वापरवि-
 रुद्राय । जीवनानां शुद्धिहेतवे ॥ ५१ ॥ संसारसौधदीपाय । श्रीवीरवचसे नमः ॥ यतोऽद्य कश्यो-

नेन । यममुखोद्धिनिर्गतः ॥ ५३ ॥ विनिर्विशेषकं ॥ चराचरजगन्नाथः । पुत्रीयितजगतत्वयः ॥ त्रा-
 णं मे श्रीमहवीरो । यावज्जीवमतःपरं ॥ ५३ ॥ इति संवेगमापन्नो । ज्वाबिर्विष्णुमानसः ॥ चचा-
 द्य श्रीमहवीर—पादवंदनहेतवे ॥ ५४ ॥ वंदित्वा त्रिजगन्नाथं । निषण्णः शुद्धभूतले ॥ भणितं
 किं जगन्नाथ । ममास्ति व्रतयोग्यता ॥ ५५ ॥ अस्तीति ज्ञणितस्तेन । शीघ्रमात्मा समर्पितः ॥
 ज्ञणितः प्रसृणा ज्ञाद् । चितशुद्धिर्विधीयतां ॥ ५६ ॥ अत्रांतरे समायात—शत्रुरंगवद्वान्वितः ॥
 वंदनाय जिनेद्रस्य । श्रेणिको मगधाधिपः ॥ ५७ ॥ प्रविश्य विधिना तत्र । दत्त्वा च त्रामरीत्वयं ॥
 वंदित्वा च महावीरं । निषसादोचितासने ॥ ५८ ॥ ततश्च लोकनाथेन । प्रारब्धा धर्मदेशना ॥
 कर्णामृतसमा साग । संसारोद्देकारिणी ॥ ५९ ॥ ततः प्रपेदिरे केचिद् । गृह्णधर्मं सदर्थनं ॥
 अन्ये च शुद्धचारित्रं । सफलाजनि देशना ॥ ६० ॥ समयं प्राप्य दूषेन । ततः पृष्टो जिनेश्वरः
 ॥ शौहिणीयाह्वयो नाथ । कुत्र तिष्ठति तस्करः ॥ ६१ ॥ प्रकाशयास्य कर्माणि । नामापि प्रकटं प्र-
 णो ॥ परं निरूपितोऽस्मादि—न चासौ दृश्यते दशा ॥ ६२ ॥ उवाच भगवानेष । दक्षिणेन म-
 माप्रतः ॥ तिष्ठति द्वीनगात्रोऽसौ । निषण्णः शुद्धभूतले ॥ ६३ ॥ सन्मुखो मोक्षमार्गस्य । पापकर्म-

पराङ्मुखः ॥ नैनं प्रत्यशुभं चेतो । विधेयं श्रेणिक त्वया ॥ ६४ ॥ शुभाशुभानि चेतंसि । दि-
 नमध्ये विदेहिनां ॥ जायंते विस्मयोऽप्यत्र । न कर्तव्यो महीपते ॥ ६५ ॥ मोक्षमार्गप्रपन्नस्य ।
 वात्सल्यं तव संगतं ॥ राजाह कुत्सितं कर्म । सुलभं दुर्लभं त्विदं ॥ ६६ ॥ धर्मसकर्मकार्यणि ।
 कुर्वतोऽस्य सहायकाः ॥ स्वत एव वयं स्वामिन । शुभमदादेशनोदिताः ॥ ६७ ॥ इत्युत्तवा स्वकरे
 कृत्वा । गहताज्यमंविणा ॥ सर्गारवं गृहे नीतो । रौहिणीयकतस्करः ॥ ६८ ॥ ज्ञातिधेयीं क्रियां
 सर्वां । पादप्रक्षालनादिकां ॥ विधाय समये सोऽथ । वस्त्रैश्च परिधापितः ॥ ६९ ॥ भोजनानंतरका-
 ले च । विश्रान्तोऽज्यमंविणा ॥ निर्वदकारणं पृष्टः । वदतिस्म यथास्थितं ॥ ७० ॥ अज्ञयः प्राह
 नो नद्र । चित्रशुद्धिपुरस्सरं ॥ प्रव्रज्याप्रहणं श्रेयः । सर्वेषां सुखकारणं ॥ ७१ ॥ यदत्र परसंबन्धि
 । चित्रमादिन्यकारणं ॥ अदत्तं स्वीकृतं सर्वं । तत्तस्यैव समर्प्य ॥ ७२ ॥ अज्ञातस्वामिकं द्रव्यं ।
 तथा विस्मृतनायकं ॥ मृतनष्टधनं सर्वं । तच्च राज्ञे प्रदीयतां ॥ ७३ ॥ विशुद्धात्मा ततस्तूर्णं । कुरु
 धर्मं यथोदितं ॥ प्रतिपन्नमिदं तेन । क्रियया च कृतं ह्युतं ॥ ७४ ॥ ततोऽज्ञयकुमारेण । कृतनि-
 ष्क्रमणक्रियः ॥ महामहोत्सवे नैष । वीरनाथेन दीक्षितः ॥ ७५ ॥ ततोऽसौ श्रमणो जातो । गु-

णान्तरणवितः ॥ सुदुःकरतपश्वारी । सर्वजीवदयापरः ॥ ७६ ॥ निःसंगो निर्बन्धः शान्तः । प्रसिद्धो
जगतीवदे ॥ रौहिणीयो मुनीशश्च । विजहार यथागमं ॥ ७७ ॥ ज्ञत्तं च—कृशवि महावेणुं ।
विसयविसवसाणुगावि होज्जण ॥ जिणवयणजावियमणा । तेदोक्कमुहावहा होति ॥ ७८ ॥ इमा-
दिब्रह्मपर्यंतं । धर्मं कृत्वा सुनिश्चयं ॥ जत्पाद्य केवलज्ञानं । जगाम परमं पदं ॥ ७९ ॥ अत्रैव जी-
वितं दत्तं । परत्र परमं पदं ॥ रौहिणीयकचौरस्य । श्रीवीरवचसा स्फुटं ॥ ८० ॥ इति रौहिणीयक-
कथानकं समाप्तं ॥ श्रीस्तु ॥

तदेवं श्रीमन्महावीरवर्धमानस्वामिनः सत्कं वचनमाकर्ण्य रौहिणीयकस्य समीहितार्थसंग्राप्तिर-
ज्जवत्, तदन्यस्यापि पिबादरेकांते नैवाप्तस्य गुरुस्थानीयस्य द्योकद्वयहितं वचः श्रोतव्यं, श्रुत्वा च
तदनुसारेण प्रवर्तितव्यं. एवं च वर्तमानानां समस्तसमीहितार्थग्राप्तिरुपजायते पितुर्वचनानुसारतः
प्रवर्तमानस्य वसुसारस्येव. अथ कोऽयं वसुसार इत्याशंकायां कथानकं कथ्यते—ब्रह्मव युवनख्या-
तं । गंगीराख्यं महापुरं ॥ द्यानेकनैगमस्थानं । रभ्ये तीरे महोदधेः ॥ १ ॥ यत्र वेदाकुलं ज्ञाति
। यानपात्रशतैरखं ॥ शुभसितपटाकीर्णैः । शैलैरिव समंततः ॥ २ ॥ यत्र मुक्ताफलव्रानाः । शंख

वाताश्च निर्मलाः ॥ स्थाने स्थाने विलोकयन्ते । फेनपुंजा द्योदधेः ॥ ३ ॥ तत्र राजान्नवत् श्री-
 मान् । श्रेयोधाम पदं श्रियां ॥ विक्रमाक्रान्तभूपीठः । सिंहविक्रमसंज्ञितः ॥ ४ ॥ अपरित्यक्तमर्या-
 दौ । बाहिनीशतसेवितः ॥ अनेकगुणरत्नौघ—युक्तः पतिरिवांजसां ॥ ५ ॥ श्रेष्ठिवर्योऽजवत्तत्र ।
 श्रेष्ठकार्यविधायकः ॥ वसुर्नाम्ना यशोधामा । विश्वश्रीकुलमंदिरं ॥ ६ ॥ सदाचारो गुणाधारो । धी-
 रो धर्मपरगणः ॥ कृती सत्यप्रतिज्ञश्च । शुचिर्धीमान् सतां मतः ॥ ७ ॥ शुभं ॥ वसुकांता जनी-
 तस्य । जनानंदविधायिनी ॥ प्रीतिपात्रं गुणक्षेत्रं । दानदाक्षिण्यमंदिरं ॥ ८ ॥ तयोर्द्विजानयोः सौ-
 ख्यं । शब्दादिक्षिणोद्भवं ॥ कालक्रमेण संजातः । सत्पुत्रस्तुष्टिकारकः ॥ ९ ॥ महामहोरत्सवेनाथ
 । तस्य नाम प्रतिष्ठितं ॥ वसुसार द्योत रथातं । निःशेषैर्बर्धुजिर्मुदा ॥ १० ॥ अथासौ वर्धते बा-
 लो । लाव्यमानो यद्येत्सितं ॥ संपद्यमाननिःशेष—समीहितमनोरथः ॥ ११ ॥ कालक्रमेण पि-
 त्सौ । ग्राहितः सकलाः कलाः ॥ यौवनं च समारूढ—स्तरुणीजनमोहनं ॥ १२ ॥ समानकुल-
 शीलयाः । कन्यकाया महर्षितः ॥ वसुधरेतिसंज्ञायाः । स पित्रा ग्राहितः करः ॥ १३ ॥ अथैवं
 परमप्रीत्या । सार्धं पुत्रेण तिष्ठतः ॥ श्रेष्ठिनो वसुसंज्ञस्य । ववजुर्द्विवासराः ॥ १४ ॥ अन्पदा श्रे-

श्रिणा पुत्रो । वृद्धभावमुपेयुषा ॥ शिद्धिनः पेशद्वैर्वाक्यै—रेवं पुत्रहितैषिणा ॥ १५ ॥ यथा वत्स
 सदा काल । कार्या जक्तिर्जिनेश्वरे ॥ सेव्यास्तदुक्तसिद्धांत—वेदिनः साधवः सदा ॥ १६ ॥ श्रो-
 तव्यं च वचो जैनं । हितं पथ्यं तदंतिके ॥ तथा जीवदया कार्या । वार्या दुर्जनसंजातिः ॥ १७ ॥
 वक्तव्यं च वचः सत्यं । त्याज्यं चौर्यं च दूरतः ॥ पारदार्यं परित्याज्यं । ज्ञाव्यं नात्यंतलोचिना ॥
 ॥ १८ ॥ न ज्ञोक्तव्यं निशायां च । मांसमद्यादिकं तथा ॥ तथा पुत्र विनीतेन । ज्ञाव्यं गुरुजने
 त्वया ॥ १९ ॥ दाक्षिण्यं च सदा कार्यं । सर्वस्वजनबंधुषु ॥ द्रव्यादि श्रेष्ठिनो नित्यं । शिक्तयतः
 स्वनंदनं ॥ २० ॥

वसुसारं गुणाधारं । गतः कालः क्रियानपि ॥ अन्पदा च शरीरेऽस्य । व्याधिर्जातः सुदारुणः
 ॥ २१ ॥ दुःसाध्यः सर्ववैद्यानां । ततः श्रेष्ठी व्यचिंतयत् ॥ अहो मदीयमत्यंतं । संजातं विधुरं व-
 पुः ॥ २२ ॥ नाधुना मुच्यते मृत्योः । करोमि स्वहितं ततः ॥ ददामि निजकं वित्तं । धर्मस्थाने
 यथोचितं ॥ २३ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ संज्ञापयामि निःशेष—बंधुमित्रजनं निजं ॥ कुटुंबं च य-
 थास्थाने । सर्वं संस्थापयाम्यहं ॥ २४ ॥ तत्त्वं च वसुसारस्य । समाख्यामि वसूद्भवं ॥ द्रव्यालोच्य

निजे चित्ते । संजाते व्यजने गृहे ॥ २५ ॥ वसुना वसुसारस्य । कर्णे तत्त्वं निर्वेदितं ॥ क्रमाग-
 ता मया मुक्ता । दृक्कीर्तस् तव गृहे ॥ २६ ॥ चंचलैषा स्वभावेन । जवंतं यदि मुंचति ॥ तदा
 भूमिगृहस्थान्तं—रुद्रघात्या मंजूषा त्वया ॥ २७ ॥ तदंतर्दिवितं पत्रं । मयैवास्ते मविस्त्रं ॥ तदा-
 दाय रहः स्थाने । वाचनीयं शनैः शनैः ॥ २८ ॥ तदर्था हृदये धार्यः । कर्तव्यं च क्रमागतं ॥ उ-
 पहासपरो लोको । यत्किंचन वदेत्पुनः ॥ २९ ॥ तद्वचो हृदये नैव । कर्तव्यं हितमिहता ॥ प्रति-
 पन्नमनेनापि । तद्वचनं तथैव च ॥ ३० ॥ युग्मं ॥ सुपुत्राणां सुशिक्षाणां । नासवाक्ये विचारणा ॥
 ततोऽसौ दर्शितो राक्षः । स्वपदे च निवेशितः ॥ ३१ ॥ बद्धो घाट्यतदे पट्टे । दत्तं छत्रं महीसु-
 जा ॥ प्रथमासनिको जातः । सर्वेषां वणिजामयं ॥ ३२ ॥ परिवारोऽपि संतुष्टः । पैत्र्यं पदमधिष्ठितं
 ॥ वसुना वसुसारस्य । दत्ता शिक्वा यथोचिता ॥ ३३ ॥ ततः स्वधर्मकर्माणि । चकार चतुराशयः
 ॥ द्रव्यबीजं विधानेन । सप्तक्षेत्र्यां नियोजितं ॥ ३४ ॥ ततः समुधृतं शब्दं । क्षमितक्षामितं कृतं
 ॥ कृता देवगृहे पूजा—ऽमारिश्रोद्घोषिता पुनः ॥ ३५ ॥ निर्ममत्वं धृतं चित्ते । पंचधाराधना कु-
 ता ॥ सर्वाहारनिरोधश्च । स्वीकृतो गुरुसाक्षिकः ॥ ३६ ॥ धर्मध्यानसमाह्वो । मृत्वा स्वर्गं जगाम

सः ॥ विधाय मृतकार्याणि । स्वपितुर्बधुभिः सह ॥ ३१ ॥ गतशोकः स्वकार्याणि । कालेनासौ व्य-
 चिंतयत् ॥ सभमतः पुरलोकस्य । ब्रूयस्यापि स सभमतः ॥ ३८ ॥ सभमतो राजलोकस्य । बंधुवर्ग-
 स्य सभमतः ॥ गुणानुरागतो रक्ता—स्त्रजुणग्रहणोद्यताः ॥ ३९ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ वसुसारमम-
 न्यंत । वसुसारमिति प्रजाः ॥ एवं सरति संसारे । हंतरारथे पुरा कृते ॥ ४० ॥ समीपमागते लक्ष्मी-
 -र्जगाम तस्य मंदिरात् ॥ पराद्वतिः समायाता । दारिद्र्येण समन्विताः ॥ ४१ ॥ युष्मं ॥ संप्राप्याव-
 सरं को वा । जुंघते न महीतले ॥ सानुकृते विधावासी—दनुकृतं नृपादि यत् ॥ ४२ ॥ प्रतिकृ-
 ले च तत्सर्वं । वर्तते मे प्रतिकूलं ॥ एवं विषण्चिन्तेन । वसुसारेण चिंतितं ॥ ४३ ॥ अहो वि-
 धिप्रसादेन । दृष्टं जन्मद्वयं मया ॥ पुरा धनेन संयुक्तं । सांप्रतं धनवर्जितं ॥ ४४ ॥ जात्यादिगु-
 णसंपूर्णं । परमार्थेन वर्जितं ॥ तृणादपि लघुं लोको । मन्यते निर्धनं जनं ॥ ४५ ॥ जात्यादि-
 रिगुणैर्मुक्तं । परलोकसमाश्रितं ॥ मेरोरभ्यधिकं लोको । मन्यते सधनं जनं ॥ ४६ ॥ क्षीणेण-
 येन तेनेदं । संस्मृतं पितृश्रावितं ॥ उद्घाटिता च मंजूषा । पत्रकं स्वकरे कृतं ॥ ४७ ॥ वाचितं
 च रहःस्थाने । मंदनादं प्रमोदतः ॥ हंत लब्धो मयोपायः । सामग्री तस्य दुर्दान्ता ॥ ४८ ॥ स्व-

स्यस्ति गौतमो दीपः । समुद्रांतर्माहालयः ॥ जलाविदो महाकबः । सुरजीणां समाश्रयः ॥ ४९ ॥
 क्षेत्रानुजावतस्तत्र । तृणानामनुजावतः ॥ अग्निसंपर्कतस्तेषां । रत्नं हि तृणं जवेत ॥ ५० ॥ या-
 नपात्रमतो भूत्वा । तस्मानस्तत्र गम्यते ॥ वितीर्यते च सर्वत्र । चूतले तस्म चरिशः ॥ ५१ ॥ न-
 कं तत्र समागत्य । निषीदंते गवां गणाः ॥ तद्विशं बाणिकां कृत्वा । त्रियते यानपावकं ॥ ५२ ॥
 निजस्थाने समागत्य । त्रियंते च गृहापणाः ॥ समये चाग्निसंपर्का—जायंते रत्नराशयः ॥ ५३ ॥
 हंत तावदुपायोऽयं । सामग्री दुर्दाना पुनः ॥ बुद्ध्यस्ति विजयो नास्ति । बाणिज्यं क्रियते कथं ॥
 ॥ ५४ ॥ एवमुद्दघोषयामास । प्रत्यहं शून्यमानसः ॥ पुरश्चासु सर्वासु । राजमार्गेण संततं ॥ ५५ ॥
 पुरात्रिर्भ्यमानेन । ह्यन्यदा धरणीभृता ॥ दृष्टः पृष्टश्च तेनापि । पतितं चूपतेः पुरः ॥ ५६ ॥ हंत
 लब्धो मयोपायः । सामग्री तच्च दुर्दाना ॥ बुद्ध्यस्ति विजयो नास्ति । बाणिज्यं क्रियते कथं ॥ ५७ ॥
 राजाह क्रियता कार्यं । श्रेष्ठिपुत्र धनेन ते ॥ सोऽवकशतसहस्रेण । दीनराणां महोपते ॥ ५८ ॥
 दत्तो चूपेन लक्षोऽपि । गृहीत्वा गृहमागतः ॥ गमनार्थं समारब्धा । सामग्री कर्तुमंजसा ॥ ५९ ॥
 संबलानि विधीयंते । नानारूपाणि चरिशः ॥ जलेधनादिसामग्री । सर्वापि प्रगुणीकृता ॥ ६० ॥

धीवराश्च समाहृता । पृथाः प्रीतिपुरस्सरं ॥ जानीष्य गौतमं द्वीप—सूचे तैर्जानीमो वयं ॥ ६१ ॥
 परं निर्मानुषो द्वीपः । किं गतैस्त्र साध्यते ॥ श्रेष्व्याह किं विचारेण । गृह्यतामीप्सितं धनं ॥
 ॥ ६२ ॥ स्वीकृतं धीवरैः सर्वं । पीतोऽपि प्रणुणीकृतः ॥ भ्रियते जस्सज्जिडेन । लोकश्चोपहसंति तं
 ॥ ६३ ॥ साधके तिथिनक्षत्रे । पूजयित्वा महोदधिं ॥ सोऽथ पीतं समाख्यो । मुक्तः पीतोऽपि धी-
 वरैः ॥ ६४ ॥ वेगेन गंतुमारब्धः । पृष्टतः पवनेरितः ॥ मासैः कतिपयैरेव । द्वीपं संप्राप गौतमं ॥
 ॥ ६५ ॥ मुक्तश्च नंगरस्तव । पीतः स्थिरतरीकृतः ॥ विक्रमो धीवरैः श्रेष्ठी । द्वीपोऽयं गौतमाजिधः
 ॥ ६६ ॥ पीतादुत्तार्य तत्राप्य । राशयो जस्सनः कृताः ॥ विकीर्णं सर्वतस्तच्च । गतारते वासद्भूमिषु
 ॥ ६७ ॥ यथास्थानं गते लोके । श्रेष्ठी जातो निराकुलः ॥ एकं ल्गणमेकांते । द्रव्यं प्रत्ययहेतवे
 ॥ ६८ ॥ पर्यायान्तरमापन्नं । जातं रत्नमनुत्तमं ॥ ततः संजाततोषेण । छाणानां वजाः कृताः ॥
 ॥ ६९ ॥ शोषितास्तापयोगेन । भूतः पीतः समंततः ॥ समये स्वयमारुह्य । मुक्तः पूजापुरस्सरं ॥
 ॥ ७० ॥ गरुमानिव वेगेन । निजं स्थानमुपगतः ॥ मुक्ता नंगरा मिलितो । लोकः सर्वोऽपि
 कौतुकी ॥ ७१ ॥ वसुसारोऽपि वेगेन । राजांतिकमुपगतः ॥ वद् श्रेष्ठिन् किमानीतं । ल्गणानीति

जटिपतं ॥ ७२ ॥ अंतःप्रहसता राज्ञा । प्रकाशमुदितं वचः ॥ ज्वल्लुक्कमुत्करं जांनं । कुरुष्व क्रय-
विक्रयं ॥ ७३ ॥ महाप्रसाद द्रव्यत्वा । वसुसारो गतो गृहं ॥ पोतादुत्तार्य सर्वाणि । भृत्यकर्मकरै-
र्नरैः ॥ ७४ ॥ जगणानि गृहस्यांत—मुमोच वसुनंदनः ॥ हृदि प्रमोदसंयुक्तो । हस्यमानो जनै-
स्तथा ॥ ७५ ॥ जस्रत्रांनं महाभूद्यं । नीतमेतेन गहता ॥ आगहता समानीतं । प्रतिजांनं करी-
षकं ॥ ७६ ॥ अहो वाणियकौशद्य—महो बुद्धिरनिदिता ॥ दत्तो निजे कुलेऽनेन । दारिद्र्यस्य
जलांजलिः ॥ ७७ ॥ द्रव्येवं हसते लोको । गृहेऽपि स्वजना निजाः ॥ श्यामितास्या वदत्येवं ।
मां विनाशय मंदिरं ॥ ७८ ॥ छाणानां बहिः स्थानं । कर्तुं पुत्रक संगतं ॥ न शक्यते मुखं धर्तुं
। लोकानां हसतां बहिः ॥ ७९ ॥ मौनस्थितेन तेनापि । कर्तव्यं सकलं कृतं ॥ द्विगुणं वेतनं द-
त्वा । भृत्यवर्गो विसर्जितः ॥ ८० ॥ गृहशालापणाः सर्वे । कृतास्त्रालकरक्षिताः ॥ जटपन्नुपेक्षितो
लोकः । पत्रकं पुरतः कृतं ॥ ८० ॥

अन्यदा नक्तमेकांते । कृते जगणपुंजके ॥ ज्वलज्ज्वलनसंपर्का—इदानीदृते मनोरमे ॥ ८१ ॥
स्थालकं रम्यरत्नानां । भुत्वा त्रपाय दौकितं ॥ पृष्टेन कथितं सर्वं । रंजितो हृदि श्रुपतिः ॥ ८२ ॥

मुडा राजवशा दत्ता । महामंविपदे कृतः ॥ सभतः सर्वलोकानां । यथा शरदि चंद्रमाः ॥ ८३ ॥
 सुकृतं तत्कृतं तेन । यज्जट्पितं तथैव तत् ॥ अमात्यपदमारूढः । परं राजायते गुणैः ॥ ८४ ॥
 सर्वज्ञशासनासक्तो । ज्ञातः सर्वज्ञपादयोः ॥ सुसाधुपुरतः शुक्र—सिद्धांतश्रवणे रतः ॥ ८५ ॥ का-
 लमुह्यध्यामास । धर्मस्थो वसुसारकः ॥ अयं चोपनयः कार्यः । श्रेष्ठी तीर्थकरोपमः ॥ ८६ ॥ वसु-
 सारसमः संघः । पत्रकं च जिनागमः ॥ दीनारलक्षतुल्यं हि । मानुषत्वं जगुर्जिनाः ॥ ८७ ॥ मू-
 लयेतदर्शेषाणा—मुत्तरोत्तरसंपदां ॥ जस्मान्निमसमं ज्ञेय—मशुचीदं कलेवरं ॥ ८८ ॥ अविवेको
 महासिंधुः । सधर्मः पीतसन्निधः ॥ द्वीपोपमश्च विज्ञेयः । प्रायः सद्गुरुसंगमः ॥ ८९ ॥ शुभ्रध्यानं
 ज्वलद्बहिः । कर्म गोमयसन्निभं ॥ तद्वाहे धर्मरत्नानां । ज्ञानादीनां समुद्भवः ॥ ९० ॥ स्वर्गापव-
 र्गिसौख्यानि । भुज्यंते तत्प्रसादतः ॥ एवमुपनयो ज्ञेयो । दृष्टांतेऽत्र विशारदैः ॥ ९१ ॥ तदेवं व-
 सुसारस्य । कुर्वाणस्य पितुर्वचः ॥ जाता समीहिताऽशेष—कल्याणवरमात्मिका ॥ ९२ ॥ इति व-
 सुसारकथानकं समाप्तं ॥

तद्दशो रौहिणीयकचौरस्य वक्तव्यतां श्रुत्वा वसुसारस्य श्रेष्ठिनंदनस्य च दृष्टांतं निश्चय निः-

शेषरागादिदोषशब्दसंघातविधातकारिण्यपारसंसारपारागामधमभ्यनिमज्जंतुसंतानसमुत्तरणविधा-
 यिनि स्वर्गापवर्गसौर्यसंदोहसंपादके श्रीसर्वज्ञवचने तथैकांतासवचने च श्रद्धानं विधेयं, तदनुसा-
 रेण च सदनुष्ठाने प्रवृत्तिः कार्या, इहं च कुर्वतां ज्ञानानां व्युत्थितं रागादयः, क्षीयंते क्लिष्टकर्मा-
 णि, प्रवर्धते पुण्यप्रकृतयः, सिद्ध्यंते सकलसमीहितानि, ततश्च निरतिचारचारित्रसंपत्त्या सकलकर्म-
 क्षयलक्षणो मोक्षः प्राप्यत इति. तथा यदुक्तं—सदाचारप्रमत्तानां । मतमेकांतशिक्षणं ॥ इति त-
 द्दृष्टांतद्वारेणाह—

॥ मूलम ॥—अत्रार्थे श्रेणिको ज्ञात—मभयश्च महामतिः ॥ धर्मदहमना ज्ञाब्यो । द्विती-
 यः स्थिरकारकः ॥ १ ॥ व्याख्या—धर्मो मभ्यत्वादिमूलगुणोत्तरगुणरूपे पुण्यस्कंधे दहमना निश्च-
 लचित्त ज्ञाब्यः श्रेणिकाज्ञिधानो नृपः, द्वितीयस्तथैव पुत्रोऽन्यकुमारनामा स्थिरकारको धर्मो च-
 लच्चिंतानां स्थैर्यसंपादकः. ज्ञाते च यथाक्रममिति—समस्ति मगधात्कारकारकं साधुसाध्वीश्रावक-
 श्राविकाचतुर्विधसंघपदप्रचारात्कृतविकचतुष्कचत्वरं राजशुहं नाम पुरवरं, तत्र श्रीमन्महावीरपादप-
 द्ममधुकरः क्वापिकसभ्यत्वदर्शनी जिनशासने निःप्रकंपमानसो हैहयान्वयसंजवः श्रेणिको नाम

महाराजोऽद्यत्, स चान्यदा सौधर्मदेवलोके सुधर्मायां सजायां शक्रसिंहासने ज्ञासीनेनानेकसुर-
कोटीपरिचुतेन शक्रेण प्रशंसितः, ज्यहो यादशी श्रेणिकस्य नैर्ग्रथे प्रवचने निश्चला ज्ञत्किः सुरैरपि
ज्ञोजयितुमशक्या न तादृश्यन्यस्य. एतच्च समाकर्णकः सुरः शक्रवचनमश्रद्धानो राजगृहनगर-
माजगाम. कृत्वा च वैक्रियं साधुरूपं नगरनिर्गमासन्ने महाहृदे जालकरो मत्स्यान् जग्राह, स च
तेनांतिकं गह्वता श्रेणिकेन ददृशे, ज्यहो शारदीनशशिकरसंकाशं सर्वज्ञासासनपेष मखिनीकरोनी-
ति वितर्क्य परिसितसहायः स तत्समीपमगमत, ज्ञणितश्चासौ राज्ञा जो जद्द किमिदं क्रियते ? ते-
नोचे मत्स्यग्रहणं, किमर्थं ? संयमोपग्रहार्थं, नास्ति मे कंबलः, तेन च विना प्रदीपप्रज्ञाविशुद्धारि-
धारासचित्तरजश्च निवारयितुं न शक्यते, मत्स्यान् वीथ्यां विक्रीय तद्देतनेन कंबलं गृहीष्यामि. रा-
ज्ञोक्तमलमनेन दुर्व्यवसायेन, ज्यहं ते कंबलं दास्यामि, प्रतिपन्नमनेन, दत्तश्च राज्ञा तस्मै कंबलः.
ततो राज्ञा हृद्दमर्णाणपन्नसत्वा काचित्संयती प्रत्यापणं कपर्दकान् याचंती दृष्टा, पृष्टा चार्थे ! किं क-
रोषि ? तयोक्तं निश्चितस्त्वं परणीनां न जानासि, गर्ज्वत्यहं, प्रसवो ज्ञविता, तन्न च दृत्तगुडादिना
प्रयोजनं, तन्न कपर्दकैर्विना न संपद्यते, तदर्थं चाग्रमारंभः. राज्ञोक्तमहं ते सर्वं करिष्यामि, ज्ञाणा-

ह्य मम गृहे, ज्ञागता, धृता च विचित्राश्रये, प्रसूता देवमायया, कारितं नृभुनासंख्रिया स्मृतिकर्म,
 स्वयमपि समीपस्थो न कस्यापि प्रवेशं ददाति. प्रयुक्तावधिना च ज्ञातं देवेन, यादशोऽयं सुरस्वा-
 मिना वर्णितस्नादश एव महात्मायं, ततोऽसौ संयतीस्वरूपमुपसंहृत्य चलकुंजलाभरणश्रुतशरीरो
 देवो बभ्रुव, ह्यवादीच्च यादशस्त्वं सौधर्मं शक्रेणानेकसुरसमकं निश्चलजक्तिः श्रेणिकः सर्वश्रुधर्म
 देवेनापि चालयितुमशक्यस्तसत्यमेव, नात्र विचारः, तुष्टोऽहं तावद् गृहाण ममाष्टादशसरमष्टाद-
 शचक्रं च हारशतं गोलकयुगलं च, एवं तदुज्यमपि दत्त्वा देवलोकं जगाम देवः, श्रेणिकोऽपि प्री-
 तिपान्नमिति कृत्वा हारशतं चेल्लणायै ददौ, गोलकयुगलं च सुनंदायै, तथा च क्रोधानलदंद्दह्यमा-
 नचित्तया गोलकयुगलं सजास्तंभे प्रस्फोटितं. एकस्मान्नोलकाकुंडल्युगलं विनिर्गतं, द्वितीयाच्च दे-
 वदुष्यवन्नयुगलं, प्रहृष्टचित्तया च गृहीतं सुनंदयेति गतं श्रेणिकज्ञातं. यथुनाज्यकुमारज्ञातमुच्यते-
 बभ्रुव दुर्गतः कोऽपि । पुरे राजगृहान्निधे ॥ निःसंतानो निराधारो । त्रिज्ञाचरशिशोमणिः ॥
 ॥ १ ॥ काण्ड्यारवहः क्वापि । तृण्यारवहोऽपि च ॥ जलाहरणकारीति । लोको वक्ति यहन्नया ॥
 ॥ २ ॥ कंडकः पाशकश्चैव । पादप्रक्षालकस्तथा ॥ कुकर्म कुरुते सर्वं । पुरे तत्र गृहे गृहे ॥ ३ ॥

धर्म- इतश्च विहरन् ग्रामा—नुग्रामं शिष्यसंयुतः ॥ धर्मधामा द्यासारो । विश्रुतः श्रुतकेवली ॥ ४ ॥

शिष्यः श्रीवीरनाथस्य । पंचमो गणनायकः ॥ राजगृहे समायातः । परोपकृतिहेतवे ॥ ५ ॥ युभं ॥

अथग्रहमनुज्ञाय । तस्थौ तत्र गणाधिपः ॥ वंदनार्थं समायाता । राजा पौराश्च जक्तिः ॥ ६ ॥

प्रारब्धा देशना रम्या । हृदयानंदकारिणी ॥ पपुः कर्णपुटैः सर्वे । पीयूषमिव देहिनः ॥ ७ ॥ अ-
वांतरे समायातः । कांतारात्काष्टवाहकः ॥ काष्टजारं कितौ क्लिप्त्वा । चिंतयामास मानसे ॥ ८ ॥

नेहलोको न वा लोको—ऽपरोऽपि मम विद्यते ॥ अजागलस्तनस्येव । मम जन्म निरर्थकं ॥ ९ ॥

एवं वितर्क्य स रंको । वंदनार्थं समागतः ॥ वंदितो गणभृद्भक्त्या । श्रुतो धर्मस्तदोरितः ॥ १० ॥

त्रावितो मानसे स्वस्य । कृत्योपश्रमयोगतः ॥ प्रवर्धमानसंवेगः । प्रोवाच गणनायकं ॥ ११ ॥ यूयं
नाथा अनाथानां । विधायानुग्रहं मम ॥ यद्यस्ति योग्यता मह्यं । तदा दीक्षा प्रदीयतां ॥ १२ ॥

यन्योग्यमिति विज्ञाय । दीक्षितस्तत्क्षणादसौ ॥ जग्राह द्विविधां शिक्षां । ग्रहणासेवनात्मिकां ॥

॥ १३ ॥ गुरुपदेशतस्तत्र । विजहार गृहे गृहे ॥ ज्ञात्कपानकृते नित्यं । गीतार्थमुनिभिः सह ॥
॥ १४ ॥ काष्टजारवहो द्वारि । तृणजारवहोऽपि च ॥ कंठकः पीडाकश्चैव । पादप्रक्षालकस्तथा ॥

॥ १५ ॥ इत्यादिपदवाक्यानि । जनो जटपति नर्मणा ॥ ऋषीतिकथनं चक्रे । गुरुभ्यो रंकशिशु-
 कः ॥ १६ ॥ गुरुशिश्नाजयोऽन्नाणि । विहतरिो वयं प्रगे ॥ ह्यभयोऽप्याह नो पूर्णो । मासकटपः
 किमुत्सुकाः ॥ १७ ॥ कश्चितं कारणं तेन । ब्रह्मं ज्ञावीति जटिपतं ॥ प्रातरेव समुह्राय । पुंजिता
 राजवर्त्मनि ॥ १८ ॥ रत्नानां कोट्यस्त्रिस्रो । घोषितं भिदिमेन च ॥ ज्ञो श्रुएवंतु जनाः सर्वे । ह्य-
 जयस्य प्रजाषितं ॥ १९ ॥ युष्मं ॥ तन्न्यते कोट्यस्त्रिस्रो । वस्तुत्रयविसर्जनात् ॥ श्रुत्वेदं मिद्विता
 लोकाः । सर्वेऽपि धनवांजया ॥ २० ॥ किमत्र कथ्यतां वस्तु । वर्जनीयं धनाधिना ॥ मंत्रिणा ज-
 णिता लोकाः । सावधानैर्निशम्यतां ॥ २१ ॥ पानीयं न च पानीयं । यावज्जीवं सचेतनं ॥ व्यंग-
 नावह्रिसेवा च । वर्जनीया प्रयत्नतः ॥ २२ ॥ श्रुत्वेदं विरतो लोको । यातो धनपराह्मुखः ॥ य-
 त्रेदं त्रितयं त्याज्यं । तत्र किं रत्नराशिभिः ॥ २३ ॥ रंकसाधुः समाहृतः । प्रोचे चाजयमंत्रिणा ॥
 जलादित्रितयं त्यक्तं । तया किं नेति कथ्यतां ॥ २४ ॥ यावज्जीवं मया त्यक्तं । द्रव्यतो ज्ञावतोऽ-
 पि च ॥ यद्येवं ते मया दत्ता—स्त्रिस्रोऽपि धनराशयः ॥ २५ ॥ कामन्नोगप्रमुक्तस्य । किं कार्यं र-
 त्नराशिभिः ॥ रत्नराशित्रयत्यागी । रोरः कथमयं जनाः ॥ २६ ॥ धन्यश्च पुण्यवानेष । वंदनीयो

महत्प्रमत्तिः ॥ पूजनीयो विशेषेण । सर्वजीवाद्ययंकरः ॥ २७ ॥ शिष्यः स्थिरीकृतो धर्म । ह्यन्येन
 सुबुद्धिना ॥ हसन्निवारितो लोकः । कलाक्रीशद्यथादिना ॥ २८ ॥ इति धर्मस्थिरीकरणेऽद्यप्यकु-
 मारदृष्टांतः ॥ पूर्वज्वाभ्यासादेव प्राणिनस्तदासवासिता जायंते, एतदेव दर्शयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—तिलानां यादृशो वास—स्तैलस्यापि च तादृशः ॥ एवंविधा च संगीता ।
 जिनैर्बोधैर्भवांतरे ॥ १ ॥ व्याख्या—तिलानां धान्यविशेषाणां यादृशो वासो वासना, तैलस्यापि
 तिलविकारस्यापि तादृश एव तत्प्रकार एव, दार्ष्टान्तिकमाह—एवंविधा चैतत्प्रकारा संगीता प्रतिपा-
 दिता जिनैरहंद्भिर्बोधिः प्रेत्यजिनधर्मावार्तिर्भवांतरेऽश्रेतनजन्मनि. ॥ १ ॥ अत्रैवार्थं दृष्टांतमाह—

॥ मूलम् ॥—चौर्युभमिह ज्ञातं । वासनाविषये मतं ॥ एकस्य सुलजा बोधि—द्वितीयस्य
 च दुर्लभा ॥ १ ॥ व्याख्या—चौर्युभं चौरद्वंद्वमिह प्रस्तुते ज्ञातमुदाहरणं वासनाविषये संस्कार-
 गोचरे मतं संमतं, एकस्य गुणबहुमानिनः सुलजा सुप्रापा बोधिर्जिनधर्मप्राप्तिः, द्वितीयस्य गुणम-
 लसरिणो दुर्लभा दुःप्रापा बोधिरिति वर्तते. ॥ १ ॥ चौर्युभमज्ञातं त्वाह—दृशाभूतां नरौ कौचि—
 दन्योन्यं दृढसौहृदा ॥ युवानौ साहसोपेतौ । स्वचौर्यवद्वगवितौ ॥ १ ॥ लोणद्वयौ समस्तेह्ना—

पूरकद्रव्यवर्जितौ ॥ तौ च चौर्यं व्यथासिद्धं । जोगवांलाविम्बितौ ॥ २ ॥ दंभपाशिकलोकेन । सं-
 प्रासावन्यदा तर्कौ ॥ नीयमानौ च तौ तेन । वध्यस्थानं तपस्विनौ ॥ ३ ॥ दृष्टवंतौ मुनीन्मान्या-
 न्मान्यमानवसंहतेः ॥ साधूनां सत्क्रियां दृष्ट्वा । तयोरेको व्यचिंतयत् ॥ ४ ॥ अहो धन्यतमा एते
 । मुनयो विमलक्रियाः ॥ स्वकीयगुणसंदोहा—जगतं पूज्यतां गताः ॥ ५ ॥ वयं पुनरधन्याना-
 मधन्या धनकांक्षया ॥ विदधाना विरुद्धानि । वध्यतां प्रापिता जनैः ॥ ६ ॥ चौर्येणोपहृतात्मानो ।
 यास्यामः कां गतिं मृताः ॥ ही जाता दुःस्वप्नावेन । लोकद्वयविरोधकाः ॥ ७ ॥ तदेवं साधु सा-
 धूनां । वृत्तं वारितकल्मषं ॥ विपरीतमतोऽस्माक—मस्मात्कल्याणकं कुतः ॥ ८ ॥ अन्धः पुनरुदा-
 सीनो । ज्वलितस्म मुनीनद्रि ॥ गुणिशगादवापैको । बोधिबीजं न चापरः ॥ ९ ॥ ततस्तनुकषाय-
 त्वा—दानशीलतया च तौ ॥ नरजन्मोचितं कर्म । लब्धवंतावनिदितं ॥ १० ॥ मृत्वा च तौ स-
 मुत्पन्नौ । कौशांब्यां पुरि वाणिजौ ॥ जातौ चानिंदिताचारौ । वणिग्धर्मपरशयणौ ॥ ११ ॥ जन्मांत-
 रीयसंस्कारा—दाबालत्वात्तयोश्चरत् ॥ अत्यंतमिजताजावो । लोकाश्चर्यविधायकः ॥ १२ ॥ रोचते च
 यदेकरथ । तदन्यस्यापि रोचते ॥ ततो लोके गतौ ख्याति—मेकचित्ताविमाविति ॥ १३ ॥ ततः

कुलोचितं कर्म । कुर्वतोर्थाति वासराः ॥ अन्पदा शुवनानंदी । प्रासस्त्व जिनेश्वरः ॥ १४ ॥ ज-
 गवान श्रीमहवीर । ईद्ववाकुकुलनंदनः ॥ वाप्तीरैर्जनसंताप—शर्मनेजोदसञ्जिजः ॥ १५ ॥ युभं ॥
 विदधुस्त्वस्य गीर्वाणा । व्याख्याद्भिं मनोहरं ॥ तत्रासौ धर्ममाचर्यौ । स्नरामरपर्षदि ॥ १६ ॥
 तमागतं समाकर्ण्य । कौशांबीवासिनो जनाः ॥ राजादयः समाजगमु—र्वदितुं तत्पदांबुजं ॥ १७ ॥
 तावपि श्रेष्ठिसत्सूनु । कुतूहलपरायणौ ॥ जनेन सार्थमायातौ । जिननायकसन्निधौ ॥ १८ ॥ जि-
 नस्तु देशयामास । मोक्षमार्गं सनातनं ॥ सत्त्वानां सर्वकल्याण—कारणं करुणापरः ॥ १९ ॥ त-
 तस्तयोर्विष्णुसूनो—रेकस्य तज्जिनोदितं ॥ श्रुतानमार्गमायाति । ज्ञायते च स मानसे ॥२०॥
 स्फारादो मस्तकं धुन्वन् । कर्णपर्णपुटापितं ॥ रोमांचिनः पिवत्युच्चै—र्जिनवाक्यं यथाऽमुतं ॥२१॥
 तदन्यस्य तदा ज्ञाति । बाहुकाकवल्लोपमं ॥ अन्योऽन्यस्य च तौ ज्ञावं । लक्ष्यामासतुस्तरां ॥२२॥
 व्याख्याभुवः समुत्थाय । जगमतुर्नवनं निजं ॥ तत्रैको व्याजहारैवं । ज्ञातस्त्वं ज्ञावितः किल ॥२३॥
 जैनवाचा न चाहं ज्ञो—स्तदत्र किमु कारणं ॥ एकचित्ततया ख्याता—वावां लोके दृग्चिचरं ॥
 ॥ २४ ॥ युभं ॥ इदानीमत्र संजानं । विज्ञितं चित्तमावयोः ॥ तदत्र कारणं किं स्या—दन्यो व

किम्प विस्मितः ॥ ३५ ॥ सत्यमेव ममायत्र । विकल्पः संनवर्तते ॥ केवलं केवली नूनं । निश्च-
यं नः करिष्यति ॥ ३६ ॥ स एव प्रशितोऽर्थार्थे । तद्यावः श्वस्तदंतिके ॥ एवं तौ निश्चयं कृत्वा ।
प्रातर्यातौ जिनांतिके ॥ ३७ ॥ युग्मं ॥

पप्रहृतुस्तमाराध्य । विनयेन स्वसंशयं ॥ सोऽप्युवाच पुरैकेन । साधवो वां प्रशंसिताः ॥ ३८ ॥
न चान्येन तदेतस्य । जातं बीजस्य सत्फलं ॥ सद्बोधे पुनरन्यस्य । निर्बाजत्वेन नाजवत् ॥ ३९ ॥
एतां पूर्वज्वां सेवां । जिनेनोक्तां सविस्तरां ॥ निद्राम्यैकस्य संजातं । स्वजातेः स्मरणं दृष्टात् ॥
॥ ३० ॥ ततोऽसौ प्रत्यये जाते । जातः संवेगजावितः ॥ जावितश्च जिनोद्दिष्टं । प्रपदे शासनं
शुभ्रं ॥ ३१ ॥ तत्प्रतिपत्तिसामर्थ्या—च्छुभ्रकर्मनुज्ञावतः ॥ सिद्धिं यास्यत्यसौ कावते—ऽपरः संसा-
रमेव हि ॥ ३२ ॥ ननु किमित्येकः सुलभबोधिको जातो नेतर इत्याह—

॥ मूलम् ॥—सर्वदा मानसे येषां । गुरुजक्तिर्गरीयसी ॥ पुण्यानुबंधिपुण्येन । तेषां जन्मेह
गीयते ॥ १ ॥ व्याख्या—सर्वदा नित्यं मानसे चित्ते येषां पुण्यपाणिनां गुरुजक्तिर्धर्मार्थार्थोत्कर्त-
व्यतादङ्गणा गरीयसी महती पुण्यानुबंधिपुण्येन कुर्यादानुबंधिकर्मणा, तेषां जन्मिनां जन्म जाति-

रिह जगति गीयतेऽन्विधीयत इति ॥ १ ॥ सांप्रतं पापानुबंधिपुण्यवतां लक्षणमाह—

॥ मूलम् ॥—श्रौदासीन्यं गुरौ येषां—मृश्यादि च विलोक्यते ॥ पापानुबंधिपुण्येन । तेषां जन्म निगद्यते ॥ १ ॥ व्याख्या—श्रौदासीन्यमुदासीनता गुरौ धर्माचार्यविषये येषां जीवानामृश्यादि च विलोक्यते, संपदादि च दृश्यते, पापानुबंधिपुण्येनाकृशालानुबंधिकृशालकर्मणा तेषां देहिनां जन्मोत्पत्तिलक्षणं निगद्यते प्रतिपाद्यते ॥ १ ॥ सांप्रतं पापानुबंधिपापवतां लक्षणमाह—

॥ मूलम् ॥—अज्ञात्किर्मानसे येषां । गुरौ जवति नृयसी ॥ पापानुबंधिपापेन । तेषां जन्मेति लह्यते ॥ १ ॥ व्याख्या—अज्ञात्किर्मुक्तव्यतापरिहारलक्षणा मानसे हृदये येषामपुण्यवतां गुरौ धर्माचार्यविषये नृयस्यतिशयमहती पापानुबंधिपापेनाकृशालानुबंध्यकृशालेन तेषां पापत्मानां जन्मोत्पत्तिरित्येवं ज्ञायत इति ॥ १ ॥ गुरुनक्तिर्नवद्भिः कर्तव्येति प्रतिपादिताः संतो ये धृष्टोत्तरैस्त्वां शिथिलयति तान् श्लोकद्वयेनाह—

॥ मूलम् ॥—पूर्वं कृता करिष्यामः । सांप्रतं व्याकुला वयं ॥ गुरुजक्तिप्रति प्रोचुर्धं तेषां ननु विस्मृता ॥ १ ॥ कात्यायनत्रिपर्काल्वा । अविज्ञातसमागमा ॥ समाप्यते कृणादेव । यस्यां क्ता-

र्थपरंपरा ॥ २ ॥ व्याख्या—पूर्वं कृता पश्चात्काले विहिता, कश्चिन्नाम ज्ञानामिनि काले विधास्या-
मः, सांप्रतं वर्तमानकाले व्याकृत्वा गृहव्यापारपरंपराकरणसमाकुलमानसा गुरुभक्तिकं धर्माचार्यतिक-
र्तव्यतांप्रति लक्ष्यीकृत्य प्रोचुरुक्तवंतो ये केचन गुरुकर्माणस्तेषां ननु निश्चितं विस्मृता स्मृतिपथा-
मतीता, का ? कालरात्रिर्मरणक्षणा, या काचिद्भूता जगति प्रतीता प्रसिद्धा, अविज्ञातसमागमा ज्ञा-
विज्ञातोऽलङ्कितः समागमः समागमनं यस्याः सा तथा, समाप्यते निष्ठां याति क्षणादेव ऋदित्येव
यस्यां कालरात्रौ कार्यपरंपरा समस्तप्रयोजनपञ्चतिरिति. अमुमेवार्थमुपसंहरन्नाह—

॥ मूलम् ॥—किं बहुना विचारेण । यदि कार्यं सुसैर्जनाः ॥ तत्सर्वकुशल्यागा—इत्युक्त-
विधीयतां ॥ १ ॥ व्याख्या—किं ? न किंचिद्बहुना प्रचूतेन विचारेण जल्पेन ? यदीत्यन्युपगमे,
कार्यं प्रयोजनं सुखैः सतैर्जना लोकास्तत्सत्कारणात्सर्वकुशल्यागात्समस्तकुबोधपरिहारेण गुरु-
नाक्तिर्धर्माचार्यसेवाकरणलक्षणा विधीयतां क्रियतामिति. ननु किमित्येवं गुरुनक्तर्माहात्म्यमुपवर्ण्य-
ते ? उच्यते गुरुणां दुःप्रतीकारत्वात्, उक्तं च—दुःप्रतिकारौ माता—पितरौ स्वामी गुरुश्च लोके-
ऽस्मिन् ॥ तत्र गुरुर्हितामुत्र च । सुदुःकरतरप्रतीकारः ॥ १ ॥ ज्ञानमेऽप्युक्तं—तिण्डुं दुष्पण्डियारं स-

मणालसो, तं जहा—अभ्यापिञ्जणो जट्टिस्स धम्मयायुरिस्स संपाज्जवियणं, केइ पुरिसे अम्मापि-
 यरं सयपागसहसपागेहिं तेद्वेहिं अग्धिं गिता सुरहिणा गंधठेणं जवट्टिता तिहिं जदएहिं मज्जा-
 वेत्ता सालंकारयूसियं करेत्ता मणुअथात्तीपागसुद्धं अठरसवंजणाल्लं जीयणं जीयावेत्ता जाव-
 ज्जीवं पित्तिवन्निमियाए परिवट्टेज्जा, तेणवि तस्स अम्मापिञ्जस्स दुएण्णियरं. अहेणं सेयं अम्मापि-
 यरं केवज्जिपन्नत्ते धम्मं आधवत्तिता पख्वशत्ता जावत्तिता जवति, तेणवि नो केव अम्मापिञ्जस्स
 सुएण्णियरं जवइ. समाणालसो केइ महठे दरिइं समुक्कसिज्जा, त तेणं से दरिइे समुक्कठे समाणे
 पहा पुरं च एं विज्जलजोगसमिद्धिसमं नागएयावि विहरेज्जा, त तेणं से महठे अन्नया कयाइ
 दरिइी ह्यमाणे तस्स दरिइस्स अंतियं हव्वमाणेज्जा, त तेणं से दरिइे तस्स जट्टिस्स सबस्सम-
 वि दलयमाणे तेणवि तस्स जट्टिस्स दुएण्णियरं जवति. अहेणं से तं जट्टिं केवल्लिपन्नत्ते धम्मं
 आधवत्तिता पख्वशत्ता जावति, तेणवि नो तस्स जट्टिस्स सुएण्णियरं जवति. केइ तहाए-
 वस्स समणस्स वा माहणस्स अंतियं एगमवि आयरियं सुवयणं सोच्चा निसम्मकालमासे कालं
 किच्चा अन्नयरेसु देवलोएसु देवत्ताए जववन्नो, तेणं से देवे तं धम्मयायुरियं दुजिक्करेसाज्ज सुच्चि-

स्कं देसं साहरेज्जा, कंताराज्जं वा निकंतारं करेज्जा, दीहकाटिएण वा रोगायंकेणं थाभिञ्चयं वि
 मोएज्जा, तेणावि तस्स धम्मायरियस्स दुण्णडियारं जवति. अहेणं से तं धम्मायरियं केवल्लिपन्नता.
 न्ज धम्मान्जं जणं समाणं जुज्जो केवल्लिपन्नते धम्मं थायवित्ता जाव थावइत्ता जवति तेणावि नो
 तस्स धम्मायरियस्स सुण्णन्नियारं जवति. इदं चागमवचनमवगम्य सदैव गुरुजत्तौ प्रयत्नो विधेय
 इति गुरुजत्तिकप्रशंसाकरणं समाप्तमिति. जत्तो गुरुजत्तयधिकारस्तद्गतिकारिणा च परोपकार एव य-
 त्तो विधेयोऽतोऽत्र परोपकारकारिणां प्रशंसोच्यते. तत्र चायं श्लोकः—

॥ मूलम् ॥—जल्पवंते विनश्यंति । कोटिशाः क्षुद्रजंतवः ॥ परार्थबद्धबुद्धीनां । सतां पुण्यैः
 समुद्भवः ॥ १ ॥ व्याख्या—जल्पवंते जायंते, विनश्यंति म्रियंते कोटिशो बहुशः क्षुद्रजंतवोऽस्मा-
 सत्वाः. जत्तसार्थेन तु विपर्ययमाह—सतां सत्पुरुषाणां पुण्यैः कुशलकर्मभिः समुद्भवः समुत्पादः,
 किंविशिष्टानां सतां? परार्थे परप्रयोजने बद्धा दत्ता बुद्धिर्मतिर्यस्ते तथा तेणामिति. ॥ १ ॥ संतश्च
 खट्वा एव भवंतीति दर्शयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—परोपकारप्रवणाः । सदा स्वार्थपरान्हुमुखाः ॥ क्वचित्क्वचिद्विदोषयंते । विरलाः

सज्जना जनाः ॥ १ ॥ व्याख्या—परेषामुपकार लपकृतिस्त्वव प्रवणाः प्रह्लाः सदा सर्वदा स्वार्थपराः
ह्मुखाः स्वप्रयोजनविमुखास्त एवंप्रविधगुणज्ञाजो जनाः सज्जनाः संतश्च ते जनाश्च सज्जनाः क-
चिक्कचिद्विद्विभयंते प्रतिनियतदेशकालादौ, न सर्वत्र इति ॥ १ ॥ यतस्त एवंप्रविधा अत आह-

॥ मूलम् ॥—जन्मापि च प्रमोदाय । शोकाय च तदत्ययः ॥ अश्लिष्टानां तु लोकाना-
मुन्नयस्मिन्न विपर्ययः ॥ १ ॥ व्याख्या—जन्माप्युत्पादोऽपि प्रमोदाय हर्षाय, आस्तां बुद्धिः, शोका-
य च तदत्ययस्तेषां सतामत्ययो विनाशः शोकाय दुःखाय जनानामिति गम्यते. अश्लिष्टलोकाना-
मसज्जनानामुन्नयस्मिन्न जीविते मरणे च विपर्ययो हर्षाज्जिभशोकाज्ञावत्तद्गणः ॥ १ ॥ ननु किमि-
ति संतः स्तूयन्ते ? यतो धराधरादयोऽपि महत्त्वगांजीर्थादिगुणोपेता वर्तन्ते, अत आह—

॥ मूलम् ॥—धराधरा महीयांसो । गंजीरा वारिशभयः ॥ तथापि च समं शिष्टै—रौपभ्यं दे-
जिरे न ते ॥ १ ॥ व्याख्या—धरां धरणीं धरन्तीति धराधराः पर्वता हिमवदादयो महीयांसोऽतिश-
यमदांतः, गंजीरा वारिशभय इति, गंजीरा अलब्धमध्या वारिशभयो जलाशया लवणसमुद्रादयः,
यद्यप्येवंविधा एते तथापि च समं शिष्टैरौपभ्यं देजिरे न ते इति, तथापि, अपिशब्दस्तेषां गुणा

विकल्पसूचनार्थः, समं सार्धं शिष्टैः सद्भिरोपभ्यं साभ्यं देखिरे लब्धवन्तो न नैव ते धराधरादय इ-
ति ॥ १ ॥ ननु किमिति संतस्तेभ्योऽपि समितिरिच्यन्ते ? अत आह—

॥ मूलम् ॥—येषां चित्तं च वित्तं च । वचः कायो विनश्वरः ॥ परेषामुपकाराय । वेधसेह
विनिर्मितः ॥ १ ॥ व्याख्या—येषां सतां चित्तं मनो, वित्तं धनं, कायो देहो विनश्वरः क्षणक्षयी
परेषामुपकाराय अन्येषामुपकृतये वेधसेह विनिर्मितो वेधसा धात्रेह जगति विनिर्मितः कृत इति.
॥ १ ॥ सांप्रतं सत्पुरुषाणामेव ज्ञाखिन्निः सह साभ्यमुपदर्शयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—आत्मानं दुःस्थितं कृत्वा । परं कुर्वति सुस्थितं ॥ यथा वृक्षास्तथा संतः । परो-
पकृतये रताः ॥ १ ॥ व्याख्या—आत्मानं स्वं दुःस्थितं कृत्वा दुःखितं विधाय परं कुर्वति सुस्थितं,
परमात्मव्यतिरिक्तं कुर्वति विदधति सुस्थितं सुखितं यथा वृक्षास्तथा संतः, यथा येन प्रकारेण वृ-
क्षा महीरुहास्तथा तेनैव प्रकारेण संतः सज्जनाः परोपकृतये रताः, परेषामुपकृतिरूपकारस्तत्र रता
ज्ञासक्ता इति ॥ १ ॥ एतदेव ज्ञापयति—

॥ मूलम् ॥—ज्ञापया सुखयंत्यन्यं । सहंते स्वयमातपं ॥ पुष्यन्ति च परस्यार्थं । फल्यन्ति च

महाहुमाः ॥ १ ॥ व्याख्या—जायया सुखयंत्यन्यं, जायया ज्ञातपानावलक्षणाया सुखयति सुखिनं कुर्वत्यन्यं स्वयतिरिक्तं, सहंते स्वयमातपं, सहंते मर्षयंति स्वयमात्मना ज्ञातपमौषण्यं, पुष्यंति च परस्यार्थं, विकसंति च परस्यार्थं ज्ञातमव्यतिरिक्तस्य प्रयोजनाय, फलंति च फलवंतो ज्ववंति च परस्यार्थं इति संबंधः; ते महाहुमा वृक्षा इति ॥ १ ॥ ननु स्वोदरज्जरणमेव संगतं, किमन्येनेत्याह—

॥ मूलम् ॥—स्वोदरं त्रिपते कष्टा—दिनांते वायसैरपि ॥ परार्थकरणासक्तो । यो जीवति स जीवति ॥ १ ॥ व्याख्या—भ्योदरं स्वकीयमुदरं जवरं त्रिपते पूर्यते कष्टाद्दुःखादिनांते दिनमध्ये वायसैरपि काकैरपि, परं ते जीवन्मृतकाः, यतोऽप्यथायि—जीवंतो मृतकाः पंच । श्रूयंते किल जारते ॥ दरिद्रो व्याधितो मूर्खः । प्रवासी नित्यसेवकः ॥ १ ॥ ज्ञानः परार्थकरणासक्तः परप्रयोजननिष्पादनसमर्थो यो जीवति यः मत्पुरुषो जीवति प्राणान् धारयति स एव जीवति, शेषा जीवन्मृतका इति ॥ १ ॥ सांप्रतं सत्पुरुषाणामेव मेधैः सहोपमानमाह—

॥ मूलम् ॥—क्लेशेनोपाज्यं वितानि । ददुर्धर्मे नरोत्तमाः ॥ यथा लोकोपकाराय । पयः पीत्वा पयोधराः ॥ १ ॥ व्याख्या—क्लेशेनोपाज्यं वितानि क्लेशेन दुःखेनोपाज्यंजिप्सित्वा च वि-

तानि इव्याणि, तथा च—अर्थानामर्जने दुःख—मर्जितानां च रक्षणे ॥ आये दुःखं व्यये दुःखं । धिग्र्थं दुःखकारणं ॥ १ ॥ ददुर्धर्मे नरोत्तमा ददुरग्रहन् धर्मं पुण्यनिमित्तं नरोत्तमा उत्तमपुरुषाः, यथा लोकोपकाराय जनहितकृते पयो जलं पीत्वात्मसाद्धिधाय पयोधरा मेधा क्षतिः ॥ १ ॥ ननु किमिति संतः पुनः पुनः शस्यंत इत्याह—

॥ मूलम् ॥—कथं संतो न शस्यंते । हिमांशुकरणोज्ज्वलाः ॥ येषां सदुपकारेण । जायंते सुखिनो जनाः ॥ १ ॥ व्याख्या—कथं केन प्रकारेण संतः सज्जना न शस्यंते ? न श्लाघ्यंते ? हिमांशुकरणोज्ज्वलाः, हिमांशुश्रंद्रमास्सस्य किरणाः करास्तद्दुज्ज्वला निर्मलाः, येषां सदुपकारेण येषां सतां सुंदरोपकृत्या जायंते ज्ञवंति सुखिनः शर्मन्नाजो जना लोकाः, तथाहि—उपकर्तुं प्रियं वक्तुं । कर्तुं स्नेहमभुक्तिमं ॥ सज्जनानां स्वभावोऽयं । केनेदुः शिश्निकृतः ॥ १ ॥ अधुना सज्जनानां चंदनचंद्रयोश्च लोकानंदविधायकत्वमाह—

॥ मूलम् ॥—सज्जनाश्रंदनं चंद्रो । यदि न स्युर्महीतले ॥ तदा दुःखोपतप्तानां । किं स्यान्निर्वृत्तिकारणं ॥ १ ॥ व्याख्या—सज्जनाः शिष्टजनाश्रंदनं मलयजं, चंद्रः प्रसिद्धः, यदि न स्युर्म-

हीतत्वे, यदि चेन्न ज्ञेयुः पृथ्वीतत्वे, तदा तस्मिन् काले दुःखोपतप्तानामसातसंघातपीडितानां किं स्यान्निरुत्तिकारणं ? किं ज्ञेयस्वास्थ्यनिमित्तं ? न किञ्चिदित्यर्थ इति ॥ १ ॥ अथ रविकरैः सह सज्जनानां साभ्यमुपदर्शयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—अज्ञानध्वांतसंतान—विध्वंसनपटीयसः ॥ रवेरिव कशः संतः । परोपकृत्तिकारिणः ॥ १ ॥ व्याख्या—अज्ञानमेव ध्वांतमंधकारं तस्य संतानः प्रवाहस्तस्य विध्वंसनं विनाशनं तत्र पटीयसोऽतिशयदृक्का अज्ञानध्वांतसंतानविध्वंसनपटीयसो रवेरिव कश ज्ञानोरिव रश्मयः संतः शिष्टजनाः परोपकृत्तिकारिणः स्वव्यतिरिक्तजनोपकारविधापिनः ॥ १ ॥ अथ सज्जनानामसाधारणं गुणमञ्जित्सुराह—

॥ मूलम् ॥—अर्थाज्ञावेऽपि दातारः । सत्यसंधा निराकुट्टाः ॥ सदारंजाः सदा संतो । निर्यया व्यसनागमे ॥ १ ॥ कार्यशतेऽप्यसंमूढा । गूढमंवा दिवानिशं ॥ परार्थमेव कुर्वति । प्राणैरपि धनैरपि ॥ २ ॥ व्याख्या—अर्थाज्ञावेऽपि धनं विनापि दातारो दायकाः सत्यसंधाः सत्यज्ञाषिणो निराकुट्टा निरस्तुकाः सदारंजाः सत्यापाशाः सदा नित्यं संतः सज्जनाः, निर्यया निर्यौका व्यसना-

गमे विपदागमे ॥ १ ॥ तथा कार्यशक्तेऽपि प्रयोजनशक्तेऽप्यसंमूढा अविद्युसधियो गूढमंत्रा अप्न
त्रिज्ञातपर्यालोका दिवानिशां रात्रिदिवं परार्थमेव परप्रयोजनमेव कुर्वति विदधति प्राणैरुन्वासादि-
भिर्दशप्रकारैः धनैर्वित्तैः, अपिशब्दः सतां परोपकरणैकचिततां सूचयति, यतः—किं चंद्रेण महो-
दधेरुपकृतं दूरेऽपि संतिष्ठता । वृद्धौ येन विवर्धते व्रजति च क्षीणे कृतं सागरः ॥ आ ज्ञातं पर-
कार्यनिश्चितधियां कोऽपि स्वजावः सतां । स्वैरभैरपि येन यांति तनुतां दृष्ट्वा परं दुःखितं ॥ १ ॥

॥ मूलम् ॥—कैः कैर्वा न प्रशस्यंते । परोपकृतिकारिणः ॥ कुर्वतो जनतानंदं । नरचंद्रकु-
मारवत ॥ १ ॥ व्याख्या—श्लोकोऽयं स्पष्टः, नरचंद्रकुमारदृष्टान्तश्चायं, तद्यथा—समस्ति जारते वर्षे
। रामाजनविराजिता ॥ सत्पुरुषसमाकीर्णा । विस्तीर्णत्रिकत्वरा ॥ १ ॥ श्रीवासुपूज्यसर्वङ्ग—स-
त्कल्याणसुरागमा ॥ मंदिरैर्भद्रोदारै—र्भिता च समंततः ॥ २ ॥ जहामकाननोद्यानैः । सदा सं-
दितव्रतदा ॥ सौराज्येन सुखावासा । चंपानाममहापुरी ॥ ३ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ केशेषु बंधनं य-
स्यां । दंरुशब्देषु श्रूयते ॥ वाहनं वाजिनामेव । जने नैव विदोष्यते ॥ ४ ॥ पात्यति महीपा-
ल—स्तां पुरीं पुरुषोत्तमः ॥ नरसिंहान्निधो वीरः । सदा नीतिपरायणः ॥ ५ ॥ दुर्वारैर्विवारेण ।

रणे नैव विनिर्जितः ॥ सत्वावर्जितया यस्तु । वृत्तो तोषाङ्गयश्रया ॥ ६ ॥ द्वितीयाचंद्रत्वेस्वैव । ज-
 नानंदविधायिनी ॥ आसीत्प्रियतमा तस्य । चंद्रत्वेस्वैति विश्रुता ॥ ७ ॥ श्रुंजानस्य तथा सार्धं ।
 पंचापि विषयानलं ॥ कतिचिद्वासरा जग्मु—धर्मार्थैर्विपि सेवतः ॥ ८ ॥ अथ पुत्रः समुत्पन्नः ।
 सङ्कटाविराजितः ॥ सौभ्यो जनमनोमोद—दायी चंद्रसमाननः ॥ ९ ॥ नरचंद्राब्जिधो रक्त—
 कोमलकरपद्मवः ॥ वर्धमानः शरीरेण । संजातः सकलौचितः ॥ १० ॥ शुभं ॥ स्वधिया स्वल्पका-
 लेन । गृहीताः सकलाः कलाः ॥ यौवनं च समाह्वो । लोकलोचनशोभनं ॥ ११ ॥ जदश्रयैव-
 नस्थोऽपि । कलात्रयासपरायणः ॥ कामबाणव्यश्नतीतो । निर्वाहयति वासरात् ॥ १२ ॥ अत्र्यदा
 चिंतयामास । नरचंद्रः स्वमानसे ॥ परोपकारिणामेव । सफलं जन्म मे मतिः ॥ १३ ॥ कर्तव्योऽ-
 सौ सदा सद्भि—र्जीवितेनापि सत्वरं ॥ जायंते जंतवो येन । सुखिनो जगतीतदे ॥ १४ ॥ उप-
 कारणः संतो । दुर्जनास्त्वपकारिणः ॥ एतदेव स्फुटं विंगं । तयोर्हि निगद्यते ॥ १५ ॥ आसा
 द्य मानुषं जन्म । सदा कार्यो मनीषिणा ॥ उपकारः परो नित्य—मन्यथा जन्म हारितं ॥ १६ ॥
 उपकारोऽपि विज्ञेयो । निराशंसेन चेत्तसा ॥ विधीयते विशातेन । यः सदा शुकबुद्धिना ॥ १७ ॥

यतोऽभ्यधापि—द्वयं निजः परो वेति । गणना लघुचेतसां ॥ उदारचरितानां तु । वसुधैव कुटुं
 बकं ॥ १८ ॥ ज्ञानंदबिंदुसंदोह—दायी कामिजनप्रियः ॥ ज्यवतीर्णस्तदा रम्यो । वसंतसमयो ज-
 ने ॥ १९ ॥ धरंति मंजरीवृंदं । सहकारा मनोहरं ॥ पुष्पिताः किंशुका यत्र । रक्ता द्वय समंततः
 ॥ २० ॥ ज्यशोकः पद्मवोद्भासी । कलकंठरवाकुलः ॥ सकामकामिनीपाद—पातसंजातसंपदः ॥
 ॥ २१ ॥ किंबहुना समस्तापि । वनराजी विराजिता ॥ वसंतसमये जाते । रम्यथा कुसुमश्रिया ॥
 ॥ २२ ॥ जल्लुङ्गल्लुङ्गकिंजल्क—पानसंजातसंपदाः ॥ ज्यलपस्तत्र गुंजंति । मंडं श्रुतिसुखावहं ॥
 ॥ २३ ॥ निर्गहंति महात्रसया । चक्षुर्यः सुमनोहराः ॥ ज्योदोदिका विधीयंते । ज्ञास्विशाखासु
 सुंदराः ॥ २४ ॥ गायनाः कापि गायंति । रम्यमानंदपूरिताः ॥ पिबंति कापि मद्यानि । जना ह-
 र्षिकुला भृशं ॥ २५ ॥ कामुकाः कापि कांताभिः । समं जल्पंति नर्मणा ॥ कापि देहस्य शृंगारं ।
 कुर्वन्ति वसनाद्विभिः ॥ २६ ॥ नैव लोके जनः कोऽपि । विद्यते यो न गंजितः ॥ सराणकामदे-
 वेन । वसंते तु विशेषतः ॥ २७ ॥ उदामकामतेज—कुंजनिर्देकेसरी ॥ वसंतसमये नूनं ।
 निर्विकारो जिनेश्वरः ॥ २८ ॥

नरचंद्रो महासत्त्वो । राजसूनुः सुमानसः ॥ आलोक्य तं पुरीलोकं । सारशृंगारशालिनं ॥
 ॥ ३७ ॥ स्फारचित्ततया रघुष्ट—श्रितां चक्रे विशालधीः ॥ आस्मिन्नसारसंसारे । किं विलासैर्मनी-
 षिणां ॥ ३० ॥ स्तोकावस्थैर्विशेषेण । वसंतोत्सवसंभवैः ॥ बालक्रीडागृहप्रायै—विद्वज्जनजुष्टुप्सि-
 तैः ॥ ३१ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ तेऽपि वित्तेन लोकानां । द्यूयसा स्युः सतामदां ॥ काकमांसप्रियो-
 षिष्टं । वर्जनीया विशेषतः ॥ ३२ ॥ तथाहि—काकमांसं तडुषिष्टं । तुह्यमयंतडुर्बलं ॥ जङ्घिते-
 नापि किं तेन । तृप्तिर्येन न जायते ॥ ३३ ॥ एवं तुहेष्वसारेषु । यद्विलासेषु रज्यते ॥ जनस्त-
 ज्ञाहता हेतु—रुतात्मजराणं तथा ॥ ३४ ॥ शुभचित्तः समालोच्य । चेतसा रहसि स्थितः ॥ क-
 लाभ्यासपरः शांतः । समास्तेऽसौ निराकुलः ॥ ३५ ॥ महाराजोऽथ पप्रह । नरसिंहो जनं निजं ॥
 किं ज्ञो नरचंडाद्या । लोकाः सर्वेऽपि मामकाः ॥ ३६ ॥ संजातेऽथ मनोमोदे । माधुमासेऽतिशा-
 लिननि ॥ क्रीडन्ति वा न वेत्यत्र । सत्यमेव निगद्यतां ॥ ३७ ॥ शुभं ॥ ततो जनो जगादैनं । म-
 हानाथं कृतंजलिः ॥ तव पुत्रं विना नाथ । शेषाः क्रीडन्ति मानवाः ॥ ३८ ॥ तद्वचनं समाकर्ण्य ।
 शंकितो निजमानसे ॥ उवाच सहसा स्नेहा—कुमारोऽतिकमागतः ॥ ३९ ॥ कुमारोऽपि समुवाच

। विनयानतविग्रहः ॥ ऊचे कृतशिरःपाणिः । कार्यं तात निगद्यतां ॥ ४० ॥ राजाह सत्कुश्रे ज
 न्म । रूपं रोगविवर्जितं ॥ वयोऽतिसुंदरं पुत्र । विसं तव गृहेऽधिकं ॥ ४१ ॥ परिजनो विनीतश्च ।
 स्वाङ्गैश्वर्यं च सुंदरं ॥ जनानुरागः सौभाग्यं । जातं ते पुण्ययोगतः ॥ ४२ ॥ विलासकारणे यूनां
 । वसंते समुपस्थिते ॥ विलासविमुखेनेह । मुनिनेव किमास्यते ॥ ४३ ॥ कुमारः प्राह—श्रूयतां
 कारणं तात । येन न क्रियते मया ॥ विलासो यौवनस्थेन । वसंतेऽपि समागत ॥ ४४ ॥ काय-
 श्रकस्ति रूपेण । रूपं ज्ञाति सयौवनं ॥ शृंगारैर्यौवनं ज्ञाति । शृंगारा अपि संपदा ॥ ४५ ॥ अ-
 यथा—सुगुणै रूपमाज्जाति । रूपं ज्ञाति मुशीलितः ॥ शोचते सर्व एवेह । लोको लक्ष्म्या विशा-
 लया ॥ ४६ ॥ विवाहवृद्धियात्रासु । मित्राणां संगमे तथा ॥ जायते मानद्वंगो हि । मानिनाम-
 द्यसंपदां ॥ ४७ ॥ यथाकाशं विना चंद्रं । सरोऽपि कमलैर्विना ॥ शोचते नैव लोकेऽस्मिं—स्व-
 द्या जोगो धनं विना ॥ ४८ ॥ उन्नतिर्जायते लोके । निःसंगानां धनं विना ॥ विलासिनां विना
 विसै—र्जायते मानखंडनं ॥ ४९ ॥ तस्मादलं विलासैर्नः । स्वल्पकालैः स्वर्पोषकैः ॥ श्रुत्वेदं व-
 चनं राजा । चिंतयामास मानसे ॥ ५० ॥ विलासचित्तो मत्सूनु—महेहोऽयं नरोत्तमः ॥ नैवास्थ

जायते तोषो । विद्यासैर्दानवर्जितैः ॥ ५१ ॥ परोपकारो माध्यस्थ्यं । दाक्षिण्यं दानशीलता ॥ स-
 तामुदारचिन्तानां । यतोऽमी सहजा गुणाः ॥ ५२ ॥ ततो राजा बजाणैवं । रंजितस्तद्गुणैर्यत्नं ॥
 अस्ति वित्तं तवायत्तं । कुरु वत्स समीहितं ॥ ५३ ॥ आदिदेश ततो राजा । ज्ञांदागारिकमंजसा
 ॥ दातव्यं ज्योत्स्वया सर्वं । कुमारो यत्समीहिते ॥ ५४ ॥ एवं सर्वं समादिश्य । राजा स्वार्थमधि-
 श्रियत् ॥ ततः कुमारवाक्येन । पुर्यामुदघोषणे कृते ॥ ५५ ॥ समायाता जनाः सर्वे । युवानः स-
 विशेषतः ॥ कुमारशासनात्तुष्टा । मधुमासदिदृक्त्वः ॥ ५६ ॥ शुभं ॥ कुमारस्तानथ प्रेक्ष्य । चिंत-
 यामास मानसे ॥ आत्मतुल्यानिमान् कुर्वे । सदस्त्रादिप्रदानतः ॥ ५७ ॥ यौवनं जीवितं वित्तं ।
 व्यापारो रूपमेव वा ॥ तदेव शस्यते सद्भिः—रूपकाराय देहिनां ॥ ५८ ॥ ततः समानतांबूढं ।
 तुल्यान्नरण्यभूषणं ॥ समानवस्त्रसत्पुष्पं । तुल्ययानादिवाहनं ॥ ५९ ॥ तुल्यकपूरसन्मिश्र—श्रीखं-
 डादिविलेपनं ॥ कारयित्वा जनं सर्वं । कुमारो हृष्टमानसः ॥ ६० ॥ विहितस्फारजुंगारः । पुरम-
 ध्याद्विनिर्ययो ॥ स्थाने स्थाने द्रमाः श्रव्याः । श्रुवन् वाचो जिनोदिताः ॥ ६१ ॥ विज्जिर्विशेषकं
 ॥ धन्योऽयं पुण्यवानेष । श्लाघ्यं जन्मास्य गण्यते ॥ येनेप्सितार्थदानेन । सर्वोऽयं तोषितो जनः

॥ ६२ ॥ ततो गत्वा वरोद्याने । पुष्यसुंदरनामनि ॥ कुमारः सह लोकेन । प्रमोदञ्जरनिर्भरः ॥
 ॥ ६३ ॥ दीनानाथादिलोकेभ्यो । याचकादिजनप च ॥ वांजातीतं ददद्दुःख्यं । संक्रीणति यथै
 ल्या ॥ ६४ ॥ युभं ॥ एवमर्थव्ययं वीक्ष्य । ज्वांजागरनिशुक्तकः ॥ राज्ञे निर्वेदयामास । सर्वं पु-
 त्रविजृंभितं ॥ ६५ ॥ ददाति ते महाराज । पुत्रो दानमनर्थां ॥ सहस्रलक्षकोटीत्रि—दीनादि-
 भ्यः कुबेरवत् ॥ ६६ ॥ कतिचिद्वासरानेष । यथैवं देव दास्यते ॥ तदा नूनं महाराज । रिकः क्रो-
 शो ज्विष्यति ॥ ६७ ॥

श्रुत्वेदं वचनं राजा । कोऽराक्षयनिर्वेदकं ॥ दूनितो मानसे बाढं । कुमारं प्रति रंहसा ॥ ६७ ॥
 श्याह्य निषट्टैर्वर्षिक्यै—स्पात्यन्धकुमारकं ॥ मूढबुद्धिर्न जानामि । धनानामर्जने श्रमं ॥ ६८ ॥ यु-
 भं ॥ किं दुर्गो हस्तिनो देशो । वाजिनो वातिसुंदरः ॥ द्यद्वित्तव्ययास्मिद्धं । यत्ने तन्मे नि-
 वेदय ॥ ७० ॥ कुमारोऽपि समाकर्ण्य । सोपाख्यं वचः पितुः ॥ समुहाय समायातो । दुःखितो
 निजमंदिरं ॥ ७१ ॥ तत्रापि शयने सुप्तो । रात्रौ चिंतितवानसौ ॥ मानभंगो हि यद्दुःखं । तन्मु-
 त्योरतिरिच्यते ॥ ७२ ॥ यतः—मरणे स्यात्क्षणं दुःख—माजन्मं मानखंडने ॥ विषहंते कथं ना-

म । मानिनो मानखंदनं ॥ ७३ ॥ सहतां मानत्रंगो हि । साधुनिर्मोक्षकांक्षितिः ॥ मानितिः स-
 ह्यते नैव । तदना एव येन ते ॥ ७४ ॥ सहते मानत्रंगो हि । निर्विद्वानैर्नपुंसकैः ॥ जन्मभू-
 मिसमासकै—मंडलैरिव मानवैः ॥ ७५ ॥ इत्यादि चिंतयित्वाथ । खरुपाणिर्निरुत्सुकः ॥ रजन्यां
 निर्यथौ धीर । एकाकी सुविचक्षणः ॥ ७६ ॥ कथंनकविशेषेण । पुरे पारेनकादिषु ॥ सायं सं-
 प्राप तत्रापि । सुसोऽसौ देवमंदिरे ॥ ७७ ॥ अथ निद्राविरामेऽसा—वासने गिरिगह्वरे ॥ वह्निमा-
 लोक्यामास । ज्वलंतं मनुजोत्तमः ॥ ७८ ॥ किंकारणो ज्ञेवेदग्निः । कौतुकाक्षिसमानसः ॥ समु-
 ज्ञाय ततो धीरो । ज्वलनाग्निमुखं ययौ ॥ ७९ ॥ अथ अथादामतस्त्व । धातुर्वादिजनान बहून् ॥ ता-
 म्रयोगसमायुक्तान् । चूरिवित्ताद्यादिषु ॥ ८० ॥ आशीर्वादं ददौ तेभ्यः । सिद्धिरस्तु समीहिते
 ॥ स्वागतं तेऽपि जदंपतः । कुमारान्निमुखं गताः ॥ ८१ ॥ इतश्च पुण्ययोगेन । सिद्धं स्वर्णमनुचरं
 ॥ अहो पुण्यवतां योगः । सर्वकल्याणकारणं ॥ ८२ ॥ दात्वा स्वर्णं ततः प्रोचु—स्ते तुष्टाः कुम्भरं-
 प्रति ॥ गृह्णाणेदं महात्राग । स्वपुण्यैः समुपार्जितं ॥ ८३ ॥ यतः—एवंविधा समस्तापि । सामग्री
 हेमसाधिका ॥ संजाता न पुनर्जातं । जातरूपं त्वया विना ॥ ८४ ॥ ततोऽवोचत्कुमारस्तात् । स्व-

ज्ञावोदारयां गिरा ॥ युष्मदीयमिदं स्वर्णं । न ममास्ति प्रयोजनं ॥ ८५ ॥ श्रुत्वेदं विस्मिताः सर्वे ।
 चिंतां चक्रुः स्वचेतसि ॥ महीनाथसुतः कोऽपि । परोपकृतिकारकः ॥ ८६ ॥ ज्ञात्वा स्वर्णं स्वर्के
 स्थाने । ततः सर्वेऽपि ते गताः ॥ कुमारोऽपि महीं ब्राह्मन् । पुरे भोगपुरे गतः ॥ ८७ ॥ दृष्ट्वा
 तत्र वरोद्यानं । नानावृक्षसमाकुलं ॥ विश्रामहेतवे तत्र । प्रविष्टो हृष्टमानसः ॥ ८८ ॥ ज्ञयानदी-
 धिकानीरे । स्नात्वा पीत्वा च तज्जलं ॥ अशोकवरवृक्षस्य । सहायायां स सुसवान् ॥ ८९ ॥ इत-
 श्चापुत्रको राजा । मृतस्त्वत्र महापुरे ॥ ततश्च पंच दिव्यानि । मंत्रिजिभेचिरे ॥ ९० ॥ तत-
 स्तानि चिरं ब्रांत्वा । तत्र सर्वत्र पत्तने ॥ निर्गल्य काननस्थस्य । कुमारस्यांतिकं ययुः ॥ ९१ ॥
 ततो राज्याजिभेकाणां—जिषिक्तः कुमारस्तकैः ॥ हस्तिस्कंधसमारूढो । महर्ष्यां पुरमाविशत् ॥ ९२ ॥
 जातो राजा महाकोशः । प्रबंधश्रंभशासनः ॥ ख्यातकीर्तिः प्रजानंदः । साधिताशेषवृत्तलः ॥ ९३ ॥
 ह्यन्यदा ये पुरा दृष्टा । धातुर्वादकमानवाः ॥ ऋषेण ते समागत्य । नत्वा ऋषं निषेदिरे ॥ ९४ ॥
 ततः सन्मानिता राज्ञा । तांबूलादिप्रदानतः ॥ पुष्ट्वा च कुशलोदंतं । ज्योजिता निजमादिरे ॥ ९५ ॥
 ततो दत्तं धनं ऋरि । प्रासादांश्च मनोहराः ॥ उक्ताश्च मत्समीपे ज्यो । संतिष्ठत निराकुलाः ॥ ९६ ॥

श्रुत्वेदं तेऽपि सानंदा—स्वस्थुर्विलसतो धनं ॥ पूजिता राजलोकैः । अर्पतेरपि बहुभ्याः ॥ ७९ ॥
 अथदा ज्ञाणिता राज्ञा । अरिड्व्यार्थिना सता ॥ यथा भो मम वाक्येन । स्वर्णसिद्धिविधीयतां ॥
 ॥ ७८ ॥ शुष्माकं सर्वमेवात्र । साहाय्यं प्रकरोम्यहं ॥ क्रियतां सर्वसामग्री । पाल्यतां अरि कांचनं
 ॥ ७७ ॥ ततस्तेऽपि विधायानु । सामग्रीमखिलामपि ॥ स्वर्णसिद्धिं प्रयत्नेन । प्रवृत्ताः कर्तुमंजसा
 ॥ १०० ॥ राज्ञः पुण्यानुजावेन । पातितं अरि कांचनं ॥ तुष्टो राजा ततश्चैत—ञ्चितयामास मान-
 से ॥ १ ॥ वाञ्छितार्थप्रदानेन । विधाय निःश्रुणां महीं ॥ करोमि सुस्थितं लोकं । सांप्रतं सर्वमेव
 हि ॥ २ ॥ विचिंत्यैवं ततो राजा । समाहूय स्वमंत्रिणः ॥ बजाण ज्ञाणितिप्रौढः । प्रौढवाक्यैरिदं
 मुदा ॥ ३ ॥ अहोऽहो मंत्रिणः सर्वे । समाहूय जनं ततः ॥ पृच्छ्यतां येन यावच्च । दातव्यं वि-
 द्यते धनं ॥ ४ ॥ तत्तावदीयतां तस्मै । क्रियतां निःश्रुणां महीं ॥ ततस्तूर्णे तथा चक्रे । मंत्रिणी
 राजशासनं ॥ ५ ॥ सर्वेषु चैव देशेषु । सर्वशामपुरादिषु ॥ दत्तं यथेप्सितं द्रव्यं । सर्वलोकत्राय नू-
 युजा ॥ ६ ॥ सर्वपाखंडिलोकानां । सर्वदीनादिदेहिनां ॥ चकारोपश्रुतिं राजा । वाञ्छतीतं धनं द-
 दन् ॥ ७ ॥ एवं च कुर्वतो राज्ञो । लोकं सर्वत्र सुस्थितं ॥ गतः कालो बहुर्जाता । कीर्तिः शुभ्रा

जगत्त्रये ॥ ८ ॥
 अन्यदा स्वर्गनाथेन । स्वर्गे स्वर्गिकासं पुरः ॥ सदैदार्यगुणो राज्ञो । वारंवारं प्रशंसिनः ॥
 ॥ ९ ॥ यथा लो लो सुराः श्रीमा—अरचंद्रो नरेश्वरः ॥ सर्वदा सर्वलोकप्र । ददात्येव हि वांवि-
 तं ॥ १० ॥ वाक्यमेतत्सुरेन्द्रस्य । द्वावश्रद्धयतौ सुरौ ॥ परीक्षार्थं समायातौ । राज्ञो लोणपुरं पुरं ॥
 ॥ ११ ॥ तत्रैकः शङ्करूपेण । जगाम नृपसन्निधौ ॥ जगदैवं स्फुटैवाक्यै—नराधीशं कृतांजलिः ॥
 ॥ १२ ॥ अहं हि सूरराजस्य । सूरसेनाधिपः सुतः ॥ श्रीमचंद्रपुरस्वामी । सुप्रतीतो रिपुस्त्व ॥ १३ ॥
 तावकीर्त्तमर्हादं नै—निर्जितो द्वाषिता पुरी ॥ सर्वं मम हतं राज्यं । पुरमंतःपुरं तथा ॥ १४ ॥ वि-
 योजितः स्वबंधुभ्यो । व्रंशितो राज्यसंपदः ॥ एकाक्येव चिरं व्रंतीते । महीपीठे सुदुःखिनः ॥ १५ ॥
 श्राम्यता च मयाश्रावि । कीर्त्तिदीनोद्भवा तव ॥ ततो मया व्यचिंत्येव । किमन्यैस्तुल्यकैर्जनैः ॥ १६ ॥
 सेवितैर्याचितैर्वापि । कृपणैर्द्व्यद्यदोद्भुपैः ॥ याचिता अपि ते ददुः । शतं पंचशतानि वा ॥ १७ ॥
 युगं ॥ तदौदार्यगुणोपेतं । नरचंद्रनरेश्वरं ॥ दातारमीप्सितार्थस्य । शत्रुमप्याश्रयाभ्यहं ॥ १८ ॥ एवं
 विचिंत्य राजेन्द्र । समायातस्त्वदंतिके ॥ न कार्यः प्रार्थनाजंगः । किंचित्तुल्यं प्रयत्न मे ॥ १९ ॥ नृ-

पतिः ग्राह याचस्व । यद्भवतः प्रतिज्ञासते ॥ स ग्राह दीयतां तर्हि । राज्यं राजेन्द्र मे निजं ॥ ३० ॥
 ततश्च नरचंद्रेण । शूद्रजोदारचेतसा ॥ तृणाय मन्यमानेन । तस्मै राज्यमदीयत ॥ ३१ ॥ यतः—
 कियती पंचसहस्री । कियती लक्षा च कोटिषु कियती ॥ अणुकंपामयमनसां । सा रत्नवती वसु-
 मती कियती ॥ ३२ ॥ किमत्र चिवं यत्संतः । परानुग्रहकारिणः ॥ न हि स्वदेहशांत्यर्थं । जायंते
 चंदनकुमाः ॥ ३३ ॥ ततो राजा विनिष्क्रान्तः । पुरास्त्ररुसहायकः ॥ जगाम बहिरुद्याने । सानंदो
 दैन्यवर्जितः ॥ ३४ ॥ तत्रैवं चिंतयामास । विशालोदारचेतसा ॥ परोपकारतानिष्टो । महेशः स्वह-
 मानसः ॥ ३५ ॥ तद्यथा—पानालान्न विमोचिनो बत बलिर्मुत्सुर्न नीतो कृपं ॥ नो मृष्टं शशलांब
 नस्य मलिनं नोन्मूलिता व्याधयः ॥ शेषस्यापि धरां विधुत्य न कृतो जारापहारः कृणं चेतः स-
 रसुरथाऽनिमानकंबुषं मिथ्यैव किं खिद्यसे ॥ ३६ ॥

यावदेवं नराधीशः । संतिष्ठति विचिंतयन् ॥ तावन्नशक्यथाधस्य । रूपद्वयं विकुर्व्य सः ॥ ३७ ॥
 देवो द्वितीयकस्तूर्णो । समायातो नृपतिकं ॥ तत्रासौ शशकः शीघ्रं । राहूः पादांतमांश्रितः ॥ ३८ ॥
 राजन् मां रक्षति । नह्यमाणो जयातुरः ॥ त्वमेवात्र मम बाण—मन्त्राणत्राणकारकः ॥ ३९ ॥

ततः प्रह्लादितः स्वीय—वस्त्रे तेन स भूयुजा ॥ श्यातस्तदनु व्याधौ । विब्राणः सशरं धनुः ॥
 ॥ ३० ॥ नृपस्य पुरतो नृत्वा । बन्धानैवं स्फुटाक्षरैः ॥ शशकोऽयं महाराज । द्रव्योऽयंतक्षुधाद्भुना
 ॥ ३१ ॥ तदर्पयस्व येनैनं । नक्षत्राणि बुभुक्षितः ॥ राजाह किं तवानेन । याचस्व द्रव्यमीप्सितं ॥
 ॥ ३२ ॥ द्रव्येण द्रव्यसे मांसं—मन्यद्वा वस्तु वांछितं ॥ व्याधः प्रोवाच मे राज—बनेनैव प्र-
 योजनं ॥ ३३ ॥ राजाह मे वशकोऽयं । शशकः शरणागतः ॥ तदेनं नार्पयाम्येव । किंचिदन्यत्प्र-
 याच्यतां ॥ ३४ ॥ यद्येवं दीयतां ताव—स्वमांसं क्षुधिताय मे ॥ तोदयते शशको याव—द्यादि
 चेतसि ते कृपा ॥ ३५ ॥ राज्ञोक्तं गृह्णातां मांसं । शशको मुच्यतामयं ॥ एवमुक्त्वा सहर्षेण । ना-
 राची प्रगुणीकृतः ॥ ३६ ॥ ततः शशकमेकत्र । तत्रारोप्य नरेश्वरः ॥ जलकृत्योक्त्य जंवातो । मां-
 सं चिक्षेप सोऽन्यतः ॥ ३७ ॥ यथा यथा क्षिप्रत्येष । स्वमांसं तत्र भूषतिः ॥ तथा तथा महाभारः
 । शशको वर्धतेतरां ॥ ३८ ॥ एवं तत्र निजं मांसं । क्षिपन् राजा मुहुर्मुहुः ॥ संजातो मरणावस्थो
 । मूर्धया पतितः क्षितौ ॥ ३९ ॥ तथापि तेन नो मुक्तं । निजं सत्त्वं मनागपि ॥ महासर्वेन वी-
 रेण । परोपकृतिचंचुना ॥ ४० ॥ ततो विज्ञाय तौ देवौ । राज्ञश्चित्तं सुनिश्चलं ॥ प्रकटीयन् ज्ञा-

धेते । श्लाघ्यमानौ नरेश्वरं ॥ ४१ ॥ अहो ते परमौदार्य—महो ते सत्वभूर्जितं ॥ अहो ते नृप-
 गांशीर्य—महो ते वीर वीरता ॥ ४२ ॥ अहो ते निर्मला कीर्ति—स्त्रैलोक्योदरचारिणी ॥ शर्के
 णाणि सुराध्यक्षं । यस्त्वं संश्लाघ्यसे नृप ॥ ४३ ॥ एवं नृपगुणान् स्तुत्वा । कथयामासतु स्तकौ ॥
 राज्ञः सर्वं स्ववृत्तान्तं । शक्रश्लाघादिकं मुदा ॥ ४४ ॥ ततस्तोषेण तौ देवौ । दारं त्रैलोक्यसुन्दरं ॥
 नृपाय दातुमारब्धौ । न चासौ तं गृहीतवान् ॥ ४५ ॥ ततस्ताभ्यां नृपः प्रोक्तो । ङो नृप क्षमय-
 स्व नौ ॥ दृशच्चिरं यदावाभ्यां । विना दोषं कदर्शिनः ॥ ४६ ॥ गह्व राजन्निजे राज्ये । पात्यस्व
 निजाः प्रजाः ॥ जीव नन्द चिरं कालं । दुर्दान्तास्त्वादृशा जनाः ॥ ४७ ॥ एवमुक्त्वा गतौ देवौ ।
 स्वस्थानं तुष्टमानसौ ॥ स्वचेद्रमागत्य राजापि । प्राज्यं राज्यमपात्यत् ॥ ४८ ॥ अनेका वरभूपात्र-
 —कन्यकाः परिणीतवान् ॥ युक्ता जोगाश्रिरं कालं । जाताः पुत्रा मनोहराः ॥ ४९ ॥

अन्यदा नरचंद्राय । समानयनहेतवे ॥ प्रेषिता नरसिंहेन । पित्रामात्या महत्तराः ॥ ५० ॥
 आगत्य नरचंद्रस्य । पितुर्विक्रयं निवेदितं ॥ यथा ङो जनकेन त्वं । समाहूतोऽसि सादरं ॥ ५१ ॥
 तद्राजन् गभ्यतां तत्र । पितुर्विक्रयं विधीयतां ॥ ततश्च नरचंद्रोऽपि । निजे राज्ये निजं सुतं ॥ ५२ ॥

निवेद्य नरधर्माख्यं । सर्वलोकस्य संमतं ॥ संज्ञाप्य पौरवं लोकं । सन्मान्य च यथोचितं ॥ ५३ ॥
 कृत्वा सामश्रिकां सर्वां । सांतःपुरो नरेश्वरः ॥ कुर्वन् सर्वजनानन्दं । समायातः पितुः पुरं ॥ ५४ ॥
 विद्विर्विशेषकं ॥ ज्ञानंदितस्ततो राजा । सर्वः परिजनस्तथा ॥ नरचंद्रे समायाते । जीभूत इव के-
 किनः ॥ ५५ ॥ ततो राजा निजे राज्ये । नरसिंहो निवेद्य तं ॥ दत्त्वा धर्मं धनं चरि । कृत्वा
 सर्वं यथोचितं ॥ ५६ ॥ धर्मार्थि स्वकंमायातं । वनवासमशिश्रियत् ॥ नरचंद्रोऽपि संजानः । प्रजा-
 नंदो महानृपः ॥ ५७ ॥ युष्मं ॥ प्रभूता साधिता पृथ्वी । प्रभूता जह्निरे गजाः ॥ प्रभूता वाजि-
 नो जाताः । प्रभूताः स्यंदनास्तथा ॥ ५८ ॥ बभ्रुव चरिपादातं । द्रव्यं जातं प्रभूतकं ॥ शत्रवो मि-
 त्रातां नीता । गुणग्राही जनः कृतः ॥ ५९ ॥ जह्यासिता सिता कीर्तिं—विश्वविश्वाङ्गामिनी ॥
 पूरिता चरिदानेन । समस्तार्थिमनोरथाः ॥ ६० ॥ एवं प्रकुर्वता तेन । नरचंद्रेण च्युजा ॥ मध्ये
 परोपकर्तृणां । स्वा रेखा धुरि वापिता ॥ ६१ ॥ ज्ञान्यदा बहिरुद्याने । चंपकामोदनामनि ॥ श्री-
 लसुंदरनामानः । समायाता मुनीश्वराः ॥ ६२ ॥ चतुर्हानसुविज्ञात—सर्वविज्ञेयविस्तराः ॥ बहुशि-
 ष्यसमायुक्ता । जव्यांशोरुहज्जारकराः ॥ ६३ ॥ तदागमं समाकर्ण्य । वंदनार्थं बहुर्जनः ॥ पुरमध्या-

द्विनिष्क्रान्तो । हेतया जक्तिनिर्भरः ॥ ६४ ॥ राजाप्यागमनं ज्ञात्वा । सूरिणां ज्ञानशास्त्रिणां ॥ ज-
 गाम वंदनाद्यर्थं । समं सामंतमंत्रिभिः ॥ ६५ ॥ अस्त्रिवंश पथौचित्यं । सूरिनन्यमुनींस्तथा ॥
 निषण्णश्चोचिते स्थाने । ततः सूरिस्त्रिरंजसा ॥ ६६ ॥ गंजीरधीरनादेन । प्रारब्धा धर्मदेशना ॥ मि-
 श्यात्वविततधांत—ध्वंसनैकरविप्रजा ॥ ६७ ॥ युभं ॥ नो नो भव्या दमे जीवाः । सर्वेऽपि सुख-
 त्रिप्सवः ॥ मुखं च धर्मतस्तस्मा—दुर्मो यत्नो विधीयतां ॥ ६८ ॥ धर्मस्तु स एवेह । यः सर्वद्वै-
 प्ररूपितः ॥ अहिंसादिगुणाधारः । सारः सर्वजगद्धितः ॥ ६९ ॥

इत्याधनेकथा धर्म—माचक्षाणं मुनीश्वरं ॥ पप्रह्लावसरं प्राप्य । नरचंडो नरेश्वरः ॥ ७० ॥
 जगवत् किं मयाकारि । शुभ्रं कर्मान्यजन्मनि ॥ चिंताक्रान्ता ममाशेषा । येन पूर्णा मनोरथाः ॥
 ॥ ७१ ॥ सूरिः प्राह महाराज । श्रूयतां सावधानतः ॥ त्वमासीर्भो नराधीश । कुंजरः पूर्वजन्मनि
 ॥ ७२ ॥ विंध्याद्व्यां सुत्रद्राख्य—श्रतुर्दंतः शितप्रजः ॥ सुरूपो ज्ञाज्जातीयो । हस्तियूथस्य नाय-
 कः ॥ ७३ ॥ युभं ॥ अन्यदा च त्वया दृष्टः । साधुर्दृष्ट्यदर्शनः ॥ अथविज्ञानसंपन्नो । नभोगा-
 मी विहंगवत् ॥ ७४ ॥ ततस्त्वं धावितो वेगा—त्तं प्रत्यारुष्टमानसः ॥ गतस्तूर्णं तदासन्नै । सम्य-

गाढोक्तो मुनिः ॥ १५ ॥ ततस्त्वदर्शनादेव । कोषार्वेशं विमुक्तवान् ॥ स्तंभित इव सन्मंत्रैः ।
 स्थितस्त्वस्याप्रतो मुनेः ॥ १६ ॥ ततस्त्वं साधुना प्रोक्तो । गंभीरोदारया गिरा ॥ अहो पूर्वज्ञवः किं
 ते । विस्मृतो बरकुंजर ॥ १७ ॥ वाण्ड्यं वा त्वयाकारि । मया सार्धं तदा गज ॥ अथ त्वं धा-
 वितो नृद्र । दूरं रथो ममोपरि ॥ १८ ॥ यदि ते विस्मृतं सर्वं । तदाकर्णय कथ्यते ॥ त्वं चाहं च
 वरे द्वीपे । धातकीखंननामनि ॥ १९ ॥ पुरे राजपुरे हस्तिन् । द्वावप्यावां वयस्यको ॥ अज्ञवान्
 वणिक्पुत्रौ । खेहवंतौ परस्परं ॥ २० ॥ शुभं ॥ कृतवंतौ सहैवावां । वाण्ड्यं द्विविणार्थिनौ ॥ वं
 चितोऽहं त्वया द्रव्य—लाभेनानेकधा तदा ॥ २१ ॥ तेन त्वं वंचनादोषा—न्मुत्वा जातोऽसि कुं-
 जरः ॥ कृतं हि कुत्सितं कर्म । नाभोऽव जायते यतः ॥ २२ ॥ येन ते परमापीति—स्तदाऽनन्म-
 मोपरि ॥ मामाढोक्त्य तव क्रोधः । प्रशांतस्तेन हेतुना ॥ २३ ॥ सहसा येन दृष्टेन । कोषावेशः
 प्रशाभ्यति ॥ वर्धते प्रीतिरस्यर्थं । पूर्व बंधुः स तस्य ज्योः ॥ २४ ॥ सहसा येन दृष्टेन । कोषावे-
 शः प्रवर्धते ॥ क्षीयते प्रीतिरस्यर्थं । पूर्वशत्रुः स तस्य हि ॥ २५ ॥ अहं पुनस्तदाऽब्रुवं । सदा दा-
 नपरमणः ॥ किंचित्तनुकषायत्वा—त्पांजलिः सर्वकर्मसु ॥ २६ ॥ ततो मत्वा समुत्पन्नः । पुरे रा-

धर्म- जपुराजिधे ॥ श्रेष्ठिनश्चंदनाख्यस्य । पुत्रः सुंदरनामकः ॥ ८७ ॥ क्रमेण यौवनं प्रासः । कामिनी-

टीका

३४६

जनमोहनं ॥ विशालवंशजां कन्यां । विभ्रुत्या परिणीतवान् ॥ ८८ ॥ युक्ता जोगास्तया सार्धं ।
जाता योग्याः सुता मम ॥ संपालितः सुखेनैव । चिरं कालं गृह्णाश्रमः ॥ ८९ ॥ आयाताः स्मू-
यस्तव । श्रुतसागरनामकाः ॥ धर्मं श्रुत्वा गृहीता च । प्रव्रज्येयं तदंतिके ॥ ९० ॥ अधीतो ब्रू-
सिद्धांतः । सुष्ठु तसं तपश्चिरं ॥ संजातमवधिज्ञानं । लब्धिश्चाकाशगामिनी ॥ ९१ ॥ दृष्टश्च ज्ञा-
नसद्दृष्ट्या । ज्ञातो हस्तितया जवान् ॥ समायातश्च तेनाहं । त्वत्प्रतिबोधहेतवे ॥ ९२ ॥ तदहो
सांप्रतं हस्तिन् । कोपं मुंचस्व सर्वथा ॥ प्रतिपद्यस्व मरुर्मं । तूर्णं स्वहितपाचर ॥ ९३ ॥ श्रुत्वेदं
स गजस्तव । जातो जातिसारः कृणात् ॥ ततस्तस्य मुनेः पार्श्वे । श्रावकत्वं प्रपन्नवान् ॥ ९४ ॥
ततोऽसौ सुमुनिः सम्यग् । बोधयित्वा गजं तर्कं ॥ जगाम निजके स्थाने । कालेन च शिवालये
॥ ९५ ॥ गजोऽपि श्रावकं धर्मं । पालयित्वा चिरं ततः ॥ पर्यंतेऽनशनं कृत्वा । मृत्वा सौधर्मनाम-
नि ॥ ९६ ॥ देवल्लोके सुरो जातो । महातेजा महर्षिकः ॥ ततश्च्युत्वा भवानत्र । नरचंद्रो नृपो-
ऽजनि ॥ ९७ ॥ युगं ॥

श्रुत्वेदं सूरिसद्वाक्यं । ऋषतिर्मुर्धितः क्षणं ॥ सस्वार पूर्वजां जातिं । शुभ्रान्बानुभावतः ॥
 ॥ ८८ ॥ ततः सूरिमुवाचैवं । संवेगोऽधुरया गिरा ॥ व्रदंताहं निजे राज्ये । सुस्थं कृत्वा त्वदंतिके
 ॥ ८९ ॥ सर्वकलेशहरां दीक्षां । गृहीष्यामि मुनीश्वर ॥ एवमुक्त्वा गतो राजा । स्वगेहे सपरिहृदः
 ॥ ९० ॥ युभमं ॥ ततो राज्ये सुसेनाख्यं । निजपुत्रं न्यवेक्षयत् ॥ कृत्वान्यदपि यत्कृत्यं । दत्त्वा
 दानं यथेच्छितं ॥ १ ॥ कारयित्वा महापूजां । सर्वेषु जिनवेद्रमसु ॥ वस्त्रपात्रादिभिः सभ्य—कम्प-
 तिलान्य मुनीन्नुपः ॥ २ ॥ सूरिणामंतिके तत्र । गत्वा संविप्रमानसः ॥ जग्राह विधिना दीक्षां ।
 सर्वकर्मविमोचिनीं ॥ ३ ॥ त्रिदिविशेषकं ॥ ततो गीतार्थसत्साधु—समीपे शुभ्रान्भावतः ॥ शिकि-
 ता द्विविधा शिक्षा । नरचंद्रसुसाधुना ॥ ४ ॥ पादितः सुचिरं शुभ्रः । संयमस्वरूपा सह ॥ साव-
 शेषीकृतं कर्म । संसारश्च लघुकृतः ॥ ५ ॥ पर्यंते विधिना मृत्वा । संजातोऽनुत्तरे सुरः ॥ ततश्च्यु-
 त्वा विदेहेऽसौ । व्रतं दात्वा शिवं गतः ॥ ६ ॥ चरितमिदमुदारं सर्वलोकैकसारं । नरपतिनरचंद्र-
 स्याद्भुतं भव्यलोकाः ॥ त्रिभुवनजनतानां दत्तमोदं निशम्य । कुरुत निजकशक्त्या सर्वलोकोप-
 कारं ॥ ७ ॥ इति श्रीनरचंद्रस्य कथानकं परिसमाप्तं ॥

अथ परोपकर्तृनेव विशेषतः प्रशंसयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—मिश्वेदं कूर्मशेषाभ्यां । मन्मही विधृता किल ॥ परोपकर्तृभिः सद्भिः—धृता
 श्रति मे मतिः ॥ १ ॥ व्याख्या—मिश्या श्रव्यीकमिदं जनजटिपतं कूर्मशेषाभ्यां क्लृपनागराजा-
 र्यां यदिति संज्ञावनायां मही मेदनी विधृता विशेषेण धारिता, किलेत्यपवादे, तर्हि कैर्धृतेत्याह
 —सद्भिः सङ्जनैः परोपकर्तृभिः परोपकारनिर्द्दृता धारिता चर्म्मिश्रित्येवं से मम मतिर्बुद्धिरिति ॥
 ॥ १ ॥ सांप्रतं परोपकारिणां फलमुपदर्शयन्नाधिकारं निगमयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—परोपकारकर्तृणां । मृतानामप्यनर्ण्यं ॥ बंत्रमीति जगत्कृत्स्नं । कुंदेदुधवत्वं य-
 शः ॥ १ ॥ व्याख्या—परोपकारकर्तृणां परोपकृतिविधायिनां मृतानामपि परासुतां प्राप्नानामप्यनर्ण-
 लमनिवारितप्रसरं बंत्रमीति सर्वतोऽतिशयेन विचरति जगद्धोकं कृत्स्नं समस्तं कुंदेदुधवत्वं कुदचंद्रनि-
 र्ण्यं यशः सर्वदिग्गामीति परोपकाराधिकारः परिसमाप्तः, इति चतुर्थाऽधिकारः ॥ संतोषवद्भिरेव स-
 द्विः परोपकारो विधीयत इत्यतः परोपकारसमनंतरं संतोषाधिकार उच्यते, तत्र संतोषवतः प्रशंस-
 यन्नाह—

॥ मूलम् ॥—सर्वतोऽपि प्रसर्पती । तृष्णावद्धी निर्भाला ॥ यैः संतोषासिना छिन्ना । त एव सुखिनो जनाः ॥ १ ॥ व्याख्या—सर्वतोऽपि समंततोऽपि प्रसर्पती विसर्पती तृष्णावद्धी बांलावद्धरी निर्भाला अतिवारितप्रसरा यैः कैश्चन महाबुद्धावैः संतोषासिना बांलाविद्धेदिसर्वेन छिन्ना द्विधा कृता त एव नान्ये सुखिनः शर्मन्नाजो जना लोका इति ॥ १ ॥ न केवलं संतोषवंतः संतः सुखिनो ऽवन्ति, किंतु राजादिष्वपि ते निस्पृहाश्चेत्युपदर्शयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—निःस्पृहस्य तृणं राजा । तृणं शक्रस्तृणं धनी ॥ कांचनोऽपि तृणं मेरु—धन-
दोऽपि तृणायते ॥ १ ॥ व्याख्या—निःस्पृहस्य गतलोकास्य तृणं वोरुणादि राजा नरेश्वरः, तृणं शक्रो देवराट्, तृणं धनी धनवान्, तथा कांचनोऽपि स्वर्णमयोऽपि मेरुर्मंदस्तृणं, धनदोऽपि सम-
स्तनिधानाधिपतिरपि तृणायते तृणवदाचरति निःस्पृहंप्रतीति गम्यते ॥ १ ॥ न केवलं संतुष्ट इह लोक एव सुखी, संसारोऽपि तस्य कतिपयभवत्ताव्येवेति दर्शयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—अनाद्यनंतसंसार—मार्गस्तस्य सुखोत्तरः ॥ वामेतरकरे यस्य । संतोषः संबलं वरं ॥ १ ॥ व्याख्या—न विद्यते अतिरिक्तस्य सः, तथा न विद्यतेतो यस्य सोऽनाद्यनंतः, स चासौ

संसारमार्गश्चानिधनजवपथाः, तस्य संतोषवतः सुखतीरः सुदंष्ट्यो, वामेतरकरे दक्षिणबाहौ य-
स्य कस्यापि संतोषः संतुष्टता संबलं पथ्यदनं वरं प्रधानमिति ॥ १ ॥ ननु कथं धनं विना संतो-
षवतां सुखं जवतीत्याह—

॥ मूलम् ॥—संतोषामृततृप्तानां । यत्तेषां सुखसुत्तमं ॥ कुतस्तदनद्बुधानां । दिवारत्रौ च
धावतां ॥ १ ॥ व्याख्या—संतोषामृततृप्तानां संतोषपीयूषप्रीणितानां यदित्यनाव्येयं तेषां संतोषवतां
सुखं शर्मोत्तमं प्रधानं जवति, तदिति सुखं धनद्बुधानामर्थगृह्मितां दिवारत्रौ वा रात्रिं दिवं च
धावतां प्रसर्पतां कुतः ? न कुतोऽपीत्यर्थः ॥ १ ॥ सांप्रतं यद्दर्शनेन सत्त्वाः सुखिनो जवंति तं संतोषं
नमस्कुर्वन्नाह—

॥ मूलम् ॥—दुःखदास्कुताराय । ब्रह्माशापाशनाशिने ॥ निःशेषसुखमूलाय । संतोषाय न
मानमः ॥ १ ॥ व्याख्या—दुःखदास्कुतारायेत्यशर्मदास्कुविदारणपरशवे, ब्रह्माशापाशनाशिने प्रभूत-
वांलाबंधनविनाशकाय, निःशेषसुखमूलाय समस्तशर्मकारणाय संतोषाय संतुष्टये नमोनमोऽतिशये-
न नमस्कारोऽस्तु ॥ १ ॥ इह लोक एव संतोषफलमाह—

॥ मूढम् ॥—यद्दीनानि न जडयंति । यत्सेवां नैव कुर्वते ॥ यद्गुरुत्वं ययुर्लोकः । संतोष-
स्त्रत्र कारणं ॥ १ ॥ व्याख्या—यदिति ज्ञाषयां, दीनानि तुह्यानि न नैव जडयंति ज्ञापते, यत्से-
वां परोपसर्पणलक्षणां न कुर्वते न विदधति, यद्गुरुत्वं महत्त्वं ययुर्गता जपलक्षणत्वाद्गच्छति गमि-
ष्यति च लोका जनाः, संतोषो निःस्पृहत्वं तत्र महत्त्वगमने कारणं बीजमिति ॥ १ ॥ सांप्रतं सं-
तोषवतां सर्वमपि सुखायेत्युपदर्शयन् श्लोकद्वयमाह—

॥ मूढम् ॥—यद्वा तद्वा जलं येषां । यद्वा तद्वा च जोजनं ॥ आसनं शयनं यानं । जाय-
ते सुखकारणं ॥ १ ॥ तेषां दूरतरं दुःखं । सुखं च निकटस्थितं ॥ यतः संतोषसाराणि । सुखानि
जगद्दुर्जिनाः ॥ २ ॥ व्याख्या—यद्वा तद्वा यदेव तदेव सुंदरासुंदरमित्यर्थः, जलं पानीयं येषां सं-
तोषतृप्तानां, यद्वा तद्वा च जोजनं यदेव तदेव मनोरमामनोरममित्यर्थः, जोजनमभ्यवहार्यं, आस-
नं पट्टपीठकादि. शयनतेऽस्मिन्निति शयनं सर्वांगीणशय्या, यानं वेसरादि, जायते जवति सुखका-
रणं शर्मनिबंधनमिति ॥ १ ॥ तेषां संतोषिणां दूरतरं दवीयस्तरं दुःखमसातं, सुखं च सातं च नि-
कटस्थितं समीपवर्ति, कुत एतदित्याह—यद्यस्मात्कारणसंतोषसाराणि वांलविहेदप्रधानानि सुखा-

नि सातानि जगद्भ्रुकवंतो जिना केवद्विन इति. तथा च—जद् जल्वव तल्वव जह्वव । तल्वव हे
 द्विष्य निच्लुदं कुणसि ॥ ताहुकुह तुह जभं । तरेवि ड्ढकं चिय न होइ ॥ १ ॥ २ ॥ सांपतं
 समस्त्विशालवस्तूनां मध्ये निःस्पृहाणां विशालत्वमुपदर्शयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—न च पृथ्वी तथा पृथ्वी । स्वयंभूरमणोऽपि वा ॥ ब्रह्मांडमपि नो ताह—भ्या-
 दृशो निःस्पृहो जनः ॥ १ ॥ व्याख्या—न च नैव पृथ्वी वसुंधरा तथा सुसंतुष्टवत्पृथ्वी विस्तीर्णा,
 स्वयंभूरमणोऽपि वा समस्त्वममुद्रपर्यंतवर्तिसमुद्रो वा. अपिवाशब्दौ समुच्चयाभ्यां, ब्रह्मांडमपि जगद्-
 रत्तिकारणमपि नो ताह्य न तादृशं. यादृशो यद्विधो निःस्पृहो निरञ्जिताषो जनो लोक इति.
 ॥ १ ॥ इदानीं संतोषिण ऐहिकसुखमाह—

॥ मूलम् ॥—कृतं शेषणुणैस्ताव—संतुष्टस्येह देहिनः ॥ एतावतैव पर्याप्तं । यदधीनो न
 कस्यचित् ॥ १ ॥ व्याख्या—कृतं परिपूर्णं शेषणुणैरन्यणुणैस्तावदिति क्रमे. संतुष्टस्य निरीहस्येह
 जगति देहिनः प्राणिनः, एतावतैवामुनैव पर्याप्तं कृतं, यद्यस्मात्कारणदधीन आगतो न कस्यचिन्न
 कस्यापीति. ॥ १ ॥ इदानीमसंतुष्टानामिहैव दुःखपरंपरामुपदर्शयन् श्लोकद्वयमाह—

॥ मूलम् ॥—कुटुंबककृते धाव—चित्तश्रेतश्च संततं ॥ किं कृतं किं करिष्यामि । किं करो-
मीति चिंतयन् ॥ १ ॥ छिद्यते प्रत्यहं प्राणी । ब्रह्माशापाशपाश्रितः ॥ वांजाविहेदजं सौख्यं । स्व-
प्रेऽप्येष न विंदति ॥ २ ॥ व्याख्या—कुटुंबककृते गृहनिमित्तं धावनं पर्यटन्नितश्चेतश्च यत्तस्ततः सं-
ततमनवरतं, किं कृतमित्यतीतकाले, किं करिष्यामीति वर्तमाने च चिंतयन् वितर्कयन्, ॥ १ ॥
खिद्यते क्लिश्यते प्रत्यहमनुदिनं जंतुः प्राणी ब्रह्माशापाशपाश्रितः प्रयत्नमनोरथ्यबंधनबद्धो वांजाविहे-
दजमिह्लाचिनिवृत्तजं सौख्यं शर्म स्वप्नेऽपि सुप्तजागरावस्थायामप्येष प्राणी न विंदति न लब्धते ॥
॥ २ ॥ अत्रैवार्थे दृष्टान्तरयमाह—

॥ मूलम् ॥—असंतोषो हि दोषाय । संतोषः सुखहेतवे ॥ कपिलो ज्ञातमत्रार्थे । पिंगला च
पणंगना ॥ १ ॥ व्याख्या—असंतोषोऽपरापरवस्तुसस्पृहता दोषाय दूषणहेतवे. संतोषो निरीहता
सुखहेतवे शर्मनिमित्तं, कपिलः पुरोहितपुत्रो ज्ञातं निर्दर्शनमत्रार्थे संतोषसुखविषये, पिंगला च
पिंगलादिधाना च पणंगना, पणो मूढ्यं तत्प्रधानंगना पणंगना मूढ्यजोग्या वेश्येत्यर्थः ॥ १ ॥
ज्ञाते च यथाक्रममिमे—बभ्रुव नगरी रम्या । रम्यारामविराजिता ॥ कौशांबी नाम विह्याना । व.

त्सादेशसुश्रूषणा ॥ १ ॥ सुमनः संघसंयुक्ता । मेरुचूलेव सुंदरा ॥ सुप्रतिष्ठा सुवर्णैषि—धारिका
 शर्मकारिका ॥ २ ॥ शुभं ॥ जितशत्रुर्महाराज—स्वस्यामासीन्नरोत्तमः ॥ समुद्योदश्रमत्कोत्सः । प्र-
 जापालनतत्परः ॥ ३ ॥ सभ्यतः सर्वकार्येषु । तस्यासीच्च पुरोहितः ॥ कार्यापाहः सदाचारो । गु-
 णाधारो गुणिप्रियः ॥ ४ ॥ चतुर्दशमहाविद्या—स्थानसागरपारणाः ॥ राज्ञा वितीर्णसद्वृत्तिः । स-
 द्ब्रतः पार्वणैर्दुवत् ॥ ५ ॥ शुभं ॥ भार्या तस्य यशानाम्नी । विशालाङ्गी मनःप्रिया ॥ कर्पिल्याह-
 स्तयोः पुत्रः । संजज्ञे कांतलोचनः ॥ ६ ॥ बालत्वे वर्तमानस्य । कर्पिलस्य स कार्श्यपः ॥ विधेः
 स्वहृदकारित्वा—रंपंचत्वं समुपागतः ॥ ७ ॥ ऋशुजा तत्पदं दत्तं । तदन्यस्मै द्विजन्मने ॥ ततोऽसा-
 वशमारूढ । ज्ञातपत्नविशजितः ॥ ८ ॥ एति गह्वति सानंदं । सदलंकारधारकः ॥ यशायामुहपा-
 र्श्याच्च । परित्रययुतः सदा ॥ ९ ॥ ज्ञन्यदा तं तदा ऋश्या । व्रजंतं तं पुरोहितं ॥ प्रत्यासन्नं स्वर्णो-
 हस्य । समालोचय यथा ततः ॥ १० ॥ ऋतपूर्वा निजां स्फीतिं । रम्भन्वारोदीत्सुदुःखिना ॥ कर्पिले-
 न ततः स्पृष्टा । मातः किं शोककारणं ॥ ११ ॥ सापि सर्वं स्ववृत्तान्तं । कर्पिलाय न्यवेदयत् ॥ स
 प्राह किं न मे दत्तं । पदं पैत्र्यं महीभुजा ॥ १२ ॥ तयोक्तं पुत्र सद्यिद्या—हीनैस्तद्व्ययते न हि

॥ तेन प्रोक्तमधीयेऽहं । सद्धिद्यामंब सांप्रतं ॥ १३ ॥ ततो यश्राब्रवीदेवं । पुत्रवाक्येन रंजिता ॥
 ज्वंतं पाठयिष्यति । नेहवास्तव्यपंनिताः ॥ १४ ॥ तद्वत्स गह्व वेगेन । श्रावस्तीं नगरीं यतः ॥
 समस्ति तव सद्धिद्या—महासागरपारणाः ॥ १५ ॥ मित्रं तव पितुर्विद्या—निंददत्ताभिधः सुधीः ॥
 मित्रस्त्रेहेन सोऽवश्यं । ज्वंतं पाठयिष्यति ॥ १६ ॥ श्रुत्वेदं वचनं मातुः । श्रावस्यां कपिलो गतः
 ॥ जपाध्यायस्तस्तेन । प्रणतो ज्ञक्तियोगतः ॥ १७ ॥ निवेदितं यथा तात । विद्यार्थमहमागतः
 ॥ तेनोचे सुंदरं भद्र । विद्यायाः समुपर्जनं ॥ १८ ॥ विद्याहीना यत्रो लोके । मानवाः पशुजिः
 समाः ॥ न शोभते सनामभ्ये । हंसौधे द्वव वायसाः ॥ १९ ॥ तथा चोक्तं—

विद्या नाम नस्य रूपमधिकं प्रह्वन्नगुप्तं धनं । विद्या जोगकरी यशःसुखकरी विद्या गुह्याणां
 गुरुः ॥ विद्या बंधुजनो विदेशगमने विद्या परा देवता । विद्या राजसु पूजिता न हि धनं विद्या
 विहीनः पशुः ॥ २० ॥ किं तेन जातु जातेन । यो न विद्वान्न धार्मिकः ॥ तथा गवा हि किं कृ
 त्यं । या न वेत्तुर्न गर्जिणी ॥ २१ ॥ दाने यशसि शौर्ये च । यस्य न प्रथितं यशः ॥ विद्यायाम-
 र्थलाभे वा । मातुरुच्चार एव सः ॥ २२ ॥ विद्यायाः साधनानीह । विद्यंवे मम मंदिरे ॥ केदंवे

लो जनं चद्र । निर्धनत्वाच्च विद्यते ॥ ३३ ॥ तांनि चासुनि विद्यासाधनानि —आशोभ्यबुद्धिविनयो-
 द्यमशास्त्राणा । अभ्यंतरा जगति पाठ्युणा जवंति ॥ आचार्यपुस्तकनिवाससहायवस्त्रा । बाह्याश्च
 पंच पठनं परिवर्धयति ॥ ३४ ॥ तेनोचे जिज्ञप्सित्वाहं । पठिष्ये ज्ञवदंतिके ॥ ज्ञपत्न्यायस्ततः प्रा-
 ह । वत्सैवं पठनं कृतः ॥ ३५ ॥ एवमुक्त्वा समं तेन । गतोऽसौ श्रेष्ठिनो गृहं ॥ शालिजद्राजिधा-
 नस्य । ततश्चैवमभाषत ॥ १ ॥ कौशांब्या अग्रमायातो । विद्यार्थी सुहृदंगजः ॥ तदस्य कुरु सा-
 हार्यं । त्वमाहारप्रदानतः ॥ ८ ॥ श्रेष्ठिनापि च ततोषा—अतिपन्नं गुरोर्वचः ॥ लो जनाय ततस्त-
 स्य । दासी तेन निरूपिता ॥ ९ ॥ अधीते सोऽपि सानंदो । हार्यशीलः स्वजावतः ॥ मोहयौव-
 नसंवास—दोषात्संभूदमानसः ॥ १० ॥ कामस्य दुर्जयत्वाच्च । तस्यां दास्यां प्रलभवान् ॥ अथोच-
 दन्यदा सा तं । स्नेहेन रहसि स्थितं ॥ ११ ॥ यद्यहं सह केनापि । वस्त्रमूढ्याय संवसे ॥ सोढव्यं
 तत्त्वया कांत । यतस्त्वं तद्विचर्जितः ॥ १२ ॥ एवमस्त्विति तेनापि । तद्वचः प्रतिपद्यते ॥ सखेदा
 चान्यदा तेन । दृष्टा पृष्टा च कारणं ॥ १३ ॥ तयोचे सर्वदासीनां । महः कट्ये जविष्यति ॥ तां-
 बूढादिविहीनाया । लाघवं जविता मम ॥ १४ ॥ सोऽपि श्रुत्वा वचस्तरया । विनिद्रो दुःखविह्वलः

॥ अमुंचदीर्घनिःश्वासां—स्त्रिद्विहापुराणश्रयः ॥ १५ ॥ लुक्तं च—सीभंतपरिग्रहजिहियाण । पु-
 रिसाण धणविहीणाण ॥ न हु नवरि कायराणं । गरुयाणवि चलइ मइविहवो ॥ १६ ॥ बजाण
 सा ततः कांतं । गह्व त्वं धनमंदिरं ॥ प्रानरेव समुहाय । यतोऽसावप्रजनमने ॥ १७ ॥ द्वौ माणौ
 जातरूपस्य । प्रथमाय प्रयत्नति ॥ मायासीदपरः कश्चि—दर्धरात्रेऽपि निर्गतः ॥ १८ ॥ युभमं ॥
 चौरौऽप्यमिति मत्वा तै—गृहीतो दंडपाशिकैः ॥ व्यास्थानसन्निषण्णस्य । राहूस्तरैरुपदर्शितः ॥ १९ ॥
 तेनाज्राणि यथा विप्र । किमु युक्तं तवेदशं ॥ अमायी कंश्रयामास । राहूः सत्थं स्वमाशयं ॥ २० ॥
 ततः संजातकरुणो । राजा तुष्टस्तदर्जवात् ॥ अवादीतं द्विजं मुभयं । वरं वृणु यथेप्सितं ॥ २१ ॥
 स प्राहालोच्य याचिष्ये । राजाहालोचयस्व नोः ॥ गवैकंते ततश्चैव—मारब्धश्चित्तुं यथा ॥
 ॥ २२ ॥ राजा तुष्टो ददात्यद्य । द्रव्यं मे तावदीप्सितं ॥ माषद्वयेन किं कार्यं । याचेऽहं माषपंचकं
 ॥ २३ ॥ नाखं तांबूलसूद्वयेऽपि । नूनं तन्मे ज्ञविष्यति ॥ दशमाषांस्ततो याचे । तेऽपि ब्रह्माद्यसा-
 धकाः ॥ २४ ॥ मार्ग्यामि शतं नाखं । तदप्यात्रराणाय मे ॥ बंधुवर्गसमेतस्य । सहस्रोऽपि दद्या-
 यते ॥ २५ ॥ पार्थ्यामि ततो लक्षं । द्वितीशं वरदायिनं ॥ परोपकारकर्तुंत्वे । लक्षमप्यलक्षं ततः

॥ ३६ ॥ कोटिं याचे सुवर्णस्य । दीनादेर्दानसाधिकां ॥ हस्यश्रथपादानि—साधने सापि नो स-
 हा ॥ ३७ ॥ चिंतवीचिचयोक्त्विश—लोचसागरमण्यगः ॥ स्थितः संचिंतयन्नेवं । कृणं संतोषवर्जि-
 तः ॥ ३८ ॥ शुद्धत्वाज्जीवरूपस्य । चित्रत्वात्कर्मणां गतेः ॥ जज्ञे सद्ज्ञानसंयोगः । कपिलस्य त-
 तो दृढः ॥ ३९ ॥ ततः सद्ज्ञानसंयोगा—चिंतयामास तद्गुणं ॥ अहो लोचस्य माहात्म्य—म-
 पूर्वं दुःस्वकारणं ॥ ३० ॥ यतः—

यदि स्याद्ज्ञानसंपूर्णा । जंबूद्वीपः कथञ्चन ॥ अण्यर्थासः प्रहर्षाय । लोभात्तस्य जिनैः स्मृतः ॥
 ॥ ३१ ॥ अहो मया किमारब्ध—मज्ञानवशावर्तिना ॥ विज्ञाय वचनं मातु—विद्यादांतुश्च सुंदरं
 ॥ ३२ ॥ जानन्नपि यदासक्तः । सामान्यायां स्त्रियामहं ॥ तदिदं सत्यतां नीतं । वचनं मोहवर्तिना
 ॥ ३३ ॥ सन्मूर्खो तावदास्ते प्रजवति पुरुषस्तावदेवेन्द्रियाणां । लज्जां नावद्विधत्ते विनयमपि समा-
 लंघते तावदेवं ॥ ब्रूचापक्षेपमुक्तः श्रवणपथजुषो नीलपद्ममाण एते । यावद्धीलावतीनां न हृदि
 शतमुषो दृष्टिबाणाः पतंति ॥ ३४ ॥ तां व फुरद् वेरंशु । चित्ति कुललज्जावि तावहिं ताव ॥ अ-
 कज्जहतंणि यं संक । गुर्याणवि ज्ञान्ताव ॥ ३५ ॥ ताविंदियह वसाद् । जसह सिरिहाद् तां व

हि ॥ रमणीहिं मणमोहिणीहिं । पुरिस वसी होइ न जावहि ॥ ३६ ॥ सों सुकयकभुं सों नि-
 लणमइ । सिवहमणि सो संघदिनु ॥ परमोहणलसहिसरिसिय । महिलाण पेभंमि नो पडिज
 ॥ ३७ ॥ तस्मादलं सुवर्णेन । विषयैरप्यलं मम ॥ कृतं कंताप्रसंभेन । घोरसंसारहेतुना ॥ ३८ ॥
 एवं चिंतयतस्सस्यं । जातिस्सरणमंजसा ॥ संपन्नं शुद्धजावस्य । ष्यं बुद्धस्तनोऽजनि ॥ ३९ ॥ दे-
 वतादत्तलिगोऽयं । स्वयं बुंचितकुंतलः ॥ प्रत्यङ्गो धर्म एवैष । राजानं समुपस्थितः ॥ ४० ॥ रा-
 ङ्गोचे किं त्वयाचिंति । ततः सोऽपि न्यवेदयत ॥ आत्मैवाविस्तरं सर्वं । नरेन्द्राय पठन्निदं ॥ ४१ ॥
 लुक्तं च—जहा लाहो तहा लोहो । लाहालोहो पवइइ ॥ दोमासकणयकळां । कोडिणवि न
 निठियं ॥ ४२ ॥ ददामि चद्र ते कोटिं । राङ्गोचे चारुचेतसा ॥ मुनिनोक्तं मया सर्वं । परित्यक्तं
 धनादिकं ॥ ४३ ॥ यतः—अर्थानामर्जने दुःख—मर्जितानां च रक्षणे ॥ आये दुःखं व्यये दुःखं
 । धिगर्थं दुःखकारणं ॥ ४४ ॥ इत्यादिधर्ममाख्याय । कर्पलाख्यो महामुनिः ॥ विजहार महीपीठे
 । संयमी मुनिसत्तमः ॥ ४५ ॥ नर्ममो निरहंकारो । निरारंजो निरालयः ॥ निःसहायो निराशंसो
 । निःसंगो निःपरिहं ॥ ४६ ॥ युक्तः समितिन्निर्नित्यं । सुयुषो गुप्तिस्सथा ॥ कान्त्यादिसद्गुणो-

पेतः । सर्वशीलांगधारकः ॥ ५९ ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥ षण्मासांते ततस्तस्य । ज्ञानमुत्पन्नमुत्तमं ॥
यातिकर्मद्वये जाते । लोकालोकावज्जासकं ॥ ५० ॥ इतश्च—

अस्ति राजगृहस्येह । श्रावस्त्याश्च महापुरः ॥ दुष्टश्चापदसंकीर्णं—पांतशब्दे महाग्नी ॥ ५१ ॥
तस्यामिकदसंज्ञानां । चौराणां शतपंचकं ॥ अस्त्येतत्प्रतिबोधार्थं । तदंतः कपिलो गतः ॥ ५२ ॥
दष्टः शालिगतैनैष । दस्युना मुनिपुंगवः ॥ श्रमणोऽयं समायाति । शेषाणां च निबोधितं ॥ ५३ ॥
ततस्ते तं समादाय । निन्युश्चौराधिपांतिकं ॥ तेनापि स मुनिः प्रोक्तो । नृत्यतां नृत्यतां मुने ॥
॥ ५४ ॥ तेषां विज्ञाय न ज्ञान—चक्षुषा मोक्षकारणं ॥ द्रव्येव ततः प्राह । वादको णो न वि
द्यते ॥ ५५ ॥ केलिना मिलिताः सर्वे । ताद्याः कुञ्चंति दस्यवः ॥ तेषां मध्यगतः साधु—ध्रुवकं
यागतीदृशं ॥ ५६ ॥ अथुवे असासयंमि । संसारंमि दुक्कपत्तरणं ॥ किं नाम होऊ तं कम्मं । जे
णहं दुग्गशं न गहेऊा ॥ ५७ ॥ एवं जगवतोक्कीते । तेऽपि गायंति दस्यवः ॥ ताद्याश्च कुट्टयं-
त्युच्चैः । सानंदाः समचेतसः ॥ ५८ ॥ एवमुक्तीतिकाव्याजा—द्विनित्यत्वं प्रकाशयन् ॥ सभ्यकसंबो-
ध्य तान् सर्वान् । दीक्षयामास सन्मुनिः ॥ ५९ ॥ ततस्ते साधवो जाताः । साधुसद्गुणधारिणः ॥

जाता जातिस्मराः सर्वे । सर्वे संविप्रधानसाः ॥ ६० ॥ कात्वेन केवलज्ञानं । सर्वेषामुदपद्यत ॥ त
 तश्च क्लीणकर्मशा । ययुः सर्वे शिवालयं ॥ ६१ ॥ इति कपिलाख्यानकं समाप्तं ॥ इदानीं पिंण-
 लाख्यानमुच्यते—

अव्यक्तदिग्धारीह । नरः संतोषसुंदरः ॥ केनापि वाणिजा पृष्टः । को गुरुस्ते निवेद्यतां ॥
 ॥ १ ॥ पिंगला कुरः सर्पः । सारंगस्त्रस्तलोचनाः ॥ द्रुमकारकुमारी च । षडेते गुरवो मम ॥ २ ॥
 श्रुत्वेदं वाणिजा प्रोक्तं । गुरुरेकः शरीरिणं ॥ महत्कौतुकमेतच्च । गुरवः षट् कथं तव ॥ ३ ॥ सं-
 तोषसुंदरः प्राह । सावधानमनाः शृणु ॥ एकस्यापि हि संजाता । गुरवः षट् यथा मम ॥ ४ ॥
 नानावर्णसमाकीर्णं । नानासौधसमाकुलं ॥ विशालशालसंयुक्तं । सुरसद्भाविराजितं ॥ ५ ॥ का-
 मिनीमंजुमंजीर—रवरंजितहंसकं ॥ समस्तमेदिनीपीठे । रभ्यं रत्नपुरं पुरं ॥ ६ ॥ युभमं ॥ तत्राहं
 ज्ञानमादाय । गतो वाणिज्यकर्मणे ॥ वाणिज्यं कुर्वता दृष्टा । पिंगलाख्या विद्यासिनी ॥ ७ ॥ त-
 तो जातानुरागोऽहं । संवसामि तथा सह ॥ वाणिज्ये प्रतला बुद्धि—स्तस्यासक्तस्य मेऽजनि ॥
 ॥ ८ ॥ अन्वदाहं गृहे तस्या । अर्धरात्रे समागतः ॥ यावत्सा पिंगला मुसा । निश्चिंता मपरिचिदा

॥ ७ ॥ अहो सुखं स्वपित्येषा । कृतकृत्या द्वाधिकं ॥ त्रिचिंत्यैवं कृणुं चित्ते । श्लोकोऽयं पठितो
 मया ॥ १० ॥ आशा हि परमं दुःखं । निराशा परमं सुखं ॥ आशां निराशतां नीत्वा । सुखं स्व-
 पिति पिभत्वा ॥ ११ ॥ प्रजाते पुनरायातः । पृथा सा पिभत्वा मया ॥ किं कारणं विशात्वाङ्कि ।
 निशीथे तव मंदिरं ॥ १२ ॥ दत्तार्णवं निःशब्दं च । मया सुबु विद्वोक्तितं ॥ यदि कथं तदा शो-
 बं । मम साध्य कारणं ॥ १३ ॥ युभमं ॥ तयोक्तं साधयाम्येषा । निशामय निराक्रुतः ॥ सज्जाने
 कथितं कार्यं । गुणायैव प्रजायते ॥ १४ ॥ एकदा जागराद्वादं । संजाता मे विस्त्रचिका ॥ जाताहं
 मरणावस्था । कष्टकष्टेन जीविता ॥ १५ ॥ ततस्तदा मयाकारि । प्रतिज्ञेयं सुखावहा ॥ आद्ययाम-
 द्यादूर्ध्वं । सुसव्यं निश्चितं मया ॥ १६ ॥ आद्यमेवं च यामिन्धा । जागर्मिं प्रह्रद्वयं ॥ ततः सं-
 तुष्टचित्ताहं । नित्यं स्वपिमि सुस्थिता ॥ १७ ॥ अस्संतोषो हि दुःखाय । संतोषः सुखकारणं ॥ अ-
 संतोषोपतप्तानां । संतोषो नन्दनं वनं ॥ १८ ॥ असंतुष्टस्य यद्दुःखं । संतुष्टस्य च यत्सुखं ॥ अन्-
 योरंतरं ज्ञेयं । भानुखद्योतयोरिव ॥ १९ ॥ आद्ययामद्वये जातं । यद्विसं तेन मे धृतिः ॥ एवं नि-
 श्रयमाधाय । तिष्ठामि सुखिता सदा ॥ २० ॥ तवापि संगतश्चायं । संतोषः सर्ववस्तुषु ॥ सुसंतोष-

समी बंधु—र्न चूतो न जिविष्यति ॥ ३१ ॥ प्रतिपद्याथ तद्वाक्यं । धर्मं दत्त्वा निजं धनं ॥ ततो
मया गृहीतं ज्ञोः । सुसंतोषव्रतं परं ॥ ३२ ॥ स्थितस्तत्र सुसंतुष्टः । कतिचिद्विद्वसानहं ॥ एवं ज्ञो
मम संजाता । संतोषे पिंगला गुरुः ॥ ३३ ॥ अन्यदा च ततः स्थाना—रुहता बहिरीकृतः ॥
गृहीतमांसपेक्षीकः । कुरारथो विहंगमः ॥ ३४ ॥ हन्यमानस्तरां लुब्धैः । पक्षिनिर्मांसजङ्घिभिः ॥
चंडतुंडाजिघातेन । सर्वैरपि समंततः ॥ ३५ ॥ कथंचिद्वैवयोगेन । मांसपेक्षी तदाननात् ॥ पतिता
चूतले कापि । गृहीता काकपक्षिणा ॥ ३६ ॥ ततस्तं कुररं मुक्त्वा । सर्वे ते वायसंप्रति ॥ धाविताः
स पुनर्जातः । कुररो नितरां सुखी ॥ ३७ ॥ ततस्तकौतुकं दृष्ट्वा । मया चित्ते विचिंतितं ॥ सामि-
षस्य सदा दुःखं । सौख्यमामिषवर्जनात् ॥ ३८ ॥ ततो मया परित्यक्तः । समग्रोऽपि परिशुद्धः ॥ ते-
न तस्य परित्यागे । कुररोऽपि गुरुर्मम ॥ ३९ ॥ ततोऽग्रे गह्वना दृष्टः । सर्पः सर्वत्रयंकरः ॥ चूमि-
स्त्रीवेष्टिसंकाशः । परवेदमकुलाश्रयः ॥ ३० ॥ ततोऽचिंतिते मया चित्ते । सुंदरं व्रतिनां व्रतं ॥ गृ-
हारंज्ञो हि पापाय । दुःखाय च शरीरिणां ॥ ३१ ॥ ततःप्रभृति जातोऽह—मपराश्रमसेवकः ॥ त-
तः परकृतवासे । सर्पो मे गुरुतां गतः ॥ ३२ ॥

ऋमेण गहता दष्टं । काननं विपदाननं ॥ तत्र व्यातुं समारब्धा । बुद्ध्यकैः पाशबंधनैः ॥३३॥
 वायुरासु विचित्रासु । सारंगान्नास्तद्वीचनाः ॥ परं ते पतिता नाव । ह्यप्रमत्तया तथा ॥ ३४ ॥
 युभं ॥ नानाविकैरुपायैस्तै—व्याधैर्दहतुं समीहिताः ॥ रक्षिता निजमात्रेव । निःप्रमादतया तथा ॥
 ॥ ३५ ॥ अग्रमादप्रसादेन । जातस्ते चिरजीविनः ॥ निर्विषमनसो व्याधाः । सविषादास्तनो ग-
 ताः ॥ ३६ ॥ ततो मया विचित्र्येव—मप्रमादो हि सौख्यदः ॥ कर्तुं युक्तो ममाप्येष । तथैव कृत-
 वानहं ॥ ३७ ॥ एवं मे गुरवो जाताः । सारंगान्नास्तत्र कानने ॥ अग्रमादविधौ जड । सदा चकित-
 चेतसः ॥ ३८ ॥ ततोऽग्रे गहता दष्ट । द्युक्कारः पुराद्गहिः ॥ शरवातमृजुर्कुर्व—द्विश्रद्धीकृतमान-
 सः ॥ ३९ ॥ अत्रांतरे समायातः । पुमानेकस्तदंतिके ॥ तेनोक्तं किं त्वया दष्टे । गहन् राजासु-
 ना पथा ॥ ४० ॥ स ग्राह न मया दष्टः । स्वकर्मैकान्नचेतसा ॥ ततो मया व्यचित्र्येवं । न चायं
 विकर्त्तव्यः ॥ ४१ ॥ अथ चानेन नो दष्ट—शत्रुरंगबलान्वितः ॥ राजा गहन् समीपेन । मह-
 देतत्कृतवृत्तं ॥ ४२ ॥ यस्मात्स्वकार्यनिष्ठत्वा—देकचित्तैर्न दश्यते ॥ चतं वा स्थाणु वा वस्तु ।
 समीपेऽपि शरीरिभिः ॥ ४३ ॥ एकाग्रचेतसा मेव । स्वार्थसिद्धिरपि द्युवं ॥ तन्मयापि मनः कार्य-

मेकाग्रं धर्मचिंतने ॥ ४४ ॥ ततःप्रभृति भो द्रुह । संयमेन्द्रियपंचकं ॥ जयाजयफलं तस्य । ध्यान-
 स्थश्चित्तयेद्यथा ॥ ४५ ॥ दिवसरजनीसरैः सारितं पद्मगेहं । समयफलकमेतन्मंदितं चतुर्धात्रयां ॥
 द्रुह हि जयति कश्चिन्मोक्षमद्वैविधेयै—रधिगतमपि चान्ये विच्युतैर्द्वारयंति ॥ ४६ ॥ तदेकाग्रस-
 नोध्याने । पंचेन्द्रियविनिग्रहे ॥ द्रुशुकारो गुरुर्जातो । ममैवमवधारय ॥ ४७ ॥ तथात्रैव पुरे दृष्टा ।
 कंदयंती कुमारिका ॥ तंरुद्रान् वदत्याराव—वेदितश्रवणद्वया ॥ ४८ ॥ ततः सामुंचदेककं । व-
 लयं शब्दशांतये ॥ तथापि तत्कृत्तारावो । नोपशांतो मनागपि ॥ ४९ ॥ ततो द्वे त्रीणि चत्वारि ।
 न च शाभ्यति तद्ध्वनिः ॥ ततो विमुच्य शेषाणि । तदैकैकं धृतं तथा ॥ ५० ॥ शांतः शब्दस्त-
 तस्तस्य । जाता चित्तस्य निर्धुतिः ॥ दृष्ट्वेदं सुखदा तेन । रुचितैकाकिता मम ॥ ५१ ॥ ततोऽहं
 बंधुसंबंधि—मित्रवर्गो विमुच्य च ॥ विचरामि सुखेनैव । सदैकाकी निराकुलः ॥ ५२ ॥ तदेवमे-
 ककृत्वे मे । गुरुर्जाता कुमारिका ॥ तदेवं मम ज्ञो द्रुह । गुरवः षट् प्रजङ्गिरे ॥ ५३ ॥ स्वस्य-
 स्तु सांप्रतं तुभ्यं । स्वस्थानं समलंक्नुह ॥ द्रुत्युक्त्वा सोऽपि संप्राप । स्थानं सर्वदं तदा हुतं ॥ ५४ ॥
 सांप्रतमाशापिशाचिकाया जयोपायं, तज्जये च सुखमुपदर्शयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—आशापिकाचिका नित्यं । देहस्था दुःखदायिनी ॥ संतोषवरसंत्रेण । स सुखी येन नाशिता ॥ १ ॥ व्याख्या—आशापिकाचिका बांजाव्यंतरी नित्यं सर्वदा देहस्था शरीरस्था दुःखदायिन्यशर्मपदा संतोषवरसंत्रेण निःस्पृहतापरमसंत्रेणासावनिर्दिष्टनामा सुखी शर्मवान् येन केनचिन्नाशिता देहाद् दूरीकृता ॥ १ ॥ असंतुष्टो हि जंतुर्नैवभ्रमणे डःखितो ज्वनीति दर्शयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—चिंताचक्रसमारूढो । योगदंडसमाहृतः ॥ कर्माष्टककुलात्तेन । ब्राम्यते यत्र नरः ॥ १ ॥ व्याख्या—चिंताचक्रसमारूढो विकल्पमात्सर्यांगारूढो योगदंडसमाहृतो मनोवाक्राय-लकुटाहतः कर्माष्टककुलात्तेन ज्ञानावरणीयादिकर्माष्टककुंजकारेण भाभ्यते ब्रमणशीलः क्रियते य-द्वत्कुंजवन्नरो मानवोऽसंतुष्ट इति गम्यते ॥ १ ॥ ननु बांजासन्नावेऽपि जनः सुखी नविव्यति, को-त्र विरोधः ? इत्याशंकापनोदाय श्लोकद्वयमाह—

॥ मूलम् ॥—आतपज्ञाययोर्धृद—सहावस्थानलक्षणः ॥ विरोधस्तद्दत्तापि । विज्ञेयः सुख-बांजयोः ॥ १ ॥ बांजा चेन्न सुखं जंतो—स्तद्धिना शर्म संततं ॥ न भूतानि न ज्ञावीनि । सुखानि सह बांजया ॥ २ ॥ व्याख्या—आतपस्त्रापश्रवाया चातपाज्ञावज्ञाविनी, तयोर्धद्वयथा सहवस्थानल-

कृष्णः समवस्थितिस्वरूपो विशेषो विपर्यस्तदा तद्वत्तथात्वापि प्रस्तुते विज्ञेयो वेदितव्यः सुखवाङ्मयोः शर्महयोः ॥ १ ॥ एतदेव दर्शयति—वाङ्मा स्पृहा चेद्यदि न मुखं नैव शर्म जतोर्द्धिनः, तद्विना वाङ्माविरहे शर्म सातं संततमविज्ञेदं, एतदेव निगमयति—न यृतानि न जातानि, न ज्ञावीति न ज्ञाविष्यति, जपलक्षणत्वान्न ज्ञवंति च सुखानि सातानि सार्धं वाङ्मया स्पृहया. ॥ २ ॥ सांप्रतं संतोषफलमुपदर्शयन् संतोषाधिकारमुपसंहरन्नाह—

॥ मूलम् ॥—संतोषसुखशय्यायां । सद्दिवेकपटावृताः ॥ स्वपंति ये महात्मानः । शेरते ते निराकुलाः ॥ १ ॥ व्याख्या—संतोषसुखशय्यायां निरीहतामृदुपर्शके सद्दिवेकपटावृता निर्मलबोधपटावृता निर्मलबोधपटावगुंतिताः स्वपंति स्वापं विदधति ये केचन महात्मानो महापुरुषाः शेरते स्वपंति ते नरा निराकुला निरौत्सुक्या द्यति. ॥ १ ॥ तदेवंविधविधामलणुकलापज्जाज्ञो ज्ञवंति संतोषकारिणो जनाः, ये सर्वत्रैवासंतुष्टचेतसो ज्ञवंति ते परद्रव्यार्थिनः संतो व्यापादयंति प्राणिनः, वदंति मुषावादं. रचयंति कूटकपटानि, वंचयंति मितसंमज्जानि, दुह्यंति निरंतरं स्नेहपरानपि निजकः गुरुजनबंधुसंबन्धिनः, श्यारंजयंति महारंजान्, मुषणंति परद्रव्याणि, कुर्वंति न्यान्नापहरं. लोपयंति

धर्मव्यवहारं, न गणयंति कुलाचारं, घातयंति भ्रामनभरदीनि, विदुषंति मार्गेषु चरिडविणसंभार-
संभृताननेकसार्थिन, कुर्वति निःकरणाः संतो ब्रूणहत्यां गोहत्यां ब्रह्महत्यां स्त्रीहत्यां च, किं बहुना?
यदेकांतेन लोकेद्वयविरुद्धं संकलबुधजननिंदितं सर्वथा विवेकिनामतिदुष्करं निस्त्रिंशं निर्दुषं, नि-
स्त्रयं निर्मर्यादं पातकानामपि महापापं स कर्ता. यत श्रुतमात्रमपि लोमोर्धर्षकारकं तदपि कुर्वति,
किमद्वाऽसंतुष्टचित्तानां चेष्टितं कथ्यते—ये परद्रव्यं जिहृक्षवः कानि कानि कूटकपटानि न रचयं-
ति? यथा ताराचंद्रसत्कं यानपात्रं चरिडविणजातसंभृतं समप्राप्तमाकर्ण्य लोभनंदादिभिः पुरंदर-
वास्त्वैरनेकानि कूटकपटानि कर्तुमारब्धानि, तथापि नार्थसिद्धिः संजातेनि ताराचंद्रस्य पौनाधि-
पतेरुत्कटपुण्यशुक्त्वात्, कश्चानकं चात्र—

बभूव विश्वविख्यातं । पुरं तारापुराजिधं ॥ कैलासपर्वताकारं । तुंगप्राकारवेष्टितं ॥ १ ॥ तत्रा-
दावह्नियां धाम । ताराचंद्राब्जिधो वणिक् ॥ ख्यातकीर्तिर्जने मान्यः । सुहृदानंदकारकः ॥ २ ॥ ता-
रप्रज्ञा प्रिया तस्य । विनयादिगुणान्विता ॥ प्रेमस्थानं परं चारु—शीलालंकारशास्त्रिणी ॥ ३ ॥
अर्थार्थिना महापोत—स्वाराचंद्रेण चान्यदा ॥ महार्थ्यचरिजांडानां । भृतोऽन्यद्वीपयाचिना ॥ ४ ॥

कृता सर्वाणि सामग्री । सज्जीवृताश्च धीवराः ॥ समाख्याश्च निःशेषा । वणिजः सुजटास्तथा
 ॥ ५ ॥ अथाशेषं निजं लोकं । सभ्यकसंभाष्य सादरं ॥ विसुष्टवांश्च सन्मान्य । तांबूलादिचिरंज-
 सा ॥ ६ ॥ अनेकजटसंयुक्तः । शुज्जातंकारधारकः ॥ भूरिद्वय्यप्रदानेन । पूरितार्थिमनोरथाः ॥ ७ ॥
 गत्वा पोते समाख्या । बंदिगीतयशास्ततः ॥ हेतयाद्वतसत्तूर्य—शब्दैरापूरितांबरः ॥ ८ ॥ कृतपू-
 जोपचारश्च । योगाङ्गिगीतमंगलः ॥ कृतकोलाहलो लोकै—र्यथास्थानस्थितप्रजः ॥ ९ ॥ नृनल-
 न्मुखश्चारु—चामरैरुपवीजितः ॥ जत्किमनंगरो मुक्त—पोतः पूर्णमनोरथाः ॥ १० ॥ शीघ्रं गंतुं प्र-
 वृत्तोऽसौ । पृष्टतः पवनेरितिः ॥ एष याति गतो दूरं । दृश्यते नैव लोचनैः ॥ ११ ॥ पंचङ्गिः कुल-
 कं ॥ इत्युत्तवा बलितो लोको । गतो निजनिजे गृहे ॥ पोतोऽपि बायुवेगेन । द्वांघ्रित्वा लघुसा-
 गरं ॥ १२ ॥ रत्नमेखलनमानं । द्वीपं प्राप्तस्ततो धृतः ॥ पोतादुत्तार्य ज्ञानानि । श्रेष्ठिना राश्याः
 कृताः ॥ १३ ॥ युग्मं ॥ यथास्थानं स्थितो लोकः । श्रेष्ठी जानो निराकुलः ॥ भुक्तेऽपि ते निरा-
 बाधे । जाते पोतजनेऽखिले ॥ १४ ॥ पुरंदरपुरावासी । लोचनंदिरिति श्रुतः ॥ वणिक् च नाम-
 तः श्रेष्ठी । कर्मतः पापकर्मकृत् ॥ १५ ॥ अत्रैव च पुरे मंत्री । काणो मायानिकेतनं ॥ वसतिस्स

दुराचरो । लोभसागरसंज्ञितः ॥ १६ ॥ परद्रव्यापहारेहः । सदा संक्लिष्टमानसः ॥ तवास्ते चर्मका-
 रोऽपि । मायामय इति स्मृतः ॥ १७ ॥ तथान्यो लोकविद्यमानो । मान्यो विप्रगुणान्वितः ॥ आ-
 दित्यमंदिरे तव । द्विजो विगतलोचनः ॥ १८ ॥ अविद्यमाननेत्रोऽपि । त्रिलोचन इति स्मृतः ॥
 होशवलेन लोकानां । दत्तादेशो विचक्षणः ॥ १९ ॥ अथ बोहिस्थमायातं । चरिजाडिसमाकुलं ॥
 श्रुत्वानेकजनाकीर्णं । ताराबंधं च तत्पदं ॥ २० ॥ लोभनंदिर्गो रात्रौ । तदंते वंचनेहया ॥ कु-
 तोचितोपचारश्च । निषण्णो दर्शितासने ॥ २१ ॥ कुशलं ते शरीरस्य । पृष्टोऽसौ लोभनंदिना ॥
 पूर्वाज्ञाप्यमिदं चैव । सुलभं सज्जने जने ॥ २२ ॥ किं ज्ञानं वा कियद्वापि । पृह्यतो मम कथ्य-
 तां ॥ तेनापि कथितं सर्वं । प्रायः प्रांजलचेतसा ॥ २३ ॥ शिरो विधूय तेनापि । सखेदमिव ज-
 ह्मिपतं ॥ प्रयास एव ते जातः । कुत्रांडानयनादिह ॥ २४ ॥ यस्मादेतस्य नास्त्यव । ग्राहकः की-
 ऽपि सर्वथा ॥ परं तथापि गुह्यामि । कीर्तिभंगजयादहं ॥ २५ ॥ दास्यामि प्रस्थकं रवेकं । तुभ्यं
 वांजितवस्तुनः ॥ प्रतिपन्नमनेनापि । सत्यंकारश्च दौकितः ॥ २६ ॥ साक्षिणो विहिता लोका । ज्ञां-
 नं दृष्ट्याहतं कृतं ॥ आगतः स्वग्रहे श्रेष्ठी । प्रमोदभरनिर्जरः ॥ २७ ॥ अहो मे धन्यता येन ।

परश्वीः स्ववशे कृता ॥ द्वितीययामे यासिन्या । मंत्री लोत्रपररायणः ॥ ३७ ॥ ताराचंद्रांतिकं प्राप्सो
 । निषण्णो बृहदासने ॥ जणितो मंत्रिणा श्रेष्ठिं—स्ताराचंद्र निरभ्यतां ॥ ३७ ॥ एकदा दंडितो रा
 डा । कारागारे प्रवेक्षितः ॥ कथंचिदंतरं लब्ध्वा । नष्टोऽहं जीवितशया ॥ ३० ॥ मुच्यमानो म
 या दृष्टः । पीतः पुण्यैः पुराकृतैः ॥ तेनोत्तीर्षि ङुतं प्रासः । पुरे तारापुरात्रिधे ॥ ३१ ॥ तत्रापि मं
 दिरे गत्वा । तावकीने चिरं स्थितः ॥ अन्वयादा जणितं राडा । लक्षे दत्ते न ते जयं ॥ ३२ ॥ म
 यापि त्वरिपितुः पार्था—द्वक्तो निजकरे कृतः ॥ लोकाध्यक्षं मया मुक्तं । ग्रहणे दक्षिणेक्षणं ॥ ३३ ॥
 लक्षं लात्वा समायात—सं दत्त्वा तोषितो नृपः ॥ नृपोऽपि स्वं पदं लब्धं । ते दरासते च मोच
 काः ॥ ३४ ॥ अथ त्वं पुनरायातो । मम पुण्यैः प्रणोदितः ॥ लात्वा लक्षं स्वकं जड । देहि मे
 दक्षिणेक्षणं ॥ ३५ ॥ दत्ते च लोचने मह्यं । कर्तव्यो ज्ञादविक्रयः ॥ आहारं व्यवहारे च । न
 लज्जा गुणकारिणी ॥ ३६ ॥

एवमुक्त्वा गतो मंत्री । विषण्णः पीतनायकः ॥ चिंताचक्रसमारूढः । किंकर्तव्यसमाकुलः ॥
 ॥ ३७ ॥ खिन्नोऽदीनमनाः श्रान्तः । शून्यचेताः परित्रमन् ॥ जपानसंधनाहेतो—श्रमकाराणो ग

तः ॥ ३८ ॥ दृष्टो मायामये नैष । चर्मकारेण लो जिना ॥ नीतः सगौरवं गेहे । निषण्णो वरविष्टरे
 ॥ ३९ ॥ पृष्ठश्च केन कार्येण । यूयमत्र समागताः ॥ श्रेष्ठ्याह वर्धसंथान—हेतवे वयमागताः ॥
 ॥ ४० ॥ चर्मकारः पुनः प्राह । किं मे दास्यथ वेतनं ॥ श्रेष्ठ्याह किं विचारेण । कुरु कर्म नि-
 राकुलः ॥ ४१ ॥ तोषवंतं करिष्यामि । भवंतं द्युरिदानतः ॥ वर्धसंथानतस्तेनो—गानहौ प्रगुणीक-
 तौ ॥ ४२ ॥ वेतने ककिकणी दत्ता । न तुष्टश्चर्मकर्मकृत् ॥ रूपकार्धं ततो द्रुमम् । एवं यावहृतं ग-
 तः ॥ ४३ ॥ सहस्रलक्षकोटीणि—स्तेन तोषमाहता ॥ जणितश्चर्मकारेण । श्रेष्ठिन् संस्मर जट्टि-
 तं ॥ ४४ ॥ तव पोतगते द्रव्ये । निःशेषे मम मंदिरे ॥ प्रविष्टे यदि मे तुष्टिः । संतुष्टिर्नान्यथा-
 मम ॥ ४५ ॥ ममाधीनं धनं सर्वं । जवान् कर्मकरो मम ॥ न दातव्यं न लोक्तव्यं । रक्षणीयं प्र-
 यत्नतः ॥ ४६ ॥ एवमुक्त्वा गतो गेहे । चर्मकारः प्रमोदभूत ॥ ताराचंद्रो निजं स्थानं । भान्न श्रां-
 तः शनैः शनैः ॥ ४७ ॥ दृष्टो मदनमंजर्या । वैश्यया वरवेषया ॥ निरूपितश्चिरं कादां । साञ्जि-
 लाषेण चक्षुषा ॥ ४८ ॥ दास्या स्वग्रहमानीतो । ततो मकरदंष्ट्रया ॥ स्थापितो लोजितो दत्त-
 तांबूलः सविलेपनं ॥ ४९ ॥ नक्तं मदनमंजर्या । सह सुसोऽनुरक्तया ॥ प्रजाते कश्चित्तं सर्वं । कु-

द्विन्या तस्य हृष्ट्या ॥ ५० ॥ यथैषा मे प्रिया पुत्री । नाम्ना मदनमंजरी ॥ पुरुषद्वेषिणी ब्रूत्वा ।
 बभ्रुव त्वयि तोषिणी ॥ ५१ ॥ तदिमां जवते दत्त्वा । संजाताहं निराकुट्या ॥ सुस्थितं जायते चे-
 तो । योग्ययोगेन देहिनां ॥ ५२ ॥ जक्ता च सा यथा वत्से । त्वया भाव्यं विनीतया ॥ विनयो
 हि कारणं येन । सर्वदा सर्वसंपदां ॥ ५३ ॥ एवं च वसतस्तत्र । व्रत्रजुर्ध्वरिवासराः ॥ स्वनीश्वरये-
 व सौधर्मं । सततं हृष्टचेतसः ॥ ५४ ॥ ज्ञान्यदा च तया पृष्टः । कस्त्वं कस्मादिहागतः ॥ ततस्तस्यै
 स्ववृत्तांतः । सर्वस्तेन निवेदितः ॥ ५५ ॥ तयोक्तं विषदेषा ते । परं खेदो न संगतः ॥ ज्ञापदः
 संपदश्चैव । समीपस्थाः शरीरिणां ॥ ५६ ॥ एवमुक्त्वा गता तूर्णं । कुट्टिनी ज्ञानुमंदिरे ॥ ततस्त्रि-
 लोचनं जहृं । प्रणभ्योवाच सा यथा ॥ ५७ ॥ समयोऽस्ति न वा विप्र । पृष्टव्यं मम किंचन ॥ स
 प्राह समयो दत्त—शर्मकृत्श्रेष्ठिभंविणां ॥ ५८ ॥ एवं विज्ञाप सा सर्वं । कुट्टिनी स्वगृहे गता ॥
 जामाता जणितो वत्स । स्वदपं हि व्यसनं तव ॥ ५९ ॥ यामिन्याः प्रथमे यामे । व्यतीते रवि-
 मंदिरे ॥ प्रहन्तीत्य तिष्ठ त्वं । श्रुएवन् श्रेष्ठ्यादिजट्पतं ॥ ६० ॥ तेनापि च कृतं सर्वं । यथादि-
 हं तथैव तत् ॥ ततः श्रेष्ठी समायातो । यामिन्याः प्रहरे गते ॥ ६१ ॥ तत्रेणाजाणि कर्णते ।

लोचनंदिः समागतः ॥ प्रवेशय डुतं वत्स । क्षारक्षापरो जव ॥ ६५ ॥ प्रविश्य श्रेष्ठिना ज्ञानु—
 र्ग्राभ्याथश्च वंदितः ॥ व्याख्याय पूर्ववृत्तान्तं । श्रेष्ठिनेदं प्रजल्पितं ॥ ६३ ॥ निरूपय निजां होरां ।
 निर्वाहो ज्ञविता न वा ॥ निरूप्य भणितं तेन । जद्र होरा न जद्रिका ॥ ६४ ॥ यदि वक्ष्यसौ
 देहि । ये मशकास्थिप्रस्थकं ॥ उत्तरानित्यपूतानां । खंदिनानामुद्वेष्ये ॥ ६५ ॥ तदा ते संकटं
 मन्ये । सौनमेवात्र सुंदरं ॥ श्रेष्ठी प्राह किमीदृक्षा । बुद्धिस्तस्य ज्ञविष्यति ॥ ६६ ॥ द्रयुक्तवाथ
 गतः श्रेष्ठी । ततो मंत्री समागतः ॥ ज्ञात्रेणार्वेदितः सोऽपि । प्रविष्टो ज्ञानुसंदिरे ॥ ६७ ॥ ज्ञानु
 मंतं नमस्कृत्य । ततो जद्रुस्त्रिलोचनः ॥ ततश्चाज्ञाणि तेनैव—माशीर्वाद्पुरस्सरं ॥ ६८ ॥—नंद
 मंविन् धनवान् जव ? तुषसाद् ततो मंत्री । लब्धाशीः शुद्धव्रतस्त्रे ॥ कश्चित्तश्च स्ववृत्तान्तो । यो क-
 तो वणिजा सह ॥ ६९ ॥ शुष्मत्पादप्रसादेन । कट्याणं समुपस्थितं ॥ निरूपय निजां होरां । चि
 त्तनिर्वृत्तिहेतवे ॥ ७० ॥ विज्ञाव्य ज्ञाणितं तेन । सखेदेन द्विजन्मना ॥ ज्ञपूर्वं यदि कट्याणं ।
 मंत्रिन् होरा न सुंदरा ॥ ७१ ॥ तेनोचे त्वत्प्रसादेन । सर्वं सुखं ज्ञविष्यति ॥ द्रयुक्तवा च गतो
 मंत्री । चर्मकारः समागतः ॥ ७२ ॥ ज्ञात्रेण ज्ञाणितः सोऽपि । प्रविष्टो रविमंदिरे ॥ दूरस्थेन ततो

ज्ञानुः । शिरोनमनपूर्वकं ॥ ७३ ॥ जपाध्यायोऽपि तेनैव । क्रमेणानेन वंदितः ॥ विप्रः प्रीवाच
 नो जड । किमागमनकारणं ॥ ७४ ॥ युभं ॥ सोऽवग् मयि कृपां कृवा । श्रूयतां कथयाभ्यहं ॥
 मया स्वबुद्धियोगेन । वचनहृदयनात्तथा ॥ ७५ ॥ ताराचंडाजिधः श्रेष्ठी । जलितः सांप्रतं किल ॥
 तत्प्रशार्थमहं नूनं । संप्राप्तो युष्मदंतिके ॥ ७६ ॥ युभं ॥ सुप्रसादं मनः कृत्वा । स्वामिव होरां नि-
 रूपय ॥ विज्ञाप्य ज्ञाणितं तेन । रेरे होरा न सुंदरा ॥ ७७ ॥ यदि वक्तव्यसौ श्रेष्ठी । रत्नसारस्य
 नृपतेः ॥ अणुत्रस्य सुतो जात—स्तेन तुष्टो जनोऽखिलः ॥ ७८ ॥ त्वं तु तुष्टोऽथवा नेति । चर्म-
 कार निवेद्य ॥ यदि ब्रूषे न संतुष्ट—स्ततो नृमिपतेर्नयं ॥ ७९ ॥ संतुष्टश्चेह्नं नैव । ज्ञान्यं सं-
 तोष एव हि ॥ तत् श्रुत्वा चर्मकारोऽपि । निरानंदो गतो गृहे ॥ ८० ॥ विप्रस्य निष्टुरैर्वाक्यै—
 र्दूनितो मानसे यतः ॥ वचसोऽनुकृत्वाजुष्टि—रसत्यादपि जायते ॥ ८१ ॥ विवाहमंगलान्पव । प्र-
 तीतानि निदर्शनं ॥ अस्त्वान्यपि लोकानां । जायंते प्रीतिहेतवे ॥ ८२ ॥ अथोक्तो दिनाधीश-
 स्ताम्रचूर्नैर्ववासिरे ॥ जहाय स्वभ्रियाः कर्तुं । समारब्धो जनस्ततः ॥ ८३ ॥ ताराचंडोऽपि वेगेन ।
 निर्गतो रविमंदिरात् ॥ गतो वेश्यागृहे तोषात् । किंचिदुत्फुल्ललोचनः ॥ ८४ ॥ ततोऽसौ रात्रिवृत्तां-

तं । पृष्टो मकरदंष्ट्र्या ॥ तेनापि कथितः सर्वो । यथा दृष्टो यथा श्रुतः ॥ ८५ ॥ स तथा भ्रष्टि-
 तो दद्र । तथा कार्यं त्वयाधुना ॥ यथा श्रुतं द्विजस्यांते । जयो येन प्रजायते ॥ ८६ ॥ एवमु-
 क्त्वा गता वेद्या । पुरतो राजमंदिरे ॥ दृष्टा पृष्टा च भूपेन । किमगमनकारणं ॥ ८७ ॥ तयोक्तं
 देव कार्येण । समयश्चेन्निवेद्यते ॥ अमुज्जाता नरेन्द्रेण । वेद्या वक्तुं प्रचक्रमे ॥ ८८ ॥ हाहा क-
 ष्टं महीनाथ । महत्खेदस्य कारणं ॥ कुजोऽपि वणिजः कोऽपि । पीतेनात्र समागतः ॥ ८९ ॥ श्रे-
 ष्ठिना मंत्रिणा चैवं । तथा चर्मकरेण च ॥ त्रिनापि कारणं नाथ । निर्नाथि इव खेद्यते ॥ ९० ॥
 द्वीपस्य नगरस्यास्य । तवापि च महीपते ॥ अक्कीर्तिर्महती तेन । स्वामिन विद्वत्पसे मया ॥ ९१ ॥
 श्रुत्वेदं ब्रह्मजालाणि । रेरे नगरद्वक ॥ गत्वा तं वणिजं जाला । शीघ्रमागह्य मत्पुरः ॥ ९२ ॥
 सोऽपि शीघ्रं समादाय । संप्राप्तो नृपतेः पुरः ॥ पुण्यानुजावतस्तस्य । सानुकूलो नृपोऽजनि ॥ ९३ ॥
 नत्वा नृपं निषण्णोऽसौ । सानंदं वीह्य ब्रह्मजा ॥ पृष्टस्त्वं कुत्र वास्तव्यः । किमानीतं त्वया वद ॥
 ॥ ९४ ॥ तेनापि कथितं सर्वं । यथावृत्तं महीद्युजे ॥ ततः श्रेष्ठी समाहूतो । ब्रूमिपद्येन सत्वरं ॥
 ॥ ९५ ॥ ज्ञापयतस्तं तथा दृष्ट्वा । जातः सार्शंकमानसः ॥ विनम्य च महीनाथं । निषण्णश्चोचिता-

सने ॥ ७६ ॥ रोषास्त्रितनेत्रेण । साक्षेपं धरणीभृता ॥ ज्ञाणितो ज्ञाणसे किंचि—ज्ञोन्नन्दे नि-
 शामय ॥ ७७ ॥ हे श्रेष्ठिन् श्रेष्ठकर्माणि । कुर्वन् श्रेष्टी निगद्यते ॥ शेषस्तु नामतः श्रेष्टी । ज्ञाण-
 ते न तु कर्मतः ॥ ७८ ॥ किमराजमिदं स्थानं । न्यायो वात्र न लभ्यते ॥ येन सर्वाणि कार्या-
 णि । क्रियंते स्वेहया त्वया ॥ ७९ ॥ विदेशिवाणिजा सार्धं । विवादः केन हेतुना ॥ किं कुकर्म
 कृतं तेन । किंचानेन विनाशितं ॥ १०० ॥ श्रेष्ठ्याह श्रूयतां देव । सावधानेन चेत्तस्मा ॥ ज्ञाति-
 श्रेष्टीं क्रियां कर्तुं—मस्यावासे गता वयं ॥ १ ॥ संज्ञापपूर्वकं पृष्टा । वयमेतेन सांजसं ॥ किमस्ति
 नास्ति वा मित्र । ज्ञांज्ञानामत्र निर्गमः ॥ २ ॥ मयोक्तं दीर्घकालेन । ततो विषादिचेत्तस्मा ॥ श्या-
 मितस्येन संज्ञप्त—मनेनेदं मुहुर्मुहुः ॥ ३ ॥ शीघ्रं निर्गमिहामो । न चिरं स्यास्त्वो वयं ॥ म-
 याप्यागतचित्तेन । ज्ञाणितो ज्ञद्र सांप्रतं ॥ ४ ॥ ज्ञास्युपायः परं मित्र । ज्ञवते यदि रोचते ॥ य-
 किंचिद्भोचते तुभ्यं । प्रतिज्ञां तत्प्रस्थकं ॥ ५ ॥ भूत्वा शीघ्रं प्रयहामि । ततस्ते ज्ञांनिर्गमः ॥
 प्रतिग्रहमनेनापि । सत्यंकारश्च दौकितः ॥ ६ ॥ युभमं ॥ विधृताः साक्षिणो लोका । ज्ञांनं दृष्ट्या-
 हतं कृतं ॥ संव्यवहारमुद्देति । निषिद्धा ज्ञांनविक्रये ॥ ७ ॥ न चौर्यं ज्ञानं नैव । व्यवहारो मया

कृतः ॥ यत्प्रत्यापि निषेधोऽस्ति । वणिधर्मो गतस्तदा ॥ ८ ॥ राजाह संगतं ब्रूते । श्रेष्ठी न्याया-
 नुगं वचः ॥ श्रेष्ठिना लभ्यमेवेदं । यद्ययं मन्यते वणिक् ॥ ९ ॥ ताराचंद्रस्ततो ब्रूते । सत्यं सर्व-
 मिदं नृप ॥ गृह्णात्वयं निजं लब्धं । युष्माकं चरणप्रतः ॥ १० ॥ ददातु प्रस्थकं मह्यं । नव्यानां
 मशकास्थानां ॥ उत्तरशालपूतानां । खंडितानामुदूखले ॥ ११ ॥ ततो दातुमशक्तेन । जजदपे श्रे-
 ष्ठिना वचः ॥ विजितोऽहं महाभाग । जयस्त्वयि व्यवस्थितः ॥ १२ ॥ राजाऽप्यहं मया मुक्तः । स-
 ता सर्वांब साक्षिणी ॥ ततो मंत्री समाहूत—स्तदा सोऽपि समागतः ॥ १३ ॥ विनभ्य च महीना-
 थं । निषसादोचितसने ॥ जणितो ब्रूमिपादेन । मंत्रिन मंत्रो न सुंदरः ॥ १४ ॥ विवादः केन
 कार्येण । संजातो वणिजा सह ॥ साधयागतमत्रेण । किंचानेन विनाशितं ॥ १५ ॥ व्यवहारनि-
 रोधोऽपि । सहसैव कथं कृतः ॥ कश्चितं किं न नः कार्यं । स्वहंद द्रव लक्ष्यसे ॥ १६ ॥ मंत्र्याह
 श्रुयतां देव । सावधानेन चेतसा ॥ एकदाहं हताशेन । विधिनाष्टं विदंबितः ॥ १७ ॥ द्रुतो नी-
 तः समाह्वय । पुरे तारापुरेऽन्यदा ॥ द्यस्य पित्रा समं तत्र । जातं मे सख्यमुत्तमं ॥ १८ ॥ द्य-
 न्यदा याचितो लक्ष्मो । दत्तस्तेनापि सौजसा ॥ तस्मै ब्रह्मणके दत्तं । दक्षिणाङ्कि निजं मया ॥

॥ १९ ॥ वयमत्र समायाताः । संहतः सोऽपि वेधसा ॥ एषोऽप्यत्रागतो दृष्टः । सांप्रतं ज्ञप्तिर्लो म-
या ॥ २० ॥ दत्त्वा लक्ष्मं जनाध्यक्षं । गृहेऽहं दक्षिणेक्षणं ॥ व्यापारोऽयं महाराज । संमतो व्यव-
हारिणां ॥ २१ ॥ राज्ञोक्तं शोभनं वक्ति । मंत्री नीतिविचक्षणः ॥ तदहो मंत्रिणो दोषो । विद्य-
ते नात्र कर्मणि ॥ २२ ॥

ताराचंद्रस्ततः प्राह । सत्यमेतन्न संशयः ॥ व्यवहारवित्तोपो हि । परिणामे न सुंदरः ॥ २३ ॥
संति प्रवृत्तलोकानि—लक्ष्मणि ग्रहणे मम ॥ तन्मध्यमिदितं नैव । लप्स्यते तव लोचनं ॥ २४ ॥
तदर्पयाद्वि मे वामं । तत्तुद्वयं वीक्ष्य येन ते ॥ ज्ञानीय च जनाध्यक्षं । दीयते दक्षिणेक्षणं ॥ २५ ॥
ततः संजातस्वेदेन । चिंतितं काणमंत्रिणा ॥ अहो मे मूर्खता येन । दीर्घं दृष्टं न चेत्तस्मा ॥ २६ ॥
अथ संकटमायातं । लोकनीतिरियं पुनः ॥ सर्वनाशे समुत्पन्ने । ह्यर्धं त्यजति पंक्तिः ॥ २७ ॥ नि-
र्जितोऽहं महाजग । बुद्धिस्ते भद्र जद्विका ॥ राजाध्यक्षं मया मुक्तो । व्यवहारं निजं कुरु ॥ २८ ॥
चर्मकारः समानीतो । ज्ञयन्तीतमना नरैः ॥ ब्रुहि रे वणिज्जानस्य । व्यापारः किं निवारितः ॥ २९ ॥
तेनापि कथितं सर्वं । यत्कृतं यच्च भाषितं ॥ सन्न्यैरज्ञाणि निर्दोष—श्चर्मकारोऽपि लक्ष्यते ॥ ३० ॥

ताराचंडोऽयुवाचेदं । मायामय निशामय ॥ यच्च लोकात्मयाश्वावि । वचो विस्मयकारकं ॥ ३१ ॥
 रत्नसारनरेन्द्रस्य । निष्पुत्रस्य सुतोऽजनि ॥ तेन तुष्टो जनः सर्व—स्त्वं तुष्टः किं न कथ्यतां । ३२ ।
 स ग्राह सुतरां तुष्ट—स्तरिं ग्राहि निजे गृहे ॥ न ते किंचिच्च दातव्यं । परितोषो हि वेतनं ॥
 ॥ ३३ ॥ ताराचंडो नरेन्द्रस्य । प्रणभ्य पदपंकजं ॥ पाशवयविनिर्मुक्तो । व्यवहारपरोऽजनि ॥ ३४ ॥
 स्वल्पेनापि च कात्वेन । विक्रीतं वणिजा निजं ॥ द्रांभं च श्रुत्याल्लोऽपि । लब्धः पुण्यानुजाव-
 तः ॥ ३५ ॥ पृष्टो राजा भूतो पीतः । प्रतिद्रांढेन सर्वतः ॥ गत्वा मकरदंष्ट्रापि । पृष्टा गमनहेतवे
 ॥ ३६ ॥ रुद्रशब्दं रुदंती सा । लोचने गलदश्रुणी ॥ विधत्ती वषट्कार्वा । यथेयं मम पुत्रिका
 ॥ ३७ ॥ प्राणेभ्योऽपि प्रिया वत्स । दत्ता मदनमंजरी ॥ व्याकुष्टयुवभृंगौषा । ह्याप्तद्वोरिव मंजरी ॥
 ॥ ३८ ॥ द्रष्टेण भवता द्राव्यं । द्रष्टिका सा विशेषतः ॥ प्रतिक्रयेऽनुकृता ये । स्वल्पारते सजा-
 ना जनाः ॥ ३९ ॥ मयि स्नेहो न मोक्तव्य—स्तराचंद्र सदा त्वया ॥ यत्प्रतिपन्ननिर्वाहं । कुर्वते
 विश्रुता जनाः ॥ ४० ॥ उक्तं च—बहुवद्वहैवि कथ—विपिण्वि अन्नन्नवरगोवि ॥ जंमि मणो
 निथत्तद् । सो नेहो परिचज सेसो ॥ ४१ ॥ ताराचंद्र चिरं जीव । यावच्चंद्रदिवाकरौ ॥ स्मर्तव्याहं

सदाकाशं । वरसे मदनमंजरी ॥ ४२ ॥ द्रुमुके दंपती पोते । समारूढौ जनाकुले ॥ पीतोऽपि गं-
 तुमारब्धो । गरुमानिव वेगतः ॥ ४३ ॥ स्तोकैरेव दिनेस्तूर्णै । पूर्वपुण्यानुभावतः ॥ प्राप्नो जल-
 निधेस्तीरे । पुरे तारापुरास्त्रिधे ॥ ४४ ॥ नानाक्याणकाकीर्णै । श्रुत्वा तं पीतमाणतं ॥ ध्यानंदि-
 तो नराधीशो । नागरीको जनस्तथा ॥ ४५ ॥ ततस्तीरे धृतः पीतो । लंबिता नंगरा हुतं ॥ ल-
 तीर्णश्च ततः पीता—ताराचंद्रो जटान्वितः ॥ ४६ ॥ ततः पणंगनावुंदैः । सानंदैः कृतमंगलः ॥
 ध्यनेकैर्बादिवुंदैश्च । स्तूयमानगुणोत्करः ॥ ४७ ॥ मानयन्मान्यलोकोधं । नमनीयाद्भ्रमभ्रसौ ॥ सं-
 ज्ञाषयंश्च संज्ञाध्यात् । दानं ददत्तदर्शिनानां ॥ ४८ ॥ संप्राप्तो निजगेहं च । बह्वंबुधरतोरणं ॥ निज-
 स्य बंधुवर्गस्य । सोत्कंटो मिमित्ते स च ॥ ४९ ॥ त्रिदिविशेषकं ॥ पुष्पतांबूलवस्त्राद्यैः । सन्मा-
 नितो निजो जनः ॥ गतश्च निजके स्थाने । ताराचंद्रविसर्जितः ॥ ५० ॥ कृत्वा स्नानादिकं कृत्यं
 । ताराचंद्रोऽपि सत्वरं ॥ गृहीत्वा प्राभुतं प्राज्यं । जगाम नृपमंदिरं ॥ ५१ ॥ दृष्टो राजा ततस्त्वस्मै
 । दौकितं प्राभुतं तथा ॥ प्रोक्तश्च निजवृत्तांतः । स्वपोतगमनादिकः ॥ ५२ ॥ लञ्चुक्कश्च कृतो
 राज्ञा । ततो वेदाकुले गतः ॥ उत्सारितं ततो ज्ञानं । नीतं च निजमंदिरे ॥ ५३ ॥ सर्वस्यापि

स्वलोकस्य । दातव्यं च ददौ मुदा ॥ ततोऽसौ बुभुजे जोगान् । प्रमोदन्नरनिर्भरः ॥ ९४ ॥ सार्धं
निजकन्याभ्यां । पूर्णाखिलमनोरथः ॥ धर्मध्यानरतो निरयं । संतोषैकमनाः खलु ॥ ९५ ॥ वि-
ज्ञायदमसंतोषः । सर्वदा त्यज्यतां जनाः ॥ विधीयतां च संतोषः । सर्वकल्याणकारकः ॥ ९६ ॥
इति संतोषाधिकारे ताराचंद्राजिथश्रेष्ठिकथा परिसमाप्ता ॥ इति पंचमोऽधिकारः समाप्तः ॥

अथ संसाराधिकारः षष्ठः प्रारभ्यते, अस्य चायमजिसंबंधः—पूर्वं संतोषवतां प्रशंसा कृता, सं-
तोषत्वं च संसारासारताज्ञानात् एव जायते, इत्यतः संसारासारतात्र प्रोच्यते, इत्यनेन संबंधोऽयं
व्याख्यायते, तत्रैते श्लोकाः—

॥ मूलम् ॥—यौवनं जग्वाघातं । रूपं रोगैरजिहृतं ॥ जीवितं यमराजस्य । वशवर्ति क
सारता ॥ १ ॥ पर्वता अपि शीर्यते । शुष्यति च जलाशयाः ॥ यव तवान्यवस्तूनां । सारता कुत्र
कल्पते ॥ २ ॥ एवं सांसारिकाः सर्वे । ज्ञावा वैरस्य हेतवः ॥ रंज्रास्तंजोपमाः प्रायो । निस्साराः
क्षणान्मुगः ॥ ३ ॥ जीवेनानंतशः क्षुप्ते । चतुर्गतिगतागतैः ॥ तथाप्यलब्धपर्धते । ह्यनादौ जव-
सागरे ॥ ४ ॥ अलब्धांतःपरिपंदे । दुःखश्चापदसंकुले ॥ व्याधिनमजरामृत्यु—वास्विराज्यंकरे ॥

॥ ५ ॥ प्रमादमदिरामुदो । विचेता नष्टसजतिः ॥ कः प्राप्ती पतितो नाव । व्यूढो विषयवीचिन्धिः
 ॥ ६ ॥ त्रिन्निर्विशेषकं ॥ नानायोनिसमाकीर्णं । जीवः कर्मविनिर्मितां ॥ त्रैलोक्यपरंगे नश्य—रू-
 तेऽनेकस्वरूपतां ॥ ७ ॥ क्वचिन्नारकज्ञावेन । क्वचित्तिर्यग्भयोनिकः ॥ क्वचिच्च जायते मर्त्या । दिवि
 देवः कदाचन ॥ ८ ॥ क्वचिद्भ्रजा क्वचिद्रंकः । क्वचिद्दुःखी क्वचित्सुखी ॥ क्वचिन्निद्यः क्वचिद्वंद्यः ।
 क्वचिद् ज्ञानी क्वचिज्जनः ॥ ९ ॥ सुरूपः सुजगः क्वपि । कुरूपो दुर्जगः क्वचित् ॥ क्वचिद् द्वेष्यः
 प्रियः क्वपि । जीवो जगति जायते ॥ १० ॥ प्रियाप्रयोजने केचि—त्केचिच्चापत्यचितया ॥ नी-
 रोगताकृते केचित् । केचिच्छनजिगीषया ॥ ११ ॥ खिद्यंते सर्वदा जीवा । व्यसंपूर्णमनोरथाः ॥ रा-
 गद्वेषप्रद्व्यस्ता । विवदंतः परस्परं ॥ १२ ॥ शुक्रशोणितसंद्रते । ससथातुमदाश्रये ॥ त्वल्मातप्रावृ-
 ते पुंसां । काये का रमणीयता ॥ १३ ॥ रमणी या रमणीया । निगद्यते काममोहितमनोभिः ॥
 तस्या व्यपि निस्सरं । शरीरकं पूतिमद्यगंधि ॥ १४ ॥ संसारसारता येषा—मेषा नो मनसि स्थि-
 ता ॥ ब्रमंति ते सदा ब्रस्ता । द्यवारण्ये मृगा यथा ॥ १५ ॥ जनयित्री जनी यत्र । जनी च ज-
 निका ज्ञवेत् ॥ कुबेरदत्तया दत्तो । दृष्टांतोऽत्र जिनागमे ॥ १६ ॥ संसारसारतामेनां । विभाव्य

निजमानसे ॥ ते धन्या येऽत्र संसारे । कुर्वते न रतिं जनाः ॥ १९ ॥

व्याख्या—इति श्लोका द्वादश प्रायः पाठसिद्धा एव, तथापि किञ्चिद्व्याख्यायते—तत्र यौ-
वनं जग्याघातमिति तरुणत्वं वृद्धत्वंन क्रोनीकृतं, रूपं रोगैश्चिद्भुतमिति सुभगं, जीवितं यमराजस्य
वशवर्तित्यायुष्कं मृत्योरशयत्तं, अतः कारणत्क सारता. न कुवापीत्यर्थः. पर्वता अपि शीर्षते इति
श्लोकः सुभगः, एवं सांसारिकाः सर्वे जावाः, इत्येवममुना प्रकारेण सांसारिकाः संसारोद्भवाः सर्वे
समस्ता जावाः पदार्था वैस्यहेतव इति विरसताकारणं, रंभास्तंजोपमा इति कदवीस्तंजसदृशाः प्रा-
यो निःसारा इति, प्रायेण साररहिताः, कृणभंगुरा इति कृणविनश्रवाः. जीवेनानंतशः कुष्णे इत्या-
दिश्लोकस्यः, तत्र कः प्राणी पतितो नावगृहो विषयवीचिञ्जिरिति संबंधः. जीवेन जंतुनानंतशोऽ-
नंतवाराः कुष्णे व्यासे, चतुर्गतिजातगर्तेरिति नारकतिर्यगशमखकृणे गतिचतुष्टये गमनागमनैः. त-
थापि तेनापि प्रकारेणानंतकृत्वः प्रवित्रमण्डकृणेनाप्राप्तावसानेऽनादावादिरहिते जवसागरे संसार-
सागरेऽलब्धान्तःपरिस्पंदेऽप्राप्तमध्यविजागे. दुःखथापदसंकुत्रेऽशर्मदुष्टजलचरजीवाकुत्रे, व्याधिजन्म-
जरामृत्युवारिवारमयंकरे इति व्याधिजन्मजरामृत्यव एव वारिवारो जलवानस्तेन जयंकरे जयानके,

प्रमादमदिसामूह इति प्रमाद एव मदिसा सुरा तथा मूढो विगतकृत्याकृत्यविवेको, विचेता नष्टचित्तं; नष्टसन्तर्नष्टसन्मार्गः, कः प्राणी पतितो नात्र संसारे ? व्यूढः प्रेरितो विषयवीचिन्निः शब्दादिविषयकज्ञोद्वैः ? अप्यपि तु सर्वोऽपीत्यर्थः. तथा नानायोनिसमाकीर्णोऽनेकजीवोत्पत्तिस्थानाकृत्ये जीवः प्राणी कर्मनिष्पादितां त्रैलोक्यरंगे त्रिभुवनरंगश्रुमौ, रंगश्च नर्तनस्थानं, नटवन्नट इव धत्ते धारयत्यनेकरूपतां नानाप्रकाररूपतामिति. एतदेव व्यनक्ति, कचिन्नारकजावेनेत्यादिश्लोकास्त्रयः सुगमा एव. किंच संसारवर्तिनो जीवाः सर्वदा दुःखिता एवेति दर्शयन्नाह—प्रियाप्रयोजने केचिदित्यादिश्लोकास्त्रयः सुगमा एव. तथा शरीरेषु सारताबुद्धिं निरस्यन्नाह—शुक्रशोणितसंघत इत्यादि, शुक्रं पितुः संबंधिरेतः, शोणितं मातुः संबंधि रक्तं, तार्यां संभूते निषण्णे मसथातुमदाश्रये त्वग्रक्तमांसमेदास्थिमज्जाशुक्रदक्षणमदस्थाने त्वद्धमत्रावृते लविमावाहादिते पुंसां पुरुषाणां कार्ये शरीरे का ? न काचिदित्यर्थः, रमणीयता रम्यत्वमिति. तथा रमणीया रम्या रमणी कामिनी या यका निगद्यत उच्यते काममोहितमानसैस्तस्या अपि चारुत्वेनास्त्रिमतया अपि रमण्या निःसारं साररहितं पूतिमद्यगंधि कुत्सितमद्युकं. अप्यथोपसंहरन्नाह—संसारसारता येषामित्यादिश्लोकस्त्रयः सुगमा एव.

धर्म-

टीका

३८६

कुबेरसेनादृष्टांतः पुनरयं—अस्तीह जारते क्षेत्रे । धरागमावतंसकः ॥ सरःसरिपुरशाम—विहारा-
रामराजितः ॥ १ ॥ सूरसेनादिधो देशो । जनतानंदकारकः ॥ प्रमोदकारकानेक—वस्तुस्तीमस-
माकुलः ॥ २ ॥ शुभं ॥ बभूव तत्र विख्याता । कुबेरपुरसन्निजा ॥ नित्यं पुण्यजनाकीर्णा । मथु-
रानामसत्पुरी ॥ ३ ॥ रेजुर्यत्र सपत्नानि । मनोहरीणि सर्वतः ॥ मध्ये शुभ्रोच्चगोहानि । बहिश्चा-
रुसरांसि च ॥ ४ ॥ प्रियालपनसाराणि । मुमनःशोचितानि च ॥ यत्रांतः साधुवृंदानि । कानना-
नि बहिर्बभूवुः ॥ ५ ॥ परं प्रार्थयते लोकं । यत्र साधुजनो भृशं ॥ दुःखैरेव गुणो यत्र । दोषाय ख-
लु कट्यते ॥ ६ ॥ गुणस्य बाधिका वृद्धि—र्यत्रेष्टा शब्दशासने ॥ ज्ञानमस्यापि नित्यत्वं । यत्र
तत्रैव संमतं ॥ ७ ॥ स्त्रीलोचनेषु लोचत्वं । कुरात्वं यदि विग्रहे ॥ पद्मपातः पतंगेषु । पत्रार्चिता च
नारीषु ॥ ८ ॥ कामिनां दूतसंचारो । रत्रेर्दोषादिधेयता ॥ ब्रूयतासु विलासिन्याः । कौटिल्यं यत्र
विभ्रती ॥ ९ ॥ ज्ञासीतत्र विशालाङ्गी । विदग्धा कामिनां प्रिया ॥ नाम्ना कुबेरसेनेति । सुप्रसि-
द्धा विलासिनी ॥ १० ॥ या सर्वकामशास्त्रेषु । सकलासु कलासु च ॥ निःशेषरतचेष्टासु । प्रावि-
ण्यमधिकं दधौ ॥ ११ ॥ शृंगाररसशृंगारो । विलासरसकृपिका ॥ सद्भावण्यपयःकुण्डं । सारसौंदर्यमं-

दिरं ॥ १२ ॥ सञ्चंदनद्रुमादीव । युजंगौघनिर्षेविता ॥ प्रावृट्काटनजःश्रीवद्—धनोत्तुंगपयोधरा
 ॥ १३ ॥ युजंगराजराजीव । महाजोगविराजिनी ॥ मीनकेतुपताकेव । जगन्मोहविधायिनी ॥ १४ ॥
 समप्रकामशास्त्रोक्ता—लिङ्गनादिगुणवजे ॥ सर्वातिशायिनैपुण्यं । दधार चतुरानना ॥ १५ ॥ च-
 त्स्त्रिः कलापकं ॥

एवं वेद्याजने प्राज्यं । प्राधान्यं प्रवितन्वती ॥ मान्या सा राजलोकस्य । पौरलोकस्य चाधि-
 कं ॥ १६ ॥ नरेन्द्रमात्यपुत्राद्यै—स्याग्निभिर्भोग्निः सह ॥ युजाना सुंदरान् जोगान् । निन्ये का-
 लं यथासुखं ॥ १७ ॥ युग्मं ॥ अन्वयादा जवरे तस्या । गर्भिः प्राड्वर्यत्किल ॥ तेनासौ वर्धमानेन
 । नितरं पीडिता सती ॥ १८ ॥ स्वमातुः कथयामास । यथा मानर्ममाधुना ॥ संजाता दारुणा
 पीडा । जवरंतः सुडःसहा ॥ १९ ॥ युग्मं ॥ तथाप्याशु समाहूय । वैद्यस्थसौ प्रदर्शिता ॥ तेना-
 पि कृष्णमाद्योक्थ्य । पृष्ठं रोगस्य कारणं ॥ २० ॥ यथेयं किं सदा युंक्ते । पिभयंभु च कीदृशं ॥
 स्थाने वा कीदृशे शेते । व्यापारं वा करोति कं ॥ २१ ॥ द्रव्यादि प्रश्निते कृत्स्ने । तेन वैद्येन मू-
 लतः ॥ माता कुबेरसेनाया—स्त्रस्यै सर्वं न्यवेदयत् ॥ २२ ॥ ततश्चासौ परामृश्य । करत्रेण समं-

ततः ॥ सम्यक्सम्यक् तदुदरं । गर्भदोषमबुध्यत ॥ २३ ॥ ततो निश्चित्य तां पीडां । बलाणैवं क्षि-
 षत्वरः ॥ यथास्या जतरे पीडा । शुभगर्भसमुद्भवा ॥ २४ ॥ तस्मादस्यै ददामीदं । नानाद्रव्यं
 शुन्नौषधं ॥ मनाक्संजायते येन । शरीरेऽस्याः सुखासिका ॥ २५ ॥ प्रदत्तं च तर्कं तेन । वैद्येन
 विधिपूर्वकं ॥ ईर्षंक्त्रुबेरसेनाया । ज्वरशांता च वेदना ॥ २६ ॥ ततः सन्मान्य तांबूल—पुष्पादि-
 वरस्तुङ्गिः ॥ सस्नेहं सप्रणामं च । तथा वैद्यो विसर्जितः ॥ २७ ॥ ततश्च कुट्टिनी प्राह । यथा
 वत्से व्यथाकरं ॥ गालयामि प्रयोगेण । शुभगर्भमिमं तव ॥ २८ ॥ अन्यथा तेऽस्य गर्भस्य । व-
 र्धमानस्य दोषतः ॥ अत्यंतं दारुणा पीडा । ज्विष्यति सुदुःसहा ॥ २९ ॥ अतोऽयं गाल्यतां ग-
 र्भः । क्रियतां मामकं वचः ॥ यद्यस्ति जीविनाशा ते । नोचेत्पुत्रि विनंक्ष्यसि ॥ ३० ॥ कुबेरसे-
 नयापीदं । श्रुत्वा मातुः प्रत्राषितं ॥ दयादर्शितयावाचि । माज्जाणीर्मतिरीदृशां ॥ ३१ ॥ महापात-
 क्रमेतद्धि । विशिष्टजननिदितं ॥ यद्गर्भपातनं नाम । दूणहृत्येति तद्विदुः ॥ ३२ ॥ तस्मान्न गाल-
 याभ्येनं । गर्भं प्राणाल्ययेऽपि हि ॥ किं दूरजिद्विपतेनाथ । यद्भाव्यं तद्गविष्यति ॥ ३३ ॥ अथो-
 वाह तर्कं गर्भं । कुर्वतमपि वेदनां ॥ दिवसेषु च पूर्णेषु । सांभूतं युगलं वरं ॥ ३४ ॥ दारको दा-

रिका चेति । सुरूपं दिनकद्वयं ॥ कदलीगर्भसंकाशं । सर्वावयवसुंदरं ॥ ३५ ॥ अथाजाहि हि-
 तार्थिन्या । जनन्या सा निजांगजा ॥ यथा दिनकयुग्मं ते । नेदं सुंदरि सुंदरं ॥ ३६ ॥ यतस्ते
 जनिता तेन । गर्भस्थेनापि वेदना ॥ अत्यंतं दुःसहा वत्से । तदिदं त्यज्यतामिति ॥ ३७ ॥ त-
 यावाचि करिष्यामि । जननि तावकं वचः ॥ किंतु प्रपालयाभ्येत—त्कतिचिद्विवसानहं ॥ ३८ ॥
 दशाहोत्सवमेतस्य । तावदंब करोभ्यहं ॥ पश्चाच्च पूरयिष्यामि । सर्वास्त्वव मनोरथान् ॥ ३९ ॥ एवं
 तर्हि विवेहीति । प्रतिपन्नं तथा ततः ॥ तदपत्ययुगं सापि । पालयामास यत्नतः ॥ ४० ॥ समग्रा-
 द्दिष्टसंपत्त्या । हृद्यैर्मिनहितार्थैः ॥ पालयंत्यास्ततस्तस्या । दिनानां दशकं गतं ॥ ४१ ॥ अथाका-
 रि तयोः कृत्यं । दशाहोत्सवसंज्ञवं ॥ सर्वं सर्वजनानंद—कारकं सुमहर्षिर्दिजाः ॥ ४२ ॥ ततः कुबे-
 र्दत्तेति । नामांकं मुद्रिकाद्वयं ॥ कारयित्वा तथा बद्धं । कंठे बालकयोस्तयोः ॥ ४३ ॥ ततश्च चा-
 रुमंजूषा । प्रत्यगा प्रगुणीकृता ॥ विस्तीर्णमध्यत्रागोरु—विन्यस्तमृदुतुलिका ॥ ४४ ॥ तुलिकोपरि
 तल्लुग्मं । शायितं च ततस्तथा ॥ अश्रुपातं विमुंचंत्या । वरवस्त्रसमावृतं ॥ ४५ ॥ ततश्च पिहितद्वा-
 रा । सा मंजूषा सुसंवृता ॥ नीरंशीकृतसर्वंगा । तादृिता बद्धश्रुंखला ॥ ४६ ॥ ततश्चासौ समुत्पा-

धर्म-
द्व्य । नीत्वा पुंभिः कृतादरैः ॥ यमुनायां महानद्यां । संध्याकाले प्रवाहिता ॥ ४९ ॥ वीचिवनीरपू-

रेण । महावेगप्रवाहिणा ॥ ऊह्यमानाथ सा प्रातः । प्राप्ता सौरिकपत्तने ॥ ४८ ॥ अथ शरीरिचिं-

तार्थ—मगताौ सरितस्तटे ॥ सौरिकपुरवास्तव्यौ । श्रेष्ठिनौ श्रेष्ठचेष्टितौ ॥ ४९ ॥ नाभ्रैको यद्गद-

सारथ्यो । महेश्वरात्रिधोऽपरः ॥ नदीतीरोपकंठं च । यावह्यौ चार्धमगतौ ॥ ५० ॥ तावसौ नीरपुरे-

ण । प्रथमाणां मनोहरां ॥ दृष्टवंतौ नदीमध्ये । मंजूषां मंजुगामिनीं ॥ ५१ ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥

समीक्षमाणयोरेव । तयोस्तत्र सकौतुकं ॥ हस्ताभ्यासे क्षणादेव । वेगे नैव समाययौ ॥ ५२ ॥

ततस्तान्यां धृता शीघ्रं । गहंती करपद्भ्यैः ॥ नीता च तीरदेशे सा । तथोद्ग्राह्य निरीक्षिता ॥

॥ ५३ ॥ ततोऽवलोकितं तान्यां । तन्मध्ये बालकद्वयं ॥ कंकेद्विपद्भवहायं । सुकुमारशरीरकं ॥

॥ ५४ ॥ देहोद्ग्रहतप्रजाजलै—स्थोतयद्दिशो दश ॥ कुर्वद्गुपातिरेकेण । लोकानां लोचनोरसवं

॥ ५५ ॥ ततो महेश्वरः प्राह । तद्गुपाक्षिसमानसः ॥ त्तो श्रेष्ठिन् पश्य पश्येदं । सुंदरं पिंजराद्वयं

॥ ५६ ॥ अहो लावण्यसंपूर्णं । रूपवानेष दारकः ॥ अहो समग्रसौंदर्य—राशिश्रेणापि दारिका ॥

॥ ५७ ॥ अथोक्तं यद्गदत्तेन । केनापीदं समुच्चितं ॥ म्रियतामपदं वापि । प्राप्नुयादिति वांलया ॥

॥ ५८ ॥ अतोऽनयोर्गुहाणैकं । यत्तव प्रतिज्ञासते ॥ गृह्णाभ्यहं द्वितीयं तु । श्रेष्ठिव यत्त्वं विभुं च
 सि ॥ ५९ ॥ ततो महेश्वरः प्राह । बाटिका मे जवत्विति ॥ बाटकं त्वं गृह्णाणेम—मेवमस्त्विति
 सोऽवदत् ॥ ६० ॥ तद्व्याजहृष्टसंतुष्टौ । व्यात्वा तस्मिन्निजगुणमकं ॥ तदात्तोकनसन्निष्टौ । गतौ गेहे
 निजे निजे ॥ ६१ ॥ दारको यद्गदत्तेन । स्वत्रायार्थै समर्पितः ॥ अयं पुत्रस्तवेत्युक्त्वा । यत्नतः
 पाठ्यतामिति ॥ ६२ ॥ महेश्वरोऽपि सस्नेह—मर्पयामास दारिकां ॥ गेहिन्यास्त्व पुत्रीयं । यत्नेन
 प्रतिपाठय ॥ ६३ ॥ अथेदं वर्धते तत्र । धात्रीपंचकलादितं ॥ क्षीरणान्निषेकांक—धारणक्रीड-
 नादिभिः ॥ ६४ ॥ सद्भोज्यैर्द्वैतह्यपेयाद्यै—र्नानादंकरणदिभिः ॥ तस्यैवं व्याध्यमानस्य । वर्षाण्य-
 ष्टौ क्रमाद्ययुः ॥ ६५ ॥ ततः शब्दादिविद्यानां । ग्रहणाय युगं ततः ॥ पुष्पादंकारवज्राद्यैः । प्रवि-
 श्रुतविग्रहं ॥ ६६ ॥ श्रेष्ठिभ्यां कृतपूजस्य । वरवस्त्रफलादिभिः ॥ एकस्यैव च सानंद—मुपाध्या-
 यस्य दौकितं ॥ ६७ ॥ शुभं ॥ एकत्रैव प्रयत्नेन । गृह्ततः सकलाः कलाः ॥ परां कोटिं समाख्या ।
 तस्य प्रीतिः परस्परं ॥ ६८ ॥ एवं स्नेहानुरक्तस्य । पठतः क्रीडतस्तथा ॥ क्रमेणोपात्तविद्यस्य । सं-
 जातं नवयौवनं ॥ ६९ ॥

अथ महेश्वरेणोक्तं । पर्याहो यद्गदत्तक ॥ परपरमिदं शुभं । जातं प्रेमानुरक्तकं ॥ १० ॥
 अयं कुबेरदत्ताख्यः । पुलस्तेऽतीववद्वज्रः ॥ मत्पुत्रिकावियोगेन । प्राणानुप्राति निश्चितं ॥ ११ ॥
 द्रयं कुबेरदत्तापि । मत्पुत्री बंधुवरमत्ना ॥ निजात्मनो वियोगेन । नूनं प्राणैर्विमुच्यते ॥ १२ ॥
 तदहो यद्गदत्तात्र । संगतमिदमेव हि ॥ अन्योन्यमनयोरेव । यद्विवाहो विधीयते ॥ १३ ॥ अथा-
 नंदितचित्तोऽसौ । यद्गदत्तोऽबवीददं ॥ साधु साधु त्वया प्रोक्तं । श्रेष्ठिस्तत्क्रियतामिति ॥ १४ ॥
 ततश्चोत्रयसंमत्या । निजकापत्ययोस्तयोः ॥ कारितं सर्वसामथ्या । पाणिग्रहणमंगलं ॥ १५ ॥ अ-
 थैवं तिष्ठतोस्त्वव । संपादितविवाहयोः ॥ अन्योन्यं परमप्रेम—तंतुर्निर्बद्धचेतसोः ॥ १६ ॥ नित्यं
 नानाप्रकाराणिः । क्रीडाणिः क्रीडनोरलं ॥ संपद्यमाननिःशेष—तुंगाल्लोगोपज्ञोगयोः ॥ १७ ॥ अ-
 खंनसुखसंदोह—समुद्रांतर्निमग्नयोः ॥ अतिपाति तयोः कातः । स्वर्गं स्वर्गौकसामिव ॥ १८ ॥
 त्रिभिर्विशेषकं ॥ अन्यदा कृतसत्काभ्यां । ताभ्यां ग्रहणके किल ॥ संचारिते स्वनामांके । स्वे सु-
 द्विके परस्परं ॥ १९ ॥ ततः कुबेरदत्तोऽसौ । ददर्शाथि कथंचन ॥ सत्कां कुबेरदत्ताया—स्तां ना-
 मांकितमुद्रिकां ॥ ८० ॥ ततो विचिंतयामास । यथेयं ननु मुद्रिका ॥ मन्मुद्रिकासमानैव । वर्णा-

कथयन्नादिभिः ॥ ८१ ॥ ज्ञाप्यं च कारणेनात्र । ननु केनापि निश्चितं ॥ अतः पृष्ठामि गत्वाहं ।
 वृत्तान्तं पितरं निजं ॥ ८२ ॥ संचित्यैवं निजे चित्ते । द्युतक्रीडां विमुच्य च ॥ गत्वा पितुः समीपे-
 ऽसौ । तं वृत्तान्तमपृच्छत ॥ ८३ ॥ यद्गदत्सोऽपि निर्वैषं । ज्ञात्वा तस्या निवर्तकं ॥ मूढादारभ्य निः-
 शेषं । तं वृत्तान्तं न्यवेदयत् ॥ ८४ ॥ ततः श्रुत्वा पितुः पार्श्वे । सर्वं व्यतिकरं निजं ॥ पाणिप्रह-
 णपर्यन्तं । मंजूषादर्शनादिकं ॥ ८५ ॥ स एवं चिंतयामास । नूनयेषा मम स्वसा ॥ ज्ञार्याज्ञार्योऽ-
 पि नैवास्या—मभून्मम कदाचन ॥ ८६ ॥ तदेव सुंदरं जातं । यद्दृश्यं न सेवितं ॥ मया मोहः
 विमूढेन । सहोदर्या तथा सह ॥ ८७ ॥ अहो दुरंत एवायं । घोरः संसारसागरः ॥ यन्मध्यवर्तिनः
 सत्वाः । प्राचुर्वन्ति विभ्वनां ॥ ८८ ॥ मातापि बत्सला ब्रूत्वा । ज्ञार्या यत्र प्रजायते ॥ ज्ञार्यापि
 मातृज्ञात्वेन । विभ्वसंसारविभ्वनां ॥ ८९ ॥ स्वसा ब्रूत्वा जनी यत्र । जनी ब्रूत्वा स्वसा ज्ञावत् ॥
 माता सुता सुता माता । यत्रासौ निर्गुणो जवः ॥ ९० ॥ एवमादि विचिंत्यासौ । संसारसागरतां
 गतः ॥ गत्वा कुबेरदत्तायाः । सर्वमारयद्यथा श्रुतं ॥ ९१ ॥ उत्तवांश्च यथा ज्ञाद्दे । स्वेदं चेतसि
 माकृष्ट्याः ॥ यत ईदृश एवायं । नानानर्थभृतो जवः ॥ ९२ ॥ इत्यादिभिः प्रियैर्वाक्यै—र्नैववैरस्य

दीपकैः ॥ प्रतिबोध्य पितुर्गहे । प्रेषयामास तामसौ ॥ ९३ ॥ ततश्च पितरं पृष्ट्वा । रुन्धोपर्जन-
हेतवे ॥ कृत्वावशेषसामग्रीं । जगाम मथुरां पुरीं ॥ ९४ ॥ व्यवह्रन्नसौ तत्र । विविधकर्मविक्रमैः
॥ प्रवृत्तमर्जयामास । रुन्धं पुण्यानुजावतः ॥ ९५ ॥ अथ कुबेरसेनाख्यां । वेश्यामपश्यदन्धदा ॥
ख्यातकीर्तिं स्वकामेव । जननीं पूर्ववर्णितां ॥ ९६ ॥ ततस्तस्याः सुरूपत्वा—त्कामाकुलितमानसः
॥ काद्ये गह्वति तामेव । चक्रे च स्वपरीग्रहे ॥ ९७ ॥ तत्रैव विदधत्सर्वं । जोजनस्तपनादिकं ॥ पु-
त्रमुत्पादयामास । तस्यामेव स्वमातरि ॥ ९८ ॥ इतश्च—

अथ कुबेरदत्तापि । वसतिस्म पितुर्गहे ॥ कुर्वती धर्मकार्याणि । यथाकामं यथाबलं ॥ ९९ ॥
तमेव निजवृत्तान्तं । चिंतयन्ती दिवानिशं ॥ संसारस्य च वैरस्यं । ज्ञाययन्ती कृणे कृणे ॥ १०० ॥
शुश्राव सुव्रताख्याया । गणिन्याश्चरणान्तिके ॥ सर्वज्ञज्ञापितं धर्मं । ज्ञावतः प्रतिवासरं ॥ १ ॥ अ-
न्यदा जातवैराग्याः । संसारोद्देकारणं ॥ गणिन्याः सुव्रताख्यायाः । समीपे व्रतमाददे ॥ २ ॥ त-
तः श्रुतमधीयाना । संवेगातिशयादियं ॥ षष्टाष्टमादिकं तेपे । तपस्तीव्रं सुदुष्करं ॥ ३ ॥ एवं सर्वा
प्रकुर्वत्याः । सामाचारिं यथोदितां ॥ संसारसारतां चैव । भावयन्त्या विशेषतः ॥ ४ ॥ वर्षमानशु-

ज्ञायंत—परिणामातिरेकतः ॥ कृयोपशमनश्चैव । सदाचरणकर्मणः ॥ ५ ॥ तस्याः कुर्वरदत्ताया ।
 विशिष्टगुणहेतुकं ॥ अथधिकज्ञानमुत्पन्नं । रूपिवस्तुप्रकाशकं ॥ ६ ॥ तेन प्रलोकयंती च । भारतं
 क्षेत्रमंजसा ॥ क्रमेणोपयुजे सर्वं । मथुरां नगरिंप्रति ॥ ७ ॥ ददर्श आतरं तत्र । कलतीकृतमातरं
 ॥ बालवत्सं तयोरेव । पुत्रं चाचितयत्ततः ॥ ८ ॥ अहो मुरैद्रमज्ञानं । महादुःखावकारणं ॥ म-
 हाविष्वनहेतु—र्महामूढं महापदां ॥ ९ ॥ अज्ञानोपहता जीवा । न बुध्यंते हिताहितं ॥ हेयो-
 पादेयतां चैव । धर्माधर्मस्वरूपतां ॥ १० ॥ जह्याभङ्ग्यादिकं वस्तु । पेयापेयादिकं तथा ॥ कृत्या-
 कृत्यविज्ञां च । गम्यागम्यं शुभाशुभं ॥ ११ ॥ अज्ञानेन हि जीवानां । दीर्घः संसारसागरः ॥
 दीर्घा कर्मस्थितिश्चैव । दीर्घा दुःखपरंपरा ॥ १२ ॥ अज्ञानादेव कुर्वति । जीवाः कर्मातिनिर्धृणं ॥
 गीहत्यां ब्रूणहत्यां च । स्त्रीहत्यां ब्रह्मघातनं ॥ १३ ॥ जटपंति च मृषावादं । परद्रव्यं हरंति च ॥
 परदारंश्च सेवते । लुभ्यंति च परीग्रहे ॥ १४ ॥ जह्यंति च मांसानि । मद्यानि च पिबंस्तदां ॥
 श्रुंजते च दिवारत्रौ । पशुवन्नियमं विना ॥ १५ ॥ तस्मादज्ञानमेवेह । सर्वानर्थप्रवर्तकं ॥ शिष्टसं-
 मत्तनिःशेष—व्यवहारस्य बाधकं ॥ १६ ॥ एवं विचिंत्य सा चित्ते—स्तुज्ञाप्य गणिनीं तथा ॥ क.

मेण सह साध्वीञ्जि—र्जगाम मथुरां पुरीं ॥ १७ ॥ ततः कुबेरसेनाया । गेह एव गतस्मया ॥ य-
याचे सर्वदोषैष—विनिर्मुक्तमुपाश्रयं ॥ १८ ॥ दत्तस्तयापि सानंदं । निरवद्य उपाश्रयः ॥ तस्थौ
तत्रैव सा तुष्टा । तत्र्यतिबोधहेतवे ॥ १९ ॥ ज्ञान्यदा च रुदंतं तं । वीह्य स्वभ्रातृपुत्रकं ॥ गत्वा
वेगेन तद्देशे । जग्राह करसंपुटे ॥ २० ॥ तयोः समक्षमेवैनं । निवेद्यांके निजे ततः ॥ एवं प्रो-
वाच सा वाक्यैः । परस्परविरोधिञ्जिः ॥ २१ ॥ यथा त्वं मम पुत्रोऽसि । भ्राता च मे सहोदरः ॥
भ्रातृज्योऽसि च मे वत्स । मम त्वं देवरोऽसि च ॥ २२ ॥ तव पितापि यो वत्स । स मे भ्राता पि-
ता पतिः ॥ ममायं श्वशुरश्चैव । ज्वत्प्येव न संशयः ॥ २३ ॥ येयं ते जननी वत्स । माता श्वश्रुः
भ्रूसा मम ॥ सपत्नी भ्रातृजाया च । ज्वत्प्येषा मुनिश्चितं ॥ २४ ॥ दृष्ट्वा मुद्यापयंती तं । बालकं च
मुहूर्मुहुः ॥ श्रुत्वा कुबेरदत्तोऽपि । तदंतिकमुपागतः ॥ २५ ॥ ज्वाच च यथार्षे त्वं । क्रिमिरप्येवं
प्रजापसे ॥ वचनानि विरुद्धानि । मदीयं पुत्रकंप्रति ॥ २६ ॥

एवमुक्त्वा सती सापि । तंप्रत्याह प्रबुद्धधीः ॥ विरुद्धं नैव ज्ञापेऽहं । धर्मशीला कदाचन ॥
॥ २७ ॥ यन्मया ज्ञापितं ज्ञातु । तदेतत्सत्यमेव हि ॥ यथा च सत्यमेवेदं । तथाकर्णय कथ्यते ॥

॥ ३८ ॥ ततः प्रकथ्य वृत्तान्तं । मूलतः सर्वमेव हि ॥ बन्ध्या नवकाणां च । सा संबन्धाद्भिस्स-
या ॥ ३७ ॥ येनाहं जनताप्यहं । परिणिन्द्ये त्वया किल ॥ तेनायं मे शिशुः पुत्रो । भवतीत्य-
वगम्यतां ॥ ३० ॥ मम मातुः सुतो येन । तेन भ्राता ज्वल्यथं ॥ येन पुत्रो मम भ्रातु—स्तेन मे
भ्रातुजोऽपि हि ॥ ३१ ॥ येन भ्राता मम जर्तु—स्तेनायं देवरो मम ॥ ह्यथैतरेष संबंधी । चतु-
र्भिर्मम नाज्जकैः ॥ ३२ ॥ पितापि पुनरेतस्य । मातुर्मै येन नंदनः ॥ तेनायं ज्वति भ्राता । येनो-
दा तेन मे पतिः ॥ ३३ ॥ सपत्न्या जात ह्यथेष । पुत्रो मे तेन बालकः ॥ मन्मातुर्येन जर्तीयं ।
जनकोऽपि च तेन मे ॥ ३४ ॥ माता या बालकस्यास्य । माता सैव ममापि हि ॥ येनैष जन-
नीभर्तु—स्तेन श्वशुरियं मम ॥ ३५ ॥ येन भ्रातुश्च जार्थ्यं । भ्रातृजाया च तेन मे ॥ येन ज्ञा-
र्यां च मे भर्तुः । सपत्नीयं ततो मम ॥ ३६ ॥ ततः कुबेरदत्तोऽपि । समाकण्यिर्निकावचः ॥ अ-
त्यंतं खेदमापन्न—श्रितयामास मानसे ॥ ३७ ॥ अरेरेहं महामूढो । महादुःकृतकारकः ॥ पाप-
नामप्यहं पापो । जघन्यानां जघन्यकः ॥ ३८ ॥ यन्मयेदमकर्तव्यं । लोके शास्त्रे च निर्दितं ॥
मातर्यपि महापापं । महापापेन सेवितं ॥ ३९ ॥ अहो ह्यज्ञानमूढेन । कामाकुञ्चितचेतसा ॥ कु-

तं कुकर्म कीदृक् । मया दुर्गतिगामिना ॥ ४० ॥ एवंविधदुराचार—घोरावर्जितकर्मणः ॥ मन्ये
 श्चत्रेऽपि नैवास्ति । निवासो निर्दुष्णस्य मे ॥ ४१ ॥ केनोपायेन नो जाने । लोकधर्मविरोधिनः ॥
 अमुतः पातकाद् घोरा—च्युद्धिर्मम जविष्यति ॥ ४२ ॥ एवमात्मानमत्यंतं । निंदंतं पापजीरुकं ॥
 कुबेरदत्तमार्यापि । वचो ब्रूयोऽब्रवीदिदं ॥ ४३ ॥ किं त्वं महानुभावैवं । खेदं वहसि मानसे ॥ य-
 तस्ते सर्वमेवेदं । जातमज्ञानदोषतः ॥ ४४ ॥ अज्ञानांधितबुद्धीनां । यज्जीवानां विन्बनाः ॥ ज-
 वंश्वेवंविधा घोरा—स्तद्ब्रूहो किमद्भुतं ॥ ४५ ॥ कृत्वाकृत्यमजानाना । जीवा अज्ञानदोषतः ॥
 हिंसादिभ्यो न कुर्वति । विनिवृत्तिं कदाचन ॥ ४६ ॥ अनिवृत्ताश्च ते तेभ्यो । विदधत्यसंबंजसं
 ॥ तस्यादज्ञानतः सर्वा । जीवानां हि विन्बना ॥ ४७ ॥ यत्तया चिंतितं चरु । पातकाद्भुतः क-
 शं ॥ शुद्धिर्जायते मे तत्र । तवोपायः प्रकथ्यते ॥ ४८ ॥ सर्वेषामपि पापानां । प्रव्रज्या शुद्धिका-
 रिका ॥ जिनोदिता ततः सैव । कर्तव्या शुद्धिमिहता ॥ ४९ ॥ ददति ब्राह्मणादिभ्य । एके पा-
 पविशुद्धये ॥ गोदानं स्पर्णदानं च । द्यामिदानान्यनेकधा ॥ ५० ॥ द्यामशुद्ध्यर्थमेवान्ये । कारयं-
 ति व्रतान्यपि ॥ जुह्वत्यग्नौ पशंस्तत्र । ह्यश्वदींश्च सहस्रशः ॥ ५१ ॥ द्यामेभ्यभुगवावामेके । पृष्ट्वा-

गं स्पृशंति च ॥ भवां मूत्रं पिबंत्यन्ये । ह्यन्ये पंचगवं तथा ॥ ५२ ॥ शुश्र्वर्थं स्नांति तीर्थेषु । वि-
 श्रान्त्ये हुताशने ॥ तथापि नैव शुश्र्वंति । विना दीक्षां जनोदितं ॥ ५३ ॥ किंच शौचं विना
 शुद्धि—जायते न कदाचन ॥ सत्वाहिंसादिकं तच्च । यतः प्राहुर्मनीषिणः ॥ ५४ ॥ सर्वजीवदया
 शौचं । शौचं सत्यप्राणं ॥ अर्चैर्यं ब्रह्मचर्यं च । शौचं संतोष एव च ॥ ५५ ॥ कषायनिग्रहः
 शौचं । शौचमिन्द्रियनिग्रहः ॥ प्रमादवर्जनं शौचं । ध्यानं शौचं तथोत्तमं ॥ ५६ ॥ दुष्टयोगजयः
 शौचं । शौचं वरविवेकिता ॥ तपो द्वादशधा चैव । शौचमाहुर्मनीषिणः ॥ ५७ ॥ सर्वज्ञोक्तेन वृ-
 क्षेन । तत्सर्वं च दयादिकं ॥ शौचं संपूर्णमेवास्ति । सदांतरात्मशुद्धिर्हृत् ॥ ५८ ॥ अथ कुबेरद-
 तोऽपि । श्रुत्वा चैतत्तदंतिके ॥ जगाद् संस्तुवन्नेवं । तां परमोपकारिणीं ॥ ५९ ॥ त्वमार्यं धर्ममा-
 तासि । त्वमेव मे सहोदरी ॥ कव्याणमात्मिका भूता । त्वमेव मम सद्गुरुः ॥ ६० ॥ अक्रत्यागा-
 धर्तायां । दुर्गमायां निमज्जतः ॥ दत्तो हस्तावदंबो मे । त्वयैव हितकारिणि ॥ ६१ ॥ अक्रत्य-
 सेवनोपात्त—पापपंकमनंतकं ॥ धर्मोपदेशनीरेण । प्रकृष्टितं त्वया मम ॥ ६२ ॥ त्वमज्ञानमहा-
 ध्वांत—ध्वंसनैकरविप्रजा ॥ कल्पपादपशाखेव । संकल्पितवक्रप्रदा ॥ ६३ ॥ समग्रसंपदां मूर्खं ।

सर्वदोषविषापहं ॥ सद्धिवेकस्फुरद्भवं । दसं मेऽद्य तत्रैव हि ॥ ६४ ॥ अतो मे तावकं वाक्यं । रू-
 चितं हितज्ञाबिणि ॥ गृहीष्येऽहमिमां दीक्षां । सर्वपापणाशिनीं ॥ ६५ ॥ ततस्तां चं प्रणम्यासौ ।
 समुहाय च सत्वरं ॥ गत्वा गृहे निजं लोकं । समाकारितवानथ ॥ ६६ ॥ ततस्तं सर्वमापृच्छ्य ।
 सन्मान्य च यथोचितं ॥ कृत्वा चास्य कुटुंबस्य । सर्वस्यापि च सुस्थितं ॥ ६७ ॥ धर्मस्थानेषु निः-
 शेषं । स्वं द्रव्यं विनियोज्य च ॥ दीनादित्रयो यथाशक्त्या । दानं दत्त्वाभुक्तंपया ॥ ६८ ॥ तथा कु-
 बेरसेनां च । ज्वनैर्गुण्यदर्शकैः ॥ हितैः पश्यैः प्रियैर्वाक्यैः । संतोष्य च सविस्तरं ॥ ६९ ॥ दद्या-
 दि सकलं कृत्वा । कृत्यं तत्समयोचितं ॥ मित्रपुत्रकलत्रादौ । स्नेहं मोहं विमुच्य च ॥ ७० ॥ त-
 तो जग्राह सहीक्षां । सर्वं संगं विमुच्य सः ॥ तथाविधसुसाधूनां । समीपे समतायुतः ॥ ७१ ॥ पं-
 चत्रिः कुलकं ॥

अथ कुबेरसेनापि । तद्धियोगेन दुःखिता ॥ अतुभूतश्चुतासार—नानारूपविभंगना ॥ ७२ ॥
 तस्याः कुबेरदास्य—व्रतिन्याश्चरणान्तिके ॥ नित्यं शुश्राव सद्धर्मं । सर्वकल्याणकारकं ॥ ७३ ॥
 युगमं ॥ अन्यदा सा ब्रह्मणैवं । यतिधर्मोऽतिदुष्करः ॥ नाहमेनं क्षमा कर्तुं । गेहवसाञ्जिनंदिता

॥ १४ ॥ ज्ञातः श्रावकधर्मो मे । सुकरः प्रतिज्ञासते ॥ तेनेदमेव मे देहि । कृत्वानुग्रहमंजसा ॥
 ॥ १५ ॥ ततः सम्यक्तवमूढं सा । पंचाणुव्रतसंयुतं ॥ सप्तशिद्धाव्रतोपेतं । गृहधर्मं सदुत्तमं ॥ १६ ॥
 ददौ तस्यै विधानेन । सापि जग्राह ज्ञावतः ॥ द्रव्याद्यग्निग्रहांश्चैव । प्रतिपन्ना तदंतिके ॥ १७ ॥
 युग्मं ॥ गृहीत्वा ब्रह्मचर्यं च । यद्गृध्वनेऽपि दुष्करं ॥ पात्ययंती प्रयत्नेन । कामजोगेषु निःस्पृहा ॥
 ॥ १८ ॥ सस्पृहा मोक्षसौरभ्येभ्यः । सदनुष्ठानतरपरा ॥ संसारवासनिर्विषा । गमयतिस्म वासरान् ॥
 ॥ १९ ॥ ततः कुबेरदत्तापि । साध्वी साध्वीसमन्विता ॥ तत्रत्यशूरिलोकानां । कृत्वानुग्रहमुत्तमं ॥
 ॥ ८० ॥ कुर्वती चंद्रिकेवोच्चै—र्भयकैरवबोधनं ॥ परोपकारताहेतो—विजहार महीतले ॥ ८१ ॥
 एनां समाकर्ण्य कुबेरसेना—वक्तव्यतां ज्ञप्यविवेकदात्री ॥ निरस्य निःशेषत्रवाग्निनंदितां । सुसा-
 धुधर्मं कुरुतादरं जनाः ॥ ८२ ॥ उक्तः संसारसारताधिकारः ॥
 ॥ इति श्रीवर्धमानसूरिविरचितायां श्रीधर्मरत्नकरंदटीकायां प्रथमो ज्ञाणः समाप्तः ॥ श्रीस्तु ॥

॥ समाप्तोऽयं ग्रंथो गुरुश्रीमच्चारिविजयसुप्रसादात् ॥

लब्ध्वा यदीयचरणंबुजतारसरं । स्वाद्दहदाधरितदिव्यसुधासमूहं ॥

संसारकाननतटे ह्यट्ठादिनेव । पीतो मया प्रवरबोधरसप्रवाहः ॥ १ ॥

वंदे मम गुरुं तं च । चारित्रविजयाह्वयं ॥ परोपकारिणां धुर्यं । चित्रं चारिवमाश्रितं ॥ २ ॥ शुभं.

चारित्रपूर्वा विजयान्निधाना । मुनीश्वराः सूत्रिवरस्य शिष्याः ।

ज्ञानंदपूर्वविजयान्निधस्य । जातास्तपगहसुनेतुरेते ॥ ३ ॥

अ। ग्रंथ श्रीजामनगरनिवासी पंडित श्रावक हीराबाबु हंसराजे स्वपरना श्रेयमाटे
पोताना श्रीजैनशास्त्रोद्भूत बापखानामां बापी प्रसिद्ध कर्था दे.

॥ इति श्रीधर्मरत्नकरंटीकायां प्रथमो नागः समाप्तः ॥

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीधर्मरत्नकरभटीका ज्ञाग १. ॥

(कर्त्ता—श्रीवर्धमानस्मरिः)

जगदी प्रसिद्ध करनार—पंडित श्रावक हीराबाबू हंसराज (जामनगरवाला)

वीरसंवत्—१४४१. विक्रमसंवत्—१९७१. समे—१९१५.

किं. रु.-१-८-०

श्रीजैनशास्त्रोदय प्रेम. जामनगर.

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीचारित्रविजयगुरुभ्यो नमः ॥

॥ अथ श्रीधर्मरत्नकरंमटीका प्रारभ्यते ॥

॥ द्वितीयो ज्ञागः ॥

(कर्ता—श्रीवर्धमानसूरिः)

ज्यायी प्रसिद्ध करनार—पंडित श्रावक हीराबाला हंसराज. (जामनगरवाला)

अथ शोकाधिकार उच्यते, तत्र श्लोकाष्टकं तावदाह—

॥ मूलम् ॥—अज्ञातजवैरभ्याः । कीद्व्यंते शोकशंकुना ॥ अतस्तदपनोदार्थं । किंचिदेवो-
पदिश्यते ॥ १ ॥ स्वबंधुनाशे जीवानां । हृदयं शोकशंकुना ॥ कीद्व्यते कुशलभ्यापि । निर्विवेकस्य
किं पुनः ॥ २ ॥ तथापि निःश्रीकारे । सर्वसाधारणे सदा ॥ किमर्थं क्रियते शोको । मरणे स-
मुपगते ॥ ३ ॥ सममेव प्रवृत्तानां । गंतुमेकव पत्तने ॥ यद्येकः पुरतो याति । का तत्र प्रतिवेद-

ना ॥ ४ ॥ शोकोऽपि युज्यते कर्तुं । स्वस्य वा तस्य वा गुणं ॥ यदि कुर्याच्छ्रुतः किञ्चि—न्नो चे-
 देष निरर्थकः ॥ ५ ॥ श्यायातः स कुतोऽपीह । स्थित्वाहानि कियंति च ॥ न ज्ञायते गतः कापि
 । का तत्र प्रतिबंधधीः ॥ ६ ॥ यथैकत्र इमे रात्रा—वृषित्वा पक्षिणः प्रगे ॥ दिशो दिशं प्रयात्ये-
 व—मेकोहेऽपि जंतवः ॥ ७ ॥ शक्रचक्रिसहस्राणि । राजरंकशतानि च ॥ मूर्खपंक्षितलङ्काणि ।
 क्षुषानि समवर्तिना ॥ ८ ॥ व्याख्या—अज्ञातभववैरस्या अविदितसंसारनैर्गुण्याः कीदृशंते नियं-
 त्र्यंते शोकशंकुना शोककीलेन, अतः कारणतदपनोदार्थं शोकापनयनार्थं किञ्चित् स्तोत्रमुपदि-
 श्यते उपदेशो दीयते, इति प्रथमश्लोकार्थः शेषश्लोकसप्तकं सुगममेव ॥ १-८ ॥ अथ मृत्योः
 समवर्तित्वलङ्काणमुपदर्शयन् श्लोकमाह—

॥ मूलम ॥—समं च वर्तते येन । सर्वेषां प्राणिनामयं ॥ समवर्त्युच्यते तेन । निर्गुणस्या-
 ष्यं गुणः ॥ १ ॥ व्याख्या—समं च तुल्यं च वर्तते चेष्टते येन कारणेन समवर्त्युच्यते ज्ञाप्यते
 कथ्यते तेन प्रकारेण निर्गुणस्यापि गुणरहितस्यापि मृत्योरयं गुणः समवर्तित्वलङ्काण द्रष्टुकं ॥
 तथा च—मेहाण जलं चंदाण । चंदणं दिणयराण करपसरो ॥ मरणं द्रष्टवियोगो । सामन्नं स-

यत्नतोयस ॥ १ ॥ इति श्लोकार्थः ॥ १ ॥ अथात्यंतशोककारिजनानुपादान्यपन् श्लोकत्रयमाह—
 ॥ मूलम् ॥—आसतां बहवस्त्वाव—देकैकस्यापि देहिनः ॥ येऽतीताः पितरस्तेषां । संख्यां
 कः कर्तुमीश्वरः ॥ १ ॥ रे मूढाः किं समाख्यं । ख्यते यदहर्निशं ॥ मृतः किं कोऽपि नो दृष्टः ।
 स्वगृहेऽन्यगृहेऽपि वा ॥ २ ॥ आगच्छद्विर्निगच्छ—जीवैः कर्मकदर्थितैः ॥ न कदापि हि शून्यैषा
 । घोरा संसारवर्तिनी ॥ ३ ॥ व्याख्या—आसतां तिष्ठंतु बहवः प्रभृतास्त्वावदिति क्रमे एकैकस्यापि
 देहिनः शरीरिणो येऽतीताः पूर्वकाले मृताः पितरो जनकास्तेषां संख्यां परिमाणं कः ? न कोऽपि
 ल्यर्थः, कर्तुं विधातुमीश्वरः समर्थ इति ॥ १ ॥ रे द्रष्टुपादंभे आसंतवणे वा, इत्यादि सुगममिति
 श्लोकत्रयार्थः ॥ ३ ॥ अथोत्तममध्यमजघन्यजना यद्विदधति तथा दर्शयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—पंडिता नैव शोचंते । मुंचंत्यश्रूणि मध्यमाः ॥ नीचास्त्वर्थप्रदानेन । रोदयंति
 रुदंति च ॥ १ ॥ व्याख्या—पंडिता विवेकिनो नैव शोचंते शोकं न कुर्वति महत्यापि शोकस्थान
 इति गम्यते. मुंचंत्यश्रूणि नयनवारिबिंदून् मध्यमा अविदितसंसारस्वरूपाः, नीचा निर्विवेकास्तु पु-
 नरर्थे अर्थप्रदानेन द्रष्टे विनष्टे द्रव्यं दत्त्वान्यात् रोदयंति स्वयं च रुदंतीति श्लोकार्थः ॥ १ ॥ अथ

शोककारिणामुपादानपूर्वकं हिनोपदेशमाह—

॥ मूलम् ॥—जो जना वोऽपि नैकद्वये । परलोकप्रयाणकं ॥ धर्मसंबन्धमादाय । प्रणुणैः किं न श्रूयते ॥ १ ॥ व्याख्या—जो अहो जना लोका वोऽपि शुष्माकमपि नैकद्वये प्रत्यासन्ने परलो-
कप्रयाणकं परलोकगमनं मरणमित्यर्थः, वर्तते इति गम्यते. अतो धर्मसंबन्धं धर्मपाथ्येयमादाय ग-
हीत्वा प्रणुणैः प्रह्वैः किं न श्रूयते ? भवन्निरिति गम्यते. धर्मसंबन्धयुक्ता हि तत्र न सीदति. यत
उक्तं—धर्मं जिणपणियं धणु । जे संबन्ध कर देंति । ते परलोपपयाणडे । पहि य न दुब्बिय
होति ॥१॥ इति श्लोकार्थः ॥ १ ॥ किञ्च स्वप्रयोजननिष्ठेषु सत्त्वेषु केयं बंधुबुद्धिरित्यावेदयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—स्वकार्यासिद्धितः क्रुद्धः । पुत्रः शत्रूयतेतरां ॥ अतो बंधुरबुद्धीनां । बंधुबुद्धि-
रतात्विकी ॥ १ ॥ व्याख्या—स्वकार्यासिद्धितः स्वप्रयोजनेऽनिषन्ने क्रुद्धो रूढः पुत्रः सन्तुः शत्रूय-
ते शत्रुश्चिन्वति. अतोऽस्मात्कारणाद्बंधुरबुद्धीनां सुंदरमतीनां बंधुबुद्धिः स्वजनबुद्धिरतात्विकी अ-
परमार्थिकेति श्लोकार्थः ॥ १ ॥ किं बहुनापि शोचितेन ? न कोऽपि गुणः संपद्यते, इति दृष्टान्त-
द्वयेनाह—

॥ मूलम् ॥—युगादिदेवनिर्वाणे । सह शक्रेण चक्रिणा ॥ जरतेन चरिशब्देन । रुदता रो-
 दिता मही ॥ १ ॥ तथापि वादितो नैव । तेन स्नेहवतापि हि ॥ श्रीमदादिजिनाधीशः । सर्व-
 लोकैकबंधवः ॥ २ ॥ पुत्राणां मरणं श्रुत्वा । द्विजादाकस्मिकं नृपः ॥ प्रभुः प्रव्रतमेदिन्याः । सग-
 रः शोकविह्वलः ॥ ३ ॥ कृणं च मूर्धितः स्थित्वा । महाभ्रंदं चकार सः ॥ तथापि रुदता तेन ।
 स्वैरसा नैव वादितः ॥ ४ ॥ तस्माद्भोकं परित्यज्य । तत्कर्तव्यं मनीषिणा ॥ नृयो न नृयते ये-
 न । संसारे शुभकर्मणा ॥ ५ ॥ व्याख्या—युगादिदेवनिर्वाणे ऋषयजिनसिद्धिगमने सह सार्धं
 शक्रेणैव चक्रिणा चक्रवर्तिना जरतेन जरताधिधेन चरिशब्देन बृहदध्वनिना रुदता रोदनं कु-
 र्वता रोदिता रोदनं कारिता मही पृथ्वी, तात्पर्यात्तत्र्यपदेश इति तत्रस्था लोकाः, तथेत्यादिश्लो-
 कचतुष्टयं सुगममेव, नवरं स्वैरसाः स्वपुत्रा इति श्लोकपंचकार्षीः ॥ १-५ ॥ इह जरतचक्रवर्तिक-
 ज्ञानकं मुप्रसिद्धमिति कृत्वा न तिरस्यते, सगरचक्रवर्तिकज्ञानकं पुनरिदं—

अस्तीह सुंदरानेक—वरसुसंदोहसंकुटा ॥ ज्ययोध्यानमविख्याता । पुरी शक्रपुरोपमा ॥ १ ॥
 तां च सर्वगुणोपेतौ । पालयामासतुर्नृपौ ॥ जितशत्रुसुमित्रार्थौ । आतसौ प्रीतमानसौ ॥ २ ॥ य-

आसंख्येन सङ्घर्षे । तयोर्जायं बद्भवतुः ॥ विजयावैजयंताख्ये । सौजन्यादिगुणान्विते ॥ ३ ॥ अ-
 न्यदा च सुखं सुषे । पर्येके रत्नराजिनि ॥ दृष्टवत्यौ महास्वप्ना—निमात्रिणि चतुर्दश ॥ ४ ॥ ग-
 जेन्द्रं वृषभं सिंह—मन्त्रिषेकं सुमस्तजः ॥ चंद्रं सूर्यं ध्वजं कुंभं । रभ्यं पद्मभस्मस्तथा ॥ ५ ॥ समुद्रं
 वरविमानं च । रत्नराशिं हुताशनं ॥ सुखेन विशतो दृष्ट्वा । स्वप्नानेतात्रिजोदरे ॥ ६ ॥ प्रतिबुद्धे
 च ते सत्यौ । शिष्टवत्यौ यथाविधि ॥ दर्तृभ्यां परमानंदं । वहंत्यौ निजमानसे ॥ ७ ॥ त्रिभिर्दिशे-
 षकं ॥ ताभ्यामपि च ते लुक्ते । यथा युवकयोः सुतौ ॥ द्रविष्यतो वराकारौ । सर्वलक्षणसंयुतौ
 ॥ ८ ॥ द्रुहं ते पेशलैर्वाक्यैः । पतिभ्यामजिनंदिते ॥ जभस्तुर्निजकस्थाने । हर्षांपूरितमानसौ ॥
 ॥ ९ ॥ ततः प्रातः समाहूय । द्यूपतिः स्वप्नपाठकान् ॥ संपूज्य प्रश्नयामास । स्वप्नानां फलमादरात्
 ॥ १० ॥ तैरवाचि महाराज । महास्वप्नानिमात्रं किल ॥ पश्यंति मानसो नूनं । जिनानां चक्रिणां
 तथा ॥ ११ ॥ अतस्त्वावकाशार्थिणा । ब्रातृजायाश्च ते नृप ॥ तीर्थेशश्चक्रवर्ति च । द्रवितेत्यवगम्य-
 ते ॥ १२ ॥ ततः संपूज्य तांबूल—पुष्पवखादिवस्तुभिः ॥ विसर्जिता नरेन्द्रेण । सादरं स्वप्नपाठ-
 काः ॥ १३ ॥ अथ स्थितिक्रियाच्युत्वा । विजयाख्यविमानतः ॥ लुपन्नो विजयादेवी—गर्भेऽजि-

तजिनेश्वरः ॥ १४ ॥ वैजयंत्यास्तु संजज्ञे । चक्री सगरनामकः ॥ अथ स्वकं स्वकं गर्भं—मूढस्तु
 मुदितानने ॥ १५ ॥ अथातीतेषु मासेषु । नवस्वर्गाष्टमेषु च ॥ दिनेषु विजयादेवी । जनयत्यंजि-
 तं जिनं ॥ १६ ॥ अथातयंतमंगोह—प्रभाङ्गिः सकला दिशः ॥ कुर्वन्भानंदसंपूर्णं । जीवतीकं च-
 राचरं ॥ १७ ॥ ततश्च दिक्कुमारीङ्गिः । सर्वाङ्गिः सर्वसंपदा ॥ सर्वं सर्वप्रयत्नेन । जन्मकर्म व्यंधी-
 यत ॥ १८ ॥ ततो जन्माङ्गिषेकश्च । चक्रे सानंदमानसैः ॥ देवैः श्रीजनेन्द्रस्य । सुमेरौ सपरि-
 ह्रदैः ॥ १९ ॥ ततः शक्रो जिनं नीत्वा । सुप्तोच विधिपूर्वकं ॥ मातुः समीपके पश्चा—ज्जगामा-
 नंदितो द्विवि ॥ २० ॥ राजाणि सर्वसामग्र्या । समं सर्वैः भवंबुधभिः ॥ सर्वध्या सादरं चक्रे । वर्धा-
 पनकमुच्चकैः ॥ २१ ॥ येनेह श्रीनराधीशो । जिने गर्भस्थिते सति ॥ निःशेषनिजकारानीव । प्र-
 जयत्याजितानपि ॥ २२ ॥ तेन चक्रे स्वपुत्रस्य । नाम द्वादशमे दिने ॥ अजित इति व्याख्यातं ।
 सन्महोत्सवपूर्वकं ॥ २३ ॥ अथासौ सुषुप्ते राज्ञी । वैजयंत्यापि चक्रिणं ॥ कुर्वंतं बंधुवर्गस्य । पर-
 मानंदमुच्चकैः ॥ २४ ॥ राजा तथैव तस्यापि । चकारोत्सवपूर्वकं ॥ सगर इति सन्नाम । सानंदो
 विश्वविश्रुतं ॥ २५ ॥ एवं तौ तत्र वर्धते । सार्धं सर्वगुणश्रिया ॥ कुमारवद्वृतोद्यासि—लावण्य-

श्रीविश्वषितौ ॥ ३६ ॥ प्राप्तौ च क्रमतो लोक—लोचनानंददायकं ॥ यौवनं सर्वतो रभ्यं । कामि-
 नीजनमोहनं ॥ ३७ ॥ ततो विशालबंधोह—बालिकानां नराधिपः ॥ ग्राहयामास तौ पाणिं । म-
 हर्ष्यां शोचने दिने ॥ ३८ ॥ एवं च तौ प्रभुंजाते । कामजोगाच्चिरंतरं ॥ प्रेयसीच्चिः समं ताल्चिः
 । पूर्णशेषमनोरथौ ॥ ३९ ॥ अन्यदालोक्य वृहत्वं । स्वस्यायातं क्रमान्नुपः ॥ जितशत्रुः स्वरा-
 ज्यस्य । योग्यत्वं च कुमारयोः ॥ ३० ॥ राज्ये निवेशयामास । स्वपुत्रमजिताच्चिधं ॥ सगरं युव-
 राजत्वे । सुभिवनंदनं मुदा ॥ ३१ ॥ युभं ॥ अजितोऽपि जिनाधीशो । शुक्रे राज्यवशश्रियं ॥ ती-
 र्थप्रवर्तनाकाले । संजाते क्रमशस्ततः ॥ ३२ ॥ संस्थाप्य सगरं राज्ये । दत्त्वा दानं तद्येषितं ॥ दे-
 वैर्लोकतिकैः प्रोक्तो । यथा तीर्थं प्रवर्तय ॥ ३३ ॥ युभं ॥ द्वात्रिंशद्भिः सुराधीशैः । कृते निष्क-
 मणोऽसवे ॥ स बाह्याज्यंतरं ग्रंथं । त्यक्त्वा दीक्षां प्रपन्नवान् ॥ ३४ ॥ तप्यमानस्तपस्वीवं । शुक्ल-
 ध्यानशुश्रावुना ॥ निर्दह्य यातिकर्माणि । प्रत्येक्षे केवलश्रियं ॥ ३५ ॥ ततश्च केवलज्ञान—प्रज्ञा-
 भिः प्रतिबोधयन् ॥ भव्यपद्माकरानर्हन् । विजहार महीतले ॥ ३६ ॥ सगरोऽपि नराधीशो । सुवि-
 क्रमनयान्वितः ॥ चक्रत्वे समुत्पन्ने । साधयामास मेदिनीं ॥ ३७ ॥ उत्पन्नानि च रत्नानि । शे-

बान्यपि त्रयोदश ॥ निधयश्च नवाप्यस्य । बद्रवुर्वशवर्तिनः ॥ ३८ ॥ मदीन्मत्तगर्जेडाणां । स्पन्द-
 नानां च जङ्घिरे ॥ चतुःसप्तन्वितशतीति—लक्ष्मिणि द्दक्षमधारिणां ॥ ३९ ॥ जाता अष्टादशोत्तुंगा
 —तुरंगाणां च कोटयः ॥ षष्ठवतिर्वश्राम—कोटीनामत्रवन्निति ॥ ४० ॥ चतुःषष्टिसहस्राणि । न-
 वयैवनयोषितां ॥ क्षिपंतीनां स्वदावण्य—रूपलक्ष्माः सुरांगनाः ॥ ४१ ॥ इत्यादि सकले सिद्धे ।
 षट्खंडेऽपि महीतले ॥ श्रुंकेस्य सगरो जोगान् । सुरासुरनुपार्थितः ॥ ४२ ॥ अथ षष्टिसहस्राणि ।
 पुत्राणां जनयत्यसौ ॥ सर्वलक्ष्मणयुक्तानां । रूपदावण्यशादिनां ॥ ४३ ॥ तेषां ज्येष्ठो गुणैः श्रेष्ठो
 । जन्हुनामा कुमारकः ॥ गीतद्यूतादिनिःशेष—कलाकौशलसंयुतः ॥ ४४ ॥ अन्यादा क्रीमता ते-
 न । द्यूतेन विजितः पिता ॥ ततस्तुष्टः सुतं ब्रूते । यथा वत्स वरं ब्रूणु ॥ ४५ ॥ जन्हुः प्राह यथा
 तत । यदि तुष्टोऽसि मेऽशुना ॥ तदत्र यदहं याचे । तद्देयं सर्वथा त्वया ॥ ४६ ॥ राजाबोचदहो
 वत्स । मनोऽजीह्वं प्रयाच्यतां ॥ स प्राह सर्वरत्नानि । चक्रादीनि प्रयत्न मे ॥ ४७ ॥ येनाहं ब्रातु-
 ङ्निः सार्धं । सर्वैः सर्वबलान्वितः ॥ पूजयन् वंदमानश्च । जैनविंबानि ज्ञात्कितः ॥ ४८ ॥ परश्वना-
 नाविधानं देवान् । पुराणामादिसंकुलान् ॥ ब्रंजमीमि यथाकामं । षट्खंडेऽपि महीतले ॥ ४९ ॥

युभं ॥ ततस्त्रं ग्राह रजेंद्रः । प्रमोदभरनिर्झरः ॥ एवं कुरु निजान् वत्स । संपूरय मनोरथात् ॥
 ॥ ५० ॥ ततस्तातप्रसादेन । द्रद्युत्तवा पितरं निजं ॥ प्रणम्य च ययौ जन्हुः । कुमार्याणं समीप-
 के ॥ ५१ ॥ तानुवाच यथा लो लो । वयं सर्वेऽपि संहताः ॥ गृहीत्वा सर्वरत्नानि । पश्यामो मे-
 दिनीतलं ॥ ५२ ॥ तैरुक्तं युक्तमेवेदं । क्रियतामविद्यंभितं ॥ ततः पितरमापृच्छ्य । बंधुवर्गं च सा-
 दरं ॥ ५३ ॥ कृत्वा च सर्वसापथीं । सर्वे पुर्यां विनिर्ययुः ॥ कुमाराः सहिता च्चरि—सेनया चतु-
 रंगया ॥ ५४ ॥ युभं ॥ प्रवृत्ताश्च परिभ्रांतुं । कौतुकाकुलमानसाः ॥ नदीगिरिपुरथापैः । संकुलं
 मेदिनीतलं ॥ ५५ ॥ ब्राभ्यद्भिश्च महीपीठे । सर्वासै रङ्किताः प्रजाः ॥ पाद्विताः क्षिप्यलोकाश्च ।
 निर्जिताः सर्वशत्रवः ॥ ५६ ॥ पूजिताः पूजनीयाश्च । माननीयाश्च मानिताः ॥ दृष्टानि सर्वनीथ्या-
 नि । सद्गुत्तया वंदितानि च ॥ ५७ ॥ महर्था सर्वचैत्येषु । कृता यात्रामहोरसवाः ॥ बह्वंषांत्रादि-
 त्तिः सर्वः । संघश्च पतितंजितः ॥ ५८ ॥ प्रदत्तं च महादानं । दीनादिभ्यो यद्येप्सितं ॥ कृताश्च
 बहवो मित्त—बंधवः स्वजना जनाः ॥ ५९ ॥ द्यार्थिनामर्थादानेन । पूरिताश्च मनोरथाः ॥ एवं ते
 कुमाराः सर्वे । ब्राभ्यंतः सर्वतो महीं ॥ ६० ॥ प्रपश्यंतः पुराणाम—विहारनगराकशात् ॥ नानानाग-

धर्म- नदीकूप—वापीपद्मसरोवरत् ॥ ६१ ॥ श्वेतकर्बटकानि च । नानावेदाकुलानि च ॥ संप्राप्ताः सर्व-

दीका तो रभ्य—मष्टापदमहागिरिः ॥ ६२ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥

नानाविधद्रुमाकीर्णं । नानागोकुलसंकुलं ॥ कापि रिष्टकैर्भूर्य—सन्मरकतशोजितं ॥ ६३ ॥

४१५

कापीन्द्रनीलसंदोह—शक्तिमराजिविराजितं ॥ कुत्रापि पद्मरागादि—रक्तरत्नचयान्वितं ॥ ६४ ॥ कु-
त्रापि चंपकलाय—मणिमंदलत्रासुरं ॥ कुत्रापि चंद्रकांतक—हीरकावलिनिर्मलं ॥ ६५ ॥ कुत्रापि
सुंदरानेक—निर्गिरावसंकुलं ॥ कापि स्वर्णमयानेक—शिलासीननभश्चरं ॥ ६६ ॥ कापि पुष्प-
फलोपेत—वराशममनोहरं ॥ कापि स्वहजलापूर्णैः । पद्मखंडादिमंडितैः ॥ ६७ ॥ नानारत्नमनो-
हारि—स्वर्णसोपानशोजितैः ॥ भ्रौचसारसहंसादि—नानापक्षिसमाकुलैः ॥ ६८ ॥ नानाद्रुमादि-
नी रभ्यैः । सरोजिरजिशो जितं ॥ रत्नरंजितसौवर्ण—जितिसोपानशजितिः ॥ ६९ ॥ विस्तीर्णा-
द्विरनेकादि—वर्षीजितिः समलंकृतं ॥ कापि संगीतकासक्तै—विद्याधरकदंबकैः ॥ ७० ॥ समंध्या-
सितसौवर्ण—सुविशालाशिवातलं ॥ कापि स्वर्णगर्तैर्युक्तै—नानाटंकारधारितिः ॥ ७१ ॥ सुरूपैः
सुरसंदोहै—दंडह्युतिप्रत्रासुरैः ॥ चिक्रीदद्भिर्धयाकामं । सप्रमोदमनेकधा ॥ ७२ ॥ स्वर्गखंडमिवा-

ज्ञाति । हारिर्जिर्ध्वरिस्तु जिः ॥ इत्यादिसुमनोहारि—नानाश्रयसमाकुलं ॥ १३ ॥ पश्यंति कुमराः
 शैलं । विस्मयोत्फुल्लवोचनाः ॥ समाह्लादाः क्रमात्तस्य । गिरेः शृणुं मनोहरं ॥ १४ ॥ कुलकं ॥
 दृष्टं चांतश्च तत्रोच्चं । रभ्यं जैनेन्द्रपंदिं ॥ चतुर्विंशतिजैनेंद्र—बिंबसंदोहसुंदरं ॥ १५ ॥ स्वर्णरत्न-
 मयं दिव्यं । द्भरतेन विधापितं ॥ पद्मरागमयोदार—तारसोपानराजितं ॥ १६ ॥ श्वेतरत्नमयोत्तुंगा
 —वेदिकासमलंकृतं ॥ सूर्यकांतमयोत्प्रेख—द्वलुंगाशिखराजितं ॥ १७ ॥ नानारत्नचयाकीर्ण—
 सौवर्णस्तंजालिकं ॥ सन्मरकतमाणिक्य—मंदिनोद्भटकुट्टिमं ॥ १८ ॥ चंद्रकांतमयोद्भास्व—तुंगा-
 प्राकारराजितं ॥ चारुचामीकरोदार—निर्युहकथनान्वितं ॥ १९ ॥ पंचजिः कुलकं ॥ तस्मिंश्च पं-
 चवर्णजि—मणिविंशानिमंडिताः ॥ स्वर्णरत्नमयाः कांताः । शांताः शांतिप्रदायिकाः ॥ २० ॥ यु-
 तुर्विशतिजैनेंद्र—प्रतिमाः सुमनोहराः ॥ कारिता वर्णमनैश्च । युक्ताः सर्वैर्जैस्त्वथा ॥ २१ ॥ यु-
 ष्यं ॥ बाहुबलेश्च राहुश्च । चक्रिणो द्भरतस्य च ॥ सुंदर्याश्च तथा ब्राह्मणाः । स्वकत्रांतुशतस्य च
 ॥ २२ ॥ कारिताः पर्युपासीनाः । प्रतिमास्त्व सुंदराः ॥ मणिरत्नविराजिन्यः । कांतकांचननिर्मि-
 ताः ॥ २३ ॥ युष्यं ॥ चतुर्योजनविस्तीर्णं । योजनार्धकमुच्चिरे ॥ द्भरतेन गिरौ तत्र । कारितं जि-

नमंदिरं ॥ ८४ ॥ नानास्त्रंभसमाकीर्णं । नानोत्तुंगसुतोरणं ॥ नानारूपकसंकीर्णं । नानाध्वजपदा-
 कुलं ॥ ८५ ॥ इत्यादिपरमाश्रयं—कारिञ्चिर्भूरिकौतुकैः ॥ देवानां मानवानां च । नेत्रानंदविधा-
 यकं ॥ ८६ ॥ ततस्ते विस्मयापन्नाः । सानंदाः सकुतूहलाः ॥ मध्ये च कुमरास्तत्र । प्रविष्टा जिन-
 वेद्मनः ॥ ८७ ॥ दृष्टाश्च प्रतिमां रम्या—श्रुतुर्विश्वातिरहतां ॥ ऋषभादिमहावीर—पर्यंतानां मनो-
 हराः ॥ ८८ ॥ सद्गंधपुष्पवस्त्राद्यैः । पूजिता ज्ञात्कियोगतः ॥ संस्तुताश्च स्तुतिस्तोत्रैः । संवेगारसदा-
 यिञ्जिः ॥ ८९ ॥ ततस्ते प्रशयामासु—र्विस्मिता मंत्रिणो निजान् ॥ यथेदं कारितं केन । जिन-
 मंदिरमीदृशां ॥ ९० ॥ सर्वरत्नमयं तुंगं । तुंगतोरणसंयुतं ॥ कस्येयं शाश्वती कीर्ति—श्रत्यद्यापि
 निर्मला ॥ ९१ ॥ ततश्च मंत्रिभिः प्रोक्तं । यथा ज्ञो ज्ञो कुमारकाः ॥ वदामः श्रूयतां सभ्य—भ्यु-
 ष्मांजिः सावधानकैः ॥ ९२ ॥ आसीदद्यजिनैर्द्रस्य । ज्येष्ठः पुत्रो गुणालयः ॥ अस्यामेव महा-
 पुर्या । चक्रेशो जराताधिपः ॥ ९३ ॥ तेनेदं कारितं तुंगं । सुंदरं जिनमंदिरं ॥ सर्वरत्नमयानेक-
 विधसंदोहसंकुलं ॥ ९४ ॥ श्रुत्वेदं जन्हना प्रोक्त—मस्माकमिति चारियं ॥ स्वायत्ताः सर्वरत्नानि ।
 ते सर्वे निधयोऽपि हि ॥ ९५ ॥ तदेव चक्रवर्तिवं । तथैवाङ्गाकराः सुराः ॥ तस्मादन्विष्यतां तूर्णे

—मथापदसमं गिरिं ॥ ७६ ॥ येनाहमपि विश्वरुजं—न्मणिरन्विनिर्धितं ॥ कारयामि समुत्तुंभ-
मीदृशं जिनमंदिरं ॥ ७७ ॥ आकर्ण्येदं ततो दिक्षु । सकलास्वपि मंत्रिभिः ॥ गिरेर्भवेषणाध्यायि ।
प्रेषिताः पुरुषा निजाः ॥ ७८ ॥ ततस्तेऽपि गताः शीघ्रं । भ्रांताश्चाखिलभूतदे ॥ न चाष्टापदसं-
काशः । शैलः कोऽपि विद्योक्तिः ॥ ७९ ॥ ततो जन्हुकुमारय । तैरागत्य निवेदितं ॥ यथा ना-
स्तीदृशः शैलो । यस्तुद्योऽष्टापदाद्रिणा ॥ १०० ॥ ततो जन्हुर्वदत्येवं । तान् सर्वांश्च नराधिपान् ॥
यद्यन्यो नास्त्यहो कापि । शैलोऽष्टापदसन्निधः ॥ १ ॥ ततोऽस्यैव गिरेः श्रीम—ज्जिनवेश्मयुत-
स्य ज्ञोः ॥ रक्षां कुर्मः प्रयत्नेन । वयं सर्वेऽपि संहताः ॥ २ ॥ यतः श्रेयस्करं लोके । दानात्तत्परि-
पात्रनं ॥ ज्विष्यन्ति च निर्धर्माः । प्रायः पापपरा नराः ॥ ३ ॥ तद्यावनमर्त्यलोकोऽयं । यावच्चैष-
धराधरः ॥ अस्माकमपि सत्कीर्तिं—स्तावनूनं ज्विष्यति ॥ ४ ॥ द्रक्ष्यत्त्वा नृपतीन् जन्हु—र्दंन-
त्नमुपाददे ॥ अष्टापदस्य रक्षार्थं । सार्धं सर्वैः भ्वंबुध्निः ॥ ५ ॥ ततः स्वातुं समारब्धा । दंडरत्नेन
मेदिनी ॥ परितस्तस्य शैलस्य । त्वरितं स्वातिकाकृते ॥ ६ ॥ दंडरत्नं च तत्सीदृणं । द्विधा कुर्वन्म-
हीतव्यं ॥ योजनानां सहस्रं तु । पानाद्यं विशति द्रुतं ॥ ७ ॥ ज्वलनप्रजसंज्ञस्य । नागगान्धगा

मेदिनीं ॥ संप्राप्तं जवनान्युच्चै—र्शनत्प्राशु समंततः ॥ ८ ॥ मह्यां विदार्यमाणयां । दंरुत्तेन
 सत्वरं ॥ निपेतुर्लक्ष्यस्त्र ॥ सपाषाणाः सपांशवः ॥ ९ ॥ सर्वतो नागवेश्मानि । समं पृथ्या च
 कंषिरे ॥ प्रससार समुद्योतो । जानुरश्मिसमुद्भवः ॥ १० ॥ अथ नागकुमारस्ते । दृष्ट्वाकस्मिकवि-
 रुवरं ॥ अत्यंतादृष्टपूर्वं च । जीताः संव्रांतलोचनाः ॥ ११ ॥ संशुब्धाः कंपमानांगा । नश्यंतिस्म
 दिशोदिशः ॥ किमेतदिति जटपंत्यः । संत्रस्ताश्च तदंगनाः ॥ १२ ॥ त्यक्त्वा मानं जयोद्धांता ।
 श्याश्लिष्यंति निजाव पतीन् ॥ रक्षत रक्षतेत्याशु । कुर्वंत्यः करुणारवं ॥ १३ ॥ जह्किरे च समुद्धा-
 पाः । नागलोके समंततः ॥ किं किं किमिदमित्येवं । तुमुत्वारवसंकुलाः ॥ १४ ॥ अथालोकेय म-
 हारौद्र—मुपप्लवमुपस्थितं ॥ संव्रांतं नागलोकं च । नागैद्रो ज्वलनप्रभः ॥ १५ ॥ संप्रयुक्तवधिर्द्वा-
 त्वा । कुमारणां विचेष्टितं ॥ तूर्णै रोषभरापूर्णा । विनिष्क्रांतो रसातलात् ॥ १६ ॥ संप्राप्तः कुमरा-
 न्यासे । साक्षेपं सोऽब्रवीदिदं ॥ यथा नो नो किमारब्ध—मस्मद्धोक्त्वथ्याकरं ॥ १७ ॥ युष्मान्नि-
 र्दंडरत्नेन । त्रिंदानैर्मदिनीतलं ॥ कृत्वा पूर्वस्थितेर्लोपं । किं लब्धं कथ्यतां मम ॥ १८ ॥ अथ
 चात्मवधायैव । जायते तुह्यतंगिनां ॥ मानापुरितचितानां । बलं बलवतामपि ॥ १९ ॥ यतः—

—मथापदसमं गिरिं ॥ ७६ ॥ येनाहमपि विरुर्ज—न्मणिरत्नविनिर्धितं ॥ कारयासि समुत्तुंग-
मीदृशं जिनमंदिरं ॥ ७७ ॥ आकर्ण्येदं ततो दिक्षु । सकलास्यपि मंत्रिभिः ॥ गिरेर्भवेपलाभ्यापि ।
प्रेषिताः पुरुषा निजाः ॥ ७८ ॥ ततस्तेऽपि गताः शीघ्रं । आंताश्चाखिलचतद्वे ॥ न चाष्टापदसं-
काशः । शैलः कोऽपि विद्वोक्तिः ॥ ७९ ॥ ततो जन्हुकुमारय । तैरागत्य निवेदितं ॥ यथा ना-
स्तीदृशः शैलो । यस्तुद्योऽष्टापदादिणा ॥ १०० ॥ ततो जन्हुर्वदत्येवं । ताव् सर्वाश्च नराधिपान् ॥
यद्यन्यो नारत्यहो कापि । शैलोऽष्टापदसन्निभः ॥ १ ॥ ततोऽस्यैव गिरेः श्रीम —जिनवेदमयुत-
स्य ज्ञोः ॥ रक्षां कुर्मः प्रयत्नेन । वयं सर्वेऽपि संहताः ॥ २ ॥ यतः श्रेयस्करं लोके । दानात्तत्परि-
पात्रनं ॥ जविष्यति च निर्धर्माः । प्रायः पापपरा नराः ॥ ३ ॥ तद्यावन्मर्त्यलोकोऽयं । यावच्चैष-
धराधरः ॥ अस्माकमपि सत्कीर्ति—स्तावन्नूनं जविष्यति ॥ ४ ॥ द्रयुक्त्वा नृपतीन् जन्हु—र्दंभ-
त्नमुपाददे ॥ अष्टापदस्य रक्षार्थं । सार्धं सर्वैः ष्वबंधुभिः ॥ ५ ॥ ततः खातुं समारब्धा । दंडरत्नेन
मेदिनी ॥ परितस्तस्य शैलस्य । त्वरितं खातिकाकृते ॥ ६ ॥ दंडरत्नं च तत्सीदृशं । द्विधा कुर्वन्म-
हीतद्वं ॥ योजनानां सहस्रं तु । पानाद्वं विशति द्रुतं ॥ ७ ॥ ज्यत्नप्रज्ञासंज्ञस्य । नागराजस्य

मेदिनीं ॥ संप्राप्तं जवनान्युच्चै—र्त्नतयाशु समंततः ॥ ८ ॥ मह्यां विदार्यमाणयां । दंशरत्नेन
 सत्वरं ॥ निपेतुर्दृष्टवस्तत्र । सपाषाणाः सपांशवः ॥ ९ ॥ सर्वतो नागवेद्रमानि । समं पृथ्व्या च-
 कंषिरे ॥ प्रससार समुद्योतो । जानुरश्मिसमुद्भवः ॥ १० ॥ अथ नागकुमारारस्ते । दृष्ट्वाकस्मिकवि-
 रुवरं ॥ अत्यंतादृष्टपूर्वं च । जीताः संभ्रांतलोचनाः ॥ ११ ॥ संश्लुब्धाः कंपमानांगा । नश्यंतिस्म
 दिशोदिशः ॥ किमेतदिति जटपंत्यः । संत्रस्ताश्च तदंगनाः ॥ १२ ॥ त्यक्त्वा मानं जयोच्छांता ।
 अश्लुष्यंति निजात् पतीन् ॥ रक्षत रक्षतेत्याशु । कुर्वत्यः करुणारवं ॥ १३ ॥ जङ्घिरे च समुद्भा-
 पाः । नागलोके समंततः ॥ किं किं किमिदमित्येवं । तुमुत्कारवसंकुलाः ॥ १४ ॥ अथात्लोक्य म-
 दारौद्र—मुपप्लवमुपस्थितं ॥ संभ्रांतं नागलोकं च । नागेंद्रो ज्वलनप्रभः ॥ १५ ॥ संप्रयुक्तावधिर्जा-
 त्वा । कुमाराणां विचेष्टितं ॥ तूर्णं रोषभरापूर्णा । विनिष्क्रांतो रसातलात् ॥ १६ ॥ संप्राप्तः कुमार-
 रयासे । साक्षेपं सोऽज्ववीदिदं ॥ यथा नो नो किमारब्ध—मस्मल्लोकव्यथाकरं ॥ १७ ॥ युष्मान्नि-
 र्दंशरत्नेन । त्रिंदानैर्मोदिनीतदं ॥ कृत्वा पूर्वस्थितेर्दोषं । किं लब्धं कथ्यतां मम ॥ १८ ॥ अथ
 चात्मवधायैव । जायते तुहतांगिनां ॥ मानापुरितचितानां । बलं बलवतामपि ॥ १९ ॥ यतः—

अथवहाए निययं । होइ बलं जतुणाए शुवणंमि ॥ नियपकबदेणं चिय । पनइ पयंगी
 पद्धंमि ॥ ३० ॥ होइ विणीज गरुजं । गुरुत्तणं संपयाए पढसंणं ॥ अविणीजवि हु लहुजं ।
 लहुत्तणं आवर्द्धए य ॥ ३१ ॥ एसावि जये तंभी । सोहइ मग्गठियाए पुरिसाए ॥ इयराणं पु-
 ण सिग्गं । नासइ आसयविणासेणं ॥ ३२ ॥ जे हुंति महापुरिसा । ते तिइज्जंणं कुणंति न क-
 याइ ॥ जवत्तओ किं केणइ । मग्गातिचो रहो रविणो ॥ ३३ ॥ ते हुंति सत्तवंता । ते संतो ते
 महायसा शुवणे ॥ जे नेति सिरिं सु—पद्धट्टिएण सपुुरिसमग्गेण ॥ ३४ ॥ सगुणेहिं चिय पुरि-
 सा । पयमा चूनामणीव विक्काया ॥ बुध्भंति सिरेण जए । सयत्तजणसत्ताहणिज्जा य ॥ ३५ ॥
 इयरे जंकिंचि गुणं । लहिजएण समुत्तवंति तुत्तया ॥ दुब्बत्तपकय रिग्गाह—गहिइया सत्तहव शु-
 वणंमि ॥ ३६ ॥ इय नियचरिएहिं चिय । पुरिसा नज्जंति कुत्तगुणसमेया ॥ मज्जायकमणेण ।
 जेण लहु इति अयाणं ॥ ३७ ॥ अन्धच्च विदिता भूयं । पुत्ताः सगरच्चक्रिणः ॥ तत्तेदं जवतां गु-
 कं । कर्तुं गोत्रकत्तकनं ॥ ३८ ॥ यतः—ते पुत्ता जे पिज्जणो । चित्तेण पहेण सइ पयद्धंति ॥
 तेसिं गुणगहणेणं । पियावि सत्तहिज्जाइ जयंमि ॥ ३९ ॥ उत्तसीदेहिं सुएहिं । वित्तहइ वयणि

ज्ञायं पिशा सययं ॥ किरणा तवंमि ब्रुवणं । लोचं सुरस रूसेदं ॥ ३० ॥ तथावद्ब्रुज्यते नैव ।
 चूला मासकवेश्मनः ॥ तावद्विश्राभयतां दंड—रत्नमेतत्समुद्यतं ॥ ३१ ॥ यतः—कङ्कां कुणंति नि-
 ययं । ज्वरोहं नेय कंसद्व जणंति ॥ गुणवंतयाण कण्यो । जमराणव होद्व कर्मदेषु ॥ ३२ ॥
 श्रुत्वेदं जन्हुना प्रोचे । नास्मान्निस्त्व वेश्मनः ॥ नंजनार्थमियं चक्रे । परिखा परितो गिरेः ॥ ३३ ॥
 तदस्माकं न कोऽप्यत्र । दोषोऽस्ति ब्रुजगाधिप ॥ रक्षाष्टापदशैलरथा—स्मान्निरेषा कृता यतः ॥ ३४ ॥
 तद्गो संहार संशंभं । न कुर्मः पुनरीदृशं ॥ श्रुत्वेदं श्रांतकोपाग्नि—र्गतोऽसौ निजकाश्रयं ॥ ३५ ॥
 तस्मिन् गतेऽथ ब्रुयोऽपि । ब्रूते जन्हुकुमारकः ॥ कृतापि स्वातिका दुर्गा । नेयं ज्ञाति जलं विना
 ॥ ३६ ॥ तदहो क्रियतां तूर्ण—मेतस्या नीरपूरणं ॥ इत्युक्ते दंभरत्नं तद् । गृहीतं राजसूनुजिः ॥
 ॥ ३७ ॥ गत्वा च संहतैः सर्वै—दंडरत्नेन ब्रुतलं ॥ त्रिंदातैर्हिमवच्छृंगा—त्रिभ्रकांता निर्मल्योर्मि-
 का ॥ ३८ ॥ नानाजलचराकीर्ण—नीरपूरप्रवाहिनी ॥ समाकृष्टा महलंगगा । परिखात्रिमुखं जवात्
 ॥ ३९ ॥ शुभं ॥ सा च रंगत्तरंगौघै—भुंजगतिगामिनी ॥ वेगतः परिखामध्ये । समानीय प्रवे-
 शिता ॥ ४० ॥ तस्या नीरमहापूरं । संपूर्यं परिखां भृशं ॥ प्रावयामांस नागैर्द्र—ब्रवनानि रसातले

॥ ४१ ॥ दृष्ट्वा विशज्जलं नागै—दीर्घितो ब्रुजगाधिपः ॥ किमेव जुञ्जते स्वाभि—बपूर्वः सखि-
लक्ष्मवः ॥ ४२ ॥ यतः—

दृश्यते नागिनीवृन्द—मुह्यमानं जलक्षुवैः ॥ म्हाव्यमानानि चाशेष—जवनानि समंततः ॥ ४३ ॥
अथ प्रोवाच सावेशः । श्रुत्वेदं ज्वलनप्रदः ॥ विद्यंते सगराख्यस्य । चक्रिणो दुष्टसूनवः ॥ ४४ ॥
यैर्दरलनमादाय । भित्त्वा दूरं रसाजलं ॥ गंगानदीजलक्षुवैः । म्हावितानि गृह्णाणि नः ॥ ४५ ॥
कृतमेव मया सामं । तेषां दुर्नयकारिणां ॥ नूनं दुष्टशयत्वेन । तत्परिणतमन्यथा ॥ ४६ ॥ यतः—
माण्डन्याणवि फुलं । सामं गरुयत्तणं पयासेद ॥ दंससहायं द्रवरा । नराण दीणत्तणं कुणद ॥
॥ ४७ ॥ दो चैव न वर नीर्द्वज । होति पुरिसाण गुणमहश्वाण ॥ सामं च विण्येयपिसुणं । दं-
डोक्वपयावविहारो ॥ ४८ ॥ एच्चिस्त्वावत्समाजोकि । सामनीतिर्मदीयका ॥ संप्रत्यदृष्टपूर्वा च । दंड-
नीतिं प्रदर्शये ॥ ४९ ॥ एवं संजट्थ नगेंडो । रुषारुणितलोचनः ॥ अ्यादिदेश महाधोरान् ।
दृष्टिविषमनोहरान् ॥ ५० ॥ यथातत्वरितं गत्वा । तान् सगरसुतानहो ॥ विनाशयत निःशेषान् ।
दूरं दुर्नयकारिणः ॥ ५१ ॥ ततस्त्रैविषपूर्णाङ्कै—विनिर्गत्य रसातलात् ॥ नीताः सर्वे कृणादेव ।

जस्मपुंजावशेषतां ॥ ५२ ॥ एवं च जस्मपुंजेषु । जातेषु नृपसन्नुषु ॥ जातो ह्यहारावो घोराः । कु-
 ङ्घं तद्गजसैन्यकं ॥ ५३ ॥ किंकर्तव्यतया मूढाः । प्रत्यपंतिस्म ब्रभृतः ॥ यथा नो कुत्र गजामः ।
 कस्य वा कथयामहे ॥ ५४ ॥ युष्यामहे समं केन । सर्वथाऽदृष्टवैरिणा ॥ कथं वा दर्शयिष्यामो ।
 मुखं सगरदूषतेः ॥ ५५ ॥ यावदेवं च तस्मैन्यं । निस्त्राणं शोकविह्वलं ॥ नानाविधकृत्नाकंदं । जा-
 तं समूढमानसं ॥ ५६ ॥ तावद् ज्ञात्वा स्वजर्तुणां । मृत्युमाकस्मिकं कृणोत् ॥ प्रवृत्तं रोदितुं प्रो-
 ङ्घ्वै—रंतःपुरं महारवैः ॥ ५७ ॥ हाहा कृतांत निस्त्रिंश । निर्विवेकानिनिर्दय ॥ संहत्य मामकान्
 प्रर्तुन् । द्रुब्धं मूढ किमु त्वया ॥ ५८ ॥ हा धातरैककाले किं । सर्वनाशस्त्वया कृतः ॥ किं वेद
 मिदुजालं वा । किं वास्मन्मतिविभ्रमः ॥ ५९ ॥ किंवापि सत्यमेवेदं । संजातं श्रूयते यथा ॥ किं
 मेकदैव वैधव्य—मस्माकमिदमागतं ॥ ६० ॥ तदहो किं वयं कुर्मः । क यामः कं श्रयामहे ॥ क-
 स्येदं वा समाख्यामः । किं कृतं सुकृतं ज्ञोते ॥ ६१ ॥ इत्यादि प्रत्यपंतीभि—रंतःपुरीन्द्रिक्चकैः ॥
 ताम्यंतीन्द्रिरत्यर्थं । कराघातकरोऽभितः ॥ ६२ ॥ त्रोटयंतीन्द्रिरुहाम—मुक्ताहारान कचांस्तथा ॥ व-
 स्त्राणि पाठयंतीन्द्रि—र्दुर्बंतीन्द्रिर्महोतले ॥ ६३ ॥ मुंचंतीन्द्रिर्मुखाद्धोत्र—दात्राजात्रानि चरिश ॥

सिंचंतीतिः कदंबाद्यै—रश्रुपातैस्सःस्थलं ॥ ६४ ॥ कुर्वतीतिर्महाकंदात् । अरिणो रुदितं तथा ॥
यथा भो श्रुपदान्युच्चै । रोदितानि वनांतरे ॥ ६५ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥

एवं च करुणारावै—रंतःपुरं रुदद्भृशं ॥ सैन्यं च दुःखितं सर्वं । संधीर्षतेऽथ भंडिभिः ॥
॥ ६६ ॥ एवं प्रनाषमाणैश्च । यथा भो ज्ञो नराधिपाः ॥ ज्ञो ज्ञो स्वस्वामिनो ज्ञत्ता । योधाः से-
नाधिपा जनाः ॥ ६७ ॥ कुमाराणां कृते ज्ञद्राः । किमर्थमिह रुहते ॥ यतस्तैः सर्वमेवोच्चैः । क-
र्तव्यं कृतमंजसा ॥ ६८ ॥ त्रिद्वि विशेषकं ॥ जैनैर्द्रवश्मयुक्तस्य । कृताष्टादशद्यूभृतः ॥ रक्षा स्वजी-
वितेनैवं । कुर्वद्भिः खातिकाभिमां ॥ ६९ ॥ अस्मादिजो पुनस्तेषां । विश्वोपकृतिकारिणां ॥ नैवे-
होपकृतं किञ्चि—द्वहिप्रदानतोऽपि हि ॥ ७० ॥ तस्मात्प्रदीयतां ज्ञो ज्ञो । शीघ्रमेव प्रयाणकं ॥ प्र-
दत्तं च कृणादेव । प्रासाश्च निजकां पुरीं ॥ ७१ ॥ ततः सचिवसामंतै—भिर्लित्वैकव भंडितं ॥
अहो सर्वकुमाराणां । जातं मरणमेकदा ॥ ७२ ॥ कथं नाम नरेन्द्राय । दुःश्रव्यं कथयामहे ॥ स-
र्वथैव दुराख्येयं । दुर्घटं किमु कुर्महे ॥ ७३ ॥ युधमं ॥ यतः—अहञ्च ता नियपहुणो । परेण वा
वायणं समस्कं ॥ जं कीरद् अन्नेसिं । पियमरणं न सहंति तं थीरा ॥ ७४ ॥ एवं निवेयणं पुण ।

पहुणो वा वायणस्स न हु जुत्तं ॥ हुंति चिय संसारे । कज्जादं एह कुट्टिजादं ॥ १५ ॥ तं किंपि
 पन्द कज्जां । पुवाञ्जियदह्दवजोएण ॥ मरणेवि जेण गरहा । जीयं पुण पावपरिणामो ॥ १६ ॥
 तदहो शक्यते नैव । संचित्तित्तुमथ्यदः ॥ किं पुनर्दृषतेः साक्षा—समाख्यातुं स्फुटाक्षरैः ॥ १७ ॥
 किंत्वस्माकमपि श्रेयो । वह्नौ ज्वालामसमाकुत्से ॥ पतंगमरणं कर्तुं—मेव दुःखपणाशकं ॥ १८ ॥ न
 पुनः सर्वथा सर्व—पुत्रमृत्युनिवेदनं ॥ अथवा ज्ञान्यमस्माक—मकीर्त्या स्फुटमेतया ॥ १९ ॥ इ-
 हं मंत्रयतामेव । तत्र सामंतमंत्रिणां ॥ अत्यंतकुलचिताना—मेको विश्वः समागतः ॥ ८० ॥ ज-
 ताश्च मंत्रिणस्तेन । किमेवं ज्ञोः समाकुत्साः ॥ विषादमिह मुंचध्वं । गृहीध्वं च सुधीरतां ॥ ८१ ॥
 त्यज्यतां शोकसंजारो । ज्ञान्यतां च भवस्थितिः ॥ संसारवर्तिजीवानां । कियन्मात्रमिदं यतः ॥
 ॥ ८२ ॥ एतदपि च नात्यंत—माश्चर्यं प्रतिजासते ॥ यत्तु षष्टिमहत्साणि । पंचतामेकदा ययुः ॥
 ॥ ८३ ॥ यतः—कालांमि अणार्द्धे । जीवाणं विविहकःभवसगाणं ॥ तं नहि संविहाणं । संसारे
 जं न संजवद् ॥ ८४ ॥ इत्युक्त्वा ब्राह्मणस्तूर्णं । मंत्रिवर्गसकाशतः ॥ अनाथमृतकं ज्ञात्वा । प्राप
 ऋषस्य मंदिरं ॥ ८५ ॥ कुर्वाणः करुणारावान् । बृहहृद्वैर्दुतं दुतं ॥ मुष्टो मुष्टोऽहमित्युच्चै—स्वव

राज्येऽपि नृपते ॥ ८६ ॥ आकर्ण्येदं ततो राज्ञा । शीघ्रमाकारितो द्विजः ॥ लक्षश्रैवं यथा केन ।
 मुष्टोऽसि मम कथ्यतां ॥ ८७ ॥ द्विजः प्राह यथा राजन् । मुष्टोऽहं हतवेधसा ॥ पुत्रो मे एक ए-
 वायं । दष्टो दुष्टमहाहिना ॥ ८८ ॥ निश्चेष्टो नृप संजातः । सर्वथा नष्टचेतनः ॥ तदमुं मामकं पु-
 त्रं । जीवापय महीपते ॥ ८९ ॥ अत्रांतरे समायाता—स्तेऽपि सामंतमंत्रिणः ॥ आस्थाने राज-
 राजस्य । शोकाकुलितचेतसः ॥ ९० ॥ कृत्वा विमनसो राज्ञः । प्रणामं नम्रमौलयः ॥ लुपविष्टाश्च
 ते सर्वे । सखेहं दापितासनाः ॥ ९१ ॥ अथादिष्टो महावैद्यः । श्रीमत्सगरचक्रिणा ॥ यथा द्विज-
 स्य पुत्रोऽयं । निर्विषः क्रियतामिति ॥ ९२ ॥ ततः प्रजापते वैद्यो । विद्वात्सुतमृत्युकः ॥ राजेन्द्र
 यदि यवेह । गृहे गोत्रे कुलेऽपि वा ॥ ९३ ॥ न मृतो जन्म संप्राप्य । कोऽपि कापि कदाचन ॥
 तस्मान्नेहात्समानीत—मात्रेण भस्सना नृप ॥ ९४ ॥ सर्वथा निर्विषं कृत्वा । जीवापये द्विजांगजं
 अथ प्राह नृपं मंत्री । सर्वनीतिविशारदः ॥ ९५ ॥ विद्विर्विशेषकं ॥ किमस्ति देव संसारी । जी-
 वः कोऽपि जगतत्रये ॥ संजाते यस्य नैवेहा—नंतशो मृत्युजन्मनी ॥ ९६ ॥ मृत्यौ स्वर्धूलोक-
 स्य । नवं निंदति मानवाः ॥ कियच्चिरं च शोचित्वा । स्वामिकार्याणि कुर्वते ॥ ९७ ॥ किं कोऽ-

पीह तया दृष्टः । श्रुतो वापि बहुश्रुतात् ॥ यस्य नो मृत्युजन्मानि । बभ्रुवुर्नवसागरे ॥ ९८ ॥
 अत एवंविधे घोरे । प्रकृत्या निर्गुणे जने ॥ किं जायते गुणः कोऽपि । शोचितैर्बहुधापि हि ॥ ९९ ॥
 श्रुत्वेदं स द्विजः प्राह । यद्येवं मनुजाधिप ॥ तथापि मामकं पुत्रं । जीवापयस्व सर्वथा ॥
 ॥ १०० ॥ अपि च—जे जण ह्यकयंतं । मक्षसुयं देवदेसुसगराहं ॥ तुह पीरसं महाजस । जे-
 णामतिणं पविहरद ॥ १ ॥ कळां विणावि भुवणे । अय्युत्तरणं करंति जे थीरा ॥ ते वंदाणिळा-
 चरिया । वरपहु तुम्मारिसा विरला ॥ २ ॥ दीणाण समुत्तरणं । जयंमि रक्का गुरुण तह विणज-
 ॥ दपुत्तराण समणं । दाणं दातिहत्तविणाणं ॥ ३ ॥ सबसस पियं वयाणं । बंधुसिणेहो कयंतु
 या सबं ॥ सपुसिसाण महापस—ययं चिय होद किं जणिमो ॥ ४ ॥ ततः प्राह नराधीशः । प-
 रिजातुं क ईश्वरः ॥ सततं प्राणिसंदोहं । मृत्युः संहरतः सतः ॥ ५ ॥ यत जत्कं—सो नहि चि-
 य द्रुवणेवि । कोद जो खलुद तस्स माहणं ॥ सहंदचारिणो सब—वेरिणो ह्यकयंतस्स ॥ ६ ॥
 सीयंति सबसडादं । तड न पहवंति मंतिणो मंता ॥ अदिदुपहरपहरं—तयंमि तंमि किं पीरुसं
 कुणद ॥ ७ ॥ न बदेण तस्स केणद । पडियारो नेय तंतजुत्तिण ॥ असासेहिं रहवरेहिं च । अ-

हो निरहत् तह ॥ ८ ॥ इय अप्पट्थारे ह्य—विहिमि संसारवत्तिणो जीवा ॥ वट्टंति तस्स
 आणए । एह को कीरं उ उवात्तं ॥ ९ ॥ किंच-जइ तस्स चेव एकस्स । होज्ज संसारणोयर-
 गयस्स ॥ मरणं न जणो अन्नस्स । जंतुणो ह्यकयंतत्तं ॥१०॥ ता जुज्जइ रोयणपिट्ठे—णाइयं का-
 जमस्स लोणस्स ॥ एकस्स जत्तं महपरि-ज्वोत्ति सयत्तंमि जियलोए ॥११॥ अह पुण ससुरनरा-
 सुर-विजाहरकिंनेरंइयमुहाणं ॥ सामन्नं चिय मरणं । ता इमिणा किं पत्तत्तेण ॥ १२ ॥ किंच-
 संति षट्ठिसहसाणि । ममापि जितविद्धिषां ॥ पुत्राणां रूपदावाण्य—नवयौवनशास्त्रिणां ॥
 ॥ १३ ॥ तेषामपि कृतांतेन । त्रैलोक्यस्यापि वैरिणा ॥ सततं ग्रन्थमानानां । त्राणं कः कर्तुमीश्वरः
 ॥ १४ ॥ तस्माहोके विमुंचस्व । मा मारोदीर्घिजोत्तम ॥ चिंतयस्व स्वकार्याणि । सर्वथात्महितं कु-
 रु ॥ १५ ॥ यावत्त्वमपि नाद्यापि । ग्रन्थसे हतमृत्युना ॥ यतोऽयं सर्वजीवानां । वर्तते निकटे स-
 दा ॥ १६ ॥ वैद्येन याचितं यच्च । तस्मात्पुत्रुद्धोद्धवं ॥ संश्राप्तिस्तस्य नैवेह । विद्यते त्रिजगत्स-
 पि ॥ १७ ॥ किंचास्मदीयवंशेऽपि । संस्थातीता नराधिपाः ॥ प्राप्तीकृताः कृतांतेन । का वार्ता शे-
 षजंतुषु ॥ १८ ॥ यतः—सवैवि हु नेरइया । तिरिया नरत्तयसुरत्तराणा य ॥ मरणं पर्वेति जण-

। निययं चिय नहि संदेहो ॥ १९ ॥ जंमाज होइ मरणं । निययं मरणाज तह य जणत्ती ॥
 संसारे नहि थिरो । जाव न मोखं न जणत्ती ॥ २० ॥ तथा—सबस्सवि एस गर्ह । होही का-
 लेण जीवलोयमिं ॥ नियकम्मज्जियवसागस्स । जंतुणो किं व रुत्तेण ॥ २१ ॥ सबस्स होइ सम-
 च्चवि—ज य करणंमि पच्चलो थणियं ॥ संजोयं न जण कुणइ । पाणं पावपरिणामो ॥ २२ ॥
 दुक्कं थवणाइ कुंनं । राया जो तस्स गोयरे पडइ ॥ एयस्स ण देवेहिंवि । न तिरए निययमव-
 णेजं ॥ २३ ॥ इत्यादि बहुधा च्चपं । जट्ठपंतं प्राह स द्विजः ॥ किमहो सत्यमेवेदं । यद्भवतामि-
 धीयते ॥ २४ ॥ ज्ञात्वा सत्यमिदं सर्वं । संसारस्य विजृंभितं ॥ माकुथास्सन्न जो शोकं । यदहं क-
 थयामि ते ॥ २५ ॥ श्रद्धातुं वा कथं शक्यं । कथ्यमानमिदं मया ॥ यद्वा तत्रास्ति संसारे । सं-
 जवति यदत्र नो ॥ २६ ॥ ह्रस्वश्रथसामंत—योधैः परिवृता थ्यपि ॥ सर्वे ते तावकाः पुत्रा । यु-
 गपर्यन्तानां गताः ॥ २७ ॥ सर्वे दग्धाः फणींद्रेण । विषसंपूर्णचक्षुषा ॥ तद् ज्ञात्वाऽनित्यतामेनां ।
 शोकः कार्यस्त्वयापि नो ॥ २८ ॥ श्रुत्वेदं मनुर्जेन्द्रोऽपि । वज्राहत इव डुमः ॥ मूर्धया नष्टसन्धे-
 षः । पपाताशु महीतले ॥ २९ ॥ ततोऽपि गतमूर्धेश्च । कृणत संप्रासर्चेतनः ॥ प्राकृतनरवप्रोच्चै-

—राकंदमुखराननः ॥ ३० ॥ अरिहाहारवैर्धौरे—व्यासाखिलदिगंतरः ॥ एवं सांतःपुरो राजा । प्र-
 वृत्तो रोदितुं भृशं ॥ ३१ ॥ हाहा हतविधे पाप । महापापविधायक ॥ अकर्तव्यं त्वयाकारि । यद्-
 हारि ममांगजाः ॥ ३२ ॥ अकर्तव्यतरं त्वेत—द्वैकोऽपि ममांगजः ॥ तेभ्यो मुक्तस्त्वया क्रूर ।
 किमु त्वं मम वैरिकः ॥ ३३ ॥ एकस्मिन्नपि ज्ञो पाप । मत्पुत्रे पन्नगाधिप ॥ किं त्वया निरनुक्रोश
 । निर्दोक्तं न कृता क्रुपा ॥ ३४ ॥ कथं ते मारयामीति । चिंतितं निजमानसे ॥ चिंतयित्वा कथं
 वाचा । घातयामीति जट्टितं ॥ ३५ ॥ जट्टितं च कथं व्यूढौ । करौ ते तेषु घातने ॥ कथं त्व-
 येदृशं कर्म । कृतं निर्दुष्ण निर्दुष्णं ॥ ३६ ॥ अहो कथमकांडेऽपि । यमराजेन चेष्टितं ॥ यदेकद्वै-
 मे पुत्रा । नीताः सर्वेऽपि पंचतां ॥ ३७ ॥ किं विदधाम्यहं तत्र । शूरो वीरोऽपि बुद्धिमान् ॥ अत्यं-
 तादृश्यमानेऽत्र । विधौ दुष्टविचेष्टिते ॥ ३८ ॥

श्यादि विविधं राजा । प्रत्यपत्र अरिनिःस्वनैः ॥ उत्सर्तेन द्विजेनैवं । राजेन्द्र कुरु धीरतां ॥
 ॥ ३९ ॥ विमुंचैनं महाशोकं । धर्महानिकरं दृढं ॥ संज्ञाप्य निजं लोकं । कुरु धर्मपरं मनः ॥
 ॥ ४० ॥ कुत्र ते तद्वरं ज्ञानं । कुत्र ते सा विवेकिता ॥ कुत्रोपदेशदातृत्वं । क वा सा तव धीर

ता ॥ ४१ ॥ अपि च—परसणमि सुहेणं । संसाराणिहियं कहद लोए ॥ नियबंधुयणविणसे ।
 सवस चदांति बुद्धिञ्ज ॥ ४२ ॥ तुम्हारिसावि पुरिसा । जदवि लदिङ्कांति दह्मसोएण ॥ ता कल
 थिरं होही । धीरत्तमनिंदियं सुवणे ॥ ४३ ॥ वसणमि ज सवमि य । एणसहावा हवांति सणु-
 रिसा ॥ जासिञ्ज चिय जदए । अत्थमणे तारिसो सूरु ॥ ४४ ॥ यथा—जदये सविता रक्तो ।
 रक्तोऽस्तसमये तथा ॥ संपत्तौ च विपत्तौ च । महतामेकरूपता ॥ ४५ ॥ सणुरिसच्चिय वसणं ।
 सहंति गरुयंपि निगयपयावा ॥ धरणिच्चिय सहद जए । वज्जनिवायं न जए तंतू ॥ ४६ ॥
 होइ गरुयाण वसणं । न जणो ड्यराण सुणसिद्धमिणं ॥ ससिसूरच्चिय वेणंति । राहुणा न ज-
 ण ताराञ्ज ॥ ४७ सणुरिसे चिय निवदंति । आवया न जए पयद पुरिसंमि ॥ टाक्किज्जइ मदि-
 णं सस—हरमि न जणो विदणंमि ॥ ४८ ॥ कुणइ वियरं काळो । विवेयपुरिसाण गुणमह-
 ग्याणं ॥ सिसिरत्तणं न सिसिरो । विकुणइ जलणस्स पहवंतो ॥ ४९ ॥ वसणंमि समावदिए ।
 पयदं न हु कहवि सुपुरिसो मुयइ ॥ राहुमुहगहियमुक्को—वि तवइ सूरु धरापीठं ॥ ५० ॥ इ-
 ति विज्ञाय राजेंद्र । विसं जवचेष्टितं ॥ विमुच्य सर्वथा शोकं । धीरवीरत्वमाश्रय ॥ ५१ ॥ यु-

ष्मादशां नृपशेष—ज्वासारत्ववेदिनां ॥ शिङ्गाणं कः क्षमः कर्तुं । मुक्तवान्ये स्वविवेकितां ॥ ५३ ॥
 द्रष्टुत्वाद्य नृपं तेन । प्रोक्ताः सामंतमंत्रिणः ॥ यथा जौ कश्यपां सर्वे । यथावृत्तं महीशुजे
 ॥ ५३ ॥ तैरपि मूलतः सर्वे । खातिकारवननादिकं ॥ कुमारकविनाशांतं । समाख्यातं सविस्तरं ॥
 ॥ ५४ ॥ ज्ञानांतरे च संप्राप्तु—र्लोका आसन्नवासिनः ॥ अष्टापदस्य शैलस्य । प्रणभ्योचुर्नरेश्वरं
 ॥ ५५ ॥ अष्टापदमहशैले । यानीता च तवांगजैः ॥ महागंगा तथा भूत्वा । खातिकां चरिवारि-
 त्तिः ॥ ५६ ॥ प्रत्यासन्नाः पुरग्राम—गोकुलनगराकराः ॥ कदर्थ्यते पयःपुरैः । सर्वतोऽपि विसर्पि-
 त्तिः ॥ ५७ ॥ युभं ॥ तन्नाथ वार्यतां गंगा—नीरपूरः सुदुर्धरः ॥ व्याकर्ण्येदं ततो ब्रूणो । जगिरी-
 थ्यन्निधं सुतं ॥ ५८ ॥ आहूय प्रवदत्येवं । यथा त्वं वत्स सादरं ॥ नागराजं समाशब्ध । सर्वैराश-
 धनाक्रमैः ॥ ५९ ॥ दंडरत्नं समादाय । गंगां प्रापय सागरे ॥ ततो भागीरथिर्निर्वा—ष्टापदे मंत्रि-
 त्तिः समं ॥ ६० ॥ त्रिन्निर्विशेषकं ॥ ततश्चाष्टमज्जकेन । तेनाराधि फणिप्रभुः ॥ ततः सोऽपि वि-
 निर्वात्य । कृणादेव रसातलात् ॥ ६१ ॥ समायातः स्फुरत्स्फार—नानाशुजगभूषणः ॥ एवं जगि-
 रथिं प्राह । वत्स ब्रूहि प्रयोजनं ॥ ६२ ॥ युभं ॥ तेनापि च स विद्मसः । कृत्वा मुक्षिं करंजदि

॥ नगेंद्र तदनुज्ञातो । गंगां सिंधौ नयाभ्यहं ॥ ६३ ॥ फणींद्रेणापि स प्रोचे । सस्त्रेहं तुष्टचेत-
 सा ॥ यथा वत्स निराशंको । विधेहि स्वसमीहितं ॥ ६४ ॥ ततो जागिरश्चिरतूर्णं । कृत्वा साम-
 भिकां कृणात् ॥ दंडशतेन त्रिंदानः । समुद्राच्छिखुत्वां महीं ॥ ६५ ॥ नानाविधपूरशाम—नानाका-
 रमहीभूतां ॥ नानाजनपदानां च । मध्येनात्यंतवेगतः ॥ ६६ ॥ नानाजलचराकीर्ण—जलकक्षी-
 लसंकुलां ॥ निनाय नीतिमानेवं । तदा गंगां महोदधौ ॥ ६७ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ ज्ञानीता ज-
 न्हुना येन । हिमाद्रेर्जाह्वी ततः ॥ यद्वागीरश्चना नीता । जागीरश्चपि तेन सा ॥ ६८ ॥ जा-
 गिरश्चिरतस्तुष्टः । रामं सामंतमंत्रिणिः ॥ पितुराज्ञां विधयाशु । समायातो निजां पुरीं ॥ ६९ ॥
 जनकतनुजमृत्यौ चक्रतुः शोकमुच्चै—भरतसगरचक्रस्वामिनौ अरिशब्दैः ॥ तदपि च न हि ता-
 र्यां सद्गुणः कोऽपि लेजे । परमजनि नितान्तं धर्मकामार्थहानिः ॥ ७० ॥ द्रति सुकृतरिपुत्वं सुष्टु-
 शोकस्य मत्वा । त्यजत सकलशोकं सर्वथा बंधुनाशे ॥ श्रयत च जिनधर्मं श्रेयसामेकपात्रं । न-
 वजलनिधिमज्जहेदिनां यानपात्रं ॥ ७१ ॥ द्रति सगरचक्रवर्तिकथानकं समाप्तं ॥

उक्तः शोकाधिकारः समाप्तः । अथ कषायाधिकारोऽष्टम उच्यते, अस्य चायमभिसंबंधः—पूर्व-

धर्मः । न शोकवतां शोकापनोद्ः कृतः, शोकश्च कषायवतामेव संनवति, तन्न कषायञ्चरूपमुच्यत इति,

टीका

तत्र श्लोकानां सप्तविंशतिरियं —

॥ मूलम् ॥—शोकेन चाग्निव्रयंते । कषायवशावर्तिनः ॥ अतः फलं कषायाणां । तन्यमानं
निशप्यतां ॥ १ ॥ वनवह्निर्यथा दीप्तो । भस्मसात्कुरुते वनं ॥ क्रोधानलस्तथा दीप्तो । ज्ञस्मसात्कुरु-
ते नरं ॥ २ ॥ यस्माद्बुद्धिदृष्टे वह्नि—र्दहत्येव तदाश्रयं ॥ क्रोधोऽपि क्रोधिनां पूर्वं । दहत्येव न
संशयः ॥ ३ ॥ जितरोषरथाः संतो । नीचाः कोपेन निर्जिताः ॥ जितेन ये जितास्तेषां । तैः समं
का विरोधिता ॥ ४ ॥ अणकारिणि कोपश्चे—त्कोपे कोपो विधीयतां ॥ मित्रबुद्धि कृतोद्देशे । चि-
तसंतापकारिणि ॥ ५ ॥ सर्वकार्याणि सिद्ध्यन्ति । ह्यर्थसाराणि तस्य नुः ॥ सुरंगाधुद्विवत्कोपो । य-
स्य न प्रकटो जवेत् ॥ ६ ॥ बुद्ध्या कार्याणि सिद्ध्यन्ते । सा तु कुरुस्य नश्यति ॥ तस्माद्द्विमा क-
मैवोच्चैः । सर्वकार्यप्रसाधिका ॥ ७ ॥ न नमस्यति देवेभ्यो । वरिषस्यति नो गुरुन् ॥ अहंकार-
ग्रहप्रस्तः । पिपुनपि न मन्यते ॥ ८ ॥ अहं दाता अहं ज्ञोक्ता । रूपवान् धनवानहं ॥ एवं सर्व-
गुणाधारं । स्वं मानी मन्यते स्वयं ॥ ९ ॥ अमानमानमारुहो । मन्यते तृणवज्रात् ॥ मे रोषस्य-

४३४

धिकं मूढः । पश्यत्यात्मानमात्मना ॥ १० ॥ अहो मानस्य दौरात्म्यं । येन प्राप्तो न केवलं ॥ सु-
 नंदानंदनः साधु—यर्विन्मानं न मुक्तवान् ॥ ११ ॥ अद्विजिह्वाः फणभृतो । बहिः श्लक्ष्णा प्रयंक-
 राः ॥ अंतर्विषभृतो दूरं । वर्जनीयाः शता जनाः ॥ १२ ॥ शतानि यस्य मित्राणि । शता यस्य
 गृहे स्त्रियः ॥ उन्नतिस्तस्य दूरस्था । जीवितव्येऽपि संशयः ॥ १३ ॥ येषां योगत्रयस्यापि । संवादो
 नैव दृश्यते ॥ तेषां शतात्मनां कार्ये । संवादः केन मृग्यते ॥ १४ ॥ यदि मायाहतो धर्मो । हतं
 सत्यं शतात्मनः ॥ सर्वाविश्वासहेतुश्च । मायावी जायते नरः ॥ १५ ॥ निर्दोषोऽपि च मायावी ।
 जनसंवासकारणं ॥ अथवाहेर्मुतस्यापि । किं न विभ्रति देहिनः ॥ १६ ॥ ततो माया परित्याज्या
 । सर्वथा धार्मिकैर्जनैः ॥ ततो धर्मस्ततः सत्यं । ततः सर्वेऽपि सद्गुणाः ॥ १७ ॥ नदीनाथं तरंत्येके
 । विशंत्यन्ये रसातलं ॥ खनंत्येके खनिं लोका । लोभः सर्वत्र कारणं ॥ १८ ॥ रंगदूमौ च वंशा-
 शे । कृतनानाविधंबनः ॥ नृत्यंति यत्रराः केचि—द्वोन्नस्तत्रापि कारणं ॥ १९ ॥ यस्सेवां कुर्वते
 केचि—स्वरुप्यप्रकश नराः ॥ जीव नंदेति जडयंतो । हेतुस्तत्रापि नापरः ॥ २० ॥ वंचयति पितृ-
 पुत्रं । पुत्रोऽपि पितरं निजं ॥ यत्पत्न्यो न तत्रान्यो । धिग्भिगलोन्नमहो जनाः ॥ २१ ॥ केवल-

ज्ञानशब्देऽपि । लोभः कष्टेन वेद्यते ॥ शेषेष्वपि कषायेषु । तिर्यक्तैलमिव स्थितः ॥ २२ ॥ वैलो-
क्यगतजीवानां । चित्ते चित्ते व्यवस्थितः ॥ एकधा बहुधा लोभो । दृश्यते जलचंद्रवत् ॥ २३ ॥
अहो लोभस्य श्लाघ्यं । यदधीनोऽखिलो जनः ॥ तत्र तत्र प्रयात्येव । यत्र कुत्रापि नीयते ॥
॥ २४ ॥ यददंति महीमेके । समारोहंति रोहणं ॥ तृषार्ताः क्षुधिता दीना । लोभस्तत्रापि जुंभ-
ते ॥ २५ ॥ ये नराः क्रोधसंदग्धा । ये नरा मानविह्वलाः ॥ ये च मायाभयाः केचि—द्ये च लो-
चवशं गताः ॥ २६ ॥ तेषामिहैव दुःखानि । परलकेऽधमा गतिः ॥ दृष्टान्तोऽत्र कषायार्त्तं । रुद्रदेव-
कुटुंबकं ॥ २७ ॥

व्याख्या—इति श्लोकानां सप्तविंशतिः प्रायः सुगमैव, तथापि शिष्यहितार्थं किञ्चिद्विधीयते—
शोकेन मनःसंतापेनानिभूयंते बाध्यंते कषायवशावर्तिनः क्रोधादिकषायवशात्, अतःकारणत्फलं
विषाकं कषायाणां कथ्यमानं निराभ्यतामिति सुगमं ॥ १ ॥ वनवह्निर्दान्तो यथा येन प्रकारेण
दीप्तो ज्वलितो रास्सात्कुरुते वनं दहतीत्यर्थः, क्रोधानलः क्रोपवह्निस्तथा तेन प्रकारेण
ज्वलितो दहत्येव तपोवनं तप एव वनमरणं तदहतीत्यर्थः ॥ २ ॥ वह्निकोपयोः साभ्यं दर्शयन्ना-

ह—यस्मात्स्थानादुत्तिष्ठते प्रज्ववति वह्निरभ्रदहत्येव तमाश्रयं निजस्थानं, क्रोधोऽपि क्रोपोऽपि क्रो-
 धिनं क्रोधवंतं पूर्वं प्रथमं दहति तस्मात्कारोति, नात्र संशयः. स्वाश्रयादपरत्वं बलवदादौ संदेहः.
 ॥ ३ ॥ न संतः कोपेन बाध्यंते, किंतु नीचा एवेति दर्शयन्नाह—जितरोषया निर्जितक्रोधवेगाः
 संतः सत्पुरुषा ज्वंतीति गम्यते, नीचा जघन्याः कोपेन निर्जिताः, अतो विजितेन सत्पुरुषजितेन
 कोपेन ये जिता ये निर्जितास्तेषां जघन्यानां तैः सद्भिः सार्धं का विरोधिता? का प्रतिस्पर्धा? न
 काचिदित्यर्थः. ॥ ४ ॥ किंच—अपकारिणि कोपश्चेत्कोपे कोपो विधीयतां, किंविशिष्टे कोपे?
 मित्रदुहि सुहृद्व्योक्रघातके, कृतोद्देशे विहितसंवासे चित्तसंतापकारिणि. ॥ ५ ॥ इह विदुषा ताव
 तथा यत्तितव्यं यथा क्रोधं ज्ञेयमेव नागन्तति, ये तुदितमपि क्रोधं निरुंधंति तेषामर्थसिद्धिं दर्श-
 यन्नाह—सर्वकार्याणि सर्वकर्तव्यानि सिध्यन्ति निष्पद्यन्तेऽर्थसाराणि प्रयोजनप्रधानानि तस्य क्रोध
 निरोधकस्य नुर्नरस्य, सुरंगाधूलिवत्प्रह्वनदरिण्डुरिव कोपो यस्य न प्रकटो ज्वेन्न प्रकाशीत्यादिति.
 ॥ ६ ॥ अन्यथा—बुद्ध्या प्रह्वया कार्याणि प्रयोजनानि साध्यन्ते विधीयन्ते, सा तु सा पुनर्बुद्धिः कु-
 रस्य कोपवतो नश्यत्यपयाति, तस्मात्कारणात्कृमा समर्था कुमैव क्वांतिरेव सर्वकार्यप्रसाधिका सम

ज्ञानशब्दोऽपि । द्योः कष्टेन वेद्यते ॥ शेषेष्वपि कषायेषु । तिर्यक्तैऽपि स्थितः ॥ २२ ॥ वैद्यो-
 क्यगतजीवानां । चित्ते चित्ते व्यवस्थितः ॥ एकधा बहुधा द्योः । दृश्यते जलचंद्रवत् ॥ २३ ॥
 द्योः द्योःस्य साभ्राज्यं । यद्दधीनोऽखिलो जनः ॥ तव तव प्रयात्येव । यत्र कुत्रापि नीयते ॥
 ॥ २४ ॥ यद्ददंति महीमेके । समारोहंति रोहणं ॥ तुषार्ताः क्षुधिता दीना । द्योःस्तत्रापि जुंघ-
 ते ॥ २५ ॥ ये नराः क्रोधसंदग्धा । ये नरा मानविह्वलाः ॥ ये च मायाभ्याः केचि—द्ये च द्यो-
 नवशं गताः ॥ २६ ॥ तेषामिहैव दुःखानि । परलकेऽपि गतिः ॥ दृष्टान्तोऽत्र कषायार्त्तं । रुद्रदेव-
 कुटुंबकं ॥ २७ ॥

व्याख्या—इति श्लोकानां समाविंशतिः प्रायः सुगमैव, तथापि शिष्यहितार्थं किञ्चिद्विधीयते—
 शोकेन मनःसंतापेनाग्निद्रयंते बाध्यंते कषायवशावर्तिनः क्रोधादिकषायवशात्; द्योःकारणत्वं
 विषाकं कषायाणां कथ्यमानं निराभ्यतामिति सुगमं ॥ १ ॥ वनवह्निर्दावान्तो यथा येन प्रकारेण
 दीप्तो ज्वलितो राससात्कुरुते वनं दहतीत्यर्थः, क्रोधानलः कोपवह्निस्तथा तेन प्रकारेण दीप्तः प्र-
 ज्वलितो दहत्येव तपोवनं तप एव वनमरणं तदहतीत्यर्थः ॥ २ ॥ वह्निकोपयोः साभ्यं दर्शयन्ना-

ह—यस्मात्स्थानादुत्तिष्ठते प्रज्ववति वह्निरभ्रदर्हत्येव तमाश्रयं निजस्थानं, क्रोधोऽपि क्रोपोऽपि क्रो-
 धिनं क्रोधवंतं पूर्वं प्रथमं दहति तस्मात्करोति, नात्र संशयः. स्वाश्रयादपरत्वं बलवद्दादौ संदेहः.
 ॥ ३ ॥ न संतः कोपेन बाध्यंते, किंतु नीचा एवेति दर्शयन्नाह—जितरोषया निर्जितक्रोधवेगाः
 संतः सत्पुरुषा ज्वंतीति गम्यते, नीचा जघन्याः कोपेन निर्जिताः, ज्यतो विजितेन सत्पुरुषजितेन
 कोपेन ये जिता ये निर्जितास्तेषां जघन्यानां तैः सद्भिः सार्धं का विरोधिता? का प्रतिस्पर्धा? न
 काचिदित्यर्थः. ॥ ४ ॥ किंच—अपकारिणि कोपश्चेत्कोपे कोपो विधीयतां, किंचिद्विष्टे कोपे?
 मित्रदुहि सुहृद्व्योक्रधातके, कृतोद्देशे विहितसंवासे चित्तसंतापकारिणि. ॥ ५ ॥ इह विदुषा ताव
 तथा यत्तितव्यं यथा क्रोध ज्ञद्यमेव नागन्वति, ये तुदितमपि क्रोधं निरुंधंति तेषामर्थसिद्धिं दर्श-
 यन्नाह—सर्वकार्याणि सर्वकर्तव्यानि सिध्यंति निष्पद्यंतेऽर्थसाराणि प्रयोजनप्रधानानि तस्य क्रोध
 निरोधकस्य नुर्नरस्य, सुरंगाध्वजिवत्प्रह्वन्नदरिरेणुखि कोपो यस्य न प्रकटी ज्वेन्न प्रकाशीत्यादिति.
 ॥ ६ ॥ अन्यथा—बुद्ध्या प्रह्वया कार्याणि प्रयोजनानि साध्यंते विधीयंते, सा तु सा पुनर्बुद्धिः कु-
 रुरस्य कोपवतो नश्यत्यपयाति, तस्मात्कारणात्कृमा समर्था कुमैव क्वांतरेव सर्वकार्यप्रसाधिका जग

ज्ञानशब्देऽपि । लोभः कष्टेन वेद्यते ॥ शेषेष्वपि कषायेषु । तिन्रतैलमिव स्थितः ॥ ३२ ॥ वैद्यो-
 क्यगतजीवानां । चित्ते चित्ते व्यवस्थितः ॥ एकधा बहुधा लोभो । दृश्यते जलचंद्रवत् ॥ ३३ ॥
 अहो लोभस्य साश्राज्यं । यदधीनोऽखिलो जनः ॥ तत्र तत्र प्रयात्येव । यत्र कुत्रापि नीयते ॥
 ॥ ३४ ॥ यददंति महीमेके । समारोहंति रोहणं ॥ तृणार्ताः श्लथिता दीना । लोभस्तत्रापि जुंघ-
 ते ॥ ३५ ॥ ये नराः क्रोधसंदग्धा । ये नरा मानविह्वलाः ॥ ये च मायाभयाः केचि—द्यं च लो-
 बवशं गताः ॥ ३६ ॥ तेषामिहैव दुःखानि । परलकेऽधमा गतिः ॥ दृष्टान्तोऽत्र कषायार्त्तं । रुद्रदेव-
 कुटुंबकं ॥ ३७ ॥

व्याख्या—इति श्लोकानां सप्तविंशतिः प्रायः सुगमैव, तथापि शिष्यहितार्थं किञ्चिद्विधीयते—
 शोकेन मनःसंतापेनाग्निभूयंते बाध्यंते कषायवशावर्तिनः क्रोधादिकषायवशात्, अतःकारणात्कलत्रं
 विपाकं कषायाणां कथ्यमानं निशाम्यतामिति सुगमं ॥ १ ॥ वनवह्निर्दान्तो यथा येन प्रकारेण
 दीप्तो ज्वलितो जस्रसात्कुरुते वनं दहतीत्यर्थः, क्रोधानलः कोपवह्निस्तथा तेन प्रकारेण
 ज्वलितो दहत्येव तपोवनं तप एव वनमरणं तदहतीत्यर्थः ॥ २ ॥ वह्निकोपयोः साभ्यं दर्शयन्ना-

ह—यस्मात्स्थानादुत्तिष्ठते प्रज्ववति वह्निरभ्रदर्हत्येव तमाश्रयं निजस्थानं, क्रोधोऽपि क्रोपोऽपि क्रो-
 धिनं क्रोधवंतं पूर्वं प्रथमं दहति तस्मात्कारोति, नात्र संशयः, स्वाश्रयादपरत्वं बलवदादौ संदेहः.
 ॥ ३ ॥ न संतः कोपेन बाध्यंते, किंतु नीचा एवेति दर्शयन्नाह—जितरोषया निर्जितक्रोधवेगाः
 संतः सत्पुरुषा ज्वंतीति गम्यते, नीचा जघन्याः कोपेन निर्जिताः, ज्यतो विजितेन सत्पुरुषजितेन
 कोपेन ये जिता ये निर्जितास्तेषां जघन्यानां तैः सद्भिः सार्धं का विरोधिता? का प्रतिस्पर्धा? न
 काचिदित्यर्थः ॥ ४ ॥ किंच—अपकारिणि कोपश्चेत्कोपे कोपो विधीयतां, किंचिद्विहे कोपे?
 मित्रदुहि सुहृद्व्योक्थातके, कृतोद्देशे विहितसंवासे चित्तसंतापकारिणि ॥ ५ ॥ इह विदुषा ताव
 तथा यत्तितव्यं यथा क्रोध ज्ञद्यमेव नागन्तति, ये तूदितमपि क्रोधं निरुंधंति तेषामर्थसिद्धिं दर्श-
 यन्नाह—सर्वकार्याणि सर्वकर्तव्यानि सिध्यंति निष्पद्यंतेऽर्थसाराणि प्रयोजनप्रधानानि तस्य क्रोध
 निरोधकस्य नुर्नरस्य, सुरंगाधूलिवत्पन्नदरिण्डुरिव कोपो यस्य न प्रकटी ज्वेन्न प्रकाशीत्यादिति.
 ॥ ६ ॥ अन्यथा—बुद्ध्या प्रज्ञया कार्याणि प्रयोजनानि साध्यंते विधीयंते, सा तु सा पुनर्बुद्धिः कृ-
 तस्य कोपवतो नश्यत्यपयाति, तस्मात्कारणात्कृमा समर्था कृमैव क्वांतिरेव सर्वकार्यप्रसाधिका सम

स्वप्रयोजनविधायिकेत्यर्थः ॥ ७ ॥ दर्शितः कोपविपाकः, अथ मानविपाकं दर्शयन्नाह—न नम-
स्यति देवेभ्यो देवानपि न नमति, वरिधस्यति नो गुरुन् गुरुनपि न पर्थुयासते, अहंकारग्रह्यस्ती
मानग्रह्यहीतः पितृनपि जनकानपि न मन्यते न गणयति ॥ ८ ॥ अन्नग्नः पर्वताकार इति श्लोकः
सुगमः ॥ ९ ॥

अहं दातेत्ययमपि सुगमः, नवरं स्वंमानीति स्वमात्मानं मन्यते इत्येवंश्रीवः स्वंमानी मन्य-
ते बुध्यते स्वयमात्मना, अमानमानमप्रमाणाहंकारमाल्ढ आश्रितस्तृणतुड्यं तृणसदृशं मन्यते ग-
णयति जगद् भुवनं, मेरोरपि सुरगिरेरप्यधिकमर्गदं मूढो मोहवान् पश्यति वीकृते आत्मानं स्व-
मात्मना स्वयमेव ॥ १० ॥ मानस्य दुष्टतां प्रकटयन्नाह—अहो इत्याश्चर्ये मानस्याहंकारस्य दौरा-
त्यं दुष्टता, येन कारणेन न प्राप्नो न लब्धवान् केवलं केवलत्वाख्यं ज्ञानं सुनन्दानन्दनो बाहुबलिः
साधुर्यतिरिति यावन्मानं यावदहंकारं न मुक्तवान् त्यक्तवानिति ॥ ११ ॥ उक्तो मानविपाकः, इ-
दानीं मायाविनां स्वरूपमाह—अद्विजिह्वा एकजिह्वाः फणभृतः सर्पा बहिः शृङ्गणा बहिः सुकुमारा
भयंकरास्त्रासजनका अंतर्विषभृतो मध्ये विषधारिणो दूरं दूरादेव वर्जनीयाः परिहरणीयाः शठा मा-

याविनो जना लोकाः ॥ १२ ॥ शठसंगतिकारिणामिहैव दोषमाह—शठानि यस्य मित्राणीति श्लोकः सुगमः ॥ १३ ॥ किंच—येषां शठानां योगत्रयस्यापि मनोवाकायव्यापारविकस्यापि संवादी मीलनं नेह दृश्यते नात्रावलोक्यते तेषां शठात्मनां कार्ये प्रयोजने संवादमीलनं केन मुच्यते ? केन नित्राह्यते ? न केनापीत्यर्थः ॥ १४ ॥ अन्यच्च—यदि माया यदि शठ्यं ह्नो विनाशितो धर्मः सदनुष्ठानं, हतं सत्यं सत्यवचनं शठात्मनोऽशुद्धपरिणामस्य, सर्वाविश्वासहेतुश्च सर्वाविश्रंजकारणं च मायावी जायते नर इति ॥ १५ ॥ निर्दोषोऽपि निरपराधोऽपि च मायावी जनसंज्ञासकारणं लोकोद्देशहेतुः, किं चाहेः फणिनो मृतस्यापि न बिभ्यंति भयं कुर्वति ? कुर्वत्येव ॥ १६ ॥ येनैवंविधदोषवती माया, अतः परित्याज्येति श्लोकः सुगमः, न वरं स्वनिः सुवर्णार्थाकरः ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ रंशुमौ वंशान्ने चायमपि श्लोकः सुगमः, न वरं रंशुमौ नर्तनस्थाने ॥ १९ ॥ यत्सेवां कुर्वत इति श्लोकद्वयं सुगमं ॥ २० ॥ २१ ॥

अथ लोत्रस्य दुर्जयत्वमाह—स ज्ञानलोत्रकालेऽपि पंचमज्ञानप्राप्तिसमयेऽपि कष्टाद् दुःस्वेन लोत्रश्चतुर्थः कषायः प्रलीयते प्रलयं नीयते, शेषेष्वपि कषायेषु तिलतैलामिव स्थितः, शेषांस्त्रीन-

पि कथयान् व्याप्य व्यवस्थित इत्यर्थः, अस्मैव सामर्थ्यमाह—अहो इति विस्मये लोकास्य चतु-
 र्दिकषणस्य साम्राज्यं, आङ्गेश्वरत्वं यस्य लोकास्याधीन आणयोऽखिलः समस्तः जनो लोकः, कोऽ-
 र्थः ? लोकायतः संस्तत्र तत्र प्रयात्येव यत्र कुत्रापि नीयत इति सुगमं. इदमेव समर्थयति—यदं-
 ति महीमेक इति सुगमः, नवरं रोहणादिधानं रत्नाधारशरधरं तुङ्गार्ता तृषिता बुभुक्षिता दीना दै-
 न्योपेताः कथयाधिकारं निगमयन्नाह—ये नराः क्रोधसंदग्धा इति श्लोकद्वयं सुगममेव. इति श्लो-
 कसप्तविंशतेः समासार्थः ॥ २२-२७ ॥ इह च बाहुबलिकथानकं सुप्रसिद्धमिति कृत्वा न कथ्यते,
 इह देवकथानकं पुनरिदं—

इह द्वीपसमुद्राणां । सर्वेषां मध्यवर्तिनि ॥ जंबूद्वीपादिधे द्वीपे । जंबूद्वीकविशजिते ॥ १ ॥
 अस्तादिधसुक्षेते । पवित्रे धर्मयोगतः ॥ सुक्षेत्रे गुणशस्यानां । चक्रवर्त्यादिभूषिते ॥ २ ॥ अस्य-
 नेकजनाकीर्णं । देवैरुपुरसन्निभं ॥ विबुधानंददं रभ्यं । प्रवृत्तसततोत्सवं ॥ ३ ॥ समाकीर्णं महा-
 जोगैः । पातालमिव जोगिभिः ॥ महेश्वरकृतवासं । कैलाशमिव सर्वतः ॥ ४ ॥ नानावर्णसमाकी-
 र्णं । चित्रकर्मास्तुष्टिकृतं ॥ पुरपौरगुणोपेतं । नाम्ना विजयवर्धनं ॥ ५ ॥ पंचभिः कुलकं ॥ समद-

हिजनानंदैः । सन्मार्गैः सुप्रविस्त्रैः ॥ सुदीर्घैर्धन चूलागो । ज्ञाति साधुजनस्तथा ॥ ६ ॥ प्राकारो
 यत्र सद्वृत्त—स्तुंगश्च सुमनोहरः ॥ लब्धसाधुप्रतिष्ठश्च । सज्जनश्च विराजते ॥ ७ ॥ सत्त्वयुक्ता-
 तिगंजीरा । सुसंवृत्तपयोधरा ॥ सीतेव परदुर्लभ्या । परितः परिखा बन्धौ ॥ ८ ॥ नंदनाराभवद्भ्रांति
 । काननानि समंततः ॥ हिमाद्रिशृंगतुल्यानि । रेजुर्देवकुल्यानि च ॥ ९ ॥ यस्मिंश्च सागरायंते ।
 विस्तीर्णानि सरांस्यलं ॥ पुष्पायुधप्रियायंते । नवयौवनयोषितः ॥ १० ॥ किंबहुना—

पुरंदरपुरस्यर्धि । तत्पुरं सत्समृद्धितः ॥ नरहृदारकाकीर्णं । क्रीर्णरत्नोपराजितं ॥ ११ ॥ रुद्र-
 देवाजिधस्तत्र । बभूव प्रवरो द्विजः ॥ ब्राह्मणीयसमाचार—समासेवनतत्परः ॥ १२ ॥ ऋजुर्वेदयजु-
 र्वेद—सामवेदविशारदः ॥ तथाश्रवणवेदादि—श्रुतसागरपारगः ॥ १३ ॥ यजनयापनाध्याया—
 ध्यापनादिक्रुतादरः ॥ जलज्वलनजस्मादि—सदाशौचपरायणः ॥ १४ ॥ एवमादिद्विजातीय—गु-
 णग्रामविराजितः ॥ पिंजाङ्कः पिंणकेशश्च । पिंजाह्वविशरीरकः ॥ १५ ॥ परं बह्विस्वित्यंतं । क्रुद्धः
 स्वपरतापकः ॥ यस्मात्सौ स्वजावेन । रोषणो दारुणस्तथा ॥ १६ ॥ यदा तद्वा समाकर्ण्य । यद्वा
 तद्वा समीक्ष्य च ॥ यद्वा तद्वा समासृत्य । रुष्यत्येष मुहुर्मुहुः ॥ १७ ॥ यत्र वा तत्र वा स्थाने । ने-

न वा तेन वा सह ॥ कार्यं विनैव रोषेण । शुध्यमानः प्रहृश्यते ॥ १८ ॥ सभं स्वभितपुत्रैश्च । बं-
 धुसंबंधिज्ञिस्तथा ॥ व्यर्थं कलह्यत्येष । कोणकंपितविग्रहः ॥ १९ ॥ ब्रह्मस्त द्वापर्यंत—महावा-
 तास्तधीरिव ॥ धर्मलोकविरुद्धानि । ज्ञाषते च करोति च ॥ २० ॥ अतस्तस्य गुणश्रामः । शशां-
 कधवलोरपि हि ॥ एकेन रोषदोषेण । समश्रोऽपि तिरोहितः ॥ २१ ॥ द्विजस्य तस्य संजज्ञे । य-
 द्वाकार्यविचक्षणः ॥ विशालशीलसंपन्ना । विशालावरवंशजा ॥ २२ ॥ अग्निश्चिखेति विख्याता ।
 नामतः कर्मतस्तथा ॥ सर्वज्ञार्थार्जवोपेता । प्रवरशीतिमंदिरं ॥ २३ ॥ सद्योगजोगसत्याग—ज्ञाप्य-
 सौज्ञाप्यसंज्ञता ॥ स्त्रीजनोचितकृत्येषु । सर्वेषु प्रविशारदा ॥ २४ ॥ देवानां ब्राह्मणानां च । ज-
 तिकृद्भर्तृवत्सला ॥ सा ब्राह्मणकुलाचार—समासेवन्नतपरा ॥ २५ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ परं सा-
 पि स्वज्ञावेन । रोषदोषविदूषिता ॥ अनेकगुणयुक्तापि । प्रशंसामाप नो जने ॥ २६ ॥ रोषविषज-
 रापूर्णा । सर्पिणीवातिदारुणा ॥ रूषा सती दुरालोका । जनतोद्देगकारिणी ॥ २७ ॥

एवं समानशीलौ तौ । दंपती बत वेधसा ॥ निर्भितौ येन कोपांधौ । द्वावपि कलहप्रियौ ॥
 ॥ २८ ॥ द्वावपि त्यक्तभर्यादा—वसमंजसभाषिणौ ॥ जानंतावपि संमूढौ । वर्तते सर्वकर्मसु ॥ २९ ॥

द्वावपि दृष्टवाक्यानि । प्रजापते निरर्थकं ॥ द्वावपि रुष्यतो नित्य—मेवमेव परस्परं ॥ ३० ॥ कं
 दाचिदुभयमानौ तौ । प्रकुर्वते श्यजेमनं ॥ द्वावपि कुरतोऽकस्मा—रंकेशाकेशिं कदाचन ॥ ३१ ॥
 मुशामुष्टिं विधत्तश्च । दंदादंभिं तथैव च ॥ एवं च कुर्वतस्तस्य । कालो याति द्वयस्य च ॥ ३२ ॥
 नूनं तस्य द्वयस्यापि । समानगुणकर्मणः ॥ श्यानुरुधं समालोचय । विविना संगमः कुर्वः ॥ ३३ ॥
 वैषयिकसुखासक्तौ । प्रीत्या तौ किल दंपती ॥ एकस्वजावमापन्नौ । निन्यतुः कालमंजसा ॥ ३४ ॥
 तयोः सांसारिकं सौख्य—मेवमासेवमानयोः ॥ पुत्रवयं समुत्पन्नं । सुंदराकारधारकं ॥ ३५ ॥ प्रथ-
 मः पर्वतो नाम । कुन्दागाढ्यस्तथापरः ॥ तृतीयः सागरो नाम । सर्वे शाश्वतनामकाः ॥ ३६ ॥ तत्र
 पर्वतनामासौ । स्तब्धः सन्न पर्वतायते ॥ श्यनप्रः सर्वलोकाना—मुच्चैःशिरा मदोद्धतः ॥ ३७ ॥ श्य-
 हं ज्ञानी च मानी च । त्यागी प्रोग्यहमेव च ॥ सुरूपः सुचिरं चेह—महंकारं चकार सः ॥ ३८ ॥
 देवानथेष नो नौति । गुरुनपि पितृनपि ॥ किंबहुना न कस्यापि । स्वकं नामयते शिरः ॥ ३९ ॥
 द्वितीयस्तु कुन्दागाढ्यो । यः कुटिलः कुन्दावत् ॥ मायामय द्वात्पतं । विविनैष विनिर्मितः ॥ ४० ॥
 स्थानं कपटकृतानां । वंचनानां च मंदिरं ॥ निकृतिशब्दसद्वाम । महामायामहाश्रयः ॥ ४१ ॥

सागरस्तु महालोभो । यस्य वांछामहाहदः ॥ अर्थान्नसातिदुःपुरो । नदीञ्जिखि सागरः ॥
 ॥ ४३ ॥ चक्रवर्तिसमुद्र्यापि । स्वर्गस्वामिश्रियापि च ॥ सर्वत्रैलोक्यलहभ्यापि । यस्तुसिं नाशवा-
 निति ॥ ४३ ॥ भ्रष्टहेन्यगृहे चापि । वीक्ष्य वस्तु शुजाशुभं ॥ वांछितवान् महावांछ—स्वप्ने सं-
 पद्यतामिति ॥ ४४ ॥ एषा पुनरिमा भार्या । यथासंख्येन जङ्घिरे ॥ शीञ्छिति निष्कृतिश्चैव । संच-
 येति च नामभिः ॥ ४५ ॥ तत्र शीलान्निधा येयं । गृहिणी पर्वतस्य सा ॥ तथा विनयहीना च ।
 शूरिगर्वा स्वभर्तृवत् ॥ ४६ ॥ या पुनर्निष्कृतिर्नामि । सा कुन्दास्य गेहिनी ॥ सर्वज्ञानतिगूढात्मा ।
 घनवंशकुन्दावत् ॥ ४७ ॥ या चेषं संचयानाम । सागरस्य तु गेहिनी ॥ स्वप्नोर्तेव महालोभा ।
 द्रुब्धा सर्वेषु वस्तुषु ॥ ४८ ॥ एवं समानशीलत्वं । द्वंद्वे द्वंद्वे विनिर्मितं ॥ तुल्यवस्तुसमायोग—
 विशेषज्ञेन वेधसा ॥ ४९ ॥ तदिदं संहृतं सर्वं । रुद्रदेवकुटुंबकं ॥ कुर्वन्नजनिजाचारं । गमयतिस्व
 वासरान् ॥ ५० ॥ अथवा रुद्रदेवेन । वृद्धजावमुपेयुषा ॥ अग्निस्त्रिषा निजा जार्या । जणितान् शू-
 यतां प्रिये ॥ ५१ ॥ अत्यंतजरयाक्रान्ता—वावां विगतविक्रमौ ॥ लोचने ध्यामतीच्छते । न श्रोतुं
 श्रोतसी क्लमे ॥ ५२ ॥ पुत्राश्च यौवनारूढाः । स्वहृंदप्रविचारिणः ॥ नक्षयंति यथाकामं । मयो-

पाजितसंपदं ॥ ५३ ॥ न कुर्वति मदीयाङ्गां । वीक्षंते मामवज्ञया ॥ तत्प्रिये नैव पश्यामि । सुंदरं
 पुत्रचेष्टितं ॥ ५४ ॥ तदहं ते प्रयत्नामि । दीनाराणां सहस्रकं ॥ सभ्यसंगोऽप्यनामेत—दाशाबं-
 धस्य हेतवे ॥ ५५ ॥ एवमस्त्विति संकट्पा । समादाय ततस्तकत् ॥ निष्कस्य च ततः स्थाना—
 देकांते निवस्वान सा ॥ ५६ ॥ द्वे दीनारमहसे तु । निखाते चात्र तिष्ठतः ॥ मृतस्य मे प्रिये द-
 द्या—रुमायै विधिपूर्वकं ॥ ५७ ॥ एतत्सर्वं च शुश्राव । कुम्भो निष्कृतिस्तथा ॥ ततो निष्कृतिग-
 गत्य । संचयायै न्यवेदयत ॥ ५८ ॥ संचयाऽप्यर्थसंबुद्ध्या । निष्कृतिं प्रत्यजाषत ॥ सकिंचना च नः
 श्वश्रुः । कथञ्चिन्मुष्यतामिति ॥ ५९ ॥ निष्कृतिः प्राह सानंदा । नानानिष्कृतिकारिणी ॥ किं सु-
 गमेऽपि संसूदा । जगिन्पत्र प्रयोजने ॥ ६० ॥ विषमकार्यलक्षेषु । निर्व्यूढाया अनेकशः ॥ स्वश्व-
 श्रुवंचनोपयो । न मे ज्ञाति सुदुःकरः ॥ ६१ ॥ हे संचये महामुग्धे । द्रविणसंचयार्थिनि ॥ तत्क्रु-
 रु यदहं ज्ञाषे । कार्यं येन प्रसिद्ध्यति ॥ ६२ ॥ यं हि जरसाघाता । स्नेहाऽयंगादिकांक्षिणी ॥ क-
 र्कशक्रियाराध्या । सद्भावं नौ प्रयास्यति ॥ ६३ ॥ इत्यादिकं समालोच्य । गत्वा श्वश्रुसमीपके ॥
 ऊचतुः स्वयमेवैते । तामेवं प्रियया गिरा ॥ ६४ ॥ यथा त्वमंब वृक्षासि । न च ते कोऽपि पा-

लकः ॥ अतस्त्वां वारकेणावां । पात्रयावः स्वशक्तिनः ॥ ६५ ॥ सा प्रोवाच यथैवोक्तं । युवाभ्या-
 मेवमेव तत् ॥ जराभ्रतं शरीरं मे । पात्रयेथं तदादरात् ॥ ६६ ॥ ततो द्वे अपि यत्नेन । तामा-
 सेवितुमुद्यते ॥ उचितार्थ्यंगनस्नान—नौजनान्नादनादिभिः ॥ ६७ ॥ एवं च नित्यमेताभ्या—म-
 तिकर्कशासेवया ॥ सेव्यमाना च सा वृद्धा । परं तोषमुपागता ॥ ६८ ॥ ततः सा चिंतयामास ।
 तार्थ्यमाशाधिता सती ॥ अहो मदीयके वधौ । मद्भक्ते च विनीतके ॥ ६९ ॥ अहो गुरुजने ज्ञा-
 कि—रहो गुरुषु नम्रता ॥ अहो लज्जा त्वहो शील—महो लोककृता तयोः ॥ ७० ॥ एते हि
 मम शुश्रूषां । कुरुतः सर्वयत्नतः ॥ तदहं बादमेताभ्यां । सद्दिनयेन रंजिता ॥ ७१ ॥ एवं गमयते
 काल—मत्पंतप्रीतमानसा ॥ निजवधूगुणग्रामं । चिंतयंती मुहुर्मुहुः ॥ ७२ ॥ अथान्यदा तथा प्रो-
 क्तं । ते समाह्वय सांजसं ॥ यथाहं किंचिदार्यामि । ज्वतीभ्यां रहस्यकं ॥ ७३ ॥ ते आहतुः प्र-
 सादो नौ । कथ्यतां कथ्यतामिति ॥ वृद्धाह पुत्रिके अन्यः । कश्चिदत्र न तिष्ठति ॥ ७४ ॥ ते
 ऊचतुर्न कोऽपीति । श्रूयतां तर्हि सादरं ॥ कथयामि युवयोर्ध्वं । वृद्धोवाचेति सांजसं ॥ ७५ ॥
 आशाबंधकृते मह्यं । दीनराणां सहस्रकं ॥ जर्वा दंतं मया तच्च । गृहीतं परितुष्टया ॥ ७६ ॥ मं-

चक्रस्यास्य वामस्य । पादस्याधः प्रयत्नतः ॥ दूरं रसातले सम्भक्त । निखानमवतिष्ठते ॥ ११ ॥ अत्र
 तो यदि ममाकस्मा—दङ्गातं मरणं जवेत् ॥ ततस्तद्द्रविणं ग्राहं । युवाभ्यामेव मामकं ॥ १८ ॥
 इति श्रुत्वा निकृत्योक्तं । निकृत्यैव सविस्मयं ॥ मावोचदीदृशं वाक्यं । चिरं जीव ममासुप्तिः ॥१८॥
 इत्यादिमधुरैर्वाक्यैः । शश्रुं संबोध्य सादरं ॥ स्वस्वव्यापारनिष्ठे च । जाते निकृतिसंचये ॥ १९ ॥
 अन्यदा च समालोच्य । ताभ्यां कृत्वा च निश्चयं ॥ ज्ञत्वातं तत्ततो द्रव्यं । विजनं वीक्ष्य सत्वरं
 ॥ ८० ॥ नीत्वान्यत्र निखातं च । दूरैकांतमहीतले ॥ व्यावयोरेव चास्वेत—दित्यकारि च निश्च-
 यः ॥ ८१ ॥ शश्रुं प्रति च निःशेषो । हासितो विनयः किल ॥ क्रमेणाभ्यंगनस्नान—जो जनाब्जा-
 दनादिकः ॥ ८२ ॥

अथ पूर्वप्रयुक्तस्य । हानिं विनयकर्मणः ॥ स्थविरा समीक्ष्य सांशंका । मनस्येवं व्यचिंतयत्
 ॥ ८३ ॥ बध्वावेते यथाकालं । पूर्वं सर्वप्रयत्नतः ॥ चक्रतुर्विनयं सर्वं । चरणङ्गाटनादिकं ॥८४॥
 सांप्रतं सर्वकृत्येषु । मयि मंदादरे भृशं ॥ संजाते नैव जानामि । किमत्र वत कारणं ॥ ८५ ॥ हुं
 द्गातं च यदाख्यातं । स्वद्रव्यं मुग्धया मया ॥ मन्ये तद्वद्वधमेतान्भ्यां । ते नैवायमनादरः ॥ ८६ ॥

एवमाशंकमाना च । यावत्तत्र निरीकृते ॥ तावन्नैवेदयते किञ्चि—चतोऽत्यर्थं शुशोच सा ॥
 ॥ ८७ ॥ पृष्टे च ते तथा बध्वा । यथा तन्मामकं वसु ॥ नेदयते स्थानके तत्र । कथ्यतां किमु का-
 रणं ॥ ८८ ॥ ते आहृतुर्विदीनास्ये । निकृत्या साश्रुलोचने ॥ यथावां नैव जानीवः । शपथश्च त-
 वोपरि ॥ ८९ ॥ एवं कद्बुधितस्त्रांता । विश्वासस्नेहवर्जिताः ॥ श्वश्रुर्वध्वा च तिस्रोऽपि । जाताः सा-
 शंकमानसाः ॥ ९० ॥ इतश्च पितृवृत्तांतो । निखातद्रव्यगोचरः ॥ निवेदितः कुन्गणेन । सागराय
 सविस्तरः ॥ ९१ ॥ पर्वताय च निःशेषो । यथापूर्वमुपश्रुतः ॥ ततस्ते द्रव्यलोचनेन । प्रोचुरेवं पर-
 स्परं ॥ ९२ ॥ स द्रव्य एव नस्नात । तस्मादारभ्यतामिति ॥ एवमिति प्रतिज्ञातं । सर्वैः सानंद-
 मानसैः ॥ ९३ ॥ कपटेनार्थलोचनेन । पादप्रथावनादिकं ॥ कुन्गसागरौ सर्वं । विशेषात्कुरुतः पि-
 तुः ॥ ९४ ॥ पर्वतः पर्वत इव । स्वब्धो लोहकुशीव सः ॥ स्वपितुर्विनयं किञ्चि—न्न करोति क-
 दाचन ॥ ९५ ॥ कुन्गसागराभ्यां च । नित्यं कर्कशसेवया ॥ परवंचनदङ्गाभ्यां । पितुरावर्जितं म-
 नः ॥ ९६ ॥ ततश्च रुद्रदेवेन । बाढं रंजितचेतसा ॥ कुन्गसागरौ द्रव्यं । सर्वमेव प्रदर्शितं ॥ ९७ ॥
 पर्वतः पुनरत्यंत—मनम्रत्वाद्भेदपेक्षितः ॥ निर्युणेषु हि लोकेषु । नूनं युक्तमुपेक्षणं ॥ ९८ ॥ अ-

न्यदा च कुम्भेन । सार्धं सागरबंशुना ॥ तत उत्पत्त्य तद् द्रव्यं । गृहीत्वान्यत्र गोपितं ॥ ९९ ॥
 क्रमेणैव पितुः सर्वं । त्यक्तं विश्रामणादिकं ॥ तेनापि च सशंकेन । द्रव्यस्थानं निजादितं ॥
 ॥ १०० ॥ न दृष्टं तत्र तद्द्रव्यं । पृथ्वौ तेन निजांगजौ ॥ तावाहसुर्न जानीवो । हृतं केनापि पा-
 पिना ॥ १ ॥ श्रुत्वेदं रुद्रदेवोऽपि । जाताशंकः सुतानञ्चि ॥ आकारसंवरं कृत्वा । तूष्णीभावमुपा-
 गतः ॥ २ ॥ अन्यदाग्निशिखायै स । रुद्रदेवेन मूद्यतः ॥ स्वद्रव्यनाशवृत्तांतः । समग्नोऽपि निवे-
 दितः ॥ ३ ॥ अग्निशिखापि वृत्तांतं । द्रव्यप्रणाशगोचरं ॥ रुद्रदेवाय संत्रस्ता । समाख्यच्च सविस्तरं
 ॥ ४ ॥ श्रुत्वेदं च ततः क्रुद्धो । रुद्रदेवो जनीयति ॥ अत्यंतसत्यदुर्वार्यै—स्वामात्रोश्चितवांश्च
 सः ॥ ५ ॥ हे सर्वे मुग्धके पापे । ज्ञानविक्रानवर्जिते ॥ वधुभ्यां किं त्वया द्रव्यं । मामनापुञ्ज्य
 दर्शितं ॥ ६ ॥ एतत् श्रुत्वातिरोषेण । सापि तंप्रत्यज्ञापत ॥ त्वयापि किं स्वपुत्रान्यां । स्वकं द्रव्यं
 प्रकाशितं ॥ ७ ॥ एवमादि मिथो बाढ—मसमंजसज्ञाषणैः ॥ चिरं वाक्कलहं घोरं । दंडादंभिं च
 चक्रतुः ॥ ८ ॥ रुद्रदेवो वदत्येक—मग्निशिखां द्वयं ततः ॥ यदि घातं ददात्येष । तदा सापि जि-
 वांसति ॥ ९ ॥ एवं च युध्यमानेन । रुद्रदेवेन रोषतः ॥ तान्निताग्निशिखा क्वापि । गाढघातेन

मर्मणि ॥ १० ॥ मृता च दैवयोगेन । मृत्वा तत्रैव मंदिरे ॥ अर्तध्यानवशाद्देषा । जाता घोरसु-
 जंगिनी ॥ ११ ॥ अथिष्टितं च मूर्ध्नि—स्तया स्वं तन्निधानकं ॥ आस्ते तत्रैव सा निर्यं । विष-
 संभृतदांष्टिका ॥ १२ ॥ अन्यदा निष्कृतिः शाब्द्या—द्वंचित्वा किल संचयां ॥ गृह्णामीति निधानं
 त—दुत्खनंती रुतं रुतं ॥ १३ ॥ संदष्टा दुष्टसर्पिण्या । विषवेगातुरा सती ॥ मृत्वा तत्रैव संजाता
 । नकुल्लिर्धनशक्तिः ॥ १४ ॥ शुभं ॥ ततो द्वे अपि कोपांधे । प्रयुध्यतां प्रतिह्णां ॥ तस्यैव स्व-
 निधानस्य । प्रत्यासन्ने परस्परं ॥ १५ ॥ संचयापि विसर्पती । निधानासन्नमन्यदा ॥ दष्टा तथा सु-
 जंगिन्या । दृढं द्रविणलुब्धया ॥ १६ ॥ तस्मिन्नेव निजे गेहे । महाभोहविमोहिता ॥ मृत्वात्तध्या-
 नयोगेन । शुनिका समजायत ॥ १७ ॥

इतश्च सागरेणापि । निधानावरुशक्तिना ॥ मारितो विषयोगेन । कुन्गो दुष्टबुद्धिना ॥ १८ ॥
 मृत्वाजनि युजंगोऽसौ । तस्मिन्नेव निजे गेहे ॥ अथितस्थौ च लोञ्जेन । तदेव स्वं निधानकं ॥
 ॥ १९ ॥ सागरोऽपि च निःशंको । गृह्णामीति खनंस्तकत् ॥ दृष्टस्तेन युजंगेन । मृत्वा च नकु-
 लोऽजनि ॥ २० ॥ ततस्त्रौ च निधानार्थं । द्वावप्यावरुमत्सरौ ॥ प्रत्यहं कृतसंयुधौ । कथंचिन्न वि-

रेमतुः ॥ ३१ ॥ अन्वदा रुद्रदेवोऽपि । बहिष्ठादागतो गृहे ॥ कृतपर्यस्तिकं पुत्रं । ददर्श पर्वतान्नि-
 धं ॥ ३२ ॥ ततः प्रयोजने क्वापि । सत्वरं तमुवाच सः ॥ रेरे उह्वीयतां शीघ्रं । क्रियतां मामकं
 वचः ॥ ३३ ॥ सोऽथत्यंतमनम्रत्वा—सगर्वत्वानिसर्गतः ॥ मूकक इव तूष्णीको । न ददौ पितुरु-
 त्तरं ॥ ३४ ॥ ततः पित्रा सुदुर्वाक्यै—निर्भस्सितो मुहुर्मुहुः ॥ रेरे जघन्य निश्चेष्ट । व्यवसायविव-
 र्जित ॥ ३५ ॥ नैवात्मापि च रे दत्तुं । त्वयका पाप पार्थते ॥ ज्ञास्तामन्यस्य कस्यापि । कार्यं किं-
 चित्करिष्यसि ॥ ३६ ॥ सोऽपि प्रोवाच हे तात । त्वयापि क्रियते न किं ॥ कोपावेशेन येनैवं ।
 राश्टीसि निरर्थकं ॥ ३७ ॥ ममाज्ञानंगकरीति । प्रत्युवाच च सन्मुखं ॥ रुद्रदेवस्ततः क्रुद्धः । सा-
 वेद्राः पर्वतंप्रति ॥ ३८ ॥ एवं च पितृपुत्राभ्यां । स्वपरहेशकारकः ॥ वर्धितः कलहो दूरं । जट्टि-
 तप्रतिजट्टिपतैः ॥ ३९ ॥ अथ प्रशुभ्यमानौ च । युजंगनकुलावुद्रौ ॥ गृहंगणो समायातौ । बद्धा-
 मर्षौ परस्परं ॥ ३० ॥ अग्नेनैव प्रकारेण । सर्पिणी नकुली तथा ॥ शुभ्यमाने समायाते । तस्मि-
 न्नैव गृहंगणे ॥ ३१ ॥ अथ कार्येण केनापि । निधानासन्नमागता ॥ शिखापि तत्र तिष्ठत्या । द-
 ष्टा शुनिकया तथा ॥ ३२ ॥ शिखयापि च सा रोषा—द्वकुटेनाहता दृढं ॥ मुक्त्वारारटिं ततो नंष्ट्रा

। गतां तत्र गृह्णाणात् ॥ ३३ ॥ शिखापि शुनिकादंश—वेदनादित्तमानसा ॥ व्याकंदंती सभा-
 गत्स । तस्मिन्नेवाजिरेऽपतत् ॥ ३४ ॥ अथ तादृशमाश्रयं । विलोकयादृष्टपूर्वकं ॥ प्रचृतो भित्तिगतो
 लोकः । कौतुकाक्षिप्तमानसः ॥ ३५ ॥ अत्रांतरे वरज्ञानो । खिन्नां आभयं समागतः ॥ ज्ञानग-
 दादिधः साधुः । साधुधर्मं कृतोद्यमः ॥ ३६ ॥ पृष्टोऽसौ रुद्रदेवेन । तदाश्रयनिबंधनं ॥ यथा लो-
 कश्रयतां मह्यं । किमेवमसंपंजसं ॥ ३७ ॥ युध्यभानौ विलोकयेते । द्वावेतौ नकुलोत्तमौ ॥ सर्पिणी
 नकुली चैते । शुनिका चं शिखा तथा ॥ ३८ ॥ किमर्थं युद्धमेतेषां । साधो साधय साधय ॥ सा-
 धुराह महाज्ञाण । कथ्यते ते निशामय ॥ ३९ ॥ ततः सर्वोऽपि वृत्तांतो—ऽग्निशिखाप्ररणादिकः
 ॥ कश्चितो रुद्रदेवाय । मूत्रादारय्य साधुना ॥ ४० ॥ तथा महाप्रबंधेन । तस्मै शेषजनाय च ॥
 संवेगार्थं समाख्यातं । महामोहविजुंभितं ॥ ४१ ॥ तद्यथा—

कर्मणा मोहनीयेन । मोहितं सकलं जगत ॥ धन्या मोहं समुत्सृज्य । तपस्यंति विमुक्तये
 ॥ ४२ ॥ अहो मोहस्य महात्म्यं । विद्वांसोऽपि यतो नराः ॥ मुह्यंति धर्मकृत्येषु । रताः कामार्थ-
 योर्ददं ॥ ४३ ॥ क्रोधो मानंस्तथा माया । लोभश्चेति महाद्विषः ॥ बाधयंति सदा लोकं । निरा-

लोकं निरुद्यमं ॥ ४४ ॥ एतैर्हि निर्जिता याव—तावत्सौख्यं कुतो नृणां ॥ धर्मवार्ता तु कौतस्त्या
 । शरीरस्थैरिभैरहो ॥ ४५ ॥ एते हि तरकस्य घोरा । ज्ञवाटव्यां प्रतिक्षणं ॥ मुष्णन्ति धर्मसर्वस्वं ।
 शीघ्रमेव प्रमादिनां ॥ ४६ ॥ नास्ति क्रोधसमी वह्नि—नीस्ति मानसमी बलः ॥ आप्नन्मायासमा
 नास्ति । नोदधितो जसन्निजः ॥ ४७ ॥ रागद्वेषातुरो जीवः । कामक्रोधवशं गतः ॥ लोभमोहमहा-
 विष्टः । संसारे संसरत्यसौ ॥ ४८ ॥ संसारे पर्यटन् जंतु—र्यो निलक्षसमाकुले ॥ शारीरमानसं दुः-
 खं । संप्राप्तोत्थतिदाखणं ॥ ४९ ॥ ध्यात्तरैद्रमना मूढो । न करोत्यायतौ हितं ॥ तेनासौ सर्वतः क्रे-
 शं । परत्रेह च गह्वति ॥ ५० ॥ कषायविषयातर्नां । देहिनां नास्ति निवृत्तिः ॥ तेषां च विगमे
 सौख्यं । जायते सततं परं ॥ ५१ ॥ कषायविषयातंकै—रात्सायं पीदितः सदा ॥ चिकित्सनीयो
 यत्नेन । जिनवाक्सारभ्रैषजैः ॥ ५२ ॥ विषयोरगदृष्टस्य । कषायविषवेगिनः ॥ संयमो हि महामं-
 व—ज्ञाता सर्वत्र देहिनां ॥ ५३ ॥ कषायकल्दुषो जीवो । रागाकुलितमानसः ॥ चतुर्गतिमहांजो-
 धौ । पाषाण इव मज्जति ॥ ५४ ॥ विषयेषु रतो जीवः । कर्म बध्नाति दाखणं ॥ तेनासौ कलेश-
 माप्नोति । आप्यन् जीमे ज्वोदरे ॥ ५५ ॥ कषायविजये सौख्य—मिन्द्रियाणां च निग्रहे ॥ जाय-

धर्म. ते परमं सात—मात्मनो ज्वजेदकं ॥ ५६ ॥ कषायान् शत्रुवत्पश्ये—द्विषयान् विषवत्तथा ॥ मोहिं

टीका च परमं व्याधि—मेवमुच्चुर्जिनेश्वराः ॥ ५७ ॥ कषायशतवो गाढं । धर्मकार्यं जिवांसवः ॥ वैराग्य-

४५४

तीहणखङ्गेन । खंननीया महाबलैः ॥ ५७ ॥ इत्यादि ज्वसंवर्धि । कषयाणां सुदारुणं ॥ विपाकं
कटुकास्वादं । कषयित्वा मुनिः स्थितः ॥ ५७ ॥ व्याकर्षणं मुनेः पार्श्वं । महामोहविभ्रंशनां ॥
लोकः संवेगमापन्नो । धर्मं बहु मनो ददौ ॥ ६० ॥ तथा बभ्रुर्जुजाश्च । नकुली च स्रुजंजिनी ॥
शुनी च शीलया चैव । सर्वाण्यपि विशेषतः ॥ ६१ ॥ गीतान्यतीवदुर्वारि—कषायारातिसंहतेः ॥
संवेगरससंदोह—शीतीभूतवपुंषि च ॥ ६२ ॥ जातजातिस्मरणयुच्चै—स्त्यक्तवा वैरानुबंधनं ॥ ग.
हीत्वानशनं मृत्वा । सर्वाण्यपि दिवं ययुः ॥ ६३ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ रुद्रदेवोऽपि संविभो । ह्युद्वि-
प्रश्न ज्वज्रमात ॥ सपुत्रः सह तेनैव । ज्ञानगर्वेण साधुना ॥ ६४ ॥ श्रुतसागरसंज्ञस्य । गत्वा मू-
रेः पदांतिके ॥ जग्राह भावतो दीक्षां । संसारोद्धेदकारिणीं ॥ ६५ ॥ साधुजिः शिष्यमाणश्च । सा-
धुकृत्येषु केषुचित् ॥ तेभ्यः पूर्वप्रयोगेण । रुद्रदेवः प्रकुप्यति ॥ ६६ ॥ पर्वतोऽपि न कस्यापि ।
करोति प्रणतिं किल ॥ गाढं तु ज्ञाणमानौ तौ । कलहं कुरुतोऽधिकं ॥ ६७ ॥ अयोग्याविति वि-

द्वाय । ततस्तौ गुरुणा गणत् ॥ निष्कासितौ गतौ पश्चा—दन्यत्र च गणान्तरे ॥ ६८ ॥ तत्रापि
 च तथैवैतौ । वर्तते प्रतिवासरं ॥ निष्कासितौ च तौ गङ्गा—तथैव गुरुणा निजात् ॥ ६९ ॥ ए-
 वमनेकगङ्गेषु । कृतसंक्रमनिष्क्रमौ ॥ कालेनैकाकिनौ जातौ । सुखशीलौ विशेषतः ॥ ७० ॥ अ-
 न्यदाग्निशिखादेवः । प्रतिबोधकृते तयोः ॥ कृत्वा चाग्निशिखारूपं । निशि तत्र समाययौ ॥ ७१ ॥
 पृष्ठा च रुद्रदेवेन । कुतोऽसि त्वमिहागता ॥ स्वर्गमनादिवृत्तान्तं । सापि तस्मै न्यवेदयत् ॥ ७२ ॥
 स प्राहाविरतापि त्वं । किमित्यावां न वंदसे ॥ सा बजाण न वंदेऽहं । संयमविकलान्मुनीन् ॥
 ॥ ७३ ॥ रोषदोषेण दुष्टस्त्वं । मानदोषेण पर्वतः ॥ कुतो युवकयोः क्वांतिः । कुतो वा बत मार्दवं
 ॥ ७४ ॥ कुतस्त्पः कुतो धर्मः । कुतो वा वरसंयमः ॥ तद्भो युवां समीहेद्ये । वंदनं केन हेतुना ॥
 ॥ ७५ ॥ दया क्वांतिस्त्पः सत्यं । संयमश्चैव वंद्यते ॥ युवयोश्च न संत्येते । वंदे वां तद्दहं कथं
 ॥ ७६ ॥ इत्यादि बहु संजट्य । जगामाग्निशिखासुरः ॥ रुद्रदेवोऽपि संविभ्रः । पर्वतंप्रत्यज्ञापत् ॥
 ॥ ७७ ॥ रेरे आवां न कस्यापि । कदापि कापि संगतौ ॥ स्वकीयेनैव दोषेण । मानी त्वं क्रोध-
 वानहं ॥ ७८ ॥ तस्मादेतौ परित्यज्य । गत्वा स्वगुरुमन्निधौ ॥ मत्पादाद्योचनां कृत्वा । कुर्वः संय-

ममुत्तमं ॥ ७९ ॥ तथैव कृतवंतौ तौ । जातौ च गुरुसंमतौ ॥ साधूचितेषु कृत्येषु । वर्तते शुभ-
 नावतः ॥ ८० ॥ समासाधितवंतौ च । कृमया विनयेन च ॥ तपःसंयमशीलैश्च । सबाह्वस्थविरं ग-
 णं ॥ ८१ ॥ अन्वदोह्यासितोद्दाम—विशुद्धध्यानवह्निना ॥ निर्दह्य घातिकर्माणि । प्रापतुः केवल-
 श्रियं ॥ ८२ ॥ पात्रयित्वा चिरं चारु । चारित्रं च यथोदितं ॥ भवोपग्राहिकर्माणि । कृपयित्वा
 शिवं गतौ ॥ ८३ ॥ एवं च गुणहीनौ तौ । पूर्वं ब्रूत्वा तथाविधौ ॥ पश्चात्सर्वगुणोपेतौ । जातौ
 सर्वजनोत्तमौ ॥ ८४ ॥ यतोऽयं तमचिंत्येयं । शक्तिर्जाविस्य विद्यते ॥ द्रवोव सर्वकर्माणि । येना-
 सौ द्वापयत्यलं ॥ ८५ ॥ इति भक्त्वा न कर्तव्या । हीला कस्यापि देहिनिः ॥ निर्गुणोऽपि यतो ब्रू-
 त्वा । जायते सगुणो नरः ॥ ८६ ॥ इति रुद्रदेवकथानकं समाप्तं ॥ कषायविपाकवेदिच्छिल्कोकविरु-
 क्षान्यपि परिह्रियंते, अतस्तदनंतरं लोकविरुक्षाधिकारं लुच्यते—

॥ मूलम् ॥—लोकः सर्वोऽप्ययं बोको । ध्यांध्यादंधीयते नरां ॥ सन्मार्गपदन्यासे च । प्रसू-
 लनापराध्यति ॥ १ ॥ राजानो न प्रजापादा । संबहीनाश्च मंत्रिणः ॥ आचार्या नाममात्रेण । वा-
 चका वाचनां विना ॥ २ ॥ द्रव्येवं सर्वलोकस्य । निंदको निद्यते जने ॥ राजादिहीनकः कोऽपि

। कारणान् प्रवेश्यते ॥ ३ ॥ ऋजुधर्मस्य कर्त्तरिं । प्राणिनं वीह्य पापञ्जाक ॥ ह्यसत्यैव यथा तस्य
 । धर्मव्रंशः प्रजायते ॥ ४ ॥ सर्वलोकविरुद्धेन । नरेण सह संगतिं ॥ कुरुते सोऽपि तत्तुल्यो—
 ऽशेषलोकेन गण्यते ॥ ५ ॥ यत्रावासस्तदाचार—चातुर्यं शस्यते जने ॥ अतीवोत्क्षणवेषो हि ।
 विरुद्धः प्रतिज्ञासते ॥ ६ ॥ पुराणमप्रवेशेषु । निर्गमेषु च दीयते ॥ यद्दानं कीर्तिकामेन । लोके
 तदपि हस्यते ॥ ७ ॥ साधूनां व्यसनं दृष्ट्वा । हस्यते तत्र संगतं ॥ प्रतीकारं तु सामर्थ्यं । सति न
 कुरुतेऽपि यः ॥ ८ ॥ साधुप्रक्ता जना ये न । तत्रिंदा नैव संगता ॥ ये तु तामपि कुर्वति । ते
 नूनमधमाधमाः ॥ ९ ॥ समस्ति जीवनोपायो । येषामन्योऽपि कोऽप्यहो ॥ स्वस्तुतिं परनिंदां च ।
 कथं कुर्वति ते जनाः ॥ १० ॥ महापापवतामेत—न्महाद्विगं प्रकीर्तितं ॥ एकं परजने निंदा । स्व-
 प्रशंसा द्वितीयकं ॥ ११ ॥ यो धर्मः कर्तुमारब्धः । स एव क्रियतां जनाः ॥ परनिंदामहापापा ।
 कथ्यतां कोपयुज्यते ॥ १२ ॥ अत्युष्टानानि तान्येव । स एव च जिनागमः ॥ परमाजीविकाहेतो-
 र्दमादंडिसमर्णदं ॥ १३ ॥ यो यथा कुरुते पुण्यं । स तथा लज्जते फलं ॥ किमिदं क्रियते लोकैः
 । केशाकोशि निरर्थकं ॥ १४ ॥ स्वपक्षपरपक्षान्यां । संबन्धाः क्षेत्रश्रमयः ॥ बहुचिर्बहुधा तत्र । व-

सतामेषणा कथं ॥ १५ ॥ अन्पन्नान्यत्र तत्रैव । तिष्ठतां कारणं विना ॥ का वेदश्री कृतो धर्मो ।
 मुक्त्वैकं मुग्धमोहनं ॥ १६ ॥ सर्वलोकविरुद्धानि । जलपंते दुर्जना जनाः ॥ धार्मिकाः कथमुच्यं-
 ते । स्वपरोद्देशकारिणः ॥ १७ ॥ एतस्मिन् दुःषमाकाले । विप्रकीर्णवचस्विनां ॥ तत्पक्षपातिनां च
 व । पर्यतोऽपि न लभ्यते ॥ १८ ॥ संक्षेपपरिहारेण । धर्मो वीरेण दर्शितः ॥ तापसाश्रममुत्सृज्या-
 —समयेऽन्यत्र गह्वता ॥ १९ ॥ धर्मलोकविरुद्धानि । शक्त्या यः परिवर्जयेत् ॥ सोऽर्थसिद्धिं सु-
 कीर्तिं च । लज्जते शुभसंगवत् ॥ २० ॥ धर्मलोकविरुद्धानि । निःशंको यः समाचरेत् ॥ सोऽर्थ-
 लानिमकीर्तिं च । लज्जतेऽत्र कुसंगवत् ॥ २१ ॥ तस्माद्धोकविरुद्धानां । त्यागो हि पुण्यकारणं ॥
 तत्रादरो महान् कार्यो । विदुषा धर्ममिहतां ॥ २२ ॥ व्याख्या—इति श्लोकद्वान्विशतिः प्रायः शुभा-
 न्नैव, तथापि शिष्यहितार्थं किञ्चिदुच्यते—तव लोको जनः प्रायशः प्राचुर्येण बोको जनो ध्यांथ्या-
 न्मतिमांथादंथायते अंधं द्वाचरतिरामतिशयेन सन्मार्गपदन्यासे प्रस्रवत्त्रापरार्थ्यति ॥ १ ॥
 लोकविरुद्धानाचकत्वमेव दर्शयति—राजानो महीपतयो न प्रजापाला न जनचिंतकाः, मंत्रहीना
 मंत्रविकला मंत्रिणो मंत्रकर्तारः, आचार्याः सूरयो नाममात्रेण नामैव, वाचका ज्ञपाध्याया वाचनां

पाठनां विनांतरेणापि, ॥ ३ ॥ इत्येवममुनोद्विस्वेन निंदको दूषको निंदाते दूषयते जने लोके, किं च सर्वजननिंदकस्ये ह्यैव दोषमाह—राजादिनिंदको ऋषादिहीलक इहैवास्मिन्नेव जन्मनि कोऽप्य-
 तिसुखरः कारणारे गुप्तिगृहे प्रवेश्यते प्रक्षिप्यते, ॥ ३ ॥ ऋजुधर्मस्य प्रांजलधर्मस्य कर्तारं विधा-
 तारं प्राणिनं देहिनं वीह्यावलोक्य पापप्रकृतिर्हसत्येवं प्रकट्या गिरा, यथा तस्य ऋजुधर्मकर्तुर्धर्म-
 ब्रंशो धर्मापगमो जायते ज्वति, ॥ ४ ॥ सांप्रतं लोकविरुद्धादिना सह संगोऽपि न कार्यं द्यति
 दर्शयन्नाह—सर्वलोकविरुद्धेनेति सुगमं, नवरं गण्यते मन्यते तत्तुल्यो विरुद्धादिनः समानः ॥ ५ ॥
 किंच—यत्रावासो यत्र निवसनं तदाचारचातुर्यं नैपुण्यं शस्यते श्लाघ्यते जने लोके, द्यतीवातिश-
 येनोद्वेषः पिरुवेषो विरुद्धः प्रतिज्ञासतेऽसंगतः प्रतिज्ञासते, ॥ ६ ॥ इत्यन्वच्च—पुराणप्रवेशे-
 ष्वित्यादि सुगमं, नवरं कीर्तिकामेन कीर्तिवांलय, येन जनो जानात्यमत्र दातेति, ॥ ७ ॥ सा-
 धूनां शिष्टानां व्यसनमापदं दृष्ट्वावलोक्य हृष्यते हृष्टो ज्वति तत्र संगतं न युक्तं, प्रतीकारं च प्र-
 तिविधानं च न कुरुते न विदधाति सति सामर्थ्यं सत्यां संगतौ तदपि न संगतमित्यर्थः, ॥ ८ ॥
 साधुभक्ताः शिष्टभक्ता जना लोका येन कारणेन तन्निंदा नैव संगता नैवोचिता, ये तु तामपि कु-

र्धति ते नूनं निश्चितमथमाधमाः, जघन्यानामपि जघन्या इत्यर्थः ॥ ७ ॥ समस्ति विद्यते जीव-
 नोपायः प्राणनोपायः, स्वस्तुतिमात्मश्लाघां परनिंदां च परदोषग्रहणात्मिकां कथं कुर्वति ते जनाः ?
 न संगतमेतदिति ॥ १० ॥ एतद् दृश्यमप्यत्यंतदुष्टमिति दर्शयन्नाह—महापापवतां कल्मषाकुलत्रे-
 तसां दिग्ं चिह्नं देवकुलस्येव पताकिका प्रकीर्तितं ज्ञाणितं, एकं प्रथमं परजने ज्ञात्मव्यतिरिक्त-
 लोके निंदा दोषग्रहणलक्षणा, स्वप्रशंसात्मश्लाघां द्वितीयकमपरं ॥ ११ ॥ किंच—यदि धर्मः क-
 र्तुमारब्धो विधातुमारब्धः स एव क्रियतां स एव विधीयतां जना लोकाः, परनिंदा महापापा महा-
 पापजनयोभ्यत्वात् कोपयुज्यते ? न क्वापीत्यर्थः ॥ १२ ॥ अन्वयश्च—अनुष्ठानानि क्रियाकर्मानि
 तान्येव तुद्यानि यान्येकस्य द्वितीयस्यापि तान्येव, परं केवज्जमाजीविकाहेतोः स्वोदरजरणकृते दं-
 डादंडिसमर्गलं दंभैर्दंभैश्च प्रहस्य गुरुप्रवर्तनं दंभादंभि समर्गलं समधिकं ॥ १३ ॥ यो यथा जघ-
 न्यमप्यमोक्नुष्टजेदेन कुरुते विधत्ते पुण्यं श्रेयः स पुमांस्तथा तदनुसारेण लज्जते फलं विपाकं शु-
 भाशुभकर्मणांमिति शेषः. तदेवं व्यवस्थिते ज्ञो जना ज्ञो लोकाः किमिदं क्रियते केशाकेशि नि-
 रर्थकं, केशेषु च केशेषु च गृहीत्वा गुरुप्रवर्तनं केशाकेशि, निरर्थकं निःप्रयोजनं, अथमप्यव्ययी

भाव एव समासः ॥ १४ ॥ स्वपक्षः साधुसाध्वीलक्षणः, विपक्षस्तापसादिः, ताभ्यां संबन्धाः संकीर्णाः
 क्षेत्रद्रुमयः क्षेत्रविजागाः, बहुपरिवरैर्बहुधानेकधा तत्र क्षेत्रे वसतां निवसतापेषणा कुतः ? न कुतो-
 ऽपीत्यर्थः ॥ १५ ॥ किंच ये शुभविप्रतारणायात्मनि पावबुद्धिं समारोपयंतो विनापि कारणमपरप-
 रिग्रहाणि प्रत्युपेक्षंते तानुपाख्यन्नाह—का वैदग्धी का विदग्धता ? कुतो धर्मः ? न कुतोऽपीत्य-
 र्थः, मुक्त्वा विहाय शुभमोहनमद्भजनविप्रतारणं ॥ १६ ॥ परमार्थतरते धार्मिका एव न ज्ञायंते
 इति दर्शयन्नाह—सर्वलोकविरुधानीति सुगमः श्लोकः ॥ १७ ॥ किंच—एतस्मिन् दुःषमाकाले
 पंचमारकलक्षणो विप्रकीर्णवचस्विनामर्दवितर्दवादिनां तत्पक्षपातकारिणां पर्यंतोऽपि सीमापि न ज्ञा-
 न्यते न प्राप्यते, बहुत्वादेवंविधवादिनां तत्पक्षपातिनां च कालदोषादिति हृदयं ॥ १८ ॥ सांप्रतं
 कृत्यमुपदिशन्नाह—संक्षेपपरिहारेण चित्तस्वेदपरित्यागेन धर्मः पुण्यं वीरेण चरमतीर्थिकरेण दर्शि-
 तः प्रतिपादितस्त्यापसाश्रमं तापसकुटीरकमुत्सृज्य परित्यज्यासमयेऽप्यप्रस्तावेऽप्यन्यत्र वर्धमानपुरे ग-
 जता विहरता ॥ १९ ॥ अथ लोके विरुद्धवर्जनावर्जनयोर्गुणदोषौ दर्शयन् श्लोकद्वयमाह—धर्म-
 लोकाविरुधानीत्यादि सुगमावेतौ, नवरं शुभसंगवदिति शुभसंगाख्यवर्णितपुत्र द्वय, तथा कुसंगव-

दिति कुसंगान्निधवणिसमुत्त द्व. ॥ २० ॥ २१ ॥ अथ लोकविरुद्धाधिकारं निगमयन्नाह—तस्मा-
 द्लोकविरुद्धानां परिहार इत्यादि श्लोकः सुगम एव. ॥ २२ ॥ इति श्लोकद्वविंशतिसप्तमसार्धः, अ-
 त् च पराप्रैतिकपरिहारार्धं वर्षारिवेव तापसाश्रयमुत्सृज्य जगवान् श्रीमन्महावीरस्वाम्यस्थिकन्याममुप-
 गतवानिति कथानकादवसेयं, तच्चैवं—

जिनः श्रीमन्महावीरो । वीरितांतरशात्रवः ॥ प्राज्यं राज्यं परित्यज्य । प्रवज्यां प्रत्यपद्यत ॥१॥
 निःसंगोऽपि महासत्वः । सत्वानां रक्षणेद्यतः ॥ ग्रामादिसंक्रुद्धां पृथ्वीं । लज्जस्थो विहरन्नसौ ॥२॥
 मयूराकाभिधं ग्रामं । संप्राप्तस्तत्र चाश्रयः ॥ दूयमानान्निधानानां । पाखंडिगृहिणामद्भत् ॥३॥ ते-
 षां कुलपतिर्भिल—मासीद्भगवतः पितुः ॥ महावीरमसौ दृष्ट्वा । संव्रभेण समुद्धितः ॥ ४ ॥ स्नेहा-
 दादिगनार्थाय । श्रीजिनस्य ततो जिनः ॥ बाहुं प्रसारयामास । तंप्रति प्राक्प्रयोगतः ॥ ५ ॥ स्तो-
 ज्जोक्तसंति वेदमानि । योग्यान्यबाश्रमे तव ॥ ततः कुमार तिष्ठ त्व—मवार्थं जिननायकः ॥ ६ ॥
 एकां तत्र स्थितो रात्रि—मन्यत्र गतवांस्ततः ॥ गहंतं च प्रभुं स्नेहा—दवोचत्तापसाधिपः ॥ ७ ॥
 यदत्र रोचते तुभ्यं । तदागत्य विधीयतां ॥ वर्षावासो जनस्यास्या—नुग्रहार्थं त्वया मुने ॥ ८ ॥

मासानद्यौ विहत्याथ । तं ग्राममाणमजिनः ॥ जपणतासु वर्षासु । मठं चैकमुपाश्रितः ॥ ९ ॥
 प्रारंजे प्रावृषस्तत्रा—प्राचुवंति नवं तृणं ॥ गोरुपाणि मठानां त—स्थचखादुः पुरातनं ॥ १० ॥
 तापसा वारयंतिस्य । तानि ते दंभपाणयः ॥ जट्टारकः पुनस्तानि । निःसंगत्वादुपेक्षते ॥ ११ ॥
 ततस्ते तापसाः स्वस्य । नायकस्य न्यवेदयन् ॥ यथैष जवतामिष्टो । गोऽग्र्यो नावति ते मठं ॥
 ॥ १२ ॥ ततः कुलपतिर्गत्वा । बलाण श्रीजिनंप्रति ॥ कुमार ज्ञो न युक्तं ते । मठस्योपेक्षणं यतः
 ॥ १३ ॥ शकुंतोऽपि निजं नीदं । रक्षत्येव यथा बलं ॥ त्वया गावो निवार्यास्त—त्राशयंत्यो मठं
 स्वकं ॥ १४ ॥ द्रत्येवं शिद्वयामास । तापसः सोऽग्र्य तं जिनं ॥ ततः स्वामी तदप्रीतिं । ज्ञात्वा
 निर्गतवांस्ततः ॥ १५ ॥ प्रावृषोऽतिगते पक्षे । सोऽस्थिकश्याममाययौ ॥ अग्नीतिपरिहाराय । यत्ते तैवं
 यथा जिनः ॥ १६ ॥ एवं विद्वाय सर्वत्र । पराप्रीतिकमुच्चकैः ॥ विवेकिभिः परित्याज्य—मात्मनो
 हितकांक्षिभिः ॥ १७ ॥ अथ शुभसंगकुसंगदृष्टांतः कथ्यते, स चायं—अस्तीह सर्वतो रभ्यं । पुरं
 जयपुराभिधं ॥ तत्र श्रेष्ठी सदाचारो । बभ्रुव मतिसागरः ॥ १ ॥ शुभसंगकुसंगारभ्यौ । तस्य पुत्रौ
 बभ्रुवतुः ॥ अन्यदा तौ हितैर्वाक्यैः । श्रेष्ठिना शिद्धितौ यथा ॥ २ ॥ जौ जौ वत्सौ सदा कार्प्यं ।

कार्यं सद्बुद्धिपूर्वकं ॥ सद्बुद्ध्या स्वार्थसंसिद्धिः । स्वार्थहानिः कुबुद्धितः ॥ ३ ॥ सद्बुद्धियोगतो
 यातः । सर्वकल्याणजनं ॥ सुविद्यो वैद्यसत्पुत्रः । पूर्वमेवं मया श्रुतं ॥ ४ ॥ आसीदत्र सुवि-
 स्यातः । पुरे शंखपुराक्षिपे ॥ शुभ्रचंद्राभिधो वैद्य—श्रिक्रिसाशास्त्रकोविदः ॥ ५ ॥ सुभद्रानाम
 तत्पत्नी । सुविद्यो नामतः सुतः ॥ पाठ्यमानोऽपि पितासौ । न पपाठ कथंचन ॥ ६ ॥ परं चित्ते
 सुबुद्धित्वाद् । दृष्टमात्रमपि स्फुटं ॥ दृष्टश्चानेकधा तेन । पिता कुर्वन् चिकित्सनं ॥ ७ ॥ व्याधिभ-
 ङ्गंतुजातानां । नानाशास्त्ररौषधैः ॥ अथान्यदा सुविद्यस्य । लघोरपि मृतः पिता ॥ ८ ॥ युग्मं ॥
 कृतानि मृतकल्यानि । सुविद्यस्तरपदे स्थितः ॥ अथ तं मूर्खमाद्योक्तय । सुभद्रा निजनंदनं ॥ ९ ॥
 स्मृत्वा सर्वगुणान् जर्तुं । करोद प्रतिवासरं ॥ सुविद्योऽपि विन्योक्तयैवं । रुदंतीं निजमातरं ॥ १० ॥
 पृढतिस्म यथा मातः । किमेवं कथ्यते त्वया ॥ सा प्राह ते पिता वत्स । सर्वशास्त्रविशारदः ॥ ११ ॥
 त्रिजिर्विशेषकं ॥ बभ्रुव त्वं पुनर्मूर्ख—स्तेनाहं वत्स रोदिमि ॥ तेनोत्ते माक्थः खेदं । संप्रत्यपि
 पयाम्यहं ॥ १२ ॥ सा प्राह वत्स यद्येवं । गह्व त्वं श्रीपुरे पुरे ॥ तवास्ते सुंदरो नाम । सुप्रसिद्धो
 त्रिप्रवरः ॥ १३ ॥ राज्ञोऽमात्यः पितृव्यस्ते । चिक्रिसाशास्त्रकोविदः ॥ श्रुत्वेदं वचनं मातु—र्षी-

तोऽसौ श्रीपुरं क्रमात् ॥ १४ ॥ प्रणम्य सुंदरं तव । निषण्णो दर्शितासने ॥ सुंदरेण ततः पुष्टा ।
 क्षेमवार्ता प्रजद्विपतं ॥ १५ ॥ निवेदयाद्य मे वत्स । किमागमनकारणं ॥ तेनापि कथितं सर्वं ।
 ततः प्रोवाच सुंदरः ॥ १६ ॥ सुंदरं ते कृतं वत्स । यदायातो ममांतिकं ॥ ममांते वैद्यपुत्राणा—
 मधीते शतपंचकं ॥ १७ ॥ तदधीष्व त्वमथत्र । निश्चितः स्वगृहे यथा ॥ ततस्त्रय पपाठैष । सुवि-
 द्यः सुंदरांतिके ॥ १८ ॥ समं वैद्यसुतैर्नित्यं । यथौ च नृपमंदिरे ॥ श्रीविलासो नृपस्त्रय । चरि-
 श्रीकुलकेतनं ॥ १९ ॥ प्रत्यहं वैद्यपुत्राणां । दर्शयति निजं वपुः ॥ एवं च कुर्वतो राज्ञो । गतः
 कालः कियानपि ॥ २० ॥ ह्यन्यदा च समायातो । रात्रौ व्याधिर्नुपांतिकं ॥ स ब्रूते तव देहेऽहं ।
 प्रविशामि कदाचन ॥ २१ ॥ यदि ते रोचते नृप । संप्रत्यपि विशाम्यहं ॥ वृळ्त्वे तु प्रविश्यामि ।
 त्वहरीरे न संशयः ॥ २२ ॥ नृपः प्राह समालोच्य । ददामि तव निर्णयं ॥ स प्राहैवं विधेहीति ।
 ततो राज्ञी महोञ्जना ॥ २३ ॥ पुष्टा सा च बन्नाणैवं । संप्रत्येव नरेश्वर ॥ विशत्वेष महोव्याधि-
 विदधातु समोहितं ॥ २४ ॥ युग्मं ॥ यतस्ते वैद्यपश्चादि—सामग्री विद्यतेऽयुना ॥ व्यादेशकारि-
 णः सर्वे । वैद्यामात्याद्यो जनाः ॥ २५ ॥ राज्ञीवाक्यं प्रपद्यैवं । व्याधिरुक्तो महोञ्जना ॥ संप्रत्येव

धर्म- मदीयान्ते । प्रविश त्वं यथास्वचि ॥ ३६ ॥ तेनापि च तथा चक्रे । ततः प्रातर्विशेषतः ॥ दार्शितं

टीका

४६६

वैद्यपुत्राणां । कीदृशं मे शरीरकं ॥ ३७ ॥ तैरुचे कांचनहायं । सर्वरोगविवर्जितं ॥ ततस्त्वसर्वतो
वीह्य । सुवैद्येन प्रजट्टितं ॥ ३८ ॥ राजन् सर्वरुजाघातं । लक्ष्यते ते शरीरकं ॥ वैद्यपुत्रैस्ततः
प्रोचे । किं त्वं जानासि रे शिशो ॥ ३९ ॥ येनैवं पुरतो राज्ञः । पांक्षित्यं नाट्यस्यहो ॥ एवमा-
दि प्रजट्टपंतः । सुविद्यं वैद्यपुत्रकाः ॥ ३० ॥ राज्ञा निष्कामिताः सर्वे । निर्भर्त्स्य कटुकोदितैः ॥
गवैकांते ततः पृष्टः । सुविद्यो हृष्टचेतसा ॥ ३१ ॥ साध्यः किं तेऽस्त्ययं व्याधिः । साध्य एवेति
सोऽवदत् ॥ परं लक्ष्म्यं राजन् । दीनराणां प्रयास्यति ॥ ३२ ॥ राज्ञोक्तं च गृह्याण त्वं । द्रव्य-
जातं सुबद्धपि ॥ विधेहि मामकं देहं । सर्वथा रोगवर्जितं ॥ ३३ ॥ सुविद्योऽपि ततो द्रव्यं । गु-
हीत्वा समहायकः ॥ गत्वा नानाप्रकारेषु । पर्वतेषु वनेषु च ॥ ३४ ॥ भ्रांत्वा ज्ञात्वा समायातः ।
कंदमूत्रवरौषधीः ॥ ततः पक्वं वरं तैलं । लक्ष्णकाग्निधानकं ॥ ३५ ॥ कृत्वा कचोत्तके राज्ञः ।
सुविद्येन तदर्पितं ॥ उत्तश्चासौ यथा राजन् । जिघ्रेद् वरतैलकं ॥ ३६ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ ब्रूयु-
ज्जापि तथा चक्रे । ततो व्याधिरजापत ॥ नाहं शक्तोऽस्य तैलस्य । सोढुं गंधं सुदुःसहं ॥ ३७ ॥

ततो राजेन्द्र यास्यामि । मुक्त्वा तव शरीरकं ॥ राजाह यदि मे देहे । पश्चादपि प्रवेद्व्यसि ॥ ३८ ॥
 तन्मायासीरहो व्याधे । तिष्ठ तिष्ठ निराकुलः ॥ स प्राह सर्वथा नैव । त्वहारीरे विशाम्यहं ॥ ३९ ॥
 युगं ॥ ततो मुक्तदितो राज्ञा । कृत्वा शपथशापितः ॥ गतो व्याधिर्नरेन्द्रोऽपि । नीरिणोऽजनि तः
 त्क्षणात् ॥ ४० ॥ ततो राज्ञा सुतुष्टेन । सुवैद्यो वैद्यनायकः ॥ कृतो दत्तं बहु द्रव्यं । सद्ब्रह्मात्तरणा-
 दि च ॥ ४१ ॥ महती च कृता वृत्ति—र्गतोऽसौ पूज्यतां जने ॥ ज्ञानीता च निजा माता । तत्र
 बंधुजनस्तथा ॥ ४२ ॥ श्लाघ्यमानो जनैः सर्वै—र्बुज्जे निजसंपदं ॥ सर्वेषामपि तत्रत्य—सुवैद्या-
 नां धुरि स्थितः ॥ ४३ ॥ तदेवं चो सुवैद्योऽसौ । सर्वकल्याणजाजनं ॥ जातः सद्बुद्धियोगेन ।
 सुबुद्धिस्तेन मन्यते ॥ ४४ ॥ कुबुध्या तु निजा लक्ष्मी—र्नाशिता श्रेष्ठिसुतना ॥ यथा तथा स
 माख्यामि । पुत्रकौ श्रूयतामिति ॥ ४५ ॥ अस्त्यत्र मेदिनीपीठे । पुरं कुंजपुरात्रिधं ॥ ज्ञासीत्तत्र
 गुणश्रेष्ठः । श्रेष्ठी च्छुधिनालयः ॥ ४६ ॥ धनेश्वर इति ख्यातः । ख्यातकीर्तिः सुधीरधीः ॥ धनवं-
 दः सुतस्तस्य । सर्वदाज्ञाविधायकः ॥ ४७ ॥
 अन्यदा जनकेनैष । प्रोक्तः शिद्धान् प्रयत्नता ॥ महदुपदेशमेकाग्रः । शृणु वत्स कृष्णान्तरं ॥ ४८ ॥

धर्म- त्वया वत्स सदा कालं । जौक्तव्यमिष्टभोजनं ॥ सुख्यं च सुखेनैव । यथा निद्रा समेति ते ॥

श्रीका

४६७

॥ ४७ ॥ दत्त्वा कलांतरेण स्वं । याचितव्यं धनं न हि ॥ वृत्तिर्दत्तमया कार्या । पार्श्वतो निजवे-
रुमनः ॥ ५० ॥ कष्टेन यदि हंतव्या । निजाऽनार्या कथंचन ॥ तदा बध्वा हृदैर्बधै—हंतव्या पु-
त्र नान्यथा ॥ ५१ ॥ कारणीयास्त्वया वत्स । ग्रामे ग्रामे पुरे ॥ प्रासादाः सुंदरास्तुंगाः । स-
र्वलोकमनोहराः ॥ ५२ ॥ तथा त्वं खानयेर्वत्स । गंगाधस्तान्महासरः ॥ एवं ते कुर्वतो नित्यं । सर्व-
श्रेष्ठं ज्ञविष्यति ॥ ५३ ॥ द्रुहं कृतेऽपि हे पुत्र । यदि नश्यति ते धनं ॥ तदा गन्धेः पितृव्यस्य ।
पार्श्वे स्वर्णपुरे पुरे ॥ ५४ ॥ एवं शिक्षयतः पुत्रं । श्रेष्ठिनो यांति वासराः ॥ अन्यदा च मृतः श्रे-
ष्ठी । पुत्रस्तस्य पदेऽजनि ॥ ५५ ॥ कालेनापेतशोकश्च । गृहचिंतां चकार सः ॥ ततः स्मृत्वा पि-
तृवर्ष्यं । कारयामास सुंदरं ॥ ५६ ॥ आहारं घृतपूर्णद्वयं । बुभुजे भुरिः सदा ॥ जीर्षिते च न
तत्तस्य । बुभुक्षापि न जायते ॥ ५७ ॥ ततो रोगैः समाघातः । क्षीयते प्रतिवासरं ॥ सुध्याप च
सुखस्पर्शो । चास्तूनीषु संततं ॥ ५८ ॥ न च निद्रामतिस्वापा—द्व्यजतेऽसौ सुखप्रदां ॥ दत्ते क-
लांतरेणैष । स्वं द्रव्यं याचते न हि ॥ ५९ ॥ गन्धद्विद्वैसैरेवं । स्त्रीकीदृशं ततस्तकव ॥ वृत्तिर्द-

तमया तेन । कारिता निजवेश्मनः ॥ ६० ॥ सर्वतोऽपि समुत्तंगा — स्तत्र द्रव्यं गतं बहु ॥ रुष्टेन
 प्रहता नार्या । बध्वा निबिनरज्जुनिः ॥ ६१ ॥ युग्मं ॥ बहुधा हन्यमाना सा । गता स्या पितु-
 र्मुहे ॥ कारिताश्च समुत्तंगाः । प्रासादा नगरादिषु ॥ ६२ ॥ क्रियमाणेषु तेष्वेवं । जातो चूरिध-
 नक्षयः ॥ खानितं तेन विस्तीर्णं । गंगाधस्तान्महाभरः ॥ ६३ ॥ तच्च गंगांबुदूरेण । ह्राव्यते प्रति-
 वासरं ॥ एवं खानयता तेन । प्रतिवर्षं च तत्सरः ॥ ६४ ॥ कथं नीतं निजं द्रव्यं । जातो दरिद्र-
 शेरः ॥ ततोऽन्निभ्रयते दुःखं । सदा तेन बुभुक्षया ॥ ६५ ॥

अथासौ चिंतयामास । विषणो दीनमानसः ॥ अहो मया पितुर्वर्षिकं । सर्वं निःसंशयं कृतं
 ॥ ६६ ॥ नष्टा तद्यापि मे लक्ष्मीः । कुलक्रमसमागता ॥ पिता च मेऽज्ञवद् दूरं । सद्वुद्धिः पुत्र-
 वत्सलः ॥ ६७ ॥ हितश्च सर्वलोकानां । मामाश्रित्य विशेषतः ॥ कृतं च तद्वचः सर्वं । धनं च नि-
 धनं गतं ॥ ६८ ॥ कारणेनाव जो ज्ञाव्यं । यन्मुकोऽहं निजश्रिया ॥ एवं चिंतयतस्सस्य । पितु-
 र्वाक्यं हृदि स्थितं ॥ ६९ ॥ यथाहं निर्धनीभूतः । पित्रा संप्रेषितः किल ॥ समीपे स्वपितृव्यस्य ।
 पुरे स्वर्णपुराक्षिपे ॥ ७० ॥ तदेतदपि निःशंकः । पितुर्वर्षिकं करोम्यहं ॥ गजामि तत्र पश्यामि ।

पितृव्यं बुद्धिबंधुरं ॥ ११ ॥ विचित्रैव गतस्त्र । स्थितोऽसौ कानने बहिः ॥ दृष्टश्चापि पितृव्येन ।
 नीतो गेहे सगौरवं ॥ १२ ॥ स्नापितो भोजितस्तेन । पृष्टश्चैकांतमाश्रितः ॥ तेनापि कथितः सर्वः
 । स्ववृत्तान्तः सविस्तरः ॥ १३ ॥ कुर्वन्नपि पितुर्विक्रयं । ताताहं दुर्गतोऽजवं ॥ व्याकर्ण्येदं शिरो धु-
 न्वन् । ब्रजार्थे बुद्धिबंधुरः ॥ १४ ॥ यथा मद्भ्रातृवाक्यार्थः । सम्यग्बुद्धो न हि तया ॥ तत्तद्धीं त-
 वाख्यामि । शृणु श्रुत्वावधारय ॥ १५ ॥ यदुक्तं तव तातेन । भोक्तव्यं मिष्टजोजनं ॥ तस्यार्थोऽयं
 यथा वत्स । ऋज्यते यद्बुद्भुक्तिः ॥ १६ ॥ सरसं विभसं वापि । तत्सर्वं मिष्टमेव हि ॥ सुप्यते च
 सुखेनेह । यदा निद्रा समेत्यहो ॥ १७ ॥ यत्र वा तत्र वा स्थाने । सुखमेव न संशयः ॥ चरि-
 कोमलतूलीषु । सततं शायिनां न हि ॥ १८ ॥ यच्च दत्त्वापि नो ग्राह्य—मस्यार्थोऽयं विबुध्यते ॥
 कदाचिदपि नो देयं । द्रव्यं ग्रहणकं विना ॥ १९ ॥ वृत्तिर्दत्तमयी कार्या । यद्भवाच पिता तव ॥
 तस्यार्थोऽयं वृत्तिः कार्या । सत्सुत्रमया गृहे ॥ २० ॥ हंतव्या यज्जनी बध्वा । तस्यार्थः कथ्यते
 तव ॥ पुत्रबंधनबद्धा हि । हंतव्या निजका जनी ॥ २१ ॥ प्रासादाः कारणीयाश्च । ग्रामे ग्रामे पु-
 रे पुरे ॥ यदुक्तं तव तातेन । तस्यार्थोऽयं प्रकथ्यते ॥ २२ ॥ सर्वत्र स्वजनाः कार्यी । दानस-

न्मानपूजिताः ॥ तत्रासादा अपि स्वीया । मंतव्याः परमार्थतः ॥ ८४ ॥ गदुकं खानयेर्वत्स । गं-
गाधस्तान्महासरः ॥ तस्यार्थं न विजानेऽह—माख्यास्यामि विमृश्य ते ॥ ८५ ॥ तदहो तव सद्-
बुद्धि—र्दत्ता पिता सुखावहा ॥ त्वया तु बुद्धिहीनेन । सान्पथैवावधारिता ॥ ८६ ॥ तद्वत्स माञ्छ-
याः खेदं । सर्वं श्रेष्ठं जविष्यति ॥ सुष्टु श्रेष्ठं त्वयाकारि । यदायातो मदंतिके ॥ ८७ ॥ एवं सं-
स्थाय तं श्रेष्ठी । सदावयैर्बुद्धिबंधुरः ॥ तत्रैव धारयामास । मासमेकं सगौरवं ॥ ८८ ॥

ततो विद्मथ राजानं । यच्चित्वाश्रयादिकं ॥ सामग्रीं महतीं कृत्वा । गतः कुन्जपुरे पुरे ॥
॥ ८९ ॥ धनचंद्रो धृजो द्वारि । गतो राजकुले स्वयं ॥ दत्तं राज्ञो धनं चूरि । विद्मसश्च यथा नृ-
पः ॥ ९० ॥ श्रेष्ठिनो धनदत्तस्य । धनचंद्राक्षिपः सुतः ॥ जणार्ज्यं चूरिवित्तौष—मायातो द्वारि ति-
ष्ठति ॥ ९१ ॥ सुप्रसादं मनः कृत्वा । तदायातु नरेश्वरः ॥ सन्मुखं तस्य येनासौ । पुरमध्ये प्रवे-
श्यते ॥ ९२ ॥ तथा कृतं नरेन्द्रेण । ततोऽत्यंतं महर्षितः ॥ गजारूढो ददहानं । पुरमध्ये प्रवे-
क्षितः ॥ ९३ ॥ बाद्यमानैर्वरैस्तुयै—गीयमानैः सुमंगलैः ॥ द्रुहं चृत्या गतो गेहे । राज्ञा शेषज-
नैः सह ॥ ९४ ॥ पूजितो वरवत्साद्यै । राजा शेषजनस्तथा ॥ ततः सन्मान्य नत्वा च । नरनाथो

विसर्जितः ॥ ९५ ॥ यथाहं शेषलोकश्च । गतो गेहे निजे निजे ॥ ततो गेहं समाख्यं । सुधया
 धवलीकृतं ॥ ९६ ॥ मंडितं चित्रितं चित्रै । राजवेश्मसमं कृतं ॥ गवाक्ष्णालिकायुक्तं । संजमंड-
 लमंडितं ॥ ९७ ॥ ततो येन्यो धनं लभ्यं । ते समाह्वय सत्वरं ॥ एवमुक्त्वा यथा ज्ञो ज्ञो । श्रूय-
 तां मामकं वचः ॥ ९८ ॥ येन यावद्धनं देयं । सोऽधुना सकलांतरं ॥ स्वयं ददातु मे नो वे—
 हंद्ग्राह्यो जविष्यति ॥ ९९ ॥ एवं श्रुत्वा जनैः सर्वैः । स्वयमेव जयातुरैः ॥ यद्वात्वं तदानीय ।
 प्रदत्तं सकलांतरं ॥ १०० ॥ एवं न्युयोऽपि स श्रीमान् । बुद्धिबंधुरबुद्धितः ॥ जातः कीर्तिं परां प्राप
 । लोकमध्ये च पूज्यतां ॥ १ ॥

अन्यदा धनचंद्रं तं । बभाषे बुद्धिबंधुरः ॥ किं ज्ञो तव गृहे पूर्वे । काचिज्जगान्निधानिका ॥
 ॥ २ ॥ बभ्रुव महिषी गौर्वा । कुञ्जिका घोटिकापि वा ॥ वाटिका क्षेत्रिका चापि । गंत्रिका चापरा-
 पि वा ॥ ३ ॥ युभमं ॥ स प्राह मेऽभवत्तत । गंगाख्या वरघोटिका ॥ श्रेष्ठी प्रोवाच सा कुव ।
 स्थाने पूर्वमवह्यत ॥ ४ ॥ तेनोदीरितमेतस्यां । श्रेष्ठिन् कुट्यां सदैव सा ॥ बह्यमाना बभूवाथ ।
 जनानंदविधायिनी ॥ ५ ॥ श्रेष्ठी प्रोवाच ज्ञो सेयं । पित्रा ते यदधः किल ॥ स्वानितस्त्वं सरो वत्स ।

न सा गंगांबुवाहिनी ॥ ५ ॥ तदत्र विद्यते द्रव्यं । निखानमिति तर्कये ॥ तद्गृह सर्वतः कुट्याः ।
 खान्यते मेदिनीतटां ॥ ६ ॥ तथैव खानितं तूर्णं । निष्क्रांतं रुविणं बहु ॥ तद्बाले धनचंद्रोऽसौ ।
 सानंदोऽजनि मानसे ॥ ७ ॥ तदेवं धनचंद्रस्य । सद्बुद्ध्या बुद्धिबंधुरः ॥ सर्वत्र सुस्थतां कृत्वा ।
 जगाम निजके पुरे ॥ ८ ॥ तदहो पुत्रकौ नृणां । सद्बुद्धिः कार्यसाधिका ॥ कुबुद्धिः किल लो-
 केऽस्मिन् । सर्वकार्यविनाशिनी ॥ ९ ॥ सर्वेदं सर्वदा वत्सौ । शुबाल्यां सर्वकर्मसु ॥ सभ्यगालो-
 च्य सद्बुद्ध्या । वर्तितव्यं हि नान्यथा ॥ १० ॥ तथा पुत्रौ न कर्तव्या । निंदा कस्यापि देहिनिः
 ॥ निंदमानो जनो येन । सुस्त्रिभधोऽपि विरुध्यते ॥ ११ ॥ मत्वेदं सर्वदा वत्सौ । गुणरत्नविद्युषि-
 ताः ॥ निंदनीया जना नैव । यन्निंदा धर्मनाशिनी ॥ १२ ॥ तथा लो पुत्रकौ नित्य—मुपहासो
 न कस्यचित् ॥ कार्यः स्वपरयो र्येन । स प्रदेषविधायकः ॥ १३ ॥ न चावज्ञा विधातव्या । लोके
 पूज्ये जने सदा ॥ सा हि लोकद्वयेऽप्युच्चै—धर्मार्थप्रतिधातिनी ॥ १४ ॥ बहुलोकविरुद्धेन । लो-
 केन सह संगतिः ॥ न कार्या सर्वदा सा हि । सर्वानर्थनिबंधनं ॥ १५ ॥ विधातव्यं सदा नैव ।
 देशाद्याचारलंघनं ॥ सुप्रशान्तः सदा वेषो । धारणीयो न चोद्धटः ॥ १६ ॥ धर्मे लोको निधौ भृत्ये

। देयं लाजोचितं धनं ॥ एवं तौ शिक्तयन् श्रेष्ठी । गमयामास वासरात् ॥ १९ ॥ अन्वयात् सः प्लुतः
 श्रेष्ठी । जातौ तौ गृहचिंतकौ ॥ शुभसंगकुसंगाख्यौ । प्रीतियुक्तौ सहोदरौ ॥ १८ ॥ तत्र च स शु-
 बसंगाः स्वभावानैव सुशीलः शुद्धसमाचारः शिष्टजनसंसर्गप्रियः सख्यङ्गो धर्मलिप्सुः पापजीरुर्देया-
 दानदाक्षिण्यसौजन्यसदौदार्यगान्धीर्भैर्यादिसद्गुणकलापकलितः प्रकृत्यैव शुभप्रशान्तिविमलविशाला-
 शयः; शशीव शुभगुणप्रशान्तमूर्तिः, सुसाधुरिव सुप्रशान्तवेषधारी, सर्वदापि धर्मलोकविरुद्धानि परि-
 हरन्, सदा शिष्टजनाचरितं देशाचारं कुलाचारं धर्माचारं च समाचरन्, निजकुलकमायातन्यायवृ-
 त्त्या व्यवहरन् कालमतिवाहितवानिति. कुसंगाः पुनः स्वभावानैव दुःशीलो दुष्टसमाचारो दुष्टजन-
 संसर्गकारकश्च. एवं च शुभसंगगुणास्तस्य विपरीता भावनीयाः. एकेनैव जनकेन जातावर्थेकमा-
 त्तुल्यसमुपन्नावपि तौ विषमशीलौ जातौ. क्रमानुसर्षेव प्राणिनां गुणकलापो न प्रायो जात्या-
 दिकम्पयेद्वते, यतः—एकोदरसमुपन्ना । एकनदीवजातक्राः ॥ न भवंति समाशीला । यथा बदरी-
 कंटकाः ॥ १ ॥

एवं च तयोः सरति संसारे धनं निधनमुपगतं, दारिद्र्यं च समागतं, लोजनमात्रमपि कष्टेन

संपद्यते, ततस्तौ तत्र परप्रेष्यादिकर्तुमशक्नुवंतावनिर्वहंतौ च देशांतरं संप्रस्थितौ, गहंतौ च संभा-
 सावद्वीमध्ये, तत्रैकत्र ताभ्यां दृष्टा बहवः पुरुषाः, तदासन्ने गोधनं च प्रद्दतं, ते च गामेकां व्यापा-
 द्य मांसं पक्वतुमारब्धाः, ततः कुसंगाः प्राह भ्रातरत्रैव तावत्क्षणांतरं विश्राभ्यावः, शुभ्रसंज्ञेनोक्तं वरसैवं
 ते पुरुषा न संगता मम प्रतिज्ञासंते, नावयोः संगतमत्रावस्थानं, तद्व्रतो ब्रजावः, स प्राह किमेते
 करिष्यंति ? किमेतेषां पातकमुपल्य जगिष्यति ? तदत्रैव स्थास्याव इत्यादि व्यपन्नं ब्रूयोऽपि
 शुभ्रसंज्ञेन स कुसंगो वार्यमाणोऽपि तत्रैव स्थितः, शुभ्रसंगः पुनरग्नो गतः, तत्रैव च तेन सुधन-
 सार्धवाहस्यावासो दृष्टः, प्रविष्टश्च तत्र यावत्क्षणांतरं सार्धवाहसमीपे तिष्ठति तावत्ते पूर्वव्यावर्णितचौ-
 राः कुटिकैरागत्य बद्धाः, तेनांतेन च चालिताः, सोऽपि कुसंगास्तन्मध्यगत एव बद्धो नीयमानो दृ-
 ष्टश्च शुभ्रसंज्ञेन, कश्चितं च सार्धवाहस्य यदुत्तमं निर्दोष एव बद्धो नीयते, श्रुत्वेदं मोचितस्तेन,
 मिलितो ब्रातुः, शिक्षितश्च तेन यथा वत्स कुसंसर्गस्त्वावदेवंविधानेकानर्थकारणमिति मत्वा न क-
 र्त्तव्यस्त्वयेत्यादि. ततो द्वावपि प्रस्थितावभ्रतो गंतुं यावत्तावदेकत्र दृष्टापानमंडली. संति च तत्र म-
 द्यं पिबंतो मांसं च द्रक्ष्यंतो बहवो मत्तपालकाः, ततो जगितं कुसंज्ञेन ब्रातरवापि तिष्ठवः क्षण-

मात्रं, ततश्च गमिष्यावः, शुभसंगेनोक्तं न युक्तमत्रावस्थानं, नान्यतानुगत इति वार्यमाणोऽपि स्थितः कुसंगाः गतः शुभसंगः, ततोऽसौ कुसंगस्त्वैर्मत्तपात्रकैः समाहूय निमंत्रितो मद्यमांसाभ्यां, ततस्तेनापि दौढ्यवशेन पीतं मद्यं, जडकृतं मांसं, मत्तश्च कृणांतरेण नष्टचित्तोऽस्मजसं चेदितुमारब्धः, कुरुते गीतं, दत्ते गाढीः, समुत्तिष्ठति युष्ठाप, प्रत्यपत्यसंबद्धं.

अथैवं तेषां मत्तपात्रानामसंबद्धप्रद्यापिनां परस्परं विवदमानानां लभं युक्तं, प्रवृत्ताश्च ते कर्तुं दंडादंदि केशाकोशि मुष्टामुष्टि. ततोऽसौ कुसंगस्त्वैर्मत्तपात्रकैः कदर्थ्यमानो नष्टः प्रवृत्तश्च भंतुं शुभसंगाजिमुखं, लम्बाश्च ते तल्पुष्टतः, गृहीतश्च तैः पश्चादागत्य केशेषु. ततस्तं सुचिरं कदर्थ्ययित्वा गतास्ते मत्तपात्रकाः, कुसंगोऽपि साध्वसवशेन कंपमानांगयष्टिर्गतः शुभसंगसमीपं, पृष्टश्च तेन यथा किमहो जयातुरः? तेनोक्तं यत्त्वदीयं वचनं न कृतं तस्य फलमिदमिति. ततस्तौ द्वावपि संहतावेव गतौ सिंहपुरनगरं, स्थितौ च तत्र धनपात्रश्रेष्ठिनः समीपे, जाता च तेन सार्धं प्रीतिः, व्यर्षितश्च तयोरापण एकः, दत्तं च व्यवहारयोग्यं रुचिणजातं, प्रवृत्तौ च व्यवहर्तुं, आसाद्यतश्च यथोत्तरं लाभं. ततोऽसौ कुसंगस्तत्रापि कुर्वते चौरपारदारिकभूतकारादिभिः खिन्नलोकेः सह संगं, ततः का.

पि निर्दोषोऽपि. स चौर इति कृत्वा कदर्शयते नगरारङ्गकैः, कापि पारदारिक इति कृत्वा विद्वन्व्यते, कापि द्यूतकार इति कृत्वा निद्यते जनैः, कुत्रापि मत्तपालक इति कृत्वा जुगुप्सास्पदमास्कन्दति. एवमनेकधा तत्र स कुसंगः कुसंसर्गदोषेण लोकविरुद्धान्याचरन् विविधं विद्वन्वितः. अन्व्यदासौ मिदिततश्चौराणां, गृहीतो नगरारङ्गकेण, बन्धा विद्वन्व्य च प्रवेशितो गुप्तौ. तत्र दुरंतदुःखपरंपरामधिसहन् मृत्वा दुर्गतिं गत इति. शुद्धसंगः पुनः कुरुते शिष्टैः संह संगं, विधत्ते च तदुपदेशान्, वन्दते वन्दनीयान्, नमति नमनीयान्, किं बहुना ? सर्वत्र सदाचारपर एव वर्तते, ततो राज्ञा राजद्वीकेन शेषलोकैः च मान्यते पूज्यते च. ततोऽसाविहल्लोक एव शिष्टसंगवशेन धर्मलोकविरुद्धपरिहारेण व्यवहरन् समं कीर्त्या च्छरिसंपदमासाद्य विपुलकल्याणभाजनं जातः, दानादिधर्माचरणेन च पुण्यमुपाज्य मृत्वा सुगतिं गतवानिति. मत्वेदं सर्वदा सद्भिः । कर्तव्या शिष्टसंगतिः ॥ परित्याज्यः कुसंसर्गः । सर्वानर्थप्रवर्तकः ॥ १ ॥ इति लोकविरुद्धाधिकारः समाप्तः ॥ उक्तो लोकविरुद्धपरिहाराधिकारः, अथ दानादिचतुर्विधधर्माधिकार उच्यते, अस्य चायमन्त्रिसंबंधः—अनंतराधिकारे लोकविरुद्धपरिहार उक्तः, स च धार्मिकैरेव शक्यते कर्तुं, धर्मः पुनर्दानादिनेदश्चतुर्थेति, अतोऽत्र

धर्म-दानादिवत्तुष्टयं प्रतिपाद्यत इति. तत्र तत्रदार्पदेशाद्विदुर्लभत्वपदर्शनपूर्वकं धर्मोपदेशं दद्वत श्लो-

टीका

कत्रयमाह—

४९८

॥ मूलम् ॥—धर्मधार्यदेशेषु । मानुष्यं प्राप्य दुर्लभं ॥ तत्रापि शासनं जैनं । सद्गन्मिव निर्मलं ॥ १ ॥ वातेनाहतवीचीव—चंचलं वीक्ष्य जीवितं ॥ कल्याणमित्रसत्साधु—साधुः समवाप्य च ॥ २ ॥ विपदाकुलमात्रोक्य । वित्तं चित्तं च चंचलं ॥ पुण्यपुष्टिकरे धर्मे । किं सांप्रतमुदासितुं ॥ ३ ॥ व्याख्या—धर्मस्य श्रुतचारित्र्यलक्षणस्याधारभूताश्च ते द्यार्यदेशाश्च पंचदशकर्मन्मिदलक्षणास्तेषु मानुषत्वं मनुष्यत्वं प्राप्य लब्ध्वा दुर्लभं दुःप्रापं, तत्रापि मानुषत्वेऽपि सति शासनं प्रवचनं जैनमार्हतं दुर्लभमिति वर्तते सद्गन्मिव चित्तरत्नमिव निर्मलं मत्सरहितं, ॥ १ ॥ तथा वा तालतवीचीवत्प्रवनेपेरितजलकद्वोत्रवचंचलं चपलं वीक्ष्यावलोक्य जीवितमायुष्कं, कल्याणमित्रसामश्रीं सत्साधुसामश्रीं हितकारिविशिष्टपरिजनपरिपूर्णतामवाप्त्वासाद्य च ॥ २ ॥ तथा विपदाकुलमात्रोक्य व्यापदाकीर्णं समीक्ष्य वित्तं इच्छं, चित्तं च मनश्च चंचलं, पुण्यपुष्टिकरे श्रेयोवृद्धिविधायके धर्मे सद्गुणान्ने किमित्युपादाने सांप्रतं युक्तमुदासितुमुदासीनैः स्यादुमिति श्लोकत्रयार्थः ॥३॥

अथ धर्मस्यैव नेदमाह—

मूलम्—सोऽपि दानादिनेदेन । चतुर्भेदो भवांतकृत् ॥ तत्रापि प्रथमं दानं । तीर्थनाथैः प्ररूपितं ॥ १ ॥ व्याख्या—सोऽपि धर्मो दानादिनेदेन वितरणदिप्रकारेण चतुर्भेदश्चतुर्विधो ज्ञवांतकृद्भवो हेदकारकः, तत्रापि नेदचतुष्टयेऽपि प्रथममाद्यं दानं वितरणं तीर्थनाथैः प्ररूपितं कश्चित्मिति श्लोकार्थः ॥ १ ॥ अथ दानस्यैव फलं नेदांश्चाह—

॥ मूलम् ॥—यद्ग्रहे पेशला संप—एच्च लोकेषु मान्यता ॥ सत्पुत्राः सत्कलत्राणि । यदन्यदपि सुंदरं ॥ १ ॥ तदेतद्दानतः सर्वं । तच्च दानं विधा मतं ॥ विज्ञानत्रयभेदेन । धर्मोपग्रहतस्तथा ॥ २ ॥ व्याख्या—यद्ग्रहे मंदिरे पेशला सुंदरा संपद्वक्त्रीः, यच्च लोकेषु जनमभ्ये मान्यता गण्यमानता, सत्पुत्राः प्रधानतनयाः, सत्कलत्राणि प्रवरत्रार्याः, यदन्यदपि सुंदरं यदपरमपि श्रेष्ठं, तदेतत्तदिदं दानतो दानेन सर्वं समस्तं लभ्यत इति शेषः, लकं च—दाणेणं चरित्रोगा पचरसुहसहा रायलही मयही । दाणेणं दिवलकी शुवणनरसहा सुठबुद्धिसमिद्धी ॥ दाणेणं दिवसत्ति धवलिपश्रवणा देहदितिसुक्ति । दाणेणं कियकजा विपुलमणहरा होइ विजाणवजा

॥ १ ॥ दाणेणं जंति नासं गुविजगुकरा घोरेवराणबंधा । दाणेणं हंति सर्वे पयदमिहवसे वत्ति-
 णो ब्रह्मसंधा ॥ दाणेणं बंद्दंदा विसमिव विसमा हुंति सच्चुवि भित्ता । दाणेणं रायपुत्ता विण्य-
 नयसिरा किंकरायंति निबंधं ॥ २ ॥ किं तेन जातु जातेन । जीवितेनापि जंतुना ॥ जनानां यो
 न दीनानां । प्रदानप्रवणः सदा ॥ ३ ॥ कुलीनेनापि किं तेन । तेन किं शीलशालिना ॥ विशा-
 लविज्वेनापि । तेन किं यो न दायकः ॥ ४ ॥ तच्च दानं तत्पुनर्वितरणं त्रिप्रकारं भूतं सभूतं त-
 दिदामिति गम्यते. त्रैविध्यमेव दर्शयति, विज्ञानाज्यजेदेन ज्ञानाजीतिप्रकारेण धर्मोपग्रहतो ध-
 र्मोपग्रहमाश्रित्य तथा तेन प्रकारेणेति श्लोकद्वयार्थः ॥ २ ॥ अथ ज्ञानदानफलमाह—

॥ मूलम् ॥—किं किं दत्तं न तेनेह । किं किं नोपकृतं नृणां ॥ येनाणणितस्वेदेन । ज्ञा-
 नसत्तं प्रवर्तितं ॥ १ ॥ व्याख्या—किं किं दत्तं न? अपितु सर्वमेव तेनानिर्दिष्टनाम्ना जंतुनेह लो-
 के किं नोपकृतं? अपितु सर्वमेव नृणां नराणां, येन केनचिद्गणितस्वेदेनापहस्तिनप्रयासेन ज्ञा-
 नसत्तं ज्ञानपयसबागारः प्रवर्तितं विहितमिति. जत्तं च—स्यादंधस्य यथा चक्षु—र्दिग्मूढस्य च
 दिग्मथा ॥ मार्गो मार्गच्युतस्येव । ज्ञानमज्ञानिनस्तथा ॥ १ ॥ द्दं पुण्यं पापं ज्ञवति तदुपादान-

ममृतो । विजानीते सर्वं निहितगुरुविक्रानबलतः ॥ प्रवृत्तः पुण्याय प्रसन्नमपवृत्तस्त्विदतरा—श्वरः
 संसाराब्धेरपसरति वेगात्पुत्र श्व ॥ ३ ॥ न ज्ञानदानाधिकमव किंचि—ज्ञानं ज्ञानोद्विश्वकृतोपकारं
 ॥ ततो विदध्याद्दि पुनः स्वशक्त्या । विक्रानदाने सततप्रवृत्तिं ॥ ३ ॥ पश्यति पाठयते पठतामसौ ।
 वसनभोजनपुस्तकवस्तुभिः ॥ प्रतिदिनं कुरुते य जपभ्रह्मं । स द्रह् सर्वविदेव भवेन्नरः ॥ ४ ॥ १ ॥
 ज्यथाज्यप्रदानदातुर्माहात्म्यमुपदर्शयन् तत्त्वतस्तद्देवाह—

॥ मूलम् ॥—सर्वजीवाज्यं ज्ञावा—इत्तं येन दयाजुना ॥ यद्वातव्यं तक्त् सर्वं । दत्तं तेन
 महात्मना ॥ १ ॥ व्याख्या—सर्वजीवाज्यं समस्तसत्त्वाज्जीतिर्जावाञ्चुक्रांतःकरणाहत्तं वितीर्णं येन
 केनचिद्दयाजुना कृपाजुना, यद्वातव्यं यत्किंचिद्वितरणीयं तक्त्सर्वं तत्सकलमेव दत्तं वितीर्णं तेना
 ज्यदानदात्रा महात्मना बृहदांतरसत्वयुक्तेनेति । जक्तं च—वितव्ययो जवति नाव न चात्मपीडा ।
 नादीयते किमु मुधा पशुः पुण्यशशिः ॥ यस्माद्नेकविज्रव्ययवस्तुदाने—ध्वेतद्विश्रिष्टरमेव जि
 नैः प्रणीतं ॥ १ ॥ यो यत्रातिकठोरकर्मवशगो जातौ समुत्पद्यते । दुःखार्तोऽपि स तत्र नंदति किरं
 जीवस्वजावो ह्ययं ॥ द्रहं यः करुणापरेण मनसा स्वस्मिन्निवैतेष्वपि । क्षेमार्थं यतते स एव युवने

जातो जगद्भक्तः ॥ ३ ॥ मर्यमाणस्य हेमाद्रिं । राज्यं वाथ प्रयत्नतु ॥ तदनिष्टं परित्यज्य । जी-
 वो जीवितुमिच्छति ॥ ३ ॥ रसातलं यातु यदत्र पौखं । कुनीतिरेषा शरणो ह्यदोषवान् ॥ प्रहन्यते
 यद्भक्षिनापि दुर्बलो । हृहा महाकष्टमराजकं जगत् ॥ ४ ॥ तथा च—गोत्रमिसुवन्नहिरण्ण—माद्र-
 दाण्डं दिति बहुयावि ॥ जे दिति अन्नयदाणं । ते बीरया जीवन्नोगमि ॥ ५ ॥ पटिया वया
 चजरो । जटा जन्ना य तह तवो तविज्ज ॥ जइ नहि जीवरका । ता तं तुसकंणं सबं ॥ ६ ॥
 तं नाणं तं दाणं । सोय तवो तं च परमकोसद्धं ॥ सबपयत्तेण सया । जीवाणं रकणं जह ॥ ७ ॥
 ता देह जहा सत्तिं । अन्नयपयाणं जियाण सत्ताणं ॥ जइ महह महंतसुहे । सबं सिद्धालये गं-
 तुं ॥ ८ ॥ किंच—दीहाज्ज सुखो । सुहिज्जं सबंगसुंदरायारो ॥ सबह होइ जीवो । अन्नयप-
 याणण्णजावेणं ॥ ९ ॥ धर्मोपग्रहदानं स्वरूपतो जेदत्तश्च विज्जणिषुः श्लोकद्वयमाह, तद्यथा—
 ॥ मूलम ॥—धर्मोपग्रहदानं । यदुपष्टंजात्करोति शुभकर्म ॥ तेन च तारयति यति—धर्वा-
 ध्वेदीयिकं स्वं च ॥ १ ॥ तच्च चतुर्धा वीरैः । शिवसुखफलसाधकं समाख्यातं ॥ दातुग्राहकशुद्धं ।
 शुद्धं कालेन ज्ञावेन ॥ २ ॥ व्याख्या—धर्मोपग्रहदानं धर्मोपकारकं वितरणं यदुपष्टंजाद्यद्दत्तेन क-

रोति विधत्ते शुभकर्म शोचनानुष्ठानं, तेन च शुभकर्मणा तारयति यतिः साधुर्नवान्धेदीयिकं दा-
 तारं खं चात्मानं च, तच्च तत्पुनश्चतुर्धा चतुःप्रकारं वीरैस्तीर्थकरादिभिः शिवसुखफलसाधकं मोक्ष-
 सौख्यफलनिवर्तकं समाख्यातं कथितं दातुग्राहकशुद्धं शुद्धं कालेन भावेन, दातुशुद्धं ग्राहकशुद्धं
 कालशुद्धं जावशुद्धं चेत्यर्थः. उत्कं च—दत्तेन येन यतिधर्मशरीरयात्रा । निस्सारमेति तदुपग्रह-
 दानमुक्तं ॥ तच्चात्रपानसदनौषधवस्त्रपात्र—शय्याज्ञानादि कथितं विधिवद्विचित्रं ॥ १ ॥ दायकशुद्धं
 तदपि । ग्राहकशुद्धं च कालशुद्धं च ॥ जावविशुद्धं दानं । विमुक्तये स्याच्चतुःशुद्धं ॥ २ ॥ अथ
 भेदचतुष्टयमेव ब्रूवन्ब्राह्—

॥ मूढम् ॥—यः प्रयत्नति पुण्यार्थं । यतिरयः शुद्धजावतः ॥ सर्वाङ्गंसाविनिर्मुक्तं । दातुशु-
 द्धं तदुच्यते ॥ १ ॥ व्याख्या—स्पष्ट एवायं श्लोकः, उत्कं च—रोमांवांचितविव्रहोऽमदमतिर्यः शु-
 द्धवस्तुप्रदः । प्रत्याशाविकलः कलंकविकलो ध्यायन्नदं चेतसि ॥ धर्माधारशरीरधारणकृते पात्रप्र-
 दत्तेन मे । पूर्वोपाजितकर्मणामनुदिनं स्यान्निर्जरानिर्धुतिः ॥ १ ॥ इदं पात्रमिदं वित्त—मिदं वित्तं
 निरंतरं ॥ संपन्नं यस्य मे सोऽहं । कृतार्थोऽस्मीति दायकः ॥ २ ॥ अथ ग्राहकशुद्धमाह—

॥ मूलम् ॥—चराचरजगज्जंतु—जातसंज्ञासकारिणे ॥ ज्ञानदर्शनचारिव—धारिणे ब्रह्मचारिणे ॥ १ ॥ एवंद्भूताय ज्ञांताय । गुणाय च तपस्विने ॥ दानं ग्राहकसंशुद्धं । जगाद् जगतां गुणरुः ॥ २ ॥ व्याख्या—चराचरा जंगमस्थावरास्ते च जगज्जंतवश्च विश्वजीवाश्च, तेषां जातानि संघातास्तेषां संज्ञाणं रक्षणं तत्कारिणे तत्करणशीलाय चराचरजगज्जंतुजातसंज्ञाणकारिणे, ज्ञानदर्शनचारिवधारिणे ब्रह्मचारिणे चेति सुगमं. ॥ १ ॥ एवंद्भूतयैवंप्रकाराय ज्ञांताय कथयोपशमात्, गुणाय त्रिगुप्तियुक्ताय, चः समुच्चये, तपस्विने द्वादशविधतपोनिरताय, दानमन्नपानादिवितरणं, यदीयत इति शेषः, तद् ग्राहकशुद्धं, ग्राहकः साधुस्त्वमाश्रित्य शुद्धं निष्कलंकं, जगाद् कथयामास जगतां भुवनानां गुरुधर्मप्रतिपादकः सर्वज्ञं इत्यर्थः, इति श्लोक्रद्वयार्थः ॥ २ ॥ अथ कालशुद्धमाह—

॥ मूलम् ॥—यत्काले दीयते दानं । तस्यार्थोऽपि न विद्यते ॥ अकाले तु वितीर्णस्य । ग्राहकोऽपि न संजयी ॥ १ ॥ व्याख्या—व्यक्तार्थ एवायं श्लोकः, कालशुद्धमाश्रित्यान्यैरभ्युक्तं—यस्मिन्नेव हि काले । यतेः शरीरोपकारकं जवति ॥ तस्मिन्नेव हि देयं । प्रतिदिवसं दानमनवद्यं ॥ १ ॥ तथा—काल दिन्नस्स पहे—एणस्स अणो न तीरण कालं ॥ तस्सेवाणकपणा—सियस्स

गिहंतया नहि ॥ १ ॥ १ ॥ अथ ज्ञावशुक्रमह—

॥ मूलम् ॥—आत्मनः स्वधनादेश्च । साफद्यमिति चिंतयन् ॥ नो दत्ते शुद्धज्ञात्वेन । भा-
वशुद्धं तदीरितं ॥ १ ॥ व्याख्या—आत्मनः स्वस्य धनादेश्च इत्यादेश्चादिशाब्दाज्ज्ञानजीवितपुत्र-
कलत्रादिप्रिहः साफद्यं सफलतामित्यमुना प्रकारेण चिंतयन् तर्कयन् यः कश्चिद्दत्ते प्रयत्नति शु-
द्धज्ञात्वेन निर्मलांतःकरणेन ज्ञावशुक्रमशयंविशुद्धं तद्ज्ञानमीरितं कश्चितमिति । उक्तं च—तदिदमु-
चितपात्रं पुण्यसंपत्तिसाध्यं । धनमपि रमणीयं तद्यदेतस्य योग्यं ॥ अहह गहनिवासः सार्धको मे-
ऽद्य जात । इति हृदयविशुद्धिर्यत्र तद्ज्ञावशुद्धं ॥ १ ॥ अथ दातारं प्रशंसयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—आसन्नसिद्धिकः कोऽपि । दानधर्मे सदा रतः ॥ शेषस्य संकुचत्येव । मनो दा-
नभयाद् द्रुतं ॥ १ ॥ अशाणां पंडितानां च । बाष्मिनां काव्यकारिणां ॥ सर्वेषामपि चैतेषां । दा-
नदातातिदुर्लभाः ॥ १ ॥ व्याख्या—श्लोकद्वयं सुगमं ॥ १ ॥ १ ॥ अथ दानफलं दर्शयन् द-
ष्टानानह—

॥ मूलम् ॥—श्रेयांसश्चंदना धन्या । कृतपुण्यकवाण्डिजः ॥ द्रत्येवमादयो दृष्टाः । दृष्टान्ता दा-

॥ मूलम् ॥—चराचरजगज्जंतु—जातसंज्ञासकारिणे ॥ ज्ञानदर्शनचारिव—धारिणे ब्रह्मचारिणे ॥ १ ॥ एवंभूताय ज्ञांताय । गुप्ताय च तपस्विने ॥ दानं ग्राहकसंशुद्धं । जगाद् जगतां गु-
रुः ॥ २ ॥ व्याख्या—चराचरा जंगमस्थावरास्ते च जगज्जंतवश्च विश्वजीवाश्च, तेषां जातानि सं-
घातस्तेषां संज्ञाणं रक्षणं तत्कारिणे तत्करणशीघ्राय चराचरजगज्जंतुजातसंज्ञाणकारिणे, ज्ञानद-
र्शनचारिवधारिणे ब्रह्मचारिणे चेति सुगमं ॥ १ ॥ एवंभूतायैवंप्रकाराय ज्ञांताय कथयोपशमात्,
गुप्ताय त्रिगुप्तिगुक्ताय, चः समुच्चये, तपस्विने द्वादशविधतपोनिरताय, दानमन्नपानादिवितरणं, य-
दीयत इति शेषः, तद् ग्राहकशुद्धं, ग्राहकः साधुस्तमाश्रित्य शुद्धं निष्कलंकं, जगाद् कथयामास-
जगतां भुवनानां गुरुधर्मप्रतिपादकः सर्वज्ञ इत्यर्थः, इति श्लोकद्वयार्थः ॥ २ ॥ अथ कालशुद्धमाह—
॥ मूलम् ॥—यत्काले दीयते दानं । तस्यार्थोऽपि न विद्यते ॥ अकाले तु वितीर्णस्य । ग्रा-
हकोऽपि न संजयी ॥ १ ॥ व्याख्या—यत्कार्य एवायं श्लोकः, कालशुद्धमाश्रित्यान्यैरभ्युक्तं—य-
स्मिन्नेव हि काले । यतेः शरीरोपकारकं जवति ॥ तस्मिन्नेव हि देयं । प्रतिदिवसं दानमनवद्यं ॥
॥ १ ॥ तथा—काल दिवसस पहे—णयसस अर्था न तीरण कालं ॥ तस्सेवाशक्यपणा—मियसस

गिहंतया नहि ॥ १ ॥ १ ॥ अथ ज्ञावशुद्धमाह—

॥ मूलम् ॥—आत्मनः स्वधनादेश्च । साफद्यमिति चिंतयन् ॥ नो दत्ते शुद्धत्वात्वेन । भा
वशुद्धं तदीरितं ॥ १ ॥ व्याख्या—आत्मनः स्वस्य धनादेश्च इत्यादेश्चादिशब्दाङ्गान्मजीवितपुत्रः
कलत्रादिपरिशुद्धः साफद्यं सफलतामित्यमुना प्रकारेण चिंतयन् तर्कयन् यः कश्चिद्दत्ते प्रयत्नति शु-
द्धत्वात्वेन निर्मलांतःकरणेन ज्ञावशुद्धमाशयविशुद्धं तद्दानमीरितं कश्चित्मिति । उत्कं च—तदिदमु-
चितपात्रं पुण्यसंपत्तिसाध्यं । धनमपि रमणीयं तद्यदेतस्य योग्यं ॥ अहह गृहनिवासः सार्थको मे-
व्य जात । इति हृदयविशुद्धिर्यत्र तद्भावशुद्धं ॥ १ ॥ अथ दातारं प्रशंसयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—आसन्नसिद्धिकः कोऽपि । दानधर्मे सदा रतः ॥ शेषस्य संकुचत्येव । मनो दा-
नमयाद्भुतं ॥ १ ॥ श्लाघाणां पंडितानां च । वाग्मिनां काव्यकारिणां ॥ सर्वेषामपि चैतेषां । दा-
नदातातिदुर्विद्यः ॥ २ ॥ व्याख्या—श्लोकद्वयं सुगमं ॥ १ ॥ २ ॥ अथ दानफलं दर्शयन् दः
शतानाह—

॥ मूलम् ॥—श्रेयांसश्चंदना धन्याः । कृतपुण्यकवाणिजः ॥ इत्येवमादयो दृष्टाः । दृष्टान्ता दा-

नगोचराः ॥ १ ॥ व्याख्या—सुगमोऽयं श्लोकः ॥ १ ॥ अथ प्रकरणं निगमयन् प्रायो गृहिणी

दानमेवैकं संसारोत्तरकारीति दर्शयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—अमुं जवांजोधिगणमुद्वणं । गृही कथंकारमपारमुत्तरेत् ॥ निराश्रवे पीत
 द्वाविनश्वरे । स दानधर्मे न कृतादरो यदि ॥ १ ॥ व्याख्या—अमुमिमं जवांजोधिं संसारार्णव-
 मगाधमलब्धमध्यमुद्वणमुद्भटं गृही गृहस्थः कथं केन प्रकारेणापारमविद्यमानपरतीरमुत्तरेत्परतीरं
 गञ्जिनिराश्रवे निद्रिज्जदे पीत इव बोहिष्य द्वाविनश्वरे विनाशरहिते दानधर्मे न कृतादरो यदि
 दाने विहितोद्यमो न स्यादित्येकविंशतिश्लोकसंक्षेपार्थः ॥ १ ॥ श्रेयांसचंदनार्यकृतपुण्यकादिकथा-
 नकान्यमूर्ति—

बभ्रुव दारते क्षेत्रे । जंबूद्वीपसमाश्रिते ॥ कुरोर्जनपदस्यांतः । पुरं गजपुराब्जिधं ॥ १ ॥ कुं-
 दंदुशंखशुब्रैश्च । यत्प्रासादैः समंततः ॥ शरदंजोदसंघातै—व्यामेव प्रविराजते ॥ २ ॥ यत्र प्रधा-
 नरत्नौष—खचितोच्चगृहावलिः ॥ स्वर्णसंजयता ज्ञासा । ह्रसतीवामरीं पुरीं ॥ ३ ॥ यत्रैरुनीद्वै-
 र्युर्य—पद्मरागमया रुचः ॥ अकादोऽपींद्रचापस्य । श्रियं तन्वंति जात्रकाः ॥ ४ ॥ रूपवंतः सुजो-

गाढ्या । आदेयाः सुजगास्तथा ॥ यत्र धर्मफलं शुद्धं । संचयंति स्फुटं नराः ॥ ९ ॥ क्रीन्वाप्यः
 शुभ्रा यत्र । सदारामा गृहे गृहे ॥ लीलाविलासयोग्यानि । शुभस्थानानि जोगिनां ॥ ६ ॥ तत्रे-
 द्वाकुकुलोत्पन्नो । राजा सोमप्रजोऽभवत् ॥ बाहुबलिनरेद्रस्य । पुत्रो ऋणुणालयः ॥ ७ ॥ नमन्न-
 नेकऋपाल—मौलिमालार्चितक्रमः ॥ समस्तभुवनव्यापि—कीर्तिसन्निमहोदधिः ॥ ८ ॥ यः के-
 लिमंदिरं नीतेः । पुण्यानामनवाश्रयः ॥ समुद्रो गुणरत्नानां । कलानां विपुलालयः ॥ ९ ॥ यो
 दुष्टनिग्रहव्यथः । शिष्टानुग्रहणाग्रही ॥ समग्रसुजगन्नाम—ग्रामणीरभ्रिमः सतां ॥ १० ॥ ज्ञानीत्स्य
 नरेद्रस्य । जनतानंदकारकः ॥ श्रेयसां सततस्थानं । श्रेयांस इति विश्रुतः ॥ ११ ॥ चंद्रमेव कला-
 धारः । सद्बृत्तो यशसोज्ज्वलः ॥ परं दोषाकरो नैव । न कटांककटांकितः ॥ १२ ॥ तथा तत्रैव
 वास्तव्यो । पुरश्रेष्ठी महार्द्धिकः ॥ बुद्ध्या निर्जितवर्णाशो—ऽज्जवत् सुबुद्धिनामकः ॥ १३ ॥ एवं सो-
 मप्रजो राजा । बुभुजे प्रीतमानसः ॥ सार्धं स्वपुत्रमित्राद्यैः । प्राज्यसाम्राज्यसंपदं ॥ १४ ॥

अथैकदा सुधाशुभ्रे । प्रासादे सुमनोहरे ॥ रत्नराजिनि पर्येके । कुमारः सुसजागरः ॥ १५ ॥
 श्रेयांसिख्यः सतां मुख्यः । सुकृती सुंदरकृतिः ॥ रात्रौ सूचितकव्याण—मपश्यत्स्वप्नसुत्तमं ॥ १६ ॥

युगं ॥ यथा किदातिविहायो । ध्यामित इव वह्निना ॥ द्वादश इव स्थाणु—निःश्रीकः कनका-
 चलयः ॥ १९ ॥ मयकाभृतकुंजेन । सितकः स तु विशेषतः ॥ सर्वतः शोभमानोऽसौ । दधौ चारुन-
 रश्रियं ॥ १८ ॥ युगं ॥ तथा सुबुद्धिना स्वप्ने । नगरश्रेष्ठिना कित्त ॥ दृष्टं स्वस्थानतो ब्रष्टं ।
 तिगमंशो रश्मिमंडलं ॥ १७ ॥ समुध्यत्य कुमारेण । स्वस्थाने तन्निवेदितं ॥ ततो ज्ञास्वडुचां च-
 क्रं । दधानं शुश्रुभेऽधिकं ॥ २० ॥ सोमप्रज्ञान्निधानेन । राज्ञापि दृदशे तथा ॥ शत्रुसैन्यसमार-
 ब्धः । स्वप्ने कोऽपि महान्नरः ॥ २१ ॥ कुमारस्तस्य साहाय्यं । ददौ तेनापि विद्विषः ॥ हतविप्रह-
 तान् कृत्वा । नाशितास्त्वे दिशोदिशि ॥ २२ ॥ ततः प्रातः समुहाय । स्वप्नदर्शनविस्मितौ ॥ श्रेयां-
 सश्च सुबुद्धिश्च । जगमत् राजमंदिरे ॥ २३ ॥ कृत्वा राज्ञः प्रणामादि—मुपविष्टौ तदंतिके ॥ तदा
 चोक्तं कुमारेण । विस्मयोत्फुल्लचक्षुषा ॥ २४ ॥ यथा तात मया राजौ । दृष्टः स्वप्ने महाचलयः ॥
 सर्वतोऽपि गतश्रीको । विहायश्च विरूपकः ॥ २५ ॥ मयास्त्रिभेचि सौवर्ण—कुंजैरमुतपुरितैः ॥ त-
 तोऽतीव राजासौ । विस्फुरद्भूमिमंडलः ॥ २६ ॥ एवं स्वप्नो निजो राज्ञा । श्रेष्ठिना च निवेदितः
 ॥ ततश्च स्वस्वबुद्ध्या ते । विचारयितुमुद्यताः ॥ २७ ॥ परं सभ्यम ज्ञानंति । स्वप्नानां कीदृशं फलं

॥ ततो ब्रजाण रजेंदो । द्यो भो द्याकर्ण्यतामिति ॥ ३८ ॥ स्वप्नानामहर्मेतेषां । जाने सामान्यः
 तः फलं ॥ कुमारस्यैव कद्याणं । किमप्येतदुपस्थितं ॥ ३९ ॥ एवं स्वप्नविचारं ते । कृत्वा विस्मि-
 तमानसाः ॥ तत लह्याय सर्वे ते । ययुर्गर्हे निजे निजे ॥ ३० ॥ अथ युगादिश्रयादो । युगादिय-
 तिपुंशवः ॥ युगादित्रिकुश्रैव । युगादिशीजिनेश्वरः ॥ ३१ ॥ विंशतिपूर्वतन्काणि । सुरधीश्वनत-
 क्रमः ॥ योऽद्भुतरूपसंपन्न—स्तस्यै कौमारवासके ॥ ३२ ॥ सुरेद्रकृतसाम्राज्या—त्रिषेको नरपुंश-
 वः ॥ द्याकरः सर्वनीतीनां । सर्वविद्यासमाश्रयः ॥ ३३ ॥ यश्च प्रदर्शयामास । प्रजानां हितवांजया
 ॥ कुंजकारादिश्रिट्पानि । लोकव्यवहरंस्तथा ॥ ३४ ॥ त्रिषष्टिपूर्वतन्काणि । दर्शयन् सकलाः क-
 लाः ॥ प्रजानां यः प्रजापालः । प्राज्यं राज्यं प्रभुक्तवान् ॥ ३५ ॥ अथ विजज्य पुत्रेभ्यः । पृथ्वी-
 ग्रामादिसंकुलं ॥ दत्त्वा संवत्सरं याव—न्महादानं यहज्या ॥ ३६ ॥ त्यक्त्वा प्राज्यं महाराज्यं । सं-
 पूर्णं सर्वसंपदा ॥ प्रतिपद्य च सहीक्षां । सर्वसत्वसुखावहां ॥ ३७ ॥ तथा कलमहाकल—प्रमुखप्रौ-
 दम्यज्जां ॥ सार्धं चतुःसहस्रा च । विनीतयाः पुरस्ततः ॥ ३८ ॥ निर्गत्य निर्जिताशेष—दुर्वारिः
 तरशात्रवः ॥ कलादिभिः परित्यक्तो । मौनस्थत्वादिति क्रमात् ॥ ३९ ॥ दिने दिने परित्रामयन् ।

त्रिक्राहेतोर्गृहे गृहे ॥ त्रिक्रां कदापि नो लेजे । वस्त्राद्यैश्च न्यसंन्यन ॥ ४० ॥ पंचत्रिः कुलकं ॥
 यतो त्रिक्षुकलोकर्या—जावादेव न जायते ॥ तदा त्रिक्राप्रचारोऽपि । तेन त्रिक्रा न लभ्यते ॥
 ॥ ४१ ॥ एवं च श्रीजिनाधीशो । नाज्ञेयो स्रवनप्रभुः ॥ नीरागो निरहंकारो । निःसंगो निःपरि-
 ग्रहः ॥ ४२ ॥ विजहार विनाहारं । मौनवत्या निरसुकः ॥ पूर्णसंवत्सरं याव—पुरणामाकुटां म-
 हीं ॥ ४३ ॥ शुभं ॥ एवं विहरमाणोऽसौ । हस्तिनागपुरं गतः ॥ त्रिक्रार्थं च पुरे तत्र । प्रविवे-
 शा महाप्रभुः ॥ ४४ ॥ विनाहारेण विह्वायो । दवदग्ध द्वात्रयः ॥ शशीव वनसंलभः । सन्मणि
 वदसंस्कृतः ॥ ४५ ॥ अतीवजीर्णविहायो । महारतूप द्योच्चकैः ॥ विवर्णाकृतसंस्कारः । सत्यासाद-
 द्वाथवा ॥ ४६ ॥ क्षेत्रं सद्गुणशर्यानां । सन्मित्रं सर्वदेहिनां ॥ धर्मसत्रं तु ज्ञानानां । पात्रं तत-
 तपःश्रियां ॥ ४७ ॥ पंचधाचारसंपन्नः । पंचाश्रवविवर्जकः ॥ महाव्रतानि पंचापि । दुर्धराणि दग्ध-
 भृशं ॥ ४८ ॥ पुण्यराशिरिवाप्यक्त—श्रितामणिरिवातुलः ॥ श्रीमदादिजिनाधीशः । प्रविशन्नजि-
 मंदिरे ॥ ४९ ॥ दृष्टः स्वस्थोपविष्टेन । निजगोहगवाक्काके ॥ श्रीश्रेयांसकुमारेण । दिगालोकं प्रकु-
 र्वता ॥ ५० ॥ कुलकं ॥ दृष्ट्वा भगवन्नपथ्यं । कुमारोऽथ ग्यर्चिनयत् ॥ दृष्टपूर्वमिदं मन्ये । कथं कु-

त कदेति वा ॥ ५१ ॥ तस्येहं कुर्वतस्वीहा—पोहमार्णवेषणं ॥ श्रेयांसस्य समुत्पन्नं । जातिस्म-
 रणमुत्तमं ॥ ५२ ॥ तेनालौकि जिनेद्रस्य । स्वस्यापि च ज्वाष्टकं ॥ द्यतीतकालसंबंधि । ततश्चैव-
 मचिंतयत् ॥ ५३ ॥ प्रतिपितामहस्याब्ज—रूपमालौकि यादृशं ॥ तादृशं च मया दृष्ट—मितस्तु-
 तीयके ज्ञेये ॥ ५४ ॥ पुर्यां च पुंनरकिणां । जिनदिंगमुपेयुषः ॥ बहुधा वैरसेनस्य । श्रीमतीर्थ-
 क्तस्तदा ॥ ५५ ॥ युग्मं ॥ तदेष जगवानत्र । जिज्ञाहेतोर्गुहे मम ॥ समेत्यद्गजने नित्य—मल-
 द्यहारदर्भतः ॥ ५६ ॥ स यावच्चिंतयत्येवं । तावदेको नरः किल ॥ द्यगगतः कुंजमादाय । वरे-
 कुरससंभृतं ॥ ५७ ॥ द्यवांतरे कुमाराय । रत्नशोत्रियुहांगणे ॥ श्रीमदादिजिनाधीशः । कल्पवृक्ष-
 मिवागतः ॥ ५८ ॥ श्रेयांसोऽपि समायात—स्त्रानंदितमानसः ॥ तमीक्षुरससंपूर्ण—कुंजमादाय
 सत्वरं ॥ ५९ ॥ न्यमंत्रयच्च सानंदं । रत्नकुंभेन तेन सः ॥ जगवन् कल्पते तेऽयं । ततो जगव-
 तापि हि ॥ ६० ॥ सर्वदक्षुणसंपूर्णो । निजपाणिः प्रसारितः ॥ तेनाक्षेपि रसस्त्रज । न पपात म-
 हीतले ॥ ६१ ॥ युग्मं ॥

यतो यद्विष्यते वस्तु । तीर्थनाथकरांजलौ ॥ द्यर्केदोस्त्रिहिखा याति । न पतत्येव द्रुतले ॥

- ॥ ६३ ॥ ततोऽसौ तीर्थनाथेन । पारितो मधुरो रसः ॥ अरक्ताद्विष्टचिन्तेन । सर्वत्रैत्र्योऽप्यबन्धुना ॥
 ॥ ६३ ॥ अत्रांतरे कुमारस्य । प्रासादप्रांगणोऽप्यतन् ॥ अर्धत्रयोदशध्वर्ण—कोट्यो देवेरितास्तदा ॥
 ॥ ६४ ॥ लल्ललास महानादः । सुरडुंडुच्चिसंज्ञवः ॥ चेतोऽक्षेपश्च सानंदै—स्तलाकारि नरामरैः ॥
 ॥ ६५ ॥ सद्गंधोदकवृष्टिश्च । मुक्ता पांशुप्रशांतिकृत् ॥ दशार्धवर्णसद्गंध—पुष्पवृष्टिस्तथैव च ॥ ६६ ॥
 धन्योऽयं पुण्यवानेष । कृतार्थोऽयं विवेकवान् ॥ जन्म सुलब्धमेतस्य । श्लाघामित्याप लोकरतः ॥
 ॥ ६७ ॥ अहो दानमहो दान—मेवं दत्तं फलावहं ॥ अहो धन्यः सुपुण्योऽय—मित्येवं सुखरा-
 ननः ॥ ६८ ॥ ज्ञागस्य मित्त्रितो ब्रूयान् । विस्मयोऽफुल्ललोचनः ॥ जनो नगरवास्तव्यः । श्रेयांस-
 स्य गृहगणो ॥ ६९ ॥ शुभं ॥ तथा कल्लमहाकल—प्रमुखास्ते च तापसाः ॥ जिनपारणकं श्रुत्वा
 । श्रेयांसगृहमागताः ॥ ७० ॥ सोमप्रज्ञमहीपाद्या । अन्ये च बहवो नृपाः ॥ श्रुत्वागता गृहे तत्र ।
 सानंदाश्च सकौतुकाः ॥ ७१ ॥ पृष्टवंतश्च तत्सर्वं । कुमारमतिविस्मिताः ॥ यथैवं दीयते त्त्रिंशत् ।
 कथं ज्ञातमिदं त्वया ॥ ७२ ॥ सोऽप्याह श्रूयतां नो नो । मद्बचः सावधानकैः ॥ यथैवंविधपात्रे-
 ल्यो । भक्त्या त्रिद्वैव दीयते ॥ ७३ ॥ न हिरण्यसुवर्णानि । नो वस्त्राजरणानि च ॥ न चाश्वग-

जकन्यादि । कदाचिदपि दीयते ॥ ७४ ॥ दत्तया चिकथैवात्र । जायते पुण्यमुत्तमं ॥ सुसाधुन्यः
 प्रदत्तेन । स्वर्णादिना न किञ्चन ॥ ७५ ॥ तथोक्तं यच्च शुभाग्नि—कृतिमेतत्त्वया कथं ॥ तदपि
 श्रूयतां सर्वं । कथ्यमानं मयाधुना ॥ ७६ ॥ मयादोष्य जगन्नाथं । जिनं चिकथैमुद्यतं ॥ जाति-
 स्मरणमुत्पन्नं । ज्ञातं पूर्वजवाष्टकं ॥ ७७ ॥ तद्यथा—अहं स्वयंपत्न्या देवी । जगवान् व्यदितान्गकः
 ॥ ईशानसंज्ञके कल्पे । देवोऽज्वन्महर्षिकः ॥ ७८ ॥ च्युत्वा महर्षिदेहे नौ । श्रीमती वैरजंघकौ
 ॥ आस्व सर्वर्षिसंपन्नौ । तत्परं मिथुनौ ततः ॥ ७९ ॥ देवौ सौधर्मकल्पे तु । केशवो वैद्यपुत्रकः
 ॥ जिनो जज्ञेऽज्यसेनो—इहं जातः श्रेष्ठिनंदनः ॥ ८० ॥ ततश्चाच्युतकल्पे नौ । देवौ जातौ म-
 हर्षिकौ ॥ ततः पुंनरिकणां च । सारथिचक्रवर्तिनौ ॥ ८१ ॥ चक्रिणा वैरनाजेन । तदा प्रव्रज-
 ता सता ॥ प्रव्रजितः सहैवाहं । वैरसेनजिनान्तिके ॥ ८२ ॥ श्रुतं च मयका तत्र । यथासौ वैरना-
 जकः ॥ प्रथमो भारते क्षेत्रे । तीर्थनाथो जविष्यति ॥ ८३ ॥ ततः कृत्वा चिरं कालं । तपःसंयम-
 मुत्तमं ॥ मृत्वा देवौ विमाने नौ । जातौ सर्वार्थनामनि ॥ ८४ ॥ तदेष जगवांस्तत्र । ततश्च्युत्वा
 जिनोऽजनि ॥ अहं श्रेयांसनामाव । जवतामपि विश्रुतः ॥ ८५ ॥ इत्यादि सर्ववृत्तान्तं । स्वजवाष्ट-

कर्णोचरं ॥ कुमारः कथयामास । यथा दृष्टं यथा श्रुतं ॥ ८६ ॥ व्याकर्ण्येदं जनः सर्वो । विस्मया-
 कुलमानसः ॥ कुमारं श्लाघयामास । हृष्टचित्तो मुहुर्मुहुः ॥ ८७ ॥ धनयोऽयं पुण्यवानेष । कृतार्थो-
 ऽयं किमुच्यते ॥ इत्यस्य श्लाघ्यतमं मन्ये । गोत्रं जन्म च जीवितं ॥ ८८ ॥ यतो येनाद्बालोकरस्य
 । मध्ये त्रिङ्गां प्रयत्नता ॥ श्रीमदादिजिनेन्द्रस्य । पंडितापितमुच्चकैः ॥ ८९ ॥ ब्रथाह पुनरप्येवं ।
 कुमारस्तं जनंप्रति ॥ पूर्वोपलब्धस्वप्नानां । श्रूयतामधुना फलं ॥ ९० ॥ यन्मयामृतकुंभेन । स्वप्ने
 सित्तः सुराचलः ॥ विज्ञायः संस्ततोऽत्यर्थं । दधौ शोभां समंततः ॥ ९१ ॥ तस्यार्थोऽयं विनाहारं
 । विज्ञायः सत् जिनेश्वरः ॥ मयेश्वरसकुंभेना—त्रिषित्तः शुशुब्धेऽधिकं ॥ ९२ ॥ तातेनापि यदा-
 लोकि । स्वप्ने महाप्रमाणतः ॥ युज्यमानो नरः सार्धं । शक्रसैन्येन ब्रूयमा ॥ ९३ ॥ तस्यार्थो यु-
 ज्यमानस्य । सार्धं कर्मत्रिरष्टदिः ॥ जिनस्यादापि साहाय्यं । ददतेश्वरसं मया ॥ ९४ ॥ श्रेष्ठिना-
 पि यदालोकि । रवेः रश्मिसहस्रकं ॥ ब्रश्मत्त्रिजकस्थाने । मयोऽध्वस्य निवेक्षितं ॥ ९५ ॥ त-
 स्यार्थः केवलज्ञानं । ब्रस्यद्भक्तादिना विना ॥ समुधृतं मयैवैतत् । पारयता परमेश्वरं ॥ ९६ ॥
 श्रुत्वेदं स्तोतुमारब्धः । कुमारं विस्मितो जनः ॥ ज्ञानदाक्षिण्यदानादि—सद्गुणाकृष्टमानसः ॥ ९७ ॥

अहो ते कुमार ज्ञान—महो ते सुविवेकिता ॥ अहो ते वाक्यचातुर्य—महो दानमहो यशः ॥
 ॥ ९८ ॥ यथा तीर्थकृतं मध्ये । वृषजो ब्रुवनप्रभुः ॥ कुमार त्वं तथैवाधो । दातृणामिह गीयसे
 ॥ ९९ ॥ त्रैलोक्यपरंगमर्थे च । वरदानपताकिका ॥ सुरासुरनराभ्यङ्ग—महारि कुमार त्वया ॥
 ॥ १०० ॥ त्वया कुन्ददुसंकाश—यशसा पूरितं जगत ॥ रसेन श्रीजिनाधीश—स्यात्मा न्यवेक्षि
 निवृत्तौ ॥ १ ॥ द्रुहं कुमारसंबंधि—सद्गुणग्रामसंपदं ॥ स्तुवनेवं गतो लोकः । सर्वो निजनिजगृहे
 ॥ २ ॥ जगवानपि निसंग—स्ततो निर्गत्य धोरधीः ॥ विजहार पुरग्राम—ग्रामाकुलमहीतलं ॥३॥
 इति श्रीश्रेयांसकथानकं परिसमाप्तमिति.

अस्त्यत्रैव जगत्ख्याते । जंबूद्वीपे शुभालये ॥ प्रसिद्धे जारते क्षेत्रे । गंगासिंधुविजक्तके ॥
 ॥ १ ॥ अंगानजनपदे स्थे । सरःशैलादिसंकुले ॥ अत्रकेव धनिस्थानं । चंपानाममहापुरी ॥ २ ॥
 युभं ॥ तत्राजवदराधीशो । दातृवाहननामकः ॥ सूर द्रव प्रतापेन । य आक्रमन्महीतलं ॥ ३ ॥
 बभ्रुव तस्य रूपादि—गुणरत्नौषधारिणी ॥ धारिणी नामसद्देवी । चेटकराजपुत्रिका ॥ ४ ॥ अ-
 न्यदा सा तमिस्रायां । सुसा चरमयामके ॥ कटपवृद्धतलं स्वप्ने । समुद्रासिसुपद्धवां ॥ ५ ॥ पुष्प-

फलदिसंयुक्तां । चरितोकोपकारिणीं ॥ निजश्रीनिर्जिताशेष—साखिसंदोहसंपदं ॥६॥ समालोक्ष्य
 प्रबुद्धा च । निजजर्वे न्यवेदयत् ॥ तेनावाचि यथा जडे । कल्पवृक्षलतेव ते ॥ ७ ॥ सर्वस्याश्रि
 तलोकस्य । संपूरितमनोरथा ॥ नारीजनगुणग्राम—रत्नशजिविराजिता ॥ ८ ॥ सर्वसौंदर्यसंपूर्णा
 । पूर्णसौजायशाखिनी ॥ शान्तिमुकोमलालापा । जविष्यति सुपुत्रिका ॥ ९ ॥ कुलकं ॥ श्रुत्वा
 जर्तुरिदं वाक्यं । परमानंदनिर्भरा ॥ तं समुद्वाह सा गर्भं । कात्रेऽसूत च दारिकां ॥१०॥ कुलाचार-
 विधानेन । निर्दुत्ते स्मृतिधर्मणि ॥ महर्ष्यां विहितं नाम । वसुमतिरिति स्फुटं ॥ ११ ॥ इतश्च—व-
 रत्साजनपदस्योच्चैः । सारालंकारसन्निजा ॥ स्वश्रीजितसुरावासा ! कौशांबीनामसत्पुरी ॥ १२ ॥ तत्र
 ज्ञानपरानीकः । ज्ञातानीको नृपोऽभवत् ॥ शौर्यवीर्यसदौदार्य—गांजीर्यादिगुणोदधिः ॥ १३ ॥ अद्भु-
 न्मुगावतीनाम । प्रीतिकृत्तस्य सत्प्रिया ॥ दुहिता चेदकस्यैव । रक्ता सर्वज्ञशासने ॥ १४ ॥ द्वयोर-
 पि तयो वैरं । बद्धबाधरुषयोः ॥ दातृवाहनरूपाद्य—ज्ञातानीकाह्वयोर्मिथः ॥ १५ ॥

अन्यदा च ज्ञातानीको । गतश्रंपापुरीप्रति ॥ अयस्कंदेन बाधायै । दातृवाहनबभ्रुजः ॥ १६ ॥
 ततो बाहं बलिष्टोऽपि । ज्ञातानीकेन बभ्रुजा ॥ अलक्ष्मणगतत्वेन । नाशितो दातृवाहनः ॥ १७ ॥

चंपायां ह्युद्यमानायां । सर्वतो हुंशकैर्जनैः ॥ यो यद्गुह्णाति यद्ग्राहे । तत्तस्यैवेति घोषिते ॥१८॥
 स्वगेहंप्रति धावंती । धारिणी सुतया सह ॥ एकेनौष्ठिकपुंसासौ । गृहीता दैवयोगतः ॥ १९ ॥
 ज्ञात्वा चंपां शतानीके । निवृत्ते सह सेनया ॥ पप्रहे औष्ठिको मार्गो । केनाप्येवं कुतूहलात् ॥
 ॥ २० ॥ यथा भो ज्ञोः किमेतान्या—मबलान्यां करिष्यसि ॥ स प्राह बृहती येयं । सा मे ज्ञा-
 र्यां जविष्यति ॥ २१ ॥ इमां तु बाटिकां नीत्वा । विक्रेष्यामि स्वके पुरे ॥ ततो मे मनसोऽप्यीहं
 । भूरिद्रव्यं जविष्यति ॥ २२ ॥ श्रुत्वेदं धारिणी देवी । तद्वचः श्रुतिदुःखदं ॥ शोकविह्वलसर्वांगा-
 । रुदंतीदमचिंतयत् ॥ २३ ॥ हाहा हतविधे नूनं । किं तव युक्तमीदृशं ॥ विधातुं कर्म निश्चिंश-
 मस्मिन् जने निरागसि ॥ २४ ॥ हाहा हताश हे धातः । किं त्वया कृतमीदृशं ॥ यद्देशोऽपि प-
 दास्पृश्यः । कलत्रं मां चिकीर्षति ॥ २५ ॥ वियोजिता स्वबंधुर्यो । व्रंसिता राज्यसंपदः ॥ एताव-
 ता न तुष्टोऽसि । शीघ्रं मे व्रंक्तुमिच्छसि ॥ २६ ॥ एवं विचिंतयंत्याश्च । रुदंत्याश्च मुहुर्महुः ॥ त-
 पंत्या दीनवाक्यानि । शोचयंत्या ज्ञानारतं ॥ २७ ॥ निदंत्या निजकर्माणि । पूर्वजन्मकृतान्यत्नं ॥
 दिशो दिशि क्षिपंत्याश्च । ज्ञीत्या तरलजोत्रने ॥ २८ ॥ शीघ्रव्रंशजयो ह्यत—डुःखसंतप्तचेतसः ॥

पश्यत्या एव धारिण्याः । पुरतस्तेन पापिना ॥ ३८ ॥ वसुमतिर्नयोद्भ्रान्ता । सुकुमारशरीरका ॥
मार्गे गंतुमशक्तसौ । तान्निता कंबया दृढं ॥ ३० ॥ चतुर्भिः कटापकं ॥

दृष्ट्वेदं धारिणी देवी । गार्ढं दूनितमानसा ॥ भ्रंतं वसुमतिं नृप—स्तं पुमांसमन्नाषन ॥ ३१ ॥
हे भ्रातर्हे महात्मान । हे बंधो बंधुवत्सल ॥ मत्पुत्रिकामिमाभेवं । माया हंसीर्दयापरः ॥ ३२ ॥ इ-
त्यादिचाटुवाक्यानि । लपंत्या एव सोऽधमः ॥ नृयोऽपि ताडयामास । तां बालां विगतवपः ॥ ३३ ॥
नराधमस्य तस्यैवं । दृष्ट्वा तद्दृष्टचेष्टितं ॥ संजातचित्तसंघट्टा । प्राणांस्तत्याज धारिणी ॥ ३४ ॥
दृष्ट्वासौ पुरुषो दृष्ट्वा । देवीमृत्युमतर्कितं ॥ निन्धे वसुमतिं मार्गे । संस्थापयन् प्रियोदितैः ॥ ३५ ॥
क्रमेण प्राप कौशांब्यां । गतवांश्च निजे गृहे ॥ लोचनादिक्रियां कृत्वा । ततो विक्रयहेतवे ॥ ३६ ॥
हसंती निजरूपेण । रूपश्रियं रतेरपि ॥ लावण्यांबुप्रवाहेण । प्लावयंती महीतलं ॥ ३७ ॥ पूरयंती
दिशां चक्रं । देहोह्वरुचिमंडलैः ॥ स्वसौंदर्यश्रिया सर्वाः । क्षिपंती सुरसुंदरीः ॥ ३८ ॥ संपूर्णपूर्णि-
माचंद्रं । निरस्यंती मुखश्रिया ॥ दंतद्वयस्या सुगत्या च । हसंती हंसमंडलं ॥ ३९ ॥ चकितचंचल-
प्रांशु—प्रेखच्चारुविलोकनैः ॥ सर्वाः पराज्वंती च । जपद्भुतमृगांगनाः ॥ ४० ॥ ज्ञानीय तेन सा

बाटा । दातुवाहनपुत्रिका ॥ तृणानि मस्तर्के दत्वा । हृद्मार्गोऽवतारिता ॥ ४१ ॥ ततस्तत्र तथाव-
 स्यां । तामालोक्य जनो बहुः ॥ मिक्षितः कौतुकाक्षिणो । यथाचेस्थ यथेहया ॥ ४२ ॥ अथ ध-
 नावहारयेन । श्रेष्ठिना श्रेष्ठचेतसा ॥ तवायातेन सा दृष्टा । हृष्टेरानन्ददायिका ॥ ४३ ॥ चिंतितं
 च यथैतस्या । हृश्यते सुंदराकृतिः ॥ तथा महत्कृते कस्मि—न्तुरपत्तिरनुमीयते ॥ ४४ ॥ तस्माद्दे-
 नां यथादात्रं । संगुलामि प्रयत्नतः ॥ सर्वदक्षणसंपूर्णां । सर्वावयवसुंदरां ॥ ४५ ॥ एतसंगुहणे
 नूनं । प्रवरं प्रीतिकारणं ॥ अस्याः पित्र्यादिभिः सार्धं । संबन्धो मे जाविष्यति ॥ ४६ ॥ विचिंत्येदं
 यथा दाभं । श्रेष्ठिना जगृहे च सा ॥ नीत्वा वेद्रमनि मूलायाः । श्रेष्ठिन्याश्च समर्पिता ॥ ४७ ॥
 उत्ता च श्रेष्ठिना मूला । यथेयं बालिका प्रिये ॥ पुत्रिकेव मया तुभ्यं । प्रदत्ता पाठ्यतामिति ॥
 ॥ ४८ ॥ तथाप्येवं करोमीति । प्रतिपन्नं सहर्षया ॥ ततो वसुमतिस्तत्र । वबुधे ऋगृहे यथा ॥ ४९ ॥
 कोमलाद्यापसौजन्य—विनयादिगुणश्रिया ॥ शीतलं कुर्वती लोकं । चंद्रिकेव महीतलं ॥ ५० ॥
 यथार्थं गुणनिष्पन्नं । श्रुयमाणं सुखप्रदं ॥ प्राप चंदनबालेति । विख्यातं नाम चापरं ॥ ५१ ॥ यु-
 ज्मं ॥ एवमीप्सितसंपत्त्या । वर्धमाना दिने दिने ॥ कलाभिः सह द्वावण्यं । सर्वांगेषु पुत्रोष सा

॥ ५३ ॥ अन्वदा बहिरायातो । पराहेऽसौ धनावहः ॥ गेहे च न तदा कोऽपि । विद्यते दैवयोग-
तः ॥ ५३ ॥ एका चंदनवाद्यैव । क्रीमंती तत्र तिष्ठति ॥ पितरं बहिरायातं । दृष्ट्वा ततः समुच्चिना
॥ ५४ ॥ जलपात्रं समानीय । चरणद्वालनाय सा ॥ आसनं च तथायत्न—क्षिपणस्तत्र सोऽपि
च ॥ ५५ ॥ ततस्तस्याः पितुः पादौ । द्वालयंत्याः कथंचन ॥ केशपाशास्तदायासात् । संजातस्य-
स्तबंधनः ॥ ५६ ॥ प्रलंबत्वान्महीपीठे । श्रेष्ठिना प्रबुद्धसौ ॥ लीलायत्न्या समुध्यत्य । तत्पृष्ठे वि-
निवेशितः ॥ ५७ ॥ मूढयात्रोकि निःशेष—मेतन्नेष्टिविचेष्टितं ॥ तिष्ठत्या निजगेहस्य । रभ्ये जा-
लगावाङ्गके ॥ ५८ ॥ चिंतितं च निजे चित्ते । यथेदं नैव सुंदरं ॥ दृष्टितेयममुष्याद्य । कक्षे जा-
र्यां जव्विष्यति ॥ ५९ ॥ अहं हि जरसाक्रांता । हीयमाना दिने दिने ॥ द्यं तु नितरां रभ्ये ।
समारोहति यौवने ॥ ६० ॥ तदद्यं नास्ति मे श्रेष्ठी । न जनो न च मंदिरं ॥ द्यमेतस्य गेहस्य ।
स्वामिनीति वितर्कये ॥ ६१ ॥ तथावन्नैव निःशेष—कार्यनाशः प्रजायते ॥ नावन्निपातयार्थ्येना—
मुपायेनैव केनचित् ॥ ६२ ॥ चिकित्सितुं सतां युक्तो । व्याधिः क्रोमल एव हि ॥ प्रवृद्धस्य तु
तस्येह । चिकित्सा हि सुदुःकराः ॥ ६३ ॥ चिंतयंत्या द्यं चित्ते । मूढाया असमंजसं ॥ प्रयोज

नवशात्रेष्टी । बहिर्युयोऽपि निर्ययौ ॥ ६४ ॥ ततोऽब्रतीर्थं साक्षेपं । शिरोगोहाद ङुतं ङुतं ॥ वहंत्या
 मत्सरं घोरं । मूल्यानर्थमूल्या ॥ ६५ ॥ व्याकार्यं नापितं तव । मुंनयित्वा च तन्निरः ॥ क्षिप्त्वा च
 पादयोगादिं । बलवन्निगडावलिः ॥ ६६ ॥ युगमं ॥ नीत्वापवरकेऽयंतं—संभकारे ज्ञयानके ॥ समु-
 र्सायन्निपानादि । क्षिप्त्वा चंदनबालिका ॥ ६७ ॥ दत्तं च तालकं तत्र । जनः सर्वोऽपि वारितः ॥
 यथा ज्ञो श्रेष्ठिनो नेदं । समाख्येयं ऋदाचन ॥ ६८ ॥ यः पुनः कोऽपि तस्येदं । कथयिष्यति सं-
 दधीः ॥ अथमेव हि तस्यापि । दंरुः कार्थो मया भुवं ॥ ६९ ॥ एवं विधाय सा मूला । मूदां पा-
 तकसंततेः ॥ जाताऽस्वह्रस्वभावेन । निजव्यापारतत्परा ॥ ७० ॥ अथागते द्वितीयेऽहि । ज्ञोजना-
 वसरे तथा ॥ संपृष्टः श्रेष्ठिना तव । सर्वः परिजनो निजः ॥ ७१ ॥ यथा ज्ञो हृश्यते नात्र । कि-
 मु चंदनबालिका ॥ कथ्यतां कथ्यतां मह्यं । क्रियते येन ज्ञोजनं ॥ ७२ ॥ न तस्य पृहतः कोऽपि
 । कथयामास मानवः ॥ अन्वर्थमूलमूलाया । ज्ञयसंबस्तमानसः ॥ ७३ ॥ चिंतितवांस्ततश्चित्ते । य-
 था सा रमते क्वचित् ॥ खानादि कुरुते किंचि—स्तुसा वा कापि तिष्ठति ॥ ७४ ॥ एवमेव तृती-
 येऽपि । विगते खलु वासरे ॥ चतुर्थे च समायाते । श्रेष्ठिनाकारि निश्चयः ॥ ७५ ॥ अथ चंदन-

बालायां । दृश्यामेव द्रुज्यते ॥ नान्यथा कथ्यतां तथ्यं । तद्दर्शनकारणं ॥ १६ ॥ श्रुत्वेदं चिंत-
यामास । बृहन्नारी दयापरा ॥ द्यं हि सुचिरं बाला । जीवत्वेव ममासुचिः ॥ ११ ॥ अहं तु ज-
रसाध्वाता । किं कश्चिन्मि जीविता ॥ दृश्यालोच्य तथा सर्वे । सत्यमेव निवेदितं ॥ १५ ॥

ततः शीघ्रं समागत्य । श्रेष्ठिना तत्र कुंचिकां ॥ गृहीत्वोद्घाष्टितं द्वारं । तदंतः प्रविवेश च ॥
॥ १७ ॥ दृष्टा च सा तथावस्था । पृष्टा च स्त्रियथा गिरा ॥ यथा ते बाधते किं नु । बुभुक्षेति
बलाण सा ॥ १० ॥ लोचनं ते ददामीति । वीकृतं तत्र सर्वतः ॥ न किंचित्तादृशं दृष्टं । मूर्खया-
पहतं यतः ॥ ११ ॥ विशेषाद्दीह्यमाणेन । तत्र स्थाने समंततः ॥ दृष्टाः पयुषिता माषाः । सूर्पको-
णौ व्यवस्थिताः ॥ १२ ॥ ज्ञानीय श्रेष्ठिना तूर्णं । ततस्त्वयै समर्पिताः ॥ एतेऽपि द्रुज्यतां ताव-
त्क्रियतां प्राणधारणं ॥ १३ ॥ द्रुत्युक्त्वा तत्पदप्रोत—निगडोद्वहनहेतवे ॥ वेगेन गतवान् श्रेष्ठी ।
लोहकारस्य मंदिरं ॥ १४ ॥ अथ चंदनबालापि । दृष्ट्वावस्थां तथा निजां ॥ युवानस्थां च संसृ-
त्य । चिंतयामास मानसे ॥ १५ ॥ यदि मे निर्मितं जन्म । विश्राप्ते राजमंदिरे ॥ वरे सर्वोर्द्धिसं-
पन्ने । संपूज्ये महतामपि ॥ १६ ॥ धातस्ततः प्रमथ्यैवं । किं कृतेयं विभंभना ॥ महापराजवस्थानं ।

दासैरपि सुदुःसहा ॥ ८७ ॥ यदिदमीक्षितं कर्तुं । तया मामञ्चि हे विधे ॥ तद्गर्भस्थापि किं ना-
 हं । प्राणेत्यो व्यपरोपिता ॥ ८८ ॥ किं न च्युतास्मि गर्भाद्वा । मृता वा किं न शैशवे ॥ किं वा
 कृतं मया पूर्वं । दुष्कृतं व्यसनावहं ॥ ८९ ॥ येनेदृशं सतां शौच्यं । जनकानन्यकारणं ॥ निरा-
 गसोऽपि संजातं । व्यसनं मम संप्रति ॥ ९० ॥ इत्यादि सा निजं जन्म । निंदित्वा बहुधा ततः
 ॥ श्लुत्कामं च कपोलं च । निधाय करणद्वये ॥ ९१ ॥ तेषु सूर्पककोणस्थ—कुट्माषेषु निजां ह-
 शं ॥ पातयित्वा विशेषेण । शोचयामास चंदना ॥ ९२ ॥ षष्ठस्य पारणे मेऽद्य । कुट्माषाः समु-
 पस्थिताः ॥ बुशुक्ताबाधिता बाहं । तदेतानपि पारये ॥ ९३ ॥ यतः—सर्वेषामपि जंतूनां । बाधि-
 तानां बुशुक्त्वाया ॥ सरसं विरसं वापि । लोजनं प्रतिजासते ॥ ९४ ॥ परं यदा स्वगेहस्था । तप-
 स्तेपेऽतिलब्धपि ॥ तदाहं सर्वसंघाय । दत्ते चाशामि नान्यथा ॥ ९५ ॥ ततोऽद्य यदि कोऽपीह ।
 समेति समुणोऽतिथिः ॥ तस्मै माषानिमान् दत्त्वा । पारयामि मुनिवृत्ता ॥ ९६ ॥ एवं चिरं विचिं-
 त्र्येषा । दानैकरसमानसा ॥ ऊर्ध्वकृत्य शिरः किंचि—नेहद्वारं प्रलोकते ॥ ९७ ॥ इतश्च—
 तस्यामेव हि कौशांब्यां । महावीरो जिनेश्वरः ॥ निर्जिताखिलदुर्वार—परीषहमहारिपुः ॥ ९८ ॥

विशेषतश्च जग्राह । चतुर्विधमग्निग्रहं ॥ इन्धतः क्षेत्रत्रयैव । कालतो ज्ञावतस्तथा ॥ ९९ ॥ इन्ध-
 तः सूर्यकोणस्था । माषाः पयुषिता मस ॥ कल्पंते नान्यथेत्येवं । प्रतिज्ञां कृतवानसौ ॥ १०० ॥
 क्षेत्रतो यदि सा दावी । गेहोडुम्बरसंस्थिता ॥ एकं पादं बहिः कृत्वा । मध्ये चैकं प्रयञ्जति ॥ १०१ ॥
 कालतस्तु ममायाते । दिवायामे तृतीयके ॥ अश्लुकेषु निवृत्तेषु । सर्वेष्वपि समंततः ॥ १०२ ॥ ज्ञा-
 वतस्तु महाराज—विशालकुलसंज्ञवा ॥ महाडर्गादशावस्था । व्यपनितशिरोरुहा ॥ ३ ॥ बलवन्नि-
 गडश्रेणि—नियंत्रितपदद्वया ॥ रुदंती शोचयंती च । निदंती च स्वदुःकृतं ॥ ४ ॥ यद्येवं व्यसनं
 प्राप्ता । राजपुत्री प्रदास्यति ॥ तदा ग्राह्या मया जिज्ञा । नान्यथेति कथंचन ॥ ५ ॥ द्रुहं कृतप्र-
 तिज्ञोऽसौ । वर्धमानो जिनेश्वरः ॥ बंत्रमीति निराशंस—स्वस्यां पुरि दिने दिने ॥ ६ ॥ जिज्ञां
 कदापि नो लेभे । निर्गुणान्निग्रहो यतः ॥ अन्यदा हिंस्रमानस्तु । प्रविष्टो मंत्रिणो गृहे ॥ ७ ॥
 सुगुणाख्यस्य तत्रासौ । दास्या न्निज्ञोपदौकिता ॥ अग्रहीत्वैव निष्क्रान्त—स्तां जगवांस्ततो गृह्णात
 ॥ ८ ॥ दृष्टमिदममात्यस्य । सुनंदाग्निधनार्थया ॥ पृष्टा च सा यथा जिज्ञां । जिनः किं न गृही-
 तवान् ॥ ९ ॥ तयोक्तमेवमेवासौ । निर्गहति दिने दिने ॥ मांसश्चतुर्थकश्चास्य । निराहारस्य च-

तैते ॥ १० ॥ ततः सुनंद्याज्ञाणि । कुर्वत्या खेदमुच्चकैः ॥ ज्ञातवतोऽग्निप्रहः कोऽपि । ज्ञविष्यती-
 ति मे मतिः ॥ ११ ॥ निवेदितममात्मस्य । सोषालंजामिदं तथा ॥ यथा किं सचिवत्वेन । किं वा
 तव मनीषया ॥ १२ ॥ यदि त्वं नैव जानासि । जिनेंद्राग्निप्रहाणामौ ॥ मंत्री प्राह न मे ज्ञातो ।
 विहसन् ज्ञातवानिह ॥ १३ ॥ तेन नाकारि तत्तसि—र्न च ज्ञात्किर्जिनेश्वरे ॥ सुरासुरनराधीश—
 पूजनीयपदांबुजे ॥ १४ ॥ सांप्रतं तु यथाशक्त्या । यतिष्ये निश्चितं प्रिये ॥ यथा विक्रायते शीघ्रं
 । जिनस्यायमग्निप्रहः ॥ १५ ॥ मुगावतिप्रतीहारी । तत्र प्रयोजनानाता ॥ विजयानाम श्रुत्वेदं ।
 न्यवेदयन्मुगावतेः ॥ १६ ॥ अस्या अपि बभूवोच्चै—रथतिर्जिनज्जात्कितः ॥ एतन्निवेद्य भूषाय । रा-
 ड्डी श्रयोऽप्यज्ञात ॥ १७ ॥ ज्ञायतमपि नो वेत्सि । यद्यत्र जिनपुंगवं ॥ यदि वाभिप्रहं तस्य ।
 न पूर्यसि किं त्वया ॥ १८ ॥ पूर्यामि तमिच्छुक्त्वा । समुह्राय नरेश्वरः ॥ ज्ञास्थानमंडपं गत्वा ।
 समाकर्ष च मंत्रिणं ॥ १९ ॥ बजाणैदं यथा मंत्रि—ज्ञाकारणाखिलानपि ॥ पार्ष्वंदिनोऽत्र वास्त-
 ज्यान् । मंत्रिणापि तथा कृतं ॥ २० ॥ अथ पार्ष्वंदिनः सर्व । ज्ञायता नृपसन्निधौ ॥ पृथा निय-
 मसारूढ्यं । तेऽप्याचक्षुः सविस्तरं ॥ २१ ॥ ततो लोकः समग्रोऽपि । समादिष्टो महीश्रुजा ॥ एवं

प्रदातुमारब्धो । जक्तपानं पदे पदे ॥ ३२ ॥ द्रव्यतश्चित्रद्रव्याणि । मंडकभभृतीन्यलं ॥ क्षेत्रतो वि-
 विधस्थान—स्थायिनो दानदायिनः ॥ ३३ ॥ कात्रतो दिवसस्याद्य—सुहृत्प्रहरादिषु ॥ ज्ञावतो
 हार्यणीतादि । कुर्वन्नाश्रं दानानि वा ॥ ३४ ॥ प्रत्यहं ददतोऽप्येवं । लोकस्यासौ मुनीश्वरः ॥ न
 किंचिदेव गृह्णाति । ततो लोकैर्विचिंतितं ॥ ३५ ॥ अहो वयमिहाधन्या । नूनं पुण्यविवर्जिताः ॥
 अस्माकं जीवितं जन्म । विज्ञवोऽपि निरर्थकः ॥ ३६ ॥ येनास्मदीयकं वस्तु । जक्तपानादि किंच-
 न ॥ सद्गुणरत्नपात्रस्य । न जिनस्योपयुज्यते ॥ ३७ ॥ एवं तव जनः सर्वः । पुरभंतःपुरं धनं ॥
 जीवितं जन्म गोत्रं च । सर्वं व्यर्थममन्यत ॥ ३८ ॥ अथ पंचदिनोने च । संपूर्णं मासषष्ठके ॥
 अदीनो विहरन्नेवं । महावीरो महामुनिः ॥ ३९ ॥ निःसंगो निरहंकारो । निर्विकारो निराश्रयः ॥
 नीरगो निरलंकारो । निराहारो निराभयः ॥ ३० ॥ निर्माहो निर्ममीकारो । निराकाङ्क्षो निराश्रवः
 ॥ जगद्दीरो जगन्नाथो । जगदानंदकारकः ॥ ३१ ॥ जगद्धंद्यो जगज्ज्येष्ठो । जगज्जंतुदयापरः ॥
 श्रीमरुनावहश्चेष्टि—मंदिरेऽसौ प्रविष्टवान् ॥ ३२ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥
 अथ सा चंदना पूर्व—व्यावर्णितदशांतरा ॥ समालोक्ष्य महावीरं । प्रविशंतं व्यचिंतयत् ॥

॥ ३३ ॥ धन्याहं कृतपुण्याहं । कृतार्था कृतलक्षणा ॥ यथा ममाहमस्यांते । व्याजगाम महाभुनिः
 ॥ ३४ ॥ यद्येष कुरुते मह्यं । मार्भैरेन्निरनुग्रहं ॥ तदा ददामि निःशेष—दुःखानां हि जलांजलिं
 ॥ ३५ ॥ यावद्विचिंतयत्येवं । तावत्तत्र समागतः ॥ वीरः समीरिताशेष—दुर्जयांतरशात्रवः ॥ ३६ ॥
 कुत्र सर्वोत्तमं पावं । क च दातव्यमीदृशं ॥ श्रुति साशु सखेदं च । चंदना गद्गदस्वरं ॥ ३७ ॥
 बलाषे जगवन्नेते । कल्पंते तव माषकाः ॥ जिनोऽभ्युपयुजे सम्यक् । स्वकीयाच्चिग्रहंप्रति ॥ ३८ ॥
 पूर्यते सर्व एवायं । मदीयोऽन्निग्रहोऽधुना ॥ एवं विचिंत्य वीरेण । ततः पाणिः प्रसारितः ॥ ३९ ॥
 चंदनयापि सानंदं । विशुद्धाध्यवसायया ॥ तत्रस्थया समुन्नाय । जगवान् प्रतिजितः ॥ ४० ॥
 अत्रान्तरे च जानानि । पंच दिव्यानि तत्क्षणं ॥ अर्णवद्विः सुराक्रुष्टिः । सुरडुंदुजिनःस्वनः ॥ ४१ ॥
 पुष्यगंधोदवृष्टिश्च । चेलोत्क्षेपश्च पंचमः ॥ सुरैरकारि केशाश्च । तस्या मूर्ध्नि पुनर्नवाः ॥ ४२ ॥
 कुर्वति तारफंकरं । पादयोर्निगनान्यपि ॥ सर्वरत्नमयोत्प्रेख—ननुपराणि प्रजङ्गिरे ॥ ४३ ॥ अ-
 ध्यासितं विशेषेण । तद्वपुः सर्वतः श्रिया ॥ श्रुत्वेदमगतः श्रेष्ठी । राजा मंत्री जनस्तथा ॥ ४४ ॥
 दृष्टं च श्रेष्ठिनो गेहं । स्वर्णवृष्यादिशोजितं ॥ चंदना विदसत्कांत्या । सश्रिकं दधति वपुः ॥ ४५ ॥

राजा च वक्तुमारब्धो । विस्मयोऽकुञ्जलोचनः ॥ यथा त्वमेव ज्ञो श्रेष्ठिन् । धन्यः पुण्यः कृतार्थकः
 ॥ ४६ ॥ यस्येदं तवाशेष—गुणसंपूर्णपुत्रिका ॥ श्रीवीरस्य ययाकारि । पारणकं जगत्पन्नोः ॥
 ॥ ४७ ॥ अहमत्र महीपाल—स्त्वं श्रेष्ठी जनविश्रुतः ॥ तथापि श्रीजनेन्द्रेण । तवैवानुग्रहः कृतः
 ॥ ४८ ॥ स एव सकलश्रीभिः । सानन्दमवलोकयते ॥ यस्यैवं द्रुष्यते पादै—जैनचन्द्रैर्गृह्णाणं ॥
 ॥ ४९ ॥ यावदेवं नृपस्त्र । श्रेष्ठिनमञ्जिनंदति ॥ अंतःपुरमहद्वेन । तावद्दृष्टार्थचंदना ॥ ५० ॥
 दक्षेण प्रत्यञ्जिताता । पतित्वा पादयोस्ततः ॥ रोदितुं च प्रवृत्तोऽसौ । मनोऽङ्घ्रिनिर्जरः ॥ ५१ ॥
 तथा रुदन्नसौ पृथो । राज्ञा विस्मितचेतसा ॥ यथा ज्ञो रुद्यते केन । हेतुना कथ्यतां मम ॥ ५२ ॥
 स जगाद् यथा राज—त्रियं वसुमतिः खलु ॥ चंपाधिपस्य सत्पुत्री । धारिणीदेहसंभवा ॥ ५३ ॥
 अत्रायता महीनाथ । न जाने केन हेतुना ॥ एतत्पूर्वतरावस्थां । स्मृत्वा स्नेहाच्च रोदिमि ॥ ५४ ॥
 चंदनापि ततो राज्ञा । पृथा सर्वं तथापि हि ॥ निवेदितं नरेन्द्राय । यावद्दीरस्य पारणं ॥ ५५ ॥
 ततो राज्ञा निजोत्संगे । चंदनाञ्जनिवेशिता ॥ चुंबिता मूर्धदेशे च । मुग्धावत्या तथैव च ॥ ५६ ॥
 अथ चंदनयावाचि । संसारत्रांतिनीतया ॥ यथा राजंस्त्वया देव्या । नातेन च विशेषतः ॥ ५७ ॥

सस्त्रहं समनुज्ञाता । संसारोहेदहेतवै ॥ धर्मं विधातुमिहामि । तन्मां मुंचत सांप्रतं ॥ ५८ ॥ यु-
 ग्मं ॥ यतोऽयं योरसंसारो । महादुःखो महाजयः ॥ सद्भिः सदैव संत्याज्यः । स्वात्मनः सुखमिच्छु-
 द्भिः ॥ ५९ ॥ ततः प्रोक्तं नरेन्द्रेण । धर्मो वरसे सुदुःकरः ॥ तदत्रैव यथाकामं । जोगान् जुंह्वव ग-
 हे मम ॥ ६० ॥ इत्यादि वदतो राज्ञः । शक्रः प्राह यथा नृप ॥ इयं हि चंदना चारु—चंद्रचंद-
 नशीतला ॥ ६१ ॥ आद्या श्रीवर्धमानस्य । जविष्यति प्रवर्तिनी ॥ तस्मात्तावत्त्वमेवैनां । पात्यस्व
 नरेश्वर ॥ ६२ ॥ यावद्गृह्यते ज्ञानं । लोकालोकप्रकाशकं ॥ केवलारूपं जिनैद्रस्य । त्रैलोक्यश्री-
 शिरोमणेः ॥ ६३ ॥ तथास्या एव निःशेषं । द्रव्यमेतन्महीपते ॥ सर्वेह्यया यस्य कस्यापि । ददातु
 लातु वा स्वयं ॥ ६४ ॥ शक्रस्येदं समाकर्ण्य । वाक्यं श्रुतिसुखावहं ॥ प्रददौ श्रेष्ठिने सर्वं । द्रव्यं
 वसुमतिनिर्जं ॥ ६५ ॥ ततो निन्द्ये शतानीक—श्रंदनां निजमंदिरे ॥ दीनादित्रयो महादानं । द-
 दति हृष्टमानसा ॥ ६६ ॥ प्रवेक्षिता च नृपेन । कन्यातःपुत्रमंदिरे ॥ समीहितार्थसंपत्त्या । पाद्य-
 माना च तिष्ठति ॥ ६७ ॥ युग्मं ॥ वीरस्य केवलज्ञाने । समुत्पन्ने च चंदना ॥ दीक्षाभादाय संपू-
 णां । संपाद्य च शिवं ययौ ॥ ६८ ॥ द्रति चंदनार्थाकथानकं समाप्तं ॥ सांप्रतं कृतपुण्यकथान

कं ऋथते—

अस्ति वरविजयकञ्चितः । संपूर्णवाहिनीशतसहस्रैः ॥ पृथ्वीधरकृतसेवो । जंबूद्वीपो नरेद्र द्व
 ॥ १ ॥ तत्रास्ति नगरतर्षे । ग्रामाकरनगरसंकुलो रम्यः ॥ मणवाख्यजनपदः खलु । ज्ञानाविधपत्त-
 नाकीर्णः ॥ २ ॥ तत्र च नगरं रम्यं । राजगृहं नाम वरगृहोपेतं ॥ तत्पाद्वर्षति नरेशः । श्रेणिक-
 नामा निहतशत्रुः ॥ ३ ॥ रूपेण रतिसमाना । दृष्टाः कान्ताः प्रिया मनोहाश्च ॥ तस्याऽन् वरजा-
 र्याः । पतिज्जकाश्रेद्धणाप्रमुखाः ॥ ४ ॥ ताज्जिः सह वरयोगान् । श्रुंक्तेऽसौ निहिनराज्यगुरुभारः ॥
 मंविप्रवरे मंविणि । निजपुत्रेऽज्यकुमारख्ये ॥ ५ ॥ इतश्च जनपदे तस्मि—नेकस्मिन्नस्ति सुन्दरे
 ग्रामे ॥ एका तर्णकपाटी । गुरुतरदाश्चिद्धःवार्ता ॥ ६ ॥ तस्याश्च सुतो बांठ—स्वर्णकपर्णिरक्षणं
 प्रकुर्वाणः ॥ एकवारण्येऽसौ । यतिजनयोग्ये शुभ्रे देशे ॥ ७ ॥ पश्यत्येकं साधुं । कार्यात्सर्गेण
 संस्थितं संतं ॥ तपसा शोषितदेहं । तत्र एवमसौ विचिंतयति ॥ ८ ॥ अत्यैवं जन्मजीवित—मा-
 नुष्यादीनि जगति सफलानि ॥ यश्चैवमरणस्थः । कुरुते विविधं तपःकर्म ॥ ९ ॥ मन्येऽस्ति पु-
 ण्यदेवो । मंमापि येनैव दर्शनं प्राप्तः ॥ तस्मादजिर्वन्द्येनं । करोमि पूतं निर्जामानं ॥ १० ॥ सं-

चिंतयैवं प्रणतो । मुनिवरपदपंकजं ज्ञात्किञ्चुक्तः ॥ दृढं दिने दिनेऽसौ । तं साधुं वंदते भक्त्या ॥
 ॥ ११ ॥ प्रतिदिवसं साधुदर्शनं—वशेन शुभंशुभ्रमानत्रावस्य ॥ तस्यान्यदा कदाचिं—ज्जातस्त-
 वोत्सवः कोऽपि ॥ ११ ॥ अथ याचित्वा दुग्धा—दि तत्र नारीजनाच्च तन्मात्रा ॥ निजपुत्रकृते
 राधा । कैरेयी प्रवसस्युक्ता ॥ १३ ॥ उपविष्टाय च लोकेतुं । सुताय गेर्हांगणे वरस्थालं ॥ दत्तं
 धृतशुद्धसंयुत—वरपायससंभृतं कृत्वा ॥ १४ ॥ प्रविवेश च गृहमध्ये । यावत्प्रयोजनेन तज्जाननी ॥
 तावत्स मुनिः प्राप्तो । यः पूर्वं वंदितस्तेन ॥ १५ ॥ अालोक्य तमायातं । ज्ञात्किंशोढासितबहलं-
 रोमांचः ॥ चिंतयितुं संवृतो । हर्षांशुजलधुतालोकः ॥ १६ ॥ कृतपुण्यसंचयोऽहं । त्रीण्यपि यस्ये-
 ह ममाद्य मिलितानि ॥ सच्चितं सद्धितं । गुणरत्नयुतं च सत्यात्रं ॥ १७ ॥ अहमेव सकलकृत्या-
 ण—मादिकास्थानमद्य संजातः ॥ यस्येह ममेदङ्गां । ज्ञाना सामाजिका संकला ॥ १८ ॥ एवं च
 चिंतयित्वा । कृत्वा रेखाद्वयं निजस्थाले ॥ दास्यामीति त्र्यंशं । ज्ञापयन् समुहितो बालः ॥ १९ ॥
 गत्वा साधुसमीपे । ब्रूते यदि कल्पते तदादत्स्व ॥ विद्वाय शुक्रजावं । मुनिनापि धृतं ततः पात्रं
 ॥ २० ॥ तत्र विज्ञानमात्रं । क्षित्वा ब्रूयो विचिंतयत्येवं ॥ अत्यंतस्त्रीकमिदं । द्वितीयज्ञानं पु-

नः क्षिपति ॥ २१ ॥ चिंतितमनेन पुनरपि । यद्यत्र पतेत्किंचिदंबुदादि ॥ एतत्तदा विनश्यति ।
 दत्ते तदपि विजागं सः ॥ २२ ॥ द्यन्निबंध तमुपविष्टः । स्थाने तत्रैव पुनरपि तथैव ॥ साधौ गते
 च जननी । गृहमध्यान्निर्जगाम बहिः ॥ २३ ॥ दृष्टं तदवस्थं त—न्भूतं प्रभुक्तमनेन तत्सकलं ॥
 एवं परिचिंत्य तथा । पुनरपि परिपूरितं स्थालं ॥ २४ ॥ रंक्त्वेन च शुकं । सर्वं तेनापि तस्मिन्-
 जीर्णं ॥ रात्रौ मृत्वा शुभ्राभाव—योगतो राजगृहे नगरे ॥ २५ ॥

द्रव्यधनपात्रगेहे । कुक्षौ जद्वाग्निधानज्ञार्यायाः ॥ जपपादि ततो लोकाः । प्रजापते एष कृत-
 पुण्यः ॥ २६ ॥ यश्चैवंविधगेहे । धनधान्यसमृद्धिबंधुरे कोऽपि ॥ जलपश्यते महात्मा । प्रभूतिसम-
 येऽथ संजाते ॥ २७ ॥ सूते जडा सर्वांग—सुंदरं दारकं प्रसूतकांतिं ॥ वर्धापितश्च दास्या । सु-
 तोत्पादेन धनपात्रः ॥ २८ ॥ युभं ॥ द्यष्ट गीतनुत्यवादित्र—चित्रवस्त्रादिवस्तुविस्तरं ॥ श्रेष्ठिज-
 नतुष्टिकरं । सुतजन्ममहोत्सवं कुरुते ॥ २९ ॥ कृतपुण्यक इति ज्ञापितो । लोकेनायं यदत्र ग-
 र्हास्था ॥ तेन कृतमस्य जनकैः । कृतपुण्यक इति वरं नाम ॥ ३० ॥ क्रमशः प्रवर्धमानः । सक-
 लकलाकौशलाच्चितो जातः ॥ तरुणीजनमोहकरं । नवयौवनमथ समारूढः ॥ ३१ ॥ द्रव्यवरवा-

भावन्न ददाति मनो । विषयेषु कदासु रसिक इति कृत्वा ॥ यद्वा बजाण ताव —रुनपात्रमन्नीह-
 शं वचनं ॥ ३३ ॥ स्वामिन्नयमकृतार्थः । सर्वो धनविस्तरो यतश्चैषः ॥ पुत्रो निःस्पृहचित्तः । प्रह-
 स्यते कामजोगेन्यः ॥ ३४ ॥ तस्मान्नाय्य तथा कुरु । यथा श्यत्येष कामजसुखेषु ॥ अमुना ध-
 नेन किं नो । विदसति यत्रेह कृतपुण्यः ॥ ३५ ॥ धनपात्रेनाज्ञहितं । यद्दे मा वाक्यमीदृशं
 ज्ञाणीः ॥ यस्माद्विनापि शिक्षा—मेतानि ज्ञवंति यत ज्ञकं ॥ ३६ ॥ आहारजयपरिग्रह—मैथुन-
 संज्ञा विनोपदेशेन ॥ गृह्णन्ति सर्वस्वा—स्तत्र किं शिक्षया भदे ॥ ३७ ॥ किंच स्वज्ञावतोऽपि
 हि । मदनाभिरंगिनां ज्वलत्येव ॥ को वा नाम सकर्णो । दीसेऽग्नौ क्षिपति तृणजारं ॥ ३८ ॥ ज-
 यतां ॥ ३९ ॥ निश्चयमवेत्य तस्या—स्ततोऽपि उर्ध्वद्वितगोष्ठिमथ्येऽसौ ॥ क्षिप्रस्तेन कुमार—स्त-
 या च सह सर्वतो ब्रमति ॥ ४० ॥ त्रेक्षणकमंडपादिषु । काननवापीसरोवरदिषु च ॥ ब्राभ्यन्नसौ
 प्रविष्टः । कदाचिद्देश्याजनगृहेषु ॥ ४१ ॥ तत्र च वसंतसेना—गणिकाया रूपयावनयुतायाः ॥ गे-

हे सुंदरसुरतो—पचारचातुर्ययुक्तायाः ॥ ४४ ॥ यावच्च तथा क्षिप्तः । कामोत्क्रोचनकथाञ्जिरयंतं ॥
 तावत्तन्मित्रजनो । द्रागेव बहिर्विनिष्क्रांतः ॥ ४३ ॥ युभं ॥ स तथा निजविज्ञानै—स्वथा तथा
 रंजितः सुरतकाले ॥ ज्ञाननि यथा तच्चितो । विनिवृत्त्य मनोऽन्यनः म्पीयं ॥ ४५ ॥ भुंक्ते तथा
 च सार्धं । यथेह्यगा विविधविषयवरसौख्यं ॥ द्रव्यं च यथाकामं । तत्पितरौ प्रेषितः सततं ॥ ४५ ॥
 दहं तत्रावसतो । गतौ च पंचत्व तस्य पितरौ च ॥ ज्ञातौ च न तेन ततः । प्रेषयति धनं च त-
 ज्ञार्या ॥ ४६ ॥ अथ वर्षं द्वादशमे । धनदाश्रमसंनिद्रं तर्कनेहं ॥ इव्यह्येण जातं । दुर्भितगेहं
 यथा शून्यं ॥ ४७ ॥ क्लीणे द्रव्ये सर्वे । ततस्तथा प्रेषितं निजाभरणं ॥ तद् दृष्ट्वा कुट्टिन्या । नि-
 जचिते चिंतितं चैवं ॥ ४८ ॥ नूनमयं निःसारः । संप्रति जातस्तथा तदाभरणं ॥ रूपकसहस्रक-
 लितं । पुनरपि संप्रेषितं तस्याः ॥ ४९ ॥ जणिता वसंतसेना । जडे परिभुंच कामुकमिमं तु ॥
 श्याकृष्टाशेषधनो । यदेष जातोऽतिनिःसारः ॥ ५० ॥ अस्माकमेवमेव हि । कुलधर्मो यदुत निर्ध-
 नस्त्याज्यः ॥ तत्पुत्रि कुलाचारं । मा भुंच जजस्व धनवंतं ॥ ५१ ॥ सा जटपति मा मात—र्भा
 णीरेवं यतोऽमुना महं ॥ दत्तं प्रवृत्तवित्तं । को वान्यो दास्यते चैवं ॥ ५२ ॥ आसप्तमश्रेण्या अ-

पि । पर्याप्तकं त्रविष्यतीदं नः ॥ परमप्यन्यहाभ्यति । मातरयं मामको नाथः ॥ ५३ ॥ न च कु-
 लधर्मणापि तु । निन्द्यजनासेवितेन मम कार्ये ॥ किंचांब मत्प्रियोऽयं । गुणरत्नविद्मृषितो धनिकः
 ॥ ५४ ॥ दुहितुर्निश्चयमेनं । विद्वायाकारसंवरं कृत्वा ॥ कार्यं हृदये धृत्वा । तूष्णीका संस्थिता धु-
 र्ति ॥ ५५ ॥ रात्रौ तु जने सुप्ते । पर्यंके सुप्तमेव निजपुंजिः ॥ मोचयते देवकृते । वसंतसेनां
 समदिवंच्य ॥ ५६ ॥ निद्राक्षये विबुद्धो । विलोकयत्येष तव दिक्चक्रं ॥ ननु किमिदमिंद्रजातं ।
 किंवा मतिविभ्रमो मेऽयं ॥ ५७ ॥ किं वापि स्वप्नोऽयं । जातः किं मे विपर्ययश्चैषः ॥ इति चिंत-
 यंश्च त्राणितो । निकश्र्श्रितदासचेद्यासौ ॥ ५८ ॥ मा कुरु विकल्पजातं । त्वं च तथा स्वकुलध-
 र्ममनुसृत्य ॥ निष्कासितो बलादपि । हे सुजग वसंतसेनायाः ॥ ५९ ॥ तरुह्य निजे गेहे । येन
 गृहीत्वा ब्रजामि पर्यंके ॥ श्रुत्वेदं स विषण्णो । निजकंप्रति प्रस्थितो गेहं ॥ ६० ॥ तेन च विलो-
 कितं त—नमनुष्यवर्जितमरणमिव घोरं ॥ अस्सुवर्णाढिकारं । कुकविजनरचितमिव कार्यं ॥ ६१ ॥
 पितृवनमिव त्रीषणं । वनमिव दवदग्धमपगतश्रीकं ॥ सर इव हिमहृतकमलं । गतसारं सैन्यमिव
 राक्षः ॥ ६२ ॥ एवंविधं प्रपश्यन् । यावदसौ विश्रति तत्र साशंकः ॥ तावदभ्युहितोऽसौ । विलोकय-

निजचार्या शीघ्रं ॥ ६३ ॥ दत्तासन उपविष्टः । पादौ च क्वाण्डितौ ततश्च सा पृथा ॥ जननीज-
नकण्ठादिक—मशेषवृत्तांतकं निजकं ॥ ६४ ॥ कश्चितस्तयाश्रुपातं । कुर्वत्या मूलतः स वृत्तांतः ॥
श्रुत्वा तदस्य दुःखं । संजातं नरकगतिसदृशं ॥ ६५ ॥ संधीर्य चात्मानं । स्वयमेवापहृते ततो ज्ञा-
र्यां ॥ किं किंचिदस्ति विसं । तथा तदान्नरणमादर्शिं ॥ ६६ ॥ तच्चैव ज्वांढमुद्ध्यं । प्रादाय प्रस्थितः
स दिग्गवां ॥ स्थित्वा कतिपयदिवसात् । गृह एव च मित्रज्जातः ॥ ६७ ॥ कृत्वास्याः फलबंधं ।
सार्धं संप्रस्थिते ततः सोऽपि ॥ सार्धासन्नं सुप्तः । पर्यंके शून्यदेवकुत्रे ॥ ६८ ॥ ह्यतश्च—

तत्रैव पत्तनवरे । सुधननामा समस्ति वित्ताब्जः ॥ जार्यां च तस्य महिमा । मायासद्बुद्धिदु-
र्लभिता ॥ ६९ ॥ धनदत्तो नाम सुत—स्तस्या वरूपयौवनसमेतः ॥ पित्रा ततो विभ्रत्या । स-
मानवरूपकलितानां ॥ ७० ॥ दृश्यकुलबालिकानां । चतसृणां ग्राहितः करं यावत् ॥ तावज्जन-
कः पंच—त्वमुपगतो दैवयोगेन ॥ ७१ ॥ युभवं ॥ धनदत्तोऽपि कदाचि—हेशांतरगमनहेतवे नि-
त्यं ॥ ज्योतिं दर्शयमानै—रिव निश्चयं कारितो मित्रैः ॥ ७२ ॥ शोचनदिने गृहीत्वा । चतुर्विधं
ज्वांढमुदधितोरेऽसौ ॥ तैरेव समं मित्रैः । संप्राप्तः सुप्तश्चानयुक्तः ॥ ७३ ॥ व्याख्या यानपात्रं । पर-

तीरं प्राप्य लब्धवहुलाजः ॥ स्वपुरंप्रति विनिवृतः । प्राप्नो यावज्जालधिमन्थे ॥ ७४ ॥ तावन्मदु-
 ज्ञाजनमिव । गिरिशिखरं प्राप्य यानपात्रं तत् ॥ ज्ञानं तस्मिन् सोऽपि च । धनदत्तः प्रासवान् निध-
 नं ॥ ७५ ॥ जटारिते नैकेन च । गत्वा पुरुषेण तत्र महिमायै ॥ प्रह्वन्नमिदं गुह्यं । कश्चितं सम्य-
 कस्य च तथापि ॥ ७६ ॥ दानेन संश्रद्धितुं । ज्ञातः प्रह्वन्नमेव गुह्यमिदं ॥ कर्तव्यं तेनापि च ।
 प्रतिपन्नं ऋदति तद्वचनं ॥ ७७ ॥ चिंतयति च सा चित्ते । मम बन्धो जर्तुविरहितास्तावत् ॥ अ-
 न्यमपि पतिममूषां । करोमि सुतसंततिनिमित्तं ॥ ७८ ॥ इति संचिंत्य बहिष्ठा—शत्रौ नगरादि-
 निर्गता साध ॥ दृष्टश्च सुखं सुप्तः । कृतपुण्यो देवकुलिकायां ॥ ७९ ॥ जल्पति ततश्च तथा । प-
 र्येकाल्द एव निजपुरुषैः ॥ मुक्तो निजगृहमन्थे । क्रमेण यावद्विबुधश्च ॥ ८० ॥ कंठे ततो जगि-
 त्वा । कृणुं रुदित्वा च सा वदत्येवं ॥ बालोऽपि हतस्त्वमितो । मम वत्सक मंदपुण्यायाः ॥
 ॥ ८१ ॥ अन्वेषितश्च सकले । ऋषीणे पुरनगादिदेशेषु ॥ वार्तापि नैव लब्धा । तेनाहं दुःखिता
 पुत्र ॥ ८२ ॥ अथ पुनर्मम कश्चित—स्वागमो वत्स मतिमता मुनिना ॥ गोहाच्च निर्गताहं । रा-
 त्ना लब्धश्च सत्पुण्यैः ॥ ८३ ॥ दृष्टश्च कल्पवृक्षः । स्वप्ने गृहमागतो मया पुत्र ॥ तन्मे त्वयाद्य सा

धीं । संजातं दर्शनं पुण्यैः ॥ ८४ ॥ तत्कुव वर्धितस्त्वं । कात्मियंतं स्थितश्च वा कुत्र ॥ किं चापि
 सुखं दुःखं । त्वयानुभूतं तदाचक्ष्व ॥ ८५ ॥ अथवेदं मम हृदयं । वज्रशिलासंचयेन ननु घटितं ॥
 यत्नव विरहेऽपि दृढं । न गतं शतखंडमेवेदं ॥ ८६ ॥ ग्राहं तव विरहेऽपि तु । जीवामि सुनिर्दुष्णा
 महापापा ॥ अवनारणकं तु कृता । गुणसागर तव शरीरस्य ॥ ८७ ॥ त्वं पुत्र देवगुरुभिः । का-
 लमियंतं सुरक्षितो विधुरे ॥ मज्जीवितेन तददं । कल्पायुर्भव महाजाग ॥ ८८ ॥ सत्तेजसा सती-
 नां । प्रभावतः सर्वदेवतानां च ॥ परिवर्धय निजवंशं । विलस तथा विजवविस्तरं ॥ ८९ ॥ दे-
 शांतरे विपन्नो । ब्रातृजनीनां च पतिरमूषां तु ॥ तच्चतसृणामपि त्वं । कुलभूषण जव चिरं स्वामी
 ॥ ९० ॥ इति तस्या मतिवैजव—वशरंजितमुणितगूढचरितोऽपि ॥ प्रतिपद्यते वचोऽस्या । विस्म-
 यरसकौतुकपूर्णः ॥ ९१ ॥ अथ ता वध्वोऽपि तथा । जणिता नीत्वा रहस्यके स्थाने ॥ एवं स्थि-
 ते च कार्ये । विधत्त जर्तारममुमेव ॥ ९२ ॥ यद्देध्वपि भणितं । क्लीबप्रव्रजितगतभृतेषु रमणेषु
 ॥ यौवनवतीरमणीनां । क्रियते पतिरन्यतम एव ॥ ९३ ॥ तक्षेत्रजमपि पुत्रं । जनयित्वा कुरुत
 निजकुत्रे रक्षां ॥ शुभमस्तकं द्रव्यं । मा राजकुत्रे गह्वतु सर्वे ॥ ९४ ॥ कुंत्याश्च महासत्याः । पु-

त्रा ह्यन्यान्यपतिङ्गिरपन्नाः ॥ श्रुयंते तद्वत्साः । प्रतिपद्यध्वं मम वचांसि च ॥ ९५ ॥ द्रव्यादि त-
 या धूर्स्या । तथा तथा शास्त्रलोकयुक्तयौ धैः ॥ ज्ञणिता यथा तकाङ्घ्रिः । प्रतिपन्नं तन्निर्विचाराङ्घ्रिः
 ॥ ९६ ॥ अथ तस्य समं ताङ्घ्रि—निंबिदतरप्रेमतंतुबढाङ्घ्रिः ॥ सुंजानस्य सुजोगान् । सुरल्लोके
 सुरवस्येव ॥ ९७ ॥ जाताः सुंदरपुत्रा—स्तासां चतसृणामपि सुरूपाः ॥ क्रमशः समतिक्रान्ता । द्वा-
 दश संवत्सराश्चैवं ॥ ९८ ॥

अथ ता वज्राष महिमा । परपुरुषमिमं हलाः परित्यजत ॥ सिद्धे स्वकीयकार्ये । संप्रति कि-
 मनेन विवृतेन ॥ ९९ ॥ प्रतिज्ञाषितं वधूङ्घ्रि—मर्जाणीमर्तरीदृशं वचनं ॥ येन वयं परित्यक्ताः
 । कश्चमिव नो जवति भर्ता सः ॥ १०० ॥ रचितता च तथा भुक्नुदि—स्तकाङ्घ्रिरपि तां विलोक्य सं-
 रुषां ॥ जयकंपितहृदयाङ्घ्रिः । प्रतिपन्नं ऋणित तद्वचनं ॥ १ ॥ पृष्टा च ततः श्वश्रु—र्यथांब तव
 सभतेन संबलकं ॥ एतस्य किमपि कुर्मो । यथोप्सितं कुरुत सावोचत् ॥ २ ॥ ताङ्घ्रिस्ततः सदर्षे ।
 सुंदरस्तानि मोदकेषु च ॥ क्षिपानि प्रलभं । सुखी जवत्विति विकल्पेन ॥ ३ ॥ कृत्वा मोदकपू-
 णां । स्थपिकास्य निवेक्षिता शिरोदेशे ॥ श्वश्रवा प्रपाथ्य मद्यं । सुखसुसक्त एव कृतपुण्यः ॥ ४ ॥

ज्ञपद्य खटवया सह । नीत्वा तत्रैव पुनरपि स मुक्तः ॥ यत एव च देवकुला—दानीतः पूर्वमा-
 सीव ॥ ५ ॥ अत्रांतरे स सार्धः । समागतस्तत्र रात्रिरिति कृत्वा ॥ न विवेश नगरमध्ये । विहि-
 तावासश्च संतस्थौ ॥ ६ ॥ ज्ञात्वा समागतं तं । निजकांतोदंतबोधनार्थाय ॥ यावत्तव तदीया ।
 भयार्था दीघं समायाता ॥ ७ ॥ तावत्तथैव सुप्तं । पश्यति पर्येक एव निजकांतं ॥ सज्ञायं च सुवेषं
 नितान्तमुपचितशरीरं च ॥ ८ ॥ तं तदवस्थं दृष्ट्वा । सहर्षचित्ता भृशं समुज्ञाय ॥ अज्ञाय ततः स्व-
 द्वा—स्थपिकां च गता निजे गेहे ॥ ९ ॥ कृतपुण्यकोऽपि सुविदित—ज्ञावार्थो निजकर्मदिरं प्रा-
 सः ॥ पश्यति वसंतसेनां । तत्र गतोऽबद्धवेणीकां ॥ १० ॥ यावत्तपकादिस्त्रि—रत्र्यंजनमस्य क-
 र्तुमारब्धं ॥ तावत्तपुत्रः किल । समागतो देखशालायाः ॥ ११ ॥ पतितश्च जनकपदयो—बुद्ध्य-
 क्तितो ज्ञोजनं च मार्गयति ॥ न च तत्र किंचिदन्नं । संसिद्ध्यति तादृशं तावत् ॥ १२ ॥ दृष्ट्वा रु-
 दंतमेनं । वसंतसेना ततः समाह्वय ॥ स्थपिकातो वरमोदक—मस्मै तोषाय दत्तवती ॥ १३ ॥
 सोऽपि गतः संतुष्टो । मोदकमादाय देखशालायां ॥ पश्यति च तस्य मध्ये । सुंदरत्वं महामूढ्यं
 ॥ १४ ॥ दृष्ट्वा तद्सावानंद—निर्झरो हुंटको मया लब्धः ॥ दर्शितवानन्येभ्यो । मणिरयमिति

निगदितं जावैः ॥ १५ ॥ तदमुं दद्याः कुट्टु—रिकाय वरमंनकादि येनासौ ॥ दत्ते प्रतिदिनमस्म
 —न्यमिति जणित्वा ददुस्सस्यै ॥ १६ ॥ प्रक्षिप्तस्तेनापि च । निकटस्थितनीरुकुंडमध्येऽसौ ॥ तस्य
 प्रज्ञावतस्स—स्थलमिव प्रतिज्ञासते नीरं ॥ १७ ॥ तदसौ तेन ज्ञातो । यथैष जलकांतसन्मणि-
 र्दूनं ॥ संगोप्य ततः सभ्यग । दत्तं तेऽग्रे यथायोभयं ॥ १८ ॥ इतश्च—

कृतपुण्यकाय कथितं । प्रियंशुलतिकाञ्चिधानया चेद्या ॥ स्वामिन् यदा विमुक्तो । वसंतसे-
 नाजनन्या त्वं ॥ १९ ॥ तद्वेद्य सर्वतोऽपि च । गर्वेषितो न च प्रवृत्तिमात्रमपि ॥ शुष्माकं वि-
 ज्ञातं । विदधाति ततः स्वामिनी चैतत् ॥ २० ॥ वेणीबंधं सितवस्त्र—निवसनं माद्यगंधपरिहारं ॥
 अतिछर्धर्गतपतिका—व्रतं चरंती स्थितवतीयं ॥ २१ ॥ कालमियंतं तव गेह—संस्थिता तुल्लका-
 नकृतवृत्तिः ॥ आकर्ण्येदं तामग्नि । द्यूरोऽजनि सानुरागोऽसौ ॥ २२ ॥ अथ चान्यदा प्रपातुं । नी-
 रं नद्या जले समवतीर्णः ॥ सेचनकराजहस्ती । तंतुकजीवेन निगहीतः ॥ २३ ॥ पूरुतं नृपमुंजि
 —स्तत् श्रुत्वा व्याकुलो नृपो जातः ॥ ब्रूते चाभ्यक्रुमारो । देव क्षिप तत्र जलकांतं ॥ २४ ॥
 यावद्ज्ञानागारात् । स क्रुष्यते लगति तावदुत्सूरं ॥ अस्याधिकं च करिणो । नवति दृढं ननु विम-

दून ॥ ३५ ॥ अथ शीघ्रपणार्थं । जलकांतमणेर्मनुष्यनाथेन ॥ सकलनगरेऽपि तूर्णं । सहस्रं
 दापितः पट्टः ॥ ३६ ॥ ज्ञो ज्ञो जलकांतमणिं । शीघ्रमानीय यः समर्पयति ॥ तस्य नृपो राज्या-
 र्थं । दत्ते वरकन्यकासहितं ॥ ३७ ॥ आकर्ण्येदं वाक्यं । शीघ्रं कंभूयकस्तमानीतवान् ॥ द्विसप्तश्व न-
 दीमध्ये । स्थलोऽयमिति तंतुको नष्टः ॥ ३८ ॥ तदुपद्रवादिमुक्तः । सेचनककरी समागतो गेहे ॥
 पृष्ठं च ततो राज्ञा । केनैष मणिः समानोतः ॥ ३९ ॥ कंभूयकः प्रकथित—स्ततश्च चिंतापरो नु-
 षो ब्रूते ॥ अत्रय कथं दातव्या । कन्यास्मान्निरस्य नीचस्य ॥ ३० ॥ अत्रयोऽपि प्रतिजल्पति ।
 गेहेऽस्य न संजवंति रत्नानि ॥ अयमेव समुत्पत्तिं । पपुञ्ज्यतामस्य रत्नस्य ॥ ३१ ॥ राज्ञापि त-
 तः पृष्ठः । सत्यं ज्ञो ब्रूहि कथमिव तवायं ॥ तेनापि नरेन्द्रजया—द्यथास्थितं सर्वमाख्यातं ॥ ३२ ॥
 अत्रयेन ततो ज्ञणितं । जवंति रत्नाकरेषु रत्नानि ॥ कंभूयकोऽपि राज्ञा । विसर्जितः समुचितं
 दत्त्वा ॥ ३३ ॥ अग्राह्य ततो राज्ञा । दत्ता कृतपुण्यकाय सा कन्या ॥ राज्यस्यार्धेन समं । तेनाप्यु-
 दा महर्षा तु ॥ ३४ ॥ शुक्रे विशिष्टज्ञोणा—नत्रयकुमारेण सह सदा विदसन् ॥ अन्यदिने व-
 चनमिदं । ब्रूतेऽत्रयकुमारमनुसृत्य ॥ ३५ ॥

धर्म- अत्रैव पुरवरेऽन्या—श्रतसः संति मम वरा जार्याः ॥ सुतवत्यः स्नेहपरा । न च गेहमहं वि-

श्रीका

५२३

जानामि ॥३६ ॥ उत्तमज्येन कथामिव । कथितं तेनापि मूढतः सर्वं ॥ वयमपि बुध्या विजिता-
स्त्येत्यज्यो वदत्येवं ॥ ३७ ॥ एवंविधमपि कार्यं । कुर्वेषात्रैव निवसते यस्मात् ॥ अस्मान्छिरपि न
विदित्ता । अहो सुनैपुण्यमेतस्याः ॥ ३८ ॥ तत्सिद्धिं निश्चितस्त्वं । संप्रति जानामि तव कलत्राणि ॥
द्रयुक्त्वा देवकुलं । द्विद्वारं कारितं रभ्यं ॥ ३९ ॥ यद्गप्रतिमा तव तु । कृतपुण्यकरूपधारिणी वि-
हिता ॥ उद्घोषितं च नगरे । यथा सपुत्राः सकलनार्यः ॥ ४० ॥ यद्गस्य पूजनार्थं । पूर्वेणार्यां-
त्यपरतो यांतु ॥ विपरीतकृते तासां । जविता जवं घोरे जपसर्गः ॥ ४१ ॥ एवं श्रुत्वा सर्वः । स्त्रीव-
र्गा बालनिजपरिकीर्णः ॥ व्यागतवानथ ता अपि । तत्रायाताः समं द्विजैः ॥ ४२ ॥ अथ यद्गप्र-
तिमाया—स्तर्यास्ते द्विजकाः समुत्संगे ॥ आरूढा जटपंत—स्नातस्नातोऽयमिति तुष्टाः ॥ ४३ ॥
एकांतदेशसंस्थौ । निष्कांतावज्यकुमरकृतपुण्यौ ॥ अपि संप्रेक्ष्य तर्कौ ता । लज्जातोऽयोमुखा जा-
ताः ॥ ४४ ॥ अज्येनाह्यासौ । वृद्धा निर्दोर्हिता खरवचोभिः ॥ गाढं यथा तथा सा । पपात प-
दयोर्द्वयोरपि हि ॥ ४५ ॥ श्रुति सप्तत्रिः प्रियात्रिः । सह भुंजानस्य विषयमुत्तमुच्चैः ॥ नृयानं गतः

कावो । राजश्रीश्रितांगस्य ॥ ४६ ॥ अत्रांतरे च वीरः । सुखरनश्रिसरविनतपद्गुणलः ॥ गुणध-
 त्साधुचतुर्दश—सहस्रपरिवारितः श्रीमान् ॥ ४७ ॥ वरविमलकेवलकरै—र्मथितमहामोहविततति-
 मिरौषः ॥ गुणशिलके सुखर—कृतसमवसुतावागतो वीरः ॥ ४८ ॥ अथ वर्धापकपुंसा । शीघ्रमा-
 गत्य जिनवरागमनं ॥ अथात्यातं नरपतये । कृतपुण्यान्नयसमेताय ॥ ४९ ॥

अकार्ये जिनागमनं । हर्षवशीहसितबहदरोमांचाः ॥ सर्वेऽपि समयविधिना—न्निबंध तत्रैव
 जिननाथं ॥ ५० ॥ वर्धापकपुरुषाय च । दत्त्वा बहु पारितोषिकं दानं ॥ तत्समयसमुचितां ते । कु-
 त्वा सामग्निकां सर्वां ॥ ५१ ॥ सर्वध्यां संप्राप्ता । जिनांतिकं समभिवंध्य विधिपूर्वं ॥ उपविश्विभुरु-
 चितदेशे । सर्वं शुश्रूषवो धर्म ॥ ५२ ॥ त्रिनिर्विशेषकं ॥ अथ कर्णसुखदसलिल—जलधरगंभी-
 रशीरघोषेण ॥ प्रारजे भुवनगुरु—र्नैवहरणं देशनामेवं ॥ ५३ ॥ ज्यो ज्यो ज्यो ज्यो ज्यो ज्यो—गरेऽव
 पततां शरीरिणामुच्चैः ॥ सरुर्म एव कुरुते । तारणमिह सादरं वहितः ॥ ५४ ॥ धर्मः सर्वाधिनिं ।
 प्रसाधको मोक्षसौख्यलहभाश्र ॥ धर्मो दाश्चिमहा—चलस्य निर्दलनवरकुटिशं ॥ ५५ ॥ धर्मेण
 पूर्वसुहृते—न सुंदरा जवति जोगसद्वक्त्रीः ॥ तददो स एव कार्यः । शिवसुखसंपत्तिमिहद्विः ॥ ५६ ॥

श्रुत्वेदं सर्वापि च । पर्षसंवेगमागता ह्यधिकं ॥ कृतपुण्यक्रीडपि पृहति । शीर्षं संस्थाप्य करकम-
 लं ॥ ५७ ॥ जगवन् किं पूर्वजवे । कृतं येन मया संपदीहका ॥ जोगाश्च सुंदरतराः । संजाताः
 सांतरथा मे ॥ ५८ ॥ जगवांस्ततस्तस्मै । कथयति निःशेषमेव तच्चरितं ॥ श्रुत्वेदं कृतपुण्य—स्त-
 तो गतः परमसंवेगं ॥ ५९ ॥ संस्मृत्य पूर्वजातिं । जणति विशेषेण विस्मयापन्नः ॥ एवमिदं शु-
 वनगुरो । जातिस्मरणान्मया ज्ञातं ॥ ६० ॥ संप्रत्यपि तत्स्वामिन । पृष्ट्वा राजादिकान् गृहीष्येऽहं
 ॥ निःशेषसौख्यमूलं । प्रव्रज्यां चरिभवदरिणीं ॥ ६१ ॥ माकार्षीः प्रतिबंधं । जिनेन ज्ञाणिते ततो
 गृहं गत्वा ॥ राजादीनापृच्छ्य च । कृत्वा सामग्रिकां सर्वा ॥ ६२ ॥ विनियोज्य निजं द्रव्यं । चैत्य-
 संघादिके श्रुते स्थाने ॥ तदसौ नृपादित्योक्तैः । सर्वैरनुगम्यमानश्च ॥ ६३ ॥ सप्तजिरपि प्रियाञ्जि-
 । सहैव शिबिकोत्तमां समञ्जिरूढः ॥ संप्राप्तश्च जिनांतं । प्रणम्य वीरं जणत्येवं ॥ ६४ ॥ विञ्जिर्वि-
 शेषकं ॥ जवशतसहस्रमथनीं । जननीं स्वर्गापिर्वाणसुखलक्ष्म्याः ॥ ताञ्जिः सह प्रियाञ्जि—दीक्षां मे
 दीयतां नाथ ॥ ६५ ॥ जगवानपि तां दत्ते । सहजुशिक्षां ततः समर्पयति ॥ तं गणधरस्य साधुं ।
 व्रतिनीश्च चंदनार्पयाः ॥ ६६ ॥ तदनु गृहीत्वा शिक्षां । द्विविधामपि दुःकरं तपः कृत्वा ॥ संछि-

स्य निजं देहं । समं कषायैर्विशेषेण ॥ ६९ ॥ अंते समाधिनासौ । मृत्वा सर्वर्द्धिसंभतविमाने ॥
 सुरलोकं शक्रसमः । समजनि देवो महातेजाः ॥ ६७ ॥ यदतुल्यधनयुक्ते जन्म जातं कुलेश्वर्य ।
 निरुपमगुणयुक्ता यच्च नार्था बद्भवुः ॥ यदपि सुरसमाना जङ्घिरे ऋत्रिजोगा—स्तदिह फलमशेषं
 साधुदानस्य तस्य ॥ ६७ ॥ यदकृत रसयुक्ते पायसस्थालकेऽसौ । मुनिविररणक्राये तत्र रेखाद्वयं
 सः ॥ उदिति घटितशुद्धस्वीयज्ञानानुज्ञावा—ज्ञानविदितमद्भवन् सांतरासतेन जोगाः ॥ ७० ॥ इति
 विरवसुजोगानौज्ञायकारि । फलमविकलमेवं साधुदाने विजोष्य ॥ विपुलतरणुणश्रीपात्रपा-
 त्राय लोका । वितरत वरज्ञप्त्या नक्तपानादि शुद्धं ॥ ७१ ॥ इति कृतपुण्यकथानकं परिसमाप्तं ॥
 उक्ताः प्रकरणकारसूचिताः श्रेयांसादिदृष्टान्तः, अथादिशब्दसूचिताः शालिग्रहादिदृष्टान्तः प्रदर्शयन्ते,
 तत्र शालिग्रहदृष्टान्तः संक्षेपतस्तावदयं—

अस्यत्र मगधादेशे । पुरं राजगृह्णादिधं ॥ तवासीत् श्रेणिको राजा । चेद्द्वणा तस्य सन्धि-
 या ॥ १ ॥ इतश्च धन्यका नाम । नारी व्युज्जिनवंशका ॥ संगमार्ख्यं सुतं ज्ञात्वा । शालिग्रामसु-
 पणता ॥ २ ॥ तत्र च वत्सरूपाणि । चारयति स संगमः ॥ तावद्भावद्दौ नक्त्या । साधवे वरप्रा-

यसं ॥ ३ ॥ द्युरि स्वयं च तद्द्रुत्तथा । मृत्वा राजगृहे पुरे ॥ गोत्रद्रथनित्रद्रास्थ—भद्रागर्वा समा-
 गतः ॥ ४ ॥ जातः पित्रा कृतं नाम । शास्त्रिन्द्र इति स्फुटं ॥ द्वात्रिंशत्कन्यका याव—परिणीता
 मनोरमाः ॥ ५ ॥ यावच्च तल्पिता मृत्वा । जातो देवो महर्षिकः ॥ सर्वाश्च शास्त्रिन्द्रस्य । पूर्य-
 ति मनोरथान् ॥ ६ ॥ यावत्कंवलवृत्तांतात् । श्रेणिको तद्गृहे ययौ ॥ यावत्प्रयुरिति श्रुत्वा । शा-
 स्त्रिन्द्रो व्यचिंतयत् ॥ ७ ॥ यावद्धर्मः श्रुतस्तेन । धर्मयोषपदांतिके ॥ यावदेकैकशो नित्यं । प-
 त्नीनां प्रविमोचनं ॥ ८ ॥ दीक्षा यावच्च धन्यस्य । जाता वीरजिनांतिके ॥ यावच्च शास्त्रिन्द्रोऽपि
 । प्रववाज जिनांतिके ॥ ९ ॥ यावत्स्वमातुहस्तेन । संजातं तस्य पारणं ॥ विधायानशनं याव—
 कृत्वा वैज्यारपर्वते ॥ १० ॥ पादपोषणमं कृत्वा । शास्त्रिन्द्रश्च धन्यकः ॥ स्थितौ तौ तत्र यावच्च ।
 मातायता नृपस्तथा ॥ ११ ॥ द्यष्ट द्वावपि तौ साधू । कालं कृत्वा समाधिना ॥ जल्पन्नावुत्तमौ दे-
 वौ । सर्वाभ्यांस्थविमानके ॥ १२ ॥ सिद्धिसौस्थ्योपमं तत्र । द्रुत्तवा सौख्यं निरंतरं ॥ सागराणि त्र-
 यस्त्रिंश—तत्तश्च्युत्वाव सौस्त्यतः ॥ १३ ॥ इति परमपवित्रं शास्त्रिन्द्रस्य साधो—श्चरितमिदमुदारं
 सारसंवेगकारि ॥ विहितभक्तिकमोदं सम्भगाकर्ण्य लोकाः । कुरुत विरतिमुच्चैर्गोहसंगं विमुच्य ॥ १४ ॥

नेत्रवहावणं त्रवे वीयं ॥ परिहारविसुद्धीयं । सुहुमं तह संपरायं च ॥ १ ॥ तसो य अहकायं ।
 खायं सर्वमि जीवजोगमि ॥ जं चरिजण सुविहिया । वञ्चति अयरासरं अणं ॥ २ ॥ सच्चमिणं
 सामदयं । नेयाद् विसेसत्त पुणो त्तिनं ॥ अविसेसियमामदयं । चियमिह सामन्नसत्थाए ॥ ३ ॥
 सावज्जजोगविरश्चि । तह सामादयं उहा तं च ॥ इतरमावकहंचिय । पढमं पढमंतिमजिणाए ॥
 ॥ ४ ॥ तिहेसु मणारोविय—वयस्स सेहस्स शोवकालीयं ॥ सेसाए मावकहियं । तिहेसु विदे-
 हणाणं च ॥ ५ ॥ परियायस्स य नेज—जुत्तोवठावणं वएसु च ॥ नेत्रवठावणमिह । वमणाद्-
 यारेयं दुविहं ॥ ६ ॥ सेहस्स निरश्चरं । तिहंकरसंक्रमेव तं होजा ॥ सूदाणुणाथादणो सा-
 द्यारसुभयं च उयकण्णो ॥ ७ ॥ परिहारेण विसुद्धं । सुद्धोवतवो जहिं विसेसेण ॥ तं परिहार-
 विसुद्धं । परिहारविसुद्धियं नाम ॥ ८ ॥ तं दुवियणणं निवि—समाणनिच्चिठकादयवसेण ॥ प-
 रियाणुपरिहारि—याए कण्णठियस्स चिय ॥ ९ ॥ परिहारो पुए परिहा—रियाए सो गिम्हसि-
 सिखासासु ॥ पत्तेयं तिविण्णो । चत्तव्याद् तवो नेत्तं ॥ १० ॥ गिम्हसिसिखासासु । चत्तव्या-
 द्दणि बारसं ताणि ॥ अट्टोकेकं तीए जहन्न—मग्निमुक्कोसयतवाणं ॥ ११ ॥ सेसान् नियायन्नता ।

पायं भतं च ताणमायामं ॥ होइ नवरहवि नियमा । न कणए सेसयं सवं ॥ ११ ॥ परिहारिया-
 णुपरिहा—रियाण कण्ठियस्स चिय जतं ॥ जग्गसा होइ तवो । अह्मस्समासिज्ज कणो ॥ १३ ॥
 कण्ठभत्तोए तयं । जिणकणं वा ज्वेति गहं वा ॥ ठियकण्ठे चिय नियमा । दोपुस्सिज्जयाइं ते
 होजा ॥ १४ ॥ कोहाइसंपराज्ज । तेण जज्जं स परीइ संसारं ॥ तं सुहुमसंपरायं । सुहुमो जग्गा-
 वसेसो सो ॥ १५ ॥ सेटिं विज्जगज्ज तं । विसुभमाणं तज्जवयं तस्स ॥ तह संकित्तिस्समाणं । प-
 रिणामवसेण विनेयं ॥ १६ ॥ अह सहो जा हहो । अण्णविहिणा कहियमक्कायं ॥ चरणम-
 कसायमुद्धयं । तमहक्कायं जहक्कायं ॥ १७ ॥ तं डक्किण्णं जज्जमह —केवट्टिविहाणज पुणेक्केफकं
 ॥ खयसमजसजोयाजोय । केवट्टिविहाणज दुविहं ॥ १८ ॥ तथा पंचधाचारकारिणः पंचधा पंच-
 प्रकारमाचारं कुर्वतीत्येवंशीला ये ते तथा, आचारश्च पंचधा ज्ञानादिः प्रसिद्ध एव, तथा काठो-
 चित्तक्रियासक्ताः काठानुरूपक्रियाकारिण इत्यर्थः, यतः—काठोच्चियजयणाए । महाररहियाण ज-
 ज्जमंताणं ॥ जणजत्तारहियाणं । होइ जइसं जईण सया ॥ १ ॥ तथा—ता तुट्टियनियव्वटाणं
 । सत्तीए जह्मणं जयंताणं ॥ संपुजच्चियकरिया । अज्जसराणाण साहूणं ॥ १ ॥ तथा सामाचाः

॥ इति शालिभद्रकथानकं समाप्तं ॥

एवमन्येऽपि विधिदानमाश्रित्य वसुतेजःप्रभृतयो दृष्टव्याः । जक्तं च—वसुतेजधधम्मो । ध-
रणिधरो चैव बंधुधम्मो य ॥ पुहजणपसिक्खगार्ह । विहिदाणे होति नायाहं ॥ १ ॥ इमानि द्वा-
तानि पुनर्हरिभद्रसुरकृतकथानककोशादवसेयानि ॥ इति दानाधिकारः परिसमाप्तः ॥ जक्तो दा-
नाधिकारः संप्रति शीलानाधिकार उच्यते, अस्य चायमजिसंबंधः, पूर्वव दानं सप्रभेदं वर्णितं, दानं
पुनरुदाशयैरेव क्रियते, शीलमप्युदारचित्तैरेव पात्रयितुं शक्यते, नेतरैरतोऽत्र शीलमुच्यते, तत्र
शीलं ज्ञेयतो दर्शयन् श्लोकद्वयमाह—

॥ मूलम् ॥—शीलं चित्तसमाधानं । तच्च द्वेषा प्रकीर्तितं ॥ सर्वतो देशतश्चैव । सर्वतः सा-
धुसत्क्रिया ॥ १ ॥ देशतः सदनुष्ठानं । श्रावकाणां जिनोदितं ॥ अथवा शीलशब्देन । ब्रह्मचर्यं
निगद्यते ॥ २ ॥ व्याख्या—तत्र शीलसमाधाविति धातुपात्रात् शील्यते सर्वसत्त्वानामबाधया सूत्रा-
नुसारेण प्रवर्तनादात्मा समाधये स्थाप्यतेऽनेनेति शीलं चारिञ्च चित्तसमाधानं कषायतापकिरहास्त्रि-
तनिर्वाणं, तच्च तत्पुनर्द्वेषा द्विप्रकारं प्रकीर्तितं कथितं, सर्वतः सर्वं हेयं वस्तु समाश्रित्य, देशतो

देशेन हेयमाश्रित्य, चैवेति समुच्चये, नव सर्वतः साधुसत्क्रिया साधुसदनुष्ठानमित्यर्थः, देशतो देशमाश्रित्य श्रावकाणां सदनुष्ठानं देशविरतिलक्षणं जिनोदितं जिनप्रणीतं, अथवेति प्रकारंतरसूचकः, शीलशब्देन शीलध्वनिना ब्रह्मचर्यं चतुर्थवतं निगद्यते कथ्यत इति श्लोकद्वयार्थः ॥१॥१॥
अथास्य पर्यायशब्दानाह—

॥ मूलम् ॥—शीलं वृत्तं च चारित्रं । विरतिश्रणं तथा ॥ धर्मः संयम इत्याद्याः । शब्दा एकार्थवाचकाः ॥ १ ॥ व्याख्या—श्लोकोऽयं सुगम एव ॥ १ ॥ अस्यैव शीलस्य ये पादकास्तान् दर्शयन् श्लोकद्वयमाह—

॥ मूलम् ॥—पादयंति पुनश्चैत—द्विशुद्धं सर्वसाधवः ॥ पंचथा चरणोद्भुक्ताः । पंचथाचारकारिणः ॥ १ ॥ कावोचितक्रियासक्ताः । सामाचारिब्रयोद्भवाः ॥ परीषहोपसर्गाणि । जेतारो विजितेन्द्रियाः ॥ २ ॥ व्याख्या—पादयंति सेवंते पुनश्चः समुच्चये, एतद्दिदं शीलं विशुद्धं सर्वोपाधिविशुद्धं ज्ञावसाधवं इति, किंविशिष्टाः ? पंचथा चरणोद्भुक्ताः पंचथा पंचप्रकारे चरणे चारित्रे उद्भुक्ता उद्यमवंत इति, चारित्रस्य पंचविधं पुनः सामाधिकदिनेदेन, उत्कं च—सामाध्यं च पदमं ।

नेत्रवह्वावणं त्रवे वीयं ॥ परिहारविमुक्षीयं । सुहृदं तद्द संपरशयं च ॥ १ ॥ तस्यो य अहस्कायं ।
 स्वायं सर्वमि जीवद्योगमि ॥ जं चरिज्जण सुविहिया । वञ्चति अयरापरं अणं ॥ २ ॥ सञ्चमिणं
 सामश्यं । नेयाद्द विसेसत्त पुणो चिन्नं ॥ अविसेसियगामश्यं । चियमिह सामन्नसन्नाए ॥ ३ ॥
 सावज्जोगविरश्चि । तद्द सामाश्यं इहा तं च ॥ इतरमावकहंचिय । पदमं पदमंतिमजिणाण ॥
 ॥ ४ ॥ तिहेसु मणारोविष—वयस्स सेहस्स श्योवकालीयं ॥ सेसाण मावकहियं । तिहेसु विदे-
 ह्हाणं च ॥ ५ ॥ परिणायस्स य नेत्र—जुत्तोवठवणं वण्णु च ॥ नेत्रवठवणमिह । तमणाद्द-
 यारेयरं दुविहं ॥ ६ ॥ सेहस्स निरश्यारं । तिहंकरसंक्रमेव तं होजा ॥ मूत्ताणुणाधादणो सा-
 द्यारमुभयं च उयिकणो ॥ ७ ॥ परिहारेण विमुद्धं । सुटोवत्तवो जहिं विसेसेण ॥ तं परिहार-
 विमुद्धं । परिहारविमुद्धियं नाम ॥ ८ ॥ तं दुवियगणं निवि—समाणनिच्चिठकादणवसेण ॥ प-
 रियाणपरिहारि—याण कण्ठियस्स चिय ॥ ९ ॥ परिहारो पुण परिहा—रियाण सो गिह्दसि-
 सिस्वासासु ॥ पत्तेयं तिविणायो । चत्तवयार्द तवो नेत्तं ॥ १० ॥ गिह्दसिसिस्वासासु । चत्तवया-
 द्दणि वारसं ताणि ॥ अट्टोकेकं तीए जहन्न—मन्निमुक्कोसयत्तवाणं ॥ ११ ॥ सेसान्त्तं निययत्तत्ता ।

पायं भतं च ताणमायामं ॥ होइ नवएहवि नियमा । न कणए सैसयं सवं ॥ ११ ॥ परिहारिया-
 णुणरिहा—रियाण कण्ठियस्स चिय ज्ञतं ॥ उम्मासा होइ तवो । अहारसमासिन्त कण्ठो ॥ १३ ॥
 कण्ठम्मत्तोए तयं । जिणकण्ठं वा उर्वेति गहं वा ॥ ठियकण्ठे चिय नियमा । दोणुस्सिञ्ज्याइं ते
 होजा ॥ १४ ॥ कोहाइसंपराजं । तेण जजं स परीइ संसारं ॥ तं सुहुमसंपरायं । सुहुमो जज्ञा-
 वसेसो सो ॥ १५ ॥ सेटिं विलगज तं । विमुञ्जमाणं तजवयं तस्स ॥ तह संकटिस्समाणं । प-
 रिणामवसेण विनेयं ॥ १६ ॥ अह सद्दो जा हहो । अा अजिनिविहिणा कहियमक्कायं ॥ चरणम-
 कसायमुद्धयं । तमहक्कायं जहक्कायं ॥ १७ ॥ तं उविगण्ठं जजमज्ज—केवलिविहाणज पुणेक्केवकं
 ॥ खयसमजसजोयाजोय । केवलिविहाणज दुविहं ॥ १८ ॥ तथा पंचधाचारकारिणः पंचधा पंच-
 प्रकारमाचारं कुर्वतीत्येवंशीला ये ते तथा, आचारश्च पंचधा ज्ञानादिः प्रसिद्ध एव, तथा काटो-
 चितक्रियासक्ताः काटालुत्तरूपक्रियाकारिण इत्यर्थः, यतः—काटोच्चियजयणाए । महाररहियाण ज-
 जमताणं ॥ जणजत्तरहियाणं । होइ जइत्तं जईण सया ॥ १ ॥ तथा—ता तुत्तियनियवत्ताणं
 । सत्तीए जहाणमं जयंताणं ॥ संपुनच्चियकिरिया । अज्जसराणाण साहूणं ॥ १ ॥ तथा सामाजा-

रीत्रयोद्यता इति, समाचारस्य ज्ञावः सामाचारी तस्यास्त्रयं तत्रोद्युक्ता ज्ञयमपरा इति, सामाचारी-
 त्वयं पुनरिदं—ज्वसामाचारी दशविधसामाचारी पदविज्ञागसामाचारी चेति. तत्रौषसामाचारीयं-
 पदिद्वेहणा १ पमज्जण २ ; ज्ञप्तिरिया ४ य लोय ५ भुंजणा ६ चेव ॥ पत्तगधुवण ७ विपारा ८
 । श्रंढिल ९ मावस्मया १० द्रया ॥ १ ॥ आदिशब्दात्कालग्रहस्वाध्यायादिपरिग्रहः. दशविधसामा-
 चारी पुनरेवं—दृग्जामिहा तहकारो । आवासिया य निसीहिया ॥ आपुञ्जणा य पदिपुञ्जा । बंद-
 णा य निमंतणा ॥ १ ॥ ज्वसंपया य काले इत्यादि. पदविभागसामाचारी त्वेवं—आलोपण १
 पडक्कमणे २ । मीस ३ विवेगे ४ तहावि जस्सग्गे ५ ॥ तव ६ नेय ७ मूल ८ अणव—ठया य
 ९ पारंचिण् चेव ॥ १ ॥ अस्य च सामाचारीत्रयस्य ज्ञावार्थः स्वस्वस्थानादेवावसेय इति. तथा प-
 रीषहोपसर्गाणां जेतार इति. तत्र परि समंतत् सहंत इति परीषहा अत्यंतं व्याकुलताहेतवोऽप्य-
 संयमचीरतया आधाकर्माद्यप्रशुक्रानेषणीयज्ञक्तपानादिवांजाविनिवर्तनेन सभयक् सहंत इत्यर्थः, ते
 च श्लुधादयो द्वाविंशतिपरिमाणाः, जपसर्गा दिव्यादयः षोडश, तेषां जेतारो निहंतारः, तथा विजि-
 त्तेन्द्रिया निग्रहीतेन्द्रियाः, तत्र द्वाविंशतिपरीषहा एवं—

॥ मूलम् ॥—सुहा १ पिवासा २ सी ३ ज्राहं ४ । दंसा ५ चेला ६ रद्द ७ द्दही ८ ॥ च-
 रिया ९ निसीहिया १० सेजा ११ । आक्रोस १२ वह १३ जायणा १४ ॥ १ ॥ अलाभ १५ रो-
 ग १६ तणफासा १७ । मल १८ सक्कर १९ परीसहा ॥ पन्ना २० अन्नाण २१ सम्भतं २२ । इर्द
 बावीसं परीसहा ॥ २ ॥ व्याख्या—सुगममिदं श्लोकद्वयं, नवरमरतिः संयमे कथंचिदुत्पन्ना ज्वरेत्,
 सा च सम्यक् सोढव्या. स्त्री रामा तद्रूपालोकनेऽपि तदञ्जिजाषनिवर्तनेन परिषहमाणत्वात् स्त्रीप-
 रीषहः. चर्या ग्रामानुग्रामविहारस्मिका, नैर्बेधिकी इमशानादिका व्याध्यायद्मिः, शय्या जपाश्रयः,
 आक्रोशो दुर्वाक्यैः, वधो लकुटादित्तिस्तादनं, याचना प्रार्थना, अलाभोऽजीष्टवस्तुविषयः, रोगः कु-
 षादिः, तणस्पर्शा दर्जादिरुध्दः, मलः प्रतीतः, सत्कारो वस्त्रादित्तिरुपलक्षणत्वात्पुरस्कारश्च दृश्यः, स-
 चान्युत्तानादिसंपादनं, प्रज्ञा स्वयं विमर्शपूर्वको वस्तुपरिहेदः, ज्ञानं मत्यादि, तदज्ञावादज्ञानं, स-
 म्यक्त्वं दर्शनं तदेव क्रियादिवादिनां विचिवमतश्रवणेऽपि सम्यग् परिषहमाणं निश्चलचित्ततया धा-
 र्ममाणं सम्यक्त्वरपीषह इति. तथा—समुयरो खलु दुविहो । पयनीपुरिसेसु चेव नायवो ॥ एण-
 सिं नाणत्तं । बोद्धामि अहाणुपुवीण ॥ १ ॥ नाणे चरणे वेण । मोहंमि य अंतराएण चेव ॥ ए-

एषु कर्मेषु । बावीस परीसहा ह्येति ॥ २ ॥ पन्नानाणपरीसह । नाणावरणंमि ह्येति दोत्रे ए ॥
 एको य अंतराये । अत्रानपरीसहो होइ ॥ ३ ॥ अरर्द्ध य चेत्त दृशी । निसीहिया जायणा य
 अक्रोसे ॥ सकारपुरकारे । चरित्तमोहमि सत्तेए ॥ ४ ॥ अरर्द्ध दुभंत्ता य पुं—वेयज्जयस्स चेव
 माणस्स ॥ कोहस्स य लोहस्स य । जट्टएण परीसहा सत्त ॥ ५ ॥ दंसणमोहे दंसण—परीसहो
 नियमतो जवे एको ॥ सेसा परीसहा खलु । एकारस वेयणिज्जांसि ॥ ६ ॥ पंचेव आणुपुवी । च-
 रिया सेज्जा वहे तह य रोगे य ॥ तणफासजट्टमेव य । एकारस वेयणिज्जांसि ॥ ७ ॥ बावीसं
 बायरसंप—राए चजट्टस य सुहुमरागंमि ॥ नज्जमहवीयरए । चजट्टस एकारस जिणंमि ॥ ८ ॥
 जपसगांसु षोडशैवं—दिवा माणुस्सा तेरिहा अयासंवेयणिया, तह दिवा चजविहा, तं जहा—
 हासा पजसा विमंसा पुटोविमया, पृथग् विविधा मात्ता तज्जत्ता वैमानिका; कोडर्थः ? यव हा-
 स्यप्रदेषविमशैर्वा जपसगांसि क्रियंत इत्यर्थः. माणुस्सा चजविहा पन्नत्ता तं जहा—हासापज्जसावी-
 मंसाकुसीलपडिसेवणात्त य, कुत्सितं शीलं कुशीलं तस्य प्रतिसेवना, अयमन्निपायः—कश्चिद्वा-
 गातुरो बलादपि शीलभंगाय प्रवर्तत इत्यर्थः. तेरिहा चजविहा तं जहा—जया कोहा आहारहे-

क्त श्रवचक्षेण संरक्षणयाए. द्यायसंवेयणीया चञ्चविहा पन्नता तं जहा—पवहणया शंभणया दे-
सणया वट्टणया, प्रयतनं चम्पादौ, सत्तञ्जी हस्तपादादेः, श्लेषणं पंकादौ खुण्णति वुत्तं हवह, वट्ट-
नं पाषाणादावात्मन इति. अथ ब्रह्मचर्यस्य शीलत्वेन लोकोत्तरव्याप्तित्वमाह—

॥ मूलम् ॥—ब्रह्मचर्यं पुनः सर्व—व्रतेष्वप्यतिदुश्चरं ॥ लोके लोकोत्तरे चैव । स्यात्तं शी-
लमिति स्फुटं ॥ १ ॥ व्याख्या—ब्रह्मचर्यं चतुर्थव्रतं पुनरिति विशेषश्रोतकः, सर्वव्रतेषु समस्तप्रा-
णातिपातविरमणादिष्वतिदुश्चरं नितरां दुःकरं, जक्तं च—अस्काए रमणी कम्माण । मोहणं तह
वयाण बंदवयं ॥ गुत्तीण य मणगुत्ती । दुक्कं चजरोवि जिण्णंति ॥ १ ॥ लोके लोकोत्तरे चैवेति
व्यक्तं, स्यात्तं प्रसिद्धं शीलमिति स्फुटं प्रकटमिति श्लोकार्थः. ॥ १ ॥ अथ शीलवतां स्वरूपं शी-
लमाहात्म्यं च वर्णयन् श्लोकसप्तकमाह—

॥ मूलम् ॥—यौवनेऽपि समाह्वता । वृद्धायंते विवेकिनः ॥ अज्ञाचारे न वर्तते । शीलमा-
दिन्यभीश्वः ॥ १ ॥ वधबंधनदुःखानि । नानाकाराः कदर्थनाः ॥ राजादिलोकतो नैव । लभंते
शीलशालिनः ॥ २ ॥ विश्वासकरणं शीलं । शीलमुन्नतिकारणं ॥ सर्वसौख्यकरं शीलं । शीलं

कीर्तिकरं परं ॥ ३ ॥ ये नित्यं शीलभूषातः । सर्वांगेषु विभूषिताः ॥ किमन्यैर्भूषणैस्तेषां । नार-
 यतैर्निरर्थकैः ॥ ४ ॥ करिकेसरिशार्दूल—सर्पानलजलान्यमी ॥ स्तंजयंति कृणादेव । मुशीलाः
 शीलमंत्रतः ॥ ५ ॥ सिंहासनायते शूला । कालकूटं सुधायते ॥ मालायंते च शस्त्राणि । येषां
 शीलं समुज्ज्वलं ॥ ६ ॥ शीलसारगुणाकूट—चेतसोऽमृतजीविनः ॥ ज्ञानागन्धिं रमृताः संतो । व्र-
 जंति च विसर्जिताः ॥ ७ ॥ व्याख्या—यौवनेऽपि समाख्या द्रति व्यक्तं, वृद्धायंते वृद्धा द्वाचरंति
 विवेकिनो विवेकवंतोऽनाचारे ब्रह्मचर्यजंगरूपे न प्रवर्तते न सजंते शीलमातिन्यजीरवः शीलक-
 लंकताग्नीना इत्यर्थः ॥ १ ॥ वधबंधनेत्यादिश्लोकः सुगमः ॥ ३ ॥ विश्वासकारणमिति विश्वासो
 विसंज्ञस्तस्य कारणं शीलमित्यादि सुगमं ॥ ३ ॥ तथा शीलभूषयेति शीलमेव भूषाभरणं तथा
 नित्यमित्यादि स्पष्टं ॥ ४ ॥ तथा करीत्यादि करिकेसरिशार्दूलसर्पानलजलानि हस्तिसिंहव्याघ्रसु-
 जगज्जलनपर्याप्ति, अभ्येते प्रत्यक्षाः शीलवंतः स्तंजयंति शक्तिब्रंशेन दूरस्थान्येव नियंत्रय धारयं-
 ति मुशीलाः शीलमंत्रत द्रति व्यक्तं. कुक्तं च—श्रेष्ठे इ सीहसदूदूल—गयवरे सपणजलणमलि-
 लाइं ॥ निभतसीलगुणहो । पुरिसो वरसीलमंतेण ॥ ५ ॥ तथा सिंहासनमासनविशेषस्तद्दा-

चरति शूला क्रीलकविशेषः प्रतीत एव, कालकूटं विषं सुभायतेऽमृतमिवाचरति, मात्वायंते मात्वाः पुष्पादिसृजस्ता श्वाचरंति शस्त्राणि खन्नादीनि. उपचारगहस्रप्रहारा अब्र गृह्यंते, येषां प्राणिनां शीलं समुज्ज्वलमिति ॥ ६ ॥ तथा शीलेश्यादि शीलमेव सारगुणस्तेनाकृष्टचेतसः शीलसारगुणा-कृष्टचेतसोऽमृतजोजिनो देवा ज्ञागहंत्यायांति स्मृता ध्याताः संतो व्रजंति गहंति, चः समुच्चये, विमर्जिता मुक्तद्विताः संत इति. उक्तं च—देविंदद्राणविंदा । खयरिंदनरिंदचंददिणद्रंदा ॥ पण-मंति भत्तिसारं । पयजुयलं सीलवंताणं ॥ १ ॥ इति श्लोकसप्तकार्षः ॥ ७ ॥ अथ शील एव दृष्टांतद्वयं सूचयन् वृत्तमाह—

मूलम्-विशालशीले सरलः सुरूपः । सुदर्शनः श्रेष्ठिसुतो निदर्शनं ॥ महासनी पात्रितशुद्धशीला ।
 ज्ञातं द्वितीयं त्विह शीलसुंदरी ॥ १ ॥ व्याख्या—वृत्तमिदं सुगमं, नवरं ज्ञातमिति दृष्टांत उदाह-
 रण व्याहरणमिति पर्यायाः, इदं च दृष्टांतद्वयं ब्रह्मचर्यलक्षणं शीलमधिकृत्य वेदितव्यं, तत्र तावत्
 सुदर्शनश्रेष्ठिदृष्टांतः कथ्यते, तद्यथा—

असत्यत्र जारते वर्षे । पुराणमादिसंकुलः ॥ ज्ञांगानामवरो देशो । द्युमिस्त्रीतिलकोपमः ॥ १ ॥

धर्म- तत्रास्ति सर्वतो रम्यै—रसुंगैः सुरमंदिरैः ॥ रम्या सुरपुरीवोच्चै—श्रंपानाममहापुरी ॥ २ ॥ बभूव

टीका तत्र द्युपालो । दातृवाहननामकः ॥ नम्राशेषमहीपाल—मौलिमालार्चितकमः ॥ ३ ॥ देवी तस्या-

५३८ ज्ञानाम । धाम सौजाभ्यसंपदां ॥ पदं कलाकलापस्य । रूपश्रीकुलमंदिरं ॥ ४ ॥ तस्याश्च पंदि-

ता नाम । धात्री विज्ञानशालिनी ॥ पंदिता सर्वकार्येषु । दत्ता परप्रतरणे ॥ ५ ॥ आसीच्च तत्र
जैनेंद्र—धर्मकर्मपरायणः ॥ श्रेष्ठी वृषजदासाख्यः । ख्यातः सर्वत्र सद्गुणैः ॥ ६ ॥ अर्हदासीति वि-
ख्याता—ज्वत्तस्य सुगेहिनी ॥ पत्यौ जक्ता गुणैर्युक्ता । रक्ता सर्वङ्गशासने ॥ ७ ॥ श्रेष्ठिवृषजदा-
सस्य । महिषीरक्षकोऽज्वत् ॥ धर्मप्रियः प्रकृत्यैव । सुजगाख्यः शुभाश्रयः ॥ ८ ॥ अल्पदासौ स-
मादाय । महिषीर्गितवान् बहिः ॥ तत्रापश्यत्पोलद्वभ्या । युक्तं गुप्तजितेंद्रियं ॥ ९ ॥ कायोत्सर्ग-
स्थितं शान्तं । निशान्तं गुणसंपदा ॥ पादैरस्पृष्टञ्जानं । विद्याचारणसन्मुनिं ॥ १० ॥ युग्मं ॥ तं
दृष्ट्वा चिंतयन्नेवं । धन्योऽयं पुण्यवानयं ॥ एतस्य श्लाघ्यते जन्म । जगाम मुनिसन्निधौ ॥ ११ ॥
आसन्नजविकर्त्वेन । प्रादुर्भूतशुभाश्रयः ॥ जक्तयाञ्जिवंध तं साधुं । पर्युपास्ते कृणांतरं ॥ १२ ॥
विकाल द्रति विज्ञाय । गृहीत्वा महिषीस्ततः ॥ स्मरन्नेव मुनिं चित्ते । गतोऽसौ निजमंदिरे ॥ १३ ॥

विधाय निजकं कर्म । महिषीदोहनादिकं ॥ सुध्वण स्वोचिते स्थाने । विबुधश्चितयत्यदः ॥ १४ ॥
 अहोऽथ पतत्युच्चैः । शीतं जीवितनाशकं ॥ गृहेऽपि प्रावृतस्यापि । येन मे कंपते वपुः ॥ १५ ॥
 सं पुनः सन्मुनिस्त्व । शून्यारण्ये व्यवस्थितः ॥ अत्रावृतो निराधारः । कथं शीतं सहिष्यते ॥ १६ ॥
 इत्यादि ध्यायतस्त्वस्य । रात्रिः कथमुपागता ॥ तत जहाय कृत्वा च । कृत्यं तत्समयोचितं ॥ १७ ॥
 गतः पूर्वकर्मणासौ । साधोस्त्वस्य पदांतिकं ॥ नक्षयावनतगात्रश्च । ववंदे तं मुनीश्वरं ॥ १८ ॥ यु-
 ग्मं ॥ अत्रांतरे दिशां चक्रं । प्रद्योतयन् दिवाकरः ॥ समुद्रतस्त्रिरभ्युत्थ । तमिस्त्रातिमिरोत्करं ॥
 ॥ १९ ॥ नमोऽर्हद्दृश्य इति प्रोच्य । सोऽपि साधुः समाहितः ॥ सुभगस्येक्षमाणस्य । प्रोक्ष्णाम
 विहायसा ॥ २० ॥ तेनार्चिति महामंत्रं—नुच्चचार कमथयं ॥ गतस्तेन महावेगा—रक्ष्णार्देव
 नजस्तदं ॥ २१ ॥ ममाप्यंबरचारिवं । ज्वितास्य प्रजावतः ॥ नमोऽर्हद्दृश्य इतीयंती । संजग्राह-
 क्राणि सः ॥ २२ ॥ ततस्तद्घोषयत्युच्चै—र्येव वा तत्र वा स्थितः ॥ द्रोजनाद्यपि कुर्वाणो । नो
 विरमति घोषणात् ॥ २३ ॥ अन्वदा श्रेष्ठिना प्रोक्तः । किमुहिष्टः पश्यसुं ॥ महामंत्रं महात्राग ।
 सर्वकल्याणकारणं ॥ २४ ॥ अयं हि सर्वमंत्राणां । विद्यानां शुभसंपदां ॥ कल्याणानां च सर्वेषां ।

परमं कारणं मतः ॥ ३५ ॥ तदहो शोचने स्थाने । शुचीव्रतेन यत्नतः ॥ ध्यातव्योऽयं महामंभ्र
 । आत्मनो हितमिहता ॥ ३६ ॥ बजाण सुजगो नाहं । शक्रोमि चासितुं क्षणं ॥ विना श्रेष्ठिभुं
 मंत्रं । प्राणेश्योऽप्यतिवह्नं ॥ ३७ ॥ तन्मात्राणीः किमप्यत्र । कार्यं कार्यविवक्षण ॥ श्रेष्ठिना ज्ञ-
 णितं वत्स । मनोऽजिस्वितं कुरु ॥ ३८ ॥ अथमहैनमस्कारः । पवित्रो मंगलालयः ॥ ज्विता श्रे-
 यसे तुभ्यं । तन्मात्राक्षीः कथंचन ॥ ३९ ॥

इत्युक्ते श्रेष्ठिना तूष्णी—जावं कृत्वा व्यवस्थितः ॥ ततः ऋपूर्वकार्याणि । सर्वाण्यपि करोत्य-
 सौ ॥ ३० ॥ गृहीत्वा महिषीः सोऽपि । गतवान्नन्यदा बहिः ॥ कथंचित्ता चरंत्यश्च । गंगापरतीरं
 ययुः ॥ ३१ ॥ तासां निवारणायश्च । तन्नमस्कारपूर्वकं ॥ ददौ गंजाजले तंषां । तरतः सुभगो ज-
 वात् ॥ ३२ ॥ विष्टोऽतितीक्ष्णकीलेन । निपतन्न कापि मर्मणि ॥ मृतश्च दैवयोगेन । स्मरन्न पंच
 नमस्कृतिं ॥ ३३ ॥ वृषजदासजार्ण्याः । कुक्षौ समुद्रपादि सः ॥ अर्हद्दहास्यजिधानाथाः । सुंदरस्व-
 प्रसूचितः ॥ ३४ ॥ अथ पंचसु मासेषु । गतेषु समजायत ॥ अर्हद्दहास्या जिनाधीश—पूजाकरण-
 दोहदः ॥ ३५ ॥ श्रेष्ठिनापि च विज्ञाय । स्वविजवानुसारतः ॥ अमारिषोषणार्थं च । नृदिदानं प-

यज्ञता ॥ ३६ ॥ संघं पूजयता सर्वं । सर्वचैत्येषु संततं ॥ अष्टौ दिनानि संभृत्या । चक्रे महाम-
 होत्सवं ॥ ३७ ॥ शुभं ॥ इहं विदधता तेन । सर्वचैत्यमहामहं ॥ पूरिते दोहदे पश्चा—तुष्टा ग-
 र्भमुवाह सा ॥ ३८ ॥ कालक्रमेण संजात—स्तस्याः शोभनवासरे ॥ दारकः स्वप्रजाजाद्वैः । प्र-
 द्योतयन् दिशो दश ॥ ३९ ॥ द्वादशाहं च संपूर्णं । महामहपुरस्सरं ॥ सुदर्शनं इति ख्यातं । त-
 स्य नाम प्रतिष्ठितं ॥ ४० ॥ वपुषा सत्कटाञ्जिश्च । वर्षमानो दिने दिने ॥ शितपक्षे यथा चंद्रो ।
 जनतानंदकारकः ॥ ४१ ॥ व्यासरोह पुरस्त्रीणां । मनःसंज्ञोऽकारकं ॥ लोकनेत्रकृतानंदं । सुंदरं
 नवयौवनं ॥ ४२ ॥ शुभं ॥ अथ सागरदत्ताख्य—श्रेष्ठिनो वरकन्यकां ॥ मनोरमाभिधां पित्रा ।
 विद्मस्या परिणयितः ॥ ४३ ॥ श्रेष्ठिना गृह्यता दीक्षां । स्थापितो निजके पदे ॥ सुदर्शनः सतां
 मान्यः । सर्वदैव सुदर्शनः ॥ ४४ ॥ यो बुध्या त्रिदशाचार्यं । रूपेण मकरध्वजं ॥ सुविशुद्धचरि-
 त्रेण । विचिक्षेप मुनीनपि ॥ ४५ ॥ त्रिसहस्रावण्यसंपूर्णं । सारसौंदर्यसंयुतं ॥ यदीयं वपुरालोक्य ।
 संचुक्षुप्तः पुरस्त्रियः ॥ ४६ ॥ यस्यास्यं सत्यवाक्येन । सत्त्विकेन मानसं ॥ शरीरं च मनोहारि ।
 रूपलक्ष्या विद्मषितं ॥ ४७ ॥ दाक्षिण्यादिशुणभ्रामो । यस्य शंखसमुज्ज्वलः ॥ सर्वं धवलयत्युच्चैः ।

धर्म.

टीका

५४२

परित्राभ्यन् जगतवयं ॥ ४८ ॥ सर्वज्ञशासनात्यंत—प्रेमरागेण न्यसा ॥ सुतरां रक्ततां नीता ।
यस्यास्थिमिंजिका व्यपि ॥ ४९ ॥ ज्ञानरंगमहाशत्रु—सैन्यसंवासाकारकं ॥ सुदर्शनं भयं लक्ष्म्या ।
विष्णुस्त्रि दधार यः ॥ ५० ॥ यश्च द्वादशधा धर्म । सुश्रावकनिर्भेवितं ॥ संपूर्णं सर्वदा चक्रे । नि-
ष्कलंकं कृतादरः ॥ ५१ ॥ स दृढं सुंदराचारः । सुशीलः प्रियभाषकः ॥ राजादीनां महामान्यः ।
परां ख्यातिमवाप्तवान् ॥ ५२ ॥ तस्य ज्ञार्याणि जैनैर्द्रु—धर्मरत्नविभूषिता ॥ न नाम नामधेयेन ।
वपुषापि मनोरमा ॥ ५३ ॥ तस्या मनोरमं शीलं । दाक्षिण्यं सुमनोरमं ॥ मनोज्ञाश्च दयादान—
सद्विवेकादिका गुणाः ॥ ५४ ॥ सापि सधर्मकर्मणि । विदधे सर्वयत्नतः ॥ सर्वज्ञशासने रक्ता ।
सक्ता साधुजनार्त्तने ॥ ५५ ॥ सुदर्शनस्य सन्मित्रं । बभूव कपिलान्निधं ॥ शुचिकर्मसमाचरो ।
नृपतेश्च पुरोहितः ॥ ५६ ॥ कपिला नाम तद्भार्या । रूपयौवनगर्विता ॥ स्त्रीजनोचितविक्रान—
चतुरा चतुरानना ॥ ५७ ॥ ज्ञान्यदा वर्णितो बाढं । कपिलेन तदभ्रतः ॥ सुदर्शनगुणग्राम—श्चा-
नुरूपादिकोऽखिलः ॥ ५८ ॥ कपिलापि समाकर्ष्य । तद्रूपादिगुणश्रियं ॥ दृढं जातानुरागा च ।
दिदृक्षति सुदर्शनं ॥ ५९ ॥ ज्ञान्यदा प्रेषिता धात्री । श्रेष्ठिनो मंदिरे तथा ॥ मम वाक्येन गत्वैवं

। प्रज्ञाैवं सुदर्शनं ॥ ६० ॥ यथाद्य तव मित्रस्य । शरीरापाश्रवं दृढं ॥ तद्विद्यंवं विना तत्र । श्रे-
 ष्टिभागभ्यतामिति ॥ ६१ ॥ गत्वा तस्मै तथा सर्वं । तथैव च निवेदितं ॥ सुदर्शनोऽपि वेगेन ।
 मित्रमंदिस्मागतः ॥ ६२ ॥ पप्रह कपिद्यां श्रेष्ठी । जटुः कुत्रावतिष्ठते ॥ तयोदितं गृहस्यास्य । म-
 ध्ये सुप्तः प्रतिष्ठति ॥ ६३ ॥ जवानपि च तत्रैव । समागहतु सत्वरं ॥ द्रुत्युक्ते गतवान् सोऽपि ।
 न च पश्यति तत्र तं ॥ ६४ ॥ पृष्ठा सा तेन जट्टेऽसौ । ब्राह्मणः किं न दृश्यते ॥ ततस्त्वस्मै सम-
 प्रोऽपि । सद्भावः कश्चित्तस्या ॥ ६५ ॥ यथाहं तव रूपादि—गुणानाकार्यं सुंदरात् ॥ तव दर्शन-
 मिहंती । कष्टं तस्यावियच्चिरं ॥ ६६ ॥ सांप्रतं यदि नैव त्वं । मामिहसि दयापर ॥ मदनानद्य-
 संतप्ता । मरिष्यामि तवाप्रतः ॥ ६७ ॥ निर्वापयस्व मे देहं । संभाममृतवारिणा ॥ यावत्कामहुता-
 शेन । जस्मतां नीयते न हि ॥ ६८ ॥ तेनोक्तमपि मुग्धासि । जट्टे किं न श्रुतं त्वया ॥ यथाहं
 नरवेषेण । बंघ्रमीमि नपुंसकः ॥ ६९ ॥

ध्याकर्ण्येदं विरक्ता द्रग् । ब्रूते सा लज्जिता सती ॥ यदेवं गभ्यतां गेहे । क्वांतव्यो मम दु-
 र्नेयः ॥ ७० ॥ स ध्यात्मानं किमोच्यैवं । जगाम निजमंदिरं ॥ ततोऽचिंति च कीदृक्षे । संकटे प-

तिता वयं ॥ ७१ ॥ गंतव्यं परमोद्देशु । न मयातिप्रयोजनं ॥ गत्वापि नैवमेवांतः । प्रवेष्टव्यं कदा-
 चन ॥ ७२ ॥ अन्यदा च महाभृत्या । दातुवाहनमृपतिः ॥ गतः क्रीडितुमुद्याने । समं सामंतमं
 त्रिभिः ॥ ७३ ॥ सुदर्शनादिभिः पौरै—र्ध्वरिजोकेः समन्वितः ॥ द्विजैश्च शांतिकर्मज्ञैः । प्रभृतैः
 कपिलादिभिः ॥ ७४ ॥ युग्मं ॥ तदनु प्रस्थिता गंतुं । कपिलाबाह्यणीयुता ॥ श्याल्लाज्यादेवी ।
 विभृत्या सपरिहृदा ॥ ७५ ॥ मनोरमापि सश्रीक—सायंकारविभ्राजिनी ॥ सायंकारैः समं पुत्रै-
 श्रतुर्भिः सुमनोहरैः ॥ ७६ ॥ मनोहारिस्थाल्ला । मनोहारिपरिहृदा ॥ संजनितजनाक्षेपा । प्रत-
 स्थे गंतुमंजसा ॥ ७७ ॥ एवं च क्रमशस्तासां । गहंतीनां सुलीलया ॥ पप्रह कपिलादेवीं । क-
 स्थेयं वरगोहिनी ॥ ७८ ॥ श्रेष्ठिसुदर्शनस्थेयं । प्रियास्ति हि मनोरमा ॥ द्रव्यादि कश्चिते देव्या ।
 कपिला चाप्यजाषत ॥ ७९ ॥ अहो वणिगिणीनां तु । कीदृशं पश्य कौशल्यं ॥ या नपुंसकज-
 न्योऽपि । जनयंत्येवमात्मजान् ॥ ८० ॥ अत्रया प्राह हे मुग्धे । ज्ञातं ऋग्मिदं त्वया ॥ सापि-
 पूर्वं स्ववृत्तांतं । समारख्याति तद्व्रतः ॥ ८१ ॥ ततोऽत्रया वदंत्येवं । सहसा कपिलांप्रति ॥ मूर्खा-
 णामपि मूर्खां त्वं । मुग्धानामपि मुग्धका ॥ ८२ ॥ सत्यं प्रेम्णगिणीव त्वं । कामज्ञानविवर्जिता ॥

यथैतदपि न ज्ञातं । प्रसिद्धं जगतीतले ॥ ८३ ॥ अथं हि परकीयासु । महित्यासु नपुंसकः ॥ स-
 र्वदापि न तु स्वेषु । दारेषु मनुजोत्तमः ॥ ८४ ॥ तद्गद्रे वंचितासि त्वं । ज्ञातनेन महात्मना ॥
 ततः कपिलयाज्ञाणि । सस्यहं तावदीदृशी ॥ ८५ ॥ कामशास्त्रसुनैपुण्य—कलाकौशलवर्जिता ॥
 स्वामिनि तादृशी चाहं । विज्ञाता यादृशी त्वया ॥ ८६ ॥ त्वं पुनः सर्वविज्ञान—कामशास्त्रविशा-
 रदा ॥ कुशला सर्वकार्येषु । दक्षा सर्वकलास्वपि ॥ ८७ ॥ जानामि यद्यमुं स्वामि—न्येकादपि सु-
 दर्शनं ॥ रमयसे तदा त्वं तु । लोके पंडितपंडिता ॥ ८८ ॥ श्रुत्वेदमज्ञयादेवी । साक्षेपं प्रत्यजा-
 षत ॥ रमये यद्यहं नैनं । तदास्मि ब्रह्मचारिणी ॥ ८९ ॥ इहं विधाय सा गर्वं । प्रतिज्ञामतिदु-
 र्वाहां ॥ गतोद्याने यथाकामं । संक्रीड्य गृहमागता ॥ ९० ॥ ततश्च पंडिता नाम । स्वधात्री ज-
 णिता तथा ॥ जडे तथा कुरु शीघ्रं । शीघ्रं सर्वप्रयत्नतः ॥ ९१ ॥ सुदर्शनेन सार्धं मे । संगमो
 जायते यथा ॥ तयोक्तं च यथा पुत्रि । न त्वया सुंदरं कृतं ॥ ९२ ॥ यतोऽसौ हृदसम्यक्तवः । सु-
 श्रावको हृदवतः ॥ सदा स्वदासंतुष्टः । कथं त्वां कामयिष्यति ॥ ९३ ॥ कथं चेह स ज्ञानेयः ।
 पुत्रीदमतिदुःकरं ॥ ततो देव्याऽनिषाध्येवं । प्रतिज्ञेयं मया कृता ॥ ९४ ॥ समं कपिलनांदिन्या ।

निर्वाह्या यथा तथा ॥ अतः कर्तव्यमेवेदं । निर्विचारं ज्ञानविके ॥ ८५ ॥ आख्यातुमपि ना-
 न्यसै । शक्यतेऽदस्त्वया विना ॥ ततः सा कृणुमेकाग्रा । चिंतयित्वा च मानसे ॥ ८६ ॥ ब्रूते
 यथैककस्ताव—न्मयोपायः समीकृतः ॥ तयोक्तमंब कीदृकः । सा प्राह शृणु पुत्रिके ॥ ८७ ॥ यु-
 ज्मं ॥ अयं हि पौषधं पूर्णं । कुरुते पर्ववासरे ॥ कायोत्सर्गेण राज्ञौ तु । तिष्ठति चत्वरादिषु ॥
 ॥ ८८ ॥ तद्वत्से तत्र गत्वाहं । चेदिकावृंदसंयुता ॥ तिष्ठंतं मूकज्ञावेन । वस्त्रैः संवेष्ट्य सर्वतः ॥
 ॥ ८९ ॥ द्वारपालांश्च वंचित्वा । कंदर्पप्रतिमावृत्वात् ॥ तमुत्पाद्य ततः स्थाना—दानयामि तवां-
 तिकं ॥ ९०० ॥ एवं विधीयतं मात—र्द्ध्या प्रत्युदिते सति ॥ प्रस्तावमीक्षमाणसौ । नित्यं तिष्ठ-
 ति पंडिता ॥ १ ॥ अन्वदा चाष्टमीरात्रौ । कायोत्सर्गो व्यवस्थितः ॥ वीक्षितो हृद्मार्गोऽसौ । तथा
 श्रेष्ठी सुदर्शनः ॥ २ ॥ नानाविधसुगार्चनां । नयनानयनवृत्त्यात् ॥ मदनप्रतिबिंबस्य । व्याजेनासौ
 प्रवेक्षितः ॥ ३ ॥ अंतःपुरे ततो हृष्टा—जयादेवी समीक्ष्य तं ॥ क्षीत्रितुं च समाख्या । सामनो
 दंनस्तथा ॥ ४ ॥ युज्मं ॥ गृहीत्वा सोऽपि साकारं । प्रत्याख्यानं विशेषतः ॥ धर्मध्याने महास-
 लो । बभूव सुविनिश्चलः ॥ ५ ॥ अन्नयापि यथाशक्त्या । रजनीं सकलात्मपि ॥ क्षीत्रयामास नै-

वासौ । कुञ्जितश्च मनागपि ॥ ६ ॥ प्रज्ञाते च निजो देहः । पादितो नखकोटिभिः ॥ पूरकर्तुं च
 समारोजे । महद्भिर्भूरिनिःस्वनैः ॥ ७ ॥ यथैष मां बलादेव । कामयते सुदर्शनः ॥ दाशयति नखा-
 ग्रैश्च । शीघ्रं धावत धावत ॥ ८ ॥ श्रुत्वेदं तत्र वेगेन । समायातो महीपतिः ॥ पप्रह तं प्रयत्नेन
 । वृत्तांतः खडु चैषकः ॥ ९ ॥ सोऽपि संशुद्धचित्तत्वा—न्मनागपि न ज्ञीतवान् ॥ निःप्रकंपः शुभ्र-
 ध्यानः । स्वप्रतिज्ञां ह्युद्योप न ॥ १० ॥ न ददावुत्तरं किञ्चि—ततो रुष्टेन भृशुजा ॥ वध्यत्वेन स-
 मादिष्टो । यथास्य विद्यतां क्षिरः ॥ ११ ॥ राजादेशाद्गृहीतोऽसौ । पुंभिर्नगररक्षकैः ॥ गाढं वि-
 न्यथित्वा च । पुर्यां मध्ये समंततः ॥ १२ ॥ पश्चात्पितृवने नीत्वा । वध्यदेशे निवेश्य च ॥ वा-
 हितः कंठदेशेऽस्य । खड्गो नगररक्षकैः ॥ १३ ॥ देवतायाः प्रज्ञावेन । स प्रहारोऽसिसंभवः ॥ शो-
 न्यां च कुर्वती कंठे । संजाता पुष्पमात्मिका ॥ १४ ॥ पुष्पगंधोद्वहृश्च । प्रपपात नन्नःस्थलात् ॥
 संजनितजनाश्रयः । संजज्ञे देवतागमः ॥ १५ ॥ व्याकर्ण्येदं ततो राजा । समाख्य महानजं ॥
 संयुक्तो दूरित्योकेन । शीघ्रं तत्र समागतः ॥ १६ ॥ पतितः पादयोस्तस्य । क्वामितश्च मुहुर्मुहुः ॥
 हस्तिस्कंधं समारोप्य । नगर्यां च प्रवेशितः ॥ १७ ॥ संपूजितश्च वखाद्यै—र्नरेऽपि सुदर्शनः ॥

पुरे देशे च सर्वत्र । साधुवाद्भवप च ॥ १८ ॥ लोकैः संस्तूयमानश्च । जगाम निजमंदिरं ॥
कुटुंबसुस्थतां कृत्वा । चैत्यादिपूजनं तथा ॥ १९ ॥ राज्ञा स्वजनलोकैश्च । वार्यमाणोऽपि वीरधीः ॥
संवेगादाददे दीक्षां । गीतार्थगुरुसन्निधौ ॥ २० ॥ युगं ॥

अथ सुदर्शनश्रेष्ठि—प्रज्ञावं विश्वविश्रुतं ॥ समाकर्ण्यज्ञयाद्देवी । त्रयसंभ्रांतमानसा ॥ २१ ॥
ध्यात्मानं दृढमुद्गक्ष्य । तत्क्षणं सा मृता सती ॥ जाता पाशलिपुत्रस्य । इमशाने व्यंतरी किव्र ॥
॥ २२ ॥ युगं ॥ नरनाथभयोत्तवस्ता । तथा धात्र्यपि पंदिता ॥ चंपापुर्यां विनिर्गत्य । पादलिपु-
त्रमाययौ ॥ २३ ॥ देवदत्ताग्निधानाया । वेत्त्याया गृहमाश्रिता ॥ ततः सा देवदत्तायाः । स्ववृत्तांतं
न्यवेदयत् ॥ २४ ॥ एवमारुष्यायमानासौ । प्रत्यहं तत्तदशतः ॥ यावत् सुखेन तत्रास्ते । तावदन्य-
त्र वासरे ॥ २५ ॥ अथ सोऽपि महासत्त्वो । मुनिः सुदर्शनाग्निधः ॥ तपःशोषितसर्वगो । विहर-
न् मोदिनीतले ॥ २६ ॥ तत्रैव च समायातः । क्रमेण वरपत्ने ॥ शान्तमूर्तिर्दसत्कीर्तिः । सद्बृत्तो
मुनिसत्तमः ॥ २७ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ ज्ञागमोक्तविधानेन । त्रिद्वार्धं पर्यटन्नसौ ॥ प्रविद्योक्तिव-
स्तया धात्र्या । देवदत्तासमेतया ॥ २८ ॥ कश्चितं च यथा सोऽयं । जगवान् श्रीसुदर्शनः ॥ ततः

स्तं देवदत्तापि । कृणं वीह्य सुविस्मिता ॥ ३७ ॥ चेदिकां प्रेषयामास । तदानयनहेतवे ॥ गत्वा
 तदंतिके सापि । नत्वा तंप्रति ज्ञाषते ॥ ३० ॥ यथा ज्ञो एहि मरुहे । ज्ञिकामादत्स्व सन्मुने ॥
 सोऽप्यायातस्तस्त्राज्ञि—गेहमथ्ये प्रवेक्षितः ॥ ३१ ॥ दत्त्वा द्वारं च गेहस्य । क्षोक्षितः सकलं दि-
 नं ॥ नानाप्रकारचेष्टाज्ञिः । प्रकामं देवदत्तया ॥ ३२ ॥ सशृंगारैः सकामैश्च । जट्टिपतेक्षितचेष्टितैः
 न शशाक च तं सर्वैः । क्षोक्षितुं कामशास्त्रणैः ॥ ३३ ॥ ततो राज्ञौ स चेटीज्ञि—स्यक्तो नीत्वा
 रश्मशानके ॥ सोऽपि विशुद्धज्ञावस्थः । कायोत्सर्गेण संस्थितः ॥ ३४ ॥ ततः सा व्यंतरी तस्य । च-
 क्रे वैरातुबंधतः ॥ जपसर्गात् महाघोरान् । सप्ताहानि निरंतरं ॥ ३५ ॥ तस्यापि सहमानस्य । तं-
 श्च मध्यस्थया धिया ॥ वासरे सप्तमे ज्ञान—मुत्पन्नं केवलाद्रिधं ॥ ३६ ॥ ततो ज्ञात्किस्ममाकुशः ।
 समायाताः सुरासुराः ॥ चकिरे केवलज्ञान—महिमां तस्य सन्मुनेः ॥ ३७ ॥ ज्ञागतस्त्रत्र द्रुयांश्च ।
 पैरो जानपदो जनः ॥ सद्गत्तया वंदनार्थीया—नुवृत्त्या कौतुकेन च ॥ ३८ ॥ ततः पद्मासने स्थ्ये
 । सुखासीनो मुनीश्वरः ॥ प्रारब्धो देशानां कर्तुं । भव्यसत्त्वसुखावहां ॥ ३९ ॥ ज्ञो ज्ञो ज्ञव्या म-
 हाजीमः । संसारोऽयं क्षरीरिणां ॥ नानाविधं वनाहेतु—र्नानादुःखसमाकुलः ॥ ४० ॥ नानादुःखै-

धरूपश्च । नानादुःखानुबंधकृत् ॥ रागादिमूलनिःशेष—कर्मसंताननिर्मितः ॥ ४१ ॥ युष्मं ॥ इह
 हि नारकर्तिर्यश्रामरगतिलक्षणसंसाररेऽनेकपुद्गलपरावर्तारणचतुरोऽयं जीवो महता क्लेशेन मानुष-
 न्वमासाद्य तत्कार्याश्रकानलक्षणमिथ्यात्वग्रहणहीनविग्रहो न जानाति कार्याकार्यं; न लक्षयति ज-
 ष्यान्नद्वयविशेषं, न निरीकृते पेयापेयं, नावधारयति गम्यागम्यविज्ञानं, न गणयति सुशुणदोषान-
 रमित्येवं च भ्रांतमनाश्रितयत्यसौ नास्ति परलोकसत्ता, न विद्यते श्रुत्याश्रुतकर्मणां फलसद्भावः; न
 संजवति पंचभूतातिरिक्तः कश्चिदात्मा, न युज्यते समस्त्वस्तुविस्तरवेदी सर्वज्ञः, दूरत एव तदुप-
 दिष्टकष्टानुष्ठानप्राप्तोऽपवर्ण इति. ततः परलोकसद्भावादेव दोदूयते चराचरजंतून्. जंजदप्यते परो-
 पतापकारिवचनानि, जरीगृह्यते राश्वमानानां परेषां धनानि, बोभुज्यते परकलत्राणि, बोभुयतेऽ-
 परिमितधनकनकलंपटैः, आस्वाद्येन्नितरां मांसानि. पिबत्यतिशयेन मांसरसमदिरादिकं, न जिघृ-
 इति सुमुञ्चन्निक्षुपदेशं, ततः संचिनोति ज्ञानावरणादिक्लिष्टकर्मकदंबकं, पतति तत्परवशतया घोरां-
 धकारनरकेषु, तत्र च पतितो विपाद्यते तीक्ष्णकरपत्रैः, आरोग्यते वज्रकंटकनिचितशात्मलीषु. प-
 च्यते कुंद्रीपाकेन, पाथ्यते तप्तं त्रपु, द्रोज्यते स्वशरीरोत्कर्तितपिशितानि, तार्यते कथितपूपरुधि-

रादिजंबाद्यपूर्णौ वैतरणी, विद्यते पूर्वभवोपात्तकर्मवायुप्रेरितैरसिचक्रकुंतादिप्रहरणैरसिपतवनेष्विति. ततः पीनानुगतो ह्य मातर्ही भ्रातस्त्रायध्वं त्राणध्वमिति करुणमाक्रोशति, न चासौ तत्र ज्ञानारामोति. ततोऽपि कथंचिदुभ्यतः स तिर्यक्त्वमासादयति, तत्रापि बाह्यते पृष्टारोपितं क्रन्दन्महाचारं, ज-इयते स्वशरीरोद्भवैः क्रुमिजाद्वैः, पीड्यते क्षुत्पिपासाशीतोष्णाह्युपद्रवशतैरिति. तस्मादपि कथंचिन्निर्गतो यद्यवाप्नोति मनुष्यजावं, तत्रापीष्टवियोगानिष्टसंप्रयोगादिजनितैः संतपैस्त्रापितशरीरो न त्वज-ते धृतिं, कार्यते प्रेष्यादिकं, कदर्थ्यते जराविकारैः, मार्यते परधनहरणादि कुर्वन्नधन्यतया, ह्याक्र-म्यते काशशोषभगंदरकुष्ठज्वरादिरोगैः, जन्मूढ्यते कतिपयदिनमध्ये समवर्तिना, ततोऽद्विपतबहुक-र्मतया कथंचिद्वासामरभवोऽप्याह्रायते पुरंदरादिभिः, क्षीयते प्रचुरापरार्द्धदर्शनेन, जीर्णते पूर्व-जन्मकृतप्रमादस्मरणेन, पीड्यते जविष्यद्भवगर्भसंजवचिंतनेन, द्रश्येवं पर्यालोच्यमानं न किंचित्त-संसारे सुखमस्ति. एतस्य च मूढबीजं मिथ्यात्वं, अतः संसारसागरमुत्तिर्षता तदुहेदाय यतितव्यं, कथं? प्रतिपत्तव्यार्हन् देवता, व्यंगीकर्तव्या तन्निदेशवर्तिमाधुदक्षिणा, न हंतव्याः प्राणिनः, न व-त्कव्यं परपीडाकरं वचः, न लातव्यमदत्तं परकीयं, न ज्योक्तव्या परशुवतिः, विधातव्यं परिश्रहपरिमा-

ए, न लोक्तव्यं रजन्यां, प्रवर्तितव्यं दानादौ, परिहरणीयं पिश्रितत्वौघ्यं, न पातव्यं मदिशदि, न-
 तोऽनेन क्रमेणोत्तरोत्तरगुणप्रतिपत्त्या कर्मशबोर्गलिपादिकथावाप्यते निरतिशयं शिवसुखमिति. त-
 नः समाकर्ण्य कर्णामृतस्यंदिनीमिमां सुदर्शनमुनिदेशानां प्रबुधाः प्रभृतजनवो यथार्हं प्रतिपद्य धर्म-
 निजस्थानमुपागताः, सापि व्यंतरी प्रशांतवैरानुबंधा प्रबुधा पंडितापि धात्री देवदत्ता च. सुदर्शन-
 महामुनिरपि तत्रैवमनेकप्रव्यसत्वोपकारं कृत्वा ततोऽन्यत्र विजहार. चिरं च परिपाद्य संपूर्णसंगम-
 राज्यं, प्रबोध्य च प्रबलविपुलकेवलज्ञानपुरस्सरवागंशुजादिरंशुमातीव प्रभृतजनव्यपज्ञाकरान्, समा-
 साद्य शैलेश्वरस्थां, कृपयित्वा जवोपग्राहिकर्मचतुष्टयं, परमानंदसुखसंपदास्वादसुंदरं शिवसदनशि-
 खरमासादितवानिति. इमं समाकर्ण्य सुदर्शनस्य । शुद्धस्य शीलस्य महाप्रज्ञावं ॥ निःशेषकव्या-
 णकरे ततो जनाः । शीलै विशुद्धे कुरुतादरं सदा ॥ १ ॥ इति सुदर्शनाख्यानकं समाप्तं. अथ
 शीलसुंदरीकथानकं कथ्यते, तद्यथा—

अस्तीह जारते क्षेत्रे । सुरार्मार्यं महापुरं ॥ तत्रासीद्धनचंडाल्यः । श्रेष्ठे श्रेष्ठश्रियां गृहं ॥
 ॥ १ ॥ सुररूपा शीलसंपन्ना । तद्भार्या शीलसुंदरी ॥ त्वसद्भावणसंपन्ना । नवयौवनहारिणी ॥ २ ॥

ध्यान्यदा धनचंद्रेण । देशांतरयियासुना ॥ इविणोपार्जनाहेतो—र्भणितानिजगेहिनी ॥ ३ ॥
 यथा प्रिये निजं गेहं । रक्षणीयं प्रयत्नतः ॥ स्वकीयं शीलरतं च । देवानामपि दुर्लभं ॥ ४ ॥
 दहमुत्तवा गतः श्रेष्ठी । संप्राप्तश्चेप्सितं पुरं ॥ निवासोऽजनि तत्रैव । कुर्वतः क्रयविक्रयं ॥ ५ ॥
 शीलसुंदर्यपि भ्वीयं । रक्षंती वैश्रम यत्नतः ॥ सुंदरं शीलरतं च । गमयतिस्म वासरान् ॥ ६ ॥
 ध्यान्यदा च समायाते । वसंते चूतचारुणि ॥ ज्ञानसंपदं दृष्टुं । चतुरंगबटान्वितः ॥ ७ ॥ इ-
 स्तिस्कंधं समाख्यते । नरेन्द्रश्चंद्रशेखरः ॥ निर्गोहन्नगराडुच्चै—रणश्रयशीलसुंदरीं ॥ ८ ॥ युभं ॥ नि-
 जगेहे गवाक्ष्णां । तसत्सर्वाणसुंदरीं ॥ दृष्ट्वैनां ऋपतिर्बाहं । संजातो मदनानुरः ॥ ९ ॥ ततश्चा-
 गमडद्यानं । शून्येनैव हि चेतसा ॥ मिवानुरोधतश्चैव । किलोक्य च वनश्रियं ॥ १० ॥ रमयि-
 त्वा कृणं तस्मि—ज्ञायतो निजमंदिरे ॥ ततो विसर्जयामास । सामंतादिपरिहृदं ॥ ११ ॥ युभं ।
 निषण्णश्च ततो गत्वा । पर्यंके सुमनोहरे ॥ गृहीतश्च स कंदर्प—विकारैर्दुःखदायिभिः ॥ १२ ॥
 ततश्च चिंतयामास । नराधीशः स्वमानसे ॥ यदिदं कथ्यते साक्षा—न्मंत्रिणां लाघवं तदा ॥ १३ ॥
 विचिंत्यैवं ततो राज्ञा । चंडनामा निजः पुमान् ॥ श्याकार्यं विजनं कृत्वा । कृतोऽन्निन्नरहस्यकः ॥

॥ १४ ॥ तेनोक्तं यदि सा राजन् । सात्तराणा त्वयि स्फुटं ॥ कार्यसिद्धिस्ततो नूनं । सर्वा हस्तग-
 तैव हि ॥ १५ ॥ समर्पयाथ मे देव । तेषां स्वाकृतसूत्रकं ॥ येन तस्या गृहं गत्वा । स्यादरं तं स-
 मर्पये ॥ १६ ॥ लिखितश्च नरेन्द्रेण । ज्ञात्वा सोऽपि द्रुतं गतः ॥ पश्चिमद्वारतस्तव । प्रविष्टश्च क्र-
 मादसौ ॥ १७ ॥ दृष्टा च चंद्रशालायां । स्थिता सा शीलसुंदरी ॥ तेषः समर्पितस्तेन । तस्याः
 प्रणामपूर्वकं ॥ १८ ॥ तयोक्तं द्रुद केनायं । तेषः संप्रेषितो मम ॥ स प्राह किं विचारेण । त्रै-
 लो हि कथापिष्यति ॥ १९ ॥ तत उद्वेष्टितो त्रैलो । गृहीत्वा नखकोटिनिः ॥ दृष्टा तथा च तत्रै-
 का । गार्धेयं सुंदराक्षरा ॥ २० ॥ यथा—

न लहद् गेहभिः । रश्दं न बाहिरे नवि य पवरपक्षके ॥ सुंदरि तुश्च समागम—समूयुजं
 द्यंतरणा मे ॥ २१ ॥ बाधिता च तथा तूर्णैः । गार्धार्योऽवगतस्तथा ॥ चंद्रेणापि ततः प्रोचे । सा-
 दरं व्यक्तया गिरा ॥ २२ ॥ त्रैलस्त्रावदयं राक्षः । संदेशकं त्विमं शृणु ॥ यथा त्वां खड्गु दृष्ट्वाहं ।
 विष्टो बाणैर्मनोयुवा ॥ २३ ॥ हारो दहद् सरीरं । दहद् जलहावि देहसंलग्ना ॥ ससिक्रिया
 तणुतवणा । पदंको मुभुरगिसमो ॥ २४ ॥ ता तह करेसु जह कह—वि हीद् महदंसणं तए

सद्धि ॥ एत्तिथमेतं ज्ञाणिमो । जं जुतं तं करिज्जासु ॥ ३५ ॥ तथात्राणि श्रुतो ब्रह्म । संदेशको
 महीपतेः ॥ तदद्वैव तमिस्राया—मेकावयेव समेतु सः ॥ ३६ ॥ द्रत्युत्त्वा शीलसुन्दर्या । सन्मा-
 न्य च यथोचितं ॥ चंद्रो विसर्जितः सोऽपि । गत्वावोचन्नराधिपं ॥ ३७ ॥ यथा देव त्वमद्वैव । स-
 माहृतस्तया निशि ॥ श्रुत्वेदं कृतसन्मान—श्रंद्रो राज्ञा विसर्जितः ॥ ३७ ॥ स्वयं च कृतशृंगारो ।
 राजावेकक एव हि ॥ जगाम शीलसुन्दर्या । गेहे रत्नचयांचिते ॥ ३८ ॥ व्यारूढश्रंदराणां च ।
 रत्नराजिविशिजिनीं ॥ ददर्श तत्र पर्यंके । प्रसुप्तां शीलसुंदरीं ॥ ३९ ॥ सापि राजानमालोचय ।
 संव्रमेण समुहित्ता ॥ दत्ते चद्रासनं तस्मै । नानारत्नप्रज्ञासुरं ॥ ३९ ॥ राज्ञोक्तमिदमेवाहं । पर्यं-
 ककं समाश्रय ॥ तथावाचि महाराज । मनोऽजीहं व्यथीयतां ॥ ३९ ॥ निषण्णस्त्र राजेन्द्र—स्त-
 स्त्यापि सादरं ॥ प्रतिपत्तिः कृता सर्वा । पादप्रक्षालनादिका ॥ ३३ ॥ जपविष्टा ततस्तस्य । पुरतः
 शुद्धद्वतले ॥ राज्ञोक्तममुमेवाशु । पर्यंककं समाश्रय ॥ ३४ ॥ तथा प्रोचे महीनाथ । कथं गोमा-
 युगेहिनी ॥ सुगोडाध्यासितं स्थानं । निःशंकाश्रयति ध्रुवं ॥ ३५ ॥ राजा प्राह किमेतेन । विचा-
 रेण कृतेन ते ॥ प्रतिपन्नं त्वमेवाशु । सांप्रतं कुरु सुंदरि ॥ ३६ ॥ तयोक्तं कियते देव । केवलं

श्रूयतां कृणुं ॥ यदहं ते समाख्यामि । महाराज कथानकं ॥ ३१ ॥ राजाह कथ्यतां जदे । सा-
 य्याह श्रूयतामिति ॥ अस्तीह पुष्पचंगेरं । पुरं देवकुलाकुलं ॥ ३८ ॥ बभूव मादिकस्तत्र । कुंद-
 कं वद्विधानकः ॥ तस्यारामो वरोऽनेक—वनराजिविराजितः ॥ ३९ ॥ अन्पदा वद्वफद्व्यर्थं । तस्य
 गेहे निजः पुमान् ॥ श्रेष्ठिना वसुसारेण । संप्रेषितो गनश्च सः ॥ ४० ॥ याचितो मादिकस्तेन ।
 देहि वद्वफद्वीरिति ॥ मादिकः प्राह वद्वाना—मकालो वर्ततेऽधुना ॥ ४१ ॥ यद्यहो जड कालः
 स्या—तदैति कस्तवांतिकं ॥ द्रयुक्त्या निजके गेहे । जगामाशु पुमानसौ ॥ ४२ ॥ ततो गतो
 निजारामे । कुंदकेतुरपि रुतं ॥ आदिदेश निजान् वंशान् । युष्माजिर्नो यथाविधि ॥ ४३ ॥ नि-
 पावा वृत्तिपर्यंतं । ब्रूणीते ज्ञयतां भृशं ॥ सिच्यतां च जलैर्नित्यं । नथैवाकारि तैरपि ॥ ४४ ॥
 सिच्यमानाश्च तैर्नित्यं । जाताः पुष्पफलप्रदाः ॥ अन्यदा च मनाक् वद्वान् । जद्वितान् वीक्ष्य मा-
 दिकः ॥ ४५ ॥ सर्वतोऽपि परिभ्राम्य—त्रिजारामं व्यलोकयत् ॥ न चालोकि पदं तेन । गवादे-
 स्तत्र कस्यचित् ॥ ४६ ॥ द्वितीयेऽह्नि ततः सभ्य—कस्ययमेव व्यलोकयत् ॥ जद्वपंती भृशं वद्वान्
 । वृत्तिरेव विलोकिता ॥ ४७ ॥ ततस्तेन विचिंत्यैवं । विस्मयाकुलचेतसा ॥ मया वृत्तिः कृता र-

दा—हेतवे द्युषिकाजनि ॥ ४८ ॥ जे चैव ररुणा बुं—पगावि ते चैव जह जायंति ॥ न्यनीज
 सरणही । तत्र जणो कं समद्विगुज ॥ ४९ ॥ जा वद्वररुणकए । कहकहवि विणिमिया वानी
 ॥ सच्चिय वद्वविणसं । करेद हा कह वंचामि ॥ ५० ॥ विचिंथैवं ततस्तस्यौ । विधायाकारसंवरं
 ॥ कुंदकेतुस्तदाश्रयं । जनानां कथयन्तुपं ॥ ५१ ॥ तद्राजन् यादशा वद्व्रा—सादशो मादशो ज-
 नः ॥ वृत्तिश्च यादशा तत्र । तादशस्त्वं महीपते ॥ ५२ ॥ निर्मितो वेधसा नूनं । प्रजानां परिण-
 लकः ॥ यदि त्वमपि मर्यादा—व्यतिक्रांतं करिष्यसि ॥ ५३ ॥ तस्मादन्यस्य कस्येदं । कथयिष्या-
 मि न्यपते ॥ य एव रद्वको लोके । स एवाजनि जद्वकः ॥ ५४ ॥ स्थित्यातिक्रांतिनीरुणि । स्व-
 स्थान्यकलितानि च ॥ तोयानि तोयराशीनां । मनांसि च मनस्विनां ॥ ५५ ॥ एवं स्थिते मह्य-
 राज । तुभ्यं यदभिरोचते ॥ तद्विधेहि स्वयं चैव । नार्धेऽहं किमतः परं ॥ ५६ ॥ अ्याकर्णेदं ततो
 विन्नम् । पश्चात्तापं स्वमानसे ॥ तां ब्रवीति स्तुवन्नेवं । तद्गुणै रंजितो यथा ॥ ५७ ॥ धनांसि तुमं
 सुंदरि । पत्पदाया सर्दणमश्रमि ॥ नियसीदरथणरकण—समुज्जमो जीय तुह एसो ॥ ५८ ॥
 अज्जवि वह्दश धमो । अज्जवि सच्चं वचंति पाणिगणा ॥ अज्जवि संति सर्दंज । सच्चविषमिणं

तए वयणं ॥ ५८ ॥ नियकुलकलंकजणयं । मज्जायाविद्योयकारयं भणियं ॥ अविदंविजण कं-
 पुरिस—चेद्धियं जं मए जणियं ॥ ६० ॥ तं सवं स्वमसु तुमं । संपद्द सूरुगमो समासन्नो ॥ व-
 ज्ञामि निययञ्चवणं । अल्लखिण्णं चेष लोणण ॥ ६१ ॥ ततश्च शीलसुंदर्यां । ज्ञाषितं मद्दुभाषया
 ॥ एवं विधेहि ज्ञो राजन् । निजं गेहमलंकुरु ॥ ६२ ॥ ततो यावन्निरोगेहा—दुत्तरं तस्स नृपतिः
 ॥ तावद्देशान्तरात्तत्र । धनचंद्रः समागतः ॥ ६३ ॥ एकाकी पश्चिमे ज्ञागे । द्वारेण प्रविशन् गृहं ॥
 निजगेहान्नराधीशं । निर्गहंतं प्रपश्यति ॥ ६४ ॥ ततश्च धनचंद्रोऽपि । तस्य मार्गं विमुक्तवान् ॥
 निर्गहत्तस्ततो राज्ञः । साशंकस्य ह्रुतं ह्रुतं ॥ ६५ ॥ नामांकं च पपाताशु । मुद्धारत्नमलङ्कितं ॥
 गतश्च स्वगृहे राजा । लङ्कितो निजचेद्धितैः ॥ ६६ ॥ शुभं ॥ धनचंद्रोऽपि तन्मुद्धार—रत्नमादाय
 सत्वरं ॥ जगामोपस्वितिन्यां । नृमिकायां स्ववेश्मनः ॥ ६७ ॥ तत्र चालोक्यमास । प्रतिस्तंभनि-
 वेक्षितान् ॥ रत्नराशीस्तथा पुष्य—प्रकरांचितकुट्टिमं ॥ ६८ ॥ वासजवनं च तद्—द्वस्त्राशुद्धोच-
 सुंदरं ॥ जोगांगशुक्लपर्यक—सुषां च शीलसुंदरीं ॥ ६९ ॥ ततोऽसौ विस्मयं चित्ते । विषादं च व-
 हन् भुशं ॥ हाहा किमेतदित्येवं । तस्थौ तत्रैव चिंतयन् ॥ ७० ॥ धनचंद्रं तथालोचय । शीलसुं-

दर्यपि द्रुतं ॥ ससंघ्रमं समुहाय । पर्यंकादासनं ददौ ॥ ११ ॥ चरणकालनार्थं च । गृहीत्वा ज-
 लमागता ॥ विलोक्य च सहर्षां तां । धनचंडो व्यचिंतयत् ॥ १२ ॥ जसु निमित्तु ह्यहीयता ।
 पद्मजलनिहि तरिञ्जि ॥ तं कलत्रु एवंविह—दुन्नयसयसंघरिञ्जि ॥ १३ ॥ एज अणुवु जं पेस्के ।
 विलज्जवि नवि करेद् ॥ हरिसुखसियमहुद्वज्ज । मुहु अणद् धरेद् ॥ १४ ॥ वरवेद्विञ्जि मातिय-
 वद् । दुसंवद् जाह पटांति ॥ जो एकसि वेदंति तरु । सो मरणेहि मुंचंति ॥ १५ ॥ व-
 हुविहकवमकुहेभ्य—संसयसयमंदिरं हवद् महिजा ॥ कह मद्दलियं नियकुटां । नरवद्दणा पुरिस-
 सीहेण ॥ १६ ॥

किमिदानीं प्रकुर्वेऽहं । किं कृतं मुहुतं जवेत ॥ किमित एव गत्तामि । गेहं मुत्तवा वनांतरं
 ॥ ११ ॥ किंवाहं तर्जयाभयेनां । नाभैव शीलसुंदरीं ॥ अथवेह न कर्तव्यं । मंदालोचितकं मया
 ॥ १८ ॥ यतः—मंदालोदयकज्जे । सहसच्चिय जे नरा पयदुंति ॥ बक्षंति ते वराया । दीवसिहाए
 पयंगव ॥ १९ ॥ अतः कार्यामिदं सभ्य—अपूर्वापर्येण सर्वथा ॥ कृत्वा पश्चाद्दहं सर्वं । करिण्यामि
 यथोचितं ॥ ८० ॥ विचिंतयैवं तथा दत्तं । स आसनमशिश्नयत् ॥ पृष्टा च सा पथैषा किं । गृहश्रीः

धर्म- प्रकटीकृता ॥ ८१ ॥ द्वारेण पश्चिमेनैष । को वा विनिर्गतः पुमान् ॥ प्रोक्तस्तथापि वृत्तांतो । भूषा-

टीका

५६०

लागमनादिकः ॥ ८२ ॥ श्रेष्ठिनावाचि गंभीरं । कार्यमेतद्धि बालिके ॥ पूर्वापर्येण विद्वातुं । सं-
क्षेपेण न शक्यते ॥ ८३ ॥ बहिश्च मामकः सार्धः । संगोपितोऽवतिष्ठते ॥ तस्मात्तत्र ब्रजामीति ।
रुणित्वा गतवानसौ ॥ ८४ ॥ स सार्धस्त्वरितस्तेन । नगरांतः प्रवेक्षितः ॥ दत्त्वा द्रव्यं निजं सर्वं ।
विससर्ज परिहृदं ॥ ८५ ॥ ततः कृत्वा स्वके स्थाने । समग्रं द्रव्यसंचयं ॥ गृहीत्वा प्राभृतं शूरि—
मुद्गरत्नेन संयुतं ॥ ८६ ॥ जगाम शूणतेर्गहं । प्रविष्टश्चोपविष्टवान् ॥ राजापि चिंतयत्युच्चैः । रजनी-
व्यतिकरं यथा ॥ ८७ ॥ न कुतं न यावि सीतं । न पोरुसं न चिय कङ्कासंसिद्धी ॥ हृद्धि विदं-
बणक्षिय । श्यपत्तपुत्रा मए पत्ता ॥ ८८ ॥ श्यवियारिज्जण कङ्कां । तं किंपि करेद् एस दुठप्पा ॥
जेणप्पणोवि दळ्ळद्द । जाजीवं सुमरणेणवि ॥ ८९ ॥ संगोणंगेण जियो । दोहसरो कुसुमबाण-
वसगोहं ॥ नियश्यप्पाणवि श्य प्हू । रुहं प्हू होमि श्यबाण ॥ ९० ॥ सच्चं वयंति विजसा । न-
हि पिज जस्स सो जए सुहिज ॥ पियसंगो जेण कज्ज । सो नणु दुक्कक्कणी जाज्ज ॥ ९१ ॥

यावत्कृणांतरादूर्ध्वी—कृत्यास्यं वीक्षते नृपः ॥ मूर्ध्नि बद्धांजलिं तं च । धनचंद्रं व्यदो कयत्

॥ ८१ ॥ मुद्रारत्नयुतं चरि—प्राभुतं च तदंतिके ॥ ततश्च लज्जितश्चित्ते । नरेन्द्रश्चाब्रवीदिदं ॥ ८३ ॥
 यथा चन्द्र चिराद् दृष्टः । कुर्वन् तस्याविषक्षिरं ॥ धनचंद्रस्ततः प्राह । राजानं विनयानतः ॥ ८४ ॥
 राजेन्द्र येन नैवास्ति । मनुष्येण प्रयोजनं ॥ पार्श्वेऽपि वर्तमानोऽव । दृश्यते स कथं विज्ञो ॥ ८५ ॥
 महती मे वर्तते वेला । देवदृष्याद्यिद्याषिणः ॥ राजाह सर्वमेवेदं । द्वांतव्यं भवता मम ॥ ८६ ॥
 राज्यप्रयोजनेनाहं । व्यग्रस्तस्यौ क्षणंतरं ॥ तेन त्वमागतोऽप्यत्र । श्रेष्ठिन्नैव मयेक्षितः ॥ ८७ ॥
 ततः कृतप्रणामेन । धनचंद्रेण व्रूयतेः ॥ दौकितं प्राभुतं मुद्रा—रत्नयुक्तं प्रयत्नतः ॥ ८८ ॥ प्रा-
 भुतोपरि तद् दृष्ट्वा । मुद्रारत्नं नृपोऽपि च ॥ द्वात्वांगुलौ प्रक्षिपेप । श्रेष्ठिनं चाब्रवीदिदं ॥ ८९ ॥
 यथा चन्द्र त्वया भ्राता । देशा नानाविधाश्चिरं ॥ किं तेषु वीक्षितं किंचि—दाश्वर्यं विस्मयावहं ॥
 ॥ ९० ॥ श्रेष्ठी प्राह यथा राजन् । दृष्टमत्रैव पत्तने ॥ एकव स्खन्नीरौघ—परिपूर्णतडागिका ॥
 ॥ १ ॥ तस्यां सिंहो मया दृष्टः । प्रविष्टोऽबुपिपासया ॥ निर्गहंश्च परं तत्र । तत्वं नावगतं मया ॥
 ॥ २ ॥ राज्ञांचिति मनस्येव—मुपलंघो ह्ययं मम ॥ तस्माद्धतारयाभ्यस्य । शंकाविषं स्फुटोदितैः
 ॥ ३ ॥ एवं विचिंत्य स श्रेष्ठी । विहस्यान्नाणि व्रूयन् ॥ अहो विज्ञातत्रावार्थो । वृत्तान्तस्यास्य

निश्चितं ॥ ४ ॥ यतः—सिद्धो तन्न पवित्रो । स्वणं निविष्टो न चैव परितुष्टो ॥ तिस्रिजंवि य सा-
 संको । विणिगणत् लज्जितं चैव ॥ ५ ॥ तदहो न त्वया श्रेष्ठिम् । शंका कार्यात्र वस्तुनि ॥ ना-
 मतो ह्यर्थतश्चैव । सत्यं सा शीलसुंदरी ॥ ६ ॥ श्रुत्वेदं भूपमानभ्य । स श्रेष्ठी स्वगृहं गतः ॥ द्या-
 नंदनिर्झरश्चैवं । ज्ञापते शीलसुंदरीं ॥ ७ ॥ यथा त्वं सत्यमेवेह । सर्वथा शीलसुंदरी ॥ तैवैव नि-
 र्मला कीर्तिं—स्वमेव च महासती ॥ ८ ॥ द्रव्युत्तवा रत्नराजिनि । प्रवरात्तरणान्यसौ ॥ ददौ त-
 स्यै प्रभूतानि । स वेद्रमप्रभुतां तथा ॥ ९ ॥ इहं सा निजगोहस्य । स्वामिनी जर्तुवद्वजा ॥ जाता
 शीलप्रज्ञावेण । कालेन च शिवं ययौ ॥ १० ॥ द्रति शीलसुंदरीकथानकं समाप्तं ॥ तदिह नि-
 खिलदोषव्रातघाते पट्टिं । सकलगुणगणानां यद्गच्छिं वरिष्ठं ॥ तदमरनखवंशं सर्वकल्याणमूलं ।
 स्वहितनिरतलोकाः पालयध्वं सुशीलं ॥ ११ ॥ यतः—जह सुरगिरिणो चूला । जह सुरकरिणो
 कज्जलमयदेहा ॥ जह फणिवदणो य मणी । जिघाण तह ऋसणं सीलं ॥ १२ ॥ दाणं धणस्स
 विणत्तं । सुयस्स खंती तवोवहाणस्स ॥ सीलं पुण सर्वेसिं । गुणाण परमो अत्तंकारो ॥ ३ ॥
 नाणं करविन्नाणं । रूवं विणत्तं नत्तं य विहत्तं य ॥ पवरो परकम्मो तह । सीलेण विणा न रेहं

ति ॥ ४ ॥ सीलं कितिकरं जए जसकरं कञ्जाणमात्ताकरं । सीलं सिद्धिकरं समीहियकरं निस्से-
 ससोखाकरं ॥ सीलं संतिकरं कुद्धन्नइकरं सवंगसोहाकरं । सीलं सोहिकरं परं पियकरं सोहणान-
 ह्वीकरं ॥ ५ ॥ सीलं डुणारिठनिट्टमहारिठोहनिठावणं । सीलं दुणान्तरंतदूसहमहादारिहविहावणं
 ॥ सीलं त्थयपिसायजोक्षणमहावेत्तात्ताविसापणं । सीलं दुत्तरदुणान्तराण्णसहमादुक्काण विनासणं ॥
 ॥ ६ ॥ सीलं पावपयंगपूणदहणे चंडणइवोवमं । सीलं नीमन्नवोरुसिंशुत्तरणे सज्जाणवत्तोवमं ॥
 सीलं कम्मकटंकपंकहरणे सन्नोरपुरोवमं । सीलं दोसगिरिद्वंददत्तणे दंभोत्तिजात्तोवमं ॥ ७ ॥
 सीलं इंदनरिदचंदपयवीसंपावणे पच्चलं । सीलं त्थरिजयददुत्थाण परमं त्तवाणमं नीसणं ॥ सील
 सवणुणामुत्तममहो सीलं परं त्तसणं । सीलं सिद्धिपुरंधिसंगममहासोक्काण संसाहणं ॥ ८ ॥
 इति शीलान्धिकारः समाप्तः । उक्तः शीलान्धिकारः, अथ तपोऽधिकार उच्यते, अथ चायमत्रिसंब-
 धः—अनंतराधिकारे शीलमुक्तं, शीलवतामेव तपोऽपि प्रशंसास्पदमास्कंदति, अतोऽत्र तप उच्य-
 ते, तत्र तपोमाहारभ्यं सप्रशंसं श्लोकनवकेनाह—

॥ मूलम् ॥—तपः प्रतप्यमानस्य । कीर्षंते कर्मसंचयाः ॥ तद्व्यात्वास्ति निर्वाणं । परमानं-

दभुखं ततः ॥ १ ॥ षट्खंडमहीनाथा । यन्नमंति कृतादराः ॥ प्राकृतस्यापि सत्वस्य । तपस्या तत्र
 कारणं ॥ ३ ॥ यन्नीचकुलजातोऽपि । देवानां पूज्यतां गतः ॥ हरिकेशबलः साधु—स्तपस्तत्र नि-
 बंधनं ॥ ३ ॥ हीनजातितयोरपन्नौ । नानाव्यधिसमन्वितौ ॥ चिबसंभ्रतिनामानौ । तपसा पूज्यतां
 गतौ ॥ ४ ॥ तपस्विनस्तपस्येव । वसंतीह निरंतरं ॥ शापानुग्रहसामर्थ्यं । तेषां तदनुज्ञावतः ॥ ५ ॥
 श्रुतिज्ञो गकरं दानं । शीलं श्लाघादिकारकं ॥ तपश्चाचिंत्यसामर्थ्यं । यस्मात्प्रकोऽपि शंकरे ॥ ६ ॥
 यथा तेषे तपः कोऽपि । महाद्व्यां महातपाः ॥ क्षीणाय प्रेषयामास । जीत द्वंद्वः सुरस्त्रियः ॥ ७ ॥
 येन तीव्रं तपस्तपः । संयम्येन्द्रियपंचकं ॥ मनोऽपि मारितं येन । जवाव्यस्तस्य गोःपदं ॥ ८ ॥
 मोहं निहंत्यशुभ्रतानवमातनोति । त्रिते च संसृतिजयं त्रिविनां त्रिविणुं ॥ नार्गेद्रचंद्रसुरराजपदं वि-
 धत्ते । तपं तपस्तनुभृतां किमु यन्न दत्ते ॥ ९ ॥ व्याख्या—इति श्लोकनवकं सुगममेव. तथापि
 किंचिदुच्यते—

तत्र प्रथमश्लोकः सुगम एव. ॥ १ ॥ षट्खंडमहीनाथाश्चक्रवर्तिनो यद्यस्मान्नमंति नमस्यंति
 कृतादरा विहितादराः प्राकृतस्यापि नीचस्यापि सत्वस्य तपस्या तपः कारणं निमित्तं ॥ ३ ॥ यन्नीच-

कुलजात इति श्लोकद्वयं स्पष्टं ॥ ३ ॥ ४ ॥ तपस्विनस्त्वपोधनास्त्वस्येव तपस्यागमेव वसंति निव-
संति निरंतरं सततं, शापानुग्रहसामर्थ्यं, शापो भ्रियस्वेत्यादिज्ञानं, अतुग्रहः पुनर्जीवेति ज्ञानं,
तयोः सामर्थ्यं शक्तिरूपां तपस्विनां तदनुज्ञावतस्त्वःप्रज्ञावात् ॥ ५ ॥ अरिजोगकरं दानमिति श्लो-
कः सुगमः, न वरं यस्माद्भक्तोऽपि शंकत इति द्रौकिकदृष्टांतमाह ॥ ६ ॥ तथा तेषे तप इति सु-
गमं ॥ ७ ॥ येन तीव्रं तपस्त्वमिति व्यक्तं, न वरं मनो मारितमिव मारितं धर्मशुद्ध्यानाख्यासा-
देकप्रतां नीतं, जवाद्धिर्भवसमुद्रस्तस्य जंतोर्गोःपदं नितरां लघुरित्यर्थः ॥ ८ ॥ मोहं मिथ्यात्वमो-
हनीयं चारित्रमोहनीयं च कर्म नहंति विनाशयति. अशुभतानवमशुनकर्मप्रकृतिशुशत्वमातनोति
विस्तरयति, तथा संसृतिजयं संसारजीतिं भविषु जविष्यत्कालजावि जित्ते नाशयति, नागेंद्र इ-
त्यादि स्पष्टमेव. ॥ ९ ॥ चित्रसंयुतिनाम्नोर्मतिगदारकयोश्चरितं हरिकेशमातंगचरितं च कथानका-
न्यामवसेयं, ते चेमे, तद्यथा—

अस्तीह विश्ववित्यातं । पुरं साकेतनामकं ॥ नानाकौतुकसंकीर्णं । संपूर्णं अरिसंपदा ॥ १ ॥
बभूवाखिलजगदा—मौदिमाद्यार्चितक्रमः ॥ पुत्रशंभ्रावतंसस्य । मुनिचंद्राख्यभूपतिः ॥ २ ॥ अथा-

सौ कामजोगेभ्यो । निर्विषो ज्वरीरुक् ॥ मुनेः सागरचंद्रस्य । समीपे व्रतमग्रहीत् ॥ ३ ॥ द्याः
 न्यदा गुरुभिः सार्धं । कुर्वन्नुग्रतरं तपः ॥ संपवत्तः सुसार्धेन । दूरदेशांतरंप्रति ॥ ४ ॥ ज्यथासौ
 मुनिचंद्रारयो । महाद्व्यास्तटस्थितं ॥ ग्राममेकं तु त्रिद्वार्धं । परिवेश समाहितः ॥ ५ ॥ ततो
 त्रिद्वारं समादाय । प्रस्थितः सार्धपृष्ठतः ॥ ब्रह्मस्ततो महाद्व्या—मितश्चेतश्च पर्यटत् ॥ ६ ॥ चतु-
 र्भिः कृत्विषासार्त्तो । दृष्टो गोपालदारकैः ॥ तत्कालोचितमाधाय । ततो जक्त्यात्रिचंद्रितः ॥ ७ ॥
 कृत्वा च देशना तेन । साधुना साधुधर्मगा ॥ प्रतिबुद्धास्ततः सर्वे । प्रवज्यां प्रतिपेदिरे ॥ ८ ॥
 तप्यमानास्तपस्वीवं । विहरंतिस्म व्रतद्वे ॥ चक्रतुश्च मुनी द्वौ तु । जुगुप्सां धर्मगोचरां ॥ ९ ॥ पा-
 लयित्वा चिरं दीक्षां । ततस्तौ विदिवं गतौ ॥ ततश्च्युत्वा पुरे रम्ये । दशार्णपुरनामनि ॥ १० ॥
 सांनिध्यद्विजसंबंधि—दासीकुक्कावुपगतौ ॥ तस्यां द्विजेन तेनैव । जातौ यमलकौ तर्कौ ॥ ११ ॥
 शुभं ॥ क्रमाद्यौवनमापन्नौ । रम्यं रामाक्षिरामकं ॥ अन्यद्वा क्षेत्रज्ञार्थ—मठ्यां तौ गतौ किल
 ॥ १२ ॥ तत्राधो वटवृक्षस्य । रात्रौ सुप्तौ ततोऽहिना ॥ एको दृष्टः सुहृष्टेन । निष्क्रम्य वटकोटशत
 ॥ १३ ॥ सर्पैर्पलंभनार्थाय । ब्राह्म्यस्तत्र प्रदेशके ॥ द्वितीयोऽपि हि तेनैव । दृष्टः सर्पेण रोषतः ॥

- ॥ १४ ॥ तत्राकृतप्रतीकारौ । मृत्वा क्राष्टिजरे नगे ॥ मुण्यां शुगलत्रावेन । संजातौ मृगशावकौ ॥
 ॥ १५ ॥ एकत्रैव चरंतौ तौ । पूर्वसंप्रीतियोगतः ॥ व्याधेनैकशरेणैवा — न्यदा व्यापादितौतनः ॥
 ॥ १६ ॥ गंगातीरे समुत्पन्नौ । शुभमत्वेनैव हंसकौ ॥ कालेन यौवनं प्राप्तौ । स्नेहादेकत्र चारिणौ
 ॥ १७ ॥ एकेन मत्स्यबंधेन । गृहीत्वा पार्श्वकेन तौ ॥ कंधरां बालयित्वा च । रटंतौ विनिपतितौ
 ॥ १८ ॥ ततो वाणरसीपुर्या । मातंगस्यार्थशांतिनः ॥ ब्रूतदत्ताजिधानस्य । संजातौ पुत्रकौ तकौ
 ॥ १९ ॥ चित्रसंभूतिनामानौ । तथैव प्रीतिसंयुतौ ॥ सर्वांगसुंदराकारौ । लावण्यामृतकूपकौ ॥ १० ॥
 इतश्च — तस्यामेव महापुर्या । शंखो नाम नरेश्वरः ॥ नमुचिर्नामितः मंत्री । राज्यकार्याण्यचितयतं
 ॥ २१ ॥ स चान्यदागसि कापि । राज्ञा रोषात्समर्पितः ॥ मातंगब्रूतदत्ताय । प्रह्वन्नं बधहेतवे ॥
 ॥ २२ ॥ मातंगस्तमुवाचैवं । यदि भो मामकौ सुतौ ॥ पाठयसि रहःस्थायी । तदा जीवसि नान्य-
 था ॥ २३ ॥ ततश्च जीवितकांक्षी । तद्वक्ष्यं प्रतिपद्य सः ॥ तिष्ठन् दूमिगृहे तस्य । पुत्रौ पाठित-
 वानिति ॥ २४ ॥ एवं च तिष्ठते तस्मै । ददती ज्ञोचनादिकं ॥ गेह्निनी ब्रूतदत्तस्य । लम्बा तत्रैव
 संविष्टि ॥ २५ ॥ द्वात्रैवं ब्रूतदत्तोऽपि । तं व्याघ्रादितुमुद्यतः ॥ त्रिद्यागुरुरिति त्राभ्यां । दारकाभ्यां

धर्म- स नाशितः ॥ ३६ ॥ पश्चाच्च पुण्ययोगेन । पुरे गजपुरांश्चिधे ॥ नमुचिः प्राप मंत्रित्वं । सनत्कु-

मारचक्रिणः ॥ ३७ ॥

श्रीका

द्वतश्च तावपि प्रौढ—मारुदौ नवयौवनं ॥ चित्रसंयतिनामानौ । मातंगवरदारकौ ॥ ३७ ॥

प्रौढसद्भार्यगीतादि—कलासु सकलास्वपि ॥ जनतानंददात्रीषु । परं प्रकर्षमाणतौ ॥ ३७ ॥ गा-
यंतौ सुस्वरं गेयं । वेणुवीणादिसंयुतं ॥ वाराणसीजनं सर्वं । चक्रतुर्हृतचेतसं ॥ ३० ॥ ह्यन्यदा च
जनानंदे । संजाते मदनोत्सवे ॥ प्रवृत्तासु प्रवृत्तासु । जनताचर्चरीष्वद्वं ॥ ३१ ॥ नृत्यंतीषु पुरं-
धीषु । तरुणीषु नरेषु च ॥ निर्गता चित्रसंभृत—वीणयोश्चापि चर्चरी ॥ ३२ ॥ ततः सातिशयं
श्रुत्वा । गीतनृत्यादिकं तयोः ॥ वाराणसीजनः सर्व—स्तस्ममीपमुपागतः ॥ ३३ ॥ विशेषेणगता-
स्तत्र । सानंदास्तरुणस्त्रियः ॥ प्रविशंतिस्म तन्मध्ये । निःशंकाः कौतुकाकुलाः ॥ ३४ ॥ ततश्चेर्ष्या-
द्भुक्त्वेन । लोकेन ब्राह्मणादिना ॥ शंखाय नरनाथाय । वृत्तांतोऽयं निवेदितः ॥ ३५ ॥ यथा मा-
तंगपुत्राभ्यां । देवायं नगरोजनः ॥ विशालितः समग्रोऽपि । यद्भि जानासि तत्कुरु ॥ ३६ ॥ तत-
स्तयोर्नुपेणापि । प्रवेशो वारितः पुरि ॥ एवं च विहिते तत्र । गतः कायः कियानपि ॥ ३७ ॥

५६७

द्यष्टान्यंदा च संजाते । कौमुदीसुमहोत्सवे ॥ लोखिंद्रियतया बाढं । कौतुकाकुटमानसौ ॥ ३८ ॥
 विस्मयार्हाङ्गां नरेन्द्रस्य । विभुच्य च स्वयम्भिकां ॥ प्रविष्टौ नगरीमध्ये । तौ चित्रकसंभृतकौ ॥ ३९ ॥
 एकव प्रेक्षणं रथं । तयोः संप्रेक्षमाणयोः ॥ श्रुत्वान्यजंबुकध्वानं । जंबुकानामिबोच्चकैः ॥ ४० ॥
 रसिकत्वान्मुखं द्रक्ष्वा । गीतं निर्गतमंजसा ॥ प्रभातुं च समाग्धौ । निजवस्त्रावृताननौ ॥ ४१ ॥
 कर्णाम्भतरसस्यंदि । संगीतं सुमनोहरं ॥ श्रुत्वा तौ श्रुत्लोक्येन । परितः परिवेष्टितौ ॥ ४२ ॥ गी-
 तेनार्नेन नो नूनं । श्रवणामृतवर्षिणा ॥ बाढमुत्पादितं सौख्यं—मित्युक्तं च जनैर्मिथः ॥ ४३ ॥
 समाकुष्य ततस्तूर्णै—मुत्तरीयाणि तन्मुखं ॥ वीक्षितं तेन लोक्येन । विज्ञातौ च तकौ ततः ॥ ४४ ॥
 तावेवैतौ हि मातंग—दारकौ पापकारकौ ॥ द्यहो यषट्यादिजिर्बादं । हन्यतां हन्यतामिति ॥ ४५ ॥
 ततो दत्ता च पेदाद्यै—हृन्त्यमानौ पदे पदे ॥ लोक्येनाकुष्यमाणौ च । नगरीतो विनिर्भितौ ॥ ४६ ॥
 प्राप्तौ च बहिरुत्थाने । ततो दूनितचेतसौ ॥ संचितयितुमारग्धौ । निंदतौ च निजं कुलं ॥ ४७ ॥
 द्यहोऽत्यर्था गुणग्रामः । समग्रोऽपि च मामकः ॥ रूपयौवनसौभाग्य—गीतनृत्यकलादिकः ॥ ४८ ॥
 मातंगजातिदोषेण । येनायं दूषितोऽखिलः ॥ तेनैव च पराभूतौ । लोक्येनावां पदे पदे ॥ ४९ ॥

शुभं ॥ ज्ञानाख्यायैव बंधुनां । वैराग्यं दधतौ महत् ॥ दक्षिणां दिशमाश्रित्य । प्रवृत्तौ नृतिहेतवे
 ॥ ५० ॥ गतौ दूरतरं देशं । दृष्टश्रैको महागिरिः ॥ ज्ञान्द्वयथ तौ तस्मिन् । कौशे तत्र शिलान-
 ले ॥ ५१ ॥ प्रलंबितशुजद्वंदं । गायंतं ध्यानसुत्तमं ॥ कायोत्सर्गेण तिष्ठंतं । मुनिप्रेकम्पप्रयतां ॥
 ॥ ५२ ॥ शुभं ॥ तं दृष्ट्वा जातहर्षौ तौ । गतौ तच्चरणांतिके ॥ सद्गत्या वंदितस्त्राज्यां । साधुः
 साधितसत्क्रियः ॥ ५३ ॥ ध्यानं समाप्य तेनापि । धर्मलाभं प्रदाय च ॥ पृष्टौ तौ ज्ञो शुभामत्र ।
 किमगमनकारणं ॥ ५४ ॥ ताभ्यामपि खहृतांत—रुमावर्णनपूर्वकं ॥ तस्मै सुसाधवे सर्वः । स्वा-
 दिप्रायो निवेदितः ॥ ५५ ॥ यथा साधो मरिष्यावः । पतित्वातो महागिरेः ॥ श्रुत्वेदं साधुनाज्ञा-
 णि । संवेगरसपेशलं ॥ ५६ ॥ यथा ज्ञो जडकौ नेह—भयुक्तं कर्तुं जवादशां ॥ वाढं बंधुरशुद्धी-
 नां । प्राकृतजनचेष्टितं ॥ ५७ ॥ शारीरमानसानेक—दुःखानलघनवली ॥ सर्वज्ञापिता दीक्षा ।
 जवद्ग्यां क्रियतामिति ॥ ५८ ॥ ततो बृहत्तरग्याधि—पीडितैरिव रोगिणिः ॥ वैहरथेव मुनेस्तरथ
 । वाक्यं ताज्यां प्रतीप्सितं ॥ ५९ ॥ योग्याविति च विज्ञाय । तेनापि तौ च दीक्षितौ ॥ कालक-
 मेण गीताशौ । जातौ गुरुप्रसादतः ॥ ६० ॥ षष्टाष्टमादिरूपेण । विरुष्टतपसौ ततः ॥ ज्ञावयंतौ

निजस्मानं । विहरंतौ महीतले ॥ ६१ ॥ कलांतरेण संप्राप्तौ । पुरे गजपुराक्षिपे ॥ स्थिते च ब-
हिरुथाने । स्थाने साधुजनोक्षिते ॥ ६२ ॥

अन्यदा च पुरस्थांत—मार्सङ्कपणपारणे ॥ संप्रविवेदा जिज्ञार्थं । मुनिः संभ्रतिनामकः ॥
॥ ६३ ॥ अष्टोच्चनीचगेहेषु । तं ब्राह्मंतं पश्चांतिके ॥ स मंत्री नमुचिर्नाम । स्वगेहस्थो व्यलोक-
यत् ॥ ६४ ॥ विज्ञातश्च यथा सोऽय—महो मातंगदारकः ॥ कथयिष्यति मामेष । भृशुजेऽन्यज-
नाय च ॥ ६५ ॥ इत्याशंकितचित्तेन । तेन तस्य महासुनेः ॥ पुर्यां निष्काशनार्थाय । प्रेषिताः
पुरथा निजाः ॥ ६६ ॥ गत्वा तैरपि तत्राशु । यष्टिमुष्यादितिर्भुशं ॥ स साधुः कटुवाक्यैश्च । ना-
नाकारं कदर्थितः ॥ ६७ ॥ ततस्तेर्हन्यमानस्य । मुनेस्तस्य निरागसः ॥ तेषां वधाय निःक्रांता ।
तेजोदेस्या मुखांबुजात् ॥ ६८ ॥ ततश्च धूममाटाक्षिः । कृष्णाद्रपश्चैरिव ॥ व्योमेव नगरं सर्वं ।
सर्वतोऽप्यंधकारितं ॥ ६९ ॥ अथागता जनाः पौराः । कौतुकेन जयेन च ॥ वंदित्वा पादयोर्दम्भा-
—स्तं शमयितुमुद्यताः ॥ ७० ॥ तथा सनत्कुमारोऽपि । चक्री तत्र समागतः ॥ तं मुनिं शमयत्यु-
च्यै—पार्वनासौ प्रशाभ्यति ॥ ७१ ॥ तावदाकर्ण्य लोकेऽप्यो । नगरं च समंततः ॥ अरिधूमामकुलं

दृष्टा । चित्रारूपो मुनिरगतः ॥ ७२ ॥ तं मुनिं रामयत्युच्चै—र्षावन्नासौ प्रशास्यति ॥ विख्यापितः
 स चित्रेण । तस्य क्रोधदधानलः ॥ ७३ ॥ संवृतोऽपि ततो ब्रूरि—वैराग्यातिशयं दधत ॥ निव-
 र्तिनस्तदुद्देशा—तदुद्यानं ततो गतौ ॥ ७४ ॥ चिंतितं च मनस्याज्या—मावां संद्विखितगणकौ ॥
 तस्मादनशनं कर्तुं । संप्रति युक्तमावयोः ॥ ७५ ॥ विचिंत्यैवं निजे चित्रे । स्थितावनशनेन तौ ॥
 ज्ञात्वा नम्रचिद्वृत्तानं । सनत्कुमारचक्रिणा ॥ ७६ ॥ कृष्टेन रज्जुभिर्बद्धो । नीतोऽसौ मुनिसन्नियौ ॥
 ताज्यामपि जयोद्भ्रांतः । काशण्यात्स विमोचितः ॥ ७७ ॥ शुभसं ॥ गत्वा सनत्कुमारोऽपि । ववंदे
 तौ महाभुनो ॥ सार्धमंतःपुरेणैव । सानंदो जक्तिपूर्वकं ॥ ७८ ॥ स्त्रीरत्नस्य सुनंदायाः । पतंल्याः
 पादयोस्ततः ॥ वद्भवात्कसंस्पर्शः । संवृतस्य पदद्वये ॥ ७९ ॥ ततश्चात्कसंस्पर्श—मनुश्रूयाति-
 कोमलं ॥ वार्षमाणोऽपि चित्रेण । मुनिः संवृतिनामकः ॥ ८० ॥ यद्यस्त्रि तपसोऽसुष्य । फलं ते-
 न ज्वांतरे ॥ श्रूयासं चक्रवर्तीति । निदानमकरोद्दसौ ॥ ८१ ॥ ततो मृत्या समुत्पन्नौ । सौधर्षं द्वा-
 वपि सुरौ ॥ तत्रानुश्रूय देवर्द्धिं । चित्रजीवस्तश्च्युतः ॥ ८२ ॥ पुरे पुरिमताज्जार्ये । इन्द्रयपुत्रत-
 याजनि ॥ च्युत्वा संवृतिजीवोऽपि । कांपिद्व्यान्निधपत्तने ॥ ८३ ॥ राज्ञो ब्रह्माग्निधानस्य । च्युज-

नीगर्दसंभवः ॥ चतुर्दशमहास्त्रप—सूचितोऽजनि दारकः ॥ ८४ ॥ त्रिदिर्विशेषकं ॥ विभृत्या वि-
 हितं नाम । ब्रह्मदत्त इति स्फुटं ॥ देहोपचयतो वृद्धिं । कटाक्षिश्च समं ययौ ॥ ८५ ॥ तस्य च
 ब्रह्मश्रुपस्य । बभूवुः सुवयस्यकाः ॥ चत्वारश्चतुरात्राण । विशालकुलशालिनः ॥ ८६ ॥ काशीज-
 नपदाधीशो । श्रुपालः कटकक्षिधः ॥ श्रीमत्कणोरदत्ताख्यो । राजा गजपुराधिपः ॥ ८७ ॥ कोश-
 लाविषयाधीशो । दीर्घो नाम नरेश्वरः ॥ श्यासीच्चंपापुरीनाथः । पुष्पचूलाक्षिधानकः ॥ ८८ ॥ ते
 च परस्परं सर्वे । वियोगान्निकांतया ॥ वर्षमेकैककं याव—द्राहक्षेत्रानुरागतः ॥ ८९ ॥ तस्थुर्नि-
 जनिजे राज्ये । क्रमतः समुदिताः किल ॥ जोगान् वरविलासांश्च । शंजानाः सुमनोहरान् ॥ ९० ॥
 युगं ॥ ह्यन्यदा तिष्ठतां तेषां । सानंदं ब्रह्ममंदिरे ॥ समुत्पन्नः क्षिरोरोगो । दुःसाध्यो ब्रह्मश्रुपतेः
 ॥ ९१ ॥ ततस्तेन समाकार्य । कटकादीन् वयस्यकान् ॥ तेषामुत्संगके मुक्तो । ब्रह्मदत्तो निजांग-
 जः ॥ ९२ ॥ उत्ताश्चैते यथा ज्ञो भो । शुष्माक्षिः सर्वथाप्ययं ॥ यत्नेन कारयितव्यो । राज्यमा-
 त्मीपुत्रवत् ॥ ९३ ॥ एवं कृत्वा निजे राज्ये । सौस्थ्यं काटगतो नृपः ॥ वयस्यैश्च कृतं तस्य । मृ-
 तकार्यं यथोचितं ॥ ९४ ॥

अथोक्तं कटकवैश्व । यावदेष कुमारकः ॥ त्रवेद्ब्राज्यधुरं धर्तुं । शक्तस्तावदिदं किल ॥ ८५ ॥
 राज्यं पाद्यं च ह्यस्माभि—रेवमाद्योच्य मानसे ॥ दीर्घं तत्र च संस्थाप्य । स्वराज्येष्वितरे गताः
 ॥ ८६ ॥ युभं ॥ गतेषु तेषु दीर्घोऽपि । राज्यं पात्रयतेऽखिलं ॥ प्रपश्यत्यश्वहस्त्यादि । विशल्यं-
 तःपुरेऽपि सः ॥ ८७ ॥ चुलन्या च समं राज्य—कार्यं चिंतयते मिथः ॥ ततोऽतिदुर्निवारत्वा—
 दिद्रियाणां स्मस्य च ॥ ८८ ॥ अपाकृत्य च कौलिन्यं । मुक्तवा च ब्रह्मसौहृदं ॥ संप्रदमशुचन्यैव
 । सार्धं कामविमोहितः ॥ ८९ ॥ युभं ॥ एवं च वर्धमानाति—प्रेम्णोर्विषयसक्तयोः ॥ व्रजंति
 वासरा गाढं । महामोहविमूढयोः ॥ ९० ॥ ततो ब्रह्मनरेंद्रस्य । धनुःसंज्ञितमंत्रिणा ॥ चुलनीदी-
 र्घ्वत्तांतो । ज्ञातः सर्वः परिस्रुटं ॥ ९१ ॥ तेन चाचिंति यः पापः । करोत्यक्रुत्यमीदृशं ॥ स कथं ब्र-
 ह्मदत्तस्य । कद्याणं चिंतयिष्यति ॥ ९२ ॥ विचिंत्यैवं स्वपुत्रस्य । वरधनोर्निवेदितं ॥ यथा पुत्र कु-
 मारस्य । मातेयं दुष्टशीलका ॥ ९३ ॥ तदस्य द्वापयस्वमेमं । वृत्तांतं रहसि स्फुटं ॥ तेनापि स च
 निःशेषः । कुमाराय निवेदितः ॥ ९४ ॥ कुमारोऽप्यसहजैत—स्वमातुर्दुष्टचेष्टितं ॥ तस्यास्तद्द्राप-
 नायैव । क्रीनया कृतवानिदं ॥ ९५ ॥ काककोकिलयोर्युभं । गृहीत्वा जननीपुरः ॥ शट्त्र्यापद्यामां-

स । दुश्चारीदं रथा वदन् ॥ ६ ॥ अन्योऽपि कोऽपि यश्चैवं । मद्राज्ये प्रकरिष्यति ॥ तस्यैवं निश्र-
 हं घोरं । करिष्येऽहं न संशयः ॥ ७ ॥ अथासौ वासरेऽन्यत्र । गृहीत्वा चद्रहस्त्रिणीं ॥ संकीर्णह-
 स्त्रिणा सार्धं—मायातो राजमंदिरे ॥ ८ ॥ ततस्तं हस्त्रिनं रथे । व्यापादयितुमुद्यतः ॥ निवारि-
 तश्च तत्रस्थ—राजलोकैः कथंचन ॥ ९ ॥ ततो दीर्घो विदन्नेवं । बजाण चुलनीं यथा ॥ अहं
 काकः कृतोऽनेन । त्वं पुनः कोकिला प्रिये ॥ १० ॥ श्रुत्वेदं चुलनी प्राह । बालकोऽयं कुमारकः
 ॥ यद्वा तद्वा लपत्येवं । मान्यथा त्वं विचिंतय ॥ ११ ॥ दीर्घः प्रोवाच नैवेद—मन्यथा जवति प्रि-
 ये ॥ व्यापाद्यतां कुमारोऽयं । रतिसौख्यविधातकृत् ॥ १२ ॥ स्वाधीने मयि तेऽन्येऽपि । जविष्यंति
 हि पुत्रकाः ॥ ततस्तथापि तक्षक्यं । प्रतिपन्नं विमूढ्या ॥ १३ ॥ तयोक्तं यद्ययं नाथ । व्यापाद्यते
 कुमारकः ॥ अलङ्कितो जनैः सर्वै—स्तदेदं सुंदरं जवेत् ॥ १४ ॥ दीर्घोक्तमिदं कार्यं । स्तोत्रकं
 सुकरं तथा ॥ क्रियतेऽत्र कुमारस्य । विवाहोऽतिप्रपंचतः ॥ १५ ॥ तस्मान्मथ्या सहानेक—स्तंजरा-
 जिविराजितं ॥ महज्जतुगृहं गृह—निर्गमादि विधाष्यतां ॥ १६ ॥ विवाहानंतरं तत्र । वह्निदान-
 प्रयोगतः ॥ अलङ्कितमिदं कार्यं । क्रियतामिति मे मतिः ॥ १७ ॥ समालोच्यैवमेकस्य । नृपस्य

दुहिता वृता ॥ प्रारब्धा च विवाहार्थं । ततः सामप्रिकाखिला ॥ १८ ॥

इतश्च ब्रह्मदत्तस्य । कार्यविहितचेतसा ॥ गत्वा दीर्घा नराधीशो । विद्मसो धनुमंत्रिणा ॥

॥ १९ ॥ यथैष वरधनुर्जातः । समर्था राज्यचिंतने ॥ अहं तु कर्तुमिहामि । धर्मं संप्रति ऋषते ॥

॥ २० ॥ ततोऽसौ कैतवे नैव । बभाण धनुमंत्रिणं ॥ विधेहि धर्ममत्रैव । किमन्यत्र गतेन ते ॥

॥ २१ ॥ तेनापि प्रतिपद्येदं । गंगातीरे महाप्रपा ॥ कारिता दीयते तव । दीनादिद्रयोऽन्नपानकं

॥ २२ ॥ ततः सहानसन्मान—संगृहीतैः स्वपौरुषैः ॥ सुरंगा खानिता भद्रा । गन्धूतद्वयगामिनी

॥ २३ ॥ नीत्वा जतुगृहे मुक्ता । समायाता च सा वधुः ॥ अशुद्धिवाहनेपथ्या । महर्ष्यां पुरमावि-

शत ॥ २४ ॥ सुमहर्ष्यां च संवृत्तो । विवाहोऽतिमनोहरः ॥ विसर्जितस्तदायातो । लोकः सन्मा-

नपूर्वकं ॥ २५ ॥ तदूर्ध्वं च तथा सार्धं । कुमारः प्रेषितो निशि ॥ तद्गृहे च गतः सोऽपि । विस-

र्जितपरिहृदः ॥ २६ ॥ वधुवरधनुभ्यां च । सार्धं तत्रावतिष्ठतः ॥ कुमारस्य गतं याव—द्यामिनीप्रह-

रद्वयं ॥ २७ ॥ ततो दीर्घादितैः पुंशि—ज्वाहितं जतुमंदिरं ॥ ततः प्रोह्यद्वितस्तत्र । रौद्रो ह्याहार-

वो भृशं ॥ २८ ॥ ततः किमु करोमीति । मूढचित्तकुमारकः ॥ किमेतदिति शो भिव । वरधनुं स

पृष्टवान् ॥ ३९ ॥ अत्राणि तेन नो दद्र । नेयं सा राजपुत्रिका ॥ अन्या काचिदियं तस्मा-
 न्माकृशाः संगमत्र नोः ॥ ३० ॥ पाण्डिददप्रहारेण । स्थानमेतद्धि हन्यतां ॥ निर्गन्नाव द्रुतो ये-
 न । तेनापि च तथा कृतं ॥ ३१ ॥ ततो त्रित्वांतरस्थानं । विनिर्गत्य सुरंगया ॥ वरधनुः कुमारश्च
 । सुरंगाद्वारमागतौ ॥ ३२ ॥

इतश्च धनुना तत्र । पूर्वमेव नियोजितौ ॥ सुजात्यतुरगारुदौ । प्रह्वन्नौ पुरुषौ निजौ ॥ ३३ ॥
 अथ संकेतकस्तार्यां । वरधनोः प्रमेदितः ॥ तत अारुह्य तावशौ । प्रह्वत्तौ गंतुमुच्चकैः ॥ ३४ ॥
 गतौ वेगविमुक्ताशौ । पंचाशद्योजनानि तौ ॥ अथ दीर्घाध्वखेदेन । मह्यामशौ निपेततुः ॥ ३५ ॥
 संप्रह्वत्तौ ततो गंतुं । पादाभ्यामेव सत्वरं ॥ प्राप्तौ कोट्यजिधानं च । ग्राममेकं क्रमाद्गमू ॥ ३६ ॥
 अथात्राणि कुमाररेण । नो नो वरधनोऽधुना ॥ तृषा मां बाधते बाढं । परिश्रान्तोऽस्मि सर्वथा ॥
 ॥ ३७ ॥ ततो वरधनुर्गत्वा । ग्राममादाय गन्तुकं ॥ समायातः कुमारस्य । ततो मुंडापितं शिरः ॥
 ॥ ३८ ॥ कषायरक्तवस्त्राणि । कुमारः परिधापितः ॥ श्रिवत्साढंकृतं वक्त्रः । पट्टेनाढादितं तथा ॥
 ॥ ३९ ॥ चक्रे वेषपरवर्ते । वरधनुरपि स्वयं ॥ ग्रामस्यांतः प्रविष्टौ तौ । यावत्तावद्द्विजात्ययात् ॥

॥ ६३ ॥ तावच्च वृषज्ञाह्लादी । शरत्कालः समापयौ ॥ निष्यन्नशस्यसंपद्धि—स्तोविताशेषपामरः ॥
 ॥ ६४ ॥ ज्ञान्यदा च समाचेदु—स्ते तापसकुमारकाः ॥ कंदमूलाफलाद्यर्थं । विक्रदासदवीमन्त्रि ॥
 ॥ ६५ ॥ तैश्च सार्धं कुमारोऽपि । वार्यमाणोऽपि तापसैः ॥ गतस्तत्र महारण्ये । कौतुकाक्षिसमान-
 सः ॥ ६६ ॥ पुष्पफलसमुद्रानि । वीक्षमाणो वनानि सः ॥ तत्र हस्तिनमद्राक्षी—न्मत्तं वनप्रचा-
 रिणं ॥ ६७ ॥ तं दृष्ट्वा दूरवित्तारि । चकार गजगर्जितं ॥ तत्समाकर्ण्य वेगेन । चक्षितस्तन्मुखं
 गजः ॥ ६८ ॥ कुमारोऽपि ततस्तस्य । गजस्याक्षिसुखं जवात् ॥ कृत्वा विंशतिक्रं स्वीय—मुत्तरीय-
 कमक्षिप्रत् ॥ ६९ ॥ करिणापि करग्रेण । तत्समादाय सत्वरं ॥ व्योमनि क्षिप्तमत्यर्थं—मित्येवं स
 पुनः पुनः ॥ ७० ॥ नीतः स्वेदं कुमारेण । यावत्कोपवशं गतः ॥ तावदुपत्य तत्सकंध—मारुढः
 प्रौढविक्रमः ॥ ७१ ॥ युभं ॥ ततो नानाप्रकाराक्षिः । क्रीडाक्षिः कुमरश्चिरं ॥ तं गजं श्रममानीय
 । सुमोच गतकौतुकः ॥ ७२ ॥ ततः प्रतिपद्येनैव । प्रविष्टो भंतुसुच्चकैः ॥ मूढपूर्वादिदिग्जाव । द-
 तश्चेतश्च पर्यटन ॥ ७३ ॥ प्रेक्षतेस्य नदीतीरे । पुरमेकं पुरातनं ॥ पतितानेकगोद्वैष—क्षितिमा-
 त्रोपलक्षितं ॥ ७४ ॥ युभं ॥ यावच्च दर्शनोद्भवत्—कौतुकः प्रविष्टोऽक्रयत् ॥ सर्वतो याति वेगेन

। कुमारस्वावदीकृते ॥ १५ ॥ पार्श्वमुक्तासिमुद्दाम—विरभुर्जच्चंद्रश्वेटकं ॥ नीलास्रं सुंदराकार—
मेकं वंशकुम्भंगकं ॥ १६ ॥

तत्सत्तेन तदादाय । खररत्नं कुतूहलात् ॥ तत्रैव वाहितं वंश—कुम्भंगे वीजया किल ॥ १७ ॥
एकेनैव प्रहारेण । जिज्ञा सा वंशजातिका ॥ ततो वंशांतरस्थायि—वेपमानोष्ठसंपुटं ॥ १८ ॥ प-
पत्तैकं मनोहारि । शिरःकमलमुद्गदं ॥ दृष्ट्वा च तज्जगौ सोऽथ । द्यरे दुष्टं मया कृतं ॥ १९ ॥ त्रि-
जिर्विशेषकं ॥ धिग्मे व्यवसितेनेति । निंदति चात्मपौरुषं ॥ सखेदो दृष्ट्वांस्त्वत् । वीक्षमाणः कब-
धकं ॥ २० ॥ ऊर्ध्ववरुणपदद्वंद्वं । धूमपानातिलासं ॥ तदाद्योष्य च संजाता । तस्याद्यतिर्विशो-
षतः ॥ २० ॥ शुभं ॥ पुनश्च ब्रमता तत्र । दृष्टमुद्यानमेककं ॥ तत्र प्रविशता तेना—शोकपाद-
प्रवेष्टितं ॥ २१ ॥ ससद्भूमिकमालोकि । प्रासादं च मनोरमं ॥ ततश्च तं समारूढो । यावत्सप्तमधु-
मिकं ॥ २२ ॥ शुभं ॥ दृष्ट्वांश्च मनोहारि—रूपां तत्र वरस्त्रियं ॥ पृष्टा च सा यथा नन्दे । का त्वं
किं चात्र तिष्ठसि ॥ २३ ॥ ततः ससांघ्रसा सापि । वक्तुमेवं प्रचक्रमे ॥ यथा नो नो महाभाग ।
सामकी महती कथा ॥ २४ ॥ त्वमेव तावदाचद्वत् । कुतो वा यासि कुव वा ॥ सुतारमधुरोदार—

॥ ४० ॥ निर्गत्यैकेन दासेन । सादरं तौ प्रजापितौ ॥ यथेहागत्य भो विप्रौ । जुहुयतां तातमंदिरे
 ॥ ४१ ॥ युभं ॥ ततो गतौ तर्कौ तत्र । भुक्तौ च प्रतिपत्तितः ॥ तदंते च वरैका स्त्री । ब्रह्मदत्त-
 स्य मूर्धनि ॥ ४२ ॥ बंधुमतिं समुद्दिश्य । प्रक्षिपत्यङ्गान् वरान् ॥ ब्रवीति चैष ज्ञतस्त्रियाः । कन्य-
 काया ज्वल्विति ॥ ४३ ॥ युभं ॥ एतदाकर्ण्य साह्वतं । ब्रूते वरधनुस्ततः ॥ किमेतस्य कृते मूर्ध-
 वदोरेवं प्रखिद्यसे ॥ ४४ ॥ ततः प्राह गृहस्वामी । श्रूयतां कथ्यते तव ॥ नैमित्तिकेन मे येन ।
 समादिष्टं यथा किल ॥ ४५ ॥ यः पदाब्जादितोरस्कः । समिन्नस्त्व मंदिरे ॥ ज्ञोद्ध्यते च स एवै-
 नां । कन्यकां परिणेष्यति ॥ ४६ ॥ इत्यादि सर्वमावेद्य । तस्मिन्नेव हि वासरे ॥ कुमारः कारित-
 स्तेन । पाणिग्रहणमुच्चकैः ॥ ४७ ॥ ततो वरधनुर्ब्रूते । द्वितीये वासरे यथा ॥ गंतव्यं दूरमावाद्यां
 । किं कुमार विदंभ्यते ॥ ४८ ॥ बंधुमत्या निजं सर्व—मन्निप्राप्यं निवेद्य च ॥ निर्वाहावो यथाश-
 तया । स्वाभिप्रेतं दिगंतरं ॥ ४९ ॥ तथा कृत्वा गतौ तस्मा—स्थानाच्च ग्रामभेककं ॥ प्रविष्टस्तत्र
 नीरार्थं । वरधनुस्ततः कृणात् ॥ ५० ॥ ज्ञागत्य प्रवदत्येवं । ग्राममध्ये श्रुतं मया ॥ सुरंगया प्रया-
 तस्य । ब्रह्मदत्तस्य सर्वतः ॥ ५१ ॥ दीर्घेण निजकैः पुंजि—मर्णिं बंधापिताः किल ॥ तत्कुमारो-

त्यथेनावां । प्रगल्हावस्तथा कृतं ॥ ५३ ॥

जन्मार्गेणथ गहंतौ । प्रविष्टौ तौ महाश्वीं ॥ ततो न्यग्रोधवृक्षाधो । मुक्त्वातीव तृडर्दितं ॥
 ॥ ५३ ॥ कुमारमगमन्वीर—हेतोर्विश्वतुः स्वयं ॥ ब्राह्मंस्तव दिनस्यांते । दीर्घानिर्युक्तकैर्नरैः ॥ ५४ ॥
 यमदूतैरिवालोकि । वरधनुस्ततस्तकैः ॥ हन्यमानश्च दूरस्थः । संकेतं कृतवानसौ ॥ ५५ ॥ त्रिञ्चि-
 विशेषकं ॥ ब्रह्मदत्तस्ततस्तूर्णं । नष्टवांस्तत्पदेशतः ॥ पतितश्च महाश्रीम—मरण्यमतिदुर्गमं ॥ ५६ ॥
 ततस्तृणाह्रुधाक्रांतौ । व्यतिब्रभ्य महाश्वीं ॥ तृतीये दिवसेऽपश्य—चत्रैकं किल तापसं ॥ ५७ ॥
 तदर्शनेन संजाता । जीविताशा ततस्तकं ॥ पप्रह च यथा कुत्र । जगवन्नाश्रमस्तव ॥ ५८ ॥ ते-
 नाप्यावेद्य नीतश्च । पार्श्वे कुलपतेरसौ ॥ नतः कुलपतेः पाद—पद्मशुभ्रं नतांगकः ॥ ५९ ॥ पु-
 ष्पतेन यथा वत्स । कथमत्रागमस्तव ॥ तेनापि मूलतः सर्वो । वृत्तांतः कथितो निजः ॥ ६० ॥
 ततः कुलपतिः प्राह । ज्ञो वत्सक पितृस्त्वव ॥ भवामि ब्रह्मशूषस्य । पितृव्योऽहं कनिष्ठकः ॥ ६१ ॥
 अतस्तदीय एवाय—माश्रमो वत्स सर्वथा ॥ तस्मात्तिष्ठ त्वमत्रैव । सोऽपि तस्यौ तथैव च ॥ ६२ ॥
 तिष्ठस्त्र सुखेनासौ । धनुर्वेदादिका किद ॥ तापसस्वामिना तेन । ग्राहितः सकलाः कलाः ॥

॥ ६३ ॥ तावच्च वृषणाह्लादी । शरत्कालः समापयौ ॥ निष्यन्नशस्यसंपद्भिः—स्त्रोषिताशोषणामरः ॥
 ॥ ६४ ॥ ह्यन्यदा च समाचेदु—स्ते तापसकुमारकाः ॥ कंदमूढफलाद्यर्थं । विक्रयमदवीमन्त्रि ॥
 ॥ ६५ ॥ तैश्च सार्धं कुमारोऽपि । वार्यमाणोऽपि तापसैः ॥ गतस्तत्र महारण्ये । कौतुकाक्षिसमान-
 सः ॥ ६६ ॥ पुष्पफलसमृद्धानि । वीक्षमाणो वनानि सः ॥ तत्र हस्तिनमद्राक्षी—न्मखं वनप्रचा-
 रिणं ॥ ६७ ॥ तं दृष्ट्वा दूरवित्सारि । चकार गञ्जगर्जितं ॥ तत्समाकर्ण्य वेगेन । चक्षितस्तन्मुखं
 गजः ॥ ६८ ॥ कुमारोऽपि ततस्तस्य । गजस्याङ्घ्रिसुखं जवात् ॥ कृत्वा विंढक्षिकां स्थीय—मुत्तरीय-
 कमक्षिपत् ॥ ६९ ॥ करिणापि करश्रेण । तत्समादाय सत्वरं ॥ व्योमनि क्षिसमत्यर्थं—मित्येवं स
 पुनः पुनः ॥ ७० ॥ नीतः खेदं कुमारेण । यावत्कोपवशं गतः ॥ तावदुत्पत्य तत्सकंध—मारूढः
 शौढविक्रमः ॥ ७१ ॥ युभं ॥ ततो नानाप्रकाराङ्घ्रिः । क्रीडाङ्घ्रिः कुमरश्चिरं ॥ तं गजं श्रममानीय
 । मुमोच गतकौतुकः ॥ ७२ ॥ ततः प्रतिपद्ये नैव । प्रविष्टो गंतुमुच्चकैः ॥ मूढधूर्वादिदिग्भावाव । इ-
 तश्चेतश्च पर्यटन् ॥ ७३ ॥ भेदतेस्य नदीतीरे । पुरमेकं पुरातनं ॥ पतितानेकगोह्यैव—ङ्घ्रिचिमा-
 नोपलक्षितं ॥ ७४ ॥ युभं ॥ यावच्च दर्शनोद्भूत—कौतुकः प्रविद्योक्तयत् ॥ सर्वतो याति वेगेन

। कुमारस्तावदीकृते ॥ १५ ॥ पार्श्वमुक्तासिमुद्दाम—विस्फुर्जच्चन्द्रखेटकं ॥ नीलाञ्जं सुंदराकार—
मेकं वंशकुम्भंगकं ॥ १६ ॥

तत्सत्तेन तदादाय । खड्गरत्नं कुरुहन्नात् ॥ तत्रैव बाहितं वंश—कुम्भंगे लीलयया किल ॥१७॥
एकेनैव प्रहारेण । जिज्ञा सा वंशजातिका ॥ ततो वंशांतरस्थायि—वेपमानोष्टसंपुटं ॥ १७ ॥ प-
पतैकं मनोहारि । शिरःकमलमुद्गतं ॥ दृष्ट्वा च तज्जगौ सोऽथ । अरे दुष्टं मया कृतं ॥ १७ ॥ त्रि-
त्रिविंशेषकं ॥ धिग्मे व्यवसितेनेति । निंदति चारमणोरुषं ॥ सखेदो दृष्ट्वांस्तव । वीक्षमाणः कब्धं-
धकं ॥ १७ ॥ ऊर्ध्वबद्धपदद्वंद्वं । धूमपानातिलाखसं ॥ तदालोक्य च संजाता । तस्याधृतिर्विशे-
षतः ॥ १७ ॥ युग्मं ॥ पुनश्च ब्रमता तत्र । दृष्टमुद्यानमेककं ॥ तत्र प्रविशता तेना—शोकपाद-
प्रवेष्टितं ॥ १८ ॥ ससन्धमिकमाद्योकि । प्रासादं च मनोरमं ॥ ततश्च तं समाख्यो । यावत्सप्तमद्भु-
मिकं ॥ १९ ॥ युग्मं ॥ दृष्ट्वांश्च मनोहारि—रूपां तत्र वरस्त्रियं ॥ पृष्ट्वा च सा यथा ज्ञेदे । का त्वं
किं चात्र तिष्ठसि ॥ १९ ॥ ततः ससाध्वसा सापि । वक्तुमेवं प्रचक्रमे ॥ यथा ज्ञो ज्ञो महाभाग ।
मामकी महती कथा ॥ १९ ॥ त्वमेव तावदाचक्ष्व । कुतो वा यासि कुत्र वा ॥ सुतारमधुरोदार—

तदाभ्याङ्गिस्तचेतसा ॥ ८१ ॥ सर्वोऽपि निजवृत्तान्तः । प्रोक्तस्तेन तदग्रतः ॥ सुंदरि ब्रह्मद्रुपस्य । पं-
 चालाधिपतेरहं ॥ ८६ ॥ पुत्रोऽस्मि ब्रह्मदत्तास्य । एवं यावदिहागतः ॥ ततो हर्षाश्रुपूर्णाङ्गा । न-
 दुक्त्वानंतरं ॥ ८७ ॥ शीघ्रं साभ्युच्चिता बाला । पतिता तस्य पादयोः ॥ रोदितुं च प्रवृत्ता सा ।
 बृहन्नन्देन तत्पुरः ॥ ८८ ॥ तेनापि मुखमुन्नाभ्य । मारोदीरिति जटपता ॥ संस्थापिता कृपातः सा
 । वचोभिरतिकोमलैः ॥ ८९ ॥

पृथा च का त्वमत्रेति । ततश्चेन्नं तयोदितं ॥ कुमारपुष्यचूडस्य । मातुलस्य तवैव हि ॥ ९० ॥
 इहितहं प्रदत्ता च । तुभ्यमेव गुणाकर ॥ गृहे प्रतीकृमाणाह—मासं विवाहवासरं ॥ ९१ ॥ यु-
 भं ॥ गृहोद्याननदीभ्य—गुल्लिने क्रीडती सती ॥ दुष्टविद्याधरेणाव । समानीता दुरात्मना ॥ ९२ ॥
 स्वबंधुविरहेणाहं । यावत्तिष्ठामि दुःखिता ॥ तावदचिंत्यसौवर्णं—बृहत्तुल्यः समागतः ॥ ९३ ॥ जा-
 ता च जीवितशा मे । यत्नं दृष्टोऽसि सुंदर ॥ ततोऽवाचि कुमारेण । कुत्रासौ मम वैरिकः ॥ ९४ ॥
 येनहं तस्य पापस्य । परीक्षे भुजयोर्बलं ॥ तयोदितं गतो विद्या—साधनाय स ते रिपुः ॥ ९५ ॥
 वंशकुडंगकेऽस्यैव । प्रासादस्य समीपके ॥ विद्यां प्रसाध्य मामेष । कुमारः परिणेष्यति ॥ ९६ ॥

विद्या च किल तस्याद्य । सेत्स्यतीति मुनिश्रितं ॥ श्रुत्वेदं ब्रह्मदत्तेन ॥ पुष्पवत्यास्ततोऽस्त्रित्यः ॥
 ॥ ९७ ॥ तद्व्यापादनवृत्तांतः । कश्चितो हृष्टचेतसा ॥ तयात्राणि कृतं सुष्ठु । त्वयेति यदसौ हतः
 ॥ ९८ ॥ युग्मं ॥ गंधर्वकविवाहेन । ततस्तां परिणीतवान् ॥ स्थितवांश्च तथा सार्धं । कंचित्कालं
 प्रमोदतः ॥ ९९ ॥ अन्वयादा च श्रुतस्तेन । संलापो वरयोषितां ॥ पृष्टा सानेन कस्यायं । शब्दः
 कर्णामृतोपमः ॥ १०० ॥ तयोक्तमार्थपुत्रैते । तस्य तावकवैरिणः ॥ खंनविशाखनामन्यौ च । स्व-
 सारौ हि कुमारिके ॥ १ ॥ समादाय विवाहार्थं—मुपस्कारमिहागते ॥ अतो यूयमतः स्थाना—
 दपक्रामत सत्वरं ॥ २ ॥ ज्ञावोपक्रमणं याव—देतयोः प्रकरोत्पहं ॥ यदि प्रेमानयोः प्रौढं । युष्मा-
 नञि नविष्यति ॥ ३ ॥ ततोऽहमार्थपुत्रस्य । प्रासादस्य शिरः स्थिता ॥ चाद्यविष्यामि रक्तानां ।
 पताकामन्यथेतरां ॥ ४ ॥ श्रुत्वा चेदमुपक्रांतः । कुमारः कियतीं युवं ॥ ते अथ्यागहतां तत्र । वि-
 द्याधरकुमारिके ॥ ५ ॥ लङ्कितश्च तयोर्जावः । पुष्पवत्या ततो द्रुतं ॥ हर्षातिरेकतो ब्रांत्या । चेत्से
 शुक्लपताकिका ॥ ६ ॥ तामालोच्य कुमारोऽपि । त्वरितं तत्प्रदेशतः ॥ अ्यपसृत्य गतो दूरे । गंज्जीरे
 गिरिगह्वरे ॥ ७ ॥ गह्वता च ततो दृष्टं । रम्यमेकं सरोवरं ॥ प्रविष्टस्तत्र सानंदं । मज्जिनश्च यथा-

विधि ॥ ८ ॥ पश्चिमेन च तीरेण । समुत्तीर्णो गतश्चमः ॥ दृष्टा च तेन तत्रैका । सुर्या वरक-
 न्यका ॥ ९ ॥ चिंतितं च मनस्येव—महो मे पुण्यमात्मिका ॥ येनेयं बात्मिका दृष्टा । लोचनो-
 त्सवदायिनी ॥ १० ॥ प्रलोकितश्च सानंदं । तथापि कुमारश्चिरं ॥ पश्यंती तं ततः स्थाना—न्मंदं
 मंदं चबालसा ॥ ११ ॥ कृणांतरात्ममायाता । तथा प्रेषितचेटिका ॥ तांबूलवरपुष्पादि—वरस्र-
 युगान्विता ॥ १२ ॥

अर्पयित्वा तकससै । कुमारो जणितस्तथा ॥ जौ जौ जद्र त्वया दृष्टा । कन्यका या सरस्त-
 टे ॥ १३ ॥ तयेदं प्रेषितं तुभ्यं । पुष्पाहुक्तवती च मां ॥ हृत्वे वनलते जद्रे । त्वं तस्याद्य मह्यः
 स्मनः ॥ १४ ॥ शयनादिस्थितिं सर्वा । कारयामात्यमंदिरे ॥ तदेहि गम्यतां तत्र । क्रियतां जौज-
 नादिकं ॥ १५ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ जगामासौ ततः प्रोक्त—स्तथा मंत्री यथा ह्ययं ॥ प्रेषितो म्रुप-
 तेः पुत्र्या । श्रीकांतया त्वदाद्ये ॥ १६ ॥ दृष्टव्यः सादरं चैष । मंत्रिणापि तथा कृतं ॥ द्वितीये
 च दिने नीतः । कुमारो नृपसन्निधौ ॥ १७ ॥ राज्ञाप्यभ्युहितः सभ्य—भद्रापितं चासनं धुरि ॥ पृ-
 ष्थ सर्ववृत्तान्तो । जोजितश्च सगौरवं ॥ १८ ॥ युक्त्वा तेनोदितं राज्ञा । कुमार तव मादृशैः ॥

नान्यत्किञ्चित्प्रारूपं । विधातुं शक्यतेऽधुना ॥ १८ ॥ इत्यावेद्य प्रदत्ता सा । श्रीकांता निजपुत्रिका ॥ प्रशस्तेऽहनि वृत्तश्च । विवाहो वरमंगलैः ॥ १० ॥ अन्यादा च कुमारेण । प्रश्रितां सा यथा प्रिये ॥ किमर्थं त्वं प्रदत्तेह । मह्यमेकाकिनेऽपि हि ॥ ११ ॥ तयोक्तमार्थपुत्रायं । तातो मे निजगोत्रिकैः ॥ बलिष्टैः प्रैर्यमाणोऽस्यां । पटव्यां विषममाश्रितः ॥ १२ ॥ अयं च नगरग्रामान् । हत्वाश्रयति दुर्गिकं ॥ श्रीमत्याख्या च तातस्य । प्रेयसी प्रेममंदिरं ॥ १३ ॥ पुत्रचतुष्टयस्योऽर्ध्वं—महं जातैकपुत्रिका ॥ वदन्ना बंधुवर्गस्य । तातस्य तु विशेषतः ॥ १४ ॥ यौवनस्थां च तातेन । प्रोक्ता वत्से नृणा मम ॥ सर्वे विरुढका येन । तिष्ठत्यास्तिदिहैव हि ॥ १५ ॥ वरो मनोरमो यस्ते । स ह्यावेद्यो मम त्वया ॥ ततः पटव्या विनिर्गत्य । गत्वा चैतनमहासरः ॥ १६ ॥ पश्यामि पुरुषाच्चिखं । यावत्त्वं पुण्ययोगतः ॥ दृष्टोऽत्र कामरूपश्री—स्नातो मां तेन ते ददौ ॥ १७ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ ततः संसारसौरभ्यानि । शृंजानस्य तथा सह ॥ सुरलोके सुरस्येव । व्यतिक्रामंति वासराः ॥ १८ ॥ अन्यादा पट्वीनाथोऽसौ । चरिञ्जयान्वितो गतः ॥ हंतुं ग्रामं कुमारोऽपि । तेनैव च समं गतः ॥ १९ ॥ तावद्ब्रथनुस्तेन । दृष्टो ग्रामस्य बाह्यतः ॥ रम्ये पद्मसरस्तीरे । प्रत्यञ्जिह्वातवा-

न कृणोत ॥ ३० ॥ सोऽपि तं प्रत्यङ्निहाय । प्रवृत्तो रोदितुं ततः ॥ निवारितः कुमाररेण । समीपे
 चोपवेक्षितः ॥ ३१ ॥ ततो वरधनुः प्राह । जौ कुमार किमु त्वया ॥ महियोगे समासादि । समा-
 वेद्य मेऽधुना ॥ ३२ ॥ प्रोक्तस्तेन स्ववृत्तांतः । पृष्टो वरधनुस्ततः ॥ मत्परोक्षेऽनुभूतं किं । सुख-
 दुःखं त्वयापि हि ॥ ३३ ॥ ततोऽसौ वक्तुमारब्धः । शृणु भो ब्रह्मनंदन ॥ त्वां न्यग्रोधतले मुत्सवा ।
 गतोऽहं जलहेतवे ॥ ३४ ॥ दृष्टं चादाढ्यमानेन । मया रभ्यं महासरः ॥ ततोऽन्यःपुत्रकैः कृत्वा । या-
 वदेमि तवांतिकं ॥ ३५ ॥ तावच्च सहसा दृष्टो । भैरवबद्धकंकटैः ॥ रुधैर्निर्भर्त्सनापूर्वं । ताडितश्च
 मुहुर्मुहुः ॥ ३६ ॥ रेरे वरधनो कास्ते । ब्रह्मदत्तः प्रकथ्यतां ॥ एवं विवदमानेषु । न वेञ्जीति म-
 योदितं ॥ ३७ ॥ ततस्तैस्ताड्यमानेन । ऋयोभूयस्तरं मया ॥ जक्तं जौ जङ्कितो दृष्ट—व्याघ्रकेण
 कुमारकः ॥ ३८ ॥ यद्येवं तर्हि तद्देशं । दर्शयस्व ततो मया ॥ शाठ्येनेतस्ततो ब्रांवा । समेल्य च
 त्वदंतिकं ॥ ३९ ॥ नश्यतामिति संज्ञायां । कृतायां त्वं प्रणुष्टवान् ॥ मयापि गुटिका क्षिप्ता । परि-
 ब्राजार्पिता मुखे ॥ ४० ॥ युभमं ॥ जातश्च तत्प्रजावेण । काष्ठवद्गतचेतनः ॥ मृतोऽयमिति विज्ञा-
 य । गतस्तेऽपि जगस्ततः ॥ ४१ ॥ मयापि सा समाकृष्टा । गुटिका मुखरंधतः ॥ द्यन्विष्टस्त्वं मया

ब्रांत्वा । न च कापि विलोकितः ॥ ४२ ॥ ततो मया महीपीठे । आभ्यता च विलोकितः ॥ परि-
 ब्राट् सुंदराकरो । गतश्चाहं तदंतिके ॥ ४३ ॥ जकं च तेन ज्ञो वत्स । वयस्योऽहं पितुस्त्वव ॥
 वसुजागन्निधस्तस्मा—दागन्नावोपविश्यातां ॥ ४४ ॥ तथा न ज्ञायते वत्स । नष्टः कापि पिता तव
 ॥ माता च तव दीर्घेण । द्विक्षा मातंगणटके ॥ ४५ ॥ श्रुत्वेदं महता दुःख—प्राणघारेण गृहीत-
 वात् ॥ ततः कांपित्यमागत्य । कृत्वा कापादिकाकृतिं ॥ ४६ ॥ वंचयित्वा च मातंगान् । संहत्य ज-
 ननीं ततः ॥ मुक्तवैकल्य वरे ग्रामे । तातमित्रस्य मंदिरे ॥ ४७ ॥ देवशर्मान्निधानस्य । ब्राह्मणस्य
 यथाविधि ॥ मातुः सौस्थं विधायैवं । तदन्वेषणतत्परः ॥ ४८ ॥ महीपीठे ब्रमन्नद्य । कुमारैह स-
 मागतः ॥ द्रहं च सुखदुःखादि । तव चिंतयतोस्तयोः ॥ ४९ ॥ समायातः पुमानेक—स्तेन चे-
 दमुदीरितं ॥ ज्ञो ज्ञो कुमारकावत्र । ग्रामे दीर्घमहीपतेः ॥ ५० ॥ ज्ञागता द्रष्टसंदोहा । शुष्मदन्वे-
 षणाकृते ॥ अतोऽत्रैव युवान्यां तु । स्यातव्यं सुष्ठु गुप्तकं ॥ ५१ ॥ पंचत्रिः कुलकं ॥ श्रुत्वेदं तौ
 ततः स्थाना—द्विनिष्क्रांतौ शनैः शनैः ॥ ब्राभ्यंतौ च महीपीठं । कौशांबीपुरमागतौ ॥ ५२ ॥
 कियं त्यहानि तत्रापि । तिष्ठद्भ्यां च श्रुतं यथा ॥ अहो कुमारमन्वेष्टुं । दीर्घयोधा द्रह्मगताः ॥

॥ ५३ ॥ ततश्चैतस्समाकर्ण्य । कौशांब्या अपि निर्गतौ ॥ ब्रमंतौ च क्रमात्प्रसौ । पुरे राजगृहा-
 न्निधे ॥ ५४ ॥ तद्ब्रह्मन्मिन्नागस्थे । एकस्मिन् सन्निवेशके ॥ दृष्टं स्तंजशताकीर्णं—मेकं वेदम
 सुधासितं ॥ ५५ ॥ प्रविष्टौ च तर्कौ तव । दृष्टे च द्वे वरस्त्रियौ ॥ प्रौढं यौवनमाल्ढे । रूपश्रीकुल-
 मंदिरे ॥ ५६ ॥ ताभ्यामपि समाप्तौकि । सानंदं ब्रह्मनंदनः ॥ वक्तुं च ते समाबधे । स्वोपादानं-
 न्नकथा गिरा ॥ ५७ ॥ युक्तं किं नु महापुंसां । ब्रांतुमेवं न्वादृशां ॥ संत्यज्य मादृशां लोकं । प-
 ल्यनुरक्तचेतसं ॥ ५८ ॥ द्यष्टोक्तं ब्रह्मदत्तेन । जनकोऽयमहो मया ॥ त्यक्तोऽनुरक्तकोऽध्युच्चै—र्भा-
 भ्यता मेदिनीतले ॥ ५९ ॥ ताभ्यामुक्तं महाजाग । कुर्वावयोरनुग्रहं ॥ द्यासनग्रहणात्ताव—तेना-
 पि हि तथा कृतं ॥ ६० ॥ ततः कृवास्य सन्मानं । स्नानभोजनगोचरं ॥ उक्तं ततः स्ववृत्तान्तं ।
 कथयावोऽवधार्यतां ॥ ६१ ॥

अस्यैव नारते क्षेत्रे । गिरिवैताब्जनामकः ॥ तस्य च दक्षिणश्रेण्यां । नगरं शिवमंदिरं ॥
 ॥ ६२ ॥ तत्र बह्निशिखो राजा । देवी विद्युत्त्रिखास्त्रिधा ॥ तस्या द्वे पुत्रिके आर्वा । बंधुत्वोक्तस्य
 बल्लभे ॥ ६३ ॥ ज्येष्ठश्च ह्यावयोर्जाता । नात्व्योन्मत्तस्त्रिधानकः ॥ अन्यदा मत्पिता याव—त्सार्ध

मित्रेण तिष्ठति ॥ ६४ ॥ गोष्ठ्या चाग्निशिखाख्येन । तावद्योमनि वीक्षते ॥ अमराशुशसंदोह—
 मष्टपदादिसन्मुखं ॥ ६५ ॥ वंदनार्थं जिनेन्द्राणां । प्रणहंतमथ हृतं ॥ तं दृष्ट्वा सममावाज्यां । तां-
 तोऽपि मित्रसंयुतः ॥ ६६ ॥ चलितः क्रमतः श्रीमान् । संप्राप्तोऽष्टापदाचलं ॥ कर्पूरगुरुमत्पुष्प—
 सङ्गधूपनादिभिः ॥ ६७ ॥ संपूज्य जिनविंबानि । वंदितानि विधानतः ॥ त्रिश्च प्रदक्षिणीकृत्य ।
 दृष्टं निर्गहता ततः ॥ ६८ ॥ एकमशोकवृक्षाध—श्रावणप्रतिशुभमकं ॥ तत्संप्राणभ्य सद्गत्या । स-
 त्रिषष्टसदंतिके ॥ ६९ ॥ षड्भिः कुलकं ॥ साधुभ्यां च ततो धर्म—लाजेनानंज्य पर्षदं ॥ संवेग-
 जननीप्राज्या । पारब्धा धर्मदेशना ॥ ७० ॥ यथा जोज्ञो जना एष । ज्ञीमः संसारसागरः ॥ ज-
 न्ममृत्युजरारोग—जलकक्षौलसंकुलः ॥ ७१ ॥ नानाप्रकारदुःखौघ—नक्रचक्रत्रयानकः ॥ दूरपारो
 डुरुत्तारो । दुःखदायी निराश्रयः ॥ ७२ ॥ तथेह देहिनामायु—र्वायुवेगातिचंचलं ॥ जरारोगाद्य-
 पाथौघैः । समाघातं च यौवनं ॥ ७३ ॥ कायोऽपि निकटापाय—प्रतिध्वंसनकर्मठः ॥ किंपाकफल-
 संकासाः । कामजोगाश्च दासणाः ॥ ७४ ॥ शक्रचापानुकारीदं । सौख्यं च विषयोद्भवं ॥ अस्थिरो
 बंधुसंबंधः । संपदो विपदां पदं ॥ ७५ ॥ दुर्दानः सौख्यसंसर्गः । सुप्रापो दुःखसंगमः ॥ तदहो कि-

यतां नित्यं । जैनधर्मे समुद्यमः ॥ ७६ ॥ एवमाकर्ण्य संलब्ध—सत्सभ्यत्वाद्दिसज्जुणाः ॥ सर्वे नि-
 जनजस्थाने । गतवंतः सुरादयः ॥ ७७ ॥ ततः प्रस्तावमासाद्य । तातमित्रेण जल्पितं ॥ अग्निशि-
 खाज्जिधानेन । संयोज्य करणद्वयं ॥ ७८ ॥ जगवन् कः पुमाञ्जिते । परिणेष्यति बालिके ॥ साधुः
 प्राहैतयोर्भर्तु—घातं यः प्रकरिष्यति ॥ ७९ ॥ तत एवं समाकर्ण्य । तातः श्याममुखोऽज्जवत् ॥
 अत्रांतरे सखेदाभ्या—मावाभ्यामपि जल्पितं ॥ ८० ॥ ताताधुनैव साधुभ्यां । प्रोक्तं संसारचेष्टितं
 ॥ तद्वत् कामसौख्येन । दुरंतेनेदृशावयोः ॥ ८१ ॥ कस्याप्यात्रां न दातव्ये । त्वयका तात सर्व-
 था ॥ शुश्रूषां प्रकरिष्यावो । व्रातुः स्वगृह एव हि ॥ ८२ ॥ तातेनाप्यावयोर्वाक्यं । प्रतिपन्नमिदं
 मुदा ॥ ततश्चावां निजव्रातु—ब्रह्महंतुनियंत्रिते ॥ ८३ ॥ तस्यैव प्रसहं स्नान—त्रोजनादितनु-
 स्थितिं ॥ विदधर्यौ च तिष्ठवो । यावदन्यव वासरे ॥ ८४ ॥ अस्मद्भ्रात्रा महीपीठे । ब्राभ्यता प्र-
 विलोकिता ॥ कन्यका पुण्यवत्याख्या । तव मातुल्यपुत्रिका ॥ ८५ ॥ त्रिज्जिर्विशेषकं ॥ तद्गुपादि-
 गुणाक्षिप्त—स्तां हत्वा द्रागिह्मगतः ॥ अस्महिष्णुश्च तद्दृष्टिं । विद्यां साधयितुं गतः ॥ ८६ ॥ अ-
 त ऊर्ध्वं प्रविद्धात—वृत्तांता यूयमेव हि ॥ तथा नो नो महाज्ञाण । तस्मिन् काद्ये त्वदंतिके ॥

॥ ८७ ॥ पुष्पवत्या समागत्य । सामपूर्वकमावयोः ॥ कश्चितो ब्राह्मृतांत—स्तं श्रुत्वा शोकनिर्भरे
॥ ८८ ॥ प्रवृत्ते रोदितुं प्रोचै । रोदयंत्यौ रिपूनपि ॥ संस्थापिते च सद्वाक्यैः । पुष्पवत्या सुकोम-
लैः ॥ ८९ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥

तथान्यच्च तथा प्रोचे । धर्मोपदेशपूर्वकं ॥ यथा संस्मर्यतां सख्यौ । सन्मुनेस्तस्य तद्वचः ॥
॥ ९० ॥ मन्यतां भर्तृजावेन । ब्रह्मदत्तोऽधुना ध्रुवं ॥ ततो जातानुरागाभ्या—मावाभ्यां तत्प्रतिश्रु-
तं ॥ ९१ ॥ पुष्पवत्या ततो गत्वा । शीघ्रं हर्षातिरेकतः ॥ पताकायां सिताभायां । चालितयां म-
तिभ्रमात् ॥ ९२ ॥ प्रस्थितेषु ततः स्थाना—दुष्मास्वन्यत्र कुत्रचित् ॥ नानाविधपुराणाम—सरिद्धै-
द्यादिसंक्रुते ॥ ९३ ॥ चिरं महीतले ब्रांत्वा । युष्मदन्वेषणकृते ॥ यदनाद्योकिता ययं । तावद्-
द्विजमानसे ॥ ९४ ॥ अत्रायते महात्माण । त्वदिरहाभितापिते ॥ अत्र चातर्कितप्रेख—इत्तदृष्टि-
समप्रभं ॥ ९५ ॥ पूरिताशं जनस्यास्य । संजातं तव दर्शनं ॥ ध्यानंददाप्रकं चात्र । बहुकालवि-
द्योकितां ॥ ९६ ॥ कुलकं ॥ तद्दहो यत्तदाकाले । पुष्पवत्या प्रजट्पितं ॥ स्मर्यतां तन्महात्माण।
पूर्यतां नौ मनोरथाः ॥ ९७ ॥ एवमाकर्ण्य सानंद—स्तदमंस्त कुमारकः ॥ परिणीत्ये च गंधर्व—

विवाहेन च ते हृतं ॥ ९८ ॥ स्थितौ राज्ञौ समं ताभ्यां । परमानन्दनिर्झरः ॥ प्रजाते च ब्रह्मणैव
 । कुमारस्ते वरंगणे ॥ ९९ ॥ जडे पुष्पवतीपार्श्वे । द्रतः संप्रति गम्यतां ॥ स्थेयं तावच्च मे याव
 —द्राज्यलाजः प्रजायते ॥ ३०० ॥ एवं नाथ करिष्याव । द्रत्युत्त्वा ते अगहतां ॥ कुमारं प्रेरय-
 नेवं । ब्रूते वरधनुस्ततः ॥ १ ॥ यथा ज्ञो ज्ञो महासत्व । शौर्यरत्नमहोदधे ॥ कियंतं कालमेवेहं
 । स्यात्तव्यं मुक्तविक्रमैः ॥ ३ ॥ तयोश्चितयतोरेवं । परपरमनेकथा ॥ गंतुमुत्सुकयोश्चैवं । मधुमा-
 सः समागतः ॥ ३ ॥ ततो महाप्रबंधेन । प्रवृत्ते मदनोत्सवे ॥ गते च नगरीलोके । रम्यरामवना-
 दिषु ॥ ४ ॥ ततस्त्वावपि सानंदं । गतौ तत्र कृतहलात् ॥ अथ क्रीनारसोत्कर्षे । प्रवृत्ते सुष्टु नि-
 र्भरे ॥ ५ ॥ क्रीदत्यनेकथा लोके । नानाक्रीडाञ्जिरुचकैः ॥ अत्रान्तरे मदीन्द्रिका—द्राजहस्ती वि-
 लोडितः ॥ ६ ॥ विजिर्विशेषकं ॥ श्यालानस्तंजमुन्मद्य । पातयित्वा च मेंढकं ॥ जश्चैर्हितकरो
 हृद्—गेहादीनि प्रअंजयत् ॥ ७ ॥ जन्मूलयंश्च वृक्षादी—न्नुहंखलो निरंकुशः ॥ द्रतश्चेतश्च वे-
 गेन । ब्राभ्यंस्तत्र समागतः ॥ ८ ॥ जाते कोलाहले रौद्रे । नष्टो लोको दिशो दिशि ॥ दहं च
 संव्रमे जाते । लोकानां तुमुद्वे तथा ॥ ९ ॥

तत्रैका कन्यका रूप—लसद्भावणशालिनी ॥ द्नीतद्गीता प्रपश्यंती । चक्षतरत्नतरका ॥१०॥
 वाणं विमर्गयंती च । वेपथानांगण्डिका ॥ गता तस्य यमस्येव । हस्तिनो दृष्टिगोचरे ॥ ११ ॥
 त्रिनिर्विशेषकं ॥ ततो द्वाहारवो द्यौकैः । कृतस्तेदशवर्तिन्निः ॥ पूरुतं च बृहद्बद्धै—स्तद्धोकेन
 ससाध्वसं ॥ १२ ॥ द्यवांतरे मनाक तस्यां । गृहीतायां स वारणः ॥ तर्जितः पुरतः स्थित्वा । कु-
 भारेण सुनिष्ठुरं ॥ १३ ॥ विमोचिता च सा कन्या । ततो दुष्टमहागजात् ॥ बलितश्च कुमारस्या
 —त्रिमुखं मत्सरी करी ॥ १४ ॥ ततः सपदि संपिञ्च । कुमारेणोत्तरीयकं ॥ क्षिप्तं सोऽपि तदा-
 दायो—द्विस्रवान गगनांगणे ॥ १५ ॥ द्वाणान्निष्पतिते द्रुमौ । तस्मिन् परिणते गजे ॥ कुमारो-
 ऽप्यतिदृक्त्वा—दाहृदस्सस्य कंधरे ॥ १६ ॥ ब्रह्मासनेन साकोशं । कुन्जदेशे स ताडितः ॥ ततश्च
 मधुरैर्विक्यै—मत्सरं च विमोचितः ॥ १७ ॥ साधुकरं ततः प्राप । स्तुतोऽसौ बंदिनिस्तथा ॥ निः-
 शेषजनमध्येऽत्र । कुमारो जयवानिति ॥ १८ ॥ श्यालानस्तंजमानीतो । हस्ती मोचितमत्सरः ॥
 श्यायातश्च नृपस्तत्र । विस्मयाब्रूमानसः ॥ १९ ॥ द्यानन्यरूपत्वावण्य—मनन्यवरविक्रमं ॥ राजा
 कुमारमालोक्य । जगादेदं सुविस्मितः ॥ २० ॥ द्योद्यो कोऽयं महासत्त्वो । महाजागो महायथाः

॥ गामीर्थं धैर्यशौर्यादि—गुणरत्नमहोदधिः ॥ ३१ ॥ ततः कुमारवृत्तांत—सर्माविज्ञेन मंत्रिणा ॥
 तदीयो नरनाथाय । प्रोक्तो व्यतिकरोऽखिलः ॥ ३२ ॥ ततो राज्ञा सुतुष्टेन । स नीतो निजमंदिरे
 ॥ सगौरवं वरज्ञान—जोचनादि च कारितः ॥ ३३ ॥ युक्तयंते च कुमाराय । राज्ञा दुहितरो नि-
 जाः ॥ दत्ता वृत्तो विवाहश्च । महर्ष्यां शोचनेऽह्नि ॥ ३४ ॥ द्रुहं संतिष्ठते याव—स्ववरधनुकः
 किल ॥ दिनानि कतिचित्तत्र । ब्रह्मदत्तो यथासुखं ॥ ३५ ॥ तावदेका समागत्य । प्रौढा नारीद-
 मब्रवीत् ॥ यथा ज्ञो ज्ञो कुमारस्ति । किंचिद्वक्तुं त्वया सह ॥ ३६ ॥ कुमारेणोदितं ब्रूहि । ततः
 सापि प्रणन्दनवाक् ॥ वक्तुमेवमुपक्रांता । सुदुर्पेशलया गिरा ॥ ३७ ॥ अस्त्यत्रैव पुरे सार्ध—वा-
 हो वैश्रमणादिधः ॥ तत्सुता श्रीमतिर्नाम । सर्वावयवसुंदरा ॥ ३८ ॥ द्याबालकालतः सा च । म-
 र्गैव प्रतिपादिता ॥ कुमार या त्वया हस्ति—संभ्रमारापरिरक्ता ॥ ३९ ॥ तथा च मुक्तया तस्मा-
 द्भ्रजोपद्रवतस्तदा ॥ मम जीवितदावेति । सद्ब्रह्मं त्वं प्रलोकितः ॥ ३० ॥ कलाकौशलसर्भार्य—
 रूपादिगुणसंपदा ॥ प्रकर्षोऽयमिति ज्ञात्वा । त्वयि तस्याः सुनिर्भरः ॥ ३१ ॥ अनुरागो दृढं जात-
 स्तस्त्वामात्रि सत्वरं ॥ स्त्रिभैरनिमिषैर्नैत्रैः । पश्यंती क्वाणमेककं ॥ ३२ ॥ लिखितस्त्रिचितेवासौ ।

स्थितैकाग्रमनास्ततः ॥ गेहं नीता स्वद्योकेन । व्यतीते हस्तिसंभ्रमे ॥ ३३ ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥ त-
 ज्ञापि कुरुते नैव । ज्ञोजनाह्लादानादिकं ॥ केवलं मौनवृत्ते सा । स्थितास्ति वरबादिका ॥ ३४ ॥
 ततश्च सा मयाज्ञापि । किमप्रस्ताव एव हि ॥ मुक्तस्वाज्ञाविका जाता । केन त्वं पुत्रि कोपिता ॥
 ॥ ३५ ॥ ममापि येन नैव त्वं । दत्से वत्से समुत्तरं ॥ ततश्चेदं तथावाचि । हसित्वा सविलङ्ककं
 ॥ ३६ ॥ युष्माकमपि किं मातः । किञ्चिदस्ति रहस्यकं ॥ किंत्वहं द्रुज्या वक्तुं । पशक्रोमि न
 किंचन ॥ ३७ ॥ तस्माच्च श्रूयतामंब । स्वाकृतं कथ्यते तव ॥ येनाहं मोचिता हस्ति—हस्तग्रासा-
 च्छुभंयुना ॥ ३८ ॥ स मे ज्ञर्ता महाज्ञागो । यद्यंब न ज्ञविष्यति ॥ तदा त्वरितमेवाहं । मरिष्या-
 मि न संशयः ॥ ३९ ॥ ततो मयेदमाकर्ण्य । तस्याः पित्रे निवेदितं ॥ तेनापि त्वत्समीपेऽहं । प्रे-
 षिता राजनंदन ॥ ४० ॥ ततस्याः पूरयस्व त्वं । बादिकाया मनोरथान्न ॥ प्रतिश्रुतं च तत्तेन ।
 दाक्षिण्यैकहदा तदा ॥ ४१ ॥ दंपत्योश्च तयोरेवं । ततोऽन्यदा शुभ्रेऽहनि ॥ वृत्तं विवाहमांगद्वयं ।
 प्रवृत्तश्च महोत्सवः ॥ ४२ ॥ तथा सुबुध्न्यमात्पेन । दत्त्वा नंदाख्यकन्यकां ॥ रभ्यं विवाहमांगद्वयं ।
 कृतं वरधनोरपि ॥ ४३ ॥

एवं द्वयोरपि प्राज्यं । वैषयिकं सुखं तयोः ॥ श्रुंजानयोर्धशाकामं । गतः कालः क्रियानपि ॥
 ॥ ४४ ॥ विस्तृता च तयोर्वाता । सर्वदेशेष्वपि क्रमात् ॥ ततो राजगृहादेतौ । गतौ वाणारसीं
 पुरीं ॥ ४५ ॥ ब्रह्मदत्तं बहिर्भुक्तवा । स्वयं वरधनुर्गतः ॥ पुरीमध्ये समाख्यातुं । पार्श्वे कटकद्रुपतेः
 ॥ ४६ ॥ ततस्तुष्टो विनिष्कांतो । राजा सबलवाहनः ॥ ज्ञानस्थकुमारस्य । समीपे वेगतो गतः
 ॥ ४६ ॥ द्वारोहितो गजरक्तंध—मानीतो निजमंदिरे ॥ कुमारस्य निजां पुरीं । ददौ स कटकव-
 तीं ॥ ४७ ॥ अनेकरथहस्यश्व—ज्रांटागारसमन्वितां ॥ प्रशस्तेऽहनि वृत्तश्च । विवाहः सुमहोत्सवः
 ॥ ४८ ॥ शुभं ॥ एवं च तत्र संतिष्ठ—नापृच्छ्य कटकादिकात् ॥ दूतं संप्रेषयामास । पुष्पचूलाय
 ब्रह्मन्तः ॥ ४९ ॥ सोऽपि वाराणसीं शीघ्र—मागतः स्वबलान्वितः ॥ राजा कणेरदत्तश्च । सचिव-
 श्राणतो धनुः ॥ ५० ॥ अन्ये च लवदत्ताख्य—चंद्रसिंहादयो नृपाः ॥ प्रवृत्ता ज्ञागतास्तत्र । कु-
 मारस्य सहायकाः ॥ ५१ ॥ ततो वरधनुं कृत्वा । महासैन्यस्य नायकं ॥ प्रेषितः सर्वसामग्री—यु-
 क्तो दीर्घनुषोपरि ॥ ५२ ॥ प्रवृत्तश्च ततो गंतुं । निरंतरप्रयाणकैः ॥ अत्रांतरे च दीर्घेण । दूतः सं-
 प्रेषितो निजः ॥ ५३ ॥ कटकदिनरेडाणां । स च निर्दोर्स्मितस्तकैः ॥ ततस्ते गंतुमारब्धाः । कां-

पितृनगरंप्रति ॥ ५४ ॥ शुभं ॥ चंद्रतश्चागतास्त्र । वेष्टितं च समंततः ॥ कृत्वा निरुद्धसंचार—
 मनिर्गमप्रवेशकं ॥ ५५ ॥ ततो व्यंचितपद्दीर्घो । पथा किल कियच्चिरं ॥ विद्वे प्रविष्टकैः स्थेयं ।
 साहसं क्रियतेऽधुना ॥ ५६ ॥ द्रस्यालोच्य कृतोदथ—सामग्रीको भुशं पुरात ॥ त्रिनिर्गत्य परानी-
 के । हेतुया निपपात सः ॥ ५७ ॥ ततो जातं महद्युद्धं । द्वयोरपि हि सैन्ययोः ॥ कृणांतरात् स-
 मालोक्य । संज्ञं निजसैन्यकं ॥ ५८ ॥ दीर्घराजः स्वयं चैव । संप्रहर्तुमुपस्थितः ॥ ततश्च तं स-
 मालोक्य । संयुङ्कितकुथानलः ॥ ५९ ॥ सन्मुखं तस्य दीर्घस्य । चतितो ब्रह्मनंदनः ॥ लक्ष्मण-
 योधनं त्रीमं । ततस्त्वयोः परस्परं ॥ ६० ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥

अथ पहल्य तेनास्त्रैः । खड्गकुंतादित्रिश्चिरं ॥ विमुक्तं ब्रह्मदत्तेन । चक्रं दीर्घनृपोपरि ॥ ६१ ॥
 त्रिभ्रं च तद्विरस्तेन । त्रुष्टितं च महीतले ॥ ततो दीर्घबलं सर्वं । ब्रह्मदत्तमशिश्रित् ॥ ६२ ॥ त-
 तश्चायं जगत्त्रय । चक्रवर्तीति सर्वतः ॥ उद्धलास जनानंदं । ददञ्जयजयारवः ॥ ६३ ॥ पुष्पवृष्टि-
 स्ततो मुक्ता । सिद्धगंधर्वसेनैः ॥ उद्गुष्टं च यथैषोऽत्र । चक्रेशो द्वादशोऽजनि ॥ ६४ ॥ ततो
 जानपदैलोकै—र्नागरीकजनैस्तथा ॥ नद्यमानः सदाशीर्शिः । प्रविष्टः क्रमतः पुरं ॥ ६५ ॥ निजं

च मंदिरं पश्चा—तस्य सामंतमंत्रिभिः ॥ सर्वैश्चके महाचक्र—वर्तिशब्दाभिर्बेचनं ॥ ६६ ॥ ततश्च पूर्वचक्रेश—नीत्या सर्वं प्रसाधितं ॥ हिमवत्सिंधुपर्यंतं । षट्खंडमपि चतुर्लं ॥ ६७ ॥ द्यंतःपुरं च निःशेषं । पुष्यवत्याद्यमगातं ॥ एवं च चक्रवर्तिवं । कुर्वतो यांति वासराः ॥ ६८ ॥ द्यन्यदा च नटेनेदं । विद्मसो नृपतिर्यथा ॥ नाट्यं मधुकरीगीत—नामकं तव दर्शये ॥ ६९ ॥ ततोऽपराह कालेऽसौ । प्रारब्धः कर्तुमुच्चकैः ॥ नाट्यं विभ्रमबिम्बोक—दावजावमनोहरं ॥ ७० ॥ द्यत्रांतरे न- रेंद्राय । दासचेष्टा समर्पितं ॥ सुगंधं सुंदराकार—पुष्पदासोरुगंनकं ॥ ७१ ॥ ततस्तथेकमाणस्य । श्रव्यं गीतं च श्रुत्वतः ॥ विकल्पो ब्रह्मदत्तस्य । मनस्येवमजायत ॥ ७२ ॥ यथेदृशं वरं नाट्यं । मन्येऽहं दृष्टपूर्वकं ॥ कुब दृष्टमिदं कुत्रे—त्येवं चिंतयतः सतः ॥ ७३ ॥ जल्पनं ब्रह्मदत्तस्य । जा- तिस्रस्त्रमुत्तमं ॥ तेन ज्ञातं यथा कल्पे । मया सौधर्मनामनि ॥ ७४ ॥ विमाने पद्मगुल्फास्थे । तिष्ठतेदं प्रलोकितं ॥ एवं च चिंतयंस्तत्र । राजा मूर्धा जगाम सः ॥ ७५ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥

पतितश्च महीपीठे । ततश्च पार्श्ववर्तिना ॥ मंत्रिसामंतलोकेन । सरसैश्चंदनादिभिः ॥ ७६ ॥ तालवृंतादिवातैश्च । स नीतः स्वस्थतां कृणोत् ॥ ततः पूर्वजवन्नातु—श्चित्रस्थान्वेषणकृते ॥ ७७ ॥

रहस्यं कुर्वता गुप्त—मुक्तो वरधनुर्ग्रथा ॥ श्लोकस्यार्थमिदं मंत्रिन् । लिखित्वा वरपत्रके ॥ १८ ॥
 पुरस्यांतर्बहिष्वाच्च । लंबयित्वा तिकादिषु ॥ घोषयस्व निजैः पुंनि—र्ग्रथा भो श्रूयतां जनाः १९ ॥
 चतुर्भिः कलापकं ॥ श्लोकस्यैतस्य यः पश्चा—दर्धं संपुरयिष्यति ॥ नैर्दंस्तस्य राज्यार्धं । निश्चये
 न प्रदास्यति ॥ ८० ॥ ततो बहुप्रदेशेषु । लंबितं पत्रकं तत्र ॥ सर्वत्राघोषणं कर्तुं । नित्यं प्रार-
 ष्यमुच्चकैः ॥ ८१ ॥ अत्रांतरे स चित्रारथः । पूर्वजन्मसहोदरः ॥ पुरे पुरिमतालाख्ये । भूत्वा स-
 चिवपुत्रकः ॥ ८२ ॥ स्मृत्वा पूर्वजवं स्वीयं । प्रत्रय्यामन्निगृह्य च ॥ कांपिद्यपुरमागत्यो—द्याने
 मनोरमादिधे ॥ ८३ ॥ शुद्धं च प्राशुकस्थाने । पात्रकादि विमुच्य सः ॥ कायोत्सर्गेण संतस्थौ ।
 धर्मध्यानपरायणः ॥ ८४ ॥ त्रिनिर्घोषकं ॥ द्यष्टारघटिकेनैवं । श्लोकार्धं पठ्यमानकं ॥ द्याकणिं-
 तमिदं तत्र । तेन तस्माद्युना यथा ॥ ८५ ॥ द्यास्य दासौ मृगौ हंसौ । मातंगावमरौ तथा ॥ एवं
 श्रुत्वा ततः साधुः । प्रोवाचेदं स्फुग्द्वारं ॥ ८६ ॥ एषा नौ षडिका जाति—रन्योन्यात्र्यां विद्युक्त-
 योः ॥ ततः श्लोकार्धमेतद्धि । लिखित्वैकत्र पत्रके ॥ ८७ ॥ शीघ्रं राजकुले तुष्टः । स द्यारघटिको
 गतः ॥ पठितस्तेन संपूर्णः । स श्लोको नृपतेः पुरः ॥ ८८ ॥ युगमं ॥ ततः स्नेहातिरेकेण । ग-

तो मूर्धा महीपतिः ॥ द्युतितश्च महीपीठे । ततस्तथा श्वैर्वर्तिना ॥ ८९ ॥ क्रुद्धेन राजलोक्येन । सं-
 लपतेदमुच्चकैः ॥ एतद्वाक्येन राजाय-मत्रस्थामीदृशीं ययौ ॥ ९० ॥ तद्वयं नष्टसन्नेष्टो । ह्येनं तु ह-
 न्यतामिति ॥ ततो यष्टिचपेटाद्यैः । स ज्यारयटिको हतः ॥ ९१ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ हन्यमानेन
 तेनोच्चै । श्लोकोऽयं मयका न हि ॥ पूरितस्तत्किमर्थं मां । ताम्रयत निरागसं ॥ ९२ ॥ तैरुक्तं
 तर्हि केनायं । पूरितः कथ्यतामहो ॥ स प्राहोद्यानमध्यस्थो । मुनिरेवास्य पूरकः ॥ ९३ ॥ ततो-
 ज्यात्यादिलोकेन । मोचितः स कदर्शनात् ॥ अथ श्रीखंडसेकाद्यै—द्रूपतिर्द्व्यधचेतनः ॥ ९४ ॥
 विज्ञातमुनिवृत्तांतो । ज्ञात्किस्त्रेहवशात्ततः ॥ हेत्यथोद्यसितरफार—शेमांचांचितविग्रहः ॥ ९५ ॥ सा-
 र्धं निजकलोक्येन । जगाम मुनिसन्निधौ ॥ सद्गतया वंदितः साधु—निषण्णश्च तदंतिके ॥ ९६ ॥
 त्रिचिर्विशेषकं ॥ मुनिनापि समारब्धा । सुंदरा धर्मदेशना ॥ दर्शितं ज्ञवैर्नृणुं ९७ ॥ वर्णिताः कर्म-
 हेतवः ॥ ९८ ॥ श्लाघितो मोक्षमार्गश्च । ख्यापितं मोक्षजं सुखं ॥ ततः पर्षसमस्तापि । संविद्या
 ज्ञाविता तथा ॥ ९९ ॥ ब्रह्मदत्तस्तु संवेग—निर्वेदादिकरैरपि ॥ वाक्यैर्वरमुनेस्तस्य । न मनगपि
 ज्ञावितः ॥ १०० ॥ ततः प्राह सविश्रमं । सादरं विनयान्वितं ॥ करसंपुटमायोऽप्य । रज्जिंरुस्तं मु-

निंप्रति ॥ ४०० ॥ यथा स्वसंगभेनाहं । जवतानंदितो मुने ॥ तथानंदं कुरुवाद्य । राज्यस्वीकर-
 णेन मे ॥ १ ॥ पश्चाच्च समभेवावां । श्रियिष्यावस्तपःश्रियं ॥ निःशेषमुखसंदोह—कारणं करुणा-
 कर ॥ २ ॥ मुनिराह यथा राजन् । युक्तं कर्तुमिदं मम ॥ युष्माकमुपकाराय । सततोद्यतचेतसः
 ॥ ३ ॥ किं त्वन्न प्राणिनां नृयो । मानुषत्वं सुदुर्लभं ॥ संध्यारागसमा लक्ष्मी । राज्यं सततपातुकं
 ॥ ४ ॥ ह्यनवस्थायिनी चैषा । धर्मबुद्धिश्च देहिनां ॥ विपाककटवः सर्वे । शब्दादिविषया नृप ॥
 ॥ ५ ॥ ह्युवश्च नरके पात—स्तदग्निषक्तचेतसां ॥ दुःप्रापं मोक्षबीजं च । नृयोऽपि विरतिस्तथा ॥
 ॥ ६ ॥ संयमं च परित्यज्य । घोरसंसारकारणं ॥ त्वद्राज्याश्रयणं नैव । रंजयति सतां मनः ॥ ७ ॥
 तदयं मुच्यतां राजन् । विवेकेन कदाशयः ॥ स्मर्यतां पूर्वजन्मानु—नृतां दुःखपरंपरां ॥ ८ ॥ श्र-
 वणांजलिनिर्निर्यं । षिब जैनवचोऽमृतं ॥ गह्व तदुक्तमार्गेण । नृजन्म सफलीकृतं ॥ ९ ॥ श्रुत्वे-
 दं नृपतिः प्राह । राज्ये मूर्धितमानसः ॥ यथा नो सन्मुने दृष्टं । त्यक्तवेदं सुंदरं सुखं ॥ १० ॥
 यददृष्टमुखे वांला । सा मे ज्ञाति न सुंदरा ॥ तदहो गृह्यतां राज्यं । क्रियतां मे समीहितं ॥ ११ ॥
 शुभं ॥ मुनिः प्राह व्रतत्यागा—त्वद्वाज्यं मे न रोचते ॥ एवमादि स नृपादो । जटिपतः प्रति-

जदितैः ॥ १२ ॥ यदा संबुध्यते नैव । तदा साधुर्व्यचिंतयत ॥ अहो चक्रे यदेतेन । निदानं पू-
 र्वजन्मनि ॥ १३ ॥ मया निवारितेनापि । तदिदानीं विजृम्भते ॥ अतो गुरुकर्मणि—मसाध्यो-
 ऽकालदष्टवत् ॥ १४ ॥ जैर्नेद्राक्यसन्मंत्र—तंत्रादीनामिति स्फुटं ॥ गतो मुनिवरोऽन्यत्र । सिद्धः
 कालांतरेण च ॥ १५ ॥ युभं ॥ राज्ञोऽपि चाक्रिसौख्यानि । भुंजानस्य यथेप्सितं ॥ कालः कश्चि-
 दतिक्रान्तः । प्रोवाचैकोऽन्यदा द्विजः ॥ १६ ॥ यथा ज्ञो राजराजेंद्र । श्रुत्वा ये वर्ततेऽयुना ॥ जा-
 नामि यदि भुंजेऽहं । जोजनं नृप तावकं ॥ १७ ॥ राजा प्राह न मां मुक्त्वा । जोजनं मामकं हि-
 ज ॥ तीव्रोदशानिलस्यापि । सभ्यगन्यस्य जीर्यति ॥ १८ ॥ विप्रः प्राह नृपप्राज्य । राज्यलक्ष्मीं धि-
 गस्तु ते ॥ यस्त्वं भोजनमात्रेऽपि । विकल्पाकुलमानसः ॥ १९ ॥ ततश्चाक्षमया राज्ञा—मुद्गातं
 जोजनं निजं ॥ जोजितश्च कलत्रादि—तत्कुटुंबान्वितो द्विजः ॥ २० ॥ स च मुक्त्वा गतो गेहे ।
 रजनी च समागता ॥ ईष्यपरिणतिं याति । तस्मिंश्चक्रेऽजोजने ॥ २१ ॥ सर्वमेवावशीर्यतं । तद्वा-
 ह्यणकुटुंबकं ॥ जन्मादोदकेनः सर्व—कृत्याकृत्यविमूढकं ॥ २२ ॥ मुक्तमातृदुहित्वादि—शिष्टलोक-
 न्यवस्थकं ॥ अकार्षं कर्तुमास्वधं । परस्परमशंकितं ॥ २३ ॥ जीर्णं चात्रे ततः प्रात—र्गते च मद-

नज्वरे ॥ शत्रिव्यतिकरं मत्वा । स विप्रो द्यज्जितो दृढं ॥ २४ ॥ परिजनस्तदीयश्च । समश्रो-वीद-
 या मिथः ॥ न शशाक ऋकीयानि । दर्शयितुं मुखान्यपि ॥ २५ ॥ ततोऽकीर्तित्रयाद्विप्रो । नग-
 रादपि निर्गतः ॥ विचिंजितं च तेनैवं । कथं नाम महीश्रुजा ॥ २६ ॥ लोकसमक्षभेवाह—मेतेन
 तु विडंबितः ॥ ततोऽतिरुष्टचित्तेन । कांतारे हिंढतान्यदा ॥ २७ ॥ तेन व्यदोष्यजापालो । हस्त-
 न्यस्तशरासनः ॥ मृदुगोलिञ्जिरेकजा—श्वहपत्वाणि काणयन् ॥ २८ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ चिंजितं
 च ततस्तेन । यथायं पशुपालकः ॥ मद्धिवद्वितकार्यस्य । द्यविष्यति प्रसाधकः ॥ २९ ॥ एवं वि-
 चित्स्य तद्योष्य—जोजनाह्लादनादिभिः ॥ उपचर्यं निजाकृतं । तस्मै तेन निवेदितं ॥ ३० ॥ सो-
 ऽप्युपरोधतो विप्रा—न्निप्रेतं प्रतिपन्नवान् ॥ ३१ ॥ अन्यदा पशुपालोऽसौ । कुड्यांतरितविग्रहः ॥ ३२ ॥
 अमोघबाणघातस्य । ब्रह्मदत्तस्य चक्रिणः ॥ निर्गहतः पुरादेक—भोलिकर्यैव लोचने ॥ ३३ ॥
 द्वे अश्रुत्पाठ्यामास । हेल्यैव स पापनाक् ॥ अहो दुर्बुद्धिलोकानां । विवेको नैव विद्यते ॥ ३४ ॥
 त्रिभिर्विशेषकं ॥ ततो राज्ञापि निःशेषं । विज्ञाय द्विजचेष्टितं ॥ कुड्मेन स महापापः । सकुटुंबोऽ-
 पि घातितः ॥ ३४ ॥ अन्यथानपि बहून् विप्रान् । घातयित्वाह मंत्रिणं ॥ यथा नैवाणि विप्राणां ।

समुत्पाद्य मद्गतः ॥ ३५ ॥ स्यात्वे कृत्वा निधेहि त्वं । येनाहं निजहस्तकैः ॥ मर्दयित्वा यथा-
 कामं । करोमि सुखमात्मनः ॥ ३६ ॥ युभं ॥ मंत्रिणाप्यतिसंक्षिष्ट—कर्माद्यपरतंत्रतां ॥ ज्ञात्वा त-
 स्य ततः सार्धं—माखोटकरत्नान्वितं ॥ ३७ ॥ दौकितं स्यात्त्वकं सोऽपि । तानि चक्षुर्धिया तंतः ॥
 प्रत्यहं मर्दयामास । रौद्रध्यानपरायणः ॥ ३८ ॥ युभं ॥ दृढं स्वस्य सुखं कुर्वन् । गमयतिस्म वा-
 सरान् ॥ ततश्च बोद्धशास्त्राणि । सप्तवर्षशतानि सः ॥ ३९ ॥ अन्नुपाद्य निजायुष्कं । कृत्वा कर्म च
 पापकं ॥ प्रवर्धमानदुर्वारि—रौद्रध्यानवशं गतः ॥ ४० ॥ मृत्वा दुरंतसंसार—जारितः मसमद्विजो
 ॥ उत्पन्नो नारकत्वेन । समुत्कृष्टकृत्स्थितिः ॥ ४१ ॥ विद्विर्विशेषकं ॥ निदानं यत्तदा तत्र । चक्रे
 सांघतिके ज्ञेये ॥ तदिह ब्रह्मदत्तस्य । जातं दुर्गतिकारणं ॥ ४२ ॥ चक्रिणा चित्रसंघती । मातं-
 गावपि यत्तदा ॥ वंदितौ साधरोधेन । सपौरुषेण च जक्तितः ॥ ४३ ॥ तदहो सुप्रतप्तस्य । समग्रं
 तपसः फलं ॥ इति ज्ञात्वा सदां सम्य—क्तयतां निर्मलं तपः ॥ ४४ ॥ इति चित्रसंघतिकथानकं
 परिसमाप्तं ॥ अथ हरिकेशकथानकं यथा—

अस्तीह मथुरानाम—पुरी शक्रपुरीसमा ॥ तस्यां शंखांघ्रिधो राजा—शेषराजांघ्रितक्रमः ॥

॥ १ ॥ स च जैनैर्द्रसकर्म—सदनुष्ठानसंयुतं ॥ त्रिवर्गसुन्दरं युक्त्वा । चिरं सांसारिकं सुखं ॥ २ ॥
 सौख्यं कृत्वा निजे राज्ये । कामत्रोगेषु निःस्पृहः ॥ अंतिके सद्गुणां तु । विभुत्या व्रतमग्रहीत्
 ॥ ३ ॥ युगं ॥ कालक्रमेण संजातो । गीतार्थः कृतयौगिकः ॥ ब्राभ्यंश्च चतुर्दं प्रासः । पुरे गज-
 पुराद्विधे ॥ ४ ॥ तत्र त्रिकाकृते ब्राभ्यन् । सोमदेवपुरोधसं ॥ हुतवहाख्यश्यायाः । समीपस्कमपु-
 ह्वत ॥ ५ ॥ यथा त्रोजो किमेतेन । पथा विप्र व्रजाभ्यहं ॥ तेनाप्यनेन मार्गेण । गह्वतं द्रह्यमा-
 नकं ॥ ६ ॥ पश्याभ्यहमिमं साधुं । गह्व गह्वेति जट्टिपतं ॥ प्रवृत्तो गंतुमत्यंत—मीर्यया समितो
 मुनिः ॥ ७ ॥ युगं ॥ ब्राह्मणोऽपि समारूढो । गत्वा प्रासादमूर्धनि ॥ ततोऽत्यंतोपयुक्तं तं । प्रग-
 ह्वतं द्रौनैः शनैः ॥ ८ ॥ मुनिं दृष्ट्वा गतस्तेन । यथा सोऽपि पुरोहितः ॥ यावन्मार्गः स संजात-
 स्तुषारकणशीतलः ॥ ९ ॥ युगं ॥ ततश्चित्तमेतेन । मयाहो पापकर्मणा ॥ अतीवक्लिष्टचित्तेन
 । विहितं कर्म पापकं ॥ १० ॥ दृष्ट्यश्च महात्मायं । यत्तपसः प्रज्ञावतः ॥ अभितुद्योऽप्ययं मार्गो
 । जातो हिमकणोपमः ॥ ११ ॥ विचिंत्यैवं गतस्त्वस्य । सन्मुनेरंतिके द्विजः ॥ वंदितश्च मुनिर्न-
 तया । कथितं च स्वचेष्टितं ॥ १२ ॥ मुनिनापि ततस्त्वस्य । दर्शिता भवतुहता ॥ प्रकाशितः क-

षायाणां । विपक्रोऽप्यंतदारुणः ॥ १३ ॥ स्वर्गापवर्गदातृत्वं । जैनधर्मस्य शंसितं ॥ निंदितं दुर्गतौ
 दुःखं । श्लाघितं निर्वृत्तौ सुखं ॥ १४ ॥ सर्वथातिप्रबंधेन । शिष्टः सभ्यत्वमूलकः ॥ साधुधर्मस्तदा-
 सेवि—सर्वकल्याणकारकः ॥ १५ ॥ ततोऽसौ देशानां श्रुत्वा । ज्ञवनिर्वेदकारिणीं ॥ संविभो ज्ञव-
 जीतश्च । जातोत्साहो व्रतंप्रति ॥ १६ ॥ कृत्वा कुटुंबसौस्थ्यादि—कृत्यं तत्समयोचितं ॥ मुनेस्त-
 स्यांतिके दीक्षां । जग्राह विधिपूर्वकं ॥ १७ ॥ गृहीता द्विविधा शिक्षा । पाठितः संयमश्चिरं ॥ कृ-
 त्वा च कर्मदोषेण । जातिरूपादिकं मदं ॥ १८ ॥ मृत्वा समाधियोगेन । संप्राप्तस्त्रिदशालयं ॥ त-
 न्न मृत्त्वा सुरस्त्रीभिः । सार्धं जोगाननुत्तरात् ॥ १९ ॥ पद्योपमान्यनेकानि । ततश्च्युत्वा स्थितिक-
 यात् ॥ गंगातीरेऽस्ति मातंगो । बलक्रोद्वाङ्मिथानकः ॥ २० ॥ गौरी नाम जनी तस्य । तस्याः कु-
 द्वावजायत ॥ सर्वतः पुण्डितं चूतं । चैत्रलक्ष्म्या विशोभितं ॥ २१ ॥ स्वप्ने दृष्ट्वा प्रबुद्धा सा । स्व-
 स्मै जर्जे न्यवेदयत् ॥ तेनापि कथितः स्वप्नः । स्वप्नशास्त्रप्रवेदिनां ॥ २२ ॥ तैरप्युत्तमपुत्रस्य । स-
 मुपतिर्निवेदिता ॥ कालक्रममात्र सासूत । मातंगी वरदारकं ॥ २३ ॥ कुलकं ॥ अपिच—

जाश्मयावलेवा । मायंगकुलमि एस जपन्नो ॥ सोहगारुवरद्विजं । नियबंधूपि हसणि-

ज्ञा ॥ ३४ ॥ तस्य बल इति प्राज्यं । कृतं नाम स्वबंधिः ॥ वर्धमानश्च कुर्वाणः । कलहं भंजनं
 वृथा ॥ ३५ ॥ सर्वेषां विषकास्वीव । जात जडेगकारकः ॥ व्यन्यदा च क्रमाज्जाते । रभ्ये मधुम-
 होत्सवे ॥ ३६ ॥ पानजो जननृत्यादि—सत्स्वजनबंधुषु ॥ व्यकस्माद्गंडनं चक्रे । स मातंगो बला-
 न्निधः ॥ ३७ ॥ युगमं ॥ ततो निष्काशितो रूष्टैः । स तैरपानद्गमितः ॥ तानि च रममाणानि ।
 दूरमास्ते विलोकयन् ॥ ३८ ॥ कृणांतराच्च तन्मध्ये । समायातो भुजंगमः ॥ व्यापादितः स तै रूष्टै-
 —स्ततो दीवक ज्ञागतः ॥ ३९ ॥ स तु व्यापादितो नैव । विलोकयेदं ततो बलः ॥ व्यचिंतयद्य-
 था ज्ञो ज्ञो । स्वदोषेषैव देहिनः ॥ ३० ॥ ज्वंति विपदां स्थानं । संपदां तु गुणोदयात् ॥ हतो-
 ऽह्निः सविषो यस्मा—न्न तथा दीवकोऽविषः ॥ ३१ ॥ युगमं ॥ स्वकैरेव गुणैर्दोषैः । संपदो विपदो
 यतः ॥ जायंते प्राणिनां तस्मा—दर्जयासि गुणानहं ॥ ३२ ॥ अपि च—एवं ज्ञावेमाणो । धममं
 सोऽज्जण साहुसूत्राभिः ॥ निहिंसज्वपवंचो । मायंगो महारिसी जाड ॥ ३३ ॥ विधिनोपात्तनिःशे-
 ष—साधुक्रियाकलापकः ॥ षष्ठादितूर्यमासांतं । तपस्तीव्रं चकार सः ॥ ३४ ॥ तपसैवाविधेनाथ ।
 कृषीभूतशरीरकः ॥ क्रमतो विहरन् प्राप्तः । पुरीं वाणरसीमसौ ॥ ३५ ॥ स्थितः साधुचिते स्थाने ।

ज्ञाने तिङ्काञ्चिधे ॥ तत्र चावसते यद्वो । गंडितिद्वकनामकः ॥ ३६ ॥ स च साधुशुण्णभ्रामैः ।
 समावर्जितमानसः ॥ तमेव प्रत्यहं साधुं । शुश्रूषन्नाञ्जितिष्ठति ॥ ३७ ॥ अन्यदान्येन यक्षेण । स
 यद्गः प्रश्नितो यथा ॥ ज्ञो ज्ञो किं दृश्यसे न त्वं । तेनोक्तं कथ्यते शृणु ॥ ३८ ॥ वयं ज्ञो पर्यु-
 पासीनाः । साधुमेवमिहास्महे ॥ त्रिलोकस्यापि संपूज्यं । ब्रजामो न हि कुत्रचित् ॥ ३९ ॥ शु-
 त्वेदं सर्वमत्यर्थं । साधोश्चित्तमुत्तमं ॥ प्रतिबुद्धस्ततः सोऽपि । यद्गः साध्वनुज्ञावतः ॥ ४० ॥ तत-
 श्च तिदुकं यद्गं । स प्रोवाच प्रदर्षितः ॥ धन्यस्त्वं कानने यस्य । वसत्येष महासुनिः ॥ ४१ ॥
 अण्विच—ददुं मुणिरस चरियं । पद्मिबुद्धो सोवि तिदुगं जणद ॥ तं चिय मित्त कयद्दो । जसस
 वणे वसद तव एसो ॥ ४२ ॥ मञ्जवि वसंति मुणियो । ज्जाणे ता खणंतरं एक्कं ॥ गंतुण तेवि
 सरिसा । वंदामो ज्ञाणिजुं पत्ता ॥ ४३ ॥ दिटा य तेहिं मुणियो । कहवि पमाज्ज विगहमाणज्ज
 ॥ ताहे गाह्यराणं । अणुरत्ता तंमि ते जस्का ॥ ४४ ॥ एअं तिदुकयद्गस्य । स्तुवतस्सं महासुनिं ॥
 सद्गत्याक्खञ्चित्तस्य । व्यतिव्रजंति वासराः ॥ ४५ ॥ अण्विच—ज्ञावेण वंदमाणस्स । महारिसिं त-
 स्स पूयपावस्स ॥ वच्चद सुहेण कादो । हरिणोव जिणं शुणंतस्स ॥ ४६ ॥ तत्र च पद्मपत्रादी ।

कौशलि कमहीपतेः ॥ जद्रा नाम वश कन्या । रूपयौवनभार्विता ॥ ४९ ॥ समं सङ्गधपुण्यादि—प-
 दलव्यग्रपाणिना ॥ चेटिकाचक्रपत्नेन । यद्वापतनमागता ॥ ४८ ॥ युग्मं ॥ तं यद्गं पूजयित्वा सा
 । प्रयङ्गती प्रदक्षिणां ॥ तन्महासुनिमद्राक्षी—न्मल्लकिर्नागधारिणं ॥ ४९ ॥ अतीवमलिनस्यूत—
 जीर्णोपकरणाच्चितं ॥ प्रणष्टरूपलावण्यं । तपःशोषितविग्रहं ॥ ५० ॥ युग्मं ॥ दृष्ट्वा च तं महासा-
 धु—मतिबीजत्सदर्शनं ॥ तथा निष्टीकितं तत्र । महामोहविमूढया ॥ ५१ ॥ पापा केयमहो कन्या
 । या निन्दति महासुनिं ॥ एवं विचिंत्य यक्षेण । तन्नरीरमविष्टितं ॥ ५२ ॥ ततोऽसमंजसैर्वाक्यैः ।
 प्रत्यपती विसंश्रुतं ॥ कथंचिदेव कष्टेन । नीता सा राजमंदिरे ॥ ५३ ॥ दृष्ट्वा तां तादृशीं राज्ञा-
 ल्यंतमातुरचेतसा ॥ अनेके व्याहता ज्योति—र्भंत्रतंवादिवादिनः ॥ ५४ ॥ अष्टपिच—जो विरडि-
 पि न जाणद् । नरवदृणा सोवि तन्न वाहरिञ्च ॥ नेहा जह्वाण अहवा । केत्तियभेत्तं व पुरिमाण
 ॥ ५५ ॥ ततस्त्वस्याः समाख्या । धन्वंतरिसप्तप्रैः ॥ क्रिया चतुर्विधा वैद्यै—र्यथाज्ञानं प्रयत्नतः
 ॥ ५६ ॥ तथापि नैव संजातो । गुणः कोऽपि मनोगपि ॥ पुनश्चानेकथा मंत्र—तंत्रयंवाद्यः कु-
 ताः ॥ ५७ ॥ तेऽप्युपर द्रव न्यस्ताः । सर्वे विफलतां ययुः ॥ अथवा दैविके विघ्ने । किं करोतीह

मानवः ॥ ५८ ॥ अपिच—श्य जाहेवि गुत्ता । सवे विजाहणो तलुं जक्का ॥ जंपद पत्तंमि डि
 लुं । एयाए निंदिलुं साहू ॥ ५९ ॥ ता जद वरद तस्सेव । देहं मुंचामि नन्नहा मोक्को ॥ रत्ता-
 वि जीविलुत्ति य । पडिवन्नं जक्कवयणंति ॥ ६० ॥ ततः स्वस्थशरीरा सा । सर्वालिंकारयुत्तिना ॥
 विवाहयोभ्यसदस्त्र—व्यशपाणिसखीयुता ॥ ६१ ॥ जगामातिमहाद्वत्या । मुनेस्सस्य पदांतिके ॥
 पतित्वा पादयोः स्त्रीयै—महल्लकैः समं ततः ॥ ६२ ॥ विद्मसः स तथा जत्तया । यथा जो जो म-
 हासुने ॥ स्वयंवरगताया मे । गृहाण करणत्तवं ॥ ६३ ॥ मुनिर्बभाण हे जद्रे । पर्यासं कथयान-
 या ॥ निंदनीयं भुवं लोकै—स्सन्मावोचस्सवमीदशं ॥ ६४ ॥ अपि च—द्वहीद्व समं वासंपि । जे-
 न द्दहंति एकवसहीए ॥ कइ ते निययकरेहिं । रमणीण करे गहिरसंति ॥ ६५ ॥ सिद्धिवहुब-
 रुराया । असुदुपुत्रासु कइणु जुवर्द्धसु ॥ रज्जंति महासुणियो । गोवेज्जायवासिदेवव ॥ ६६ ॥ त-
 तो नानाप्रकाराणि । विकुर्व्यं च रूपाणि सा ॥ प्रज्ञाद्य साधुरूपं च । यक्षेणातीवधर्षिता ॥ ६७ ॥
 विमानिता निशां सर्वा । नानाकारं यथेहया ॥ प्रभातसमये याव—भ्रातोकयति तं मुनिं ॥ ६८ ॥
 ततः स्वप्नमिवाशेषं । मन्यमानातिदुर्मनाः ॥ स्वलोकेनानुयाता च । जगाम निजमंदिरं ॥ ६९ ॥

द्यष्ट्य विहङ्गपयामास । महीनाथं पुरोहितः ॥ राजन् मुनीश्वपत्नीयं । मुनिना प्रोञ्चिता सती ॥ ७० ॥
 नवतु पत्नी विप्राणां । तस्मात्तेभ्यः प्रदीयतां ॥ प्राप्तकालमिदं चैवे—त्याकलयथ महीयुजा ॥ ७१ ॥
 प्रदत्ता रुद्रदेवाय । तस्मै चैव पुरोधसे ॥ द्यवाहो खलु संसारे । कर्मणां गतिरिदृशी ॥ ७२ ॥
 ह्यपि च—पावनिमित्तं काळं । जा रिसिणा जञ्जिया नरिंदसुया ॥ सावि पुरोहिणं । गह्रियां
 सुहकारणं काळं ॥ ७३ ॥ एवं पुरोधसस्तस्य । तथा सार्धं यथेप्सितं ॥ मुंजानस्य महाजोगान् ।
 काळः कोऽपि व्यतीतवान् ॥ ७३ ॥

ह्यन्यदा रुद्रदेवेन । यद्गं प्रयजता सता ॥ विहिता यद्गपत्नी सा । विधिना राजपुत्रिका ॥
 ॥ ७४ ॥ तत्र च नद्दचद्दृष्ट्या । नानादेशांतरागताः ॥ ह्यनेके मिलिताः स्वर्ण—गोदानादिजिष्ट-
 क्त्या ॥ ७५ ॥ इतश्च स मुनिर्धाम्भन् । जिह्वार्धं मासपरणे ॥ समितः सुष्टु गुप्तश्च । यद्गपाटक-
 मागतः ॥ ७६ ॥ प्रविष्टश्च मुनिस्तत्र । धर्मलात्रपुरस्सरं ॥ भद्दादीनां पुरोच्युय । देशे साधुचिते
 स्थितः ॥ ७७ ॥ ततस्तपःशुशीच्रुत—देहं चरिमलाविलं ॥ प्रणष्टरूपलावण्यं । प्रांतवस्त्रादिधारिणं ॥
 ॥ ७८ ॥ दृष्ट्वा तं मुनिमारब्धा । हसितुं ते द्विजादयः ॥ निंदागर्भैरसत्र्यैश्च । दुर्वचो जिर्विरुक्तैः

॥ ७९ ॥ श्यपिच—जंषिति नट्टवट्टा । कीस तुमं एह श्यागमो पाव ॥ ता तुरिं एयात्तं । वा-
 णात्तं वच्चसु हयास ॥ ८० ॥ एहंतरंमि जत्को । रिसिणो देहंमि पविसिज्जं जणइ ॥ जिक्कज्जमा-
 जत्तं । ता दिज्जत्त मज्ज जो जिक्कां ॥ ८१ ॥ जाइक्कुत्तेसु विसिटा । वेयविहन्नु सकम्मसंतुटा ॥
 ताए दियाणं तु इमो । दिज्जिससइ वच्च तं पाव ॥ ८२ ॥ हिंसालियचोरिके—मेहुन्नपरिगाहात्तं
 वरत्तं ॥ समसत्तमिचत्तणु—तेहुकंचणो विगयहंकारो ॥ ८३ ॥ परिच्चत्तगिहावासो । ज्जग्गमत्त-
 णायएसणासुद्धं ॥ जाएमि जिक्कमित्तं । गिहे गिहे तेण पत्तोहि ॥ ८४ ॥ एसो य कत्तं पागो
 । विवहो तुभेहिं निययक्कजेण ॥ ता एयात्तं मज्जवि । भम्मटा देह जो जिक्कं ॥ ८५ ॥ जाव
 दिएहिं न तुत्तो । पढं जत्तणेवि जाव नोत्तुहो ॥ ताव न दिज्जइ एसो । सुत्ताणं वच्च तं सम-
 ण ॥ ८६ ॥ जह कात्तमि सुत्तित्ते । विहिणा वीयं सुत्तात्रियं फत्तयं ॥ जायइ तह पिद्धंजण—
 जत्तणमि निवेसियं दाणं ॥ ८७ ॥ श्यह सुत्तिया ते भणिया । जाइमित्तेण हुंति नो विष्णा ॥
 तुम्मारिसवपावा । हिंसालियमेहुणा सत्ता ॥ ८८ ॥ जत्तणेवि पावहेत्तं । तहं तमि निवेसियं सुहं
 कुणइ ॥ पिज्जणेवि परत्तवजया । श्यदिनं कहेणु गेहंतु ॥ ८९ ॥ ततश्च—गतिकूलविजाणीति ।

ब्राह्मणानामयं मुनिः ॥ तं साधुंप्रति ते चट्टा । गालिघातैरुपस्थिताः ॥ ९० ॥ लातलोषट्टलताय-
 हि—कषाकंबादित्तङ्गणैः ॥ यक्षेण स्तंभिताः सर्वे । ते चित्रलिखिता इव ॥ ९१ ॥ अपि च—
 विन्नतरणोव ताणं । निवानिया केवि तेण जक्केण ॥ अन्ने पहरेहिं हया । अन्ने पुण वामिया रु-
 हिरं ॥ ९२ ॥ दहूणं ते चट्टे । मुणियो जडाइए तहाखुवे ॥ जयवेपमाणहियया । जट्टा ते ज-
 णइ सह पइणा ॥ ९३ ॥ एसो सो जेण तथा । सयंवरा जवणया अहं चत्ता ॥ सिद्धिवहुरागर-
 तो । नेहइ सुसुंदरीजिवि ॥ ९४ ॥ अइधोरतवपरिक्रम—वसीकयासेसतिरियनरदेवो ॥ तंलोक-
 पणयचलणो । नाणाविहलद्धिसंपन्नो ॥ ९५ ॥ जियकोहमाणमानु । जियलोन्नपरीसहो महास-
 तो ॥ निठाविय पावपसरो । तियसासुरणयपयकमलो ॥ ९६ ॥ जलणोव दहइ जुवणं । कुविज-
 तं केव रक्कए तुठो ॥ ता एयं तज्जिता । वच्चिस्सह अंतयधरमि ॥ ९७ ॥ पाएसु निवडिजणं ।
 एयं तोसेह महरिसिं तुप्पे ॥ जइ जीविणए कज्जं । एवं जहाए ते जणिया ॥ ९८ ॥ रणाइए-
 हिं जं ने । अवरुं तं स्वमाहि णो जयवं ॥ पणिवइ य बहलच्चिय । हवंति लोगमि वरमुणियो
 ॥ ९९ ॥ अह ते मुणिया जणिया । संसारनिबंधणस्स कोवस्स ॥ को अक्कगासं दिज्जा । विसे-

सत्त्वं सुखिजिणवयणो ॥ १०० ॥ महज्जतिपरेण इमे । चट्ठा जक्केण वारिञ्चा दूरं ॥ ता तं चि-
 य संजासह । जेण कया एरिसा तुञ्जे ॥ १ ॥ ततश्च मुनिना सार्धं । बहुधा विज्ञप्तेन ते ॥ यक्षे-
 ण शान्तिचित्तेन । सर्वेऽपि प्रणुणीकृताः ॥ २ ॥ ज्ञानानरे च शुद्धेन । वराहारेण सादरं ॥ राज्ञः पु-
 त्र्याः समं जर्वा । स मुनिः प्रतिलिञ्जितं ॥ ३ ॥ ततो गंधोदकं तत्र । निपयात नन्नोपाणत् ॥ द-
 शार्धवर्णसत्पुष्य—बुध्या सार्धं समंततः ॥ ४ ॥ ज्ञाहता गगने देवै—दूरिडुंजयो भृशं ॥ द-
 पात वसुधाराध—श्रेतोक्षेपः कृतो जनैः ॥ ५ ॥ मुनेर्माहात्म्यमाद्योक्त्य । धर्मदेशनया तथा ॥ प-
 तुडाः प्राणिनोऽनेके । धर्मं च प्रतिपेदिरे ॥ ६ ॥ तदेवं हरिकेशेन । मातंगेनापि दुष्करं ॥ सं-
 तसं तपो येन । त्रिदशैरपि पूजितः ॥ ७ ॥ इति हरिकेशकथानकं समाप्तं ॥
 तदिदमिह तपोमाहात्म्यमाद्योक्त्य लोकां—श्रुत गुरुतपांसि व्यस्य गेहादिसंगं ॥ जवशत-
 कृत्वकर्मारण्यकं येन दग्धं । सपदि विशदसौर्यां मोक्षलक्ष्मीं लज्जध्वं ॥ ८ ॥ जल्लसद् जसो-
 विहारद् । गुणगणो गलद् पावण्यारो ॥ विपलद् कर्मकलंको । तवल्लोविच्चसियंगाण ॥ ९ ॥
 जसरद् दुरियनियरो । पिन्नरद् महंतसोक्कसंदोहो ॥ पसरद् जणाणुरगो । नराण तवल्लिक्कदि-

याणं ॥ १० ॥ तथा—पवरजडिलमूलोद्दामभिन्नरमूलो । दृढकटिणकसायाणैगसाहासमुहो ॥ वि-
 सयविसरफुद्धो मोहंरुको महद्धो ॥ तवहुयवहजात्रादांकिञ्ज जाइ नासं ॥ ११ ॥ धणतुहिएणिवा-
 सो पावपंकेरहाणं । सियकुलिसनिवाज डुकदुग्गाचंदाणं ॥ खरनहरमद्रंदो दोसदोवदुयाणं ।
 जयइ तवसुखवो सुठधम्मो सुरम्मो ॥ १२ ॥ ज्ञवन्नमणभुयंशुब्धानणे चारुमंतो । सिवपहपहियाणं
 सज्जवाहो महंतो ॥ कुणइइहदुमाणं खंनणे खग्गतुद्धो । जयज तवसमूहादांकिञ्ज साहुधम्मो ॥
 ॥ १३ ॥ वररथणनिहाणं निरुणाणं जणाणं । अन्नरनरायाणं कारणं संपयाणं ॥ मुणिएजणअन्न-
 यंसो सच्चकट्टाणकोसो । जयज तवसिरीए दासदीजाविजासो ॥ १४ ॥ इति तपोऽधिकारः समा-
 प्तः ॥ अथ ज्ञावनाधिकार उच्यते, अस्य चायमत्रिसंबंधः—पूर्वत्र तप उक्तं, तपश्च ज्ञावसारमेव
 क्रियमाणं कर्मद्वयाय प्रज्ञवतीत्यतोऽत्र ज्ञावना ज्ञायते, तत्र ज्ञावनायाः स्वरूपं माहारभ्यं च प्रदर्श-
 यन् श्लोकदशकमाह, तद्यथा—

॥ मूलम् ॥—ज्ञो ज्ञाया ज्ञावना ज्ञाया । निर्मुद्व्या शर्मसाधिका ॥ भावनयैव ज्ञायानां ।
 ज्ञावांतो जायते यतः ॥ १ ॥ इत्येण दीयते दानं । शीलं सर्वेन पाद्यते ॥ तपोऽपि तथ्यते कष्टं

। स्वाधीना भुवि ज्ञावना ॥ २ ॥ ज्ञावनातोऽपि ये ब्रथा—स्ते ब्रमंते ज्ञवोदधौ ॥ नात्मलाञ्छं ज्ञ-
 भंते ते । बीजान्नावादिवाङ्मुराः ॥ ३ ॥ ज्ञावनातः कृत्यं याति । ज्ञवकोटीञ्जिरर्जितं ॥ संसारनिब-
 वृक्षस्य । बीजाभं कर्म देहिनां ॥ ४ ॥ सुबह्वपि तपस्ससं । चारिञ्चं च चिरं कृतं ॥ यदि ज्ञावो न
 संजात—स्तदा तत्तुषकंननं ॥ ५ ॥ ज्यधीतानि च शास्त्राणि । लोकानां देज्ञाना कृता ॥ कृतानि
 दिव्यकाव्यानि । जिता वादे च वादिनः ॥ ६ ॥ ज्ञावना यदि नो जाता । सद्गतिद्वारकुञ्चिका ॥
 स्वकार्यसाधकत्वेन । तदा सर्वं निरर्थकं ॥ ७ ॥ रथकारः स्वयं दाना । गृहीता पावसुत्तमं ॥ पा-
 र्थस्यो ज्ञावनासार—मनुमंता मृगस्तथा ॥ ८ ॥ वाताहताधीन्नेन । वृक्षेण पतता सता ॥ त्रयोऽ-
 पि चूर्णिताः संतो । ब्रह्मलोकमुपगताः ॥ ९ ॥ हृदयगिरिमुहान्तःसंसृतं यत्तमिसं । तदपनयनदक्षः
 केवलज्ञानज्ञानुः ॥ स पुनरुदयमेति कृत्स्नदोषावसाने । तदपि च न दुरापं वर्तते ज्ञावनायाः ॥
 ॥ १० ॥ व्याख्या—इति श्लोकदशकं कंठ्यं, नवरं ज्ञो इत्यामंत्रणे, ज्ञया मुक्तिसुखलब्धयः, ज्ञा-
 वना शुभज्ञावरूपा भाव्या भावनीया, निर्मुक्त्या मुधिकात्वभ्या, धर्मसाधिका सुखकारिका, ज्ञावनर्यैव
 ज्ञावनात् एव ज्ञानानां ज्ञवांतो ज्ञवनाशो जायते भवति, यतो येन कारणेन, शेषं श्लोकाष्टकं स्प-

शुभेव. हृदयमेव गिरिगुहा तथा श्रुतर्मध्यं तत्र संसृतं स्थितं यत्तन्मिस्रमिव तन्मिस्रमज्ञानं, तस्य त-
 मिस्रस्थापनयनं विनाशस्तव दहकः पटुः, केवलज्ञानमेव ज्ञानुरिव भानुरादित्यः, स पुनः केवलज्ञा-
 नज्ञानुस्यमेत्युदयं गच्छति, कृत्स्नदोषावसाने सकलरागादिदोषक्षये, तदपि च कृत्स्नदोषावसानं न
 दुरापं न दुःप्रापं वर्तते ज्ञवति. ॥ १-१० ॥ ज्ञाननायाः शुभाध्यवसायस्योपरि रथकारदानानुमोदन-
 परमृगकथानकं त्विदं—

श्रुत्रैव ज्ञारते वर्षे । तुंगप्राकारवेष्टिता ॥ सर्वस्वर्णमया रम्या । नगरी दारिकावती ॥ १ ॥
 स्वर्णरत्नमयानेक—शुभप्रासादसंकुला ॥ कुलकोटीभिराकीर्णि । रम्या च रम्यवस्तुभिः ॥ २ ॥ द्वा-
 दशयोजननायामा । नवयोजनविस्तृता ॥ रम्यवस्तुपरिपूर्णा । दिव्या देवविनिर्मिता ॥ ३ ॥ तां च
 पालयते कृष्ण—वासुदेवोऽर्धचक्रभृत् ॥ बलज्जडस्तु तज्ज्ञाता । तथा जरत्कुमारकः ॥ ४ ॥ द्वावपि
 च तर्कौ ज्येष्ठौ । पिता वसुदेवोऽनयोः ॥ ते च प्रहृष्टसंवादि—दुर्दालितकुमारकाः ॥ ५ ॥ श्रु-
 न्ये च वसुदेवाद्या । याद्वा बलार्गवितः ॥ नित्यं च चित्तिताशेष—संपूर्णस्वमनोरथाः ॥ ६ ॥ श्रुं-
 जाना श्वासते कामं । कामजोगान् मनोहरान् ॥ श्रुन्यदा च समायातः । श्रीमन्मिजिनेश्वरः ॥

॥ ७ ॥ जग्यांबुजप्रबोधाय । केवलज्ञानभास्करः ॥ समवसरणं रभ्यं । देवादिद्विर्विनिर्भितं ॥ ८ ॥
 ज्ञाताश्च सुरास्तत्र । केशवाद्याश्च मानवाः ॥ कृता च स्वामिना धर्म—देशना मोहनाशिनी ॥
 ॥ ९ ॥ ततो धर्मकथंते च । वासुदेवेन जटिपतं ॥ स्वामिभस्याः पुरः प्रोच्चैः । समुद्राया धना-
 दिजिः ॥ १० ॥ यादवस्य कुलस्यास्य । ममेतरजनस्य च ॥ ह्ययः केन निमित्तेन । कृतो वा पु-
 र्षांतरात् ॥ ११ ॥ कियतः कालतो वापि । जगत्प्रजो जविष्यति ॥ जिनेन जटिपतं कृष्ण । श्रू-
 यतां कथयामि भोः ॥ १२ ॥ युगमं ॥ अस्ति द्वीपयनो नाम । परित्राजक एककः ॥ स च मद्य-
 मदोन्मत्तैः । सांबादिजिः कुमारकैः ॥ १३ ॥ दुर्वाक्ययष्टिसुषुब्धाद्यै—र्नाकारं खलीकृतः ॥ वि-
 नाशयिष्यते सर्वा । वह्निना द्वारिकावती ॥ १४ ॥ यादवान् शेषलोकांश्च । सर्वांश्च संवर्तयिष्यति ॥
 अस्य चैवं समुत्पत्तिः । संजाता कथ्यते शृणु ॥ १५ ॥

पूर्वं पराशरो नाम । शौरिकः पुरबाह्यतः ॥ बभ्रुव तत्र विख्यात—स्त्वापसस्त्वापसाश्रमे ॥ १६ ॥
 तेनैका कन्यका प्राप्ता । खड्गंदा दुष्टचारिणी ॥ तामादाय समायातो । यमुनासरितस्ते ॥ १७ ॥
 तत्र चायं तयोर्जातः । पुत्रो द्वीपयनादिधः ॥ स च यौवनमाख्यो । ब्रह्मचर्यं प्रपन्नवान् ॥ १८ ॥

उपवासद्वयांते च । पारथाभास सर्वदा ॥ तेन च तिष्ठता तत्र । श्रुतं जनप्रवादतः ॥ १७ ॥ यथा
 जगवतांरिष्टु—नेमिनेदं प्रज्ञाषितं ॥ नगर्यां द्वारिकावत्याः । समं च यादवैः खलु ॥ १० ॥ ज्ञवि-
 ता सर्वथा नाशो । द्वीपायनसकाशतः ॥ तदिदं निर्धृणं कर्म । करिष्येऽहं कथं वत ॥ ११ ॥ यु-
 ज्मं ॥ विचिंत्यैवं सखेदोऽसौ । वनांतरमशिश्रयत् ॥ तथा ज्ञो यत्तथा पृष्ट—मात्मपरणकारणं ॥
 ॥ १२ ॥ तदिदं कथ्यते तुभ्यं । श्रूयतां केशवाधुना ॥ योऽयं ज्येष्ठस्त्वव भ्राता । जरादेवीवरात्मजः
 ॥ १३ ॥ नंदनो वसुदेवस्य । जरत्कुमारनामकः ॥ एतस्मान्निश्चितं कृणु । मृत्युस्त्वव ज्ञविष्यति ॥
 ॥ १४ ॥ युज्मं ॥ श्रुत्वेदं यादवानां तु । तस्मिन् जरत्कुमारके ॥ हेत्यया पतिता दृष्टिः । सविका-
 रातिरोषतः ॥ १५ ॥ ततो जरत्कुमारेण । मनस्येवं विचिंतितं ॥ अहो कष्टमहो कष्टं । संजातं
 कीदृशं कथं ॥ १६ ॥ अहं हि वसुदेवस्य । पुत्रो ब्रूवापि नुप्रियः ॥ कथं स्वभ्रातरं मूढो । मार-
 विष्ये कनिष्ठकं ॥ १७ ॥ अहो पापं महताप—महो निर्धृणता मम ॥ चिरं चित्ते विचिंत्यैव—
 मापृच्छ्य च निजं जनं ॥ १८ ॥ जनार्दनस्य रक्षार्थं । वनवासमुपागतः ॥ अथ नोमिः पुनः प्रोचं
 । यथा ज्ञो ज्ञो जनार्दन ॥ १९ ॥

ततः सांवकुमारय । गत्वा तेन निवेदितं ॥ गतश्च तत्र सांबोऽपि । पीता सा तेन वारुणी ॥५३॥
 विचिंतितं च किं युक्त—महो मे कर्तुमीदृशं ॥ यत्किंचिसुखदुःखादि । सह्यते कुम्भैर्विना ॥ ५३ ॥
 तस्यादव प्रगे सर्वा—नानयामि कुमारकान् ॥ तथैव तेन ते सर्वे । आनीतास्तत्र कानने ॥ ५४ ॥
 दृष्टा च सा तर्कहृद्या । सुखादा सुंदरा सुरा ॥ आदिष्टाश्च स्वका भृत्या—स्तदानथनहेतवे ॥५५॥
 यथैनां सुंदरां शीघ्रं । समानयत वारुणीं ॥ तैरपि च समानीता । ततः सानंदचेतसः ॥ ५६ ॥ ग-
 ताः सुंदरमुद्यानं । नानावृद्धोपशोभितं ॥ नानापुष्पफलोपेतं । गंधबुध्वालिंसंकुलं ॥ ५७ ॥ युभं
 ततश्चाजाणि सांबेन । यथा ज्ञो ज्ञो कुमारकाः ॥ षण्मासांते सुलब्धेयं । कथंचिपुण्ययोगतः ॥
 ॥ ५८ ॥ ह्यामृतरसखादां । वरां पिबन् वारुणीं ॥ ततस्त्वथैव ते पातुं । प्रारब्धा हृष्टचेतसः ॥ ५९ ॥
 ततो जातमदोदकेका । ननुतुश्च जगुश्च ते ॥ बलंगत्यादिगयंतेस्म । युध्यंते च परस्परं ॥ ६० ॥
 क्रीन्तश्च गताः सर्वे । पर्वताभ्यर्णकाननं ॥ द्रुतश्चेतश्च ते तत्र । पर्यटतो व्यलोकयन् ॥ ६१ ॥ त-
 पस्तीक्ष्णं चरंतं तं । मुनिं द्वीपयनान्निधं ॥ प्रवक्तुं च समारब्धा । यथा सोऽयं महामुनिः ॥ ६२ ॥
 युभं ॥ आदिष्टो यो जिनेन्द्रेण । श्रीमन्नरिष्टनेमिना ॥ नगर्था द्वारिकावत्याः । सर्वनाशविधायकः

॥ ६३ ॥ तदेनं किं न ज्ञो हन्मो । निःप्रयोजनवैरिणं ॥ निःशुष्टं निर्धुणं पापं । जनस्यास्य क्षयं-
करं ॥ ६४ ॥ ततो रोषेण रक्ताक्षा । दंतदृष्टावरोष्टकाः ॥ प्रारब्धा यद्विमुष्याद्यै—हंतुं दीपायनं
दृढं ॥ ६५ ॥ हतस्तावत्सौ याव—निर्बलः सोऽपतद्दयुवि ॥ हत्वेवं नगरीमध्ये । प्रविविशुः कुमा-
रकाः ॥ ६६ ॥

अथेदं वासुदेवाय । कुमाराणां विचेष्टितं ॥ विश्रंजणीयकैः पुंजिः । सर्वमेव प्रवेदितं ॥ ६७ ॥
ततो व्यञ्जितयत्केशी । ज्ञो ज्ञो पश्यत पश्यत ॥ कुमाराणां विमुदत्वं । दुर्दातत्वं प्रमत्ततां ॥ ६८ ॥
निरपेक्षविधापित्व—मदीर्घदर्शितां तथा ॥ तदहो जीवितयूतानां । किमेषां कुर्महे वयं ॥ ६९ ॥
युष्मं ॥ चिरं केशी विञ्चित्यैवं । ततो रामसमन्वितः ॥ जगाम कानने तत्र । दीपायनोपशान्तये ॥
॥ ७० ॥ दृष्टश्च रथचित्तोऽसौ । दीपायनोऽतिदुर्मनाः ॥ क्षामितश्च प्रियालापैः । पादलभेन सादरं
॥ ७१ ॥ द्रुहं न क्षमते याव—तावद्रामेण जल्पितं ॥ ज्ञो कृणालं प्रयत्नेन । किं व्यर्थं परित्वि-
द्यसे ॥ ७२ ॥ यदेतेन किमप्यत्र । चिंतितं विदधातु तव ॥ दुर्जनो दुर्जनश्चैव । क्षामितोऽपि न
ज्ञाम्यति ॥ ७३ ॥ अथवा यज्जिनेन्द्रेण । नेमिनाथेन ज्ञापितं ॥ तदहो सर्वथा कृष्ण । नान्यथा

वसरे द्वादशे पुर्या । अस्या नाशो ज्विष्यति ॥ श्रुत्वेति जिनवाक्यं ते । गताः शोकं ज-
 नाः सये ॥ ३० ॥ ततस्ते यादवाः सर्वे । गते जरत्कुमारके ॥ शून्यमिव निजात्मानं । मन्थंते शो-
 कविह्वलाः ॥ ३१ ॥ ततो नत्वा जिनं नेमिं । सर्वेऽप्युद्विष्यचेतसः ॥ संसारानित्यतां चैव । चिंतयंतः
 सुदुःखिताः ॥ ३२ ॥ पुर्यांश्च द्वारिकावत्याः । सर्वनाशं विशेषतः ॥ प्रविष्टा नगरीमध्ये । शोकाकु-
 लितमानसाः ॥ ३३ ॥ शुभं ॥ ततश्च वासुदेवेन । कारिता घोषणा पुरि ॥ यथा ज्यो जना-
 नीत्वा । वने कादंबनामनि ॥ ३४ ॥ समभ्रान्यपि मद्यानि । परित्यजत सत्वरं ॥ श्रीमता नेमिना-
 धेन । यतश्चैवं प्ररूपितं ॥ ३५ ॥ शुभं ॥ यथा मद्यप्रसंगेन । सांबादयः कुमारकाः ॥ द्वीपायनप-
 रित्राजः ॥ करिष्यंति कदर्शनां ॥ ३६ ॥ श्रुत्वा चैवं ततो लोकेः । कादंबकमहावने ॥ शिलाकुंडेषु
 मद्यानि । संत्यक्तान्यखिलान्यपि ॥ ३७ ॥ ततः कादंबसंबन—शिलागुहासु संभृता ॥ कादंबरीति
 विख्याता । सा सुरा ज्ञाप्यते जने ॥ ३८ ॥ अत्रांतरे च रामस्य । भ्राता सिद्धार्थनामकः ॥ सार-
 धित्वं तु तस्यैव । स्नेहाद्यः प्रतिपन्नवान् ॥ ३९ ॥ श्रुत्वा यादवलोकस्य । नगर्यां सह संक्षयं ॥ रा-
 मं भणितुमारब्धो । नम्रो महुरया गिरा ॥ ४० ॥ रामाय नेमिनाधिने । शिष्टः संसारनगरः ॥ ज-

न्मध्याधिजगत्प्रत्यु—जलकक्षोत्रसंकुलः ॥ ४१ ॥ नानादुःखमहारौद्र—नक्रचक्रादिदुस्तरः ॥ दूषण-
 ध्वंसीनि शिष्टानि । वस्तून्यत्राखिलान्यपि ॥ ४२ ॥ अस्माकं तु विशेषेण । दर्शिता सर्वनाशिता
 ॥ तदहं राम निर्विष्ट । द्रतः संसारचारकात् ॥ ४३ ॥ समीपे नेमिनाथस्य । प्रवजामि विसर्जय ॥
 रामेणाप्यतिनिर्वधं । विज्ञायासौ विसर्जितः ॥ ४३ ॥ पंचाङ्गिः कुलकं ॥ जक्तश्च प्रतिबोधोऽहं ।
 त्वयका व्यसने क्वचित् ॥ वाक्यं रामस्य तेनापि । तत्रथैव प्रतिश्रुतं ॥ ४४ ॥ ततः पृष्ठा निजं द्यो-
 कं । गत्वा नेमिजनांतिके ॥ संसारोत्तारिणीं दीक्षां । जग्राह सुविधानतः ॥ ४५ ॥ ततः कृत्वा त-
 पस्तीक्ष्णं । षण्मासं यावदुत्तमं ॥ आलोकितप्रतिक्रान्तो । देवलोकं जगाम सः ॥ ४६ ॥ कादंबरिणु-
 दयां तु । शिलाकुण्डेषु या सुरा ॥ सा हेमंतादिषुद्वि—र्मासैः पकरसाजनि ॥ ४७ ॥ सुस्वादा
 सुंदरा हृद्या । कर्कतनसमप्रभा ॥ द्रतश्च गतवांस्त्वव । व्याध एकः परिभ्रमन् ॥ ४८ ॥ सद्यः सांब-
 कुमारस्य । वारुणीं तां विलोक्य सः ॥ आस्वादयितुमारब्धो । यतः स्वादुरसा हि सा ॥ ४९ ॥
 पणौ च तां यथाकामं । स्वपाणिपुटकैस्ततः ॥ वीक्षमाणेन तत्रैव । मृगास्तेन विलोकिताः ॥ ५० ॥
 यावत्तेऽपि हि सुखस्थाः । सुरापानमदोऽधुराः ॥ क्रीडंतस्त्र तिर्यंति । निर्द्रयास्तुष्टचेतसः ॥ ५१ ॥

ततः सांवकुमारय । गत्वा तेन निवेदितं ॥ गतश्च तत्र सांबोऽपि । पीता सा तेन वारुणी ॥५३॥
 विचिंतितं च किं युक्त—महो मे कर्तुमीहशं ॥ यत्किंचित्सुखदुःखादि । सह्यते कुमरैर्विना ॥ ५३ ॥
 तस्मादत्र प्रणे सर्वा—नानयामि कुमारकान् ॥ तथैव तेन ते सर्वे । ज्ञानीतास्त्र कानने ॥ ५४ ॥
 दृष्टा च सा तर्कैर्हृद्या । सुखादा सुंदरा सुरा ॥ ज्ञादिष्टाश्च स्वका भृत्या—स्तदानयनहेतवे ॥५५॥
 यश्चैनां सुंदरां शीघ्रं । समानयत वारुणीं ॥ तैरपि च समानीता । ततः सानंदचेतसः ॥ ५६ ॥ ग-
 ताः सुंदरमुद्यानं । नानावृद्धोपशो जितं ॥ नानापुष्पफलोपेतं । गंधद्व्यालिसंकुलं ॥ ५७ ॥ युग्मं
 ततश्चाजाहि सांबेन । यथा ज्ञो ज्ञो कुमारकाः ॥ षण्मासांते सुलब्धये । कथंचिन्पुण्ययोगतः ॥
 ॥ ५८ ॥ हृद्यामृतरसखादां । वरां पिबन्न वारुणीं ॥ ततस्त्वथैव ते पातुं । प्रारब्धा हृष्टचेतसः ॥५९॥
 ततो जातमदोद्रेका । ननतुश्च जगुश्च ते ॥ वल्गंत्यालिंगयंतेस्म । युध्यंते च परस्परं ॥ ६० ॥
 क्रीडन्तश्च गताः सर्वे । पर्वताभ्यर्णकाननं ॥ द्रतश्चेतश्च ते तत्र । पर्यटतो व्यलोकयन् ॥ ६१ ॥ त-
 पस्तीब्रं चरंतं तं । मुनिं द्वीपायनाक्षिभं ॥ प्रवक्तुं च समाब्धा । यथा सोऽयं महाशुनिः ॥ ६२ ॥
 युग्मं ॥ ज्ञादिष्टो यो जिनेन्द्रेण । श्रीमन्नरिष्टनेमिना ॥ नगयां द्वारिकावत्याः । सर्वनाशाविधायकः

॥ ६३ ॥ तदेन किं न ज्ञो हन्मो । निःप्रयोजनवैरिणं ॥ निकृष्टं निर्दुषणं पापं । जनस्यास्य क्षयं-
करं ॥ ६४ ॥ ततो रोषेण रक्ताहा । दंतदृष्टावरौष्टकाः ॥ प्रारब्धा यष्टिमुष्याद्यै—हैतुं दीपायनं
दृढं ॥ ६५ ॥ हतस्त्रावदसौ याव—त्रिर्बलः सोऽपतद्भुवि ॥ हर्त्वेहं नगरीमध्ये । प्रविविशुः कुमा-
रकाः ॥ ६६ ॥

अथेदं बासुदेवाय । कुमाराणां विचेष्टितं ॥ विश्रंजणीयकैः पुंभिः । सर्वमेव प्रवेदितं ॥ ६७ ॥
ततो व्यञ्जितयत्केशी । ज्ञो ज्ञो पश्यत पश्यत ॥ कुमाराणां विमूढत्वं । दुर्दातत्वं प्रमत्ततां ॥ ६८ ॥
निरपेक्षविधापित्व—मदीर्घदर्शितां तथा ॥ तदहो जीवितयुतानां । किमेषां कुर्महे वयं ॥ ६९ ॥
युष्मं ॥ चिरं केशी विञ्चिन्त्यैवं । ततो रामसमन्वितः ॥ जगाम कानने तत्र । दीपायनोपज्ञांतये ॥
॥ ७० ॥ दृष्टश्च स्मृच्चितोऽसौ । द्वीपायनोऽतिदुर्मनाः ॥ क्षामितश्च प्रियात्तापैः । पादलभ्येन सादरं
॥ ७१ ॥ द्रुहं न क्षमते याव—सावद्रामेण जट्पितं ॥ ज्ञो कृणालं प्रयत्नेन । किं व्यर्थं परिसि-
द्यसे ॥ ७२ ॥ यदेतेन किमप्यत्र । चिंतितं विदधातु तव ॥ दुर्जनो दुर्जनश्चैव । क्षामितोऽपि न
शाप्यति ॥ ७३ ॥ अथवा यज्जिनेन्द्रेण । नेमिनाश्वेन ज्ञापितं ॥ तदहो सर्वथा कृणु । नान्यथा

जायते कश्चित् ॥ ७४ ॥ ततो द्वीपायनेनीक्तं । ज्ञो ज्ञो ज्ञो यादवप्रज्ञो ॥ मया हि ताज्यमानेन ।
 प्रतिज्ञा महती कृता ॥ ७५ ॥ यथेह द्वारिकावत्यां । प्रदीप्तायां समंततः ॥ विमुक्तिर्युवयोरेव । नै-
 वान्यस्य तथांगिनः ॥ ७६ ॥ नासत्यं नेमिनो वाक्यं । न प्रतिज्ञापि मेऽन्यथा ॥ तन्मैवं खिद्यतां
 न्यर्थं । गभ्यतां निजकं गृहं ॥ ७७ ॥ श्याकर्णैर्दं ततोऽत्यंतं । शोकाक्कुलितमानसौ ॥ जम्भतुर्नग-
 रीं स्वीयां । द्वावपि रामकेशवौ ॥ ७८ ॥ द्वीपायनप्रतिज्ञां च । ज्ञात्वा सर्वैः पुरीजनैः ॥ पुरीभंग-
 जयोत्त्रस्तैः । शोचितं शोकनिर्झरैः ॥ ७९ ॥ द्वितीयेऽहनि कृष्णेन । कारिता घोषणा यथा ॥
 ज्ञो ज्ञो पौरजना यूयं । हरेर्वर्षिभ्यं निशाम्यत ॥ ८० ॥ जद्यत्नत यथाशक्त्या । सततं धर्मकर्मसु ॥
 पुष्पभंधादिभिः पूजां । विधत्तानिशमर्हतां ॥ ८१ ॥ सुसाधून् पर्युपासध्वं । तदंते शृणुताभामं ॥ सा-
 युसार्थमिकात्रित्यं । सन्मानयत सादरं ॥ ८२ ॥ दीनादिभ्यो यथाशक्त्या । कृपादानं प्रयत्नत ॥ सा-
 मायिकशुद्राभ्यान्—स्वाध्यायाभ्ययनादिकं ॥ ८३ ॥ विधत्त सदनुष्ठानं । सर्वदा शुद्रजावतः ॥ पा-
 लयतामलं शीलं । ज्ञापयत सुज्ञावनाः ॥ ८४ ॥ युध्मं ॥ राणाद्वेषादिशत्रूंश्च । विध्वंसयत यत्नतः
 ॥ संत्यजत महाकष्टान् । महारंजपरिग्रहान् ॥ ८५ ॥ विमुंचत तथा संगं । कामजीनेषु दूरतः ॥

नित्यं भवत भो लोकाः । सर्वथा धर्मतरणः ॥ ८६ ॥ यतो जगवताऽरिष्टि—नेमिना सर्वनाशिता
 ॥ कश्चित्तराया महापुर्याः । सममेवाखिलैर्जनैः ॥ ८७ ॥ अत्रांतरे क्रमेणैव । विहरन्नेमितीर्थपः ॥
 रैवतके समागत्य । समवसुतवानिति ॥ ८८ ॥ ततश्च यादवाः सर्वे । वंदनार्थं समागताः ॥ प्रण-
 म्य नेमिनाथं ते । निषणाः स्वस्वन्नमिषु ॥ ८९ ॥ संसारासारतांसाग । जिनेनाकारि देशना ॥
 तां च श्रुत्वा नवावासा—त्रिर्विंशो जोगनिःस्पृहाः ॥ ९० ॥ प्रहृन्नशुकसांबाद्या । नृयांसो राजदा-
 रकाः ॥ समीपे नेमिनाथस्य । प्रवज्यां प्रतिपेदिरे ॥ ९१ ॥ युभं ॥ अथ पूर्वन्नवोत्त्रस्ता । रु-
 किमण्यपि जनार्दनं ॥ एवं नृणितुमारब्धा । यथा भो ज्ञो नराधिप ॥ ९२ ॥ शिष्टां परिणतिस्ता-
 व—दीदृशी जिननेमिना ॥ संसारस्यास्य निःशेष—यादवानां विशेषतः ॥ ९३ ॥ युभं ॥ तन्मां
 विसर्जयस्व त्वं । प्रवजामि जिनांतिके ॥ ततो बाष्पांबुपूर्णार्द्रो । वासुदेवोऽपि रुक्मिणीं ॥ ९४ ॥
 कष्टाद्विसर्जयामास । ततः सापि महर्षितः ॥ प्रावाजीव सहान्याजी । राजपुत्रीन्निरंजसा ॥ ९५ ॥
 युभं ॥ ततः शोकतुराः सर्वे । वासुदेवाद्यादवाः ॥ प्रविष्टा नगरीमन्थे । न्तितयंतो भवस्थितिं ॥
 ॥ ९६ ॥ वासुदेवोऽपि चात्मानं । पुरमंतःपुरं तथा ॥ सर्वे नून्यमिवामंस्त । रुक्मिणीविरहातुरः ॥

धर्म.

टीका

६३६

॥ ९५ ॥ अथ नेमिर्गतोऽन्यत्र । नव्यप्रबोधहेतवे ॥ कृष्णोऽपि घोषणां पुर्या । ऋयोऽप्येवमचीक-
रत् ॥ ९८ ॥ यथा ज्ञो ज्ञो जनाः पौराः । परित्यजत सर्वथा ॥ प्राणिहिंसां मृषावाद—मदत्तादा-
नमैशुनं ॥ ९९ ॥ सर्वं परिग्रहं चैव । सर्वं च शत्रिजोजनं ॥ क्रोधं मानं च मायां च । लोभं दु-
र्भित्तिवर्धनं ॥ १०० ॥ रागं द्वेषं कटिं चान्या—स्थानं रत्यरतिं तथा ॥ सर्वं परपरिवादं । सर्वं पै-
शून्यमेव च ॥ १ ॥ सर्वा मायां मृषां चैव । मिथ्यादर्शनशब्दकं ॥ कुरुध्वं सर्वदाक्षिण्यं । धर्मं कि-
मु बह्वदितैः ॥ २ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ षष्टाष्टमादिरूपं च । तपध्वं दुष्करं तपः ॥ जिनेन्द्रसाधुप्र-
जां च । संपादयत सादरं ॥ ३ ॥ तैरपि कर्तुमारब्धं । तत्तथैवाखिलं जनैः ॥ सोत्साहं सविशेषं च
। संसारजयनीरुचिः ॥ ४ ॥

अन्यदा द्वारिकावत्या । नाशे कृतनिदानकः ॥ कृत्वा बालतपस्तीव्रं । द्वीपायनोऽतिदुर्मतिः ॥
॥ १ ॥ मृत्वा चाग्निकुमारेषु । समुत्पन्नो महागुरः ॥ स्मृतं च तेन तदैरं । रौद्रं यादवनाशकं ॥
॥ ६ ॥ शुभं ॥ ततोऽसौ द्वारिकावत्या । विनाशार्थमुपागतः ॥ परं कर्तुं पुरीक्षितं । रुष्टोऽपि न श-
शाक सः ॥ ७ ॥ यतस्त्रय जनस्तीव्रं । तपःकर्म करोत्यदं ॥ देवानां च गुरुणां च । विधत्ते परि-

पूजनं ॥ ८ ॥ वैराग्यप्रावनाच्छुद्धः । स्वाध्यायध्यानतत्परः ॥ प्रकरोति प्रयत्नेन । धर्मकर्माणि सर्वदा
 ॥ ९ ॥ ज्ञानो द्वीपयतः पापः । पुरीलोकस्य तस्य सः ॥ विधातुं शक्नुते नैव । सुरशोऽपि पराज-
 वं ॥ १० ॥ ततश्चातीवरोषांध—शुद्धमन्वेषी निरंतरं ॥ अंतरिक्षे ब्रमन्नास्ते । ब्रह्मर्षिः पुरींप्रति ॥
 ॥ ११ ॥ तावद्यावदतीतानि । वर्षाणि द्वादशापि हि ॥ न चैव द्वारिकावत्या । ज्ञां कर्तुं शशाक
 सः ॥ १२ ॥ ततोऽचिंति जने नैवं । जजदपे च परस्परं ॥ अहो भ्रष्टप्रतिज्ञोऽयं । निरोजा निःप्र-
 दोऽजनि ॥ १३ ॥ अहो नष्टो विनष्टोऽयं । लोके धर्मपरे सति ॥ निर्विषः खिन्नचित्तश्च । गतोऽ-
 सौ क्वापि दुर्मतिः ॥ १४ ॥ एवमालोच्य तत्रत्यः । सानंदो निर्भयो जनः ॥ नानाक्रीनास्त्रिरत्यर्थं ।
 प्रक्रीदितुं प्रचक्रमे ॥ १५ ॥ मतो गायंश्च नृत्यंश्च । पपौ कादंबरीं सुरां ॥ ततः सोऽपि समासाद्य ।
 त्रिद्वं द्वीपयतोऽधमः ॥ १६ ॥ जल्पातकशतान्मुञ्चै—स्त्वानेकानि जह्निरे ॥ ततो द्वीपयतः
 पापो । वातं संवर्तकास्त्रिधं ॥ १७ ॥ कल्पान्तवातसंकाशं । सर्वतोऽपि विमुक्तवान् ॥ ततः प्रज्वाल-
 यामास । सर्वतस्तां महापुरीं ॥ १८ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥

प्रद्विप्तवांस्तदंतश्च । तृणकाष्ठादिकं बहु ॥ नश्यद्वोकाननेकांश्च । तिरश्चश्च गवादिकान् ॥ १९ ॥

संवत्सार्वार्यं तत्रैव । पञ्चक्षेप स दुर्मतिः ॥ प्रादुर्भूतस्ततो रौद्रो । द्वाह्वारवो दिशोदिशि ॥ १० ॥
 हस्यश्वादितिरश्चां च । जनानां च सुदारुणः ॥ ततश्च स्यंदने रभ्ये । आरोप्य पितरौ निजौ ॥
 ॥ ११ ॥ द्वितीये तु रथे शीघ्रं । रोहिणीं देवकीं तथा ॥ पुर्यां निर्गतुमारब्धौ । प्रेरिताश्च किशो-
 रकाः ॥ १२ ॥ यावद्गंतुं कृमा नाश्वा । वह्निज्वालाकशालिताः ॥ तावतौ स्वयमाकष्टु—मारब्धौ
 निजकैर्भुजैः ॥ १३ ॥ नीतौ च गोपुरद्वारे । तार्यां कुत्रेण तौ रथौ ॥ संरुद्राविंद्रक्रीडनेन । निर्ग-
 ङंतौ च गोपुरात् ॥ १४ ॥ कुद्रकं ॥ तं चूर्णयति पादेन । यावद्गमो महारुण ॥ तावच्च सर्वतस्त-
 तु । प्रतोलीमुखमुच्चकैः ॥ १५ ॥ संप्रज्वलितुमारब्धं । दूरं दारुणवह्निना ॥ अत्रांतरे जगादैवं ।
 द्वीपयनोऽधमासुरः ॥ १६ ॥ यथा नो रामगोविंदौ । पूर्वमेव मयोदितं ॥ विमुक्तिर्युवयोरेव । नै-
 वान्यस्य शुनोऽपि हि ॥ १७ ॥ एतस्या द्वारिकावत्या । डुरंते दाहसंभ्रमे ॥ ततश्च वासुदेवेन ।
 पादेनाहस्य पातितं ॥ १८ ॥ कपाटमेककं द्रुमौ । रामेण तु द्वितीयकं ॥ अत्रांतरे तु रोहिण्या ।
 देवक्या च प्रजल्पितं ॥ १९ ॥ युगमं ॥ यथा नो पुवकौ वत्सौ । स्वकुत्रानंदकारकौ ॥ युवाभ्या-
 मिह जीवद्भ्यां । यादवानां समुन्नतिः ॥ ३० ॥ भविष्यति ततो नद्रौ । निर्गम्यतामितः पुरः ॥

ततस्तौ मातृवाक्येन । रुदंतौ शोकविह्वलौ ॥ ३१ ॥ वाक्यांबुबिंदुसंदोह—सिक्तश्यामनिजाननौ ॥
 निर्गल्य बाह्यतो जग्न—काननस्थौ प्रपश्यतः ॥ ३२ ॥ पुरीं ज्वलधुताशेन । दह्यमानां समंततः ॥
 दह्यमानजनारव—कोलाहलसमाकुलां ॥ ३३ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ अथ्य द्वीपायनेनापि । वि-
 धाय सकलान्यपि ॥ द्वाराणि ज्वालिता प्रोचैः । समंताद् दारिकावती ॥ ३४ ॥ द्यतश्च बलजद्भस्य ।
 कुब्जवाराग्निधांजजः ॥ शोकातुरः समास्थ ॥ निजप्रासादसूर्धनि ॥ ३५ ॥ एवं ब्रूते यथा ज्ञो ज्ञो ।
 श्याकर्णयत देवताः ॥ अहं हि नेमिनाथस्य । शिष्यः संप्रति संयतः ॥ ३६ ॥ निर्ममो निरहंका-
 रो । निःसंगो निःपरिग्रहः ॥ निवृत्तः सर्वपापेभ्यः । सर्वद्वृत्तदयापरः ॥ ३७ ॥ एतद्यदि वचः सुखं
 । श्रीमन्नेमैः सुनिश्चितं ॥ ततश्चरमदेहोऽहं । निर्दिष्टोऽरिष्टनेमिना ॥ ३८ ॥ मया च किल गंतव्यं
 । मोक्षे प्रवृत्तीणकर्मणा ॥ इदं चाकांक्ष एवेह । दश्यते मृत्युकारणं ॥ ३९ ॥ तत्किं नेमिजिनस्या-
 पि । सद्वृत्तार्थप्रवादिनः ॥ ज्वितालीककं वाक्यं । तेनैवं जट्पिते सति ॥ ४० ॥ ज्वापाद्य जुं-
 न्कैर्देवै—दर्शे पट्टवनामनि ॥ नीतो नेमिजिनस्यांते । स शीघ्रं कुब्जवारकः ॥ ४१ ॥ कुलकं
 कृष्णस्य च सहस्राणि । देवीनां किल षोडश ॥ पादपोषणमं मृत्युं । सम्यग्जावेन चक्रिरे ॥ ४२ ॥

तथा यादवरागाङ्गिः । प्रवृत्ताङ्गिस्तदा किल ॥ पादपोषणं चक्रे । स्त्रीताङ्गिर्वह्निदाहतः ॥ ४३ ॥
 एवं दाससतिश्रैव । षष्टिश्च कुलकोटयः ॥ द्वीपयनेन पापेन । दग्धास्तत्र महापुरि ॥ ४४ ॥ षड्भिः
 श्व किल तां मासै—र्नगरीं निर्ददाह सः ॥ पुनश्च स्नावयामस । सखिद्वैः पञ्चिमोदधिः ॥ ४५ ॥
 श्वथोक्तो हरिणा रामो । शोकातुरेण चेतसा ॥ रामेयमावयोः कीदृक् । संजाता विषमा दशा ॥
 ॥ ४६ ॥ विप्रयुक्ता वयं सर्वैः । पुत्रमिवादिङ्गिर्निजैः ॥ तदहो कुत्र गहामो । यूथत्रष्टा मृगा इव
 ॥ ४७ ॥ रामेणोक्तमथास्त्राकं । संति सुस्त्रिभवांधवाः ॥ पांडुपुत्राः सदाचाराः । सत्यविक्रमशाङ्गि-
 नः ॥ ४८ ॥ तेषां च दक्षिणांभोधि—संस्थितां मथुरां पुरीं ॥ गहामः किं विलंबेन । ततः प्राह
 जनार्दनः ॥ ४९ ॥ द्रौपद्यानयनं राम । कुर्वता मयका तथा ॥ सर्वस्वहरणं कृत्वा । निर्भर्त्स्य च
 कद्ददितैः ॥ ५० ॥ निष्काशितास्तदा काले । रोषात्स्वदेशतोऽपि ये ॥ तेषां समीपके व्रातः । प्र-
 गंतुं शक्यते कथं ॥ ५१ ॥ युभवं ॥ ततश्चाङ्गणि रामेण । कृष्यैते पांडुपुत्रकाः ॥ सत्यवंतः स-
 दाचाराः । सारविक्रमशाङ्गिनः ॥ ५२ ॥ ते पराजवबुध्यावां । न द्रव्यंति कदाचन ॥ एवमेतदिति
 प्रोक्तं । हरिणा हृदिनंप्रति ॥ ५३ ॥ ततो गंतुं प्रवृत्तौ तौ । पादचारेण सत्वरं ॥ शोकाविष्टौ स-

माश्रित्य । दिशं प्राचीनदक्षिणां ॥ ५५ ॥ चटंतौ तौ क्रमेणाय । स्मरंतौ च निजां पुरीं ॥ सौरा-
 ष्ट्रदेशमुद्धृत्य । संप्राप्तौ च क्रमाद्गमू ॥ ५५ ॥ हस्तिकल्पे पुरे तस्य । बाह्योद्याने च तस्थतुः ॥
 जक्तश्च हरिणा रामो । यथाद्य मां क्षुधातुषे ॥ ५६ ॥ बाधते आतरत्यर्धे । ततो रामोऽबबोद्विदं ॥
 एष गन्नाभ्यहं शीघ्रं । तत्र जक्तांबुहेतवे ॥ ५७ ॥ त्वयकाप्यप्रपत्तेन । स्थेयं कृष्णाव कानने ॥ य-
 दि चाव पुरे कश्चि—दणयो मे जवेदहो ॥ ५८ ॥ कुर्वेऽहं सिंहनादं जौ । तदातिव्रतिं त्वया ॥
 समागतव्यमित्युक्त्वा । पुरमध्ये गतो हत्वी ॥ ५९ ॥ युगं ॥ तत्र च धृतराष्ट्रस्य । पुत्रो राजाह-
 दंतकः ॥ राज्यं करोति गर्विष्ठो । यादवानां रिपुर्ध्रुवं ॥ ६० ॥ श्रीवत्सं निजवस्त्रेण । समाहाद्य त-
 तो बलः ॥ प्रविष्टः पत्तने तत्र । प्रकृत्या सुंदराकृतिः ॥ ६१ ॥ जनोद्धापश्च तत्रानृ—द्यथाहो द्वा-
 रिकावती ॥ द्यौत्पातिक्यग्निना दग्धा । हरिरामौ च निर्गतौ ॥ ६२ ॥ ततस्तं सीरिणं दृष्ट्वा । स-
 हायं प्राशुविग्रहं ॥ अद्भुतरूपलावण्यं । जगाद्वैव जनो मिथः ॥ ६३ ॥ अहो रूपमहो कांति—
 रहो देहप्रमाणाता ॥ एवं संश्लथ्यमानोऽसौ । कुट्टुरिकापणं ययौ ॥ ६४ ॥ गृहीतं च वरं जहयं ।
 द्रवांगुलीयकं निजं ॥ वारुणी चांतिमुखादां । हस्तकंकणदानतः ॥ ६५ ॥ ततो निर्गतुमारब्धः ।

भ्रासश्च गोपुरांतिकं ॥ इतश्चारङ्गकैः पुंजि—र्गत्वा राज्ञे निवेदितं ॥ ६६ ॥ राजन् कश्चिन्नरः प्रांशु
 —सुंदराकारधारकः ॥ बलजटाभुङ्गकरी च । विशालोदारमानसः ॥ ६७ ॥ गृहीतपानजत्कोऽसौ ।
 निर्याति नगरात्तनु ॥ श्रुत्वेदमहदंतेन । शीघ्रमेव निजं बलं ॥ ६८ ॥ संप्रेषितं प्रवृत्तं च । प्रयो-
 धुं हल्लिना सह ॥ कृताह्वाननसंज्ञा स । वामुदेवस्य सीरिणा ॥ ६९ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ स्वयं
 जत्कं च पानं च । सुस्वैकजातिवेगतः ॥ प्रत्यासन्नं समाकृत्य । हस्तिनं तद्वलं ततः ॥ ७० ॥ सं-
 चूर्णयितुमारब्धः । केसरीव मुगव्रजं ॥ अथ त्वरितमागत्य । केद्रावोऽप्यतिरोषतः ॥ ७१ ॥ ज्ञात्वा
 दारकपादानि । गृहीत्वा च महार्गलां ॥ अहदंतबलं सर्वं । संचूर्णैर्दमजाषत ॥ ७२ ॥ त्रिजिर्विशे-
 षकं ॥ रेरे मूढ महापाप । दुराचाराहदंतक ॥ किमस्माकं गतं कापि । बलं शारीरसंघहो ॥ ७३ ॥
 ततो ब्रुहव निजं राज्यं । वृत्तास्मान्निरिधं स्थितिः ॥ द्रंयुक्त्वा तौ गतौ रभ्यो—द्याने नानाहुमा-
 कुद्रे ॥ ७४ ॥ अश्रुपातं च कुर्वतौ । स्मृत्वा पूर्वा निजस्थितिं ॥ कृत्वाहतां नमस्कारं । जत्किसरं
 कृतांजली ॥ ७५ ॥ तद्भक्तं जोकतुमारब्धौ । चिंतयंतौ च ताविदं ॥ अहो तथा तदा भुक्त्वा—धु-
 नेहमपि भुज्यते ॥ ७६ ॥ युगं ॥ अहो बाहं क्षुधातुषणे । दुर्धरे देहिनां सदा ॥ किंचिद्ब्रुक्त्वा

च पीत्वा च । कृत्वा चाचमनक्रियां ॥ ७७ ॥ दक्षिणाञ्जिसुखं गंतुं । प्रवृत्तौ रामकेशवौ ॥ संप्राप्तौ
 च महारण्यं । कोसंबवननामकं ॥ ७८ ॥ युभं ॥ ततः मलयवाहारा—न्मद्यपानात्पथि श्रमात् ॥
 ग्रीष्मकालाच्च शोकाच्च । पुण्यानां क्षयतस्तथा ॥ ७९ ॥ वासुदेवः परिश्रान्तो । बाध्यते तृष्णयाधि-
 कं ॥ उक्तं चानेन नो राम । शुष्यत्यास्यं तृषा मम ॥ ८० ॥ युभं ॥ नैवाहं सर्वथा शक्तो । गं-
 तुं यावज्जलाशयं ॥ रामेणोक्तं महाभाग । मम हृदयातिवद्वभ ॥ ८१ ॥ त्वमत्र तिष्ठ विश्राभ्यं ।
 ज्ञाययामस्य शास्त्रिनः ॥ ततः कौश्लेयवस्त्रेण । समाहाद्य निजां तनुं ॥ ८२ ॥ जानूपरि निधायाधिं-
 । तत्र सुष्वाप केशवः ॥ उक्तश्च रामदेवेन । हे हे हृदयवह्न्य ॥ ८३ ॥ स्थातव्यमप्रमत्तेन । ता-
 वदत्र त्वया कृणुं ॥ स्वहामलं जलं याव—हीघ्रमेवानयाभ्यहं ॥ ८४ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ त्रा-
 तृस्त्रेह्राच्च तेनैवं । जणित्वा वनदेवताः ॥ यथायं मे प्रियो ज्ञाता । युष्माकं शरणागतः ॥ ८५ ॥
 रक्षणीयः प्रयत्नेन । भणित्वैवं जगाम सः ॥ श्याजान्तरे महाव्याध—वेषधारी सुजीषणः ॥ ८६ ॥
 व्याध्वचमवृतांगश्च । चापव्यग्रकरस्तथा ॥ द्रुतश्चेतः परित्राभ्यन् । मृगयातचिकीर्षया ॥ ८७ ॥ जर-
 त्कुमारकोऽकस्मा—दायातः केशवांतिकं ॥ तेन चारोप्य कोदंड—माकृष्य निश्चितं शरं ॥ ८८ ॥

धर्म- दूरादेव कुरुंगोऽयं । तिष्ठतीति विमर्षतः ॥ विक्रः पादतले मर्म—देशे तेन जनार्दनः ॥ ८७ ॥

टीका

पंचशिः कुलकं ॥

स चोद्धायातिवेगेन । जल्पितवानिदं वचः ॥ अहो पादतले केन । प्रविष्टोऽहं विनागसा ॥

६३४

॥ ८० ॥ अविज्ञातकुलः कोऽपि । न मया हतपूर्वकः ॥ तस्मात्कोऽयं समाख्यातु । स्वं गोत्रं त्व-
रितं मम ॥ ८१ ॥ ततो जरत्कुमारोऽपि । कुरुंगांतरितांगकः ॥ व्यञ्जितयद्यथा नैष । मृगः किंतु
पुमानयं ॥ ८२ ॥ मां च संपृहते गोत्रं । तदस्मै कथ्याम्यहं ॥ श्रूयतां भो समाख्यामि । निजं
गोत्रं च नाम च ॥ ८३ ॥ अहं हि हरिवंशोह—वसुदेवस्य नंदनः ॥ आत्मजश्च जरादेव्या ।
ज्येष्ठभ्राता हरेस्तथा ॥ ८४ ॥ नाम्ना जरत्कुमारोऽहं । श्रुत्वा नेमेरिदं वचः ॥ यथा ज्ञावी हरेर्मु-
त्युः । पार्श्वजित्कुमारतः ॥ ८५ ॥ आकर्ण्येदं परित्यज्य । बंधुवर्गं निजं ततः ॥ वनाद्वनांतरं प्रो-
च्य—रेवं परिब्रजाम्यहं ॥ ८६ ॥ समाश्च द्वादशातीता । अथाख्यातु जवानपि ॥ कस्त्वं किमभि-
धानश्च । ततः कृष्णोऽब्रवीद्विदं ॥ ८७ ॥ आगन्नागह ज्ञो ब्रातः । स एवाहं जनार्दनः ॥ कनिष्ठ-
कस्तव भ्राता । रामस्यापि तथैव च ॥ ८८ ॥ त्वं चैवं मम रक्षार्थं । महादव्यामदस्यहो ॥ यावच्च

सर्वथा जातो । निष्कटोऽयं परिश्रमः ॥ ९९ ॥ तदेहि ज्ञातरित्युक्ते । सोऽपि शीघ्रं समागतः ॥
 कृष्णोऽयमिति मन्वान—स्तथास्थं तं च दृष्टवान् ॥ १०० ॥ ततो बाष्पांबुपूर्णार्द्धः । प्रत्यापानकरो-
 दसौ ॥ हाहा हतो दुरात्माहं । निजबांधवघातकः ॥ १ ॥ को वा मां ज्ञातुहंतारं । दृष्टुमपीह श-
 ह्यति ॥ द्रुहं नानाविधानुच्चैः । प्रविधाय प्रत्यापकान् ॥ २ ॥ गोविंदमतिशोकार्तो । जगाद् गद्ग-
 दस्वरं ॥ कुतस्त्वं भो दृहायातः । किमेकाकी च दृश्यसे ॥ ३ ॥ किं वा दीपयनः पाणो । ददाह
 द्वारिकावतीं ॥ नष्टा न वेति ज्ञो सर्वे । यादवा वहिसंभ्रमात् ॥ ४ ॥ ततः कृष्णो यथा दृष्टं । त-
 स्मै सर्वं न्यवेदयत् ॥ अथ जरत्कुमारोऽपि । विलपन्नेवमभ्यधात् ॥ ५ ॥ अहो अथ मया चक्रे ।
 अ्यातिथ्यमीदृशं हरेः ॥ तदहं कुत्र गह्नामि । कस्मै चेदं निवेदये ॥ ६ ॥ स्वभ्रातुर्घातकं को वा ।
 मामीक्षितुमपीष्यति ॥ द्यादि प्रलपन्नुच्चैः । साशुः शोकसमाकुलः ॥ ७ ॥ संस्थाप्य कोमलाद्या-
 पैः । स एवं हरिणोदितः ॥ अहो शोकं त्यजादाय । मम वद्गस्थलादिमं ॥ ८ ॥ माणं कौस्तुभ-
 नामानं । गह्व त्वं पांश्वार्तिकं ॥ वृतांतश्चायमाख्येय—स्तेज्यः सर्वः सविस्तरः ॥ ९ ॥ त्रिजिर्वि-
 शेषकं ॥ जणितव्याश्च ते सभ्यम् । मद्बचनेन सांजसं ॥ यथा ज्ञो यत्तदा काव्ये । गंगायाः सरि-

तस्मिन् ॥ १० ॥ द्रौपदीं धातकीखंदा—नमयकानयता तथा ॥ निर्भीर्त्सिताः स्वैर्वाक्यैः । संबु-
 षित्वास्तथा रथाः ॥ ११ ॥ स्वदेशतः समंस्ताम् । यन्निर्वास्य विशाधिताः ॥ युष्मान्निस्तनममशेषं ।
 क्वांतव्यं सर्वथापि हि ॥ १२ ॥ विनिर्विशेषकं ॥ यथा क्षमाप्रधाना हि । जवंति पुरुषोत्तमाः ॥ यु-
 ष्मादशो विशेषेण । नितान्तस्त्रिभवांधवाः ॥ १३ ॥ शूराः सत्यप्रतिज्ञाश्च । कृतज्ञा बंधुवत्सलाः ॥
 महात्मानः सदा चैव । परोपकृतिकर्मताः ॥ १३ ॥ युष्मं ॥ गजेदानीमितः स्थाना—दित्युक्तोऽपि
 स विष्णुना ॥ यदा नैवेदते गंतुं । तदा व्योऽप्यज्ञाणि सः ॥ १४ ॥ गह्व गह्वामुतः शीघ्रं । मा
 मा वत्स विदंबय ॥ जानासि चैव रामस्य । स्नेहवत्त्वं ममोपरि ॥ १५ ॥ पानोपार्थं गतो राम ।
 एष आगच्छति द्रुतं ॥ दृष्ट्वा चैवमवस्थं मां । जद्र त्वां मारयिष्यति ॥ १६ ॥ ततो बाणं समुधृत्य ।
 तूर्णं पादतलादसौ ॥ गतस्तेनैव मार्गेण । कुन्नाङ्गरकुमारकः ॥ १७ ॥

ततश्च वासुदेवोऽपि । वेदनातुरमानसः ॥ कर्तुं पंचनमस्कारं । प्रारब्धः शुरुचेतसा ॥ १८ ॥
 प्रणम्य चार्हतः सर्वान् । सुरासुरनार्चितान् ॥ सिद्धांश्च परमानंद—समृद्धान् प्रणमाम्यहं ॥ १९ ॥
 श्याचार्यान् पंचधाचार—धारकाञ्चैमि जक्तितः ॥ स्वाध्यायध्यानतन्निष्ठा—नुपाध्यायान् प्रणाम्यहं ॥

॥ ३० ॥ नमामि सर्वसाधुंश्च । धर्मकर्मप्रसाधकान् ॥ नमः श्रीनेमिनाथाय । त्रैलोक्यहितकारिणे
 ॥ ३१ ॥ यः सर्वसंगमुत्सृज्य । विनिष्क्रान्तो महासुनिः ॥ एवं कृतप्रणामोऽसौ । परं संवेगमागतः
 ॥ ३२ ॥ संस्तीर्य तृणसंस्तरं । देहमाहाद्य वाससा ॥ सुप्तो दृष्ट्वा निजावस्थां । चिंतयामास मान-
 से ॥ ३३ ॥ धन्याः प्रहृष्टसंवाधाः । सर्वे शेषाश्च यादवाः ॥ धन्यास्ते पौरलोकाश्च । निष्क्रान्ता ये
 जिनांतिके ॥ ३४ ॥ ताश्च धन्यतरा देव्यो । रुक्मिण्याद्या मनःप्रियाः ॥ याः सर्वसंगमुत्सृज्य । ने-
 भ्यंते जगद्दुर्वतं ॥ ३५ ॥ अहं त्वीदृशदुःखानि । वेदयाम्यत्र कानने ॥ अक्रुत्वैव हितं कर्म । भ्रि-
 ये बंधुविवर्जितः ॥ ३६ ॥ एवं विचिंतयन् मृतवा । तृतीयायां गतः क्षितौ ॥ जातश्च नारकत्वेन ।
 ब्रह्मणुःकर्मयोगतः ॥ ३७ ॥

अथ रामोऽपि वेगेन । समादायामलं जलं ॥ आयातो वार्यमाणोऽपि । शकुनैर्विपरितकैः ॥
 ॥ ३८ ॥ दृष्टश्च केशवस्तेन । शयानो दीर्घनिद्रया ॥ अहो श्रान्तः स्वपीत्येष । शेषां तावत्क्राणान्तरं
 ॥ ३९ ॥ पश्चात्सै विबुधाय । दास्यामीदमहं जलं ॥ अतिस्रेहाकुलत्वाच्च । न जानाति यथा
 मृतः ॥ ३० ॥ एवं विकल्पयन् रामः । प्रतीक्ष्य कृणुमेककं ॥ हरिं विलोकयामास । मक्षिकापटला-

निवृतं ॥ ३१ ॥ दृष्ट्वा च तादृशं ज्ञीतो । हा हतोऽस्मीति संगिरम् ॥ मुखाद्वह्नं समुत्तार्य । यावत्स-
 भ्यणु निरीकृते ॥ ३१ ॥ तावद् दृष्टो मृतावस्थो । बीजत्सो हृदिना हरिः ॥ ततश्च मूर्धया ऋमौ ।
 सहस्रैव पपात सः ॥ ३३ ॥ लब्ध्वा च चेतनामुच्चैः । सिंहनादं प्रमुक्तवान् ॥ यथा कंठितुमारब्धं ।
 तद्वनं श्वापदाकुलं ॥ ३५ ॥ ऊचे चैवं यथा ज्ञो ज्ञो । भ्राता येन हतो मम ॥ सत्यं यदि जटः
 कोऽपि । स मे यन्नतु दर्शनं ॥ ३५ ॥ कथं वा मुच्यते यातः । मुशप्रमत्तकादिषु ॥ एवमादि रट-
 न्मुच्चै—र्वने ब्रांत्वा समंततः ॥ ३६ ॥ ऋयोऽपि चागतो रामो । वासुदेवस्य सन्निधौ ॥ रोदितुं च
 समाबधो । नानाकारं महारवैः ॥ ३७ ॥ हा गुणाकर हा वीर । हा भ्रातर्हो जनार्दन ॥ हा याद-
 वकुलानन्द । हा मे हृदयवह्नय ॥ ३८ ॥ किं ते रोदिमि ज्ञो बंधो । वीरत्वं विक्रमं बलं ॥ सौजा-
 भ्यं सौहृदं रूपं । किं वाद्भुतामुदारतां ॥ ३९ ॥ किमन्य इव संजातो । न दत्से येन मे वचः ॥
 किमेकाकी करोम्यद्य । जनार्दन त्वया विना ॥ ४० ॥ तदहं कुत्र गन्तामि । कं वा पृच्छामि सांप्रतं
 ॥ कं चेहोपाद्यत्रे लोकं । कं वा क्षरणमाश्रये ॥ ४१ ॥ कस्मै वापि च रुष्यामि । किं मरणमुपे-
 भ्यहो ॥ समाप्तः सर्वथैवायं । जीवलोको ममाधुना ॥ ४१ ॥ इहं प्रत्यपतस्तस्य । भाख्यानस्त्रिगिरौ

गतः ॥ क्रमाश्रयसाश्रितधाता । रजनी च समागता ॥ ४३ ॥ ततो विशेषतो राम—श्रकंदे मोह-
 मोहितः ॥ आश्रकंदसंकुलं कुर्वन् । समग्रं तदरण्यकं ॥ ४४ ॥ ततः प्रजातकाले च । वियोगमसह-
 तः ॥ स्वरकंधे च समारोप्य । कुर्वन्नानापलापकान् ॥ ४५ ॥ ब्राम्नाम सर्वतस्त्व । नानावृक्षाकुले-
 वने ॥ नदीगिरिकुंजेषु । गुहासु विवरेषु च ॥ ४६ ॥ युगं ॥ दृढं च ब्राम्भ्यतस्त्वस्य । वर्षाका-
 लः समागतः ॥ अलांतरे च रामस्य । सिद्धार्थाभिधमस्यधिः ॥ ४७ ॥ पूर्वज्यावर्णितो यस्तु । त-
 पः कृत्वा दिवं गतः ॥ स देवोऽवधिना ज्ञात्वा । ब्राम्भ्यंतं हंतिनं तथा ॥ ४८ ॥ स्वचित्ते चिंतय-
 न्येव—महो खेहातुरागिता ॥ अहो मोहस्य माहात्म्य—महो कर्मविचित्रता ॥ ४९ ॥ येनायं
 बोहुमाश्रयो । जीवमुक्ततनुं हरिं ॥ तद्गत्वा बोधयाभ्येनं । बांधवं बंधुवत्सलं ॥ ५० ॥ चतुर्भिः क-
 लापकं ॥ तत आगत्य देवेन । पुमानेको विकुर्वितः ॥ उत्तारयन् गिरेडुर्गा—जीर्णप्रायं महाशयं
 ॥ ५१ ॥ स पुनः स्यंदनस्सिम्भितश्चेतः सखलवपि ॥ न ज्ञप्तः पर्वते दुर्गे । गंधशैलसमाकुले
 ॥ ५२ ॥ समं च द्रुतलं प्राप्य । जगाम शतबंधुतां ॥ ततोऽसौ पुरुषस्तानि । दारुणैर्यादाय योज-
 यन् ॥ ५३ ॥ रामेणोक्तो महाबद्ध । यो न ज्ञप्तो गिरवपि ॥ ज्ञप्तस्त्वन्न च तं मुग्ध । कथं संधा-

तुमिहसि ॥ ५४ ॥ देवः प्राह यथा ज्ञो ज्ञो । य एष किल केशवः ॥ ऋरियुष्महसेषु । युष्यमा-
 नोऽपि नो मृतः ॥ ५५ ॥ विनापि सोऽयुना युहं । मृतः सुप्तोऽत्र कानने ॥ जीविष्यति यदा चैष
 स्कंधारूढस्त्ववानुजः ॥ ५६ ॥ तदा रथोऽप्ययं जट्ट । जविष्यति पुनर्नवः ॥ ततस्तूष्णीक एवाशु ।
 हृत्वी गंतुं प्रचक्रमे ॥ ५७ ॥ देवेन रोपयन् ऋयः । शिलापट्टेषु पद्मिनीः ॥ विक्रवैतः पुमानेको ।
 रामेणैवमवाचि सः ॥ ५८ ॥ कथं शिलासु पद्मिन्यो । मुग्ध रोहंति रोपिताः ॥ सुरः प्राह तव ज्ञा-
 ता । जीविष्यति यदाचलः ॥ ५९ ॥ पद्मिन्योऽपि तदैवेता । रोहिष्यंति न संशयः ॥ ततश्च मौन-
 वृत्तयैव । गहता ह्यदिनाभ्रतः ॥ ६० ॥ दृष्ट एको नरः स्थाणु—कल्पं तिंदुकिनीडुमं ॥ दग्धं वन-
 हुताशेन । सिंचन् वारिभुतैर्धदैः ॥ ६१ ॥ ततो रामस्तकं प्राह । जद्गयं दग्धपादपः ॥ कदा संसि-
 च्यमानोऽपि । पुनर्भोक्तुति पद्मवान् ॥ ६२ ॥ देवेनोक्तं यदा काले । त्वदीयस्कंधसंस्थिते ॥ एत-
 स्मिन् मृतके व्यक्तं । चैतन्यं प्रजविष्यति ॥ ६३ ॥ ततः स्तोकांतरं याव—इतस्त्वावद्विजोक्तिः ॥
 ददन्नीलतृणव्रातं । गोपो गवां करोदिषु ॥ ६४ ॥ स जक्तो बलदेवेन । ह्यस्थिशेषा श्माः कदा ॥
 जीविष्यंति पुनर्गावो । दत्तैर्नीलतृणैरपि ॥ ६५ ॥ देवेनाज्ञापि ज्ञो मुग्ध । यदैष तव बांधवः ॥

जीविष्यति मुशसति—र्द्धधसुव्यक्तचेतनः ॥ ६६ ॥ श्रुत्वेदं लब्धसंज्ञेन । रामेणैवं प्रजट्टितं ॥
 किमेष मामको ज्ञाता । सत्यं संप्राप पंचतां ॥ ६७ ॥ येनैवं कोऽपि मामत्र । वने बोधयते नरः ॥
 इच्छा देवोऽपि सिद्धार्थ—रूपं कृत्वाब्रवीदिदं ॥ ६८ ॥ सोऽहं भो ज्ञो तव भ्राता । राम सिद्धार्थ-
 नामकः ॥ यः प्राचीनघ्रवेऽद्भवं । सारथिस्ते महारथः ॥ ६९ ॥ श्रीमतो नेमिनाथस्य । प्रसादेन
 सुरोऽद्भवं ॥ उक्तश्चाहं त्वया पूर्वं । यथा ज्ञो प्राणवह्नभ ॥ ७० ॥ त्वयाहमापदि कापि । संबोध्यः
 सर्वयत्नतः ॥ ततोऽहमागतो राम । त्वत्प्रतिबोधहेतवे ॥ ७१ ॥ स चायं प्रतिबोधस्य । कालः संप्र-
 ति वर्तते ॥ यथोक्तं स्वामिना पूर्वं । यथा जरत्कुमारकात् ॥ ७२ ॥ हरेः संपत्स्यते मृत्यु—स्थैव
 च बभ्रुव भोः ॥ श्रुत्वेदं हृदिना प्रोक्तं । कदा पुनर्जनार्दनः ॥ ७३ ॥ द्रुड जरत्कुमारेण । व्या-
 पादितस्ततः सुरः ॥ व्याचरथौ सर्ववृत्तांतं । हरिण्यापादनादिकं ॥ ७४ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ तावद्या-
 वत्स कृष्णेन । पांशवानां समीपके ॥ संप्रेषितः प्रियालाप—पूर्वं जरत्कुमारकः ॥ ७५ ॥ ततः स्ने-
 हात्समादिंष्य । सिद्धार्थं हृदिनोदितं ॥ यथा ज्ञो किं मया कार्यं—मिदानीं कथ्यस्व मे ॥ ७६ ॥
 देवः प्राह महाभाग । सर्वसंगविवर्जनात् ॥ सर्वज्ञोक्तविधानेन । कुरु श्रामण्यमुत्तमं ॥ ७७ ॥ सं-

स्मर च जिनेरुस्य । नेमेस्तानि वचांस्यहो ॥ रामः प्राह करोभ्येष । श्रामण्यं साधुसेवितं ॥ १७ ॥
 दुःखाद्विमोचिनीः सुष्टु । नेमिवाचः स्मराभ्यहं ॥ परं कुव नपिष्यामि । हरेरेतत्कलेवरं ॥ १८ ॥
 देवेन भाषितं राम । नदीद्वितयसंगमे ॥ मुक्तवेदं पुष्पगंधाद्यैः । सत्कर्मः पूजयामहे ॥ ७० ॥ य-
 तस्तीर्थकृतंश्रक—वर्तिनो रामकेशवाः ॥ पूजामर्हति सर्वेऽपि । पूजिताश्च जनैः सदा ॥ ७१ ॥ त-
 तस्त्वाभ्यां द्वयोर्नद्योः । संगमे पुलिने वरे ॥ हरेर्देहमिमं मुक्त्वा । पूजितं संस्कृतं तथा ॥ ७२ ॥
 श्रात्रंतरे च रामस्य । स्वामिनारिष्टनेमिना ॥ प्रवज्यासमयं ज्ञात्वा । विद्याधरश्च मन्मुनिः ॥ ७३ ॥
 श्रेषितो बलदेवस्य । प्रवज्यादानहेतवे ॥ ज्ञागतस्तत्र वेगेन । दीक्षां च हस्तिने ददौ ॥ ७४ ॥
 ततो जगवतोऽरिष्ट—नेमेर्वाक्यैस्तदा हत्वी ॥ परं संवेगमापन्न—स्युदितः स्नेहजालकः ॥ ७५ ॥
 तुंगिकाग्निधशैलस्य । शिखरे संवृतं द्वियः ॥ एकाकी कर्तुंमारब्ध—स्तपःकर्मसुदुःकरं ॥ ७६ ॥ सि-
 द्धार्योऽपि दृढं कष्टः । प्राचीनस्नेहरज्जुञ्जिः ॥ रत्नंस्त्वमेव रामर्षिं । नित्यं तत्रैव तिष्ठति ॥ ७७ ॥
 तथा जरत्कुमारोऽपि । दक्षिणां मथुरां ययौ ॥ दृष्ट्वाश्च पांन्वास्तेभ्यो । दौकितः कैस्तुजो मणिः ॥
 ॥ ७८ ॥ शिष्टं च द्वारिकावत्या । दाहलोकद्वयादिकं ॥ निःशेषं पांडुपुत्रेभ्य—स्त्वावद्यावदिहान-

तः ॥ ८९ ॥ श्रुत्वेदं पांनवाः शोका—न्महाक्रंदनपूर्वकं ॥ चक्रिरे मृतकृत्यानि । वर्षमेकं सुदुः-
 खिताः ॥ ९० ॥ ततो जरह्नुमाराय । दत्त्वा राज्यश्रियं निजां ॥ सर्वेऽपि प्रस्थिता गंतुं । श्रीमन्ने-
 म्रिंजिनांतिके ॥ ९१ ॥

अत्रान्तरे जिनंद्रेण । नेमिना पांडवांतिके ॥ संप्रेषितश्रुतुर्दानी । साधुसंदोहसंयुतः ॥ ९२ ॥
 दीकार्धं पांडुपुत्राणां । धर्मवीणात्रिधो मुनिः ॥ प्रवाजिताश्च ते तेन । साधुना सुविधानतः ॥ ९३ ॥
 शुभं ॥ ततो नेमिजिनस्यांते । गंतुमारेक्षिरे च ते ॥ षण्मासांतं च षष्टाद्यं । कुर्वतो दुःकरं तपः-
 ॥ ९४ ॥ ततस्त्रैश्रितितं चित्ते । परमानंदनिर्दरैः ॥ वयं नेमिजिनं प्रात—दृक्ष्यामः सुनिश्चितं ॥
 ॥ ९५ ॥ यतस्ते तावदायाता । यावद् द्वादशत्रिः किल ॥ योजनैर्वर्तते श्रीमान् । नेमिनाथो जि-
 नेश्वरः ॥ ९६ ॥ तत्रैव गमिता रात्रिः । प्रप्राते च श्रुतं तर्कैः ॥ जनवादाद्यथा नेमि—रुज्जयंते
 शिवं गतः ॥ ९७ ॥ ततः शोकातिरेकेण । महद्दुःखौघदुःखिताः ॥ गत्वा शत्रुंजये कृत्वा । पाद-
 पोषणमं च ते ॥ ९८ ॥ मृत्वा च क्षीणकर्मांशा । गताः सर्वे शिवालयं ॥ तथा राजीमतीपार्श्वे ।
 द्रौपदी विहितव्रता ॥ ९९ ॥ ब्रह्मलोकात्रिधे कल्पे । महर्षिकः सुरोज्जनि ॥ तथानेका गता दे-

व्यो । रुक्मिणीप्रसूताः शिवं ॥ ३०० ॥ त्रिनिर्विशेषकं ॥ माता च नेमिनाथस्य । शिवादेवी दि-
 वं गता ॥ तथा नव दशाराश्व । समुद्रविजयादयः ॥ १ ॥ दाहे च द्वारिकावत्या । रोहिणी देव-
 की तथा ॥ नरेशो वसुदेवश्च । वीण्यपि विदिवं ययुः ॥ २ ॥ द्रुतश्च बलदेवोऽपि । महर्षिस्तुंगि-
 काबले ॥ योगकारं तपः कुर्वन्नास्ते संयमतत्परः ॥ ३ ॥ प्रायो मासार्धमासांते । काष्ठवाह्निज-
 नादितः ॥ लब्धं पारयते शुद्धं । प्राशुकं जक्तपानकं ॥ ४ ॥ तैस्तृणकष्टहाराद्यैः । शिष्टं गत्वा त्रि-
 जे पुरे ॥ यथा कोऽपि तपस्वीवं । तथ्यमानः सुदुष्करं ॥ ५ ॥ आस्ते ज्ञो तुंगिकाशैल—शिखरे
 सुंदराकृतिः ॥ ततस्त्रत्रत्यन्नूपायः । क्षोत्रेषैवं व्यचिंतयत् ॥ ६ ॥ कश्चिन्मदीयराज्यार्थी । कशोत्पे-
 वंविधं तपः ॥ किंचिद्विद्याविशेषं वा । प्रसाधयितुमुद्यतः ॥ ७ ॥ तद्दहो ध्वंसयामस्त—मित्याजो-
 च्य परस्परं ॥ ज्ञातनानायुधवाताः । सन्नद्धाबद्धवर्षिकाः ॥ ८ ॥ सद्यानवाहनारूढा । गता रामर्षि-
 सन्निधौ ॥ ततः सिद्धार्थदेवेन । बलदेवपदांतिके ॥ ९ ॥ ज्ञीषणाः सिंहसंघाता । बीजत्समुखदं-
 द्रिकाः ॥ विकुर्विता महारौद्राः । सुतीक्ष्णनखकोटयः ॥ १० ॥ युग्मं ॥ ततस्त्वं तादृशं दृष्ट्वा । ज्ञी-
 तास्ते दूरतो नृपाः ॥ प्रणम्य बलदेवर्षिं । स्वस्थानेषु ह्रुतं गताः ॥ ११ ॥ नरसिंह इति ख्यातिं ।

प्राप रामोऽपि चतुस्त्रे ॥ तस्य च तत्र शैलान्त्रे । स्वाध्यायादि प्रकुर्वतः ॥ १२ ॥ तेन सुस्वरशब्देन
 । धर्मदेशनया तथा ॥ श्याक्षिसमानसाः संतो । व्याघ्रसिंहमृगादयः ॥ १३ ॥ श्यट्या बहवो जी-
 वा । मुक्तवैरानुबंधकाः ॥ तिष्ठति बलदेवस्य । समीपे शान्तचेतसः ॥ १४ ॥ युष्मं ॥ केचन श्राव-
 का जाताः । केऽपि जद्रकतां गताः ॥ प्रासाश्रानशनं केऽपि । केचित्तपः प्रकुर्वते ॥ १५ ॥ तिष्ठतो
 गह्वतो वापि । कायोत्सर्गस्थितस्य च ॥ मुक्तमांसादिन्नद्वयाश्च । रामर्षिं पर्युपासते ॥ १६ ॥ युष्मं-
 ततश्चैको मृगः पूर्व—जन्मसंबंधतः किल ॥ जातजातिस्मरोऽत्यंतं । परं संवेगमागतः ॥ १७ ॥ य-
 त्वा यत्र बलौ याति । द्रक्तृपानादिकर्षितः ॥ तत्र तत्र मृगः सोऽपि । परिज्जाभ्यति मार्गतः ॥ १८ ॥
 श्यान्यदा बलदेवर्षिं—मार्सोपवासपारणे ॥ निद्राकाले तु निद्रार्थ—मेकत्र प्राविशत्पुरे ॥ १९ ॥
 दृश्ये एकया कृप—तटस्थतरुणस्त्रिया ॥ ततश्च रामरूपश्री—क्षिसमानसया तथा ॥ २० ॥ कुंभ-
 कंतं विमुच्यैव । भ्रांत्या प्रादायि पाशकः ॥ कटीतटात्समुत्तार्य । स्वशिथोरेव कंतके ॥ २१ ॥ यु-
 ष्मं ॥ ततोऽवतारितः कृपे । व्यलोकिके च बलेन सः ॥ निवारिता च सा बाला । यथा किं नेद्वसे
 क्रियुं ॥ २२ ॥ ततो रामोऽतिसंविधो । मनस्येवं व्यचितयत् ॥ अहो देहोऽपि मे प्राणि—वर्ग-

स्थानर्थकारणं ॥ ३३ ॥ तदिदानीं न दृश्येऽहं । स्त्रीचिर्यत्र व्यवस्थितः ॥ तत्रस्थेनैव संग्राह्या ।
 त्रिङ्गा नैवान्यथा मया ॥ ३४ ॥ एवमत्रिणहं दात्वा । तस्मादेव प्रदेशतः ॥ विनिवृत्य विनीता-
 त्मा । तस्मिन्नेव वने गतः ॥ ३५ ॥

अन्यदा चारदारुणां । हेतवे रथकारकाः ॥ समागता वने तत्र । त्रिदंतिस्म महाहुमान् ॥
 ॥ ३६ ॥ अथ मासोपवासस्य । पारणे रामसन्मुनिः ॥ प्रजोक्तुं च प्रवृत्तेषु । तेषु त्रिङ्गार्थमागतः
 ॥ ३७ ॥ शुष्कपत्रतृणाहारी । तस्य मार्गानुलम्बकः ॥ स मृगोऽपि समायात—स्तस्मिन्नेव प्रदेशके
 ॥ ३८ ॥ ततोऽसौ राममालोक्त्य । वनभेदकनायकः ॥ व्यञ्चितयद्यथाद्याहो । मम पुण्यमहोदयः ॥
 ॥ ३९ ॥ मरुस्थलेऽपि संप्राप्तो । मया कल्पमहीरुहः ॥ संजातोऽद्य कृतार्थोऽहं । पूर्णसर्वमनोरथः
 ॥ ३० ॥ येन ममैष भिङ्गार्थं । महामुनिरहिगतः ॥ तत्करोमि निजात्मानं । विगताखिलकल्मषं
 ॥ ३१ ॥ अस्मै त्रिङ्गाप्रदानेन । साधुवृत्ताय साधवे ॥ एवं विञ्चितयत्नं शुरु—शुभ्रजावसमन्वितः
 ॥ ३२ ॥ संभ्रांती बलदेवर्षिं । प्रणम्य विहितंजलिः ॥ विशुद्ध्यमानजावश्च । गृहीत्वा जक्तगानके
 ॥ ३३ ॥ सद्भक्तिसहमान्त्र्यां । तस्मै दातुं समुद्यतः ॥ द्रव्यक्षेत्रादिभिः शुद्धं । गृहीतं मुनिनापि

तत् ॥ ३४ ॥ चतुर्भिः कटापकं ॥ ततश्च श्यकारेण । पात्रदानप्रभावतः ॥ सद्गतेर्योभयताकर्म ।
 निबद्धं चावशुद्धितः ॥ ३५ ॥ मृगोऽपि पृष्ठतस्त्रिष्व । सानंदो रामसन्मुनेः ॥ गुरौ गाढानुरागेण ।
 बाष्पवारिन्दुतेक्षणः ॥ ३६ ॥ श्यकारे च संन्यस्त—मंथरस्त्रिष्वधदृष्टिकः ॥ निषण्दकर्णयुग्मश्च । न-
 मस्तुदीर्घकंधरः ॥ ३७ ॥ एवं चित्तितुमारब्धो । यथायं श्यकारकः ॥ धन्यः पुण्यः कृतार्थश्च । न-
 जन्मास्य मुलब्धकं ॥ ३८ ॥ त्रिद्विर्विशेषकं ॥ येनैष प्रवरहारैः । सन्मुनिः प्रतिद्वंद्वितः ॥ द्यहं
 त्वधन्यको जात—स्त्रिर्यप्योनौ स्वकर्मिन्निः ॥ ३९ ॥ नैवाहमीदृशं पात्रं । समर्थः प्रतिद्वंद्वितुं ॥ त-
 द्पुण्यक एवाहं । द्विधिगु जातिं मदीयकां ॥ ४० ॥ सर्वदायं वनज्ञेता । पुण्यजागत्र द्यतये ॥
 द्यथासौ श्यकारोऽपि । सत्पात्रप्रतिद्वंद्वनात् ॥ ४१ ॥ सहस्रोद्गतरोमांचः । परं तोषमुपागतः ॥ रा-
 मेण चिंत्यते चैवं । यथा मे मासपारणे ॥ ४२ ॥ इव्यक्षेत्रादिभिः शुद्धा । चिन्नाप्राप्तिरद्भ्यदिति ॥
 एवं त्रयोऽपि ते याव—धर्मभ्यानमुपागताः ॥ ४३ ॥ द्यासते पतितस्त्राव—दर्धाब्जिनो महाहुमः ॥
 बलदेववनज्ञेत्—मृगाणामुपरि हुतं ॥ ४४ ॥ चतुर्भिः कटापकं ॥ तेन ते चूर्णिताः संत—स्त्र-
 योऽपि स्वायुषः क्षये ॥ द्यग्नाह्नत्र पंचमे कल्पे । ब्रह्मलोकान्निधानके ॥ ४५ ॥ पुष्पोत्तरान्निधाने च

। विमाने रत्नजाखरे ॥ जाखहेहधरा देवाः । समुत्पन्ना महर्द्धिकाः ॥ ४६ ॥ एवं वर्षशतं कृत्वा ।
 श्रामण्यं रामसन्मुनिः ॥ तत्रैव त्रिदशो जातो । विशिष्टिर्द्धिसमन्वितः ॥ ४७ ॥ ततश्चावधिनो रामः
 । पूर्वस्नेहातिरेकतः ॥ कृष्णं वीक्षितुमारब्धो । यावत्ततोयकङ्कितौ ॥ ४८ ॥ दृष्टो दुःखदुःखार्तो ।
 नारको नरकालये ॥ ततस्त्रज गतः शीघ्रं । कृत्वा वैक्रियविग्रहं ॥ ४९ ॥ दिव्यरत्नप्रजाजालैः । स-
 मुद्योतं विधाय च ॥ सुगंधिपुद्गलक्षेपं । कृत्वा कृष्णं ददर्श सः ॥ ५० ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ ऊचे
 चैवं यथा ज्ञातः । कृष्ण स्वबंधुवत्सल ॥ प्रियं ते सज्जनानंद । किमिदानीं करोम्यहं ॥ ५१ ॥ कृ-
 ष्णाः प्राह स्वयं वैवो—पार्जिताशुभ्रकर्मणां ॥ भुंजानस्य फलं तीव्रं । दुःखरूपं ममाधुना ॥ ५२ ॥
 को नाम शक्त्युक्तोऽपि । परित्रां कर्तुमीश्वरः ॥ स्वयमेव हि भुज्यते । स्वानि कर्माणि जंतुभिः
 ॥ ५३ ॥ युभं ॥ अथासौ बाहुदंभान्या—मुधृतो हृदिना हरिः ॥ स च प्रोत्क्षिप्यमाणश्च । स-
 वीरैरपि हेत्वया ॥ ५४ ॥ विदीयतेऽन्नितोपेन । नवनीतमिव द्रुतं ॥ ततश्च केशवो गाढं । महा-
 दुःखौघपीडितः ॥ ५५ ॥ युभं ॥ नो राम मुंच मुंचाशु । मां महावेदनातुरं ॥ यतो मे जायते
 दुःखं । विशेषेण सुदारुणं ॥ ५६ ॥ तद्गृहं जारते वर्षे । कुर्विदं मामकं वचः ॥ गत्वा तत्र गदा-

चक्र—शंखखण्डप्रधारकं ॥ ५७ ॥ पीतवस्त्रधरं रभ्यं । गरुडध्वजशुभितं ॥ विधेहि मामकं रूपं । रा-
 मरूपं स्वकं तथा ॥ ५८ ॥ वरं नीलांबरं बिभ्रन् । मुशलं लांगलं तथा ॥ तालचिह्नध्वजोपेतं । त-
 तः सर्वं महीतले ॥ ५९ ॥ सर्वेषामपि लोकानां । परिब्रभ्य प्रदर्शय ॥ ततो रामोऽपि तः सर्वं । त-
 थैव प्रतिपन्नवान् ॥ ६० ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ ततो रामः समागत्य । मर्त्यलोकं तथैव च ॥ वि-
 मानमकरोत्तत्र । निवेश्य प्रतिमां हरेः ॥ ६१ ॥ स्वकीयं च प्रतिहृदं । ततो ब्राभ्यन् महीतले ॥
 लोकेभ्यो दर्शयामास । स्वैरिभ्यो विशेषतः ॥ ६२ ॥ ऊचे चैवं हृत्वी स्वीय—शबूणामप्रतो य-
 था ॥ पुरेषु रवेषु भो द्रुणा—स्त्रिकचतुष्ककादिषु ॥ ६३ ॥ प्रतिमा नौ विधायासु । निवेशयत-
 सर्वतः ॥ पूजयध्वं च धूणधै—र्नमस्कुस्त सादरं ॥ ६४ ॥ गुभं ॥ वयं हि सुष्टिसंहार—कारका-
 स्त्रिदशोत्तमाः ॥ देवलोकादिहागत्य । दिव्यदेवर्षिसंयुताः ॥ ६५ ॥ स्वकीडाजिरनेकान्निः । क्री-
 डामात्रं हि ब्रूतले ॥ सुष्ठानेकजनव्राताः । सुष्ठानेकमहापुरः ॥ ६६ ॥ यस्मादस्मान्जिरेवेह । सुष्टेयं
 द्वारिकावती ॥ अस्माभिरेव संहृत्य । प्रक्षिप्ता पश्चिमोदधौ ॥ ६७ ॥ तदहो वयमेवेह । सुष्टिसंहा-
 रकारकाः ॥ कारणिकपुमांसश्च । विश्वस्यास्येति बुद्ध्यतां ॥ ६८ ॥ ततो लोकेन जीतेन । तथैव

यावन्नैव विकसिते नेत्रे लोचने शिष्टसंगशलाकया सज्जनसंपर्ककीलिकया ॥ ३ ॥ दुर्गतिद्वारहेतु-
 नि कुगतिमुलकारणानि, सर्वानर्थकराणि च समस्तव्यसनजनकानि च सुलजानि सुप्रापाणि कु-
 भिन्नाणि कुत्सितसुहृदः, शिष्टसंगस्तु दुर्लभाः सद्योगो दुःप्रापः ॥ ३ ॥ तमस्तानवकर्तारोऽज्ञानकृशा-
 त्वकारकाः, प्रशामामृतवर्षिण जपशमसुधावर्षकाः, शरदिंदुसमाः शारदचंद्रसन्निभाः संतः सत्पुरुषाः
 संतोषितजगज्जना ज्ञानंदितविश्वलोकाः ॥ ४ ॥ एको द्वौ वेति श्लोकः स्पष्टः, न वरं कल्पोपपद-
 पादपाः कल्पवृक्षाः ॥ ५ ॥ मालतीचंदनमिति श्लोको व्यक्तः ॥ ६ ॥ शरधृदजलाकारमिति कं-
 ठं, नवरं शरत्काले हृदजलाकारं नदनीराकारं ॥ ७ ॥ ज्यसरोऽपीत्यादि श्लोकवयं सुव्यक्तमेव, न
 वरं जंतुभिः परोपकारकरणशीलैः ॥ ८ ॥ ९ ॥ यैः कैश्चिस्वार्थं स्वप्रयोजनं परिहृत्य परित्यज्य ह-
 द्यहृदयैर्बधुरमनोभिः प्रायः प्रायेण परार्थः परप्रयोजनं कृतो विहितः, यैरेकांतहितवहा निर्विकल्पं
 हितकारिका तनुमतां शरीरिणां दत्ता वितीर्णा मतिर्बुद्धिः पृहतां प्रश्रयतां, यैराजन्माजन्मकाला-
 जिर्तोऽथैर्विजितनिजाङ्गैर्जादिदं श्रुक्तेर्युगैरौदार्यादिभिर्जाविपरिणामैः श्रुन्नितमु-
 ज्ज्वलितं, ते संसारसरःसरोरुहसमाः ते पुरुषाः संसारसरोवरस्य शोभाकारित्वात्सहस्रपत्रसन्निभाः

सेव्या आसेवनीयाः सदा सर्वदा सज्जनाः सत्पुरुषा इति ॥ १० ॥ केशिप्रदेशिकस्थानकं पुनरि-
 दं—आसत्यत्र आरते क्षेत्रे । मुरसंदिशोभिता ॥ नगर्णामलकल्पाख्या । रथारामादिराजिता ॥ १ ॥
 तस्यां बभूव वीरस्य । समवसुतिरन्यदा ॥ सूरिकाख्यसुरस्त्र । वंदनार्थमुपागतः ॥ २ ॥ अग्निबंध
 महावीरं । स प्राह प्रकृतांजलिः ॥ जगवन् सर्वमेवेह । शूयं जानीत पश्यथ ॥ ३ ॥ गौतमादिमु-
 नीनां तु । किञ्चिन्नाद्यं प्रदर्शये ॥ स्तूषण्येव जगवांस्तस्यौ । सूरिकाजः सुरस्त्रतः ॥ ४ ॥ दिशमुत्तर-
 पौरसीं । गत्वा सिंहासनं तथा ॥ विकुर्व्य तव संतिष्ठं—स्तनो दक्षिणतो भुजांत ॥ ५ ॥ दिव्या-
 तोद्यं च गंधर्व—सनाढ्याविधिसंयुतं ॥ शतमष्टाग्रमाकृष्टं । कुमाराणां वराकृति ॥ ६ ॥ वामशुजाच्च
 देवीनां । रथं नाढ्याविधिं ततः ॥ द्वात्रिंशद्विधमादर्श्यं । निजं स्थानमुपाययौ ॥ ७ ॥ चतुर्भिः क-
 लापकं ॥ श्रीमता गौतमेनाद्य । पृष्टो वीरजिनेश्वरः ॥ जगवन्नमरः कोऽयं । कथं वा प्राप्तवानिमां
 ॥ ८ ॥ देवर्षिं सर्वतो ज्ञां । किमु वा सुकृतं कृतं ॥ जपन्नः कुत्र वा कल्पे । कृतो धर्मं च त-
 द्धवान् ॥ ९ ॥ श्रुप्तं ॥ जगवानाह सौधर्मं । विमाने चारणानके ॥ चतुःपद्योपमायुष्को । देवो-
 ऽयं सूरिकादिधः ॥ १० ॥ जन्मन्यन्तरे चायं । श्वेतवत्यां महापुरि ॥ प्रदेश्याख्योऽन्नवद्वाजा । सूर्य-

तत्प्रतिश्रुतं ॥ कृताश्च प्रतिमाः सर्व—ग्रामेषु नगरेषु च ॥ ६९ ॥ पारंपर्येण संजाता । लोके रथा-
 तिरियं तथा ॥ ब्रह्मैशकेशवालोके—सृष्टिसंहारकारकाः ॥ ७० ॥ सर्वभेतततो रामः । कारयित्वा
 दिवं गतः ॥ आसते च तत्र भुंजानो । दिव्यां भोगपरंपरां ॥ ७१ ॥ तथा जरत्कुमारोऽपि । कलिं-
 गाधिपद्मपतेः ॥ सुतायां पुत्रमुत्पाद्य । वसुध्वजाभिधानकं ॥ ७२ ॥ तस्मै राज्यं निजं दत्त्वा । भव-
 वासविरागतः ॥ तीर्थं नेमिजिनस्यैव । प्रव्रज्यां प्रतिपन्नवान् ॥ ७३ ॥ तदहो पात्रसदान—मनुमो-
 दयतोऽपि हि ॥ दातुतुद्वयं फलं प्राज्यं । हरिणस्यैव जायते ॥ ७४ ॥ ददध्वं तद्यथाशक्त्या । दानं
 पात्राय ज्ञावतः ॥ वित्ताज्ञावे कुरुध्वं ज्ञो । पात्रदानेऽनुमोदनं ॥ ७५ ॥ जक्तो दानादिवतुर्विधोऽ-
 पि धर्मः, स च शिष्टैरेव सेव्यत इत्यतस्तदनंतरं शिष्टसंगाधिकारमाह—

॥ सूत्रम् ॥—महाभोग्यनराक्रांता । दुःस्वैधावर्तवर्तिनः ॥ स्वहिताय न चेष्टते । शिष्टसंगाह-
 ते नराः ॥ १ ॥ मोक्षमार्गपरिज्ञानं । तावन्न जायते नृणां ॥ यावन्नेनमीदिते नेत्रे । शिष्टसंगश-
 लाक्या ॥ २ ॥ दुर्गतिद्वारहेतुनि । सर्वानर्थकराणि च ॥ सुन्नजानि कुमित्राणि । शिष्टसंगस्तु दु-
 र्वजः ॥ ३ ॥ तमस्तानवकर्तारः । प्रशमाभूतवर्षिणः ॥ शरदिदुसमाः संतः । संतोषितजगज्जनाः

- ॥ ४ ॥ एको द्वौ वा त्रयो वापि । पुरशामेषु सज्जनाः ॥ यद्वा संति न सर्वत्र । कल्पोपपद्यदथाः
 ॥ ५ ॥ चंदनमालतीचंद्र—सुधा येन विनिर्मिताः ॥ तेनैव दलसंवेन । श्रेष्ठाः सुष्टा हि सज्जनाः
 ॥ ६ ॥ शरध्वदजलाकारं । गंजीरं मलवर्जितं ॥ कोपेऽपि शिद्विरं मध्ये । बहिरुष्णं सतां मनः ॥
 ॥ ७ ॥ असारोऽयेष संसारः । सारवानिव लह्यते ॥ परापददुःखितैः सद्भिः । परोपकृतिचंचुच्चिः ॥
 ॥ ८ ॥ सागरादपि गंजीरा । मेरोरपि गरीयसी ॥ न्ययसी न्यरिशाः कार्या । संगतिः सह सज्जनैः ॥
 ॥ ९ ॥ कूरुकर्माणि सत्संगा—द्व्यजते फलमुत्तमं ॥ केशिसंगाद्यथा लब्धं । फलं राज्ञा प्रदेक्षिना
 ॥ १० ॥ यैः स्वार्थं परिहृत्य ह्यहदयैः प्रायः परार्थः कृतः । यैरेकांतद्वितावहा तनुमतां दत्ता मतिः
 पृहतां ॥ यैराजन्म जितेद्वियैर्जगदिदं श्रुत्रैर्गुणैः श्रुञ्चितं । ते संसारसरःसरोरुहसमाः सेज्याः सदा
 सज्जनाः ॥ ११ ॥ व्याख्या—इति श्लोका एकादश पाठसिद्धा एव, तथापि किंचिदुच्यते—महा-
 मोहजराक्रांता बहुदङ्गानजरावष्टथा; दुःखौघ एवावर्तत द्रव्येवंशीला दुःखौघावर्तवर्तिनः, स्वहिता-
 यात्मकव्याणाय न चेष्टते न व्याप्रियंते शिष्टसंगात्सज्जनसंपर्कहिते विना नरा मानवाः ॥ १ ॥
 मोक्षमार्गपरिज्ञानं शिवपद्यावबोधो न तावज्जायते न तावत्संपद्यते नृणां नराणां यावन्नोन्मीलिते

यावन्नैव विकसिते नेत्रे लोचने शिष्टसंगलाकया सजानसंपर्ककीलिकया ॥ ३ ॥ दुर्गतिद्वारहेतु-
 नि-कृगतिसुखकारणानि, सर्वानर्थकाराणि च समस्तव्यसनजनकानि च सुलजानि सुप्रापाणि कु-
 म्भियाणि कुत्सितसुहृदः, शिष्टसंगस्तु दुर्लजः सद्योगो दुःप्रापः ॥ ३ ॥ तमस्तानवकर्तारोऽज्ञानकृश-
 त्वकारकाः, प्रशमास्तवर्षिण जपशमसुधावर्षकाः, शारदंदुसमाः शारदचंद्रसन्निभाः संतः सत्पुरुषाः
 संतोषितजाज्जना-शानंदितविश्वलोकाः ॥ ४ ॥ एको द्वौ वेति श्लोकः स्पष्टः, न वरं कट्योपपद्-
 पादपाः कट्यपहृक्काः ॥ ५ ॥ मातृतीचंदनमिति श्लोको व्यक्तः ॥ ६ ॥ शरधृदजलाकारमिति कं-
 ठ्यं, नवरं शरकाद्ये हृदजलाकारं नदनीरकारं ॥ ७ ॥ असारोऽपीत्यादि श्लोकवच्यं सुव्यक्तमेव, न
 वरं जंतुभिः परोपकारकरणशीलैः ॥ ८ ॥ ९ ॥ यैः कैश्चित्स्वार्थं स्वप्रयोजनं परिहृत्य परित्यज्य ह-
 यहृदयैर्बभूवुरमनोभिः प्रायः प्रायेण परार्थः परप्रयोजनं कृतो विहितः, यैरेकांतहितवहा निर्विकट्यं
 हितकारिका तनुमतां शरीरिणां दत्ता वितीर्णा मतिर्बुद्धिः पृहतां प्रशयतां, यैराजन्माजन्मकाला-
 ल्जितैरिदियैर्विजितनिजाद्वैर्जादिदं, युवनयेतच्छुद्धैः शुद्धैर्गुणैरौदार्यादिभिर्जाविपरिणामैः शुद्धितमु-
 ज्ज्वलितं, ते संसारसरःसरोरुहसमाः ते पुरुषाः संसारसरोवरस्य शोभाकारित्वात्सहस्रपत्रसन्निभाः

सेव्या आसेवनीयाः सदा सर्वदा सज्जनाः सत्पुरुषा इति ॥ १० ॥ केशिप्रदेशिकथानकं पुनरि-
 दं—आसत्यत्र नारते क्षेत्रे । मुरसंदिश्योभिता ॥ नगर्थासलकटपाख्या । रथ्यारामादिराजिता ॥ १ ॥
 तस्यां बभूव वीरस्य । समवसुतिरन्यदा ॥ सूरिकाख्यमुरस्तत्र । वंदनार्थमुपागतः ॥ २ ॥ अग्निबंध
 महावीरं । स प्राह प्रकृतांजलिः ॥ जगवन्न सर्वमेवेह । यूयं जानीत पश्यथ ॥ ३ ॥ गौतमादिमु-
 नीनां तु । क्रिञ्चिन्नाठ्यं प्रदर्शये ॥ स्तूषण्येव जगवांस्तस्यौ । सूरिकाजः सुरस्ततः ॥ ४ ॥ दिशमुत्तर-
 पौरस्तीं । गत्वा सिंहासनं तथा ॥ विकुर्व्य तत्र संतिष्ठं—स्तनो दक्षिणतो भुजांत ॥ ५ ॥ दिव्या-
 तोषं च गंधर्व—सनाढ्यविधिसंयुतं ॥ शतमष्टाग्रमाकृष्टं । कुमाराणां वराकृति ॥ ६ ॥ वामयुजाच्च
 देवीनां । रथं नाढ्यविधिं ततः ॥ द्वात्रिंशद्विधमादर्श्य । निजं स्थानमुपापयौ ॥ ७ ॥ चतुर्भिः क-
 लापकं ॥ श्रीमता गौतमेनाथ । पृष्टो वीरजिनेश्वरः ॥ जगवन्नमरः कोऽयं । कथं वा प्राप्तवानिमां
 ॥ ८ ॥ देवर्षिं सर्वतो जज्ञां । किमु वा सुकृतं कृतं ॥ जल्पन्नः कुत्र वा कटपे । कुतो धर्मं च त-
 द्भवान् ॥ ९ ॥ युग्मं ॥ जगवानाह सौधर्मं । विमाने चारणानके ॥ चतुःपद्योप्रमायुष्को । देवो-
 ऽयं सूरिकात्रिधः ॥ १० ॥ जन्मन्यनंतरे चायं । श्वेतवत्यां महापुरि ॥ प्रदेश्याख्योऽज्ञवद्भजा । सूर्य-

प्रारब्धां धर्मदेशना ॥ देवतत्वं समाख्यातं । जीवाजीवादयस्तथा ॥ ३४ ॥ धर्माधर्मफलं चैव । स्व-
 गादि च परिरुष्टं ॥ राजाह सर्वभेवेद—मसंबद्धं तयोदितं ॥ ३५ ॥ अस्मिन्नन्वयेतस्या—त्यंता-
 सत्वादिति भुवे ॥ अस्त्वं पुनरभ्यक्त—प्रमाणाविषयत्वतः ॥ ३६ ॥ विद्यदिदीवशदीव । ततः स्मृति-
 क्वांच तं ॥ येयं ज्ञो ज्ञो नराधीश । गोचरातीतता किल ॥ ३७ ॥ युभयं ॥ सा तवैव किमाहोश्चि-
 —सर्वेषामपि देहिनां ॥ आद्यपक्षे गृहस्तंज—कुड्यादीनामपीह ज्ञोः ॥ ३८ ॥ अज्ञावो जायते
 जीव—स्वर्गादीनामिव रुष्टं ॥ त्वदीयदर्शनस्यार्वा—ज्ज्ञागवर्तित्वगादिके ॥ ३९ ॥ प्रवृत्तेनैव म-
 ध्यादि—ज्ञागेषु ज्ञो नरेश्वर ॥ नापि द्वितीयकः पक्षो । यस्माद्यमसिद्धिमान् ॥ ४० ॥ तस्मिन्ना-
 चं तवैवेह । सर्वज्ञत्वं प्रसिद्ध्यति ॥ सर्वज्ञत्वे च संसिद्धे । जीवत्वं सिद्धमेव हि ॥ ४१ ॥ जीव-
 त्वे सति संत्येव । पुण्यपापदयोऽखिलाः ॥ इत्यादिना प्रवादेन । नास्ति कर्त्वे निराकृते ॥ ४२ ॥
 राज्ञोऽकमन्त्रविषयत्सन् । परलोको यदि भुवं ॥ आसीन्न धर्मसन्निष्टा । सर्वदा जन्तनी मम ॥ ४३ ॥
 ततस्त्वं मतेनासौ । न्रविष्यति दिवं गता ॥ पिता तु पापकर्माद्भु—त्स नूनं नरकं गतः ॥ ४४ ॥
 तन्माता किं न मामेत्य । संबोधयति सत्वरं ॥ यथा ज्ञो माकृशाः पापं । दूरं दुर्गतिकारणं ॥ ४५ ॥

मत्संबोधकृते किं वा । समेत्यं नरकादिह ॥ पितात्मीयमहो महं । न प्रयत्नति दर्शनं ॥ ४६ ॥
 सूरिः प्राह महाराज । येन माता समेति नो ॥ स्वर्गान्मनुष्यलोकेऽत्र । तत्राकर्ण्य कारणे ॥ ४७ ॥
 देवा हि सर्वदायतं । विषयासक्तमानसाः ॥ व्यसमासविधेयाश्च । मनुजेषु च निःस्पृहाः ॥ ४८ ॥
 नरक्षेत्रं च दुर्गंधं । नेहागच्छति तेन ते ॥ नारकास्तु परधीना । दुःखार्त्ताश्च निरंतरं ॥ ४९ ॥
 स्वकर्मरज्जुनिर्बन्धा । ज्ञागहेयुः कथं तु ते ॥ निर्गंतुमनसोऽपीह । बंधुस्नेहपरा ह्यपि ॥ ५० ॥ य-
 शेहागसि कुत्रापि । कृते कोऽपि नरस्त्वया ॥ ज्यंथुसौ सुगुसायां । बाढं बध्वा प्रवेशितः ॥ ५१ ॥
 सोऽज्जिखषेद्यदि दृष्टुं । क्वातिवर्गो निजं नृपः ॥ त्वं किं विद्वाथमानोऽपि । तं वराकं विमुंचसि ॥
 ॥ ५२ ॥ युष्मं ॥ श्रयोऽपि श्रूयतिः प्राह । जगवन्नैकदा मया ॥ चौर एको महाकुंत्यां । प्रक्षिप्तो
 यत्नतस्ततः ॥ ५३ ॥ स्थगयित्वा च तद्द्वारं । निश्चिद्वदं जतुना कृतं ॥ मृतश्रौरो न चालोकि ।
 तद्विनिर्गमरंधकं ॥ ५४ ॥ कुञ्जीमथ्येऽपि यत्नेन । वीक्षमाणैर्निरंतरं ॥ जीवः कुत्रापि नो दृष्टो । दं-
 ष्टश्च कृमिपुंजकः ॥ ५५ ॥ तथा न्योऽपि मया चौरः । सूक्ष्मखंडानि कारितः ॥ न तत्र वीक्षितो जी-
 वः । संनिक्षेऽपि तिलं तिलं ॥ ५६ ॥

कांतास्य गेहिनी ॥ ११ ॥ पुत्रस्तु सूर्यकांतास्यो । मंत्री चित्वात्रिधोऽज्जवत ॥ स च प्रदेक्षिना रा-
 डा—न्यदा कचित्प्रयोजने ॥ १२ ॥ श्रावस्यां प्रेषितः पुर्णः । जितशत्रुनुपांतिके ॥ स च तत्र ग-
 तो दृष्ट्वा । पार्श्वजिनाणाधिपं ॥ १३ ॥ ज्ञाचार्यं केक्षिनामानं । चतुर्हानसमन्वितं ॥ सानंदो वं-
 दते ज्ञत्तया । धर्मं चाकर्णयत्यसौ ॥ १४ ॥ युगमं ॥ धर्मं श्रुत्वा च संबुधुः । सूरीणामंतिके ततः ॥
 पंचाणुवतिकं मस—श्चिक्तापदसमन्वितं ॥ १५ ॥ श्राद्धसंबंधिनं धर्मं । विधिना प्रतिपद्य च ॥ ज्ञा-
 षते जगवन्नस्ति । श्वेतवत्यां मम प्रभुः ॥ १६ ॥ युगमं ॥

प्रदेक्षिसंज्ञितो राजा । सोऽपि संबुध्वते यदि ॥ तदा संपद्यते श्रेष्ठं । ततः सूरिः प्रजाषते ॥
 ॥ १७ ॥ जद्रेदं शोजनं चैव । केवलं यस्तव प्रभुः ॥ प्रदेक्षिनामको राजा । क्रूरकर्मा दुराशयः ॥
 ॥ १८ ॥ द्रहलोकात्रिसंभ्रुः । परलोकपराद्धमुखः ॥ ज्ञानेकसत्वहंता च । निर्धर्मो निर्दयस्तथा ॥
 ॥ १९ ॥ नास्ति कमतवादी च । स कथं प्रतिजोत्स्यते ॥ ततश्चित्रो वदत्येवं । युष्माकं किं प्रदे-
 क्षिना ॥ २० ॥ युगमं ॥ श्वेतवत्यां जनोऽन्योऽस्ति । भूयान जन्व्येश्वरादिकः ॥ सोऽज्जिवांदिष्यते पू-
 ज्या—त्मनः करिष्यते तथा ॥ २१ ॥ ज्ञानादिकमाहारं । सद्गतया संपदास्यति ॥ वस्त्रं पात्रं च

शय्यां च । पीठकं फलकं तथा ॥ २१ ॥ किञ्च तत्त्वान्यलोकानां । युष्माकमनुभावतः ॥ सभ्यत्वा-
 दिमहाद्याजो । त्रिविध्यति गुणो महात् ॥ २३ ॥ सूरिणोक्तमहो चित्र । करिष्यामो यथोचितं ॥
 त्वया धर्मं महायत्नो । विधेयः प्रतिवासरं ॥ २४ ॥ एवं करिष्य द्रस्युत्तया । गतश्चित्रो निजां पुरीं
 ॥ सूरयोऽप्यन्यदा काले । यथोदितविहारतः ॥ २५ ॥ विहरंतः समायाताः । श्वेतवत्यामथ क्रमात्
 ॥ स्थिताश्च प्राप्तुके स्थाने । सुसंयतजनोचिते ॥ २६ ॥ युग्मं ॥ वर्धापितस्ततश्चित्रो । गुरुदंतं नि-
 युक्तकैः ॥ तत्रस्थेनैव तेनापि । सूरयस्तेऽन्निवंदिताः ॥ २७ ॥ चिंतितं च यथैषो हि । राजा पा-
 र्शु कर्मसु ॥ सक्तश्चंद्रश्च रौद्रश्च । महाभिध्यात्वमोहितः ॥ २८ ॥ मय्यपि मंत्रिणि प्राज्ञे । नरके-
 निपतिष्यति ॥ तदुपायेन केनापि । सूरिमूले नयाभ्यहं ॥ २९ ॥ ततोऽश्ववाहनव्याजा—द्विजो-
 द्यानसमीपके ॥ नानावृद्धादित्री रभ्ये । निनाय सचिवो नृपं ॥ ३० ॥ प्रवेशितश्च तत्रासौ । खे-
 दापनोदनज्जलात् ॥ जनमभ्यगता यत्र । धर्ममाख्यातिं सूरयः ॥ ३१ ॥ सूरिनिःस्वनमाकर्ष्य । नृ-
 पतिः प्राह मंत्रिणं ॥ यथा ज्ञो किमयं मुंडो । शरटीति महारवैः ॥ ३२ ॥ मंत्री प्राह न जानेऽहं ।
 तदत्र्यर्णोऽभ्यगम्यतां ॥ ततो जगाम सूरिणा—मंतिके मंत्रिसंयुतः ॥ ३३ ॥ सूरिणापि ततस्तस्य ।

प्रारब्धा धर्मदेशना ॥ देवतत्वं समार्यातं । जीवाजीवादयस्त्रया ॥ ३४ ॥ धर्माधर्मकृतं चैव । स्व-
 गादि च परस्फुटं ॥ राजाह सर्वभेवेद—मसंबद्धं त्वगोदितं ॥ ३५ ॥ असंबद्धत्वभेदस्या—त्यंता-
 सत्वादिति भुवै ॥ असत्त्वं पुनरभ्यक्त—प्रमाणाविषयत्वतः ॥ ३६ ॥ विद्यदिदीवरदीव । ततः स्मृति-
 क्वांच तं ॥ येयं ज्ञो ज्ञो नराधीश । गोचरतीतता किल ॥ ३७ ॥ युगमं ॥ सा तवैव किमाहोश्चि-
 —सर्वेषामपि देहिनां ॥ आद्यपक्षे गृहस्तंज—कुट्यादीनामपीह ज्ञोः ॥ ३८ ॥ अज्ञावो जायते
 जीव—स्वगादिनामिव स्फुटं ॥ त्वदीयदर्शनस्यार्वा—ग्नानावर्तित्वगादिके ॥ ३९ ॥ प्रवृत्तेनैव म-
 ध्यादि—ज्ञागेषु ज्ञो नरेश्वर ॥ नापि द्वितीयकः पक्षो । यस्मादयमसिद्धिमान् ॥ ४० ॥ तस्मिद्धौ
 च तवैवेदं । सर्वज्ञत्वं प्रसिध्यति ॥ सर्वज्ञत्वे च संसिद्धे । जीवत्वं सिद्धमेव हि ॥ ४१ ॥ जीव-
 त्वे सति संत्येव । पुण्यपापादयोऽखिलाः ॥ इत्यादिना प्रवादेन । नास्त्रिकत्वे निराकृते ॥ ४२ ॥
 राजोक्तमत्रविषयस्तत्र । परलोको यदि भुवं ॥ आसीच्च धर्मसन्निष्टा । सर्वदा जननी मम ॥ ४३ ॥
 ततस्त्वं मतेनासौ । त्रविष्यति दिवं गता ॥ पिता तु पापकर्माद्भू—त्स नूनं नरकं गतः ॥ ४४ ॥
 तन्माता किं न मामेत्य । संबोधयति सत्वरं ॥ यथा ज्ञो माह्व्याः पापं । दूरं दुर्गतिकारणं ॥ ४५ ॥

मत्संबोधकृते किं वा । समेत्यं नरकादिह ॥ पितात्मीयमहो मह्यं । न प्रयत्नति दर्शनं ॥ ४६ ॥
 सूरिः प्राह महाराज । यत्ते माता समेति नो ॥ स्वर्गान्मनुष्यलोकेऽत्र । तत्राकर्णय कारणे ॥ ४७ ॥
 देवा हि सर्वदात्पतं । विषयासक्तमानसाः ॥ व्यसमाप्तविषेयाश्च । मनुजेषु च निःस्पृहाः ॥ ४८ ॥
 नरक्षेत्रं च दुर्गंधं । नेहागहंति तेन ते ॥ नारकास्तु पराधीना । दुःखार्ताश्च निरंतरं ॥ ४९ ॥
 स्वकर्मरज्जुनिर्बन्दा । ज्ञागहेयुः कथं तु ते ॥ निर्गतुमनसोऽपीह । बंधुक्षेहपरा ह्यपि ॥ ५० ॥ य-
 थेहागसि कुत्रापि । कृते कोऽपि नरस्त्वया ॥ व्यंथगुप्तौ सुगुप्तायां । बाढं बध्वा प्रवेक्षितः ॥ ५१ ॥
 सोऽत्रिलषेद्यादि हृष्टुं । ज्ञातिवर्गं निजं नृपः ॥ त्वं किं विद्मथ्यमानोऽपि । तं वराकं विमुंचसि ॥
 ॥ ५२ ॥ युगमं ॥ नृयोऽपि नृपतिः प्राह । जगवन्नेकदा मया ॥ चौर एको महाकुंत्यां । प्रक्षिप्तो
 यत्नतस्ततः ॥ ५३ ॥ स्थगयित्वा च तद्द्वारं । निश्चिदं जतुना कृतं ॥ मृतश्रौरो न चालोकि ।
 तद्विनिर्गमरंधकं ॥ ५४ ॥ कुञ्जीमथ्येऽपि यत्नेन । वीक्षमाणैर्निरंतरं ॥ जीवः कुत्रापि नो दृष्टो । ह-
 ष्यश्च कृमिपुंजकः ॥ ५५ ॥ तथाप्योऽपि मया चौरः । सूक्ष्मवंदानि कारितः ॥ न तत्र वीक्षितो जी-
 वः । संबिन्नेऽपि तिलं तिलं ॥ ५६ ॥

मृशिणाञ्जाणि ज्ञो कश्चि—कुंभीमध्यगतो नरः ॥ नीरंधं पिहिते द्वारे । शंखमदाय वादये-
 त् ॥ ५७ ॥ स शंखनिःस्वनो ज्ञाद् । निःक्रामति कुतो बहिः ॥ वहिना ध्यायमाने वा । लोहपि-
 डेऽभिजासुरे ॥ ५८ ॥ सर्वात्मना कुतस्तत्र । प्रविवेश हुताशनः ॥ द्वितीयस्तेनके चायं । दृष्टांतो
 जनविश्रुतः ॥ ५९ ॥ यथा हि मानवः कोऽपि । गृहीत्वारणिदारुकं ॥ सर्वतः पाठयन्नुच्चै—रश्मिं
 तव न पश्यति ॥ ६० ॥ ध्यान्यश्रोत्रापयामास । वहिं तत्रापि दारुके ॥ यदीहृक्क्षरूपाणि । मूर्त-
 वस्तून्यपीह ज्ञोः ॥ ६१ ॥ तद्मूर्तपदार्थानां । को विशेषोऽपदर्शने ॥ राजाह पुनरप्येवं । मयैकः
 स्तेन एकदा ॥ ६२ ॥ जीवन्नेव तुब्लारूढो । जनाध्यक्षं प्रतोलितः ॥ लज्ज्वासस्य निरोधेन । मार-
 यित्वा तथैव सः ॥ ६३ ॥ तोलितस्तत्क्षणं याव—सावानेव न चोनकः ॥ सूरिर्बृते दृष्टैकेन । गो-
 पलेन दृतिर्दृढं ॥ ६४ ॥ तोलितो वातसंपूर्णो । रिकोऽपि च तथैव सः ॥ तावानेव हि संजातो ।
 न च न्यूनो न चाधिकः ॥ ६५ ॥ कुलकं ॥ तद्दहो यदि मूर्तेऽपि । तौढ्यमाश्रित्य नांतरं ॥ दृष्टं
 कथममूर्तेषु । भावेषु तत्प्रदृश्यतां ॥ ६६ ॥ तस्मात्सर्वांगिवर्गस्य । कथंचिद्देहतः पृथक् ॥ स्वसंवे-
 दनसंसिद्धो । जीवः प्रत्यक् एव हि ॥ ६७ ॥ तथा—चैतन्यानुगतानेक—चलनस्पंदनादिभिः ॥

चेष्टाभिर्दह्यते जीवो । वातवध्वजकंपनात् ॥ ६८ ॥ राक्षोक्तं जगवन्नेत—देवमेव न संशयः ॥
 त्वदीयवाक्यमंत्रैर्मै । नष्टो मोहोपिशाचकः ॥ ६९ ॥ परं कुलकमायातं । नास्त्रिकवाददर्शनं ॥ त-
 ल्कथमिव शक्तोऽहं । मोक्तुमकांड एव हि ॥ ७० ॥ गुरुराह महाराज । स्त्रोकमेतद्विवेकिनां ॥
 किं वा व्याधिः क्रमायातो । दारिद्र्यं वा न मुच्यते ॥ ७१ ॥ यथेह वणिजः केऽपि । नानावाहन-
 संयुताः ॥ वाणिज्येन प्रगहंतो—ऽपश्यन् लोहाकरं वरं ॥ ७२ ॥ ततो लोहं गृहीत्वा ते । गहंतः
 पुनरगतः ॥ त्रपुकाकरमालोष्य । मुत्तवा लोहं ततो मुदा ॥ ७३ ॥ त्रपुकस्य भृता शंभ्यो । नैको
 लोहं विमुंचति ॥ सीसकं च ततस्त्राप्तं । रूप्यं स्वर्णं च हीरकान् ॥ ७४ ॥ दृष्ट्वा विमुच्य पूर्वसिं ।
 तपुताप्रादिकं क्रमात् ॥ ज्ञानवंतः प्रमोदेन । हीरकानेव केवलान् ॥ ७५ ॥ एकस्तु भण्यमानोऽ-
 पि । वणिग्भिस्त्वैर्मुहुर्मुहुः ॥ तद्योहं नैव तत्याज । कुग्रहणस्तमानसः ॥ ७६ ॥ ततः सर्वे समाया-
 ताः । स्वेषु स्वेषु गृहेषु ते ॥ तत्र च हीरकग्राहि—वणिजो विलसंत्यलं ॥ ७७ ॥ लोहग्राही तु
 तादुच्चै—भुंजानान् ददतस्तथा ॥ दृष्ट्वा दंदह्यतेऽत्यंतं । पश्चात्तापकृशानुना ॥ ७८ ॥ तथा तवापि
 नो राजन् । पश्चात्तापो भविष्यति ॥ अतो विमुच्यतामेष । ध्रुवं निचयः कदाग्रहः ॥ ७९ ॥ सम-

प्रोपाधिं मुक्तवैव । धर्मं यत्नो विधीयतां ॥ येनायं तीर्थते दुर्गा । दूरपारो ज्वोदधिः ॥ ८० ॥ ततो
 जीवादितवानि । बुद्धोऽद्भुतशुभाशयः ॥ प्रत्यपद्यत सुश्राद्ध—धर्मं द्वादशभेदकं ॥ ८१ ॥ ततो
 गतो निजे गेहे । राजा रंजितमानसः ॥ सूरयोऽप्यन्यदान्यत्र । विहता नगरंतरे ॥ ८२ ॥ श्रुपे-
 नापि यथाग्राहं । धर्मः सुश्रावकोचितः ॥ निःकलंकश्चिरं कालं । शुकजावेन पादितः ॥ ८३ ॥
 महापरिग्रहंरजाः । सर्वेऽपि शिथिलीकृताः ॥ स्त्रीसंगश्च परित्यक्तो । विशुद्धं धर्ममिहना ॥ ८४ ॥
 ततो विचिंतितं सूर्य—कांतयान्यत्र सक्तया ॥ यथायं यत क्षारज्य । राजा जात जपासक्तः ॥ ८५ ॥
 ततः प्रभृति मामेष । सर्वथा त्यक्तवानिति ॥ तद्विषादिप्रयोगेण । विनाश्रयै नराधिपं ॥ ८६ ॥
 पुत्रं च सूर्यकांताख्यं । राज्ये संस्थापयाम्यहं ॥ ततो हुंजे यथाकामं । कामभोगाभिरंतरं ॥ ८७ ॥
 निर्द्रया च निराशंका । स्वभशा स्वेहचारिणी ॥ ततोऽन्यदा तथा क्षिप्तं । जक्तमध्ये महाविषं ॥
 ॥ ८८ ॥ जपोषितनरेंद्राय । दत्तं पौषधपारणे ॥ ततो राज्ञः समुत्पन्ना । प्राणप्रहाणकारिणी ॥ ८९ ॥
 दुःसहा सर्वतो देहे । पितृज्वरोषवेदना ॥ राज्ञा ज्ञातं तक्तसर्वं । यत्कृतं सूर्यकांतया ॥ ९० ॥
 त्रिभिर्विशेषकं ॥

मन्ये विषविकारोऽयं । तेनाधरं वपुर्मम ॥ ततः संवेगमापन्न—स्तस्यामादिष्टमानसः ॥ ७१ ॥
 अतुव्रतानि पंचापि । समुच्चार्य यथाविधि ॥ आलोचितप्रतिक्रान्तौ । नमस्कारपरायणः ॥ ७२ ॥
 मृत्वा समाधिना प्रासः । कल्पे सौधर्मनामनि ॥ विमाने सौरिकाञ्चे च । सूर्यनागान्निधः सुरः ॥
 ॥ ७३ ॥ चतुःपद्योपमायुष्कः । समुत्पन्नो महर्द्धिकः ॥ भुक्त्वा तत्र महाजोगां—स्ततश्च्युत्वा स्थि-
 तिक्रयात् ॥ ७४ ॥ क्षेत्रे महाविदेहाख्ये । कृत्वा संप्रममुत्तमं ॥ यास्यत्यशेषकर्मशा—विनिर्मुक्तः
 शिवालयं ॥ ७५ ॥ उक्तः शिष्टसंगाधिकारः, शिष्टसंगादेव विनीतो जायते जंतुरित्यतस्तदनंतरं वि-
 नयाधिकारमाह—

॥ मूलम् ॥—यत्र तत्र प्रयातापि । दुर्विनीतो न शोचते ॥ न चापि सेव्यतामेति । निर्ज-
 त्वेव यथा नदी ॥ १ ॥ किं किं यत्र प्रयञ्जति । किं किं यत्र प्रकुर्वते ॥ स्वबंधुमिव पश्यति । वि-
 नयाश्रयिता नशः ॥ २ ॥ अंगजोऽपि हि दुष्टात्मा । व्रणः संतापकारणं ॥ पुत्रोऽपि दुर्विनीतात्मा
 । पितुर्निर्वेदकारणं ॥ ३ ॥ कोदंनस्यापि नम्रस्य । कोटिमारोहते गुणः ॥ ततोऽपि च दण्डकारो ।
 बंत्रमीति महीतले ॥ ४ ॥ दुर्विनीतं परित्यज्य । स्वपुत्रं मेदिनीपतिः ॥ अन्यस्यापि ददात्येव ।

राज्यं विनयरंजितः ॥ ५ ॥ हंता जन्मद्वयस्यापि । दुर्विनीतो दुःशायः ॥ हितेष्वप्यहितः पापः ।
 कृतबालो यथा मुनिः ॥ ६ ॥ नेत्रहीनं यथा वक्षत्रं । दानहीनं यथा धनं ॥ चंद्रहीनं यथा कार्शं ।
 पद्महीनं यथा सरः ॥ ७ ॥ निर्नायिकं यथा सैन्यं । तपोहीनो व संयमः ॥ निःसंस्कारं यथा वाक्यं
 । निरपत्यं यथा गृहं ॥ ८ ॥ तथैव दुर्विनीतस्य । चेष्टितं जट्टपतं स्थितं ॥ पांडित्यं च क्रियाकां-
 डं । सर्वथैव न शोचते ॥ ९ ॥ गुर्वादिषु शुभ्रं चित्तं । विनयो मानसो मतः ॥ हितं भित्तं प्रियं
 वाक्यं । विनयस्तेषु वाचिकः ॥ १० ॥ कायिकश्च यथाशक्ति । तत्कार्याणां प्रसाधकः ॥ सर्वथा-
 शान्तनात्यागः । सर्वदा नीचवर्तिता ॥ ११ ॥ ज्ञानदर्शनचारित्र्य—रत्नत्रितयज्ञानं ॥ विनयाद्देव-
 जायंते । गुरुणां योग्यजंतवः ॥ १२ ॥ द्विषतां दुर्विनीतत्वात् । पश्चाद्भागमदाभ्रतां ॥ यथैष शुद्ध-
 को गृहे । पित्रा सार्धं कृतवतः ॥ १३ ॥ वरविनयगुणौघप्रासलोकप्रशंसः । सफटितनिजजन्मा नू-
 रिधामा महात्मा ॥ कतिपयदिनमध्ये क्लीणनिःशेषकर्मा । सकलजनविनीतः शाश्वतं स्थानमेति ॥
 ॥ १४ ॥ व्याख्या—यव तत्र प्रयातोऽपि यस्मिंस्तस्मिन् स्थाने गतोऽपि दुर्विनीतो दुर्नयकारी न
 शोचते न शोभामर्हति, न चापि सेव्यतामेति व्याश्रयणीयतां न गृह्णतीत्यर्थः, निर्जलेव सत्त्वित-

विकलेव यथा येन प्रकारेण नदी निम्नोति प्रथमश्लोकार्थः ॥ १ ॥ अथ विनयासधिताः संतः
 संतो यादृशा ज्वंति तददर्शयन्नाह—किं किं न प्रयहंतीत्यादिश्लोकः सुगमः ॥ २ ॥ पुत्रोऽपि दुः
 विनीतः पितुरुद्वेगकारणमिति दर्शयन्नाह—अंगजोऽपीत्यादि, तत्रांगजो देहोद्भव इति, शेषं मुगम-
 मिति ॥ ३ ॥ अथ नमनशीलस्य धनुर्दृष्टानेन गुणमाह—कोदंढस्येति श्लोकः सुगमः ॥ ४ ॥
 अथ पितापि दुर्विनीतस्य यत्करोति तददर्शयन्नाह—दुर्विनीतं परित्यज्येति श्लोकः स्पष्टः ॥ ५ ॥
 अथ दुर्विनीतस्यानर्थप्राप्तिं सदृष्टान्तामाचष्टे, हंतेत्यादि, तत्र हंता घातयिता जन्मद्वयस्यापि ऐहिका-
 मुष्मिकज्वद्वितयस्यापि दुर्विनीतो दुराशयो दुष्टचित्तो हितेष्वपि हितकारिष्वपि गुर्वादिष्विति गं-
 म्यते, अहितः शत्रुतुल्यः पापः पापकारी कूलवातो यथा मुनिरिति ॥ ६ ॥ अथेह यथा दुर्विनी-
 तस्य चेष्टितजट्टिपितादि न शोचते नेत्रवक्रादिदृष्टान्तैस्तथा दर्शयन् श्लोकवचनमाह—नेत्रहीनं यथा
 वक्रमित्यादि सुगमं चैतत् ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ अथ मानसिकादिभेदेन विनयत्रैविध्यं तत्स्वरूपं च
 दर्शयन् श्लोकद्वयमाह—गुर्वादिषु शुभं चित्तमित्यादि सुखावबोधमेतदिति ॥ १० ॥ ११ ॥ अथ
 गुर्वादिषु विनयकारिणां यद्भवति तददर्शयन् श्लोकमेकमाह—ज्ञानेत्यादि स्पष्टमेवेदं ॥ १२ ॥ अथ

या विनयाविनययोः फलमाह—द्विंशतां दुर्विनीतत्वादिति श्लोकः सुगमः ॥ १३ ॥ अथ सर्वोत्तमं विनयफलमाविःकुर्वन् वृत्तमाह—वरविनयेत्याद्यस्य व्याख्या—वरविनय एव गुणस्ते नासा प्राप्ता अशेषलोकविहिता प्रशंसा येन स तथा, सफलितं सफलीकृतं निजं जन्म येन स तथा, अरि प्र-
 च्युतं धाम तेजो यस्य स तथा, महत्त्वं प्रशस्य ज्ञात्मा यस्य स तथा, कतिपयदिनमध्ये कियद्वि-
 साध्यंतरे स्तोककालेनेत्यर्थः, क्लीणनिःशेषकर्मा क्लीणानि प्रत्ययं गतानि निःशेषाणि समस्तानि क-
 माणि ज्ञानवरणादीनि यस्य स तथा, सकलजनविनीतः समस्तजनानां विनयकरी शाश्वतं शाश्व-
 द्भवं स्थानं पदमेति गच्छति, निर्वाणनगरमुपगच्छतीत्यर्थः. इति श्लोकचतुर्दशसमासार्थः. ॥ १४ ॥
 क्लृप्तवालककथानकं संक्षेपादिदं—

एकस्याचार्यस्यात्यंतदुर्विनीतो विनेयः, तं चाचार्यो विनयं ग्राहयन् बहुधा शिद्ध्यति कदाचि-
 न्मथुरैर्वार्ष्यैः कदाचित्किंचिन्नित्युरैरिति, स चाचार्यप्रति बृहदनुशयं वहति. अन्यदा मूरितेनैव सा-
 र्धं केनापि प्रयोजनेन कंचित्पर्वतमाहूढः, सिरुप्रयोजनेन पश्चादागच्छता तेन शिष्येण मामयं नि-
 रणयधमेव मुहुर्मुहुर्निर्वासयत्यतो मारणार्थेनं स्वयुस्मिति कल्पयता शिदैका समुत्पाद्य सूरैः पृष्ट-

तो मुक्ता, स्मरिणापि खाटकारं कुर्वती महावेगेनागञ्जती सहस्रैव सा लङ्किना, स्थितश्च द्रुतमेव
 मार्गं मुक्त्वैकव पार्श्वं स्मरिः, जगाम भूतले शिला, ततश्च स्मरिणातिरुष्टेन स दुर्विनीतो विनेयः श-
 सो यथा रे दुरात्मनः ! दुर्विनीत ! दुष्टकर्मकारिन् ! भ्रगुरुथानरु ! स्त्रीन्यस्ते विनाशो जवत्विति. ते-
 नोक्तं मया तव स्थातव्यं यत्र स्त्रीणां संभवोऽपि नास्तीत्युक्त्वा स गतः शून्यारण्यं, तत्र चैकत्र न-
 दीकूले कापोत्सर्गस्थितः प्रतिदिवसमातापनां प्रकुर्वन्नास्ते, तत्रायातसाथार्दैः सफाशाह्वयभक्तपाना-
 दिना च पारयति. द्रतश्च वैशाखीनगरीं भंक्तुमद्राक्नुवन् कोणिकनेरंडो नितरां खेदमावहन्नेवं व्य-
 चिंतयत्, कथं नमैतस्या नगर्या मया जंगः कर्तव्य इति. श्रवांतरे सहस्रैव गगनमंडले वचनमि-
 दमुद्धत्वास—जया समणे कूटवालए । मागहियं गणियं रमिससइ ॥ राया असोणचंदए । वेसा-
 लीं नगरीं गहिससइ ॥ ? ॥ इत्याकर्ण्य राज्ञा तत्क्षणमेव माणधिकां गणिकां समाहूय शिकृषित्वा
 च प्रेषिता कूटवालकसमीपे, ततस्तया श्राविकाया वेपं कृत्वा वंदितः कूटवालकः, पर्युपासितश्च कू-
 णं, भणितश्च यथा जगवन् मम सार्धं समागत्य जक्तपानादिनानुग्रहः क्रियतां. ततोऽसौ क्रमेण
 गतस्त्रय प्रदेशे, तथापि च चूर्णमिश्रमोदकैः प्रतिदिञ्जितो गतोऽसौ स्वस्थानं, कृतं च तैर्मोदकैः पा-

रणकं, जातं च पाशुङ्गावकं, अस्थं तमधरीभृतं च तहरीरकं, तथा च सुश्राविकयेव सादरं सर्वप्रकारैः
 प्रतिजागरितः कालेन स प्रगुणतां ययौ, सखेहं प्रार्थितश्च तथा यथा पश्चाद्धर्मं जगवन् कुर्याः, म-
 यैव सार्धमशुना योगान् बुद्धवेति, तथैव तेनापि प्रतिपन्नं तद्वचः, कृतश्च कालेन तथा स क्लृप्तवा-
 लक आत्मवशवर्ति, नीतश्च कोणिकराजसमीपे, उक्तश्च कोणिकेन यथा ज्ञो भङ्गारक ! कथमेत-
 स्या नगर्यां वंगो ज्ञाविष्यतीति, तेन निगदितं नगरीं निरीह्य कथयामि, ततः प्रविष्टस्त्वदभ्यन्तरे,
 निरूपिता च सा सर्वतः, दृष्टं च तत्रातीव्रमणीयं मुनिसुव्रतजिनस्तूपं, ज्ञातं च यथास्य प्रज्ञावेण
 नगरी न ज्ञयत इतिः ततश्च कथितं तेन लोकानां यथा ज्ञो ज्ञो नागरकाः ! स्तूपस्यास्य दीर्घे-
 षु नगरीरोधोऽजनि, स्तूपव्रंगे रोधवंगो भविष्यति, प्रत्यपश्चात्रास्योत्कीलनाकाल एव परचक्रं दूरं
 गमिष्यति, द्रश्यन्तवा गतः क्लृप्तवालकः कोणिकसमीपे, कथितस्तस्मै सर्वोऽपि स्तूपव्रजनादिज्यति-
 करः, नगरीलोकैश्च स्तूपो व्रंभतुमारब्धः, कोणिकोऽपि संस्कंधावारो दूरं दूरतरं गतः, लोकेनापि
 जातप्रत्ययेन समंताद्दुल्कीलितः स्तूपः, कोणिकेनापि समागत्य गृहीता नगरी, भग्ना च, क्लृप्तवाल-
 कोऽपि गुरुप्रत्यनीको ब्रह्मचारिवो दुःकर्मकारी दुर्गीतिं गतवानिति, अथाग्निबिकंधानकं, तच्चेदं—

अस्त्यत्रैव सुविख्यातो—उवंतीजनपदो ब्रुवि ॥ धनधान्यादिसंपन्नो । रम्यग्रामादिसंस्कृतः ॥१॥
 तस्मिन्नुक्तापिनी नाम । प्रवशस्ति महापुरी ॥ जेनेंइचैत्यसंदोहैः । सर्वतोऽपि विराजिता ॥ ३ ॥
 अतानि पंच तत्रासन् । गह्वानां सद्गुणश्रियां ॥ त्रिभङ्गिन्नाश्रयस्थानां । साधुसंदोहशालिनां ॥
 ॥ ३ ॥ तत्र गङ्गे किलैकस्मिन् । गीतार्थगुर्वाधिष्ठिते ॥ महाभ्राह्मसुते नैको । जग्राह स्थविरो ब्रतं
 ॥ ४ ॥ अथ प्रवर्धमानोऽसा—वाभ्रकः प्रतिवासरं ॥ विनयं ग्राह्यमाणोऽपि । सर्वकट्याणकारणं ॥
 ॥ ५ ॥ जातस्तथाप्यगोभ्यत्वाद् । दुर्विनीतशिरोमणिः ॥ एहीत्युक्तो ब्रजःशेव । ब्रजेत्युक्तो समेति
 सः ॥ ६ ॥ युगं ॥ चैत्यवंदनसञ्चान—कालप्रग्रहणादिषु ॥ विभ्रं सुसाधुकृत्येषु । व्यर्थमेव चकार
 सः ॥ ७ ॥ ततस्तं तादृशं दृष्ट्वा । दुर्विनीतं दुराशयं ॥ निर्विष्ठाः साधवः सर्वे । गुर्वतिकमुपगताः
 ॥ ८ ॥ विहितानतयः प्रोचु—र्षणवन्नयमाभ्रकः ॥ युष्मद्विष्यः सदाकालं । कुरुते दुर्नयानंदं ॥
 ॥ ९ ॥ द्र्यतं कालमस्मान्निः । सोढा एतस्य दुर्नयाः ॥ संप्रत्युद्वेजिता दूरं । न वयं सोढुमीश्वराः
 ॥ १० ॥ अयं हि शास्त्रपाठादि—साधुकार्येषु सर्वदा ॥ कुरुते विभ्रसंघातं । वार्षमाणोऽपि साधु-
 जिः ॥ ११ ॥ तदिदं पूज्यपादाना—मस्माभिः कथितं स्फुटं ॥ युक्तायुक्तं विजानंति । पूज्या ए-

वात्र वस्तुनि ॥ १२ ॥ गुरुणापि स ह्याकार्य । पित्रा सार्धं तु तत्क्षणं ॥ जटिपतः कोमलाब्जापः
 । संवेगरसदायकैः ॥ १३ ॥ यथा ज्ञो ज्ञो महाज्ञाण । त्वं धर्मार्थिं समुद्यतः ॥ धर्मार्थिना च संत्या-
 ज्या । दूरतोऽखिलदुर्नयाः ॥ १४ ॥ ज्ञाढ्यं च सुविनीतेन । वांजता हितमात्मनः ॥ वर्जनीयं च
 सर्वत्र । परापीतिकमुच्चकैः ॥ १५ ॥ तन्मुक्त्वा डीर्वनीतत्वं । विनयः शिद्ध्यनामहो ॥ स्वर्गापिवर्ग-
 संसर्ग—सौख्यसंपत्तिकारणं ॥ १६ ॥ श्रुतज्ञानं सुविज्ञानं । यशोराज्यादिसंपदः ॥ जायते चेष्टसं-
 सिद्धि—विनयादेव देहिनां ॥ १७ ॥ विनय एव विस्वारि । मूलं सद्धर्मशाखिनः ॥ सर्वदा साधु-
 वर्गस्य । विनयो वरभूषणं ॥ १८ ॥ कुलरूपवचनयौवन—धनमित्रैश्वर्यसंपदपि पुंसां ॥ विनयप्रश-
 मवह्नीना । न शोचते निर्जलेव नदी ॥ १९ ॥ न तथा सुमहाधैरिणि । वस्त्रागणैरखंडं कृतो ज्ञाति
 ॥ श्रुतशीलमूलनिकषो । विनीतविनयो यथा ज्ञाति ॥ २० ॥ विनयफलं मुश्रूषा । गुरुमुश्रूषाफलं
 श्रुतज्ञानं ॥ ज्ञानस्य फलं विरति—विरतिफलं चाश्रवनिरोधः ॥ २१ ॥ संवरफलं तपोबल—मथा
 तपसो निर्जरा फलं दृष्टं ॥ तस्मात्क्रियानिवृत्तिः । क्रियानिवृत्तेरयोगित्वं ॥ २२ ॥ योगनिरोधाद्भव-
 सं—ततेः क्षयस्तत्रापि मोक्षश्च ॥ तस्मात्सर्वेषां क—द्व्याणानां ज्ञाजनं विनयः ॥ २३ ॥ तदहो

यदि कल्याणं । निजात्मनः समीहसे ॥ सुशीलः सुविनीतश्च । नम्रः प्रियंवदो जव ॥ २४ ॥ इ-
 त्यादिपेशद्वैवर्कियै—राप्रको गुरुणा भृशं ॥ संबोधितः समं पित्रा । साधूनामप्रतः स्फुटं ॥ २५ ॥
 इत्यमृतरससंपद—साविन्योऽपि गुरोर्गिरिः ॥ तीव्रकटुरसस्वादा—स्तेनामन्यंत चेतसि ॥ २६ ॥ त-
 तश्चाकाम एवासाँ । प्रतिपद्य गुरोर्वचः ॥ जहाय च ततः स्थाना—तथैव समचेष्टत ॥ २७ ॥ पू-
 र्वक्रमेण च्योऽपि । साधुभिः कश्चितं गुरोः ॥ तेनापि सामन्नेदान्यां । प्रज्ञापितो मुहुर्मुहुः ॥ २८ ॥
 एवं प्रज्ञाप्यमानोऽपि । यावन्नोब्रूति वक्त्रां ॥ तावन्निकसितो गह्रात । समं पित्रा स मूढधीः ॥
 ॥ २९ ॥ ततो जनकपुत्रौ सौ । तस्यामेव महापुरि ॥ गतौ गहांतरं तत्र । विधिना प्रविवेशतुः ॥
 ॥ ३० ॥ तत्रापि विनयं नैव । गुरोरपि करोत्यसौ ॥ प्रत्युत साधुकृत्येषु । विघ्नान्नित्यं निरंकुशः ॥
 ॥ ३१ ॥ ततः पूर्वक्रमेणैव । निष्कासितश्च सूरिभिः ॥ समं पित्रा गतोऽन्यत्र । ततो निष्कासितो-
 ऽपि हि ॥ ३२ ॥ एवं तत्रैव तौ पुर्या । गह्रानां शतपंचकं ॥ हिंन्तौ न च कुत्रापि । प्राप्तवतौ
 समाश्रयं ॥ ३३ ॥ इहं यदा न देजाते । स्थानं कुत्रापि तौ गणे ॥ ततो रोदितुमारब्धो । बृह-
 ह्वदेन तस्थिता ॥ ३४ ॥ निंबकेनोदितं तात । किमर्थं रुद्यते त्वया ॥ स्थविरः प्राह रे पाप । रो-

वात्र वस्तुनि ॥ ११ ॥ गुरुणापि स ज्ञाकार्य । पित्रा सार्धं तु तद्गणं ॥ जटिपतः क्रीमदाब्जापैः
 । संवेगरसदायकैः ॥ १३ ॥ यथा ज्ञो ज्ञो महाज्ञाण ! त्वं धर्मार्थं समुद्यतः ॥ धर्मार्थिना च संत्या-
 ज्या । दूरतोऽखिलदुर्नयाः ॥ १४ ॥ ज्ञातृयं च सुविनीतेन । वाञ्छता हितमात्मनः ॥ वर्जनीयं च
 सर्वत्र । पराशीतिकमुच्चकैः ॥ १५ ॥ तन्मुक्तवा डर्विनीतत्वं । विनयः शिद्वयनामहो ॥ स्वर्गापवर्ग-
 संसर्ग—सौख्यसंपत्तिकारणं ॥ १६ ॥ श्रुतज्ञानं सुविज्ञानं । यशोराज्यादिसंपदः ॥ जायते चेष्टसं-
 सिद्धि—विनयादेव देहिनां ॥ १७ ॥ विनय एव विस्तरि । मूढं सधर्मशास्त्रिनः ॥ सर्वदा साधु-
 वर्गस्य । विनयो वरदूषणं ॥ १८ ॥ कुटलरूपवचनयौवन—धनमित्रैश्वर्यसंपदपि पुंसां ॥ विनयप्रश-
 मविहीना । न शोचते निर्जलेव नदी ॥ १९ ॥ न तथा सुमहाधैरपि । वस्त्रागरणैरलङ्कृतो ज्ञाति
 ॥ श्रुतशीलमूढनिकषो । विनीतविनयो यथा ज्ञाति ॥ २० ॥ विनयफलं मुश्रूषा । गुरुमुश्रूषाफलं
 श्रुतज्ञानं ॥ ज्ञानस्य फलं विरति—विरतिफलं चाश्वनिरोधः ॥ २१ ॥ संवरफलं तपोबल—मथ
 तपसो निर्जरा फलं दृष्टं ॥ तस्मात्क्रियानिवृत्तिः । क्रियानिवृत्तेरयोगित्वं ॥ २२ ॥ योगनिरोधाद्भव-
 सं—ततेः क्षयस्तत्रापि मोक्षश्च ॥ तस्मात्सर्वेषां क—द्याणानां ज्ञानं विनयः ॥ २३ ॥ तद्दहो

यदि कथ्याणं । निजाल्मनः समीहसे ॥ सुशीलः सुविनीतश्च । नम्रः प्रियंवदो जव ॥ ३४ ॥ इ-
 त्यादिपेशत्तैर्वाक्यै—रात्रको गुरुणा भृशं ॥ संबोधितः समं पित्रा । साधूनामश्रतः स्फुटं ॥ ३५ ॥ त-
 द्ब्रह्मभूतरससंपदं—साविन्योऽपि गुरोर्गिरः ॥ तीव्रकदुरसस्वादा—स्तेनामन्यंत चेतसि ॥ ३६ ॥ त-
 तश्चाकाम एवासौ । प्रतिपद्य गुरोर्वचः ॥ उज्जाय च ततः स्थाना—तथैव समचेष्टत ॥ ३७ ॥ पू-
 र्वक्रमेण द्यूयोऽपि । साधुभिः कथितं गुरोः ॥ तेनापि सामन्नेदार्यां । प्रज्ञापितो मुहुर्मुहुः ॥ ३८ ॥
 एवं प्रज्ञाप्यमानोऽपि । यावन्नोन्नति वक्रतां ॥ तावन्निष्कासितो गहात् । समं पित्रा स मूढधीः ॥
 ॥ ३९ ॥ ततो जनकपुत्रौ सौ । तस्यामेव महापुरि ॥ गतौ गहांतरं तत्र । विधिना प्रविवेशतुः ॥
 ॥ ३० ॥ तत्रापि विनयं नैव । गुरोरपि करोत्यसौ ॥ प्रत्युत साधुकृत्येषु । विघ्नान्नित्यं निरंकुशः ॥
 ॥ ३१ ॥ ततः पूर्वक्रमेणैव । निष्कासितश्च सूरिभिः ॥ समं पित्रा गतोऽन्यत्र । ततो निष्कासितो-
 ऽपि हि ॥ ३२ ॥ एवं तत्रैव तौ पुण्या । गहानां शतपंचकं ॥ हिंसितौ न च कुत्रापि । प्राप्तवंतौ
 समाश्रयं ॥ ३३ ॥ इहं यदा न देज्जाते । स्थानं कुत्रापि तौ गणे ॥ ततो रोदितुमारब्धो । बृह-
 ह्वदेन तल्पिता ॥ ३४ ॥ निबर्केनोदितं तात । किमर्थं रक्षते त्वया ॥ स्थविरः प्राह रे पाप । रो-

दिमि तव चेष्टितं ॥ ३५ ॥ दुर्विनीत दुराचार । दुर्बुद्धे दुष्टनाषक ॥ जवहोषेण कुवापि । पश्य
 स्थानं न लभ्यते ॥ ३६ ॥ किं करोमि क गजामि । ज्ञानविज्ञानवर्जितः ॥ कमाश्रयामि रे भूद ।
 तव दोषविदूषितः ॥ ३७ ॥ त्वं पुनर्वर्धसे नित्यं । विषपूर्णं श्वोशाः ॥ सहान्यायशतैर्वारै—र्जन-
 कोद्देशकारकः ॥ ३८ ॥ तदिदमेकमेवात्र । रोदने मम कारणं ॥ न चान्यत्किंचिदेवास्ति । बुद्ध्य-
 स्व यदि बुद्ध्यसे ॥ ३९ ॥ श्रुत्वेदं तस्य निंबस्य । तत्पतिचित्रमागतं ॥ यथैष सुंदरं ब्रूते । परि-
 णामहितावहं ॥ ४० ॥ अहो अहं महापापः । पितुः संतापकारकः ॥ येन मे सर्वगणेषु । साधवः
 प्रविराधिताः ॥ ४१ ॥ इत्यादि बहुधात्मानं । चिरं चित्ते विनिंद्य सः ॥ पितरं प्रांजलिः प्राह । गा-
 दं संक्लिप्तमानसः ॥ ४२ ॥ तात त्वं माक्रुधाः खेदं । मा मारोदीश्व मारुषः ॥ नाद्यप्रभृति कुवापि ।
 दुर्विनयं करोम्यहं ॥ ४३ ॥ तदुत्तिष्ठ वयं यामो । गह्वे श्रीमति मौलिके ॥ गुणाल्ब्यसाधुसंपूर्णे ।
 दीक्षासुरेश्च सन्निधौ ॥ ४४ ॥ स्थविरः प्राह भो वत्स । साधु साधु त्वयोदितं ॥ परं तत्र प्रवेशोऽ-
 पि । लभ्यामहे वयं न हि ॥ ४५ ॥ यतस्त्वया समश्रोऽपि । गह्वे लब्धेजितो दृढं ॥ स कथं तव
 नामापि । सुधबुद्धे सहिष्यते ॥ ४६ ॥ तद्गह्ववासिनः सर्वे । त्वद्गंथादपि विन्यति ॥ को वा दुर्ज-

नसंसर्गा—दीरोऽप्युद्वेजते न हि ॥ ४७ ॥ निंबकेनोदितं तात । यथैव त्वं प्रजापसे ॥ तथैव स्व-
 र्धमे वैत—त्कार्धं नैवात्र संशयः ॥ ४८ ॥ तथापि गभ्यतां तव । वारामेकां प्रविश्यतां ॥ तत्रत्यस-
 र्वसाधूनां । दूरं वास्यतामपि ॥ ४९ ॥ ततोऽहं यत्करिष्यामि । गह्रवासव्यवस्थितः ॥ तदेतत्तात
 निःशेषं । त्वमप्यालोकयिष्यसि ॥ ५० ॥

एवं विधीयतां वत्से—त्युक्ते बृद्धेन सत्वरं ॥ समुहाय ततः स्थाना—दूतौ द्वावपि तत्र तौ ॥
 ॥ ५१ ॥ तावायांतौ समालोक्य । द्नीताः सर्वेऽपि साधवः ॥ ब्राह्मो अयं समेत्यत्र । भूयोऽपि वि-
 द्यकारकः ॥ ५२ ॥ इत्यादि ध्यायतां चित्ते । श्रमणानां कृष्णांतरं ॥ ऊटित्येव समायातौ । गुरुणाः
 मंतिके तकौ ॥ ५३ ॥ कृत्वा सर्वा यथाज्ञातां । प्रतिपत्तिं यथोचितां ॥ साधूनां च गुरुणां च । सद्गत्या
 नभ्रगात्रकौ ॥ ५४ ॥ साधुदत्तासने तस्मि—न्निषण्णौ गुर्वनुज्ञया ॥ संजाषितौ यथौचित्यं । गुरुभिः
 कोमलोदितैः ॥ ५५ ॥ शुभं ॥ ततो विद्वपयामास । बृहः सूरिं कृतादरः ॥ यथातथैकवारं मां ।
 प्रवेशस्य गणे विद्मो ॥ ५६ ॥ यद्ययं मामकः पुत्रः । कथंचिन्निंबकाभिधः ॥ विधत्से दुर्नयं ऋथ—
 स्ततो निष्कास्यतां खलु ॥ ५७ ॥ गुरुराह यथा नद्म । तावच्चिह्नं दिनत्रयं ॥ प्राधूर्णकोऽत्र पश्चाच्च

। यद्भुक्तं तत्करिष्यते ॥ ५८ ॥ अथ तौ गुर्वनुज्ञातौ । स्थितौ तत्र वरे गणे ॥ साधुकृत्यानि स-
 वारिणि । प्रकुर्वारिणौ प्रयत्नतः ॥ ५९ ॥ सर्वेषामपि साधुनां । गुरुणां च विशेषतः ॥ विनयं कर्तुमा-
 र्थयो । निंबक्रीडपि यथाफलं ॥ ६० ॥ सामाचरिं च संपूर्णां । सुसाधुजनसेवितं ॥ यथाकालं य-
 थाज्ञापया । प्रवृत्तः कर्तुंशुचकैः ॥ ६१ ॥ एवं च कुर्वता तेन । रंजिताः सर्वसाधवः ॥ दिनत्रये ग-
 ते चैवं । ततः सूरैर्नैवेदितं ॥ ६२ ॥ यथैष निंबकः साधु—जातः संप्रति नम्रकः ॥ सुशीलः सु-
 विनीतश्च । धार्मिको धार्मिकप्रियः ॥ ६३ ॥ गुरुजिज्ञार्षितं तर्हि । तिष्ठत्वन्नैव शिक्षया ॥ सभ्यवपा-
 लनीयश्च । शिक्षणीयो विशेषतः ॥ ६४ ॥ ततोऽसौ निवसंस्तव । गुर्वारिथनतत्परः ॥ स्वकैरेव गु-
 णश्रमैः । संजातः साधुसंमतः ॥ ६५ ॥ विनीतत्वेन सत्कीर्तिं—स्तस्य दूरे विजुंजिता ॥ अग्रप्रक-
 शति नामापि । संप्रवृत्तं चिरंतनं ॥ ६६ ॥ इहं वंयश्च पूज्यश्च । श्लाघनीयः सतां मतः ॥ तत्रास्ते
 रञ्जिताशेष—साधुश्रावकसंहतिः ॥ ६७ ॥

अन्यदा तेन वृद्धेन । विज्ञासौ मुनिपुंगवः ॥ यथावयोः समश्रेषु । गङ्गेध्वज महाधुरि ॥ ६८ ॥
 अग्रसिद्धिर्दृढं जाता । दुर्विनीतत्वसंज्ञवा ॥ अग्रमप्याम्रकोऽगह—त्सांप्रतं सुविनीततां ॥ ६९ ॥ त-

दहं तेषु गतेषु । ब्रजाणि सकलेष्वपि ॥ द्याराधैरभ्यनुज्ञातः । प्रमार्ष्टुं स्वकलंकतां ॥ ७० ॥ त-
 तश्चैवं त्रिधेहीति । सुरिणा जद्विपते सति ॥ स वरुः सर्वगतेषु । यथावाप्रकसंयुतः ॥ ७१ ॥ स-
 द्विनयविवेकादि—सद्गुणश्रामसंपदा ॥ सर्वेऽपि रंजितास्ताभ्यां । गन्ना यतिशताकुलाः ॥ ७२ ॥ प्र-
 लब्धः साधुवादश्च । महत्त्वं पूज्यता जने ॥ सर्वत्र धार्मिकत्वेन । बद्धजत्वमद्यभ्यत ॥ ७३ ॥ दृढं
 कलंकमुत्तार्य । स्वरूपैर्बुद्धिर्नयाश्रयं ॥ द्यायातौ पितृपुत्रौ तौ । सानंदौ निजके गणे ॥ ७४ ॥ त-
 तस्तत्र स्थितौ संतौ । सर्वदा साधुसंमतौ ॥ साधुसंमतसंपूर्ण—सामाचारिपरायणौ ॥ ७५ ॥ ज्ञाव-
 सारं चिरं कालं । कृत्वा संयममुत्तमं ॥ मुत्वागमविधानेन । देवलोकमुपागतौ ॥ ७६ ॥ दृढमाप्र-
 क्तनामासौ । साधुर्दुर्विनयादिह ॥ व्याहतः सर्वगतेषु । निंबक इति साधुजिः ॥ ७७ ॥ पुनः सोऽ-
 पि च सर्वत्र । विनयादिगुणसंपदा ॥ प्रापाम्प्रक इति ख्यातिं । लोके पूजासमन्वितां ॥ ७८ ॥ त-
 दिह सकलधर्मोर्विरहस्यादिमूढं । सुर इव मनुजानां संपदामेकहेतुः ॥ सह विशदसुक्रीत्यां कारणं
 मोक्षलहभ्याः । प्रवरविनयधर्मः शिद्ध्यतां चर्यतां च ॥ ७९ ॥ उक्तो विनयाधिकारः, विनयवद्भिश्च
 विषया दूरतः परित्याज्या इत्यतस्तदनंतरं विषयाधिकारमाह—

॥ मूढम् ॥—हृत्पूरकाशिनो यद्—तृणेष्वपि सुवर्णधीः ॥ दुःखात्मकेषु कायेषु । कामिनां
 सुखासना ॥ १ ॥ स्वप्ने दृष्टं यथा पुंसः । कृणुमानं सुखायते ॥ प्रबुद्धस्य न तत्किञ्चि—देवं वि-
 पयजं सुखं ॥ २ ॥ त्यजन्ति कामिनं कामा—स्त्वज्यंते ते न कामिभिः ॥ कामानां न प्रियः को-
 ऽपि । कामाः सर्वजनप्रियाः ॥ ३ ॥ शब्दादिविषयासक्ता । धर्ममार्गपराङ्मुखाः ॥ अजशमरवन्मू-
 दा—श्रेष्ठं नष्टचेतनाः ॥ ४ ॥ गर्तीशूकरसंकाशा । विषयाशुचिकर्दमे ॥ ये रमन्ते रमन्ते ते । न-
 रके नरक्रीडकाः ॥ ५ ॥ विषयेषु विषीदन्तो । न पश्यन्ति हितार्हितं ॥ शृण्वन्ति न हितं वाक्य—मं-
 धवधिरसन्निजाः ॥ ६ ॥ अ्यादौ हृद्यरसास्वादाः । पर्यन्ते परित्वापिनः ॥ विषया विषवत्याज्याः । पुं-
 सा स्त्वहितमिहता ॥ ७ ॥ एकवारं विषं हन्ति । भुक्तमेव न चिन्तितं ॥ विषयाश्च चिन्तनादेव । व-
 हुधा च विनाशकाः ॥ ८ ॥ प्राप्ता अपि नरैः कामा । दुःखं ददति केवलं ॥ कृणं दृष्टाः कृणं न-
 ष्टा । गंधर्वनगरोपमाः ॥ ९ ॥ यथा यथा निर्बेज्यन्ते । विषया मोहमोहितैः ॥ तथा तथा प्रवर्धन्ते
 । यथा चाहुर्भर्हर्षयः ॥ १० ॥ लुपन्नो गोपायपरो । बांजन्ति यः शमयितुं विषयतृष्णां ॥ दृहत्याक-
 मितुमसौ । पुरोऽपराहे निजहायां ॥ ११ ॥ विषयेषु प्रसक्तानां । प्रजायन्ते मुदारुणाः ॥ लोकाद्व-

यविद्यातिन्यो । नानानर्थपरंपराः ॥ १२ ॥ व्याख्या—तत्र कामिनां विपर्यस्तबुद्धीनां श्लोकद्वयमाह—हृत्पूरकेत्यादि, हृत्पूरकाशिनो धत्तूरभक्तकस्य यद्वद्येन प्रकारेण तृणेष्वपि वीरणादिवनस्पत्यव-
यन्नविशेषेष्वपि सुवर्णधीः कनकबुद्धिः, दुःखरामकेषु दुःखस्वभावेषु कामेषु शब्दादिषु सुवधीः सु-
खबुद्धिस्तथा तेन प्रकारेणेति, ॥ १॥ स्वप्ने दृष्टं यथा यद्दुःखं नरस्य कृणमात्रं स्तोत्रकटां सु-
खायते सुखं ददाति, प्रबुद्धस्य विनिरस्य न तत्किंचिदसत्त्वात्तस्य, एवममुना प्रकारेण विषयजं वि-
षयोद्भवं सुखं शर्मति श्लोकद्वयार्थः ॥ २ ॥ अथ कामाः कामिनं त्यजंतोऽपि न ते तेन त्यक्तुं श-
क्यंत इति दर्शयन्नाह—त्यजंतीत्यादिकं श्लोकार्धं सुगमं. तथा कामानां शब्दादीनां न प्रियो न
वल्लभः कोऽपि कश्चिदपि, कामाः सर्वजनप्रियाः सकललोकवल्लभा इति श्लोकार्धः ॥ ३ ॥ अथ
कामासक्तानां धर्मप्रत्यनादरतां दर्शयन्नाह—शब्दादीत्यादिश्लोकः सुगमः ॥ ४ ॥ अथ कामिनाम-
पायान् दर्शयन्नाह—गर्तत्यादि, गर्ताश्रुकरसंकाशा गर्ताश्रुकरो ब्रुंइस्तेन तुल्या विषयाशुचिकर्दमे
विषया एवाशुचिकर्दमो विष्टाविलपंकस्तव ये रमंते क्रीडन्ति, ते क्रीडन्ति नरके प्रतीते नरकीटका
नरा अपि क्रम्यादिकीटकतुल्या इत्यर्थः ॥ ५ ॥ अथ विषयासक्तानामेवांश्रुधिरतुल्यतामाह—वि-

पर्येवित्यादिश्लोकः कंठ्यः ॥ ६ ॥ अथ विषयाणां विषतुल्यानामाह—अथादावित्यादि, आदौ सूत्रे
 ह्यरमास्वादा मधुररसा द्रव्यर्थः, पर्यंते तत्सेवनांते परलोके वा परितापकारिणः परिणामदाकरणा द्र-
 त्यर्थः. विषयाः शब्दादयो विषयकालकृद्मिव त्याज्याः पुंसा नरेण स्वहितमात्मकद्व्याणमिन्नताच्चि-
 त्तपतेति श्लोकार्थः ॥ ७ ॥ अथ विषादपि विषयाणां दुष्टत्वमाह—एकवारमिति श्लोकः स्पष्टः ॥
 ॥ ८ ॥ अथ कामानामेव दुःखदापित्वमस्थिरत्वं च दर्शयन्नाह—प्राप्ता त्पणीत्यादिश्लोकः सुगमः ॥
 ॥ ९ ॥ अथ विषया निषेच्यमाना अपि वर्धत एवेति वक्तुमाह—यथायथेत्यादिश्लोको व्यक्त ए-
 वेति. ॥ १० ॥ अथ कामासक्तानामैहिकामुष्मिकानर्थं प्रदर्शयन्नाह—विषयेवित्यादि, विषयेषु
 विषयादिषु प्रसक्तानां गृहानां प्रजायंते भवंति सुदारुणाः सुतरां घोरा लोकाद्वयविधातिन्य द्रह्यलो-
 कापरलोकाविधातकारिणो नानानर्थपरंपरा अनेकापायसंतयः ॥ ११ ॥ १२ ॥ द्रह पर्यंतश्लोके वि-
 पयप्रसक्तानां लोकाद्वयविधातिन्यो नानानर्थपरंपराः प्रजायंत द्रत्युक्तं, यथा च विषयप्रपत्ता नाना-
 नर्थपरंपराज्ञाजो जवंति तथा दौकिकलोकोत्तरदृष्टांतैः शुक्रसारिकमुखाख्यानैः प्रदर्श्यते, तद्यथा—
 अष्टव्यां बुद्धकैकेन । शुक्रेन सह सारिका ॥ गृहीता विहितं नाम । नीलकंठाभिधः शुकः

॥ १ ॥ सारिका हरिमेदेति । एवं गहंति वासराः ॥ व्याधेन ज्ञाणिता ज्ञार्था । प्रिये प्राणप्रिये
 शृणु ॥ २ ॥ श्रीमत्तालपुरे राजा । विक्रमादित्यविक्रमः ॥ समस्तसंपदां धाम । त्यागी जोगी महाब-
 लः ॥ ३ ॥ समस्तपंडितग्राम—ग्रामणीः सिंहविक्रमः ॥ एतत्तस्मै प्रयत्नामि । इयं द्विरदगामिनि
 ॥ ४ ॥ युग्मं ॥ गतः प्रवेशितो दृष्टो । राज्ञारण्यविचारिणा ॥ पुरतः पादयोर्मुक्ते । तेन ते शुक-
 सारिके ॥ ५ ॥ शुक जवाच—विबुधुपुंनरीकाह । क्रीणीपालशिरोमणे ॥ प्रसीद दर्शनं देहि ।
 सिंहविक्रमभूपते ॥ ६ ॥ सारिकोवाच—परस्परविरोधिन्थौ । देहवक्कृतास्पदे ॥ बिभ्रते श्रीसरस्व-
 त्यौ । समं राजन्नमोऽस्तु ते ॥ ७ ॥ सहस्रद्वितयं दत्त्वा । राज्ञा व्याधो विसर्जितः ॥ सुवर्णपंजर-
 स्यात्—स्योः स्थानं निरूपितं ॥ ८ ॥ सत्रामंनपमध्यस्थ—स्वर्णपंजरमध्यगे ॥ कथाकाव्यविनो-
 देन । तिष्ठतः शुकसारिके ॥ ९ ॥ द्रतश्च हेमसुंदर्या । सिंहविक्रमजार्पया ॥ शुकसारिकयोः के-
 ल्या । विवाहं कर्तुंकाभयया ॥ १० ॥ ननांदा विरतिर्नाम । प्रमोदेन निमंत्रिता ॥ ज्ञायातासौ स-
 मारब्धो । विवाहो वरसंगद्वैः ॥ ११ ॥ ज्यत्रांतरे समायातो । महासत्या समन्वितः ॥ परस्परविसं-
 वादे । द्विबदेवो नृपांतिकं ॥ १२ ॥ तयोश्च दर्शनं दृष्ट्वा । मूर्ध्नि शुकसारिके ॥ मूर्ध्नि प्रश्नितो

राज्ञा । शुको मूर्धनिबंधनं ॥ १३ ॥ शुकेनोक्तं महाराज । शृणु मूर्धनिबंधनं ॥ स्वग्रहे स्वशरीरे
 च । यद्ब्रुवं मे तदुच्यते ॥ १४ ॥ वसंतसुन्दरे ग्रामे । श्रेष्ठी सत्यप्रियोऽजवत् ॥ सती च गेहिनी
 तस्य । सुशीला सत्यवादिनी ॥ १५ ॥ कालेन गजता जातः । पुत्रोऽहमनयोः प्रियः ॥ यथाश्रुत-
 परिग्राही । मुग्धो मुग्धकनामकः ॥ १६ ॥ परिणीता तदास्त्वया । सुगुप्तवणिजः सुता ॥ महासती-
 कृताह्वाना । यथार्थीकृतनामका ॥ १७ ॥ एवं व्रजति संसारे । पितरौ गुणशेषतां ॥ संजातौ तत्प-
 दे जातो । हहं च गृहचिंतकः ॥ १८ ॥ एकोऽस्ति मद्ग्रहो दासो । गृहदासीसमुद्भवः ॥ सप्तदशा-
 द्ददेशीयो । विकारी कांतदर्शनः ॥ १९ ॥ शौचधर्मसमारूढा । करस्थताम्रनाजना ॥ जनातिरंज-
 नाहेतो—बंधमीति महासती ॥ २० ॥ रजन्यां विजने जाते । गृहदाससमन्विता ॥ मद्यं पिबति
 चाश्नाति । मांसं सा पापकारिणी ॥ २१ ॥

अन्यदाजनि पुत्रश्च । दासेनास्यास्ततो हृतं ॥ मामाहूय महासत्या । संक्षेपेण प्रजटिपतं ॥
 ॥ २२ ॥ नाथ धात्री समानेया । कालक्षेपो न संगतः ॥ स्ननं पिबति येनायं । भवदीयस्ननंधयः
 ॥ २३ ॥ मयापि च समानीता । कृतार्थायूनमहासती ॥ ततः संजाततोषेण । निर्मलामलमौक्तिकैः

॥ २४ ॥ द्यष्टाद्दासरोः द्वार—स्तत्कृते कारितो मया ॥ समर्पितो महासत्या । न चासौ प्रतिपद्यते
 ॥ २५ ॥ युष्मं ॥ द्वारः पुरुषनामायं । कथं मे लगिता गत्ये ॥ द्यन्योऽपि पुरुषाहो यो—ऽद्वंका-
 रस्त्रिकारिकः ॥ २६ ॥ सोऽपि नाथ न दातव्यो । तेन मे न प्रयोजनं ॥ तदन्यः कोऽपि यो
 द्योके । नरनामा नरोऽपि वा ॥ २७ ॥ नासौ मे लगिता देहे । नाथायं मम निश्चयः ॥ तन्मया
 चिंतितं चित्ते । तद्गुणाक्षिपचेतसा ॥ २८ ॥ श्रूयंते हि महासत्यः । सीताद्या जगतीतले ॥ एषा
 हि सर्वनारीणां । शीलेन धुरि धार्यते ॥ २९ ॥ मुग्धगृहे समायाता । ब्राह्मणा दक्षिणार्थिनः ॥
 पादान्न द्वालयत्येषा । दूरस्थैवावतिष्ठते ॥ ३० ॥ ब्रूते च ब्राह्मणा यूयं । मया तु नियमः कृतः ॥
 धर्मार्थमपि नान्यस्य । नरस्यगं स्पृशाम्यहं ॥ ३१ ॥ श्वश्रूणानतिक्रम्य । सद्गुणैरुपरि स्थिता ॥
 तैरुचे च चिरं जीव । यथायथा त्वं महासती ॥ ३२ ॥ एकदा ज्ञाणितो ब्राता । जगिन्या हितका-
 म्यया ॥ वत्स मध्यं न जानासि । गृहचारो न सुंदरः ॥ ३३ ॥ प्रजट्पंती मया दृष्टा । नर्मगर्भं
 प्रिया तव ॥ सार्धं च गृहदासेन । ब्रूप्रक्षेपसंज्ञया ॥ ३४ ॥ न चैतसुंदरं वत्स । परिणामोप्यसु-
 दरः ॥ पुत्रोऽपि दाससंजात—स्त्वं पिता नाममावतः ॥ ३५ ॥ विश्रंभो हि न कर्तव्यः । शुष्ठा-

नामपि योषितां ॥ शुद्धा दीपशिखा वत्स । मदिनीकुरुते गृहं ॥ ३६ ॥ ननांड्योषितं श्रुत्वा ।
 महारती च शंकिता ॥ प्रोक्तं मच्चरितं सर्वं । पत्युश्च पापयानया ॥ ३७ ॥ एकांते सह दासेन । र-
 जन्यां संवितं तथा ॥ स्वामी ते गोकुले गंता । सहायस्त्वं द्वितीयकः ॥ ३८ ॥ गहंतं विजनं द्वा-
 त्वा । ह्यागहंतं तथैव च ॥ रजन्यां वा दिवा वापि । जीविताख्यपरोपयेः ॥ ३९ ॥ प्रतिपन्नमनेना-
 पि । मुग्धोऽसौ गोकुले गतः ॥ लब्ध्वा छिद्रशतं चापि । न तेन व्यपरोपितः ॥ ४० ॥ पुरस्वामी
 गृहस्वामी । दृष्टव्यः पितृसन्निभः ॥ प्रह्वंनं वा प्रकाशं वा । न युक्तो मम मारितुं ॥ ४१ ॥ रक्ता
 मत्ताश्च जटपंति । यत्किंचन हृतस्त्रियः ॥ श्रोतव्यमेव तद्वाक्यं । न कर्तव्यं मनीषिणा ॥ ४२ ॥
 एवं चिंतयता तेन । लब्ध्वा छिद्रशतान्यपि ॥ नैव व्यापादितो मुग्धः । क्षेमेण गृहमागतः ॥ ४३ ॥
 अन्वदा द्योजने चूर्णं । प्रक्षिप्तं पापयानया ॥ क्षीयंते तेन सर्वाण्य—ध्मंगोपांगानि मेऽनिशं ॥
 ४४ ॥ धातवो गद्विताः सर्वे । कीकसानि शरीरके ॥ केवलानि विद्वोषयंते । मुखे विस्फारिता-
 क्षिणी ॥ ४५ ॥ हस्तपादादिकं सर्वं । संवाहयितुमक्षमः ॥ मुखाद्वागतिकक्षेत्रं । मंदं मंदं प्रवर्तते ॥
 ४६ ॥ द्योगिनी प्रांगणे सुप्ता । ततः संशुषपाद्या ॥ महोसत्या समागत्य । घंटिका मम दालिता

॥ ४५ ॥ महावेदनया प्रसू—श्रातं ध्यानपरायणः ॥ मृत्वा सोऽहं शुको जातो—ऽव्यथां च वदको-
 दरे ॥ ४६ ॥ ततो रोदितुमारब्धा । वदस्ताडनपूर्वकं ॥ हा हाता मंदपुण्याहं । विधिनापहतो प्रियः
 ॥ ४७ ॥ हाहा विधे त्वया नून—मेतदसंगतं कृतं ॥ यदि प्रियस्त्वया नीतो । धृताहं कस्य हेतवे
 ॥ ५० ॥ जगिन्या जणिता पापे । हाहा कपटकारिणि ॥ यत्त्वया विहितं किंचि—तत्तवैवापतत्
 खलु ॥ ५१ ॥ शरीरमभिसात्कृत्वा । वितरिष्यं च जटांजलिं ॥ म्बजनान्पजनाः सर्वे । स्वस्वस्थानमु-
 पगताः ॥ ५२ ॥ दासदाससुतौ जातौ । मंदिरे मम नायकौ ॥ अर्धचंद्रं गले दत्त्वा । जगिनी मे
 बहिष्कृता ॥ ५३ ॥ ये निजास्ते परे जाताः । परे च गृहनायकाः ॥ अहो संसारवैरम्यं । नदपे-
 टकसन्निभं ॥ ५४ ॥ पद्मौ ममापि संजातौ । सर्वलोकमनोहरो ॥ जुहुयोहुष्य गह्वाभि । वनाराम-
 नगादिषु ॥ ५५ ॥ अन्धदा बुभुधकैकेन । पातितो निजपाशाके ॥ वसंतसुंदरे ग्रामे । नीतोऽहं
 धनकांक्षया ॥ ५६ ॥ गृहीतो दासपुत्रेण । कारितं वरपंजरं ॥ ददाति जोजनं निरयं । शांतिस्विय-
 फलादिकं ॥ ५७ ॥ स्वगृहं गृहदासं च । दासपुत्रं महासतीं ॥ विलोक्य मे समुत्पन्नं । जातिस्म-
 रणमात्मनः ॥ ५८ ॥ श्यामवक्त्रा निरानंदा । कोपकंपितकंधरा ॥ मां दृष्ट्वा तत्कृणादेव । संजातेयं

धर्म- महासती ॥ ५९ ॥ गतत्राणो निराखंबो । निरुद्धेन्द्रियपंचकः ॥ दिनानि कति तथाहं । महासुनि-

रिव स्थितः ॥ ६० ॥

अन्यदा तु समाकृत्य । पंजरद्वीतशंक्रया ॥ मारितोऽहं महाराज । मोदयित्वा कृपादिकां ॥

॥ ६१ ॥ श्रयोऽपि च शुको जातो । जातौ पद्मौ मनोहरौ ॥ वनेषु वनखंडेषु । स्वेहया विचरन्न-

हं ॥ ६२ ॥ जादिकेन स्वजात्रेन । गृहीत्वा तव दौकितः ॥ त्वयापि पुत्रवद् दृष्टः । पातितश्च य-

थोचितं ॥ ६३ ॥ युयं ॥ काव्यशास्त्रविनोदेन । नीतः काजः कियानपि ॥ अथ त्वेषा मया द-

ष्टा । पातकिनी महासती ॥ ६४ ॥ तेनाहं मूर्धितो राजन् । जयसंभ्रांतमानसः ॥ कृणं च न मया

कृतं । मृतेनेव सुखासुखं ॥ ६५ ॥ नानादोषैषकारिणः । सत्यशौचबहिष्कृताः ॥ सुप्तैः स्वप्नेऽपि

राजेंद्र । न दृष्टाः सुखदाः स्त्रियः ॥ ६६ ॥ दृढं नेत्रपथे वृत्त—मिदं शास्त्रे मया श्रुतं ॥ अस्ति

चंपपुरिनाम । पुरी शकपुरिसमा ॥ ६७ ॥ तन्निवासी सतां श्लाघ्यो । धर्मकर्मविचक्षणः ॥ काष्टश्चे-

ष्टीति विख्यातः । समस्तजगतीतले ॥ ६८ ॥ मनःप्रिया प्रिया तस्य । वज्रेति कृतनामिका ॥ कुं-

जानस्य तथा सार्धं । कामभोगान् मनोहरान् ॥ ६९ ॥ वज्रायाश्च सुतो जातः । पूर्णपुण्यनिकेतनं

॥ समये प्रतिष्ठितं नाम । पुण्यसारो यथार्थकं ॥ ७० ॥ शुभं ॥ पुण्यसारसमस्तस्य । कुर्कुटो वस-
 ति गृहे ॥ पंजरस्थे प्रिये तस्य । वसतः शुक्रसारिके ॥ ७१ ॥ अन्यदा भणिता तेन । जार्या को-
 मलया गिरा ॥ प्रिये देशांतरे यामि । ह्यर्थोर्षार्जनहेतवे ॥ ७२ ॥ अर्थहीनः पुमान् लोके । तृ-
 णादपि लघूयते ॥ अर्थोऽयं सर्वसौख्यानां । गौरवस्य च कारणं ॥ ७३ ॥ यतः—अर्थयुक्तः कुरु-
 पोऽपि । नलङ्कुरतायते ॥ जल्पन्नपि कजोरगणि । ह्यर्थवानमृतायते ॥ ७४ ॥ यस्यार्थास्तस्य मि-
 त्त्राणि । यस्यार्थास्तस्य बांधवाः ॥ यस्यार्थः स पुमान् लोके । यस्यार्थः स च पंडितः ॥ ७५ ॥
 गृहचिंता त्वया कार्या । वार्या दुर्जनसंगतिः ॥ शरीरस्थं सदा धार्यं । शीलामरणशृणुणं ॥ ७६ ॥
 शुक्रश्च सारिका चैषा । कुर्कुटोऽपि प्रबोधकृत् ॥ पुण्यसारसमं ज्ञेय—मेतत् विक्रमपि त्वया ॥ ७७ ॥
 स्वीकृतमनया सर्वं । श्रेष्ठी तुष्टः स्वमानसे ॥ सामग्रीं कर्तुमांब्ध । लदारस्थिरमानसः ॥ ७८ ॥ गृ-
 हंते वरजानानि । निरूयंते सहायकाः ॥ बलानि विधीयंते । दम्यंते सुरभीसुताः ॥ ७९ ॥ ए-
 वं समस्तसामग्रीं । विधाय विधिनो ततः ॥ प्रशस्ते तच्छिनक्षेत्रे । दध्यादिकृतमंगलः ॥ ८० ॥ प्रा-
 चीं दिशं समाश्रित्य । ससारासौ शनैः शनैः ॥ बलीबर्दादिसार्धेन । स्थलेन सुखवर्त्मना ॥ ८१ ॥

शुभं ॥ देवशर्मद्विजोऽप्येति । प्रसहं श्रेष्ठिमंदिरे ॥ पुष्पाण्यहाय निःशंको । देवपूजनहेतवे ॥
 ॥ ८२ ॥ मिथो जल्पेन हास्येन । नर्मणा दानकर्मणा ॥ वज्राया मानसं तेन । द्विजेन स्ववशी-
 कृतं ॥ ८३ ॥ क्वचिद्भुंक्ते क्वचिहेते । तत्रैव विगतत्रयः ॥ सारिका च शुकं वक्ति । निःस्पृहा क-
 र्कशं वचः ॥ ८४ ॥ शुक त्वं पातितो बादं । स्वस्वामिगृहहृत्कः ॥ स्वामिजको विनीतश्च । कृत-
 क्रुः प्रभुजक्तिमान् ॥ ८५ ॥ शालिसिक्थ्यानि साराणि । दानिमीबीजपुंजकं ॥ तातेन ते स्वहस्ते-
 न । दत्तं तदपि विस्मृतं ॥ ८६ ॥ तुंनिक त्वं कृतश्रोऽसि । ह्यदृष्ट्योऽसि सर्वदा ॥ नोपकारो धन-
 श्रिते । तातस्यापि न लज्जितं ॥ ८७ ॥ अहो पंचदिनाः प्राणाः । प्रियास्तेन यशः स्थिरं ॥ एवं
 निर्दरस्त्वमानोऽपि । तथा कर्कशया गिरा ॥ ८८ ॥ शुकश्च समयापेक्षी । कष्टमौनेन तिष्ठति ॥ न
 नारीवत्पुमांसस्तु । हानाद्योचितकारिणः ॥ ८९ ॥ युभं ॥ प्रविश्रंतं समाद्योक्थय । द्विजं पश्चिभव-
 र्त्सना ॥ जजल्प सारिका रथा । साक्षेपमीदृशं वचः ॥ ९० ॥ रे रे दासीसुतः कोऽय—मकर्तव्य-
 विधायकः ॥ अण्वहारेण तातस्य । गृहमागतुमिहति ॥ ९१ ॥ रुहेन देवशर्मणे । जल्पितं वज्रया
 सह ॥ प्रिये शृणोसि वाक्यानि । सारिका यानि जल्पति ॥ ९२ ॥ सुखं दुःखायते नूनं । जवि-

ता च विन्वना ॥ पंजरस्था यतश्चैषा । वर्धते विषकंदली ॥ ७३ ॥ शुकेन स श्रुतो जल्प । आ-
 स्मदां प्रकुर्वता ॥ उच्चैःकारं वचस्तेन । बृहहृद्देन जल्पितं ॥ ७४ ॥ सारिके त्वं न जानासि ।
 स्त्रीणां पार्थिकयोर्मतिः ॥ स एव हि पिता मह्यं । यो मातुर्मम वल्लभः ॥ ७५ ॥ तव श्रुत्वा रं-
 जितो विप्रो । वज्रा प्रहसिता हृदि ॥ सारिकाया मनः कुरं । सानुकूलं शुकस्य च ॥ ७६ ॥ गता
 रात्रिर्दिनं जातं । देवशर्मो गतो गृहे ॥ पंजरस्ता समाकृष्टा । सारिका पापवज्रया ॥ ७७ ॥ रसं
 ती विरसं शश्व—सारं तरललोचना ॥ मारिता दुःखमारेण । मोदयित्वा कृत्नाटिकां ॥ ७८ ॥ यु-
 मं ॥ त्रिद्वार्थं तद्गृहे प्रासः । साधुसंघाटकोऽन्यदा ॥ तयोर्नृणितमेकेन । निरीह्य गृहकुर्कुटं ॥
 ॥ ७९ ॥ राजा पृथ्वीपतिर्जावी । ज्ञोक्ते योऽस्य मंजरीं ॥ श्रुतमेतद्गृहभयांतः—स्थितेन ब्रह्मक-
 र्मेणा ॥ १०० ॥ प्रदानं वा निदानं वा । यदा कोऽपि न यत्नति ॥ स्वत एव ततः साधू । निर्गतौ
 मंदिरात्ततः ॥ १ ॥ वज्रा वज्रोपमं वाक्यं । प्रोक्त्वा तेन द्विजातिना ॥ गृहकुर्कुटमांसेन । ज्ञोक्तव्य-
 मद्य मे प्रिये ॥ २ ॥ पुण्यसारसमानोऽयं । कुर्कुटो मम वर्तते ॥ अन्यकुर्कुटमांसेन । ज्ञोजनं तव
 दीयते ॥ ३ ॥ प्रतिपन्नं न चैतेन । तथा सोऽपि निपातितः ॥ ततो राधुं समारब्धा । पुत्रोऽपि गृ-

हमागतः ॥ ४ ॥ मातर्मे जोजनं देहि । पाठको मां हनिष्यति ॥ जपविष्टस्तथा दत्ता । सैव कुर्कु-
 दमंजरी ॥ ५ ॥ देखशाखां गतः पुत्रो । जारश्च गृहमागतः ॥ निविष्टो जोजनं कर्तुं । पिशितं प-
 रिवेशितं ॥ ६ ॥ न दृष्टा मंजरी तेन । वज्रा पृष्ठा क मंजरी ॥ तयोक्तं पुण्यसारेण । जङ्गिना सा
 न विद्यते ॥ ७ ॥ जणितं मे तथा कार्यं । किमेतत्पिशितेन मे ॥ पुत्रोदरं विपाठ्याशु । मंजरी
 मम दीयतां ॥ ८ ॥ प्रतिपन्नं तथा धात्री । धावित्वा पुरतो गता ॥ पुण्यसारं समादाय । नङ्गा दे-
 शांतरे गता ॥ ९ ॥ निशाकरपुरे तत्र । निस्संतानो नृपो मृतः ॥ दिव्यैश्च पुण्यसारोऽयं । प्रपन्नो-
 ऽजनि ऋषतिः ॥ १० ॥

इतश्चेतश्च सर्वत्र । पुण्यसारो गर्वेषितः ॥ वज्रया न पुनर्दृष्टो । जाता वज्रसमाहता ॥ ११ ॥
 देवशर्मद्विजेनोक्ता । किं दृष्टो निजपुत्रकः ॥ तयोक्तं न मया दृष्ट—स्तेनोक्तं नाशितस्त्वया ॥
 ॥ १२ ॥ परित्यक्तो द्विजेनापि । तथा सह समागमः ॥ शुशीचासौ विशेषेण । दुःखव्रातसमाहता
 ॥ १३ ॥ न पतिर्न च पुत्रो मे । जारोऽपि च पराह्मुत्सवः ॥ द्रवैव विधिना दत्तो । विपाकः पाप-
 कर्मणां ॥ १४ ॥ दरश्नमं गृहं जातं । गृहाचारः कथं गतः ॥ त्रिष्टैः समागमो मुक्तो । भृत्यैश्च जे-

जिरे दिशः ॥ १५ ॥ काष्टश्रेष्ठी समायातो । गृहाचारदिदृक्कया ॥ दृष्टं निजगृहं तेन । शून्यं स्म-
 शानसन्निभं ॥ १६ ॥ विस्मयापन्नचित्तेन । भणितः श्रेष्ठिना शुक्रः ॥ पुण्यसारस्त्वव्रतात् । किमर्थं
 नेह दृश्यते ॥ १७ ॥ कुर्कुटः केन कार्येण । पर्यट्नावलोभयते ॥ पंजरं शून्यमाधाय । क्व गता सा-
 रिका वद् ॥ १८ ॥ शुकोऽपि मौनमाधाय । स्थितो नैव प्रजल्पति ॥ रुष्टेन श्रेष्ठिना प्रोचे । साक्षेपं
 कर्कशां वचः ॥ १९ ॥ पातितो लाटितो निरयं । ज्ञोजितो जल्पज्जोजनं ॥ रेरे कीरपरो जातो ।
 वार्तामित्रेऽपि संशयः ॥ २० ॥ झञ्झुणि मुंचता तेन । शुकेनेदं वज्राभिरे ॥ त्वं तात न विजाना-
 सि । तर्जयंतीं पुनः पुनः ॥ २१ ॥ वस्त्रं निःपीडयंतीं च । स्थगयंतीं मुखं मुहुः ॥ स्वकार्यां विहि-
 ताकार्यां । वज्रां वज्रसमप्रज्ञां ॥ २२ ॥ युभमं ॥ मुंच मां पंजराद्येन । सर्वं वच्मि परिरुटं ॥ मो-
 चितः कश्चितं तेन । मूलतो गृहचेष्टितं ॥ २३ ॥ वज्रा मूलमनर्थानां । संक्षेपादिति ज्ञाप्यतां ॥
 चित्ते खेदो न कर्तव्यो । ज्ञाततत्त्वेन धीमता ॥ २४ ॥ स्त्रियो हि सर्वदोषाणां । मूलमार्हमनीषि-
 णः ॥ यदेताश्च प्रकुर्वन्ति । कश्चित्तुं तन्न पर्यते ॥ २५ ॥ यतः—हंसेण समं रमिज्जण । कमदि-
 णी रमद् महुयरेणावि ॥ सियकसिणनिवसेसाद् ॥ हुंति महित्वाण हिययाद् ॥ २६ ॥ जेषं वि-

धर्म-

टीका

६८८

लिभिष्या जु । विहिणा सो वेव जइ परं मुणइ ॥ महिद्याण मणं बहुकूड—कवडजारिणं दुरव-
गाहं ॥ ३१ ॥ रत्नणीयस्त्वया तात । सदात्पत्मा प्रयत्नतः ॥ तन्नास्ति यन्न कुर्वति । स्त्रियः कोप-
वशं गताः ॥ ३८ ॥ तातात्मा विद्यतः कथा—नमया वार्ता निवेदिता ॥ सांप्रतं च वनं यामि ।
डुःखदग्धस्त्वाज्ञया ॥ ३९ ॥ श्रेष्ठिना जणितं वत्स । गह्व स्थानं समीहितं ॥ भूयोऽपि दर्शनं नृ-
या—देवमुक्त्वा गतः शुक्रः ॥ ३० ॥ तिर्यग्योनौ विजातोऽपि । वरशेषो विहंगमः ॥ यस्यैषा को-
मला वाणी । विवेकश्च सुनिर्मलः ॥ ३१ ॥ कृतं मे गृहवासेन । विचारेणापि मे कृतं ॥ सर्वसंगं
परित्यज्य । जिनधर्मं करोम्यहं ॥ ३२ ॥ द्वारि सार्धः समायात—स्त्रैत्रैवावासितश्चिरं ॥ राजा दृष्टश्च
पृष्टश्च । व्रतं देव करोम्यहं ॥ ३३ ॥ ज्यष्टाह्निकमहं कृत्वा । महामहदपुरस्सरं ॥ सप्तक्षेत्र्यां धनं द-
त्त्वा । निश्चकाम गृहादसौ ॥ ३४ ॥ सुस्थिताचार्यपादांते । दीक्षां जग्राह निर्मलां ॥ विजहार म-
दीपीते । पठन्नगादिकं श्रुतं ॥ ३५ ॥ पतिपुत्रपरित्यक्ता । निस्सारा शीलवर्जिता ॥ राजगृहीतस-
र्वम्भा । पुरादपि बहिष्कृता ॥ ३६ ॥ वज्रा वज्राहतेवोच्चैः । पर्यटती महीनद्ये ॥ निशाकरपुरे प्राप्ता
। यत्राजन्यंगजो नृपः ॥ ३७ ॥ युष्मं ॥ यातः काष्ठानगारोऽपि । गीतार्थः श्रुतनिर्मलः ॥ गुर्वाङ्क

याथ कार्येण । निशाकरपुरे गतः ॥ ३७ ॥ षष्ठ्यारणके काष्ठे । जिह्वामदम् गृहे गृहे ॥ कथञ्चि-
 द्वावियोगेन । वज्राया गृहमाणतः ॥ ३९ ॥ मध्यस्थया तथा दष्टे । दूनिता निजमानसे ॥ मार-
 यामि ह्युपायेन । केनाप्येवं ततः सुखं ॥ ४० ॥ भिक्षाज्जिनमध्यस्थं । निजाभरणमेतया ॥ कृत्वा
 च क्रूरचित्तेन । दास्या हस्तेन दापितं ॥ ४१ ॥ नातिदूरं गते तस्मिन् । कोलाहलः कृतोऽनया ॥
 शस्त्रव्यग्रकरास्तूर्णैः—माजभुर्दंनपाशिकाः ॥ ४२ ॥ तैरुत्थे किं निमित्तोऽयं । भद्रे रोवो विधीयते
 ॥ संकट्य च तथाजाणि । तेषामुत्तरमीदृशं ॥ ४३ ॥ शृण्वानि बहिर्मुक्त्वा । प्रविष्टाहं गृहांतरे ॥
 जिह्वार्थं निर्गता याव—तावच्चून्यः करंनकः ॥ ४४ ॥ यात यात झुतं ज्ञात । यावद्दूरं न गन्त-
 ति ॥ धावितस्ते निरुद्धोऽसौ । जिह्वामध्ये निरूपितं ॥ ४५ ॥ शृण्वं चिस्मितो लोको—ऽप्यहो
 वेषविदंबना ॥ तत्रवरेण साश्रयं । नरेन्द्राय निवेदितं ॥ ४६ ॥ शुभं ॥ साधुवेषधरः कोऽपि । पाखं-
 नी श्वेतवस्त्रभृत् ॥ लोबहस्तो मया लब्धः । को दंनस्तस्य कथ्यतां ॥ ४७ ॥ व्रतं च तस्करत्वं च ।
 विरुत्तमिव लक्ष्यते ॥ ज्ञानीय दर्शयास्माकं । येन दंनं करोम्यहं ॥ ४८ ॥ काष्ठः कृतमहाकाष्ठः ।
 सर्वसत्त्वहितवाहः ॥ तद्वारेण समानीतः । सर्वलो जनवेदितः ॥ ४९ ॥ दर्शनादेव विज्ञातो । धा-

त्रया काष्ठमहामुनिः ॥ प्रधाविता च वेगेन । संब्रभ्रांतलोचना ॥ ५० ॥ पादग्राहं विधायासौ ।
 रुदिता दुःखदुःखिता ॥ पृष्टा सा च नरेद्रेण । धात्री रोदनकरणं ॥ ५१ ॥ तथापि कश्चित्तं सर्वं ।
 यावदेष पिता तव ॥ तत् श्रुत्वा लज्जितो राजा । स्थितोऽधोमुखहृष्टिकः ॥ ५२ ॥ धात्र्याभाषि
 मह्यजाण । विश्वविश्वहितवह ॥ कथं ते व्यसनं जातं । मुनिराह न वेद्भयहं ॥ ५३ ॥ ह्यजानि-
 तमिदं जात—मर्चितितमतर्कितं ॥ पूर्वजन्मकृतस्याय—मुदयः कर्मणां मम ॥ ५४ ॥ ह्यज्रांतरे स-
 मायाता । वज्रादासी मनःप्रिया ॥ ज्ञातवृत्तांतया सर्वं । तथा राज्ञे निवेदितं ॥ ५५ ॥ भृत्यैराना-
 यिता वज्रा । दृष्टा धात्री सुतो नृपः ॥ जर्ता च लोकमध्यस्थः । कूटदूषणदूषितः ॥ ५६ ॥ ह्यज-
 मव विचारेण । ह्यात्मलाघवकारिणा ॥ वज्रा विसर्ज्यते दूरं । तातश्चात्रैव धार्यते ॥ ५७ ॥ माता
 विसर्जिता दूरं । दत्त्वा संबलमात्रकं ॥ स्थितस्त्वानगारोऽसां । काष्ठः कष्टकृदग्निमः ॥ ५८ ॥ पुण्य-
 सारनृपो नित्य—मप्रमादी जनान्वितः ॥ वंदनार्थं समन्येति । शृणोति च जिनोदितं ॥ ५९ ॥
 धर्मं जीवदयासारं । सर्वस्त्वहितवहं ॥ स्वर्गापवर्गसंसर्ग—साधकं पापबाधकं ॥ ६० ॥ युग्मं ॥
 स्वल्पैरेव दिनै राजा । संजातो धर्मकोविदः ॥ जनोऽपि जैनधर्मस्य । करको बहुशोऽजवत् ॥ ६१ ॥

संजातमत्सरैर्विप्रै—स्थान्योन्यं च भंजितं ॥ तपसा वचसा लोकः । सर्वोऽपि श्रावकीकृतः ॥ ६२ ॥
 तदस्य गह्वतो बाहं । जायाञ्जंशं प्रकुर्महे ॥ येन द्युरोऽपि लोकोऽयं । स्वं स्वं धर्मं प्रपद्यते ॥ ६३ ॥
 द्रव्यालोच्य स्थिता विप्रा । मत्सरह्वन्नबुद्धयः ॥ नास्ति कृत्यमकृत्यं वा । पापोपहतचेतसां ॥ ६४ ॥
 व्यतीते चाथ वर्षत्तौ । प्राणिनां जीवितप्रदे ॥ शरत्कालः समायातो । मलिनंवापनोदकत् ॥ ६४ ॥
 दिभ्यावाङ्मिमुखा यत्र । द्यूपाः पंकविवर्जिताः ॥ पंथानः पकशस्याकाः । सश्रीका ग्रामद्वयः ॥ ६५ ॥
 मुमुदिरे बलीवर्दी । नन्दुः सितपक्षिणः ॥ प्रलानं कोकिलैर्यत्र । रेजुर्नद्वन्नराजयः ॥ ६६ ॥ सु-
 नय द्व्व मार्गस्थाः । सरितः शालिमंजरी ॥ जालितांगा कुलस्त्रीव । गंधवाणमनोहरा ॥ ६७ ॥
 श्वधःकृतमलान्युच्चै—र्जनतापहराणि च ॥ स्वहानि यव तोयानि । मनांसीव महात्मनां ॥ ६८ ॥
 निर्मलो रजनीनाथः । कासा यत्र चकासति ॥ विबुद्धजलजैर्पत्रं । हसंतीव जलाशयाः ॥ ६९ ॥
 व्यतीते कार्तिके मासे । सर्वलोकमनोहरे ॥ गुणस्थसर्वसाधूनां । विहारकरणोचिते ॥ ७० ॥ अ-
 नुशिष्टिं सर्वलोकानां । दत्त्वा धर्मसमाश्रयां ॥ पुण्यसारं नृपं धर्मे । कृत्वा निश्चलमानसं ॥ ७१ ॥
 चातुर्मासकमाधाय । निराहरो महासुनिः ॥ बह्निर्विचरणहेतोः । कार्तिकयामेव निर्गतः ॥ ७२ ॥

धर्म-
त्रिजिर्विशेषकं ॥ गतानुगतिकाः केचि—रंकेचिद्राजानुरोधतः ॥ गुणानुरागतः केचि—रं काष्टम-

टीका

नुवन्नजुः ॥ ७३ ॥

अत्रांतरे समायाता । काचिदव्यक्तदिग्निनी ॥ सन्निरुध्य मुनेर्मर्षि । स्थिता दुर्गतिगामिनी
॥ ७४ ॥ निराश्रयां तथा दीनां । सर्गार्थी बंधुवर्जितां ॥ न युक्तं नाश्र गंतुं ते । मां मुक्तवान्मत्र
सांप्रतं ॥ ७५ ॥ अत्रश्रयं यदि गंतव्यं । निर्वाहो मम चिंतयतां ॥ दुःखिताहं यतो नाथ । गर्जार्थं
स्थापितस्त्वया ॥ ७६ ॥ साधुना जगितं जग्दे । न युक्तं वक्तुमीदृशं ॥ जत्कानि हि दुरुक्तानि ।
दुःखं ददति देहिनां ॥ ७७ ॥ असंबद्धं न वक्तव्यं । लोकरुदयविबाधकं ॥ सुलज्जो हि मृषावादी ।
दुर्लभं सत्यज्ञाषणं ॥ ७८ ॥ साधवोऽपि यदि जातु । कुर्वतेऽलीकज्ञाषणं ॥ तदासाहस्रलीकानां ।
मुद्रिता सत्यसंकथा ॥ ७९ ॥ अन्यस्त्रीणामिवास्यापि । जन्म योनेः प्रजायतां ॥ मदीयो यद्ययं ग-
र्भो । मिथ्या चेदन्यथा तदा ॥ ८० ॥ विपाठ्य जतरं सद्यो । गर्भो निषतितो भुवि ॥ सापि वे-
दनया प्रस्ता । पश्चात्तापसमाहता ॥ ८१ ॥ यथावृत्तमवादीदं । ज्ञो ज्ञो श्रुएवंतु नागराः ॥ कारिता-
हं द्विजैर्दत्त्वा । दीनारशतपंचकं ॥ ८२ ॥ मयापि पापकारिणे—हलीकप्रतिबन्ध्या ॥ परलीकं प-

६९२

रित्यज्य । कृतं पातकमीदृशं ॥ ८३ ॥ लोकः स्थिरतरौ जातो । धर्मं सर्वज्ञाचिन्ते ॥ पुण्यसारनरे-
 द्रेण । ब्राह्मणा करदीकृताः ॥ ८४ ॥ गृहीता वैश्याया पुत्री । सा मुना दुर्गतिं गता ॥ काष्टोऽपि
 विहतोऽन्यत्र । प्रकाश्य जिनशासनं ॥ ८५ ॥ इति काष्टकथानकं परिसमाप्तं ॥

अन्यदपि महीनाथ । ज्ञाप्यमानं निशम्यतां ॥ स्त्रीचरित्रं पुण्येषु । यदथाचि विचक्षणैः ॥

॥ १ ॥ शुकः कथितुमारब्धो । राजा शुश्राव सादरं ॥ ज्ञप्त्या श्रीधर्मराजस्य । लोचनानंददायि-
 नि ॥ २ ॥ अमरावतीव शक्रस्य । हस्ति कंपापुरी पुरी ॥ निधानं सर्वसौख्याना—मारुपदं सर्वसं-
 पदां ॥ ३ ॥ विचारचतुरो राजा । विचारकुशला प्रिया ॥ विचारधवलः पुत्रो । विचारधवला मुता
 ॥ ४ ॥ तत्रैव नगरे श्रेष्ठो । धनो धनदसंनिजः ॥ बभूव गेहिनी तस्य । धारिका धर्मधारिका ॥
 ॥ ५ ॥ अपाशसारसंसार—वृहत्स्य फलसन्निजा ॥ संजाताविरतिर्नाम । दुहिता विषकंदली ॥ ६ ॥
 सत्यशौचविनिर्मुक्ता । दुर्विनीता दुराशया ॥ अतिदुष्टसमाचारा । भ्रातुरुद्धेणकारिणी ॥ ७ ॥ श्रम-
 णं ब्राह्मणं दृष्ट्वा । दूरतः सा पलायते ॥ पातकिनं नरं दृष्ट्वा । हृष्टा जवति मानसे ॥ ८ ॥ न यु-
 क्तं दूषणं वक्तुं । सतां सदपि सर्वदा ॥ परं श्रुतानुवादोऽयं । न तेन दोषहेतवे ॥ ९ ॥ कौमार्य-

क गतास्त्व मोदकाः ॥ येन दास्या धरी दृष्टो । मोदका नावलोकिताः ॥ ३३ ॥ विचारचतुरो रा-
 जा । विचारकुशला प्रिया ॥ विचारधवलः पुत्रो । विचारधवला सुता ॥ ३४ ॥ विचारो यदि ना-
 ज्ञापि । तदा कुत्र जविष्यति ॥ सार्वशामन्निधायैवं । बंधवो मौनमाश्रिताः ॥ ३५ ॥ नगररक्षको
 राज्ञा । जणितो रक्तचक्षुषा ॥ स्यरे विनाशयोभयोऽयं । विप्रो मदनविग्रहः ॥ ३६ ॥ तेनापि च
 करे कृत्वा । नीतः श्मशानसन्निधौ ॥ वटे विशालशालायां । गले बध्वांवलंबितः ॥ ३७ ॥ सापि
 धारिण्या प्रोक्ता । सोपाखंडं पुनः पुनः ॥ गह्व वत्से न युक्तं ते । स्वर्गर्तुरपमाननं ॥ ३८ ॥ सा-
 पीदं वचनं श्रुत्वा । कृत्वा च भ्रुकुटिं मुखे ॥ प्राह याभ्युरोधेन । संप्राप्ता जर्तुरंतिके ॥ ३९ ॥ त-
 स्याप्यनुकूलस्यैषा । प्रतिकूलविधायिनी ॥ सोऽपि सुसोऽवधीर्षमां । निद्रया सह निरग्रहः ॥ ४० ॥
 सद्भावसहसंपूर्णै । रक्ते रगोऽपि संगतः ॥ विरक्ते च पुना रागः । सेयं पूर्णा विदंबना ॥ ४१ ॥
 द्रतश्चेतश्च निद्विष—लोचनैषा विदोकिता ॥ तस्करेण ततस्तेन । निद्वीय निभृतं स्थितं ॥ ४२ ॥
 चंदनागुरुकर्पूर—पुष्पतांबूलपरितं ॥ पटलं जलपात्रं च । करे कृत्वा विनिर्गता ॥ ४३ ॥ चौरद्वी-
 त्रेण तेनैषा । चलिता सत्वरैः पदैः ॥ चौरोऽपि पृष्ठतो लभो । दूरस्थो यात्यनाकुलः ॥ ४४ ॥ सा

पि वेगेन संप्राप्ता । स्पशानेऽशिवसंकुद्रे ॥ ज्वलज्ज्वालाकुद्रे रौद्रे । क्षीरसंत्रासकारिणि ॥ ४५ ॥
 द्रतस्ततः परिब्रज्य । वटशाखावल्ग्वितः ॥ दृष्टः सोऽप्यनयाभीष्टो । मुक्तः प्राणैरथोमुखः ॥ ४६ ॥
 कञ्जाबंधं विधायैषा । गृहीत्वा ज्वलदुद्भुमुकं ॥ वटशाखां समासह्य । धत्वा रज्जुमुपायतः ॥ ४७ ॥
 क्षिप्तो ह्यसौ महीपीठे । समुत्तीर्णो ततः स्वयं ॥ स्त्रापितो वारिणा तेन । विलिप्तश्चंदनेन च ॥ ४८ ॥
 युग्मं ॥ ब्रह्मनि दिव्यपुष्पाणि । मस्तके मल्लश्रंश्रिना ॥ कर्पूरपूरसन्मिश्री—कृत्य तांबूलबीटकं ॥
 ॥ ४९ ॥ प्रक्षिप्य सर्वे मुखे पश्चा—द्विधाय चार्थचर्वितं ॥ स्वमुखेन मुखे तस्य । क्षिपत्यथरथाव-
 नं ॥ ५० ॥ करोति गाढमाद्विगय । शेते तेन समं क्षणं ॥ वेतालाश्चितयामास । किमिदं क्रिय-
 तेऽनया ॥ ५१ ॥ निशीथ्य प्रेतसंकीर्णो । बृकधृत्कारजीषणे ॥ निन्दनीयेऽतिबीजत्से । जीवमुक्तक-
 लेवरे ॥ ५२ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ द्यहो दृष्टा मया नार्यो । ह्यकार्यकरणोद्यताः ॥ परमेतादृशी
 पापा । न श्रुता नावलोकिता ॥ ५३ ॥ करोमि शिक्षणामस्याः । प्रविश्यास्मिन् कलेवरे ॥ वेतालो-
 नेति संबिंत्य । ततश्चाथरथावनं ॥ ५४ ॥ कुर्वत्याः खिन्तो मूला—दथरश्चापि नाशिका ॥ कर्णौ
 विकीर्णतां नीतौ । हहाहसनपूर्वकं ॥ ५५ ॥ युग्मं ॥ वेतालो वटमारुढ—स्ततः सापि तथाविधा

ऽपि कुशीलत्वां—द्वलितं शीलमेतथा ॥ दीयमाना न केनापि । गृहीता कुलसूनुना ॥ १० ॥ त-
 तः समानजातीयो । निर्धनो रोरनंदनः ॥ पित्रा बहुधनं दत्त्वा । गृहजामातृकः कृतः ॥ ११ ॥ प-
 रिणीतैव तेनैषा । न पुनर्वशवर्तिनी ॥ स्वहंदचारिणी जाता । जर्तुश्च दुःखदायिनी ॥ १२ ॥ स-
 ककुलभ्रमाचारा । स्वैरिणी विदसंगता ॥ सत्यशौचबहिर्भूता । निर्भर्यादा निर्गत्या ॥ १३ ॥ जा-
 नन्नपि न जानाति । पश्यन्नपि न पश्यति ॥ कश्चितोऽपि करोत्येव । पिता गजनिमीलिकां ॥ १४ ॥
 सापि सक्तान्यदा विप्र—पुत्रे मदनविग्रहे ॥ अत्यंतरक्ता सा तत्र । विश्वं पश्यति तन्मयं ॥ १५ ॥
 अन्यदा नक्तमानीता । तेनैषा निजमंदिरे ॥ सुप्ता तत्रैव निःशंका । यावज्जातो दिवाकरः
 ॥ १६ ॥ दृष्ट्वा विप्रगेहिन्या । निजतदपगता सती ॥ गृहीता चाग्रकेशेषु । तथैषा ह्यनया च सा
 ॥ १७ ॥ कृत्तरोत्तं महाघोरं । दुष्टं दुर्वचनाश्रयं ॥ कृतहासं च लोकानां । जातमायोधनं तयोः ॥
 ॥ १८ ॥ हेतया भित्तितो लोको । मुष्टो मदनविग्रहः ॥ गृहीतं गृहसारं च । मुक्तैषा श्रेष्ठिलजा-
 यां ॥ १९ ॥ अन्येदुर्जाणितो विप्रो । यत्प्रहं तव वदन्ना ॥ तद्वैषा वैरिणी पापा । हंतव्या निजगे-
 हिनी ॥ २० ॥ प्रतिपन्नमनेनापि । निदान्वेषणतत्परः ॥ नयत्यहानि संक्लिष्ट—चेता मदनविग्रहः

॥ ३१ ॥ श्यासमादन्यदा तेन । घटे क्षिप्त्वा महोरगः ॥ श्यानीतः स्थापितश्चापि । गृहांतर्गतबु-
 छिना ॥ ३२ ॥ रजन्यां ज्ञाणिता भार्या । घटेऽस्मिंश्च मया प्रिये ॥ मनोद्गा मोदका मुक्ता—
 स्नाननीय ममार्ष्य ॥ ३३ ॥ गता सोदधादितं दारं । दृष्टा सर्पेण दक्षिणे ॥ करे कृतमहाक्रंदा ।
 पतिता विषविह्वला ॥ ३४ ॥ मुक्ता च तद्वृणं प्राणै—स्तेन लोकस्य साधितं ॥ दृष्टा वृजंगमेनै-
 षा । मृता संप्रति लह्यते ॥ ३५ ॥ नीता च बंधुवर्गेण । श्मशाने ज्ञास्यसाकुता ॥ दारयाथ ज-
 णितो विप्रः । क स्वासिंस्त्व मोदकाः ॥ ३६ ॥ शून्यो मया घटो दृष्टो । द्रष्टेयमहिना कथं ॥ ते-
 नोक्तं किं विचारेण । नूनं त्र्यंतिर्ममाभवत् ॥ ३७ ॥ दासीतो ज्ञातवृत्तान्तै—र्बंधुजिः कृननिश्चयैः
 ॥ प्रोक्तं नराधिपस्येदं । जार्या पत्या विनाशिता ॥ ३८ ॥ नृपेन शब्दितो विप्रः । किं जार्या वा-
 तिता त्वया ॥ स प्राह न मया किंतु । सर्पदृष्टा हि सा मृता ॥ ३९ ॥ बंधुजिर्नृणितं सत्यं । वा-
 च्यं विप्र न कृत्विमं ॥ स प्राह शुद्धिरथेया । वचनं न हि केवलं ॥ ३० ॥ गृहदासी ततस्त्वस्य ।
 समाह्वता समागता ॥ तथा तु कश्चितं सर्वं । यथा तेन कृतं तथा ॥ ३१ ॥ सगर्भस्त्रोविधातेन ।
 पापमेकमुपाजितं ॥ श्रुत्वाकेन द्वितीयं च । प्रापः पार्ष्णिर्न तुष्यति ॥ ३२ ॥ श्यरे यदि घटे मुक्ताः ।

कृ गतास्त्व मोदकाः ॥ येन दारया घटो दृष्टो । मोदका नावलोकितः ॥ ३३ ॥ विचारचतुरो रा-
 जा । विचारकुशला प्रिया ॥ विचारथवतः पुत्रो । विचारथवला सुता ॥ ३४ ॥ विचारो यदि ना-
 ज्ञापि । तदा कुत्र ज्ञविद्यति ॥ सावेशमज्ञिधायैवं । बंधवो मौनमाश्रिताः ॥ ३५ ॥ नगररङ्गको
 राज्ञा । जणितो रक्तचक्षुषा ॥ अरे विनाशयोभयोऽयं । विप्रो मदनविग्रहः ॥ ३६ ॥ तेनापि च
 करे कृत्वा । नीतः श्मशानसन्निधौ ॥ वटे विशालशालायां । गत्ये बन्धावलांबितः ॥ ३७ ॥ सापि
 धारिण्या प्रोक्ता । सोषालंबं पुनः पुनः ॥ गह्व वत्से न युक्तं ते । स्वजर्तुरपमाननं ॥ ३८ ॥ सा-
 पीदं वचनं श्रुत्वा । कृत्वा च भ्रुकुटिं मुखे ॥ प्राह याभ्युपरोधेन । संघ्राप्ता जर्तुरतिके ॥ ३९ ॥ त-
 स्याप्यनुकूलस्थेषा । प्रतिकूलविधायिनी ॥ सोऽपि सुषोऽवधीर्षसां । निद्रया सह निरग्रहः ॥ ४० ॥
 सद्भावस्त्रहसंपूर्णं । रक्ते रागोऽपि संगतः ॥ विरक्ते च पुना रागः । सेयं पूर्णा विद्वन्ना ॥ ४१ ॥
 इतश्चेतश्च निद्विष—लोचनैषा विलोकित्वा ॥ तस्करेण ततस्तेन । निद्वीप निभृतं स्थितं ॥ ४२ ॥
 चंदनागुरुकर्पूर—पुष्पतांबूलपूरितं ॥ पटलं जलपात्रं च । करे कृत्वा विनिर्गता ॥ ४३ ॥ चौरद्वी-
 त्रेण तेनैषा । चलिता सत्वरैः पदैः ॥ चौरोऽपि पृष्टतो लग्नो । दूरस्थो यात्यनाकुलः ॥ ४४ ॥ सा

पि वेगेन संप्राप्ता । स्मशानेऽशिवसंकुले ॥ ज्वलज्ज्वालाकुले रौद्रे । ज्ञीरसंज्ञासकारिणि ॥ ४५ ॥
 द्रतस्ततः परिब्रज्य । वटशाखावलांबितः ॥ दृष्टः सोऽप्यनयाभीष्टो । मुक्तः प्राणैरथोमुखः ॥ ४६ ॥
 कल्हाबंधं विधायैषा । गृहीत्वा ज्वलदुद्दमुकं ॥ वटशाखां समाख्या । धृत्वा रज्जुमुपायतः ॥ ४७ ॥
 क्षिप्तो ह्यसौ महीणीते । समुत्तीर्णं ततः स्वयं ॥ स्नापितो वारिणा तेन । विलिप्तश्रंदनेन च ॥ ४८ ॥
 युभं ॥ बरुहानि दिव्यपुष्पाणि । मस्तके मल्लभ्रंश्रिना ॥ कर्पूरपूरसन्मिश्री—कृत्य तांबूलबीटकं ॥
 ॥ ४९ ॥ प्रक्षिप्य स्वे मुखे पश्चा—द्विधाय चार्धचर्वितं ॥ स्वमुखेन मुखे तस्य । क्षिपत्यधरधाव-
 नं ॥ ५० ॥ करोति गाढमादिभ्य । शेते तेन समं क्षणं ॥ वेतालाश्रितयामास । किमिदं क्रिय-
 तेऽनया ॥ ५१ ॥ निशीथि प्रेतसंकीर्णे । धुकधुत्कारशीषणे ॥ निंदनीयेऽतिबीजत्से । जीवमुक्तक-
 लेवरे ॥ ५२ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ द्यहो दृष्टा मया नार्यो । ह्यकार्षकरणोद्यताः ॥ परमेतादृशी-
 पाया । न श्रुता नावलोकिता ॥ ५३ ॥ करोमि शिक्षणमस्याः । प्रविश्यास्मिन् कलेवरे ॥ वेताले-
 नेति संचित्य । ततश्चाधरधावनं ॥ ५४ ॥ कुर्वत्याः खंभितो मूढा—दधरश्चापि नाहिका ॥ कर्णौ
 विकीर्णतां नीतौ । दृहाहसनपूर्वकं ॥ ५५ ॥ युभं ॥ वेतालो वटमारुह—स्ततः सापि तथाविधा

क गतास्त्व मोदकाः ॥ येन दारया घटो दृष्टो । मोदका नावलोकितः ॥ ३३ ॥ विचारचतुरो रा-
 जा । विचारकुशला प्रिया ॥ विचारथवलाः पुत्रो । विचारथवला सुता ॥ ३४ ॥ विचारो यदि ना-
 ज्ञापि । तदा कुत्र जविष्यति ॥ सार्वशमन्निधायैवं । बंधवो मौनमाश्रिताः ॥ ३५ ॥ नगररङ्गको-
 राज्ञा । जणितो रक्तचक्षुषा ॥ अरे विनाशयोगोऽयं । विप्रो मदनविग्रहः ॥ ३६ ॥ तेनापि च
 करे कृत्वा । नीतः श्मशानसन्निधौ ॥ वटे विशालशालायां । गच्छे बन्धावलांबितः ॥ ३७ ॥ सापि
 धारिण्या प्रोक्ता । सोषालंघ्रं पुनः पुनः ॥ गह्र वत्से न युक्तं ते । स्वचतुर्षमननं ॥ ३८ ॥ सा-
 पीदं वचनं श्रुत्वा । कृत्वा च भृकुटिं मुखे ॥ ग्राह याभ्युपरोधेन । संग्रासा जर्तुरंतिके ॥ ३९ ॥ त-
 स्याप्यनुकूलस्यैषा । प्रतिकूलविधायिनी ॥ सोऽपि सुप्तोऽवधीर्षमां । निद्रया सह निस्पृहः ॥ ४० ॥
 सद्भावद्वेहसंपूर्णो । रक्ते रागोऽपि संगतः ॥ विरक्ते च पुना रागः । सेयं पूर्णा विन्धना ॥ ४१ ॥
 इतश्चेतश्च निद्विष—लोचनैषा विलोकित्वा ॥ तरकरेण ततस्तेन । निद्रीय निभृतं स्थितं ॥ ४२ ॥
 चंदनागुरुकर्पूर—पुष्पतांबूलपूरितं ॥ पटलं जलपात्रं च । करे कृत्वा विनिर्गता ॥ ४३ ॥ चौरद्वी-
 त्रेण तेनैषा । चलिता सत्वरैः पदैः ॥ चौरोऽपि पृष्टतो लभो । दूरस्थो यात्यनाकुलः ॥ ४४ ॥ सा

पि वेगेन संप्राप्ता । स्पशानेऽशिवसंकुले ॥ ज्वलज्ज्वालान्कुले रौद्रे । जीरुसंत्रासकारिणि ॥ ४५ ॥
 द्रतस्ततः परिभ्रम्य । वटशाखावल्गंबितः ॥ दष्टः सोऽप्यनयाभीष्टो । मुक्तः प्राणैरथोमुखः ॥ ४६ ॥
 कल्पाबंधं विधायैषा । गृहीत्वा ज्वलदुल्मुकं ॥ वटशाखां समासह्य । धृत्वा रज्जुमुपायतः ॥ ४७ ॥
 द्विसो ह्यसौ गृहीपीठे । समुत्पीर्णं ततः स्वयं ॥ स्रपितो वारिणा तेन । विलिप्तश्चंदनेन च ॥ ४८ ॥
 युग्मं ॥ बरुनि दिव्यपुष्पाणि । मस्तके मल्लश्रंघिना ॥ कर्पूरपूरसन्मिश्री—कृत्य तांबूलवीटकं ॥
 ॥ ४९ ॥ प्रक्षिप्य स्वे मुखे पश्चा—द्विधाय चार्धचर्वितं ॥ स्वमुखेन मुखे तस्य । क्षिपत्यधरधाव-
 नं ॥ ५० ॥ करोति गाढमादिग्ध । शेते तेन समं द्वाणं ॥ वेतालान्श्रितयामास । किमिदं क्रिय-
 तेऽनया ॥ ५१ ॥ निशीथे प्रेतसंकीर्णो । धूकधूत्कारशीषणे ॥ निंदनीयेऽतिबीजत्से । जीवमुक्तक-
 लेवरे ॥ ५२ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ व्यहो दृष्टा मया नार्घो । ह्यकार्यकरणोद्यताः ॥ परमेतादृशी-
 पाया । न श्रुता नावलोकिता ॥ ५३ ॥ करोमि शिक्षणमस्याः । प्रविश्यास्मिन् कलेवरे ॥ वेताले-
 नेति संबिंद्य । तनश्चाधरधावनं ॥ ५४ ॥ कुर्वत्याः खिन्तो मूला—दधरश्चापि नाशिका ॥ कर्णौ
 विकीर्णतां नीतौ । ह्यहाहसनपूर्वकं ॥ ५५ ॥ युग्मं ॥ वेतालो वटमारुह—स्ततः सापि तद्याविधा

॥ चलिता दृष्टमार्गेण । तस्करोऽपि च पृष्टतः ॥ ५६ ॥ समायातः प्रविशश्च । तद्गृहे निश्चलः स्थि-
 तः ॥ पश्यामि तावदेतस्या । द्दानामीपि चेष्टितं ॥ ५७ ॥ ततो रोदितुमारब्धा । कच्चाकर्षणपूर्वकं
 ॥ ससंभ्रमा समायाता । पूर्वं माता ततः पिता ॥ ५८ ॥ दृष्टा तथाविधा पुत्री । पृष्टा वत्से किमी-
 दृशं ॥ कष्टं व्यसनमापन्नं । तथा संकटव्य जट्टितं ॥ ५९ ॥ कुलस्त्रीणामयोग्यं य—सद्दहं कर्म
 कारिता ॥ न कृतं तन्मया मात—स्तेनायं कुपितो मम ॥ ६० ॥ पादप्रक्षालनासक्ता । वारिता ते-
 न न स्थिता ॥ क्षुर्या तेन च पापेन । ब्रह्मभवं विभ्विता ॥ ६१ ॥ श्रेष्ठिनायंतरुष्टेन । करे कृत्वा
 समर्पितः ॥ जामाता राजलोकानां । मोहे नास्ति विचारणा ॥ ६२ ॥ वय्यो राज्ञा समादिष्टः ।
 श्मशाने चालितो नरैः ॥ चौरैण चिंतितं कष्टं । वराको मार्यतेऽधुना ॥ ६३ ॥ यद्देवा कुरुते पा-
 या । निजपापस्य गोपनं ॥ मारापयति जतरिं । निर्दोषं दोषदूषिता ॥ ६४ ॥ तदयं शत्रिसंबन्धी ।
 विफलो मे परिश्रमः ॥ द्रुदं चेतसि संचिंत्य । प्रकाशं तेन जट्टितं ॥ ६५ ॥ युग्मं ॥ निर्दोषोऽपि
 वराकोऽयं । मार्यते केन हेतुना ॥ निर्दोषो दोषयुक्तो वा । कथं तद् ज्ञायते त्वया ॥ ६६ ॥ यथा
 वृत्तं तथा सर्वं । जानेऽहं कथयामि च ॥ यद्ययं च पुराधीक्षो । ह्यजयं मे प्रयत्नति ॥ ६७ ॥ शु-

त्वेदं श्रमिनाद्योऽपि । समाहूय मन्त्रिभ्युचं ॥ श्रमयं ते न कर्तव्या । शंका ब्रूहि निर्गन्धः ॥ ६८ ॥
 तेनापि कथितं सर्वं । यथा दृष्टं यथा श्रुतं ॥ श्लादितो निधनं याव—द्विस्मितश्च नराधिपः ॥ ६९ ॥
 राजादेशाद्गतश्चौरः । श्रमज्ञानं सह मंत्रिणा ॥ दृष्टास्तत्र मुखेऽनेन । श्रवणाधरनाशिकाः ॥ ७० ॥
 मंत्रिणा कथितं सर्वं । यथा दृष्टं महीयुजे ॥ जामाता मोचितो राज्ञा । तस्करोऽपि विस्मर्तितः ॥
 ॥ ७१ ॥ श्रवितिर्महपापा । नानाकारं विदंबिता ॥ निष्कासिता च सा देशा—न्मृत्वा च दुर्ग-
 तिं गता ॥ ७२ ॥ तथान्यदपि राजेन्द्र । शृणु स्त्रीणां विचेष्टितं ॥ यन्मयाकर्णितं वेदे । ज्ञापमानं
 मनीषिभिः ॥ ७३ ॥

श्रीवसंतपुरे राजा । जितशत्रुर्महाबलः ॥ रूपसौजाभयलावण्य—कलाकौशलमंदिरं ॥ ७४ ॥
 प्रीतिपात्रं महादेवी । यथास्थां सुकुमारिका ॥ बभ्रुव श्रुपतेस्तस्य । प्राणेश्योऽपि प्रिया ॥ ७५ ॥
 तथा सार्धं दिवारत्रौ । विषयासक्तमानसः ॥ परित्यक्तान्यकर्तव्यो । जमयामास वासरान् ॥ ७६ ॥
 न चास्थानं न चामंबो । न धर्माधर्मचिंतनं ॥ स च तस्यां समासक्तो । विश्वं पश्यति तन्मयं ॥
 ॥ ७७ ॥ सीदंति राजकार्याणि । हन्यंते प्रांतश्रमयः ॥ तस्करास्तस्त्रायांते । सर्वे राज्यं विसंस्थुतं

॥ १८ ॥ संवितं मंत्रिसामंतै—नंदमुन्नतिकारणं ॥ वचनं न करोत्येष । उपायः कोऽपि चिंत्यतां
 ॥ १९ ॥ हुं क्वातं मदिशमत्तः । प्रसुप्तो गाढनिद्रया ॥ नक्तं देव्या समायुक्तो । महादव्यां विमुच्य-
 ते ॥ २० ॥ प्रतिपन्नमिदं सर्वै—द्वैतबोध्यं त्रिखितः स्फुटः ॥ कठोरगङ्गारसंयुक्तो । निःस्नेहो व्यक्त-
 काङ्क्षरः ॥ २१ ॥ यदि ते जीवने बांजा । पाता वा शीतलं जलं ॥ तदा दूरतरे देशे । गंतव्यमि-
 ति निर्णयः ॥ २२ ॥ श्यन्येष्टुर्विहितं सर्वं । यथामंजितमंजसा ॥ प्रबुद्धो वीक्षते राजा । क्रांतारं-
 लासकारणं ॥ २३ ॥ न तद्राज्यं न तद्वेश्म । न सा शय्या मनोहरा ॥ रौद्रशिवशतारव—जीष-
 ण्यं महादवी ॥ २४ ॥ विसर्पस्निहशार्दूल—महिषा हि गजाकुला ॥ विसर्पद्व्यूकद्यूककारा । जीष-
 ण्यं महादवी ॥ २५ ॥ प्रिये किं मतिमोहो मे । किमेतदिद्रजालकं ॥ स्वप्नो वायं मया दृष्टो ।
 सांशंकिमिव मे मनः ॥ २६ ॥ दृष्टो वस्त्रांचले लेखो । वाचितश्च शनैः शनैः ॥ ततः संजातकोपे-
 न । स्मृता तेनासिधेनुका ॥ २७ ॥ विरक्तमंत्रिसामंत—ब्रजैरेतत्कृतं मम ॥ समूद्रकाषंक्षति ।
 विरक्तिरनुजीविनां ॥ २८ ॥ कोपं कुर्वन्निषिद्धोऽसौ । देव्या कोमलया गिरा ॥ ततश्च वक्तुमारब्धः
 । श्रुतां देवि मद्वचः ॥ २९ ॥ हस्यश्रययानानि । किं करिष्यंति तानि च ॥ कोष्ठागारादयः

सर्वे । देवि तेऽपि निरर्थकाः ॥ ९० ॥ त्वदायत्ताः प्रिये प्राणा । जीवितं यौवनं च मे ॥ संसारसु-
 खसर्वस्वं । त्वमेवैका मम प्रिया ॥ ९१ ॥ सहैव राज्यमायात—मगहंत्या त्वया मम ॥ अमुकृत्यो
 विधिर्मन्ये । येन त्वं न वियोजिता ॥ ९२ ॥ ततः साहसमालंब्य । देव्या सार्धं शनैः शनैः ॥
 प्राचीं दिशं समाश्रित्य । चचालाचलमानसः ॥ ९३ ॥ स्त्रोकांतरं गते राक्षि । मूर्धाह्लादितचेतना
 ॥ निपपात धरापीठे । निःसहा सुकृमारिका ॥ ९४ ॥ संप्रासर्चेतनां राजा । पप्रह मधुराङ्गुरैः ॥
 किं बाधते कुरंगाक्षि । प्राणेश तद्गु विबाधते ॥ ९५ ॥ क्षुर्यां च कर्तृप्रित्वाद्य । वामे बाहौ सिरां
 ततः ॥ पलाशपत्रनिष्यन्नः । शोणितस्य भूतः पुटः ॥ ९६ ॥ गुटिकांतरयोगेन । जलवर्णिक्रितं त-
 क्त ॥ ततः सा पायिता देवी । संजाता स्वस्थमानसा ॥ ९७ ॥ द्रुयः स्त्रोकांतरं गत्वा । साविच-
 ररणीपतिं ॥ नाथ गंतुं न शक्ताहं । बुभुक्षा बाधतेतरां ॥ ९८ ॥ सितक्षुरिकया कृत्वा । स्योरुमां-
 सविकर्तनं ॥ द्यन्निपकं पुटे कृत्वा । तेन तस्यै समर्पितं ॥ ९९ ॥ ततः भुक्तं तथा सर्वं । संजाता
 गमनक्षमा ॥ लंबिता चाटवीप्रासा । गंगागोदावरी पुरी ॥ १०० ॥ अंगुलीयकमादाय । निजांगु-
 ल्या महीभृता ॥ संगृहीतं गृहं हृष्टो । वणिग्धर्मो मनः कृतं ॥ १ ॥ व्यापारं कर्तुमाबन्धो । लब्ध-

दाजो दिने दिने ॥ जोजनार्थं गृहे याति । स्वापार्थं च नरेश्वरः ॥ ३ ॥

अन्यदा ज्ञाणितो देव्या । कष्टकष्टेन वासराः ॥ एकाकिन्याः प्रगळंति । द्वितीयः कोऽपि चिं-
 लतां ॥ ३ ॥ प्रतिपन्नमनेनापि । हृदुमार्गं विलोकितः ॥ पंगुर्नराधमः कोऽपि । गीतनर्मविचक्षणः
 ॥ ४ ॥ आनीय च गृहे मुक्त । एष ते गृहरक्षकः ॥ सहायः सर्वकार्येषु । देवि तिष्ठ निराकुल्या ॥
 ॥ ५ ॥ ततो दिने दिने तेन । नर्मणा गीतकर्मणा ॥ तस्या आवर्जितं चित्त—मनाचारे मतिर्गि-
 ता ॥ ६ ॥ अनाचारप्रवृत्तानां । तेषां गळंति वासराः ॥ साशंका सा सदा देवी । बंज्रमीति दिवा-
 निशं ॥ ७ ॥ अर्नेनावर्जिता लक्ष्मी—शौण्योग्यास्त्रि मे गृहे ॥ यद्यथं भ्रियते शब्दं । तदा मध
 निवर्तते ॥ ८ ॥ इत्यत्याकुलचित्ता सा । विद्वान्वेषणतत्परा ॥ आकाशगामिनीकट्या । कालं न-
 यति दुःखिता ॥ ९ ॥ अन्यदा ज्ञाणितो रात्रौ । प्रिय प्रातस्त्वया सह ॥ जोकव्यं हि मया नूनं ।
 गंगाकुलस्थपादपे ॥ १० ॥ एवमंगीकृतं तेन । हृष्टसौ निजमानसे ॥ विधाय पाकं चलिता । जौ-
 जनार्थं प्रियान्विता ॥ ११ ॥ युक्तया च तत्र सुप्त्वा च । कृणुमेकमनाकुलं ॥ ततः क्रीदितुमारब्ध-
 स्तथा सार्धं नराधिपः ॥ १२ ॥ क्षिप्रं क्षिप्रं समागह । प्रिय पश्य कुरुहलं ॥ जलहस्ती हस्तिना

सार्धं । जलांतर्योभ्युद्यतः ॥ १३ ॥ कुत्र कुत्र प्रियेत्येवं । परश्वेक्षेण निराकृतः ॥ पृष्टतः प्रैर्यं हस्ते-
 न । द्विस्रो गंगाजले पतिः ॥ १४ ॥ सुधा कोलाहलं कृत्वा । गता सा निजमंदिरे ॥ निःशंका
 पंशुना सार्धं । कामयोगान्निषेवते ॥ १५ ॥ गांगेन श्रोतसा शीघ्र—मुह्यमानो दिवानिशां ॥ दि-
 नत्रयेण संप्राप्तो । राजा सिंहपुरे पुरे ॥ १६ ॥ निराश्रायो मृतस्त्वत् । राजा शूत्रेन सत्वरं ॥ जित-
 शत्रुः कृतो राजा । दिव्यैर्मंत्रिनृपादिभिः ॥ १७ ॥ गुणानुरक्तनिःशेष—मंत्रिसामंतमंडलं ॥ राज्यं
 पालयतस्त्वस्य । वज्रजुर्हस्त्वासराः ॥ १८ ॥ इतः सा ज्ञातवृत्तांतै—लोकै रज्ञे निवेदिता ॥ ते-
 नापि हतसर्वस्वा । पुरादपि बहिष्कृता ॥ १९ ॥ रुदती पंशुमादाय । विधाय निजमस्तके ॥ भिक्षां
 भ्रमितुमारब्धा । प्रतिशामं प्रतिगृहं ॥ २० ॥ पंशुं ब्रूयां विमुच्यैष । जगाद् विशदाह्नैः ॥ पतिव्र-
 ताया मे देहि । जिह्वां येन व्रजाभ्यहं ॥ २१ ॥ पर्यटंती कर्मणैषा । श्राप्ते श्राप्ते पुरे पुरे ॥ कदा-
 चिद्देवयोगेन । गता सिंहपुरे पुरे ॥ २२ ॥ तत्रापि पर्यटंत्येषा । करोति जनविस्मयं ॥ पतिव्रतेति
 सर्वत्र । जने रुदिसुपगता ॥ २३ ॥ अविचारो जनो ब्रूते । यथाश्रुतपरिश्रहः ॥ अहो पतिव्रता
 नारी । संत्यद्यापि पतिव्रताः ॥ २४ ॥ श्रुतमेतन्नरेन्द्रेण । शब्दिता निजमंदिरे ॥ मिथिलतः पुरलो-

कोऽपि । हेतव्या नृपसंदिरे ॥ ३५ ॥ प्रोक्तो मंत्री नरेन्द्रेण । पृष्टव्येयं त्वयाबला ॥ का त्वं च की-
दृशं नाम । कोऽयं पंशुः शिरोभतः ॥ ३६ ॥ सर्वं तेनापि सा पृष्टा । तथापीदं प्रजल्पितं ॥ पूर्वं व-
सुंधरा नाम । श्रेष्ठिना मम निर्मितं ॥ ३७ ॥ द्वितीयं गुणनिषन्नं । कृतं लोकैः पतिव्रता ॥ जर्ता-
यं गुरुद्धितो । मस्तकेनोहते मया ॥ ३८ ॥ पंशुदो वातिकुब्जो वा । क्राणः कुंटोऽतिदुर्नगः ॥
सुरूपो वा कुरूपो वा । धनी वा निर्धनोऽपि वा ॥ ३९ ॥ कुलस्त्रीणामयं धर्मो । यत्पतिर्नैव मुच्य-
ते ॥ शेषा वेद्यासमा नार्यः । सदा स्वार्थपरायणाः ॥ ३० ॥ व्यत्या कस्तूरिका यद्वतं । स्वल्पं म-
ल्पजं यथा ॥ स्वल्पं कश्मीरजं यद्द—तद्वनार्यः पतिव्रताः ॥ ३१ ॥

निशम्येदं महीनाथाः । कोणकंपितकंधरः ॥ सोपहासं जगादेदं । वचो मर्मविषमृकं ॥ ३२ ॥
बाहुत्रयः शोणितं पीत—सूरुमांसं च जङ्कितं ॥ जर्ता गंगाजत्रे द्विसः । साधु साधु पतिव्रता ॥
॥ ३३ ॥ पापे शीघ्रं प्रयाहि त्वं । यत्र नो दृश्यसे दशा ॥ नामापि श्रूयते नैव । यत्र तत्र ब्रज
हृतं ॥ ३४ ॥ स्वपुरात्रिजदेशाश्च । नृपेनासौ बहिः कृता ॥ अहो पापानि पापाना—मिहैव फल-
दान्यत्वं ॥ ३५ ॥ शुकेनाज्ञापि नृपात् । श्रुतं स्त्रीणां विचेष्टितं ॥ स्त्रियो विश्वासघातिन्यः । पा-

पाः पापनिबंधनं ॥ ३६ ॥ यावज्जीवं मया देव । स्त्रीभिः संगो विवर्जितः ॥ ब्रह्मचर्यं चरिष्यामि ।
 मुक्त्वा स्पर्शनदर्शने ॥ ३७ ॥ सिंहविक्रमराजेन । रोषारुणितचक्षुषा ॥ महासती महापापा । दे-
 शानिर्धांष्टिता कृता ॥ ३८ ॥ इति कथ्यानकदृष्टांतोऽयं ॥ सारिके त्वमपि ब्रूहि । निजमूर्त्तानिबंधनं
 ॥ तयोक्तं शृणु राजेंद्र । यद्दुत्तं मे शरीरके ॥ ३९ ॥ श्रीशृंगारपुरे रम्ये । लिंबदचालिधो वणि-
 क ॥ बभ्रुव सहस्रणाम—ग्रामणीः करुणपरः ॥ ४० ॥ लिंबदेवसुतस्तस्य । कटुर्लोचनचित्तयोः ॥
 दौर्भाग्यपुरुदत्तात् लात्वा । वेधसेह विनिर्मितः ॥ ४१ ॥ अर्धमंडोऽभ्रुतङ्गश्च । कलाकौशलवर्जितः
 ॥ वणिजानां कुक्षे जातो । न वणिग् नापि पामरः ॥ ४२ ॥ तत्रैव नगरे श्रेष्ठी । सोमदेवाजिधो-
 ऽभवत् ॥ प्रियदर्शना तद्भार्या । पुत्रिकाहं सुदर्शना ॥ ४३ ॥ ऊढाहं तेन पापेन । लिंबदत्तस्य सु-
 मुना ॥ यथाक्रमं करोत्येष । विधिर्नानाविध्वनां ॥ ४४ ॥ अस्याहं बह्वजात्यंतं । न चासौ मम
 रोचते ॥ वासः स्वल्पश्च संजात—स्तेन मे श्वशुराद्ये ॥ ४५ ॥ अन्यां कन्यां पिता तस्य । ग-
 वेष्यति सादरं ॥ न च कोऽपि ददात्यस्य । सदा सापत्न्यशंकया ॥ ४६ ॥ ततश्च जोगबुद्ध्येन ।
 पापेनेदं विचिंतितं ॥ न कोऽपि मे सुतां दद्या—द्वनया विद्यमानया ॥ ४७ ॥ ततोऽहं तेन पा-

येन । सुप्ता श्रुक्रिया हता ॥ लोकाप्रत्यायनाहेतो—मुग्धा कोलाहलः क्रतः ॥ ४८ ॥ मिद्विता ना-
 गराः सर्वे । पुत्रतां तेन जद्विपतं ॥ मृषावादं महापाप—मुत्तरं पापकर्मणा ॥ ४९ ॥ बंद्विग्राहं ग-
 हीतोऽह—मेघा निपतितंबरे ॥ क्रतशब्दां च चौरैस्सै—रसिधेनुकथा हता ॥ ५० ॥ सर्वे शृणो-
 मि कर्णाभ्यां । पश्यामि न च बभ्रुषा ॥ महावेदनया प्रस्ता । महाङ्गस्त्वेन दुःखिता ॥ ५१ ॥ न
 जाने किं मयाकारि । पुरा जन्मनि पातकं ॥ येनास्य करलभाहं । प्राणैर्जागैश्च वर्जिता ॥ ५२ ॥
 नेत्रे नोत्पादिते किं च । मिद्विते यस्य नेत्रयोः ॥ करोऽपि किं न लिङ्गोऽसौ । लभो योऽस्य करे
 मय ॥ ५३ ॥ न मे श्वश्रूयहं जातं । न जातं पैतृकं गृहं ॥ न भोगा-विरतिर्नैव । गतं जन्म नि-
 रर्थकं ॥ ५४ ॥ हे मातर्हं पितर्त्रिभि । पितृव्यत्रातुमातुलाः ॥ न युष्माकमयं दोषो । दोषोऽयं मम
 कर्मणां ॥ ५५ ॥ वेदनाविह्वलः कायः । प्राणाः पर्यंतवर्तिनः ॥ मर्षणीयं तकस्सर्वं । यन्मया दुष्कृ-
 तं कृतं ॥ ५६ ॥ यदि मे साटिका शुक्रा । निर्मलौ दक्षिणः करः ॥ तदा विदंबनापूर्वं । मरिष्य-
 त्येष पातकी ॥ ५७ ॥ श्यार्तध्यानसमाह्वदा । ब्रह्मायुर्गनचेतना ॥ मृत्या मार्गिसमासेने । वदेऽथाज-
 नि सारिका ॥ ५८ ॥ अस्मंजातबलौ पक्षौ । संवाहयितुमक्षमा ॥ हतश्चेतश्च ब्रत्राम । वट एव वा-

नैः शनैः ॥ ५७ ॥ पद्मावदे समुत्पन्ने । जाताहं ज्योमचारिणी ॥ विद्याधरीव सर्वव । संचरामि य-
थेह्यथा ॥ ६० ॥ श्याम्रारामेषु रम्येषु । मुद्दीकामंनपेषु च ॥ दामिनीषु च पद्मासु । कृताहारप्रयो-
जना ॥ ६१ ॥ नदीकृतंतनोषु । निर्जरेषु हृदेषु च ॥ पयः पीत्वा मनोहारि । विचरामि यथा-
सुखं ॥ ६२ ॥ स्थितिरेशस्य पापस्य । विधातुर्विषमा जने ॥ सुख्यं दृष्टुं न शक्नोति । चिरकालं
जनं यतः ॥ ६३ ॥

एकदा वटशाखायां । कृतासनपरिश्रहा ॥ यावत्तिष्ठामि तवाहं । तावत्तत्र समागतः ॥ ६४ ॥
निषण्णः स वटस्थाधो । दत्तं चोदमुकसन्निभं ॥ उपरिष्ठान्निजं चक्षुः । प्राणा निपतिता मम ॥ ६५ ॥
जीता मूर्तिता पतिता । निस्सहारस्यैव मस्तके ॥ मारिता तेन पापेन । मोदयित्वा कृकाटिकां ॥ ६६ ॥
भूयोऽपि तिर्यगायुष्कं । बध्वा जाता च सारिका ॥ संजातौ कोमदौ पद्मौ । दूरसंचरणकर्मौ ॥
॥ ६७ ॥ कथंचित्पुण्ययोगेन । प्रविष्टा तव पंजरे ॥ एतावंतं स्थिता कालं । प्रमोदन्नरनिर्जरा ॥
॥ ६८ ॥ श्रद्धा त्वेष मया दृष्टः । पातकी पुरुषाधमः ॥ लिंबदेवो दुरात्मायं । तेनाहं मूर्तिता प्रजो
॥ ६९ ॥ श्रजानतेव तेनेदं । लिंबदेवेन नापितं ॥ किमेषा पक्विणी ब्रूते । सज्जामध्ये निरर्थात्वा

॥ १० ॥ यन्न द्यूतं न वा ज्ञावि । न च संप्रति वर्तते ॥ अल्पथा भवती ब्रूते । स च कोऽप्यन्य
एव हि ॥ ११ ॥ साक्षी न दृश्यते कोऽपि । संकीर्णमिव लक्ष्यते ॥ सारिकाह महाशज । तर्हि
शुद्धिं करोम्यहं ॥ १२ ॥ यद्यशुष्ठा दहत्वग्निः । शुष्ठा मुंचतु जीवतीं ॥ ततश्च सत्वयोगेन । बद्धि-
शुष्ठा विनिर्गता ॥ १३ ॥ सारिका सभ्यलोकेन । सर्वेणापि प्रशंसिता ॥ विंबदेवो नरेन्द्रेण । दं-
पित्वा विसर्जितः ॥ १४ ॥ नराणां चरितं श्रुत्वा । कंपते ये शरीरकं ॥ अन्यदपि शृणु स्वामिन् ।
पुराणे यन्मया श्रुतं ॥ १५ ॥

समस्ति स्वर्णसंकाशं । श्रीसुवर्णपुरं पुरं ॥ श्रेष्ठी स्वर्णध्वजस्तत्र । कनकश्रीस्तनेहिनी ॥ १६ ॥
कालक्रमेण संजात—स्त्रयोः पुत्रो धनंजयः ॥ पुण्यश्रीर्गो हेनी तस्य । गुणरत्नकरंनिका ॥ १७ ॥
एकदा ब्रमता तेन । विस्तीर्णं ज्ञानुमंदिरे ॥ द्यूतासक्तास्त्रयमुक्ता । द्यूतकारा विदोकिताः ॥ १८ ॥
कौतुकाधीं गतस्तत्र । दापितं बृहदासनं ॥ अर्धवान् श्रेष्ठिपुत्रोऽयं । धनदाता धनंजयः ॥ १९ ॥
सोऽपि द्यूतं समारब्धो । रंतुं मुग्धमतिव्रतः ॥ हारितं रातमेतेन । दीनराणां गतो गृहे ॥ ८० ॥
तत्रासौ मंचकं दत्त्वा । सुप्तो विद्राणमानसः ॥ न पिबत्यंबु नाश्नति । न च जल्पति किंचन ॥

॥ ८१ ॥ दीनं श्याममुखं दध्वा । मात्रा चर्त्रे निवेदितं ॥ दीनाराणां शतं नाथ । द्यूते पुत्रेण ह्य-
 रितं ॥ ८२ ॥ दापितं वारितस्तेन । वत्स द्यूतं न संगतं ॥ अथोमुखः कृष्णं स्थित्वा । निर्गतः पि-
 तृपार्थितः ॥ ८३ ॥ द्वितीयेऽह्नि सहस्रं तु । हारित्वा गृहमागतः ॥ दत्तं तदपि तातेन । वारितो न
 च तिष्ठति ॥ ८४ ॥ एवं द्वे वीणि चत्वारि । यावद्धक्रोऽपि हारितः ॥ पिताप्यपहतो धात्रा । धृता
 मात्रा वधूदिका ॥ ८५ ॥ धनंजयोऽपि संजातो । गृहस्वामी निरर्थाः ॥ हारयते धनं द्यूते । द-
 दाति प्रतिवासरं ॥ ८६ ॥ कृद्वेन गहता तेन । सदनं निर्धनीकृतं ॥ मातुश्च शादिका सापि । ह्य-
 रित्वा हतकर्मणा ॥ ८७ ॥ रजन्यां पश्चिमे याये । द्यूतिभ्यो जीतमानसः ॥ दक्षिणां दिशमाश्रित्य
 । चचाट्याशु धनंजयः ॥ ८८ ॥ प्रत्यहं गहता तेन । प्रासा चंद्रपुरी पुरी ॥ तत्रास्ति चंद्रसारस्य ।
 ह्यापणः पण्यपूरितः ॥ ८९ ॥ दीर्घाध्वश्रमतस्त्व । निषसाद् धनंजयः ॥ गहता स्वगृहे नीतः ।
 स्त्रापितो जीजितस्त्वथा ॥ ९० ॥ अन्यादा प्रश्रितः कुव । कुले त्वं केन हेतुना ॥ एकाकी धनही-
 नश्च । बंत्रमीषि महीतद्वे ॥ ९१ ॥ तेनापि कश्चितं सर्वं । मूढतो निजचेष्टितं ॥ जणितश्चंद्रसारे-
 ण । वत्स द्यूतं न संगतं ॥ ९२ ॥ द्यूतमेतन्महापापं । महापापनिबंधनं ॥ कुलशीलहरं द्यूतं ।

शूतमर्थहरं परं ॥ ७३ ॥ सत्यशौचहरं शूतं । शूतं कीर्तिक्रयंकरं ॥ सर्वाविश्वासमूलं हि । शूनमा-
 हुर्मनीषिणः ॥ ७४ ॥ यतः—कुलकलंकणु सच्च—पण्डितक गुरुलज्जासोपहर ॥ धम्मावगधु अह-
 पणसणु । जं दाणजोगेहिं रहिज्जं ॥ ७५ ॥ तवोपदेशतस्तात । यावज्जीवमिदं मया ॥ शूतं च शू-
 तकरैश्च । संगतिः सापि वर्जिता ॥ ७६ ॥ ततः संजाततोषेण । चंद्रसारेण जटिपतं ॥ वत्स ते
 कथ्यते किंचि—सावधानेन श्रूयतां ॥ ७७ ॥ अस्त्येका मे सुता मान्या । चंद्रशेखेति विश्रुता ॥
 रूपसौभाग्यसंयुक्ता । चंद्रकंतासमुद्गता ॥ ३०० ॥ तद्वियोगमशक्तोऽहं । सोढुं सा हि मम प्रिया ॥
 भवते तां प्रयत्नामि । यद्यन्यत्र न गत्वासि ॥ १ ॥ प्रतिपन्नमनेनापि । प्रज्ञस्ते तिष्ठिवासरे ॥ का-
 रापितं प्रमोदेन । पाणिग्रहणमंगलं ॥ २ ॥ खानपानादियुस्थस्य । कामजोगान्न प्रभुंजतः ॥ पुत्र-
 चद् दृश्यमानस्य । गतः कालः कियानपि ॥ ३ ॥ अन्पदा चिंतितं तेन । धिक्पुं मम जीवितं ॥
 त्तिंदितं सर्वलोकैऽपि । शिष्टलोकै विशेषतः ॥ ४ ॥ शूतं च शूतकाराश्च । तस्य चित्ते व्यवस्थिताः
 ॥ गुप्तप्रक्षेपतुल्यं हि । पारवश्यं विदुर्बुधाः ॥ ५ ॥ ज्ञातं च—सोह्यवासं मरणं निरभिदहनं नि-
 श्रुखलं बंधनं । निःशंकं मखिनं विनैव नरकं सैषा महायातना ॥ सेवासंजनितं नरस्य सुधियो धि-

कणारवश्यं यतः । पंचानां सविशेषमेतदपरं षट् महापातकं ॥ ६ ॥ स्वप्नावो नोपदेशेन । शक्यते
 कर्तुमन्यथा ॥ सुतशान्यपि तोयानि । पुनर्याति स्वप्नावतां ॥ ७ ॥ सांप्रतं मुंच मां तात । मनो मे
 गमनोत्सुकं ॥ स्वग्रहं मातरं जार्या । दृष्ट्वागहामि सत्वरं ॥ ८ ॥ जामातुर्भङ्गितं श्रुत्वा । चंद्रसार-
 ण चिंतितं ॥ मनःपूर्वं करोत्वेष । बलात्कारो न संगतः ॥ ९ ॥ पृष्ट्वा च चंद्रदोखापि । वत्से गता
 तव प्रियः ॥ या गतिर्जीवितेशस्य । ममापि ननु सा गतिः ॥ १० ॥ वसनाज्ञरणं दत्त्वा । सप्तहा-
 या विसर्जिता ॥ अर्धमार्गं प्रसूतेन । चिंतितं तेन चेतसा ॥ ११ ॥ ज्ञानज्ञरणेन मे कार्यं । न का-
 र्यं चंद्रदोखया ॥ अंतर्दुष्टं बहिर्मुष्टं । प्रोक्तं कोमलया गिरा ॥ १२ ॥ एहि कांते कुरंगादि । कौतु-
 कं दर्शयामि ते ॥ गता सा दर्शितस्तेन । कृपो जलविवर्जितः ॥ १३ ॥ तं पश्यंती निराशंका ।
 क्षिप्वा तत्रैव तेन सा ॥ दूषणानि समादाय । गतः स्वर्णपुरे पुनः ॥ १४ ॥ गर्वेषणां प्रकृर्वाणैः ।
 स्वपुंजिः सा निरीक्षिता ॥ निष्कासिता ततः कृपा—पृष्ट्वा व्यसनकारणं ॥ १५ ॥ तयाचिंति न
 मे युक्तं । वक्तुं नाशस्य दूषणं ॥ तेन दृष्टेन दुष्टाहं । साध्वी चानेन साधुना ॥ १६ ॥ यः प्रिय
 उपकारी च । दूयो येन प्रयोजनं ॥ कुलो जाता न कुर्वति । तस्य मर्मविषद्वनं ॥ १७ ॥ बंदिष्याहं

गृहीतानि । तस्करैः पापकर्मणिः ॥ नृषणानि समादाय । द्विसाहसंभक्षुपके ॥ १७ ॥ न्यार्थपुत्रश्च
 तैर्नीतो । वंदीकृत्य न लह्यते ॥ चंद्रलेखां समादाय । सह्यायाः स्वपुरं गता ॥ १८ ॥ संकटस्थ
 कश्चितः पित्रे । वृत्तांतश्चंद्रलेखया ॥ न्यहो प्राणप्रणायोऽपि । सज्जनाश्चंद्रनोपमाः ॥ १९ ॥ यतः—
 सुजनो न याति विकृतिं । परहितनिरतो विनाशकालेऽपि ॥ जेदेऽपि चंद्रनतरुः । सुरजयति सुखं
 कुलारस्य ॥ २१ ॥ नृयो धनंजयो जातः । सर्वरोरशरोमणिः ॥ निंद्यश्च सर्वलोकाना—सुहृत्सु-
 तदोषतः ॥ २२ ॥ क्षीणोपायः प्रहसोऽसौ । पुनर्दृष्टेन वर्त्मना ॥ क्रमेण क्रमता पृथ्वीं । प्राप्ता चं-
 द्रपुरी पुरी ॥ २३ ॥ गृहं च विश्रता दृष्टा । चंद्रलेखा गृहंगणो ॥ तथापि च समागत्य । शिद्विनो-
 र्मौ प्रजद्विपतुं ॥ २४ ॥ यन्मया जणितं किंचि—ज्ञाषणीयं त्वयापि तत ॥ वाक्यज्ञेदो हि दोषाय
 । गुणायान्नवावषयता ॥ २५ ॥ दृष्टोऽसौ चंद्रसारंण । सानंदमवगहितः ॥ तत्प्रौढं व्यसनं जातं ।
 कथं ते वत्स साध्यतां ॥ २६ ॥ हानितो नृषणानां मे । यापि कापि कदर्शना ॥ सापि मे सफ-
 ला जाता । तान ते सुखदर्शनात् ॥ २७ ॥ पूर्ववत्तिष्ठनस्तस्य । स्नेहगौरवपूर्वकं ॥ सुखंसुखेन सर्व-
 त्र । व्यतीनाः कतिचित्समाः ॥ २८ ॥ नृयोऽपि च स्मृतं द्यूतं । द्यूतकारा हृदि स्थिताः ॥ विजु-

जिताऽस्तिर्देहे । गमनाय कृतं मनः ॥ ३७ ॥ न च देवः प्रियो नापि । न माता न पिता गुरुः
 ॥ द्यूतकारस्य पापस्य । प्रियमेकं डुरोदरं ॥ ३० ॥ संदेशकः समायातः । प्रिये स्वर्णपुराणमम ॥
 मातृमातुलसंबंधी । शीघ्रमागम्यतामिति ॥ ३१ ॥ तथापि समये सर्वे । चंद्रसाराय साधितं ॥ शिवा
 वः संतु पंथानो । यात न्यथोऽपि दर्शनं ॥ ३२ ॥ वस्त्रान्भूषणं दत्त्वा । चंद्रलेखा विसर्जिता ॥ स्व-
 द्येनैव च कालेन । प्राप्ता स्वर्णपुरं पुरं ॥ ३३ ॥ सहया बलिता जातो । द्यूतकारे समागमः ॥
 द्यूतं रंतुं समासब्धो । यथा रात्रौ तथा दिवा ॥ ३४ ॥ पुण्यश्रीसाठिका सापि । हारिता तेन पापि-
 ना ॥ स्वद्वैपैरेव दिनैर्जातो । रोराजो धनंजयः ॥ ३५ ॥ एकदा ज्ञाणिता तेन । चंद्रलेखा निशा-
 गमे ॥ प्रिये प्रजाते ज्ञोक्तव्यं । तयोद्याने मया सह ॥ ३६ ॥ प्रतिपन्नं तथा सर्वे । कृतः पाको
 मनोहरः ॥ प्रियेण सह संप्राप्ता । कानने जनवर्जिते ॥ ३७ ॥ भुक्तं च भोजनं जव्यं । पीतं वा-
 रि मनःप्रियं ॥ पुण्यादिसर्वसामग्री । सेविता क्रीडितं चिरं ॥ ३८ ॥ सुखसुखा हता तेन । हताशो-
 नार्थलोचनतः ॥ हहा ही द्यूतकाराणां । कृत्याकृत्यं न विद्यते ॥ ३९ ॥ प्रक्षिप्य विजले कूपे । ग-
 हीवाज्जराणादिकं ॥ निखिंशो गृहमागत्य । द्यूतं रंतुं समुद्यतः ॥ ४० ॥ जनन्या भणितः किं न ।

चंद्रलेखा विलोक्यते ॥ गृहे किं न समायाता । निर्गता सा ममाश्रितः ॥ ४१ ॥ एकाकिन्यपि क्रो-
 धांधा । गता सा पितृमंदिरे ॥ मातश्चिता न कर्तव्या । गता तत्र जविष्यति ॥ ४२ ॥ भूयोऽपि
 निर्धनो जातः । पापकारी धनंजयः ॥ विंध्याटवी गजेनेव । स्मृता चंद्रपुरी पुरी ॥ ४३ ॥ क्रामव
 बृहत्क्रमैः पृथ्वीं । चचात्तासौ गतवपः ॥ प्राप्तश्च स क्रमेणैवं । दुष्टात्मा क्रूरमानसः ॥ ४४ ॥ चंद्र-
 लेखां विना दृष्टः । प्रविशंश्चंद्रकांतया ॥ पादप्रक्षालनं कृत्वा । पृष्टः साशंकचित्तया ॥ ४५ ॥ ज्यं-
 गोपांगानि दहंते । स्पंदते दक्षिणेक्षणं ॥ कुस्त्रया वत्स दृश्यंते । न बहिर्न गृहे सुखं ॥ ४६ ॥
 शरीरे कुशलां वत्स । वत्साया मे निवेद्यतां ॥ पृष्टव्यमेतदेवेह । प्राणिनां सुखजापदा ॥ ४७ ॥
 पतिं विना गृहे पत्यु—र्वासः स्त्रीणां न सुंदरः ॥ नैतन्नोजनमात्राति । परं वक्तुं न शक्यते ॥
 ॥ ४८ ॥ दिव्या त्वं वर्धसे मात—र्तुषूद्रता तवांगजा ॥ सर्वलक्षणसंपूर्णं । पुत्ररत्नमजीजनत ॥
 ॥ ४९ ॥ नामापि निमित्तं तस्य । चंद्रशेखरसंज्ञितं ॥ ज्ञागहता च नानीता । शुक्रश्च सन्मुखो य-
 तः ॥ ५० ॥ निशभ्येदं कृतानंदा । चंद्रकांतप्यजायत ॥ दत्ता स्वर्णमयी जिह्वा । जगज्जनितवि-
 स्मया ॥ ५१ ॥ सस्त्रेहं सादरं स्थित्वा । दिनानि दश पंच वा ॥ न युक्तं मे चिरं स्थातुं । गंतुमेव

ममोचितं ॥ ५३ ॥ दूषणं चंद्रकांतया । हत्वा रात्रौ विनिर्गतः ॥ श्रेष्ठिना जातशंकेन । कृता पु-
 त्रा गवेषणा ॥ ५३ ॥ गताः स्वर्णपुरे केचिद् । भृत्याः सा तैर्निरूपिता ॥ श्वश्राजाणि रुषित्वा-
 तो । गता सा पितुर्मंदिरे ॥ ५४ ॥ ततस्त्रैश्च समागत्य । चंद्रसाराय साधितं ॥ रशेद डःखितः
 श्रेष्ठी । सततं करुणस्वरैः ॥ ५५ ॥ वियोगनयनीतेन । मया वै यदनुष्ठितं ॥ विपरीतमिदं जातं ।
 वत्से दुर्लभदर्शने ॥ ५६ ॥ वंचिता कूटजामात्रा । पापेनाहं पदे पदे ॥ चंद्रदेखागुणात् स्मृत्या ।
 चक्रंद कुरीव सा ॥ ५७ ॥ सुताशोकं परित्यज्य । विभाव्य जवजावनां ॥ श्रेष्ठी धर्मपरो जातो ।
 यो मृतो मृत एव सः ॥ ५८ ॥ भूषणं चंद्रकांतया । हारित्वा हीनपौरुषः ॥ पुनः स्वर्णपुरे प्राप्नो-
 । गतलज्जो धनंजयः ॥ ५९ ॥ मृता माता गता सापि । पुण्यश्रीः पितुर्मंदिरे ॥ गृहं शून्यतरं जा-
 तं । विधिभङ्गः पुत्रचेष्टितं ॥ ६० ॥ क्वचिद्भुक्तः क्वचित्सुप्तः । क्वचिद्भोजनवर्जितः ॥ क्वचिद्ददुःखस-
 मासक्तः । क्वचिन्नखविदारितः ॥ ६१ ॥ समयं गमयामास । पुरुषार्थविवर्जितः ॥ निन्दनीयः सतां-
 शोच्य—स्वजागतस्तनोपमः ॥ ६२ ॥

शून्यदा हृतकारेण । विसंवादे विसंवदन् ॥ हतः क्षुरिकया मृत्वा । जातो दुर्गतिनाजनं ॥

॥ ६३ ॥ इति श्रुते धनंजयदृष्टांतः ॥ अन्वयश्च श्रूयतां राजन् । पुरुषाधमचेष्टितं ॥ श्रुतं मया पुरा-
 णेषु । सतां निर्वेदकारणं ॥ ६४ ॥ श्रीमंजीरपुरे रभ्ये । काननोद्यानशोचिते ॥ नवयौवनमारूढा ।
 रूढा रूपादिभिर्भुङ्क्तेः ॥ ६५ ॥ व्यंगोपांगादिदावण्यै । राजधानी मनोयुवः ॥ अन्वयजन्मश्रुतैः पुण्यै-
 —र्त्तबन्धसौजायमंजरी ॥ ६६ ॥ बभूव सर्वलोकानां । हृदयानंदकारिणी ॥ कंदली कामजोगानां ।
 नाम्नापि कामकंदली ॥ ६७ ॥ वेद्याचारसमायुक्ता । वेद्या विस्मयकारिणी ॥ सर्ववेद्याकिरोरत्नं ।
 सर्वादिंकारधारिणी ॥ ६८ ॥ चतुर्दिः कलापकं ॥ तस्यां वणिक्सुतो रक्तो । यद्वनामा महाधनः ॥
 त्यागी जोगी सुसंस्कारो । दत्त्वा दीनारविंशतिं ॥ ६९ ॥ एवं दिने दिने तस्य । वसतो यांति वा-
 सराः ॥ समारूढं तयोः प्रेम—सारं वाचाभगोचरं ॥ ७० ॥ अन्वया कुट्टिनी प्रोक्ता । माधवाख्य-
 द्विजमंता ॥ यथा तुभ्यं प्रयत्नामि । दीनारथातपंचकं ॥ ७१ ॥ अष्टादशसरं हरं । सर्वलोकमनो-
 हरं ॥ मासमेकं मया सार्धं । वसतां कामकंदली ॥ ७२ ॥ अक्षयांगीकृतं सर्वं । जणितानिजपु-
 त्रिकां ॥ स्थिता साधोमुखा तन्वी । न दत्तसुत्तरं तथा ॥ ७३ ॥ नदीकूपतन्नागानां । यथा साधार-
 णं षयः ॥ वेद्यानां यौवनं वससे । सर्वसाधारणं तथा ॥ ७४ ॥ एकपुंसि प्रसक्ता हि । शस्वते

कुलयोगितः ॥ सर्वलोककृते वेद्या । वेधसेह विनिर्मिता ॥ १५ ॥ पर्यंतरसमाप्तका । निबंधे कु-
 लबालिकाः ॥ धन्या वत्से जने वेद्या । पतिलक्षेऽप्यनिदिता ॥ १६ ॥ यदि नार्थेन ते कार्यं । मे-
 वचनं विधीयतां ॥ यथा यद्गास्त्वैषोऽपि । रम्यतामंतरंतरा ॥ १७ ॥ सा प्राह—अर्थार्थि च सुखा-
 र्थं च । रमणी रमते नरं ॥ अर्थश्च मे गृहेऽप्यस्ति । सुखं यक्षे पुनः स्थितं ॥ १८ ॥ मानखंभन-
 संजात—कोपा माधवसंगता ॥ यक्षे च कामकंदव्या—मुदासीनतया स्थिता ॥ १९ ॥ कुट्टिनी
 क्रूरचित्ता सा । गमयामास वासरात् ॥ कामशक्तिक्षयत्कीर्णो । यद्गः प्राप परासुतां ॥ २० ॥ यु-
 यमं ॥ ततः प्रवेक्षितः शीघ्रं । माधवो धनदुग्धया ॥ रमते तेन सार्धं सा । गतस्त्रेहं निरादरं ॥
 ॥ २१ ॥ करिणीव वनानीता । कालं नयति दुःखिता ॥ विद्येगेनाथ यद्गस्य । स्नेहमोहविमोहि-
 ता ॥ २२ ॥ अन्यदा नक्तमेकांते । तदपमाख्ययानया ॥ सुदुःखं पतितं चेदं । रुदंत्या व्यक्तजा-
 षया ॥ २३ ॥ यथा—जमरा सुरतरुमंजरिहिं । परिमदु लेवि ह्यास ॥ हिपरुं कुट्टवि कह नहि ।
 अह ढंडोलिजं पलास ॥ २४ ॥ श्रुत्वेदं पतितं रोषा—कुट्टिनी हसिता हृदि ॥ पापो मुंचति ना-
 थापि । हृदयं ते मनः प्रियः ॥ २५ ॥ मृता माता ततो जाता । दुःखिता कामकंदली ॥ चिरं न

सहते धाता । संबंधं सह बंधुभिः ॥ ८६ ॥ अन्यस्मिंश्च दिने सुप्तो । दत्त्वा दीनारविंशतिं ॥ मा-
 धवः कामकंदल्या । किंचिच्चलितमानसः ॥ ८७ ॥ सुखसुप्तां निद्रां ज्ञात्वा । कृत्वा तद्वलकर्वनं ॥
 हाटकस्य शतान्यष्टौ । द्वौ हारौ द्वे च कुंडले ॥ ८८ ॥ अंगदे द्वे कपीसुत्रं । सुषित्वा प्रपत्न्यापितः ॥
 तत्रैव नगरे वितस—न्नयया वेक्ष्यया सह ॥ ८९ ॥ नगरारक्षकैर्दृष्टो । बन्धा राज्ञे समर्पितः ॥
 चौरस्त्रीवधकारी च । मारणाय निरूपितः ॥ ९० ॥ विद्विर्विशेषकं ॥ नराणां चरितं श्रुत्वा । कंपते
 मे शरीरकं ॥ स्त्रियो हि नामजिर्दग्धा । नराः कर्मजिरेव च ॥ ९१ ॥ अन्यदपि महाराज । श्रु-
 यतां यन्मया श्रुतं ॥ कथ्यमानं पुराणेषु । निर्दितं नरचेष्टितं ॥ ९२ ॥

अस्ति नद्रपुरे श्रेष्ठी । नद्रो नद्रानिकेतनं ॥ सुनद्रा गेहिनी तस्य । समस्तगुणमंदिरं ॥ ९३ ॥
 एकदा च कृतस्नाना । निशीथे सुप्तजागरा ॥ विवदंतं नरं वक्त्रे । विशंतं वीक्ष्य शंकिता ॥ ९४ ॥
 ससंब्रमा समुह्वाय । संप्राप्तां चतुरंतिके ॥ यथा दृष्टस्तथा तस्य । तथा स्वप्नो निर्वेदितः ॥ ९५ ॥
 तेनापि ज्ञाणिता पुत्रो । ज्ञावी ते कलहप्रियः ॥ गह्व नद्रे न जेतव्यं । स्वस्थानं समलंकुरु ॥ ९६ ॥
 पूर्णकाले प्रसूता सा । जातोऽयं कुलदूषकः ॥ ज्ञाजन्मतोऽपि दुर्जातो । कलिकारी कुदर्शनः ॥

॥ ९१ ॥ स्वप्नानुसारतो दत्तं । नामास्य कलहप्रियः ॥ कलहं मूढ्यतो ज्ञाति । लज्जते यदि नो
 मुधा ॥ ९८ ॥ समये समाभते पित्रा । समाहूय समर्पितः ॥ कलाचार्यस्य पुत्रोऽस्यं । कलाप्रहण-
 हतवे ॥ ९९ ॥ कलहं कुर्वता तेन । कलाचार्योऽपि खेदितः ॥ तेनाप्युपेक्षितो जातः । सर्वथाैव
 निरक्षरः ॥ ३०० ॥ नाराचवन्न जानाति । गुणगुणपरीक्षणं ॥ नाराचस्तुलनाकाले । कनकोपल-
 योः समः ॥ १ ॥ समुद्रवणिजः पुत्री । तेनोढा कलिकारिणी ॥ मृता माता पिताप्यस्य । गतः
 स्मरणशेषतां ॥ २ ॥ गृहस्वामी ततो जातः । क्रमेण कलहप्रियः ॥ नार्या च कारणं जाता । ग-
 हे कलहकारिणी ॥ ३ ॥ बहिलोकेः समं युक्तं । गृहे च सह नार्याया ॥ सुखं च यदि सुप्तानां ।
 जाग्रतां दुःखमेव च ॥ ४ ॥ विशति न गृहे कोऽपि । श्रमणो ब्राह्मणोऽपि वा ॥ स्वजनो वा सु-
 हृद्वापि । जिज्ञासै याचकोऽपि वा ॥ ५ ॥ विश्वमुद्वेजयत्येवं । सततं दृष्टचेष्टया ॥ कुरूपाणां परा-
 सीमा । मूर्खाणां च धुरि स्थितः ॥ ६ ॥ तुल्यता चार्कतूलस्य । समा समधिकपि वा ॥ चापद्वयं
 मर्कटस्येव । शुजंगस्येव दृष्टता ॥ ७ ॥ कातर्यं मूषकस्येव । लोचिनो व कदर्पता ॥ निःपुण्यनिर्ध-
 नादीनां । सर्वेषां धुरि धार्यते ॥ ८ ॥ युग्मं ॥ निर्गुणोऽपि गुणधारं । स्वं वितर्कयति स्वयं ॥ रू-

पेण कामदेवोऽहं । कुबेरो धनसंपदा ॥ ९ ॥ शरणागतशिवोऽहं । कृपया मेघमन्त्रिणः ॥ मुनिः
 प्रशांतजावेन । बुध्या सुशुक्रहं ॥ १० ॥ क्षीरनीरधिसंकाशो । गांजीर्येण न संशयः ॥ स्वैर्येण च
 महाभेरुः । शौर्येण च धनंजयः ॥ ११ ॥ दानेन कर्णतुड्योऽहं । सत्येन तु शुधिष्टिः ॥ द्रव्येवं म-
 न्यते मूढो । विपर्यस्तया मतेः ॥ १२ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ यथा जर्ता तथा मापि । स्वात्मानं
 बहु मन्यते ॥ प्रविशंतं गृहे दृष्ट्वा । कलहेनोपतिष्ठते ॥ १३ ॥ पितृसत्का जाता लक्ष्मी—दीर्घिं पु-
 ष्तः स्थितं ॥ बहिर्युद्धे च सर्वत्र । तृणायपि न गण्यते ॥ १४ ॥ निर्धनो राटिकारी च । सर्वेण
 परिभ्रूयते ॥ न कुतोऽपि परित्राणं । वचनेनापि जायते ॥ १५ ॥ मुखं वक्ति कुवाक्यानि । सहते
 च शरीरकं ॥ भज्यते गन्धुकरस्यास्यं । बाढमश्नाति शूकरः ॥ १६ ॥ जनैः कदाश्चितो बाढं । दुर्ग-
 दारिद्र्यपीडितः ॥ एकदा जणित्वा तेन । जार्था कलहकारिणी ॥ १७ ॥ प्रिये देशांतरं गामो । ध-
 नोर्षार्जनहेतवे ॥ धनहीनो नरो लोके । तृणदपि लभूयते ॥ १८ ॥ ज्यष्ट श्रुत्वा वचो भर्तु—
 र्जायते कलहप्रिया ॥ दारिद्र्यं प्रिय कस्यापि । किं नश्यति प्रयाणकैः ॥ १९ ॥ दूरं दूरतरं देशं ।
 दारिद्र्यजपशीरुकः ॥ लोकः प्रयाति तत्रापि । दारिद्र्यं विद्यते न हि ॥ २० ॥ ज्ञो प्रियतम ! पूर्व-

जन्मार्जितस्मिथप्रचुरतरश्रवणपुण्यप्राप्तारज्वलज्ज्वालकीकराद्यदंशोद्विनिर्घातैरेव संचूर्णते दुर्घा-
 दारिश्यमहामहीधरः । न देशांतरगमनैः । प्रार्थनाकरणैर्न च ॥ न चापि परराज्यादि—धनवद्वोक्त-
 सेवनैः ॥ ३२ ॥ न चापि नीचकर्मसमाश्रयणैर्न च दीनताद्वंभनैः, यतो निष्पुण्यका दारिश्यमुद्गरा-
 धातविदीर्णाखिलमनोरथा द्रव्यार्थिनः संतो ब्रमंति नानाविधदेशांतराणि, दंघयंति जलनिधिं,
 खनंति रोहणगिरिशरणीतदां, विशंति विवराणि, कुर्वन्ति परगृहेषु दुःकरकर्माणि, अपारंभयंति कृष्या-
 दीननेकान् व्यापारान्, शीतवातातपश्चुरिपणसादिदुःखव्रातमविगणयंतः संतो धावंति तेषु स्थानेषु,
 तथापि नोजनाह्लादनमात्रमपि कथंचिदेव महता क्रेशेन संपद्यते, पूर्वसुकृतकर्मणस्तु यदेव किंचि-
 दारभ्यते कृष्यादिकं तदपि चिंतातिक्वांतप्रभूततरफलदायि जवति. यतः—नूनं समेऽपि यत्ने । द्या-
 व्यं यद्यस्य तस्य तद्भवति ॥ एकस्य विजयदान—शब्दः प्रत्यक्षमपरस्य ॥ ३३ ॥ विकटादव्यामटनं
 । शैलारोहणमपानिधेस्तरणं ॥ क्रियते गुहाप्रवेशो । विहितदाधिकं कृतस्तदपि ॥ ३४ ॥ यद्येवं
 तर्हि ये पुण्यरहितस्त्रैः किं पादौ प्रसार्य स्थातव्यं मर्तव्यं वा ? एतदपि न. यतः—यद्यपि पुरुषा-
 कारो । निरर्थको जवति पुण्यरहितानां ॥ त्यक्तव्यो नैवात्मा । यथोचितं तदपि करणीयं ॥ ३६ ॥

सत्यसंधाः सदाचाराः । शुद्धशीलाः शुभ्राशयाः ॥ अश्रयंतं स्त्रीकका नार्यो । दृश्यंतेऽनेकशो नराः
 ॥ ५० ॥ श्रूयते सर्वशास्त्रेषु । दृश्यंते च पुरादिषु ॥ सर्वत्र हीनका नार्यः । पुरुषाः पुनरुत्तमाः ॥
 ॥ ५१ ॥ तदहो विषयासक्तः—लोकानां हि विभ्रंभनाः ॥ व्याकर्ण्यैवंविधा घोरा—रत्यजत विषया-
 नहो ॥ ५२ ॥ इति विषयाधिकारः समाप्तः ॥ उक्तो विषयाधिकारः, विषयाश्च विवेकिच्चिरेव परि-
 हर्तुं शक्यंते, इत्यतस्तदनंतरं विवेकाधिकार उच्यते, तत्रैते श्लोकाः—

॥ मूलम् ॥—विवेको निर्मलं चक्षु—रेकं यस्य महात्मनः ॥ तद्वद्भिः संगतिश्चैव । द्वितीयं
 चक्षुरुज्ज्वलं ॥ १ ॥ एतन्नेत्रयुगं यस्य । वस्तुसद्भावदर्शकं ॥ स दृष्टा परमार्थेन । शेषा अंधसमा-
 नराः ॥ २ ॥ निर्विवेका न शक्यंतं । जंतवः पशवो यथा ॥ विवेको हि परं रत्नं । सतां हृदयमं-
 डनं ॥ ३ ॥ सततं तीव्रदुःखौघ—मंदारोद्दामवेगतः ॥ मथितस्य मनोऽन्धो—रूपन्नं न कदाचन ॥
 ॥ ४ ॥ विवेकसंज्ञितं रत्न—मनर्थैर्यमनुत्तरं ॥ सतां सदा समीपस्थ—महार्घं तरकरादिभिः ॥ ५ ॥
 स्वदेशे च विदेशे च । ग्रामे मार्गे च गह्वतां ॥ रात्रौ दिवा च कंठस्थं । नृणां मंडनमुत्तमं ॥ ६ ॥
 निर्विवेककृतं कार्यं । परिणामे न सुंदरं ॥ पाताय जायते नूनं । जात्यंधस्थेव चेष्टितं ॥ ७ ॥ वि-

वेकदंढमादाय । मार्गमंधोऽपि लंघते ॥ वाङ्मिंतं स्थानमप्रोति । सुखानि च समश्नुते ॥ ७ ॥ अ-
 सारे सारतावांला । शत्रावपि च मितथोः ॥ मितेष्वमित्रताबुद्धि—निर्विकेकस्य लक्षणं ॥ ७ ॥ न-
 मस्तस्मै विवेकाय । हृदयानंदकारिणे ॥ सद्गुणाय सुवृत्ताय । श्रेयसे हारहारिणे ॥ १० ॥ विवेकि
 दुर्लभं दानं । विवेकि दुर्लभं तपः ॥ विवेकि दुर्लभं शीलं । दुर्लभा कमलापि च ॥ ११ ॥ वि-
 वेकाद्भोगदेवेन । संपदः सफलीकृताः ॥ विवेकादेव ते नैव । त्यक्ताः प्रथमतश्च ताः ॥ १२ ॥ ज्ञ-
 व्या ज्ञाक्तिर्नैवति जिने यत्सदा निःप्रकंपा । संसारबन्धस्तरणतरिका सेवना यद्यतीनां ॥ यद्विद्धो-
 भं हृदयमनघं यज्ज्ञयश्चैद्वियाणा—मेतत्सर्वं शिवसुखफलं सद्विवेकस्य कार्यं ॥ १३ ॥ व्याख्या—
 अथ विवेक इति कः शब्दार्थः ? उच्यते—इह वि विरु पृथग्भावे इत्यस्य धातोर्विपूर्वस्य विवि-
 च्यते पृथक्क्रियते आत्मप्रदेशेभ्यः सकाशाद् ज्ञानावरणीयाद्यष्टप्रकारं कर्मनिनास्मिन्निति वा वि-
 वेक इति अकर्तरि च कारके संज्ञायामित्यनेन सूत्रेण करणाधिकरणयोर्धटते, ततश्च जोक्तव्यौ बु-
 द्धानुबंधयोरित्यनेन सूत्रेण चकारस्थाने ककारः, नामिनश्चोपधाया लघोरित्यनेन च गुणे सति
 विवेक इति जवति. स च मतिश्रुतात्मको ज्ञानविशेष एवेह गृह्यते, तस्यैव हिंसाहिंसादिवस्तूनां

तत्राप्य मुंच देशांतरगमनाग्रहं, अत्रैव स्थीयतां, मा विषादः क्रियतां, क्रियतां स्वदमिकानुसारण
 तथाविधः कोऽपि व्यवसाय इति. श्रुत्वा कलहकारिणा । वचनं कलहप्रियः ॥ स्थितस्तत्रैव संय-
 म्य । चेतो यात्रासमुत्सुकं ॥ २८ ॥ अर्थगमनिमित्तानि । ध्यायता द्विजपुत्रिका ॥ स्वल्पात्तरण-
 ज्ञानेन । मारिता तेन पापिना ॥ २९ ॥ अन्यदा क्लिष्टचित्तेन । तेन सा महिषासुरा ॥ महिषा-
 सना महारौद्रा । दृष्टा नगरदेवता ॥ ३० ॥ पाषाणपिन्धिकाहस्तः । प्रविष्टो देवतागृहे ॥ संनिवीनः
 स्थितो याव—दंधकारो विजुंजितः ॥ ३१ ॥ शनैः शनैः समुज्जाय । प्रविश्यान्धंतरं ततः ॥ गृही-
 त्वा दक्षिणे हस्ते । ज्ञाणिता तेन देवता ॥ ३२ ॥ बंदिग्राहं गृहीतासि । देवि मे देहि संपदं ॥
 नो चेद्वद्य शरीरं ते । खंडंखंडं करोम्यहं ॥ ३३ ॥ देवता काष्ठमौनेन । स्थिता क्षीणा च शर्वरी ॥
 न दानं न निदानं च । खंडाखंडीकृता ततः ॥ ३४ ॥ माताकारेण दृष्टोऽसौ । निर्गहन् देवतागु-
 ह्यात् ॥ यामिन्याः पश्चिमे यामे । मलयंप्रति गजता ॥ ३५ ॥ ततः संजातशंकेन । पौरलोकेन
 शब्दितः ॥ पृष्टश्च किमिदं पाप । कलिप्रिय कृतं त्वया ॥ ३६ ॥ न कृतं चेत्तदा तूर्णं । प्रत्यापय
 महाजनं ॥ ज्वला ज्वने देव्या । जषितं केन हेतुना ॥ ३७ ॥ न च यात्रामहः कोऽपि । न च

पूजा कृता त्वया ॥ एकाकी निर्मितस्त्वं हि । रजन्यां केन हेतुना ॥ ३८ ॥ जगतः पुरलोकस्य ।
 किमहं वच्मि सन्मुखं ॥ जगवत्येव जानाति । यादृशं तादृशं स्फुटं ॥ ३९ ॥ एतत् श्रुत्वा च को-
 पांधा । प्रस्फुरदोष्णद्ववा ॥ पूजकस्य जनी जाता । साधिष्ठाना सुदुर्धरा ॥ ४० ॥ जगाद् पुरलो-
 कस्य । पुरतः प्रकटाङ्गैः ॥ जग्मा ह्यनेन पापेन । देवता महिषासुरा ॥ ४१ ॥ बंदिग्राहं गृहीतासौ
 । ग्राहितं विपुलं धनं ॥ व्यदत्तवचना देवी । ह्यनेनैवंविधा कृता ॥ ४२ ॥ ब्राह्मणपुत्रिका सापि ।
 ह्यनेनैव निपातिता ॥ पातकी पापनाभाय—महदृष्यमुखः सतां ॥ ४३ ॥ ततश्च पुरलोकेन । बद्धो-
 ऽयं दृढबंधनैः ॥ नानाकारं विबंध्योच्चैः । प्रापितोत्कमंदिंरं ॥ ४४ ॥ सारिकाह महाराज । श्रुतं पु-
 रषचेष्टितं ॥ व्यक्त्यकारिणः पापा । दूरस्थाः सुंदरा नराः ॥ ४५ ॥ शुक्र ग्राह—ज्ञानं दानं द्रुमा-
 शौर्यं । सत्यशौचादयो गुणाः ॥ नरं विना निराधारा । निस्साराः सारिके स्त्रियः ॥ ४६ ॥ यद्वाप्य-
 न्न त्वया भद्रे । दृशांतत्त्वेन दर्शिताः ॥ दूरं दुष्कर्मकर्तारो । नरा धनंजयादयः ॥ ४७ ॥ तथापि
 स्त्रोकका एव । सारिके दृदृशा नराः ॥ ये निधं निर्धुणं कर्म । कुर्वन्ति कुलजा अपि ॥ ४८ ॥
 स्त्रियस्तु बहुधा बह्वयो । ग्रामे ग्रामे पुरे पुरे ॥ गृहे गृहे विलोक्यन्ते । क्रूरा दुःकर्मकारकाः ॥ ४९ ॥

सत्यसंथाः सदाचाराः । शुद्धशीलाः शुद्धाभयाः ॥ अश्रयंतं स्तोकका नार्यो । दृश्यंतेऽनेकशो नराः ॥ ५० ॥ श्रूयते सर्वशास्त्रेषु । दृश्यंते च पुरादिषु ॥ सर्वत्र हीनका नार्यः । पुरुषाः पुनरुत्तमाः ॥ ५१ ॥ तदहो विषयासक्त—लोकानां हि विभंजनाः ॥ व्याकण्ठैर्विधा घोरा—रत्यजत विषया-
नहो ॥ ५२ ॥ इति विषयाधिकारः समाप्तः ॥ उत्तो विषयाधिकारः, विषयाश्च विवेकिञ्जिरेव परि-
हर्तुं शक्यंते, इत्यतस्सदनंतरं विवेकाधिकार उच्यते, तत्रैते श्लोकाः—

॥ मूलम् ॥—विवेको निर्मलं चहु—रेकं यस्य महात्मनः ॥ तद्वद्भिः संगतिश्चैव । द्वितीयं
चक्षुरुज्ज्वलं ॥ १ ॥ एतन्नेत्रयुगं यस्य । वस्तुसद्भावदर्शकं ॥ स दृष्टा परमार्थेन । शेषा व्यंथसमा-
नराः ॥ २ ॥ निर्विवेका न शक्यंते । जंतवः पशवो यथा ॥ विवेको हि परं रत्नं । सतां हृदयमं-
दनं ॥ ३ ॥ सततं तीवदुःखौघ—मंदारोद्दामवेगतः ॥ मथितस्य मनोऽनौघे—रुपन्नं न कदाचन ॥
॥ ४ ॥ विवेकसंज्ञितं रत्न—मनर्थैर्यमनुत्तरं ॥ सतां सदा समीपस्थ—महार्थं तस्करादिभिः ॥ ५ ॥
स्वदेशे च विदेशे च । ग्रामे मार्गे च गह्वतां ॥ रात्रौ दिवा च कंठस्थं । नृणां मंडनमुत्तमं ॥ ६ ॥
निर्विवेककृतं कार्यं । परिणामे न सुंदरं ॥ पाताप जायते नूनं । जात्यंधस्येव चेष्टितं ॥ ७ ॥ वि-

वेकदंढमादाय । मार्गमंधोऽपि लंघते ॥ वांछितं स्थानमप्योति । सुखानि च समश्नुते ॥ ८ ॥ अ-
 सारे सारतावांला । शत्रावपि च मितधीः ॥ मितेष्वभिजताबुद्धि—निर्विकेकस्य लक्षणं ॥ ७ ॥ न-
 मस्तस्मै विवेकाय । हृदयानंदकारिणे ॥ सद्गुणाय सुवृत्ताय । श्रेयसे हारहारिणे ॥ १० ॥ विवेकि
 दुर्लभं दानं । विवेकि दुर्लभं तपः ॥ विवेकि दुर्लभं शीलं । दुर्लभा कमलापि च ॥ ११ ॥ वि-
 वेकाद्भोगदेवेन । संपदः सफलीकृताः ॥ विवेकादेव तेनैव । त्यक्ताः प्रथमतश्च ताः ॥ १२ ॥ ज-
 य्या ज्ञाक्तिर्जगवति जिने यत्सदा निःप्रकंपा । संसारबन्धस्तरणतरिका सेवना यद्यतीनां ॥ यन्नित्यो-
 भं हृदयमनघं यज्जयश्चंद्रियाणा—मेतत्सर्वं शिवसुखफलं सद्विवेकस्य कार्यं ॥ १३ ॥ व्याख्या—
 अथ विवेक इति कः शब्दार्थः ? उच्यते—इह वि विर पृथग्भावो इत्यस्य धातोर्विपूर्वस्य विवि-
 च्यते पृथक्कथते आत्मप्रदेशेऽन्यः सकाशाद् ज्ञानावरणीयाद्यल्पकारं कर्मानेनास्मिन्निति वा वि-
 वेक इति. अकर्तरि च कारके संज्ञायामित्यनेन सूत्रेण करणाधिकरणयोर्घटते, ततश्च जोक्त्या बु-
 द्धानुबंधयोरित्यनेन सूत्रेण चकारस्थाने ककारः, नामिनश्चोपधाया लघोरित्यनेन च गुणे सति
 विवेक इति जवति. स च मतिश्रुतात्मको ज्ञानविशेष एवेह गृह्यते, तस्यैव हिंसाहिंसादिवस्तूनां

हेयोपादानद्वारेण समस्तार्थक्रियासार्थनिष्पत्तिहेतुत्वादिति, यत्र यस्यास्ति विवेकवद्भिः संगतिः स एव पश्यति, शेषास्तु परमार्थतोषा एवेति दर्शयन् श्लोकद्वयमाह—विवेक इत्यादि, विवेक उक्तशब्दार्थो निर्मलमुज्ज्वलं चक्षुर्लोचनमेकं यस्य महान्मनस्तद्विनिर्वेकवद्भिः सह संगतिः संसर्गश्चेति समुच्चये, द्वितीयं चक्षुर्नयनमुज्ज्वलं विशदं, एतदुक्तलक्षणं नेत्रयुगं लोचनद्वयं वस्तुसद्भावदर्शकं पदार्थपरमार्थप्रकाशकं, स दृशा, स एव चक्षुः परमार्थेन, शेषा अंधसमा नशा इति. उक्तं च—एकं हि चक्षुरमलं सहजो विवेक—स्तद्वद्विरेव सह संवसतिर्द्वितीयं ॥ एतद् द्वयं भुवि न यस्य स तत्त्वतोष—स्तस्याप्यमार्गचलने खलु कोऽपराधः ॥ १ ॥ १ ॥ २ ॥ अथ निर्विवेकानामश्लेष्यत्वं विवेकस्य च रत्नरूपत्वं दुर्दान्तत्वं च दर्शयन् श्लोकचतुष्टयमाह—निर्विवेका इत्यादि, निर्विवेका विवेकविकला न शस्यंते न श्लाघ्यंते जंतवो जीवाः, पशवो यथा अजादिपशव इव, विवेको हि सद्बोधो हि परं प्रधानं रतं सतां सत्पुरुषाणां हृदयमंदनं हृदयालंकरणमिति, तथा सततमनवरतं तीव्रदुःखैव एव मंदरस्तस्योद्दामो वेगस्तस्मान्मथितस्य व्यदोहितस्य मनोऽभोधेर्भनःसमुद्भस्योत्पन्नं संजातं न कदाचिदपि, उक्तं च—अणवपरयगुरुयदुक्तोह—मंदरुद्दामवेयमहिपस ॥ त-

हवि तुह हियगसर—विवेयरयणं न लज्जलियं ॥ १ ॥ विवेकसंज्ञितमित्यादि श्लोकद्वयं स्पष्टमि-
 ति श्लोकचतुष्टयार्थः ॥ ३-६ ॥ अथ विवेकाविवेकयोः फलमाविःकुर्वन् श्लोकद्वयमाह—निर्विवे-
 ककृतमित्यादि सुगमं चैतत् ॥ १-७ ॥ अथ निर्विवेकलक्षणमाह—असारैःसुन्दरे सारता बांला
 सुन्दरत्वाभिलाषः, शत्रावपि रिणवपि मित्रधीः सुहृद्बुद्धिः, मित्रेष्वपि स्निग्धवयस्येष्वप्यमित्रबुद्धिः
 शत्रुबुद्धिरित्यर्थः, तदेतन्निर्विवेकस्य लक्षणमिति श्लोकार्थः ॥ ७ ॥ अथ विवेकमेव स्तुवनं श्लोक-
 द्वयमाह—नमस्तस्मै इत्यादि स्पष्टं चैतत् ॥ १०-११ ॥ अथ विवेकिन एव स्वसंपदः सफलीकुर्व-
 तीति दर्शयन् दृष्टान्तमाह—विवेकादिति श्लोकः सुगमः ॥ १२ ॥ अथ विवेकस्य कार्यं दर्शयन् वृ-
 त्तमाह—व्यव्येत्यादि, व्यव्या प्रधाना जक्तिराराधना जगवति समग्रैश्वर्ययुक्ते जने सर्वज्ञे यद्यस्मात्
 सदा सर्वदा निःप्रकंपा निश्चला संसारान्धेर्नावसमुद्रस्य तरणतरिका परपारगमनप्रवणद्रोणिका, से-
 वना पर्युपासना यद्यतीनां यत्साधूनां, यन्निःस्पृहं हृदयं चित्तमनवद्यं, यश्च निग्रहश्रेन्द्रियाणां हृषीका-
 णां, एतत्पूर्वोक्तं सर्वं समस्तं शिवसुखफलं सिद्धिसौख्यफलं सविवेकस्य सद्बोधस्य कार्यं फलमिति-
 उक्तं च—यत्संतोषसुखं यदिद्वियजयो यच्चेतसः शान्ता । यज्जीवेषु दयाद्वृता यदपि गीः सत्या-

मृतस्यंदिनी ॥ यद्दानं यदनार्यसंगविरतिर्यत्संगतिः सङ्गनै—रित्येतत्परिणामसुन्दरफलाः सर्वे विवे-
काङ्कुराः ॥ १ ॥ इति श्लोकत्रयोदशकार्षः ॥ १३ ॥ जोगदेवकथानकं पुनरिदं, तद्यथा—

अस्यत्र विश्वविरयाते । जंबूद्वीपस्य मध्यगे ॥ ग्रामाकरपुराकीर्णे । क्षेत्रे च जारताञ्जिधे ॥
॥ १ ॥ स्वर्ग इव समुत्तुंगं । सुरवेश्मविराजितं ॥ चेतोहारिविद्वत्यादयं । सुपर्वाशतसुन्दरं ॥ २ ॥
मेवांसन्नधरित्रीव । नद्दशाखोपशोभितं ॥ उत्तुंगशिखरोदार—जैनमंदिशमंजितं ॥ ३ ॥ समुद्रान्न
इवोदय—यत्सित्तवसमाकुलं ॥ विराजद्गन्तराजीभिः । समाकीर्णं समंततः ॥ ४ ॥ रसातलमिषोद्वा-
म—जोगजोगिशतान्वितं ॥ रामारमादित्री रम्यं । पुरं जोगपुराञ्जिधं ॥ ५ ॥ पंचञ्जिः कुलकं ॥
माणिक्यानि समादाय । स्थितमेतदिति क्रुधा ॥ यद्वेष्टितमिवाञ्जाति । सिंधुना परिषालत्वात् ॥ ६ ॥
अञ्जलिहाणि शृंगाणि । विन्नत्पाकारमंजलं ॥ स्वातिकांजोनिधिर्यव । वेदिकाविभ्रमं दधौ ॥ ७ ॥
पियासोः ककुत्थाः कीर्तौ—श्वतस्रोऽपि समं दधौ ॥ प्रस्थानपथसंस्थानं । यस्य द्वारचतुष्टयं ॥ ८ ॥
शुभ्राञ्जविन्नमन्नाज—आरात्नचयांचिताः ॥ ज्वालया यत्र ज्ञांतिस्म । न्यक्कृतत्रिदशाजयाः ॥ ९ ॥
मनोरथातिगंधेन । सुदूराहृतमार्गिणाः ॥ यद्भंति धनिनो यत्र । बरुस्पर्धाः परस्परं ॥ १० ॥ अद्भ-

विभ्रमोपेता । ह्यवजावान्विता बभुः ॥ मारवीरशरीरता । यत्र रामा मनोरमाः ॥ १३ ॥ कलंको
 यत्र शीतांशौ । कोकिले परपुष्टता ॥ काठिन्यं स्त्रीकुचेर्धेव । पद्मनादौ च कंटकाः ॥ १२ ॥ नुत्तरं
 हरिसंयुक्तं । सचित्रं मंगलालयं ॥ सकुंभं बुरुसंशोचि । द्विजराजविराजितं ॥ १३ ॥ कन्याजिरा-
 ममुद्दाम—मकरमीनकेतुकं ॥ व्योमेव राजते यत्र । सुंदरं राजमंदिरं ॥ १४ ॥ सप्रज्ञः सप्रतापश्च ।
 जिततेजस्त्रिमंडलः ॥ यत्र सूर्यं द्वारेजे । राजा राजतुरंगमः ॥ १५ ॥ बभ्रुव यत्र सद्भोग्यो—द-
 प्रसौभाग्यसंयुतः ॥ सुन्नोणो जोगदेवाख्यः । सार्धवाहो महाधनः ॥ १६ ॥ शुचिस्त्राणी च जोगी-
 च । कृतङ्गः सुकृती कृती ॥ सदाशयः सदाचारः । सत्यवादी प्रियंवदः ॥ १७ ॥ कृतार्थीकृतसर्वाधि-
 —सार्थनानामनोरथः ॥ बनार जारताजोगे । यः कल्पतरुकल्पतां ॥ १८ ॥ दधानो वदसा ल-
 क्ष्मी । गतः सत्यानुरागितां ॥ अन्नंतजोगसंगेन । यो दध्यावच्युतश्रियं ॥ १९ ॥ अन्नद्भोगवतीना-
 म । तस्य भार्या प्रियंवदा ॥ सौत्राण्यदानदाक्षिण्य—दयादिगुणसंयुता ॥ २० ॥ स्वबंधुकुमुदानंद-
 —प्रदानोज्ज्वलचंद्रिका ॥ सत्यसूनुतसुश्रव्य—सद्वाक्यामृतकूपिका ॥ २१ ॥ विशालशीलसंपन्ना ।
 विशालवरवंशजा ॥ पद्मपत्रविशालाक्षी । सुविशालमनोरथा ॥ २२ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ यस्याः सु-

निर्मलज्ञान—दीप्रदीपरोचिन्निः ॥ मिथ्यात्वविततध्वांतं । ध्वंसितं स्वांतवेद्मनः ॥ २३ ॥ यस्या-
 श्रितमहीपीथे । सर्वदोषविवर्जिते ॥ सित्के जैनागमांजोद—वाक्यनिर्मलवारिन्निः ॥ २४ ॥ दृढस-
 म्यत्त्वसन्मूलः । सदज्ञानस्कंधसंयुतः ॥ पंचाणुव्रतविस्सारि—मूलशाखाविराजितः ॥ २५ ॥ सप्त-
 शिक्वाव्रतोद्दाम—प्रशाखासंचयंचितः ॥ विविधाद्भिप्रहप्राल्प्य—गोह्रसत्पद्मवाकुलः ॥ २६ ॥ संवे-
 गादिगुणग्राम—विकासिकुसुमोत्करः ॥ स्वर्गादिसौख्यसुखाद—सुप्रशास्तफलप्रदः ॥ २७ ॥ सक-
 लोपाधिसंशुद्धः । शुक्लपद्मनिषेवितः ॥ श्रावकधर्मसद्वृद्धः । प्रासरोह मनोहरः ॥ २८ ॥ पंचभिः कु-
 लकं ॥ जिनैद्रूपजने सक्ता । रक्ता सर्वङ्गरासने ॥ नक्ता सुसाधुलोकेषु । विरक्ता जगत्वासतः ॥
 ॥ २९ ॥ विद्वा सधर्मकार्येषु । वत्सला धार्मिके जने ॥ स्त्रीजनोचितनिःशेष—कलाकौशलशा-
 लिनी ॥ ३० ॥ मुक्तावलीव सहाया । सुनारगुणराजिनी ॥ सरला च सुवृत्ता च । जनतानंदका-
 रिणी ॥ ३१ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ तथा सार्धं सदैदार्य—धैर्यगांभीर्ययुक्त्या ॥ संपद्यमाननिःशेष-
 मनोवांलितसंपदा ॥ ३२ ॥ सुरैरस्येव सद्भोगान् । ह्युजानस्य सुरालये ॥ प्रकामं जोगदेवस्य । व्य-
 तिकामंति वासराः ॥ ३३ ॥ युग्मं ॥ बन्धवान्योऽपि तत्रैव । श्रीदेवाख्यो धनेश्वरः ॥ ज्यनेकधनको-

दीनां । स्वामी विख्यातकीर्तिकः ॥ ३४ ॥ तेनाञ्जिति यद्येयं श्रीः । सर्वकल्याणकारिका ॥ व्यापह-
 क्षीवितानस्य । सङ्घेदनकुञ्जारिका ॥ ३५ ॥ द्यं हि प्राणिनां लक्ष्मी—गुरुताकरणं वरं ॥ हेतुर्नि-
 मलकीर्तिनां । जयश्रीणां शुभाश्रयः ॥ ३६ ॥ सुजातिकुलहीनोऽपि । कुरूपोऽपि जडोऽपि हि ॥
 मूकोऽपि हीनसत्त्वोऽपि । विचक्षुर्बाधिरोऽपि हि ॥ ३७ ॥ व्यास्पृश्योऽपि जयन्योऽपि । क्रीवोऽपि कृप-
 णोऽपि हि ॥ निर्गुणोऽपि श्रियायुक्तः । शोचते भुवि मानवः ॥ ३८ ॥ युभमं ॥ जातिः कुलं कु-
 लाचाराः । सर्वे रूपादयो गुणाः ॥ एकैव श्रिया हीना—स्तृणायंते हि देहिनां ॥ ३९ ॥ तदहं
 प्रतिमामस्या । लहभ्या लक्षणसंयुतां ॥ सर्वरत्नमयीं रम्यां । कारयित्वा वराकृतिं ॥ ४० ॥ विनिर्वे-
 र्य गृहस्यांतः । रफुरङ्गनविशाजिनीं ॥ व्यालिके सर्वसौवर्णे । मुक्ताफलसुमंन्ति ॥ ४१ ॥ तदेना-
 मेकचित्तेन । त्रिसंध्यमपि सादरं ॥ पूजये वस्त्रपुष्पाद्यैः । सर्वैः सुंदरवस्तुभिः ॥ ४२ ॥ त्रिजिर्वि-
 शेषकं ॥ एवं विचिंत्य चित्तेऽसौ । श्रीदेवः कृतनिश्चयः ॥ तथैव सत्वरं चक्रे । निःशेषं निजवाञ्छि-
 तं ॥ ४३ ॥ ततस्तां प्रतिमामेष । स्नपयित्वा प्रयत्नतः ॥ कर्पूरकुंकुमोन्मिश्र—सौमंथोऽधुरवारिभिः
 ॥ ४४ ॥ चारुचंदनसंध्यु—सरुंधकुसुमादिभिः ॥ त्रिसंध्यं सादरं जप्तया । प्रत्यहं पर्यपूजयत ॥

॥ ४५ ॥ शुभं ॥ इहं संपूज्य पंचांगं । प्रणामं प्रविधाय च ॥ कृत्वा पाणी जलादस्थौ । लक्ष्मीमे-
 वं सुतुष्टुवे ॥ ४६ ॥ जय त्वं देवि निःशेष—मर्त्यामराचिंतक्रमे ॥ जय त्वं सर्वलोकस्य । स्पृह-
 णीयगुणव्रजे ॥ ४७ ॥ त्वं देवि परमाराध्या । त्वं मे परमदेवता ॥ त्वं मे माता पिता बंधु—स्त्वं
 स्वामी त्वं च मे गुरुः ॥ ४८ ॥ त्वदायता हि जीवानां । सर्वा सौख्यपरंपरा ॥ त्वदायत्तं महाराज्यं
 । सर्वसंपत्तिसुंदरं ॥ ४९ ॥ त्वदायता रणे देवि । प्ररुदानां जयश्रियः ॥ त्वदायता हि कीर्तिश्र ।
 त्वदायता गुणाः समे ॥ ५० ॥ देवानां दानवानां च । मर्त्यानां ज्योमचारिणां ॥ त्वं वंध्या पूजनी-
 या च । श्लाघनीया सुखप्रदा ॥ ५१ ॥ स एव सुजगो लोकै । सुरूपः शिष्टसंमतः ॥ मेधावो पं-
 नितो धीमान् । शूरो धीरः कटाक्षयः ॥ ५२ ॥ स एव जगति स्वामी । स एवेह गुणाश्रयः ॥ य-
 स्त्वया स्वामिनि प्राणी । दृष्टः सानंदया दृशा ॥ ५३ ॥ त्वं मे देवि परं तत्त्वं । त्वमेवाग्नीष्टदेवता
 ॥ त्वमेव मम सर्वस्वं । त्वमेव मम जीवितं ॥ ५३ ॥ नाहमन्यं स्तुवे देवि । नान्यमन्यर्चयाभ्यहं
 ॥ नाहमन्यं विमुच्य त्वां । मनसापि विचिंतये ॥ ५४ ॥ त्वयि चाराधितायां हि । नित्यं खलु सु-
 ज्जितः ॥ समग्राण्यपि सौख्यानि । करस्थानीह देहिनां ॥ ५५ ॥

इत्यादि समभिष्टुत्य । महालक्ष्मीं सजाकितः ॥ विराम निजात्मानं । मन्यमानः कृतार्थकं
 ॥ ५६ ॥ इहं त्रिसंध्यमप्यस्य । श्रीदेवस्य महाश्रियं ॥ ज्ञप्त्याराधयतो नित्यं । गतः कालः कि-
 यानपि ॥ ५७ ॥ प्रविलोकयान्यदा लक्ष्मीं । हसंतीं तत्र हेतया ॥ श्रीदेवो विस्मयापन्नो । विषण्ण-
 स्तामजाषत ॥ ५८ ॥ किमित्यद्य तया देवि । मामालोक्य प्रहस्यते ॥ कथ्यतां मे प्रसादेन । य-
 द्यकथ्यमिदं न हि ॥ ५९ ॥ तयोदितमहो मुग्ध । हसामि तव चेहितं ॥ स ग्राह कीदृशं देवि ।
 सावोचदवधार्यतां ॥ ६० ॥ कथं त्वं नोपहास्योऽसि । कथं त्वं नैव मुग्धकः ॥ लोकधर्मविरुद्धं वा
 । कथं न क्रियते त्वया ॥ ६१ ॥ यस्त्वं सर्वशुणोपेतान् । सर्वसत्वहितावहान् ॥ सुरासुरनराधीश—
 विद्याधरनतक्रमात् ॥ ६२ ॥ सर्वकर्मक्षयोद्भूत—परमानंदकारकान् ॥ देवैर्वादिक्कुरस्फार—चारसू-
 जांस्तथाहृतः ॥ ६३ ॥ त्यक्त्वाहर्त्प्रमुखान् देव—विशेषानतिमूढधीः ॥ प्रपूजयसि मामेका—मिह-
 लोकसुखार्थिकः ॥ ६४ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ न चेत्तत्त्वं विजानासि । यथाहं न स्थिरा कचित् ॥
 ज्ञवामि सुज्ञास्यापि । सत्पूजाह्युपचारतः ॥ ६५ ॥ सत्वस्य निर्गुणस्यापि । पुण्यैरेव पुरा कृतैः ॥
 ज्ञवामि स्थेयसी जद्र । नान्यथेत्यवधार्यतां ॥ ६६ ॥ श्रीदेवोऽपि ततः ग्राह । ज्ञात्किर्नर्त्तरमानसः ॥

ललाटदेशविन्यस्त—प्रोह्लासिकरसंपुटः ॥ ६९ ॥ क्रिमेवमुच्यते देवि । त्वमेव मम देवता ॥ त्रा-
णमात्मबनं चैव । जीवितं जीवितप्रदा ॥ ६८ ॥ त्यक्तान्यदेवतस्येह । त्वामाराधयतो भुवं ॥ सद्भ-
क्त्यैकाग्रचित्तेन । यद्भवति तदस्तु मे ॥ ६७ ॥ ततो विशेषतस्तस्य । तामेवार्चयतः सदा ॥ संत्य-
क्तशेषदेवस्य । व्यतिक्रामंति वासराः ॥ ७० ॥

अन्यसिंश्च दिने दृष्ट्वा । श्रियं श्यामीकृताननां ॥ पप्रहोद्विप्रचित्तोऽसौ । संयोज्य करसंपुटं ॥
॥ ७१ ॥ श्यामीकृतमुखांजोजा । वहंती खेदमुच्चकैः ॥ लक्ष्यसे विश्वसंपूज्ये । स्वाग्निं क्रिमु का-
रणं ॥ ७२ ॥ तयोक्तं तव संजातो । योऽयं संप्रति दारकः ॥ स निर्नाभयो निरादेशो । सर्वथाप्य-
पलक्षणः ॥ ७३ ॥ अतोऽहं तावकं गेहं । त्यक्तुमिहामि सत्वरं ॥ तेनाहं खेदमापन्ना । त्वद्विपो-
गात्रिशंक्रया ॥ ७४ ॥ श्रुत्वेदं सविषादेन । श्रीदेवेन प्रजाषितं ॥ मुक्तया च मामकं गेहं । देवि
त्वं कुत्र यास्यसि ॥ ७५ ॥ तयोक्तं जोगदेवस्य । सार्धवाहस्य मंदिरे ॥ वास्तव्यस्य पुरेऽत्रैव । त-
त्पुण्याकृष्टमानसा ॥ ७६ ॥ अथ क्रमाद्गता सापि । जोगदेवस्य मंदिरे ॥ श्रीदेवस्य गृहं मुक्तया ।
चंचलत्वस्वजावतः ॥ ७७ ॥ रत्नस्वर्णादिसंपूर्णं । सर्वतोऽपि स्वमंदिरं ॥ दृष्ट्वा जोगवतीं प्राह । जौ-

गदेवो गतस्मयः ॥ १८ ॥ प्रिये दीनादिस्मत्वेभ्यो । देहि दानं यहहया ॥ उपभुङ्क्व समं सर्वै—
 रिमां लक्ष्मीं स्वबन्धुभिः ॥ १९ ॥ यदेषा नैव कस्यापि । संजाता स्थेयसी द्युवि ॥ सद्गुणस्यापि स-
 त्वस्य । प्रकृत्यैवातिचंचला ॥ २० ॥ श्रुत्वा वाक्यमिदं जतुः । सापि सानन्दमानसा ॥ नाथैवं प्रक-
 रोमीति । प्रतिपन्नं तथा तथा ॥ २१ ॥ एवं संप्रोहिता जर्जा । भार्ययं दानश्रुत्वा ॥ दातुं ज्ञोक्तुं
 समाख्या । यथेष्टं सा निजश्रियं ॥ २२ ॥ तस्येहं जोगदेवस्य । याति कालं यथासुखं ॥ जैनं
 दानादिकं धर्मं । कुर्वता प्रियया सह ॥ २३ ॥ श्रीदेवोऽपि श्रिया मुक्तो । मुक्तः सर्वगुणैरपि ॥
 सर्वस्यापि च लोकस्य । जातः परित्रवास्पदं ॥ २४ ॥ ततस्तेन समाख्या । नानारंजना धनार्थिना
 ॥ बृहदपोषणवाण्ड्य—समुद्गतरणादयः ॥ २५ ॥ परं सर्वेऽपि ते तस्य । निष्कला एव जङ्घिरे ॥
 यत्नतोऽपि यथा बीज—सुखं खड्गपरावनौ ॥ २६ ॥ व्यवसायपरोऽप्येवं । यत्तमानोऽप्यहर्निशं ॥ ला-
 जं कुत्रापि नो प्राप । परं ढेदभवाप सः ॥ २७ ॥ धनाकाङ्क्षी ततो गाढ—मितश्चेतश्च पर्यटव ॥
 सर्वत्र निष्कलारंभो । नाहितवान् गृह्णाद्यपि ॥ २८ ॥ ततोऽतिक्षीणपुण्यस्य । श्रीदेवस्य सुदुस्तरं ॥
 महापराजवस्थानं । दारिद्र्यं समजायत ॥ २९ ॥ अथासौ सर्वलोकेन । सर्वव्यवहारेऽखलं ॥ देव-

धर्म-
मृगादिगोहेषु । सर्वत्र परिभ्रूयते ॥ ९० ॥ पुत्रमिव कलत्राणि । सर्वे स्वजनबांधवाः ॥ भृत्याः कर्म-

टीका

१३६

कराश्चैव । तस्यावज्ञां प्रचक्रिरे ॥ ९१ ॥ यतः—तज्जांते बांधवास्तस्य । संबंधं गोपयंति च ॥ न
जजंते यथा पूर्वं । यस्य स्तोकाः कपर्दकाः ॥ ९२ ॥ किंच—गरुयावि गुणा गुण—वंतयाण द-
द्विद्वतमजरकंति ॥ अह्नजोएण विणा । पयडावि न पायना होंति ॥ ९३ ॥ दाद्विद्वय तुमह गुणा
। दाद्विजंतावि वीरपुरिसेदिं ॥ पाहुणएसु जणेसु य । वसणेसु य पायना होंति ॥ ९४ ॥ दाद्वि-
द्वयरिजवो । परिजवाण सवाण चैव जेठयरो ॥ जीवंतावि हु जेण्हिह । मयव पुरिसा गण्हिजंति ॥
॥ ९५ ॥ अन्यच्च—उद्यमः साहसं धैर्यं । व्यवसायः पराक्रमः ॥ सर्वोऽपि च समारंभो । निष्पु-
णस्येह निष्फलः ॥ ९६ ॥ स्वद्योऽपि च समारंभो । निःसत्वस्यापि देहिनः ॥ संपूर्णपुण्ययोगे-
न । जायते हि महाफलः ॥ ९७ ॥ किंच—धनेन विक्रतो यस्मा—त्रार्थं किंचन साधयेत् ॥ स-
मश्रुणुत्युक्तोऽपि । निंदाभाक्केवलं ज्ञवेत् ॥ ९८ ॥ जारवाहादिकां कुर्वन् । वरमर्थक्रियां पशुः ॥
न पुनर्धनहीनस्य । मानुषत्वं वरं क्वचित् ॥ १०० ॥ कुलीनोऽपि सुजात्योऽपि । विनीतो रूपवान-
पि ॥ शरश्च चतुरोऽप्यत्र । वितहीनस्तृणायते ॥ १ ॥ अकुलीनोऽपि मूर्खोऽपि । कुरूपोऽप्यगुणोऽपि

च ॥ अर्थवान् पूज्यते लोके । धिगर्थरहितं नरं ॥ २ ॥ अथासौ जोगदेवोऽपि । ऋथिन्यादिसंप-
दा ॥ सर्वत्र पुण्ययोगेन । वबुधे प्रतिवासरं ॥ ३ ॥ ततश्चाशेषदीनादि—साधुसाधर्मिकादिके ॥ ध-
र्मस्थाने विशेषेण । निजं द्रव्यं स दत्तवान् ॥ ४ ॥

अन्यदा च समायातो । नगरे तत्र केवली ॥ सूर्यं द्रव स्फुरद्गोत्रिः । संदेहतिमिराणहः ॥
॥ ५ ॥ ततस्तस्य गता लोका । बहवो वंदनकृते ॥ जोगवत्या समं तव । जोगदेवोऽपि चागमत्
॥ ६ ॥ ततः केवलिनाकारि । संवेगरसदायिका ॥ संदेहशतसंवेत्री । पर्षदि धर्मदेशना ॥ ७ ॥
अथ प्रस्तावमासाद्य । जोगदेवोऽब्रवीद्विदं ॥ सुपात्रदत्तदानस्य । किं फलं जायते नृणां ॥ ८ ॥
जगाद् केवली नद्र । फलं सहानजं त्वया ॥ विशालशालवास्तव्यो । दौर्गत्यनरपीक्षितः ॥ ९ ॥
दुर्गतकपताकार्यः । पृष्ठ्यः प्रश्नकारकः ॥ गृहे संचयशीलस्य । सार्थवाहस्य कर्मकृत् ॥ १० ॥ इ-
त्यादि केवली धर्म । कथयित्वा ततः स्थितः ॥ लोकोऽपि निजकस्थाने । जगामानंदनिर्भरः ॥ ११ ॥
कतिचिद्दिनपर्यंते । ययावन्यत्र केवली ॥ नृव्यांजोजप्रबोधाय । विवस्वानिव सन्नमः ॥ १२ ॥ अ-
न्यदा भोगदेवोऽपि । जोगवत्या समं ययौ ॥ पुरे विशालशालाकार्ये । दानफलपिबुधया ॥ १३ ॥

दृष्टा प्रविशता तव । कथां चिहैवयोगतः ॥ दुर्गतकपताकस्य । गेहिनी दुर्गिन्नाजिधा ॥ १४ ॥ सं-
 पृष्टा च यथा जड्रे । कुत्र स्थानेऽत्र पत्तने ॥ श्रीमत्संचयशीलस्य । सार्धवाहस्य मंदिरं ॥ १५ ॥
 तथा प्रहृष्टयामणि । समगलहत दर्शये ॥ जग्मुर्दृष्टं च तद्गहं । पूर्णं च सुंदरश्रिया ॥ १६ ॥ जा-
 र्यां संचयशीलस्य । नामतो धनसुंदरीं ॥ पप्रह च यथा जड्रे । समसत्यत्र गृहे तव ॥ १७ ॥ दुर्गा-
 तकपताकाख्यो । युष्मत्कर्मकरः स्फुटं ॥ तथा प्रोक्तमहो श्रेष्ठिन् । बभूवासौ गृहे मम ॥ १८ ॥ यु-
 ग्मं ॥ नवमो वर्तते मासो । मृतस्यास्य तु सांप्रतं ॥ इत्युक्त्वा धनसुंदर्या । पृष्टं किं ते प्रयोजनं ॥
 ॥ १९ ॥ केवलप्रोक्तवृत्तांतं । सोऽपि तस्यै न्यवेदयत ॥ अत्रांतरे समायातो । धनी संचयशील-
 कः ॥ २० ॥ दर्शितं च ततस्तेन । जोगदेवस्य सुंदरं ॥ गेहमेकं ततस्तत्र । तस्यौ सोऽपि निरा-
 कुलः ॥ २१ ॥ अन्यस्मिंश्च दिने शस्ते । प्रसूता धनसुंदरी ॥ द्योतयंतं दिशां चक्रं । सुरूपं चारु-
 दारकं ॥ २२ ॥ वर्षापितस्ततो गत्वा । दास्यासौ सार्धवाहकः ॥ सोऽपि व्ययतः संजीतो । मौन-
 मालंब्य संस्थितः ॥ २३ ॥ बिलकवदना दासी । निरानंदा न्यवर्तत ॥ गेहतः सार्धवाहोऽपि । नि-
 र्ययौ सहसा बहिः ॥ २४ ॥ अन्यदा धनसुंदर्या । सोपलंजमनाण्यसौ ॥ अपुत्राया अप्यं जातः ।

पुत्रो बृहन्मनोरथैः ॥ ३५ ॥ अथंतं त्वं पुनर्लोकाद् । ऋविणव्ययजीरुकः ॥ न ददासि न चाश्ना-
 सि । सदपीदं गृहे धनं ॥ ३६ ॥ किमनेन करोषि त्वं । भुवो वारविधायिना ॥ पुत्रजनमोत्सवेऽ-
 पीह । यदेतन्नोपयुज्यते ॥ ३७ ॥ अहो एषा न जानाति । यत्कष्टं द्रविणार्जने ॥ मूर्ख्यं चिन्नचि-
 ता च । मुग्धा वै मम गेहिनी ॥ ३८ ॥ इत्यादि चिंतयन्नेष । अर्त्तव्यानवशं गतः ॥ गमयित्वा
 दिनं रात्रौ । मृत्यार्थव्ययजीरुकः ॥ ३९ ॥ तत्रैव नगरे जातो । नागिलदुर्गतांगजः ॥ अ्याजन्म-
 तोऽयनिष्टश्च । मातुरथ्यपपुण्यकः ॥ ३० ॥ केशेन महता कालं । निर्वाहयति दुःखितः ॥ अ्याक्रो-
 थ्यमानो मात्राणि । खानपानविवर्जितः ॥ ३१ ॥ ततश्च धनसुंदर्या । स्वप्नर्तुर्मुतकर्मसु ॥ विहि-
 तेषु यथायोगं । बंधुसंबंधिभिः सह ॥ ३२ ॥ समये च कृतं नाम । दारकरय विशोकया ॥ संमतं
 बंधुवर्गस्य । धनदत्त इति स्फुटं ॥ ३३ ॥ स पुनर्दारिको दृष्ट्वा । तन्मंदिरे जने च तं ॥ जातजाति-
 स्सरज्ञानः । परिकंपितकंधरः ॥ ३४ ॥ ज[ः]र्षीकृतकरस्तीषा—देकावयेवाव्रवीदिदं ॥ अहो सुपाव-
 दानस्य । प्रपश्यत महाफलं ॥ ३५ ॥ युगमं ॥ येनाहं दुर्गतो ब्रूत्वा । प्रेष्यकर्मकरोऽपि हि ॥ व-
 योदशार्थकोटीनां । जातः सांप्रतमीश्वरः ॥ ३६ ॥ एवं जटपंतमात्रोक्तय । सप्रमोदं दिने दिने ॥

पुत्रं जोगदेवस्तं । विस्मयापन्नमानसः ॥ ३१ ॥ अहो वत्स क एतस्य । ज्ञावार्थो जट्पितस्य ते ॥

तेनोक्तं कथयाम्येष । सावधानमनाः शृणु ॥ ३८ ॥

अत्रैवाहं पुरे रम्ये । तातस्यैव च मंदिरे ॥ दुर्गिनकपताकाख्यः । स्यातः कर्मकरोऽज्ञवं ॥

॥ ३९ ॥ महर्षिदानमाहात्म्या—देतस्यैव च मंदिरे ॥ सर्वस्य नायको जात—स्त्रैव प्रवदाभ्यहं

॥ ४० ॥ श्रुत्वेदं जोगदेवस्य । तस्मिन् केवलजिनाषिते ॥ जातः प्रत्ययो बाहं । दाने च बहुमा-

नतः ॥ ४१ ॥ प्रविवेशान्यदा तत्र । भिक्षार्थं मुनिरेककः ॥ गुणधराजिधानस्तु । तमद्राक्षीन्व वा-

लकं ॥ ४२ ॥ उक्तवांश्च यथा नद्र । क्रमेवं हर्षनिर्जरः ॥ जातोऽहमस्य गेहस्य । नायक इति

ज्ञाप्से ॥ ४३ ॥ नैकांतेन प्रहर्षोऽपि । कर्तव्यः कापि वस्तुनि ॥ रंकोऽपि जायते राजा । याति रा-

जापि रंक्रतां ॥ ४४ ॥ यतो यस्ते पिता नद्र । संचयशीलनामकः ॥ अद्रत्तायुक्तवित्तौघः । सत्य-

व्यर्षोऽपि दुर्गितः ॥ ४५ ॥ स मृत्वा नागिलाहस्य । रोरस्याजनि पुत्रकः ॥ मातापितृजनद्वेष्यो ।

लोकानां च विशेषतः ॥ ४६ ॥ अप्राप्तजो जनाहादो । वेदनां वेदयन्नसौ ॥ नरकप्रतिरूपां च । ग-

मयामास वासरात् ॥ ४७ ॥ अतो हर्षविषादौ हि । वर्तते भुवि देहिनां ॥ सममेवेति संजट्प्या-

जातः साधुर्थयागतं ॥ ४८ ॥ श्रुवेदं धनसुंदर्या । समाहूय स नागिलः ॥ प्रोक्तः कार्यं त्वया कर्म
 । मद्गृह एव सर्वदा ॥ ४९ ॥ ज्येष्ठं च दारकः सम्य—कपालनीयः प्रयत्नतः ॥ जौजनाद्यहभेषवा-
 स्त्रैः । प्रदास्यामि यथोचितं ॥ ५० ॥ एषोऽपि गुरुको जात—स्तिष्ठन्नत्रैव मद्गृहे ॥ मदीयसर्वक-
 र्माणि । कृष्यादीनि करिष्यति ॥ ५१ ॥ नागिलोऽपि सपत्नीक—स्तदाकथं प्रतिपन्नवान् ॥ ततस्त-
 र्या गृहे कर्म । कुर्वतो यांति वासराः ॥ ५२ ॥ ज्येष्ठ्यदा जौगदेवोऽपि । सुखं सुप्तो गृहे निशि ॥
 ॥ शृणोति स्त्रीयुगस्योच्चैः । संलापं कौतुकवहं ॥ ५३ ॥ तत्रैका च वदत्येवं । का जड्रे त्वमिहाग-
 ता ॥ साध्यवोचदहं लक्ष्मी—र्भोगदेवगृहाश्रिता ॥ ५४ ॥ ज्ञाया प्राह तव क्षेमं । द्वितीयेदं ततो-
 ज्वदत् ॥ दानजौगादिकृत्येषु । जौगदेवेन जौगिना ॥ ५५ ॥ नित्यं व्यापार्यमाणायाः । कौतस्यं
 मे सुखं सखि ॥ इत्यावेद्य तथा पृष्टं । त्वं तु कुत्रावतिष्ठसे ॥ ५६ ॥ युष्मं ॥ सा प्राह सखि ति-
 ष्ठामि । संचयशीलवेत्समनि ॥ ज्ञायाह सुखवासस्ते । द्वितीया प्राह नो सखि ॥ ५७ ॥ यत्रस्तिष्ठा-
 मि निद्रिप्ता । नित्यमत्यंतजीषणे ॥ अंधकारे महागते । चारक इव बंदिनी ॥ ५८ ॥ ज्यतः कुतः
 सुखावासः । कुतो निद्रा कुतो धृतिः ॥ ज्यहृष्टसूर्यचंद्राया । वसंत्या मम गर्तके ॥ ५९ ॥ ज्ञाकार्ये-

दं ततश्चिते । जोगदेवेन चितितं ॥ अहो सुदुःखिते एते । दूरं द्वे अपि तिष्ठतः ॥ ६० ॥ अहो
 लोकेऽत्र नैवास्याः । करिकर्णचलाश्रयः ॥ स्थिरीकरणतोषणः । कोऽपि कुत्रापि विद्यते ॥ ६१ ॥
 नेयं शौचेन संसाध्या । न ज्ञत्था न पराक्रमैः ॥ न दानतो न पूजातः । न वैवोधमसाहसैः ॥
 ॥ ६२ ॥ इयं हि स्थेयसी नैव । लक्ष्मीः कस्यापि नृजले ॥ दातुस्तृष्णापरस्यापि । त्यागिनो भो-
 गिनोऽपि वा ॥ ६३ ॥ तदेषा यावदद्यापि । मां सहसा न मुञ्चति ॥ एताभेव चलां ताव—संस-
 जामि चलाश्रियं ॥ ६४ ॥

इत्यादि बहु संचित्य । कृतसामग्रीकः प्रो ॥ गतो जोगपुरे शीघ्रं । विशुद्धाध्यवसायभूत ॥
 ॥ ६५ ॥ ततः कृत्वा जिनेन्द्राणां । सुसाधूनां च पूजनं ॥ दत्त्वा दीनादिदानं च । संज्ञाप्य च सु-
 हृजनं ॥ ६६ ॥ जोगदत्ताक्षिपं पुत्रं । विधाय गृहचितकं ॥ प्रातर्दीक्षां जिनोद्दिष्टां । गृहीष्यामी-
 ति चिंतयन् ॥ ६७ ॥ सुप्तो रात्रौ श्रिया प्रोक्तो । जोगदेवः सखेदया ॥ अहो अहं तया दत्ता ।
 प्रयुक्ता च यथेप्सितं ॥ ६८ ॥ त्यक्ताहमत्यजंत्येव । तया विद्वन् विवेकिना ॥ त्वद्वाञ्छितं करिष्या-
 मि । तस्मान्मामीश मा मुच ॥ ६९ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ मत्पुत्रेण समं सम्य—गवर्तितव्यं त्व-

या सदा ॥ एवमीहा करिष्येऽह—मित्युक्त्वा श्रीस्ततो गता ॥ १० ॥ द्वितीयदिवसे सार्धं । जोग-
 वत्या विव्रतितः ॥ गृहीता जोगदेवेन । दीक्षा सद्गुरुसन्निधौ ॥ ११ ॥ परिणाम्य चिरं चारु । नि-
 कलंकं निजं व्रतं ॥ विहिताराधनो मृत्वा । सर्वार्थसिद्धिमाप सः ॥ १२ ॥ जोगवत्यपि तत्रैव । स-
 मुत्पन्ना शुभोदयात् ॥ ततश्च्युत्वा प्रयास्यंती । निर्वाणपुरमुत्तमं ॥ १३ ॥ अथ तस्य तथा लक्ष्या ।
 मुक्तस्याशुभ्रयोगतः ॥ श्रीदेवस्य महारौद्र—दारिद्र्यार्दितचेतसः ॥ १४ ॥ अत्रांतरे मृतः पुत्रः ।
 स निःपुण्योपलक्षणः ॥ ततः श्रीरपि तद्गृहे । प्रादुर्भूता पुनर्भूशं ॥ १५ ॥ युग्मं ॥ ततस्तदेव पू-
 ज्यत्वं । लोके सैव च मान्यता ॥ यतो विजव एवेह । पूज्यते नहि मानवः ॥ १६ ॥ अथान्यदा
 रजन्यां तु । सुप्तो वरपर्यंकके ॥ रुदंतीं ललनां दृष्ट्वा । तामपृञ्चत्स विस्मितः ॥ १७ ॥ जड्रे का त्वं
 किमर्थं वा । रोदिष्येवं सुदुःखिता ॥ तथा प्रोक्तमहं लक्ष्मी—र्वास्तव्या तव मंदिरे ॥ १८ ॥ रो-
 दितव्ये पुनः श्रेष्ठि । सदा सद्गोणकारकः ॥ अतर्कितो ममाकांडे । त्वद्वियोगोऽत्र कारणं ॥ १९ ॥
 यतो येयं त्वया जार्था । परिणीता द्वितीयका ॥ सर्वपुण्यविनिर्मुक्ता । नूनं लक्ष्मीसुदुर्भगा ॥ २० ॥
 न तथा सममेकत्र । वासो मेऽस्ति कदाचन ॥ द्रष्टुमवा तत्क्षणादेव । जगाम श्रीरदर्शनं ॥ २१ ॥

द्रयोऽपि तस्य दारिद्र्यं । तदेवैवैरजायत ॥ तदेव लाघवं लोके । स एव च परान्वः ॥ ८२ ॥
 होजण अहंतीए । लहीए माणमलणदहीए ॥ सिरिदेवो मयलजणे । विन्दबिज्जणेगहा काजं ॥
 ॥ ८३ ॥ अज्जहिया न शकइ । सोयं न गणेश सेवइ दायारं ॥ कसइ रक्किज्जांती । विंणणमहि-
 ला य लही य ॥ ८४ ॥ अणुक्खलं चिय भुंजइ । मइमं न करेइ गरुणणडिबंधं ॥ परपुरिसासत्तम-
 णं । मुच्चइ लहीं च महिलं च ॥ ८५ ॥ रक्कंतस्स विरुडा । संबयसीलस्स जोगदेवस्स ॥ दित-
 स्सुअजोगपरा—णयस्सवि वरं मुहा जाया ॥ ८६ ॥ जो संतंवि न भुंजइ । न देइ लक्कणइ नि-
 हणइ ससंको ॥ सो संबयसीलसमो । हवंति दाडिदिज्ज पुरिसो ॥ ८७ ॥ संबयसीलसरिहा । पु-
 रिसा महिमंजलंमि सवसो ॥ जे जलिया जलपिसा—इयाए करिकन्नचवलाए ॥ ८८ ॥ जो संतं
 परिभुंजइ । देइ न दितस्स पइइ परिणामो ॥ सो जोगदेवसरिसो । ज्ञययजवमुहावहो पुरिसो
 ॥ ८९ ॥ ते विरला सणुरिसा । जयंमि जे जोगदेवमारिहा ॥ लहीए जे न जलिया । जलिया
 लही पुणो जेहिं ॥ ९० ॥ को मुणइ ताण संखं । नराण लहीए जे जलज्जांति ॥ संतावि जहिं
 लही । जलिया ते एक्क दो तिबि ॥ ९१ ॥ ता जड्डिज्जल एसा । जाव न नइडेइ अणपणा केव

॥ लहीए छदिलज पुण । लहुतणं पावए पुरिसो ॥ ९३ ॥ इति लीगदेवकथानकं समाप्तं ॥ जः
को विवेकाधिकारः, विवेकिनस्तु महुजाषका जवंतीति तदनंतरं महुजाषिताधिकारमाह, तव श्लो-
कास्त्रयोदश, तथा—

॥ मूलम् ॥—तदेवेहामृतं मन्ये । यस्तस्यं कोमलं वचः ॥ वातैषा यत्सुरैः सिंधु—र्मथिता-
दुर्गतं तु तत ॥ १ ॥ न तस्यास्ति रिपुः कोऽपि । न चापि च परो जनः ॥ वस्त्वसाध्यं न चास्य-
स्य । यस्यास्ति मधुरं वचः ॥ २ ॥ एषैव देवतावंद्या । जिह्वान्ने या सरस्वती ॥ अशुन्नेतरन्नेदेन ।
वक्त्रे वक्त्रे व्यवस्थिता ॥ ३ ॥ मित्राणि चाप्यमित्राणि । बंधूनपि ह्यबंधवान् ॥ शत्रुभूतं करोत्याद्या ।
विश्वं विश्वं सरस्वती ॥ ४ ॥ अमित्राण्यपि मित्राण्य—बंधूनपि च बांधवान् ॥ मित्रभूतं करोत्यन्या-
। विश्वं विश्वं सरस्वती ॥ ५ ॥ स्वरूपा दीयते दानं । विद्यमानं निजे गृहे ॥ स्वाधीनं दुर्गतस्या-
पि । मोदकं मधुरं वचः ॥ ६ ॥ किं किं तेन न दत्तं स्यात् । किं किं नोपकृतं जने ॥ प्रथमं
दृष्टवक्त्रेण । मधुरं येन ज्ञापितं ॥ ७ ॥ गुणान् स्मरन् सदा शीते । स्मरन्नेव प्रबुध्यते ॥ दानं विना-
पि लोकोऽयं । पुंसो मधुरज्ञापिणः ॥ ८ ॥ सुधया किं गुडेनाथ । किं वा खंडेन निर्मिता ॥ किं

वा शर्करया सुष्टा । सुष्ट्वा जिह्वा महात्मनां ॥ ७ ॥ यदेषा सर्वदा सूते । सूतुतं मधुरं वचः ॥ क-
 टीकरणायस्या—न्मुट्कार्यं न जायते ॥ १० ॥ शुभाशुभानि ज्ञावीनि । जीवानां कर्मयोगतः ॥
 दुःखमुपादयत्येव । तत्कृणान् दुर्वचः श्रुतं ॥ ११ ॥ दग्धा दवेन रोहंति । जिज्ञा द्यपि पुनः पुनः
 ॥ वचोदग्धा वचश्छिन्ना । न रोहंति नरांहियाः ॥ १२ ॥ मितमधुरमुदारं जंतुसंतोषकरं । वदन व-
 दत लोकाः सद्बचश्चित्तरं ॥ हरहसितहिमानीहारनीहारहारि । त्रमति भुवि समंततरसञ्चशो येन
 सारं ॥ १३ ॥ व्याख्या—तदेवेत्यादि, तदेवेह लोकेऽमृतं पीयूषं मन्ये तर्कयामि, यत्सत्यं समीची-
 नं कोमलं मृदु वचो वचनं, वार्ता किंवदंत्येषु यद्यस्यात्सुरैर्देवैः सिंधोः समुद्रान्मथिताद्योन्निताड-
 रूतं निर्गतं तद्मृतमिति श्लोकार्थः ॥ १ ॥ अथ मृदुवचनस्य गुणमाह—नतस्येत्यादिश्लोकः सु-
 गमः ॥ २ ॥ अथ शुभेतरज्ञाषया माहात्म्यं वर्णयन् श्लोकत्रयमाह—एषैवेत्यादि, एषैवेयमेव दे-
 वता देवी वंशा स्तुत्या जिह्वाग्रे रसनांते सरस्वती या वाणी, अशुभेतरभेदेन कर्कशमृदुविकल्पेन
 वक्त्रे वक्त्रे मुखे मुखे व्यवस्थिता स्थितिं कृतवती ॥ ३ ॥ मित्राण्यपि सुहृदोऽपि द्यमिवाणि शब्दन्,
 वंधनपि स्वजनानप्यबंधवान्, शब्दभूतं रिपुसमानं करोति विधत्ते द्याद्या प्रथमा कर्कशेत्यर्थः, विश्वं

सर्वं विश्रं जगत्सरस्वती ज्ञाषा ॥ ४ ॥ अग्नित्राण्यपीति श्लोकस्य पूर्वश्लोकविपर्ययेण व्याख्या क-
 तीयेति श्लोकत्रयार्थः ॥ ५ ॥ अथ मृदुभाषकं स्तुवन्नाह—स्वरचेत्यादिश्लोकत्रयं स्पष्टमेव ॥ ६ ॥
 ॥ ७ ॥ ८ ॥ अथ मृदुञ्जाषकजिह्वाया मधुरभाषकरत्वे कारणं वितर्कयन् श्लोकद्वयमाह—सुधयेत्या-
 दि, सुधयामृतेन किमिति वितर्के, गुडेन प्रतीतेन. अथ विकल्पे किंवा खंडेन निर्मिता कृता, किं
 वा शर्करया प्रसिद्धया सृष्टा निष्पादिता स्रष्टा धात्रा जिह्वा रसना महात्मनां महापुरुषाणां ॥ ९ ॥
 यद्देवा सर्वदा सूते जनयति स्मृतं सत्यं प्रियं च स्मृतमुच्यते, मधुरं कोमलं वचो, न कजोरकर-
 णाद्यस्मान्मृदुकार्यं जायते जवतीति श्लोकद्वयार्थः ॥ १० ॥ अथ कटुकवचसो दोषमाह—शुभो-
 त्यादि श्लोकद्वयं, शुभान्शुभानि सुखदुःखरूपाणि ज्ञापीनि जीवानां जंतूनां कर्मयोगतः कर्मसंबंधाद्
 दुःखमसुखमुत्पादयत्येव जनयत्येव तत्कृणात्तस्मिन्नेव समये दुर्वचः श्रुतं सति ॥ ११ ॥ दग्धा
 दवेनेत्यादि भुगममिति श्लोकद्वयार्थः ॥ १२ ॥ अथ मृदुञ्जाषकरत्वं प्रत्युपदिशन् वृत्तमाह—मिते-
 त्यादि, मितं स्लोकं मधुरं प्रियमुदारं स्फारं जंतुसंतोषकरं जीवानां तुष्टिकरमित्यर्थः, वदत वदत ज-
 त्पत जत्पत दीक्षा जनाः सद्वचः शीजनवाक्यं चित्तहारं मनोहारि, हरहसितहिमानीहारनीहारहा-

रि, तत्र हरहसितं हरादृहासः, हिमानी महद्विमं, हारो मुक्ताफलमाला, नीहारस्तुषारः, तद्वद्वारि
शोऽजायमानं हरहसितादिवचलुब्रमित्यर्थः, ब्रमति आभ्यति भुवि पृथिव्यां समंतात्सर्वतः सद्यशो
शोऽजना सर्वदिग्गामिनी कीर्तिर्येन कारणेन सारं प्रधानमिति वृत्तार्थः ॥ १३ ॥ अथ मधुरकदुक-
नाषिणामर्थानर्थसूचकं श्लोकद्वयेन दृष्टान्तमाह—

॥ मूलम् ॥—इह लोकेऽपि कव्याणं । जायते मृदुनाषिणं ॥ अत्रामृतमुखीनाम । वृरुना-
री निदर्शनं ॥ १ ॥ इह लोकेऽपि दुःखानि । लभंते कदुनाषिणः ॥ अत्रार्थे ऋतुभिः शशा । वृ-
रुयोषा निदर्शनं ॥ २ ॥ व्याख्या—इह लोकेऽपि मनुष्यलोके कव्याणं सुखं सत्कीर्तिसंप्राप्तिरूपं
जायते संपद्यते मृदुनाषिणं मधुरवादिनां, अत्रास्मिन्नर्थेऽमृतमुखीनाम वृरुनारी स्थविरस्त्री निदर्श-
नं दृष्टान्त इति प्रथमश्लोकार्थः ॥ १ ॥ इह लोकेऽपि मनुजजन्मनि दुःखान्यशर्माणि लभंते प्रा-
प्तुवंति कदुनाषिणः कदुवत्कारः, अत्रार्थे ऋतुभिः शशा, ऋतवः शिशिरादयस्त्रयः कालविशेषास्तद-
धिष्ठायका देवा अपि ऋतुशब्देनाऽभिधीयंते, तैः शशा आक्रोशिता वृरुयोषा वृरुनारी निदर्शनं दृ-
ष्टान्त इति द्वितीयश्लोकार्थः ॥ २ ॥ अथ वृरुनारीदृष्टान्तश्चायं—

इत्यस्यैव भारते वर्षे महीमंडलमंभना सकलसंपदावासा सुखावासा नाम नगरी, तस्यां नाग-
 दत्तो नाम द्रव्यपुत्रः परिवसति, तस्य च यथाशार्ङ्गिधानाऽमृतमुखीनाम जननी, कटुकमुखीनाम-
 श्वेया च श्वश्रुः, नागश्रीनाम च जार्घा, अन्वदा च परलोकं गते जनके जातो गृहस्वामी नागद-
 त्तो विधितयति गृहकार्याणि, न करोति कुत्सितजनैः सह संगं, न प्रसरति द्यूतादिव्यसनेषु. अ-
 न्यदा च स नगराभिर्गह्वन् दृष्टो दृष्टहस्तिना, तद्द्वयेन च नद्धा प्रविष्टः समासन्ने संकटदारेऽजंगसे-
 नात्रिधानवेश्यामंदिरे, विनयपुरस्सरं कृतस्तथा तस्यासनाद्युपचारः, त्रिणितश्च नागदत्तो निजगृह-
 मिवैतदेव, तदत्रैव जुज्यतामिति, प्रतिपन्नमनेन, मज्जितः परममज्जनविधिना, लोजितः सर्वादिरेण,
 ततः पुष्यतांबूत्रावित्तेपनादिभिः प्रतिपत्तिं कृत्वा परिहासगर्भैर्वचोभिः समावर्जितं तस्य हृदयं, त्रिषि-
 तस्त्रैव तां रजनीं, गतः प्रजाते निजमंदिरं, पृष्टश्च जनन्या यथा वत्स ! कुत्र त्वमद्य रजन्यासुषि-
 तोऽसि ? दुःखसंज्ञारपूरितानामस्माकं कथंकथमपि कष्टेन व्यतीता रजनी. व्यत्रांतरे वक्रीकृताननया
 प्रकृतिकटुकनाषणशीलया सासूयं जटिपतं श्रद्धा किमव पृष्टव्यं ! लोचने एवास्य रात्रिजागरणं
 साधयतः, व्यसनानसक्तः खड्गदचारी च तव पुत्रकः, नेदं गृह्यद्विकारणं, यतः—देवकुक्षे राजकुक्षे

। बुद्धीसु य जसवेसु विविहेसु ॥ कःह होउ तह बुद्धी । जह न बुद्धा गणित्जंति ॥ १ ॥ वयप-
 रिणपलोपर—भुहाण दुक्काणि सुयणु सुवहाणि ॥ एसो तुह पुण पुत्तो । न कुणइ बुद्धाण
 वयणाइं ॥ ३ ॥ तद्दइ निवारय यदि शीजनेन प्रयोजनं, ततो हस्ते शहीत्वा बाष्पावित्तलोचनया
 जणितो नागदत्तो जनन्या, यथा जात ! यदहं जणामि तदवश्यं त्वया कर्तव्यमेव, तेनोक्तमेवं क-
 र्ण्याभ्येव तव वचनं, मा खेदं कार्षीः, तथा जणितं यद्येवं वत्स न त्वया बह्निर्वस्त्वयं, प्रतिपन्नमि-
 दमनेन, व्रजंति वासराः, भिद्यति बोद्यानादौ गतस्थानंगसेना, संवर्धते च तयोस्तत्र गोष्टीरसः, द-
 दाति च प्रह्वन्नमेव द्रविणजातं नागदत्तः, अन्यस्मिन् दिवसे परिहासेन जट्टिपतमनया यदहो दौ-
 जारिभं मम भंदिस्स, यतः प्रथमदिने दृष्ट्वा न दृष्टं पुनरर्थार्थपुत्रेण. तेन जणितं गुरुजनपरमधीन-
 तथा न साद्गाइ दृश्यसे त्वं, हृदयेन पुनः प्रतिदिवसं पश्यामि ज्वंतीं. तथा चिंतितमीश्वरपुत्रोऽयं
 दातु, अतुरक्तश्च मांप्रति, यदि कथंचिज्जनन्या वियोज्यते तदा पूर्वते मम मनोरथाः, भणितश्चा-
 नया नागदत्तो यथार्थपुत्रावसरत्ते सांप्रतमर्थार्थार्जनस्य, यतः—पदमे न पदइ विज्जां । वीए अहं
 न केव विवदेइ ॥ तइए न कुणइ धम्मं । तुरिथे वए होइइ हुं असारो ॥ १ ॥ ववसायवज्जियाणं

। संतावि सिरी पणस्सइ चेव ॥ होइ असांतावि धुवं । ववसायपराण पुरिसाणं ॥ ३ ॥ पुव्वपुरिस-
 जिन्नाए । लंहीए कुणइ जो नरो गवं ॥ सो गयलज्जो धणियं । ज्ञाणिञ्ज अहमाहमो चेव ॥
 ॥ ३ ॥ अथपरान्नवसुहया । श्रुज्जंती तह परेसिं दिज्जंति ॥ निययपरकमपत्ता । जिस्कावियं किं
 पुणो लब्धी ॥ ४ ॥ तदार्यपुत्र ! क्रियतां कालोचितं, गम्यतां देशांतरं, स्थितमेतच्चित्तं नागदत्तस्य,
 गतो निजगृहे, विद्मसा जननी, यथा मातर्विसर्जय मां देशांतरे द्रव्योपार्जननिमित्तं, प्रतिषिद्धो ज-
 नन्या, तथापि न तिष्ठति, ततः सां रोदितुं प्रवृत्ता, नागदत्तेन ज्ञाणितं मातरलं रुदितेन, शीघ्रमे-
 वाहमाणहामीत्यादि लपन् प्रतिषिद्धोऽपि स न स्थितः, कृता गमनसामग्री, निर्गमदिवसे सविशेषं
 वार्यमाणोऽप्यपकर्ण्य जननीं चलितो नागदत्तः स्थितो नगरस्य बहिष्ठात, ज्ञाणितोऽनंगसेनया, श्या-
 र्थपुत्र ! तयाविना शून्यमिव नगरमिदमहं मन्ये, यदि ज्ञाणसि तदा त्वया सह समागन्नामि, प्रति-
 पन्नमनेन, क्रमेण वहन्न सार्थः स प्रतिष्ठः कांतारे दुरुत्तारे, व्यालोनितो ज्ञिद्धैः, गृहीतं द्रव्यजातं,
 ज्ञयज्रांतलोचन एकाक्षयेव प्रविष्टो नंभ्रा शून्यारण्यं नागदत्तः, अनंगसेनापि बंदिग्राहं गृहीत्वा प-
 द्दीपतिना पक्षीं प्रापिता, नागदत्तेनापि कांतरामध्ये पर्यटता दृष्ट एकत्र प्रदेशे एकस्तापसकुमारकः,

प्रणम्य पृष्ठश्च कुत्र शुभमाकं तपोवनं ? तेन ज्ञाणितमिती नातिदूर एव, गतस्तेन सह तापसाश्रमं नागदत्तः, वंदितः कुत्रपतिः, श्रुतस्तदंतिके द्वाणमेकं धर्मोपदेशः, पश्चात्पश्चितस्तेन कुत्रपतिर्नागवन् ! साधारणरूपसौजाभ्यगुणगणालंकरणस्य प्रथमयौवने वर्तमानस्यापि किं ज्ञवतो व्रतकरणकारणं ? कुत्रपतिना ज्ञासितं सौभ्य ! शृणु?—

अस्ति मलयविषयमंजनं चंदनपुरं नगरं, तन्निवासिचंददेवब्राह्मणसुतश्रंडरुद्रो नाम्नाहं, कालां तरेणोपरतो मम पिता, ममोपरि संक्रांतो गृहज्जारः, परस्परं कलत्रहं कुर्वत्यो न शक्नोमि निवारयितुं जननीगृहिण्यौ, तावदेव च मे सुखं यावदहं गृहं न प्रविशामि. अन्यस्मिन् दिने ज्ञाणितं गेहिन्या, यदि मया प्रयोजनं तदा निजजननीं गृहबहिष्टात् कृत्वा लोचनमात्रसंतुष्टां धारय ? मां वा विसर्जय ? ततो विस्मयं जनन्या जपकारं, अथलंब्य च नीचजनचेष्टितं, कलत्रस्र्सेहवियुरेण मया खरणरुषवचनैर्निर्झर्त्सिता जननी, ज्ञाणिता च किं ते गृहतृप्त्या ? जदरं भूत्वा तूष्णीका तिष्ठ ? तत्र श्रुत्वा मन्युन्नरभूतमानसानववत्सुकस्थूलाश्रुजालका सा गृहादपि निर्गता, जपेक्षिता च मया, समुत्पन्नवैलक्ष्यया च तथा प्रक्षिप्त आत्मा नगररूपे, पतनशब्दश्रवणसंभ्रांतमानसा मितलिताः कृत्वा कोट्या-

हृद्यं नरनारीगणाः, विगतप्राणा च सा समुत्तारिता कृपात्, तत्कृणं लोकैर्विद्वानवृत्तां तैर्धिक्कारितोऽ-
 हं, परिहृतः स्वजनवर्गेण, न भुंजते मम गृहे ब्राह्मणाः, न गृहंति त्रिह्नां पाखंडिनः, ततोऽहं वि-
 षादमापन्नो मरणमेव मे समुचितमिति मन्यमानो निर्गतो नगरात्, गतः स्तोकं द्युमिज्ञां, दृष्टः
 पूर्वपरिचितगंगाधरात्रिधतापसेन. प्रश्नितश्च तेन वत्स चंरुद्द ! किं कारणं ? विमनस्कौ विहायव-
 दन इव लक्ष्यसे ? कश्चितश्च मया मरणाध्यवसायपर्यवसानो निजो व्यतिकरः, तापसेन ज्ञापितं व-
 रस ! धर्म एव जननीवधजनितपापकप्रकादनखड्गसखिलसन्निभः शेषदोषनिर्घातनसमर्थश्च. तद्दहो
 तमेव धर्मं कुरुष्व ? येन ते शुद्धिर्भवति. प्रतिपन्नं च मया तद्वचनं, गतस्त्वापसः, मयापि गृहीत्वा
 तापसव्रतमतिनिर्वेदेन शून्यारण्यमिदमंगीकृतं.

एतत् श्रुत्वा विषण्णो नागदत्तः, गृहीतः पश्चात्तापेन, चिंतितं च तेन मयाध्यपकार्णितं जननी,
 विनाशितो गृहजारः, मरणमेव मम शरणमिति मन्यमानोऽसौ गतस्त्वापसजनसाधितसामर्थ्यं सर्व-
 कामितनामपत्तनं, चिंतितुं च प्रवृत्तो यथा छर्त्तवा पुनरपि सर्वकामितपत्तनसंप्राप्तिः, जन्मांतरेऽपि
 मा जननीजनकयोःरपमानकारकोऽहमभूवमिति कृत्वा प्रणिधानमव निपतामीति विचिंत्य स समा-
 रू-

दः सर्वकामितपत्तनं शिखरिशिखरं. दृष्टोऽसौ मंत्रसाधनार्थमगतेन योगसिद्धयोगीश्वरेण. लङ्घितश्च तेन तद्वन्निप्रायः, संजाषितो मधुरवचनेन, ज्ञाणितश्च जद्र ! कस्त्वं ? किं वा कर्तुमारब्धः ? निर्वेदितो नागदत्तेन सर्वोऽपि निजव्यक्तिकरः, योगसिद्धेन भणितं जडक ! बुधनिदित आत्मवधः, विरमत्वममुष्मानमरणाध्यवसायात्, गत्वा कुरु निजजनन्याः पानन्नोजनस्नानशयनाशनादिविनयकरणेन परमप्रतिपत्तिं, नष्टद्विविणजातविषये व्यवसाय एव संगतो, न मरणं, नागदत्तेन ज्ञाणितं जगवन्न शोभनं त्वया समादिष्टं, किंतु निष्कासितं मया निजशुहात्पद्भृतं द्रविणजातं नाशितं च, सांप्रतमर्थेन विना व्यवसायेनापि न तावदाजीवितुं पर्यते, न निपुणोऽपि कोलिकः सूत्रं विना पटकरणसमर्थः. योगसिद्धेन भणितं जड ! दृष्टो मया विनापि सूत्रेण क्रियमाणः पटः, नागदत्तेन ज्ञाणितं कथं ? तेन ज्ञाणितं गतोऽहमेकदा प्रयोजनवशाद्दुत्तरापथं, तत्रादवीशीर्षं मिलित एकः कुलपुत्रकः, ज्ञाणितश्चाहमनेन जद्र ! ज्ञाणह्य सममेव ब्रजावः, सांप्रतं शिशिरकालो, हिमाचलत्रुमिरेषा, अत्रावरणश्चाहं, दृश्यते चास्य गुर्वा चीवरमुत्कोली, वितरिष्यति ममापि रजन्यां सवडिमात्रमिति विचिंश च. जितोऽहं तेन समं, प्रासावदवीमंथे, अस्त्वमितो दिनकरः, मुत्तवा मार्गमुषितं चैकत्र प्रदेशे, जहो.

द्विता तेन मुक्तोऽस्ती, यावत्तव संबलमेव केवलं, ततो विषादमापन्नेन जडिपतं मया नूनं मर्तञ्चमव्य-
 शीतेन, तेन ज्ञाणितं किं कारणं? मया ज्ञाणितमश्रावणोऽहं, त्वमपि मम सदृशा एव, केशेन ग-
 मितव्या शिशिरशीतलपवनवाद्यमानदर्शनैरेवास्मान्निः शर्वैरं, तेन ज्ञाणितं मा, ज्ञेयोः, अथलोक्य
 निजमिबशंकिं? कुविदेनेव तेन विद्विसौ नजस्तले हस्तौ, प्रादुर्भूतं प्रधानमुकुमालपद्मलपटिका-
 युगलं, एका ममं समर्पिता, द्वितीया पुनरात्मना प्रावृता, प्रणष्टं शीतं. समुत्पन्नकैतुकेन जडिपतं
 मया अहोऽचिंत्यं सामर्थ्यं मम मित्रस्य, अलामितरसंकथया, एतदेव तावत्कथयतु तवान् प्रियवय-
 स्य ! किमेष सुप्रसन्नगुरुराडिकांप्रसादः? उत कश्चिदेवतावर इति? तेन ज्ञाणितं सौम्य ! शृणु?—

अस्ति मगंधाविषये जयंती नाम नगरी, तत्र कनकशेखरो नाम राजा. अन्यदास्थानगतस्य
 राज्ञश्चिवनिपुणो नाम कुविदः प्रयोजनवशेन समागतः, उपायनीकृतं तेन चित्रचिबमनोहरं प्रवर-
 तेजसा दीप्यमानमत्यंतसुकुमारस्पर्शी वस्त्रयुगलं, तत्क्षणमेव परिहितं राज्ञा, निषण्णः सिंहासने, तुष्टः
 कुविदकस्य, दंतस्तस्मै सकलविषयप्रधानो ग्रामो निर्जांगलभवत्प्राजराणादिकं च. प्रशंसितश्च सकल-
 लोकेन, परगुणश्रवणसमुत्पन्नमत्सरेण प्रकटमेव जडिपतं मया राजसन्नामर्थे, सूत्रेण पटः क्रियते,

किमत्राश्रयं ? कुंविदेन ज्ञाणितं यदि सूत्रेण विना करोषि तदा युज्यते ज्ञाणितुमीदृशं, ततः कृता मया राजसमक्षये वैषा प्रतिज्ञा, यदि सप्तरात्रमीध्ये सूत्रं विनापि पठं न करोमि तदा ज्वलने प्रविशामि. कुंविदेन ज्ञाणितमस्तु तावद्वचनविस्तरः, कार्यसिद्धौ पुनः संशयः. अद्भुतप्रतिवचन एव निर्णयोऽहं राजमंदिशत, प्रासः स्वन्नवनं, कथं नु नामैष प्रतिज्ञासागरस्तरितव्यः, एवंविधान्चितासमाकुलो यावत्तिष्ठामि तावत्समागतो मम गृहे लीलाविलासो नाम योगिकः. गृहगणणे स्थित्वा हुंकारितं तेन, ज्ञानीत्वा मया स्वहस्तेन यथा पर्यासा मनोरमा जिज्ञा, निपतितश्च तच्चरणयोः, गतोऽसौ स्वस्थानं, अहमपि गृहीत्वा पुष्पतांबूलविलेपनादिकं तदनु मार्गलम् एव प्राप्तस्तस्याश्रमे, प्रकालितं तस्य चरणयुगलं, समर्पितानि पुष्पतांबूलविलेपनानि, सुखं प्रसुप्तस्य तस्य तालवृंतेन प्रवीजितुमहमार्ब्धः, एवं द्वितीयतृतीयदिनेऽपि, चतुर्थदिने ज्ञाणितोऽहं तेन वत्स ! किमिहकार्यवशेन गुरुप्रतिपत्तिं करोषि परलोकार्थं वा ? मया ज्ञाणितं सांप्रतं प्रयोजनवशेन, तेन ज्ञाणितं ज्ञाण येन प्रयोजनं ? कश्चित्तो मया निजप्रतिज्ञाविशेषः, तेन ज्ञाणितमस्तत्र तावदुपायः, केवलं सत्वसाध्या सिद्धिः, मयोक्तं कीदृशा ? तेनावाच्यष्टोत्तरशतवारं मंत्राकाराणि जपित्वा निजशिरसा गिरिकंदरोदरो नाम

यद्गः पूजयितव्यः, पश्चादसौ सत्त्वानुरूपं वरं वितरति, प्रतिपन्नं तन्मया, गृहीतो मंत्रः, कृतं बलिविधानं, गतो गिरिकंदरोदरमंदिरं, पूजितो यद्गः, कृतो मंत्रजापः, द्याकृष्टं क्रोत्राध्यामजिह्वाकराद्यं करवाद्यं, वाहितं निजकंधरायां, निरुपमसत्त्वगुणावर्जितमानसोऽर्धाबिन्न एव शिरसि प्रत्यङ्गीभूतो यद्गः, भणितोऽहमनेन ज्ञाण ते किं प्रियं करोमि ? मया ज्ञणितमसत्त्वपटकरणसामर्थ्यं देहि ? तेनोक्तं ज्ञविष्यति वत्स ते चिंतितं. ततः संपूज्य तं यद्गं परं परितोषमुद्धवन् समागतोऽहं स्वन्नवनं, प्रणम्य राजानं निषण्णोऽहमुचितसने, पृष्टोऽहं मंत्रिणा किं संपूर्णां ते प्रतिज्ञा ? मया ज्ञणितमेवमेतत्. ततः सकलसन्नासमद्गं विद्विष्य गगनांगणे कश्युगद्यं दत्तं देवदुष्योपमं वस्त्रयुगद्यं नरपतये, एवं मंत्रिसामंतादित्रयोऽपि, तुष्टो राजा, गुणब्राहिणी जाता नरपतिसन्ना, भणितोऽहं राजा किं तव प्रियं करोमि ? मया ज्ञणितं वर्षमेकमकरं कुरुष्व जनपदमिमं ? प्रतिपन्नं राजा, दत्तश्च प्रवरश्चामपंचकसहितः सकलविषयसारः सुखसंभगो नाम मह्यं ग्रामः, विलीर्णश्च यहहाचारः, एवमेवा मे शक्तिरीदृशी जातेति. ततोऽजिनंदितो मया कुलपुत्रकः, प्रशंसितो बहुप्रकारं, प्रस्थितो ततः स्थानाद् द्वावप्यावां, दंघिता सप्तरात्रेणदवी, गतोऽसौ स्वस्थानं, द्यहमपि प्रयोजनवशेनाव समागतः, तदेवं वि-

नापि खलेण दृष्टो मया क्रियमाणः पटः, अर्धोपार्जनमपि व्यवसायिनां नातिदुष्करं, व्यवसायमेव पुरुषाणां गुरुकं द्वांसमूढ्यं, यतः—आहता सपुत्रिसेहिं । गुरुयववसायदिशहियणहिं ॥ कञ्जारंजा होहिति । निफला किं चिरं काढं ॥ १ ॥ मया ज्ञणितमेवमेतत्, नास्त्यत्र संदेहः, निवर्तितोऽहमेतस्मादविधिमरणत्, ब्रजामि सांप्रतं स्वस्थानं, योगिकेन ज्ञणितं वत्सैतया गुरुजनपराधीनतया समावर्जितं मे हृदयं, गृहाणेदं स्थावरजंगमविषापहारकं प्रधानमणिं, अनुग्रह इति मन्यमानेन प्रतीहितो नागदत्तेन गतो योगिकः स्वस्थानं, नागदत्तोऽपि निजनगरमागतः, कश्चितः सर्वोऽपि सः विस्त्रो निजवृत्तांतो जनन्याः, तथा ज्ञणितं वत्स ! गह्वतु द्रविणजातं, त्वया विद्यमानेन न्ययोऽपि भूरि द्रव्यं ज्ञविष्यति, धन्याहं यया पुनरपि तव मुखकमलमवलीकितमिति ज्ञणित्वा स्नेहसारं निवेशितो निजोत्संगे, चुंबितो मूर्धनि नागदत्तः, चिंतितं तेनाहो स्नेहपरता जननीहृदयानां, अहं पुनः शिख्रासंघातकतिनमानसो यस्तथापकर्ण्य जननीं देशांतरं प्रस्थितः, प्राप्समिहलोक एव मया दुर्नयफलं, सांप्रतं परमविनयेन सभाशय्यामि मातरमिति विचिंत्यैवं चेतसि कृतनिश्चयो मातुः पार्श्ववर्ती प्रतिदिनं पर्युपास्ते, मातरि स्नातयां स्नाति, युक्तायां मुंक्ते, किंबहुना ? सर्वप्रयोजनेष्वपि सत-

तमानुकृत्येनैव वर्तते, एतद् दृष्ट्वा दूयते नागश्रीस्तेनेहिनी, श्यामितवकीकृतमुखी न गृहकार्येषु सम्यक्प्रवर्तते, एवं व्रजति कालः.

अन्यस्मिन् दिवसे गुणधरश्रेष्ठिपुत्रो गुणसारः कृष्णद्वजगमेन दष्टः, समाहूता गार्गनिकाः, प्र-
शुक्ता मंलागदादयः, न जातः कोऽपि विशेषः. ततः पटहशब्देनाकारि घोषणा नगरे, यथा यो गु-
णसारं जीवापयति तस्मै श्रेष्ठी शतसहस्रं ददाति, निवारितः पटहको नागदत्तेन, गृहीत्वा योगिना
दत्तं मणिरत्नं गतः स श्रेष्ठिसमीपं, प्रह्लादय मणिरत्नं पायितस्तज्जलं गुणसारः, नष्टो विषविकारः,
संवृत्तश्च स प्रगुणः, तुष्टेन श्रेष्ठिना दत्तं तस्मै सुवर्णशतसहस्रं, गतो गृहीत्वा नागदत्तो निजव्रतवन्,
सविशेषं च समाराधयति जननीचरणशुभलं. अन्यस्मिन् दिने विमनस्का डुर्मना विमुक्तदीर्घनिः-
श्यासा विहायवदनकमला मंचकगता दृष्टा नागश्रीर्नागदत्तेन, पृष्टा च प्रिये किं तव बाधते ? तथा
ज्जणितं शिरोवेदना, नागदत्तेन ज्जणितं किंनिबंधना ? तथा ज्जणितमीर्ष्यानिबंधना, यतस्त्वं परिहृ-
तसकलगृह्यापारः कृतकरतलांजलिर्जनन्याः पुरतः किंकर इव किं करोमीति बुधाणस्तिष्ठसि. किं
तवैकैकस्य जननी ? किमन्यो जनो नयस्तलांनिष्पतितः ? एजिरनकैर्ज्वलितज्वलनपतितमिव द-

ह्यते मम शरीरकं, प्रणष्टा निद्रा, न रोचते ज्ञोजनं, बाहं बाधते क्षिरोवेदना. नागदत्तेन ज्ञणितं श्रूयतां प्रिये परानक्षैरामानं कदर्शयसि, अयनक्षबहुलकुञ्जकारं चानुकरोषि. तथा ज्ञणितं क एषोऽनक्षबहुलः? नागदत्तेन ज्ञणितं श्रूयतां प्रिये !—

ज्ञस्ति सकलमहीबलयतिलकञ्जतं कुसुमपुरं नाम नगरं, तस्मिन् कुञ्जप्रियो नाम कुञ्जकारः प-
रिवसति. स पुनर्यादि कश्चिदघटमानकं ब्रूते तदाकर्ण्य नितरामनक्षरभृतमानसष्टकराञ्चिर्निजमस्त-
कं चूर्णयति, ततः कृतं लोकैस्तस्य गुणनिष्पन्नमनक्षबहुल इति नाम, तदेव च प्रसिद्धिं गतं, तस्य
च गृहे समस्ति विशाला कुञ्जशाला, वसंति च तस्यां नानादेशागताः कार्पाटिकादयः, वर्दंति च र-
जन्यामघटमानकानि टकरशतानि, अयनक्षबलाविगतनिद्रो रोषवशपरिगतश्चूर्णयति टकराञ्चिरनक्षबहु-
लो निजमस्तकं. तथा कदर्शयंतमारामानं दृष्ट्वा जनको ज्ञणितस्तनयैः, तात तव गृह एवानक्षणाभंती
नास्ति, विशेषतो नगरमध्ये, ततो यद्यनक्षपरिहारेण प्रयोजनं तदाटव्यां गृहं क्रियतां? प्रतिपन्न-
मिदं तेनापि, गतास्तं गृहीत्वा ततनयाः कांतरमध्यसंस्थितपर्वतलासन्नां स्वह्रसद्विलयपरिपूर्णाभिकां
सरसिकां, कृतं तदासन्ने कुटीरकं, बहुदिनयोग्यं संबलं च समर्प्य मुत्तवा तत्र जनकं नगरमागतास्त-

नयाः, सोऽपि तत्र कर्दमं मर्दयित्वा ज्वांजनि कर्तुमारब्धः, तत्पुत्रा अपि समये समागत्य गृहीत्वा ज्वांजनि नगरे विक्रीणति. एवं च व्रजति कालः. अन्यदा मुगाययै निर्गतो महाकांठारमनुप्रविष्टो राजा, निश्चितं सखित्वं, पिपासितः पृहति समासन्नपुरुषान्, यथा नो नो किमस्यैव कापि जलसं-
 ज्ञावः ? तैरुक्तमस्ति, इतः स चासन्ना सरसी, तत्र गम्यतामित्युक्ते गतो राजा, दृष्ट्वा राजानं ससंभ्र-
 ममन्युहितः कुत्वाद्यः, दत्तमासनं, निषण्णो राजा, ध्यानीतः स्वहृद्योतलसखित्वपरिपूर्णाः करबकः, पी-
 तं पयः पृथ्वीपतिना, जातश्च स स्वस्थमानसः, परितुष्टः कुत्वाद्यस्य, पृष्टश्च स्नेहसारं जद्र ! किंनिमि-
 त्तमेकाकी कांठारे तिष्ठसि ? तेनोक्तमनक्ष्वचनश्रवणपरिहाराय. राज्ञा ज्ञाणितं यद्येवं तद्गाह्य मया
 सार्धं नगरे, तथाहं करिष्यामि यथा न क्रोऽप्यनक्ष्वान् समुह्यपति. तेन ज्ञाणितमेवं ज्वतु, चखितो
 नगरान्जिशुखं, नगरसमासन्ने च दृष्टा राज्ञा सागरान्जिधानस्य वणिजो डहिता स्वकाजिधाना कर्क-
 धूफलादि चिन्वती, पृष्टो राज्ञा मंत्री कैषा कस्य वा सुता ? कश्चितः सर्वोऽपि मंत्रिणा वृत्तान्तः, प्रवि-
 ष्टा नगरं, धृतः कुंजकाशो निजमंदिर एव नरपतिना, कारिता च घोषणा नगरे पटहकेन यथा यः
 कश्चिद्व्यदमानकं भणिष्यति तं राजा महादंडेन दंभयिष्यति, एवं व्रजति कालः. अन्यस्मिन् दिने

विद्वाननरपतिमनोगतभावेन परिणयिता सा दुर्गतकन्यका सचिवेन, राज्ञापि परिणीता च संक्षे-
 पेण, प्रक्षिप्तःपुरे, पूर्वकृतसुकृतानुभावेन जातस्तदुपरि प्रणयानुबंधो नश्यते; प्राप्ता सा पट्टमहा-
 देवीपदं, प्रवर्धमानप्रणयेन राज्ञा सह विषयमुखमनुभवती सा कालं गमयामास. अल्पदा तरुणज-
 नमनोमोहने कलकौकिलारावभुवनोदरे समभाते च वसंतमासे नगरोद्यानात्रिमुखं च प्रमोद-
 नरनिर्धरे निर्गहति सति नागरीकजने उद्यानश्रीदर्शनार्थं समं खलया महादेव्या अन्नद्वयहृत-
 कुरङ्करेण च प्रस्थितः पार्थिवोऽपि, निर्गहता च दृष्टा अकालफलन्नरज्ज्यमानशाखासंचयैका ब-
 दरी, पृथा च राज्ञां समासन्नवर्तिनी खलामहादेवी, प्रिये ! क एष पादपः ? किमन्निधानान्येतस्य
 फलानि ? सुचिरं निरूप्य जट्पितमनयाहं न विजानामि, तदेवं श्रुत्वा समुत्पन्नानक्षेण प्रहृतं नि-
 जमस्तकं टक्कशस्त्रिनद्वयहृत्तेन, राज्ञा ज्ञाणितं किमेतत् ? तेनोक्तं यद्भयेन कांतारे गृहमकारि, ख-
 ल्यां महादेवीं दर्शयता पतितमनद्वयहृत्तेन—कद्वद्व बोरदं विक्रिणुद । अङ्ग न जाणुद खल ॥
 पशुयद् अन्नविहिं करि । मु धरु न सहजं एद अणक ॥ १ ॥ दुःप्रतीकारमिति कृत्वा विसर्जितो
 राज्ञा गतोऽसौ तस्मिन्नेव स्थाने तथैव कालं गमयति.

अन्यदा तमःस्त्रीमांधकारायां रजन्यां श्रुतस्तेन शार्दूलशब्दः, जयभीतोऽन्यत्र कुत्रापि निज-
यनमलभमानः प्रविष्टः संकटद्वारां कुञ्जिकां, प्रजाते निर्गुमशक्तुवंस्तुषाशुधाञ्जिभृतो नारकः इव ध-
टिकात्रये विसंश्रुतं तदुफ्फायमानो विसंस्तत्रैव विनाशमापन्नः, समागता ज्ञानानयननिमित्तं तन-
याः, प्रेक्षते पितरं, द्रतस्ततो गवेष्यद्विस्तैर्दृष्टोऽसौ कुञ्जिकायां पंचत्वमुपगतः, कुञ्जिकामुखे चोपदे-
शगर्भं गाथाद्युगतं, तद्यथा—वश्यत्पण पविष्टो । लुहाहलं निगमंमि अयमहो ॥ अद्भुतमद्भोव-
गलं । पुत्रय पत्तो अहं निहणं ॥ १ ॥ इह लोगमि दुरन्ते । परलोगविवाहणे इहंविवाणे ॥ म-
ह पयणेणं पावे । वज्जिजा पुत्रय अणत्के ॥ २ ॥ अयवधार्यं तदर्थं, कृत्वा जनकस्य मृतकृत्यानि
विगतशोका गृहकार्याणि कर्तुमारब्धास्तत्तनयाः, तस्मात्प्रिये ! परानर्कैरेवमनर्थज्ञानं प्राणिनो ज्ञा-
वन्ति, यद्यहं निजजनन्या विनयं प्रयुञ्जे तत्किं तव क्षिरो बाधते ? विज्ञातनागदत्तनिश्चया स्थिता
मौनेन नागश्रीः, व्रजंति वासराः.

अन्यस्मिन् दिने ज्ञाणिता सा नागदत्तेन प्रिये ! यदि त्वं निजश्वश्रुशुश्रूषां करोषि तदाहं दे-
शांतरे व्रजामि बाणिज्यार्थं, हर्षवशविकसितवदनया प्रतिपन्नमनया, गतो नागदत्तः, प्राप्तावसंस्था

चित्तं नागश्रिया, साधयामि सांप्रतं निजसमीहितं. तत आहारनिरोधं कुर्वत्या क्रमेण महातप-
स्विनीव शोषितशरीरा सा कृता तथा, तेनोहातुमपि सा न शक्नोति, परिशुषितयांसरुधिरा प्रसृतश्वा-
सा गलत्रयना च कथंकथमपि जटपंती निःश्यामा सा गमयति दिनानि, यतः—वहुया तु सासु-
याणं । कञ्चुसियाहिययाञ्जं वि चित्तिंति ॥ सद सामहे जं पुण । कुणंति किं तेण ज्ञाणिएण ।१।

दुःखजरभृतायां कंठश्राणायां तस्यां समागतो नागदत्तः, निपतितस्त्वन्नरण्योः, पृष्ठा जननी कु-
शलोदंतं, विमानिताहमनया, कामं बालस्त्वमिति वक्तव्ये स्वलदकरं कामपात्र इति जटिपतं ज-
नन्या, पृष्ठा तेन नागश्रीः, प्रिये ! किं ते श्वश्रुः समुद्रपति ? तत्कालोत्पन्नप्रतिज्ञया जटिपतमनया
तदेषा समुद्रपति यद्वक्तुमपि न शक्यते, तथापि तव कथ्यते. यस्मिन्नेव दिने ध्यार्यपुत्रः प्रचलि-
तंस्तस्मिन्नेव दिवसे ज्ञाणिताहमनया वत्से ! अस्ति मम पूर्वपरिचितः कामपात्रो नाम पुरुषः, अन्न-
पत्या च त्वं, तद्वत्से रजन्यां तं प्रह्वन्नं प्रवेशयामि, न प्रतिपन्नं मया, पुनः पुनर्नृणंत्याः समतिक्रां-
तानि सप्तदिनानि, तथापि मया न प्रतिपन्नं. तत आहारंननं मन्यमाना सा जोजनमपि न करो-
तीति. ततः समुत्पन्नकोपेन जटिपतं तेन मा करोतु जोजनं, प्रियतां ? किमनया ? उत्तीर्णचित्त-

मिति ज्ञात्वा ज्ञाणितं नागश्रिया ध्यार्थपुत्र ! विसर्जय मां. नाहमनया सार्धमेकमपि दिनं तव गृहे
वसामि. तेन ज्ञाणितं न त्वं विसर्जनयोग्या यस्याः शीलपरिपालने ईदृशो निश्चयः. एषा पुनर्लु-
हितमर्यादा स्थविरा विसर्जनमप्यर्हति. तथा ज्ञाणितं यद्येवं ततोऽहं स्थिता. ततोऽसौ तद्वचनेन ज-
ननीं गृहीत्वा निर्गतो गृह्णात, गतो योजनपंचकं, दृष्टादवीमध्ये चैका प्रपा, मुत्तवा तत्र जननीं स-
मागतो निजगृहं, सापि दृष्टा प्रपास्यामिना, ज्ञाणिता च वृद्धे ! समागतो जनस्त्वया पानीयं पातव्यं,
वसनशानादिविंतामहं तव करिष्यामि, प्रतिपन्नमनया, ब्रजंति वासराः, ह्यन्यदा जातः परस्परं शि-
क्षिरश्रीष्मवर्षारात्राणां विसंवादः, तव शिक्षिरो ज्ञाणति मया मेदिनी द्यूषिता, श्रीष्मवर्षारात्रावप्येव-
मेव ज्ञाणतः, न ह्यिद्यते तेषां विवादः, ज्ञाणितं क्षिक्षिरेण पृष्ठामः कमपि चिरवयसं, प्रतिपन्नं ता-
त्र्यां, दृष्टा प्रणोपविष्टाऽमृतमुखीनामस्थविरा, समागताश्च ते तदंतिकं, प्रणता स्थविरा, ध्याशीर्दानपु-
रस्सरं संज्ञापितास्तया कोमलवचनैः पृष्टाश्च किं निमित्तं वत्साः समागताः ? तैरुक्तमंब क्षिक्षिरश्रीष्म-
वर्षारात्राणां मध्ये कः श्लाघनीयः ? तयोक्तं त्रयोऽपि श्लाघ्यतमा एव. ततस्ते त्रयोऽपि परितुष्टाः,
ज्ञाणितासैः स्थविरा, द्यंब ! घटमिमं मोदकभृतं त्वं प्रतिदिनं पश्यसि. एवं ज्ञाणित्वा गतास्ते स्वस्था-

नं, सापि प्रतिदिनं मोदकान् भुंजाना कालं गमयति.

अन्यदा चिंतितं वध्वा यदि तस्या मृतशब्दः श्रूयते तदा मे निवृत्तं ज्ञवति हृदयं, ज्ञाणितश्च तथा नागदत्तः, आर्यपुत्र ! गत्वा निजांवायाः शुद्धिं लजस्व ? कथं सा तिष्ठति ? गतोऽसौ, दृष्टा जननी सुंदरशरीरा, दर्शितस्तथा पुत्रस्नेहः, जोजितः परममोदकैः, निवर्तमानस्य च तस्य संबन्धनिमित्तं समर्पिता मोदकाः, प्राप्नो निजग्रहं नागदत्तः, पृष्टो नागश्रिया कथमंबा तिष्ठति ? कथं वा भुंजते ? कञ्चित्स्तेन सर्वोऽपि ज्यतिकरः, दर्शिता मोदकाः, कथापिता नागश्रीः, ज्ञाणितो नागदत्तो यथा मम जन्मनीं तत्र मुंच ? निजजननीं चेहानय ? तथैव कृतं तेन, पुनरपि संप्लक्ष्याणामपि ऋतुदेवानां विसंवादः, ज्ञाणितं शिशिरेण पुनरप्यन्यं कमपि पृष्ठामः, ज्ञागहृद्भिस्सिर्दृष्टा सा कटुकमुस्त्री, अपूर्वति कृत्वा च पृष्टा अंब ! शिशिरीभ्रमवर्षारत्राणां को रमणीय इति ? तथा ज्ञाणितं त्रयोऽप्यशोचनः. एतत् श्रुत्वा तैस्त्रिजिरपि रूष्टैः शसा सोपहतश्रवणनयनव्यापारा दुःस्वेन तिष्ठति, कतिपयदिवसावसाने ज्ञाणितो नागदत्तो नागश्रिया मम जनन्यास्तु त्वं वार्तामपि न पृष्ठसि, तेन ज्ञाणितं पृष्ठामि गृह्णामि च. तत्र गतोऽसौ, तत्र स्थाने दृष्टा तथाविधा मां वृद्धा, विस्मयमापन्नेन

तेन पृष्टास्तत्रैव संपिन्नाः कर्पटिकादयः, ज्ञाणितमेकेन दृष्टा मया सां पुरुषत्रिकेण शिशिरादिस्वरूपं पृच्छ्यमाना त्रयाणामपि निन्दनपरायणाः । ततस्तै रोषापूरितमानसैः प्रणष्टवचननयनश्रवणचक्षुसा कृताः । नागदत्तेन चिंतितं निजनामसदृशं कुर्वत्या दूनिताः केचिदेतया दिव्यपुरुषाः, तेन चैवं विधा जातेति विचिंत्य गृहीत्वा तां गतः स्वनगरं, प्रविष्टो गेहे, गेहिन्या पृष्ठं कथ्यमेवंविधभवस्थानं संप्राप्ता मे जननी । तेन ज्ञाणितं निजतुंडफलमेतदिति कथ्यतः सर्वोऽपि वृत्तांतः, श्रुत्वेदं स्थिता सा लज्जयाधोमुखी, मातरं प्रतिपालयंती च केशेन कालं गमयामास । एवं मधुरवचनानि वदंती प्रथमस्थविरा सुखपरंपरां प्राप्ता, द्वितीया पुनर्दुर्वाक्यदोषतो दुःखपरंपरामिति । तदेतद्वगम्य सदा मधुरज्ञाषिन्निरेव ज्ञाव्यमिति । तदिह मधुरज्ञाषाज्ञाषिणामेवमुच्चै—विपुलसुखसमृद्धिं वीक्ष्य सार्धं सुक्रीत्यां ॥ वदत विशादवाक्यं सर्वदा सत्यसारं । मितमधुरमुदारं विश्वसंतोषकारं ॥ १ ॥ मितमधुरभाषकाश्च दयापरा ज्ञवंति, ततस्तदनंतरं दयाधिकारमाह, तत्रैते श्लोकाः—

॥ सूदम ॥—दय धर्मस्य सर्वस्वं । दया धर्मस्य जीवितं ॥ मातेव निजपुत्रस्य । दया धर्मस्य पालिका ॥ १ ॥ दुःखिताः स्वत एवामी । केऽपि केनापि कर्मणा ॥ प्राणिनोऽनादिसंसारे । तेषां

किं वद चिंतया ॥ २ ॥ जायंते चात्र संसारे । जंतवः शतशः समे ॥ मातृपितादिजायेन । कः
 प्रियः कोऽप्रियस्ततः ॥ ३ ॥ हन्मीति चिंतनादेव । मुक्तं हंति जन्मजं ॥ विजन्मसंज्ञवं हंति ।
 मुक्तं हेतियोगतः ॥ ४ ॥ ब्रंश्च जन्मशतोपातं । सर्वं हंति हितं शुभं ॥ आत्मैव च हतस्तेन ।
 परं ब्रता न संशयः ॥ ५ ॥ यतो हन्यादसौ हंता । लज्जते वधबंधनं ॥ दशधा शतधा चैव । व-
 कृशः कोटिशोऽपि वा ॥ ६ ॥ दृष्ट्वा च शस्त्रमुद्गीर्णं । जयात्तरल्लोचनः ॥ वेपते विविधं प्राणी ।
 सर्वा जीवनवांजया ॥ ७ ॥ आकृष्टोऽपि भ्रियस्वेति । दुःस्थो भवति मानसे ॥ मार्यमाणस्य यद्दुः-
 खं । तद्वेत्ति यदि केवली ॥ ८ ॥ अर्थवंतोऽर्थनारेण । राजा राज्येन रक्षति ॥ येन तेन प्रकारेण
 । रक्षामर्हति जीवितं ॥ ९ ॥ यथा स्वयं प्रणश्यंति । दूरं दूरेण देहिनः ॥ मृत्योस्तथापरस्यापि ।
 न प्रियं मरणं क्वचित् ॥ १० ॥ निःशेषं विश्वमेकत्र । धुनमन्यत्र जीवितं ॥ विश्वं विश्वं परित्यज्य
 । जीवो गृह्णाति जीवितं ॥ ११ ॥ एतद्धर्मस्य सर्वस्वं । शेषो वचनविस्तरः ॥ परेषां तन्न कर्तव्यं ।
 यदात्मनि न रोचते ॥ १२ ॥ सर्वदानाग्रिमं दानं । शौचानां शौचमुत्तमं ॥ कारणं सर्वसौख्यानां ।
 यदेतत्पाणि रक्षणं ॥ १३ ॥ शेषदानान्यदानानि । मरणे समुपस्थिते ॥ जीवितं यो ददात्यस्य । स

दाता सर्वदायकः ॥ १४ ॥ दृष्टान्तोऽत्र नरः कोऽपि । राजरत्नमद्विभृत्वः ॥ राजप्रसादतो राश्या ।
 मरणाद्विनिर्मुचितः ॥ १५ ॥ परमाणप्रहाणोहाः । पापपूरेण पूरिताः ॥ पतन्ति प्राणिनः पापा ।
 नरके तीव्रवेदने ॥ १६ ॥ सदयहृदयदत्ता ज्ञातनिःशेषसत्वा । विधृतगुणविताना सर्वधर्मप्रधाना ॥
 जयति दलितदोषाः सर्वकल्याणपोषा । जनजनितसदका पादलिता जीवरक्षा ॥ १७ ॥ इति श्लो-
 काः सप्तदश. व्याख्या—दयेत्यादि दया अहिंसा धर्मस्य सर्वस्वं सर्वसारः, दया धर्मस्य जीवितमिव
 जीवितं, दयासद्भाव एव धर्मसद्भावत, मातेव जननीव निजपुत्रस्य सुतस्य दया धर्मस्य पादिकेति
 श्लोकार्थः ॥ १ ॥ अथ वधचिन्तापि न कर्तव्येत्युपदिशन्नाह—दुःखितां दृश्याद् श्लोकः स्पष्टः ॥
 ॥ २ ॥ अथात्र संसारे न कोऽपि शत्रुमित्रं वापीति दर्शयन्नाह—जायंत इति श्लोकः सुगमः ॥
 ॥ ३ ॥ अथ परमाणप्रहाणंप्रति चिंतनशस्त्रग्रहणव्यापादनेषु यावन्मात्रं सुकृतं हंति व्यवहारतस्त-
 तावन्मात्रं दर्शयन् श्लोकत्रयमाह—हन्मीति चिंतनादेवेत्यादिकं कंठ्यं चैतत् ॥ ४-६ ॥ अथ श-
 स्त्रमुद्गीर्णमादोक्ष्यामार्यमाणा अपि यथा दुःखातुग जवंति जंतवस्तथा दर्शयितुमाह—दृष्ट्वा शस्त्रं
 समुद्गीर्णमित्यादि श्लोकद्वयं स्पष्टं ॥ ७-८ ॥ अथ सर्वास्वल्पवस्थासु सर्वेषामपि प्राणिनां सर्वैरपि

प्रकारैर्जीवितव्यमत्यंतवद्वज्रमिति दर्शयन् श्लोकत्रयमाह—अर्थवंतोऽर्थसारेणेत्यादि सुखावबोधमेवे-
 दमिति ॥ ९-११ ॥ अथ तात्पर्यं कथयन्नाह—एतद्धर्मस्य सर्वस्वमिति श्लोकः स्पष्टः ॥ १२ ॥
 अथ दयाया एवं माहात्म्यमाविःकुर्वन्नाह—सर्वदानेत्यादि, सर्वदानानामभिमं प्रधानं दानं वितरणं
 शौचानां सत्यतपोजटादिशौचानां शौचमुत्तमं प्रधानं कारणं निबंधनं सर्वसौख्यानां समस्तशर्मणां
 यदेतत्प्राणिरक्षणमिति ॥ १३ ॥ अथ शेषदानेऽप्यो जीवितव्यदानस्य प्राधान्यमावेदयन्नाह—शेषः
 दानानीत्यादि, स्पष्टश्रायं श्लोकः ॥ १४ ॥ अथ शेषदानेभ्यो यथा जीवितव्यदानं प्रधानं तथा दृ-
 श्वातेन स्पष्टयन्नाह—दृष्टांतोऽत्र नर इत्यादि, दृष्टांत उदाहरणमत्र दयादानाधिकारे नरो मानवः
 कोऽपि कश्चिद्वाजरत्नमद्विबुधो राजरत्नहारिचौरो राजप्रसादतो राज्ञः प्रसादेन राश्या पट्टमहादे-
 व्या मारणात्प्राणव्यपरोपणाद्विमोचितो रक्षित इति ॥ १५ ॥ अथ जीवयतिनामासुष्मिकं दोषमा-
 ह—परेत्यादि, परप्राणानां प्रहाणं यातनं तदुद्वेगपस्य पूरः प्रवाहस्तेन पूरिता व्यासाः पतंति नि-
 मज्जंति प्राणिनो जीवाः पापाः पापकारिणो नरके तीव्रवेदन इति ॥ १६ ॥ अथ जीवदयां स्तुवन्
 वृत्तमाह—सदयेत्यादि, सदयहृदयदत्ता सदयं हृदयं येषां ते सदयहृदयास्तैर्दत्ता, ज्ञातनिःशेषसत्त्वा

रक्षितसकलजीवा, विधृतगुणविनाना विधृतो गुणानां वितानो विस्सरो यया सा, तथा सर्वधर्मप्रधाना सर्वधर्मोत्तमा, जयत्यतिशेते दक्षितदोषा विदारितापरधा, सर्वकल्याणपोषा सकलश्रेयःपुष्टिकारिणी, जनजनितसद्का जनानां जनितानि संति शोजनान्यद्गाणोद्दिगाणि यया सा, तथा पाक्षिता से-
विता जीवरक्षा जीवदयेति वृत्तसमासार्थः ॥ १७ ॥ राजरत्नमलिभुवहृष्टांतः पुनरयं—

अस्त्यत्र नारते वर्षे वसंतपुरं नाम नगरं, तत्र जितराजुर्नाम राजा बभूव. अथ तत्रैकेन रंसा-
पुत्रकेण विषयप्रसक्तेन धनार्थिना चौरैः सह संगतिः कृताः अन्यादा तैश्चौरै राज्ञो रत्नजांडागारे
कात्रं दत्तं, स एव रंसापुत्रकः प्रवेशितो मध्ये, निष्कासितं च किंचिद् द्रव्यजातं. अत्रांतरे विद्वा-
तास्ते तस्करा दंस्पाश्रिकेन, चौराश्चौरा इति जटपंतो धाविताः सुजटाः, नष्टाश्चौराः, गृहीतो रंसा-
पुत्रकः, दर्शितो राज्ञः. ततो राज्ञा तरलतारं पश्यन्नसौ पृष्टो यथा रेरे सुभय ! किमर्थं चौरिका कृ-
ता ? तेनापि सुभक्त्वेन सत्यमेव निवेदितं. ततो नरेन्द्रेण जणितं नानेन कदाचिदपि चौरिका कृ-
ता, सुभोऽयं वराको मुच्यतामिति. ततो मंत्रिणा जटिपतं देव ! यद्यत्थेवं तथापि निगृहीतव्य ए-
वायमन्येषां शिक्षानिमित्तमिति. राज्ञोऽसौ वध्य आहसो दीनो द्रयाजनको

नयातुरो कंपमानशरीरकस्तखतारं चक्षुर्विक्रिपन् वध्यभूमौ नेतुमारब्धः, दृष्टश्यालोऽकगतयैकया दे-
 व्या दयापरीतांतःकरणया, दासीमुखेन राजा भणितो यथा देव ! चौरमिमं प्रसादं कृत्वा दिनमेकं
 महुपरोधेन विमुंचस्व ? येनास्य किंचिदहं सांसारिकं सुखं दर्शयामि. ततो राज्ञा मुक्तोऽसौ नीतश्च
 देव्या निजगृहे, कारितं च तस्य स्नानयोजनपुष्पतांबूलविशेषनादिकं, परिथापितो वरवस्त्राणि, दौ-
 कितास्तस्य पंचप्रकारा आपि विषयाः, गतं च दीनाराणां शतमेकं, तद्व्यतिकरं द्वितीयदिने राजानं
 विज्ञाप्य द्वितीयया देव्या तस्य तस्करस्य कृतं विशेषेण स्नानयोजनवस्त्राञ्जरणादिकं, गतं च दीना-
 राणां सहस्रमेकं, तृतीयदिने तृतीयया देव्या स चौरो मोक्षितः, तथापि च तद्गोभादौ लक्ष एको
 व्ययीकृतः, चतुर्थदिने यावन्न काचिद्देव्युत्सहते, ततो राज्ञा स्वयमेव पट्टमहादेवी ज्ञाणिता यथा दे-
 वि ! किं ते मनोरथ्या न पूर्यते ? किमेनं चौरं न मुंचयामि ? तयोक्तं देव ! न त्वं मामकं वचः क-
 रोषि, राज्ञोक्तं किमेवं वदसि ? करोष्येव तावकं वचः, देवी प्राह देव ! यद्येवं तर्हि जीवनेवैष व-
 राको मुच्यतामिति, राज्ञापि तथा कृतं, देव्या च स नीतो गृहे, यद्वा तद्वा जोजनं दत्त्वा च विस-
 र्जितः. ततोऽसौ गंतुमारब्धः, शेषदेवीज्ञिः सा महादेवी हसिता अहो इयं त्यागिनीति ! ततस्तया

चौर आकारितः पृष्ठश्च केन ते प्रभृतं दत्तमिति ? स प्राह त्वया यथा जीवितव्यं दत्तमिति, यतो म-
 म पाश्राह्यदिनत्रये द्रुमेव चेतसि वर्तते यदुत प्रातरहमवश्यं मारणीय इति. न पुनर्जानामि किं
 मया भुक्तं पीतं वा, दत्तं परहितं वा, सुखं दुःखं वातुभृतमिति, अथ पुनर्जानेऽहं यदुत त्वयैव म-
 हानुद्रावया महादेव्या महं त्रैलोक्यसंपदोऽपि दत्ता यथा मे दत्तं जीवितव्यमिति. अथैव जातोऽहं
 जनन्या. अथैवाहममृतरसेन सिक्त इत्यादि तां महादेवीं परमोपकारिणीं शेषदेवीनां पुरतः श्लाघ-
 यित्वा गतोऽसौ रंभापुत्रक इति. तदेवं सर्वदानानां मध्येऽन्यदानं प्रधानं महदिति स्थितं. इति
 द्याधिकारः समाप्तः ॥ उक्तो द्याधिकारः, द्रुह च परमार्थवृत्त्या द्यालवः सर्वज्ञशासनस्थिता एव
 भवन्ति, ते च यथाशक्त्या चतुर्विधमपि श्रमणसंबंधं पूजयन्ते च, अतो द्याधिकारानंतरं संबधूजो-
 च्यते, तत्रैते श्लोकाः—

॥ मूलम् ॥—कर्मरुमकुटाराय । सर्वकल्याणकारिणे ॥ जगन्मंगलभूताय । सत्यात्राय महा-
 त्मने ॥ १ ॥ ज्ञानदर्शनचारित्रि—संपदां कुलसद्मने ॥ संसारसारदत्ताय । सर्वदा सुखहेतवे ॥ २ ॥
 श्रीमत्संघसमुद्राय । गुणरत्नभूतात्मने ॥ पूजां पुण्यजनः कोऽपि । कुरुते ज्ञात्किनिर्भरः ॥ ३ ॥ त्रि-

जिविशेषकं ॥ शिवसद्भासमारोह—दिःश्रेणिः सरत्वा समा ॥ गुणगात्रैः समाकीर्णा । संघज्ञात्कि-
 गरीयसी ॥ ४ ॥ किं किं न पूजितं तेन । संघो येनेह पूजितः ॥ न चान्यदीदृशां पात्रं । पवि-
 त्रं भुवि विद्यते ॥ ५ ॥ यस्य निःशेषंसार—पारवर्ती जिनेश्वरः ॥ विलोककृत्तपूजोऽपि । सपर्या
 कुरुते स्वयं ॥ ६ ॥ तीर्थपर्वतनाकाले । ज्ञामरीदानपूर्वकं ॥ कृतकृतां पुरस्कृत्तव । यतो नौति जि-
 नोऽपि तं ॥ ७ ॥ संघवात्सल्यतः पूर्वं । पश्चात्तीर्थकरोऽजनि ॥ अतः कारणजावेन । संघः पूर्वो
 निगद्यते ॥ ८ ॥ सर्वोऽपि पूजितः संघः । संघदेशेऽपि पूजिते ॥ यद्यैकपुरुषदानेऽपि । देवो जव-
 ति पूजितः ॥ ९ ॥ सर्वसंघसपर्यायाः । फलमाप्नोति मानवः ॥ परिणामज्ञेदतो यस्मा—रुपुण्यापु-
 ण्यव्यवस्थितिः ॥ १० ॥ व्यासन्नसिद्धिकरयेदं । लिङ्गमाहुर्मनीषिणः ॥ यत्संघपूजनं शक्त्या । जात्कि-
 सारं विधीयते ॥ ११ ॥ संघपूजाफलं प्रोक्तं । परं सिद्धिस्तथा परं ॥ मर्त्यामरेन्द्रनागेंद्र—श्रियः स-
 र्वसुखप्रदाः ॥ १२ ॥ त्यक्त्वा दुर्गतिवर्तिनी प्रतिहता कष्टा परप्रेष्यता । मानुष्यं सफलीकृतं राशधरे
 खं नाम संलेशितं ॥ संभ्याराणचत्वाः श्रियः सफलतां तैरेव संप्रापिता । येः सद्दिनचयेन शुद्धम-
 नसा श्रीसंघपूजा कृता ॥ १३ ॥ संसारसागरे पोतो । ज्ञानादिगुणज्जडभृत् ॥ येनायमर्चितः संघ-

स्तेन तीर्णो ज्वोदधिः ॥ १४ ॥ यथाशक्ति यथाज्ञाति । यथाकालं यथाधनं ॥ संघपूजा सदा कार्या । जन्मसाफल्यमिहता ॥ १५ ॥ गृहिणा सद्धिवेकेन । संसारजयशीरुणा ॥ पूजनीयः सदा संघः । कृतार्थं जन्म कुर्वता ॥ १६ ॥ व्यासन्नसिद्धिकैरेव । स्वयं पूजयते नरैः ॥ संघपूजारतश्चात्र । धनसारो निदर्शनं ॥ १७ ॥ व्याख्या—इति श्लोकाः सप्तदश प्रायः सुगमाः, तथापि किंचिद्व्याख्यायते—कर्मदुमकुशारायेति कर्माण्येव दुमाः कर्मदुमास्तेषां वेदकत्वात्कुशर इव कुशरः परशुस्तस्मै कर्मदुमकुशराय, सर्वकल्याणकारिणे समस्तश्रेयोविधायिने, जगन्मंगलद्वृताय भुवनमंगलकल्पाय, सत्यात्राय शौचनडाजनाय, महात्मने पूज्यात्मने इति प्रथमश्लोकार्थः ॥ १ ॥ तथा ज्ञानदर्शन-चारित्रसंपदां कुलसन्ने कुलगृहाय, संसारसारद्वृताय जवप्रधानकल्पाय, सर्वदा सर्वस्मिन् काले सुखहेतवे सुखकारणार्येति द्वितीयश्लोकार्थः ॥ २ ॥ श्रीमत्संघसमुदायेति, श्रीमांश्रासौ संघश्च श्रीमत्संघः, स एव समुद्रस्तस्मै श्रीमत्संघसमुद्राय, गुणरत्नभूतात्मने ज्ञानादिगुणमाणिक्यात्मकाय, पूजां सपर्यां पुण्यजनः पुण्यप्राणी कोऽपि कश्चिदुक्ते विवर्त्ते ज्ञात्किर्नरौ भक्तिप्रद इति तृतीयश्लोकार्थः ॥ ३ ॥ शिवसन्नसमारोहणनिःश्रेणिः सिद्धिसौधसमारोहणाधिरोहिणी, सरदा दीर्घा, समा वै-

षम्यरहिता, शुष्णभात्रैर्ज्ञानादिशुष्णभात्रकैः समाकीर्णा व्याप्ता संघत्राक्तिः संघाराधना गरीयसी मही-
 यसीति चतुर्थश्लोकार्थः ॥ ४ ॥ किं किं न पूजितं तेन ? सर्वमपीत्यर्थः, संघो ज्ञानादिशुष्णगणयु-
 क्तो जंतुसमुदायो येनात्र पूजितोऽर्चितः, न चान्यत्र नैवान्यतरदीदृशमोहद्वं पात्रं जाजनं पवित्रं
 श्रुचि श्रुचि पृथिव्यां विद्यते समस्तीति पंचमश्लोकार्थः ॥ ५ ॥ न केवलं संघः सुरासुरनरैर्दरेव पू-
 ज्यते, किं तर्हि ? जिनैरपीत्येतद्दर्शयन्नाह—यस्य निःशेषसंसारपारवर्ती जिनेश्वर इत्यादि श्लोकत्र-
 यं सुगममेव ॥ ६-८ ॥ अथ परः प्राह—ननु कथं पंचदशकर्मवृत्तिवर्ती प्रतिनियतदेशवर्तिना
 श्रवकेण संघः संपूजयितुं शक्यते ? तद्देशस्यैव पूजयितुं शक्यत्वात्, सत्यमुक्तं, इव्यतोऽसौ देश-
 पूजक एव, जावतस्तु सकलमपि संघं पूजयतीति दर्शयन्नाह—सर्वोऽपि पूजितः संघः संघदेशोऽपि
 पूजिते इत्यादि श्लोकद्वयं सुगममेव ॥ ९-१० ॥ अथ संघपूजकस्य स्तुतिं कुर्वन्न फलं दर्शयन्न
 श्लोकत्रयमाह—तवाप्तनासिद्धिकस्येदं लिङ्गमाहुर्मनीषिण इत्यादि श्लोकद्वयं पाठसिद्धमेव, तृतीयस्तु
 व्याख्यायते—त्यक्ता ज्ञप्तिता दुर्गातिवर्तिनी कुगतिसरणिः, प्रतिहता निराकृता कथा दुरंतद्रुःखरूपा
 परप्रेष्यता परकर्मकरत्वं, मानुष्यं मानुषत्वं सफलकृतं सफलतां नीतं, शशधरे चंद्रमसि स्वमात्मयोगं

नाम नामधेयं संलेशितं विन्यस्तं. संख्यारागचलाः संख्याकालरक्तानुसमप्रज्ञाः श्रियो लक्ष्म्यः सफ-
 लतां फलवतीत्वं तैरेव संघपूजकैरेव संप्रापिता लांछिता धैर्यकैः सद्वित्तचयेन शोचनद्रव्यजातेन शु-
 द्धमनसा निर्मलांतःकरणेन श्रीसंघपूजा श्रीगुणवच्चतुर्विधश्रमणसपर्यां कृता विहितेति. ॥ ११-
 १३ ॥ अथ संघपूजाफलमेव रूपकत्रयेणाह—संसाररागरे इत्यादि, अश्रय व्याख्या—संसारसाग-
 रे जवसमुद्रे पोतो यानपात्रं, ज्ञानादिगुणा एव ज्ञानं क्रयाणकं तद्विजतीति ज्ञानादिगुणान्नभुव,
 येनायमर्चितः संघस्तेन तीर्णो भवोदधिरिति सुगमं. ॥ १४ ॥ यथाशक्ति यथाज्ञाति । यथाकालं
 यथाधनं ॥ संघपूजा सदा कार्या । जन्मसाफल्यमिहता ॥ १ ॥ गृहिणा सद्विवेकेन । संसारत्रय-
 स्त्रीरुणा ॥ पूजनीयः सदा संघः । कृतार्थं जन्म कुर्वता ॥ २ ॥ इति श्लोकद्वयं कंड्वं. ॥ १५—१६ ॥
 अथ संघपूजाकर्तुरासन्नसिद्धिकत्वं दर्शयन् दृष्टान्तमाह—आसन्नसिद्धिकैरेवेत्यादि श्लोकः सुगमः.
 ॥ १७ ॥ धनसारकथानकं त्विदं—

अस्तीह मंदरोदार—सुरमंदिरमंडितं ॥ कैलासपर्वतोत्तुंग—प्रेखत्याकारवेष्टितं ॥ १ ॥ नृरिपु-
 ण्यजनाकीर्णं । कुबेरपुरसन्निभं ॥ पुरं विश्वपुरं नाम । महाधनजनाकुलं ॥ २ ॥ शुभं ॥ बभूव त-

न विख्यातो । राजमान्यो महाधनः ॥ महायशः महात्यागी । सार्थवाहः सुमंजसः ॥ ३ ॥ प्रकृत्यैव
 सदाचारः । सत्यसंधः सदाशयः ॥ दयादाक्षिण्यसौजन्य—गांभीर्यादिशुणालयः ॥ ४ ॥ परोपकार-
 तानिष्ठः । सुसंतुष्टः प्रियंवदः ॥ पापभीरुः सुधीरात्मा । धर्मिष्ठो धार्मिकप्रियः ॥ ५ ॥ कल्पवृक्ष इ-
 वाध्यक्ष—पूरितार्थिमनोरथः ॥ सद्बंधुशुमुदानंदी । सद्बृहत्तः पार्वणोद्भवत् ॥ ६ ॥ सुरूपः सुजग-
 श्रीमान् । कृतज्ञः सुकृती कृती ॥ सदादेयः सतां मुख्यः । शांतमूर्तिर्गुणप्रियः ॥ ७ ॥ बभ्रुव प्रेयसी
 तस्य । प्रीतिपात्रं प्रियंवदा ॥ सुनंदाख्या सतीमुख्या । बंधुवर्गस्य वत्सला ॥ ८ ॥ मुक्तावलीव स-
 दृवता । सद्गुणशामराजिनो ॥ सौभ्या सर्वजनानंदा । चंद्रमूर्तिरिवामला ॥ ९ ॥ पद्मपत्रविशाला-
 दी । विशालकमलावया ॥ मूर्तां दंक्षीरिवात्यंतं । सर्वलोकस्य वल्लभा ॥ १० ॥ सीतेव रूपसंप-
 न्ना । शीलालंकारधारिणी ॥ ध्वस्तदोषारणस्येव । मूर्तिर्दोषमहोदया ॥ ११ ॥ सालंकारा सुवर्णा-
 ङ्या । सुपदा लक्ष्णान्विता ॥ सदर्शा जैनवाणीव । विबुधानंददायिनी ॥ १२ ॥ देवानां पूजने
 सक्ता । गुरुणां त्रक्तिकारिका ॥ स्त्रीजनोचितकार्येषु । दक्षा सरलमानसा ॥ १३ ॥ हर्षोद्धिसितरो-
 मांवा । जल्पंती मधुरं वचः ॥ या ददौ सर्वदा दानं । दीनादिभ्यो निरस्तुका ॥ १४ ॥ सप्रमोदो-

ज्ञया सार्धं । सार्धंवाहः सुमंगलः ॥ कुर्वाणः स्वकुलाचारं । तुयुजे विषयान्न वसन् ॥ १५ ॥ अथ-
 न्यदा बहिरस्थाने । चंपकामोदनामनि ॥ विहरंतः समायाताः । सूरयः शीलसुंदराः ॥ १६ ॥ ज्ञव्य-
 पद्माकरादित्या । बहुशिष्या बहुश्रुताः ॥ स्थिताः साधूचिते स्थाने । सर्वदोषविवर्जिते ॥ १७ ॥ वं-
 दनार्थं समायातो । नागरीको जनो बहुः ॥ सुमंगलोऽपि सानंदः । सपत्नीकः समाययौ ॥ १८ ॥
 ततो गंजीरनादेन । सूरिचिर्भुणभूरिभिः ॥ महामोहं निरस्यती । प्रारब्धा धर्मदेशना ॥ १९ ॥ ज्ञो-
 ज्ञो ज्ञव्या ज्ञवाहकै—र्मैशु मोक्षादिकांक्षिभिः ॥ विमुच्याधर्मकर्माणि । यतव्यं धर्मकर्मसु ॥ २० ॥
 यतः सधर्म एवात्र । सर्वसौख्यप्रसाधकः ॥ साधुश्रावकत्रोदेन । स च द्वेषोदितो जिनैः ॥ २१ ॥
 तत्र क्षमादित्रोदेन । प्रथमो दशधोदितः ॥ सदृशोनादिसंयुक्तः । पंचव्रतविश्रुषितः ॥ २२ ॥ शुद्ध-
 सभ्यत्ववसूदीयः । पंचाणुव्रतसंयुतः ॥ द्वितीयो गृहिणां धर्मो । नानाशिष्यहनुषितः ॥ २३ ॥ तत्प-
 त्त्वा सर्वसावधानं । सर्वसंगं विमुच्य च ॥ कुरुध्वं साधुसधर्मं । यदीहा सिद्धिधर्मणि ॥ २४ ॥ अ-
 थवा देशतः कृत्वा । सावधारंजवर्जनं ॥ कुरुध्वं श्रावकं धर्मं । सुश्रावकनिषेवितं ॥ २५ ॥ धर्मा-
 र्थिना च ज्ञो नित्यं । कर्तव्यं देवतार्चनं ॥ त्रिसंध्यं शुद्धभावेन । विधिना कुरुमादिभिः ॥ २६ ॥

देवश्चात्र स विज्ञेयो । यः क्लीणाशेषकल्पमथः ॥ निःशेषदोषनिर्मुक्तः । सर्वज्ञः सर्वदर्शनी ॥ २९ ॥
 तथा सद्गुरुसद्गति—विधेया विधिपूर्वकं ॥ दानसन्मानसत्कारै—वैयावृत्यार्थनादिभिः ॥ २८ ॥
 सद्गुरुश्च स विज्ञेयो । यो गीतार्था बहुश्रुतः ॥ अक्षताचारचारितो । निःसंभो निःस्पृहस्तथा ॥ २९ ॥
 तदन्ते शुद्धसिद्धांतं । श्रोतव्यं शुद्धचेतसा ॥ श्रुत्वा तदनुसारेण । कर्तव्या सद्गुणैः ॥ ३० ॥
 तथा परोपकारोऽपि । कर्तव्यः शक्तिः सदा ॥ परोपकारिता येन । सत्पुरुषत्वव्यक्तं ॥ ३१ ॥ त-
 तः संतोषिजिर्नायं । न भाव्यमतिदोषिभिः ॥ यतः संतोषिणां नित्यं । जायते परमं सुखं ॥ ३२ ॥
 तथा नायं जवस्यास्य । निर्गुणत्वं पदे पदे ॥ यत्र मित्राण्यमित्राणि । जायते स्वजनाः परे ॥
 ॥ ३३ ॥ माता जनी जनी माता । पिता पुत्रः सुतः पिता ॥ भ्राता रिपू रिपुभ्राता । यत्रासौ नि-
 र्गुणो जवः ॥ ३४ ॥ तथा नष्टे विनष्टे वा । मृते वा बद्धये जने ॥ विदित्वा जवैर्गुण्यं । शोकः
 कार्पो न धीवैः ॥ ३५ ॥ शोको हि धर्मनाशाय । दुःखाय च प्रजायते ॥ नापि कंचिद्गुणं पुंसां
 । पुण्यातीह कृतोऽपि हि ॥ ३६ ॥ तथा ज्ञो ज्ञो निहंतज्याः । कषाया दुष्टभावः ॥ हते स्नेहे स
 मोहोऽपि । हत एव न संशयः ॥ ३७ ॥ हते मोहे हतान्येव । शेषकर्मण्यपि स्फुटं ॥ सर्वकर्मप्र-

हाणे च । जायते शाश्वतं सुखं ॥ ३७ ॥ तथा लोकविरुद्धानि । वर्जनीयानि दूरतः ॥ तद्वर्जनपरी-
येन । सर्वदा श्लाघ्यते जनैः ॥ ३८ ॥ दातव्यं सर्वदा दानं । दीनादिभ्योऽनुकंपया ॥ सुपात्रेभ्यश्च
सद्गत्तया । निर्जरार्थं विधानतः ॥ ४० ॥ सुक्षेत्रे वापयेद्बीजं । सुपात्रे निक्षिपेत्तनं ॥ सुक्षेत्रे च सु-
पात्रे च । निक्षिप्तं न विनश्यति ॥ ४१ ॥ पालनीयं वरं शीलं । सर्वतो देशतोऽपि वा ॥ शीलं हि
सर्वदा येन । निःशेषगुणवृषणं ॥ ४२ ॥ यतः—

ऐश्वर्यस्य विव्रूषणं चतुरता शौर्यस्य वाक्संयमो । रूपस्योपशमः श्रुतस्य विनयो वित्तस्य पात्रे
व्ययः ॥ अक्रोधस्त्वपसः कृमा प्रभवतो धर्मस्य निर्वाच्यता । सर्वेषामपि सर्वकालनियतं शीलं परं
भूषणं ॥ ४३ ॥ तथा द्वादशभेदेऽपि । तपःकर्माणि शक्तिः ॥ ज्ञातव्यं यतो यांति । सर्वकर्मा-
णि संक्षयं ॥ ४४ ॥ यथा यथा तपस्वीब्रं । तपस्यंति तपस्विनः ॥ तथा तथा प्रलीयंते । कर्मा-
ण्यात्मप्रदेशतः ॥ ४५ ॥ यतः—ताविज्जं तह पहरह । जह निवदुद्र लोहु ॥ तह जीवह तवता-
विय । फिदुद्र कम्मविरोहुं ॥ ४६ ॥ तथा ज्ञव्याः सदा ज्ञाव्या । ज्ञावना ज्ञवनेदिका ॥ यतोऽव
ज्ञावनाहीनं । दानाद्यपि न शस्यते ॥ ४७ ॥ तथा ज्ञवन्निर्भो ज्ञव्याः । कर्तव्या शिष्टसंगतिः ॥

जन्मार्गस्य निराकर्त्री । सन्मार्गस्य प्रवर्तिनी ॥ ४८ ॥ शिष्टसंगेन ज्ञानानां । दूरं नश्यति दुर्मतिः
 ॥ सुमतिर्वर्धते नित्यं । स्वार्थसिद्धिस्ततो भुवा ॥ ४९ ॥ स्वार्थसिद्ध्या मनःस्वार्थ्यं । मनःस्वार्थ्ये
 सुधीरधीः ॥ सुष्टुधीरधियो नित्यं । धर्मध्यानं प्रवर्तते ॥ ५० ॥ धर्मध्यानप्रवृत्त्या च । शुक्लध्यानम-
 वाप्यते ॥ ततः कर्मकृत्योऽवश्यं । ततो मोक्षः सदासुखः ॥ ५१ ॥ तथा गुणवह्नौकस्य । विधेयो वि-
 नयोऽनिशं ॥ विनयो हि नृणां येन । सर्वसंपत्तिकारणं ॥ ५२ ॥ निर्धनोऽपि कुरूपोऽपि । विदे-
 श्योऽपि जडोऽपि हि ॥ विनीतो जायते जंतु—वर्द्धन्तः सर्वदेहिनां ॥ ५३ ॥ लज्जते च वरां विद्यां
 । कीर्तिं लक्ष्मीं च सुंदरां ॥ दुर्विनीतस्तु नो स्वार्थं । कदाचिदपि साधयेत् ॥ ५४ ॥ शुभं ॥ तथा
 दूरं परित्याज्याः । शब्दादिविषया बुधैः ॥ विषयिणां हि जायंते । नानारूपाः कदर्शनाः ॥ ५५ ॥
 यतः—कलगीतमधुर्गांधर्व—नूर्ययोषिद्विभूषणरवाद्यैः ॥ श्रोत्रावबद्धहृदयो । हरिण इव विनाशमा-
 प्रोति ॥ ५६ ॥ मतिविभ्रमेणितकार—हास्यलीलाकटाक्षविक्रिसः ॥ रूपावेहितचक्षुः । शालज इव
 विषद्यते विवशः ॥ ५७ ॥ ज्ञानांगरगवर्तक—वर्तिकृशूणाधिवामपटवसैः ॥ गंधम्रमितमनस्को । म-
 थुरर इव नाशमुपयाति ॥ ५८ ॥ मिथज्ञपानमांसो—दनादिमथुररसविषयगुहात्मा ॥ गलयंत्रपा-

शब्दो । मीन इव विनाशमाप्नोति ॥ ५८ ॥ शयनासनसंबाधन—सुरतस्नानानुत्थेपनासक्तः ॥ स्प-
 श्यव्यक्तुलितमति—गिजेद्र इव बध्यते मूढः ॥ ५६ ॥ एवमनेके दोषाः । प्रणष्टशिशेष्टदृष्टचेष्टानां ॥
 दुर्नयमितेन्द्रियाणां । त्रवंति बाधाकरा बहुशः ॥ ५७ ॥ एकैकविषयसंगा—द्राणद्वेषात्परा विनष्टास्ते
 ॥ किं पुनरनयमितात्मा । जीवः पंचेंद्रियवशान्तः ॥ ५८ ॥ तथा नो सर्वदा कार्या । विवेकः सर्व-
 कर्मसु ॥ विवेकादेव येनेह । कार्यसिद्धिर्भवेन्नृणां ॥ ५९ ॥ विवेकादेव सद्धर्मा । विवेकादेव प्र-
 ज्यता ॥ विवेकादेव सत्कर्म । विवेकादेव सद्गतिः ॥ ६० ॥ विवेको निर्मलं चक्षु—मोक्षमार्गप्रद-
 र्शकं ॥ विवेकः सुंदरोदारं । नृणां हृदयमंदनं ॥ ६१ ॥ तथा हितं मितं सत्यं । वक्तव्यं कोमलं
 वचः ॥ कोमलं त्राषितो येन । जीवो रष्टोऽपि तुष्यति ॥ ६२ ॥ न तथा शशी न सलिलं । न
 चंदनं नापि शीतललाया ॥ प्रह्लादयंति हृदयं । यथा हि मथुराक्षरा वाणी ॥ ६३ ॥ न तथा विषं
 न शस्त्रं । नाग्निं रिपुर्न दारुणो व्याधिः ॥ उद्वेजयंति हृदयं । यथा कटुकनाषिणी वाणी ॥ ६४ ॥
 तथा त्रवद्धिर्नो ज्ञान्यं । सर्वदापि दयात्सुप्तिः ॥ दया हि येन धर्मस्य । सर्वस्वमिति गीयते ॥ ६५ ॥
 दानं शीलं तपो ध्यानं । मौनकांत्यादयो गुणाः ॥ सत्यं शौचं च पांत्नियं । दयायुक्तं हि शोचते

॥ ६६ ॥ यतः—पतितं श्रुतं च शास्त्रं । गुरुपरिचरणं च गुरुतपश्चरणं ॥ धनगर्जनमिव विजयं ।
 विकृतं सकलं दयाविकृतं ॥ ६७ ॥ विनयविहीनः शिष्यो । गुरुरपि तत्रोपदेशताश्चून्यः ॥ ज्ञानं
 च जीवरक्षण—रहितं ज्ञास्यति हुतं नियतं ॥ ६८ ॥ तथा लोको गथा शक्त्या । विधेया संधपूज-
 ना ॥ संधं मुक्त्वा यतो नास्ति । पूज्यमन्यज्जातत्रये ॥ ६९ ॥ संपूज्या हि गुणा एव । न पूज्यं
 देहिनां वपुः ॥ ते च सर्वेऽपि विद्यंते । संघे सातिशया यतः ॥ ७० ॥ सुसाधुवतिनीश्चाह—सु-
 श्रविक्राप्रज्ञेदतः ॥ संघश्चतुर्विधो ज्ञेयः । स चावश्यं गुणान्वितः ॥ ७१ ॥ गुणाः पुनर्वरं ज्ञानं ।
 दर्शनं चरणं तथा ॥ तपः सत्यं च शौचं च । सर्वं संवेऽस्ति सर्वदा ॥ ७२ ॥ एवमादिप्रबंधेन ।
 स्वरिणा देशना कृता ॥ प्रबुद्धा बहवो लोका । व्रतं च प्रतिपेदिरे ॥ ७३ ॥ देशतो विरतिं केचित्त
 । सभ्यत्वमपरे तथा ॥ ज्ञान्ये तु मद्यमांसादि—विरतिं प्रतिपेदिरे ॥ ७४ ॥ ज्ञानांतरे समुहाय ।
 सार्थवाहः सुमंगलः ॥ नत्वा सूरिं बन्धुणैवं । ललाटध्वजिज्जिह्विः ॥ ७५ ॥ भगवन् श्रावकं धर्म ।
 मपारयाहि विशेषतः ॥ तमेव कर्तुमिहामि । साधुधर्मं न मे मतिः ॥ ७६ ॥ सूरिश्चाह शृणु श्रीम-
 न् । सावधानं प्रकथ्यते ॥ द्रह हि श्रावकेणादौ । दातव्यालोचना गुरोः ॥ ७७ ॥ त्रिविधं त्रिवि-

धेनैव । सम्यग्मिथ्यात्वतस्ततः ॥ प्रतिक्रम्य समाश्रयं । सम्यक्त्वं सुविधानतः ॥ ७८ ॥ विधिश्चायं-
 समणो वासन्न पुत्रामेव मित्रतान्न पडिक्रमति, समसत्त्वं लवसंपज्जति, नो से कण्ठश्च्युत्क्रपञ्जिति,
 अन्नन्नहिए वा, अन्नन्नहिय देवाणि वा अन्नन्नहिय परिगहियाणि वा चेदयाणि वं-
 दित्तए वा, नमंसित्तए वा, पुविं अणालत्तएणं वा, अत्तित्तए वा, संलवित्तए वा, तेसिं अत्तएणं
 वा पाणं वा खाद्धमं वा साद्धमं वा दाढं वा अणुपयाढं वा अत्तहारायाञ्जिण्णेणं बत्ताभिण्णेणं दे-
 वयाञ्जिण्णेणं गुरुनिग्गहेणं वित्तीकत्तारेणं सेय समसत्त्वं पसहसम्मत्तमोहणीयकम्मणुवेणणोवसम-
 खयसमुहे, पसमसंवेगादित्तिगे सुहे अयापरिणामे पन्नत्ते, तन्न सम्यक्त्वं निरगार्हिणामाभ्यां लब्ध-
 ते, तन्न निरर्गः स्वत्तावः, अन्निगमो गुरुसकाशो धर्मश्रवणं, तन्न नैसर्गिकं सम्यक्त्वं सुश्रावकसत्क-
 पुत्रपौत्राणां वेदितव्यं, स्वयंभूरमणादिसत्कमत्स्यादीनां वा, ते हि तन्न प्रतिमासंस्थानानि पद्धानि
 मत्स्यान् वा समालोक्थ्य विशुद्धाध्यवसायसमायोगेन संजातजातिस्मरणाः सम्यक्त्वं प्रतिपद्यन्ते, नि-
 सर्गाञ्जिणामाभ्यां लब्धंते, तन्नाधिगमनेन पुनः सद्गुरुसकाशो धर्मश्रवणं कुर्वतां संवेगतो जीवाजीवा-
 दिसमस्तत्त्वानां यदुत्पद्यते तदधिगमसम्यक्त्वंमिति, अस्य तु श्रमणोपासकेनेमे पंचातिचारा ज्ञात-

व्याः, न समाचरितव्याः, तद्यथा—शंका कांक्षा विचिकित्सा पर्याखंडप्रशंसा पर्याखंडसंस्वव इति. तत्र शंका द्विविधा—देशतः सर्वतश्च, तत्र देशतः क्रियं जीवोऽस्ति वा न वेत्याशंकते, सर्वतः पंचापि धर्मास्त्रिकयादयः संति वा न वेति. कांक्षापि सर्वदेशाभ्यां द्विधा, देशतस्त्वावदाहितं दर्शनं सुंदरमिदमपि च सौगतं सुंदरमिति कृत्वा समाश्रयितुं युक्तमित्याकांक्षेति, सर्वतः सर्वाण्येव दर्शना. नि. विचिकित्सा. फलंप्रति संदेहः, यथास्य सदनुष्ठानस्य परलोकं फलं किंचिद्भविष्यति न वेति. विद्वज्जुगुप्सा वा, विद्वांसः साधवस्तेषां जुगुप्सा निंदा. पर्याखंडप्रशंसा पर्याखंडिश्चया, पर्याखंडि. संस्ववस्वरिचय इति. एवं सभ्यत्वं प्रतिपद्याणुव्रतादीनि व्रतानि प्रतिपद्यते, तद्यथा—स्थूलकं प्रा. णातिपातं श्रमणोपासकः प्रत्याख्याति द्विविधं त्रिविधेनेत्यादिभंगकरचनया, स च प्राणातिपातो द्वि. विधः; संकल्पत आरंजतश्च, तत्र संकल्पतो यावज्जीवतया प्रत्याख्याति, तत्रापि निरपरधस्य प्रत्या. ख्यानं, न सापरधस्येति. आरंजजं प्राणातिपातं तु न प्रत्याख्यात्येव. स्थूलकप्राणातिपातविरमणस्य श्रमणोपासकेनेमे पंचातिचारा ज्ञातव्याः, न समाचरणीयाः, तद्यथा—वधो बंधश्छविहेदोऽतिचारा. रोपणं नक्तपानव्यवहेदश्च. एवं स्थूलमृषावादविरमणादीनि शेषैकादशश्रावकव्रतानि सविस्तरं सूचि-

णा व्याख्यातानि.

ततो व्याख्यामिमां श्रुत्वा । सूरिं नत्वा सुमंगलः ॥ हृष्टचित्तो ब्रह्मणैवं । ललाटधटितान्जलिः ॥ १८ ॥ प्रयत्नानुग्रहं कृत्वा । गृह्णिधर्मं जदंत मे ॥ कर्तुं नाढं यतेधर्मं । चारित्रावरणदहं ॥ १९ ॥ ततो ज्ञात्वा तदकृतं । सूरिणापि तथा कृतं ॥ ततश्च सूरिमानभ्य । गतो गेहे सुमंगलः ॥ २० ॥ सानंदो धर्मसंप्राप्त्या । दिनकृत्यानि चकार सः ॥ कृतार्थं मन्यमानः खं । सुव्याप विधिना निशि ॥ २१ ॥ प्रातरुहाय यथोऽपि । गतः सूरिपदांतिकं ॥ श्रुतो धर्मो जिनाख्यातो । ज्ञत्किसारं तदंति-
के ॥ २२ ॥ एवं दिने दिने श्रूयन् । धर्मं सूरिसमीपके ॥ जातो जीवाद्दितवेषु । विद्वाः सर्वद्वा-
ज्ञासने ॥ २३ ॥ ततोऽस्मौ कृतश्रृंगारो । विभ्रुत्या सपरिहृदः ॥ पंचधाऽज्ञमेनैव । याति जैर्नेद्रमं-
दिरे ॥ २४ ॥ पूजयति विधानेन । जैनविधानि भक्तितः ॥ ततः करोति संपूर्णं । विधिवच्चैत्यवंद-
नं ॥ २५ ॥ ततः स्तौति जिनं चारु—गंजीरार्थमहास्त्रवैः ॥ ततो महर्षितो याति । सानंदो गुरु-
सन्निधौ ॥ २६ ॥ सुप्रश्नांतं गुरुं ज्ञप्त्या । वंदित्वा विधिपूर्वकं ॥ प्रत्याख्यानं यथाशक्त्या । करोति
सपरिहृदः ॥ २७ ॥ ततो गुर्वाङ्ग्या शेष—सुसाधूनन्निवंदते ॥ प्रतिपत्तिं मुदा कृत्वा । श्रावकाणां

यथोचितं ॥ ७८ ॥ ततः शृणोति सिद्धांतं । प्रमोदन्ननिर्भरः ॥ ततो याति निजे गोहे । धर्माक-
 र्णनरंजितः ॥ ७९ ॥ ततो न्यायं करोत्येष । व्यवहारमनिंदितं ॥ दापयित्वा ततो दानं । दीना-
 दिभ्यो यथोचितं ॥ ८० ॥ साधुवर्गं वरहारैः । सद्गत्या प्रतिलंब्य च ॥ कृत्वा तसिं निजप्रेष्य-
 शिशुवत्सादिगोचरां ॥ ८१ ॥ वंदित्वा गृहचैत्यानि । भावसारं विशालधीः ॥ प्रत्याख्यानं निजं स्मृ-
 त्वा । पठित्वा पंचमंगलं ॥ ८२ ॥ काद्ये शुक्रे विधानेन । सुप्रशांतो निराकुलः ॥ हितं मितं वरं
 पथ्य—माहारं पुष्टिकारकं ॥ ८३ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ सुक्तांतं च शुचिर्भूत्वा । वंदते जिनपुंगवं ॥
 प्रत्याख्यानं ततः कृत्वा । विश्राम्यति क्षणंतरं ॥ ८४ ॥ द्यूयोऽपि याति साधूनां । पार्श्वे यदि नि-
 राकुलः ॥ शृणोति तत्र सधर्मं । स्थाध्यायादि करोति च ॥ ८५ ॥ युग्मं ॥

ततो याति निजे गोहे । करिष्येद्यादि लोजनं ॥ नो चेत्तत्रैव साध्वंते । लात्वा सामाधिकं त-
 तः ॥ ८६ ॥ प्रतिक्रामति संविभः । सममेव हि साधुभिः ॥ ततो विश्रामणं ज्ञात्वा । साधूनां प्र-
 करोति सः ॥ ८७ ॥ ततो गत्वा निजे गोहे । श्येते कृत्वोचितं विधिं ॥ इत्यादि सर्वदा सर्वं । सु-
 श्रावकजनोचितं ॥ ८८ ॥ विदधत्सदनुष्ठानं । गमयामास वासरान् ॥ द्यन्यदा रथयानेन । सप-

लीकः सुमंगलः ॥ ९९ ॥ गह्वन् श्रामांतरं कंचित । पुरासन्नं ददर्श सः ॥ पतितस्त्रं घातं । न-
 श्रपाकारतोरणं ॥ १०० ॥ विशीर्णाश्लेषपट्टौघं । महज्जीर्णजिनालयं ॥ ततोऽसौ न्यार्ययात्राणि ।
 यथेदं दृश्यते क्रिमु ॥ १ ॥ श्यामलं पर्वताकारं । महाभेषसमप्रभं ॥ स प्रोवाच प्रिये जीर्णो—मे-
 तर्ज्जनेद्रमंदिरं ॥ २ ॥ पंचत्रिः कुलकं ॥ पतितं सर्वतो जग्नं । विशीर्णाश्लेषसंधिकं ॥ एवं तावथा
 जटपंतौ । संप्राप्तौ च तदंतिके ॥ ३ ॥ उत्तीर्थं च रथात्तत्र । प्रविष्टौ तौ जिनालये ॥ दृष्टं जैनेश्वरं
 विंबं । श्रांतं कांतं मनोहरं ॥ ४ ॥ पूजितं च वरोदार—सुगंधकुसुमादिभिः ॥ कृतं च ज्ञाक्तियोगे-
 न । विधिवच्चैत्यवंदनं ॥ ५ ॥ ततो बहिर्विनिष्कम्य । सपत्नीकः सुमंगलः ॥ सभ्यगालोकयामास ।
 सर्वतस्त्रज्जिनालयं ॥ ६ ॥ दृष्टं च तत्तथा तेन । जगद्भुसं समंततः ॥ ततोऽसौ न्यार्ययात्राणि । ध-
 र्मे दत्तैरुच्चितया ॥ ७ ॥ किंचिन्नाथाथ याचेऽहं । यद्यवश्यं ददासि मे ॥ स प्राह याच्यतां यत्ने ।
 रोचते मनसः प्रिये ॥ ८ ॥ सावदन्नाथ यत्नेवं । सुप्रसादोऽसि मामग्नि ॥ तदेनमुत्तरस्व त्वं । शी-
 र्णं जीर्णं जिनालयं ॥ ९ ॥ गृहाण फलमेतासां । संन्यारगचलश्रियां ॥ संस्थापय निजार्मानं ।
 मुक्तिवक्ष्यामि हे द्रुतं ॥ १० ॥ यतो जीर्णजिनागार—समुत्थारविधायिनां ॥ सर्वज्ञागमवेतारो । व-

ण्यंति महाफलं ॥ ११ ॥ तद्यथा—ये जीर्णमर्हतां गेह—मुच्छ्रंति महात्मनः ॥ ज्ञात्मानमुच्छ्रं-
 त्येते । पतंतं दुर्गदुर्गतौ ॥ १२ ॥ निस्तीर्णस्त्रैर्भवांजोधि—विंदीर्णो मोहमंदरः ॥ स्थणितं दुर्गति-
 दारं । यैर्जिनागारमुधृतं ॥ १३ ॥ कुंदेदुर्शास्त्रसंकाशा । तेषां कीर्तिर्यशास्त्रथा ॥ स्वगोत्रं जीवितं ज-
 न्म । तैरेव सफलकृतं ॥ १४ ॥ स्वजावचंचद्वैर्वित्तैः । प्रातः प्राधूर्णकप्रभैः ॥ यैरकारि जिनागार-
 समुत्तारो महात्मजिः ॥ १५ ॥ श्रुत्वेदं सुंदरं वाक्यं । सुनंदायाः सुमंगलः ॥ एवं प्रिये करोमीदं ।
 बभाषे बंधुरं वचः ॥ १६ ॥ साधु साधु त्वया प्रोक्तं । हे प्रिये प्रियज्ञाषिणि ॥ प्रतिज्ञाति ममपीदं ।
 त्वद्वाक्येन विशेषतः ॥ १७ ॥ ततो गत्वा गृहे तूर्णं । सप्रमोदः सुमंगलः ॥ सूत्रधारोदिसामग्री ।
 कृत्वा तत्र समागतः ॥ १८ ॥ स्त्रोकैरेव दिनैस्तेन । चरिहृत्तिं प्रयत्नता ॥ समुधृतं जनानंदं । तुंगां
 तज्जिनमंदिरं ॥ १९ ॥ कारिता च महायात्रा । नेत्रानंदविधायिनी ॥ प्रदत्तं च महादानं । संतो-
 षितजगद्धनं ॥ २० ॥ कृता चतुर्विधस्यापि । संवस्य परिपूजना ॥ जक्तिसारं वराहार—वद्वप्रात्रा-
 दिवस्तुजिः ॥ २१ ॥ ततो दीनादिवोकेभ्यो । ददद्दानं यथेप्सितं ॥ श्लाघ्यमानो जनैः सर्वैः । सा-
 श्रुवाहो गृहं गतः ॥ २२ ॥ एवं कारयता तेन । यावां तत्र जिनालये ॥ भूरिशः शासने जनैः ।

कृता प्राज्या प्रजावना ॥ ३३ ॥ बहुधा संवपूजा च । कृता तेन महात्मना ॥ सुश्रावकसमाचारो ।
 विशुद्धः पादितश्चिरं ॥ ३४ ॥ काले समाधिना मत्वा । स्वर्गं दर्शाननामनि ॥ इंद्रतुभ्यः सुरो जा-
 तो । महातेजा महर्द्धिकः ॥ ३५ ॥ सुनंदापि प्रिया तस्य । धर्मिण्या धार्मिका प्रिया ॥ सुश्राविका-
 समाचारं । पादयित्वा सुनिर्मलं ॥ ३६ ॥ संप्राप्याराधनामंते । कल्प दर्शान एव हि ॥ तस्यैर्वेद-
 समानस्य । देवस्यामलतेजसः ॥ ३७ ॥ जाताग्रमहिषीत्वेन । देवी दिव्यर्द्धिसंयुता ॥ कांतकांचन-
 सहाया । चंद्रकांतान्निधानका ॥ ३८ ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥

ततः सुमंगलजीवो । देवो दिव्यं महासुखं ॥ चंद्रकांतायुतस्त्रज । व्रुक्त्वा संप्रीतमानसः ॥
 ॥ ३९ ॥ च्युत्वात्रैव समुत्पन्नो । नारतक्षेत्रसंस्थिते ॥ धरासारे पुरे रभ्ये । महाधनजनाकुद्रे ॥ ३० ॥
 पुवः श्रेष्ठिधनाख्यस्य । धनश्रीकुट्टिसंजवः ॥ जातः कालक्रमेणासौ । शुभप्रहनिरीक्षितः ॥ ३१ ॥
 त्रिचिर्विशेषकं ॥ कारितं च ततः पित्रा । वर्धापनकमुच्चकैः ॥ मासांते विहितं नाम । धनसार इ-
 ति स्फुटं ॥ ३२ ॥ वांजिताशेषसंपत्त्या । वर्धमानो गुणैः सह ॥ लदश्रं यौवनं प्राप्तः । कामिनीज-
 नमोहनं ॥ ३३ ॥ इतश्च चंद्रकांतापि । ततश्च्युत्वा स्थितिद्वये ॥ द्यत्रैव च धरासारे । पुरे पौरुणु-

णालये ॥ ३४ ॥ श्रीदत्तश्रेष्ठिनः पुत्री । श्रीकान्ताकुङ्किसंज्ञवा ॥ जयश्रीनिर्मि संजाता । रूपलावण्य-
 संयुता ॥ ३५ ॥ युग्मं ॥ संपद्यमाननिःशेष—निरंतरमनोरथा ॥ वर्धमाना यथासौर्यं । प्राप्ता च
 परयौवनं ॥ ३६ ॥ अथैनामन्यदा बालां । क्रीडतीं निजमंदिरे ॥ सखीभिः सह सानंदां । धनसा-
 रो व्यलोक्यत ॥ ३७ ॥ पूर्वजन्मानुजावेना—नुरागोऽजनि तामञ्जि ॥ वीक्षिता सा चिरं तेन ।
 लोचनैः स्नेहमंथरैः ॥ ३८ ॥ तथाप्येष जनाध्यक्षं । सखेहं सादरं चिरं ॥ सर्वाणि मंथरैर्नञ्जै—वरि-
 वारं विलोकितः ॥ ३९ ॥ धनसारस्ततः कामं । विदुः कामशिलीमुखैः ॥ गतो गेहे समं मित्रै—
 स्तामेव हृदि चिंतयन् ॥ ४० ॥ धनेनापि हि विज्ञातो । वृत्तांतोऽयं कथंचन ॥ ततः संप्रेषितारस्तेन
 । तत्क्षणं निजका नराः ॥ ४१ ॥ श्रीदत्तश्रेष्ठिनो गेहे । जयश्रीयाचनाकृते ॥ गतारस्ते कश्चितं त-
 स्य । धनश्रेष्ठिवचस्ततः ॥ ४२ ॥ युग्मं ॥ प्रतिपन्नं ततस्तेन । वचः सानंदचेतसा ॥ तैरागत्य नरै-
 स्तुष्टै—र्धनापेदं निवेदितं ॥ ४३ ॥ ततश्चोन्नयपक्वाभ्यां । समारब्धा सविस्तरं ॥ कर्तुं विवाहसाम-
 ग्री । प्रमोदजरनिर्भरं ॥ ४४ ॥ क्रमेण गणकार्याते । संप्राप्ते दक्षवासरे ॥ वृत्तं तयोः प्रमोदेन ।
 पाणिप्रहणमंगलं ॥ ४५ ॥ पूर्वजन्मानुजावेन । धनसारजयश्रियोः ॥ संजातो निविडः स्नेहः । स-

मानंदितंचितयोः ॥ ४६ ॥ अथास्य धनसारस्य । जातं मित्रवत्तुष्ट्यं ॥ सदा शिष्टसमाचारं । नि-
 विडस्त्रेहबंधुरं ॥ ४७ ॥ राजपुत्रः मुसेनाख्यो । मंतिपुत्रो गुणाकरः ॥ सार्धवाहसुतश्रृङः । श्रेष्ठि-
 त्रः शुभ्रंकरः ॥ ४८ ॥ एवं च धनसारोऽसौ । सार्धं तैश्च वयस्यकैः ॥ क्रीडनानाप्रकाराग्निः । क्री-
 न्नाग्निः प्रीतमानसः ॥ ४९ ॥ प्रकुर्यैव दयादान—दाक्षिणादिगुणान्वितः ॥ प्रकुर्यैव च धर्मार्थि ।
 गमयतिस्म वासरत् ॥ ५० ॥ शुभं ॥

अन्यदा तं पदे कृत्वा । तल्पिता धननामकः ॥ धर्मस्थाने निजं वित्तं । विनियोज्य यथोचि-
 तं ॥ ५१ ॥ कृत्वा सौरभ्यं कुटुंबस्य । संविभो जवभीरुकः ॥ रामसुंदरसूरीणां । समीपे व्रतमाददे ॥
 ॥ ५२ ॥ शुभं ॥ द्यष्ट्य कुलकमायातं । सख्यवहारमंजसा ॥ विदधरुन्सारोऽपि । राजादिजनस-
 भतः ॥ ५३ ॥ पूर्वजनमकृतोदार—संधपूजाप्रज्ञावतः ॥ अचिरादेव स त्रिंश—स्वर्णकोटीश्वरोऽ-
 जनि ॥ ५४ ॥ ततोऽसौ राजपुत्राद्यैः । सममेव वयस्यकैः ॥ कुर्वन् शिष्टसमाचारं । बुभुजे निज-
 संपदं ॥ ५५ ॥ अन्यदा बहिरुस्थाने । बहुलांमोदनामनि ॥ विहरंतः समायाता । दयासाराख्यसूर-
 यः ॥ ५६ ॥ शिष्यसंधसमायुक्ता । युक्ताः पंचमहाव्रतैः ॥ मतिश्रुतावधिज्ञान—विज्ञातज्ञवविस्तराः

॥ ५७ ॥ स्थिताः साधुचितस्थाने । सर्वदोषविवर्जिते ॥ ज्ञायातो वंदनार्थं च । नागरीको बहुर्ज-
 नः ॥ ५७ ॥ श्रुत्वेदं धनसारोऽपि । समं राजसुतादिभिः ॥ सद्भक्तिकौतुकाक्षिप्तो । वंदनार्थमुपाग-
 तः ॥ ५८ ॥ ततश्च स्मरिणा सजलजलदनादेन महामिथ्यात्वध्वंस्तन्मैकज्ञानुश्रयोपमा, शारीर-
 मानसानेकदुःखदावानलविध्यापनैकमहामेघसमप्रज्ञा, स्वर्गार्पवर्गसंसर्गकारिणी, ज्ञापारसंसारसागर-
 निमज्जलानुसंतानसमुत्तारविधाधिनी प्रारब्धा धर्मदेशना. यथा ज्ञो भो ज्ञय्या जन्मजरामरणजीव-
 णोऽयं संसारः, विविधाधिव्याधिविधुरोऽयं सदासन्नतरपायः कायः. शरदन्नविभ्रमोऽयं विजवविस्वारः
 सततपातुकमिदमायुष्कं, करिकर्णतरलतरं तारुण्यं, जलधिविलकक्षौललोलं लावण्यं, स्वकार्यनिष्टोऽ-
 यं बंधनयुतो बंधुवर्गः, दुर्गतिपातहेतुयुतोऽयं स्त्रीवर्गः, संसारवर्तिनां जीवानां पदे पदे दृष्टजनविप्र-
 योगः, अग्निष्टजनसंप्रयोगः, रिपुराजादिक्रतो महापरिभवः, मानखंडनं, चित्तसंतापः, सुखज्ञा विप्र-
 दो, दुर्लभाः संपदः, दुरंता नानानर्थकारिणो रागादयो महावैरिणः, दुर्लभा च भूयोऽपि जलधिज-
 लमध्यपतितं रत्नमिव मातृपत्यादिसामग्री. तदिमामनंतानंतपुद्गलपरावर्तपर्यंते कथंचिदेव तुष्टिवशा-
 दासाद्य विवेकवद्भिर्धर्मं यत्नो विधेयः, स चाहिसादिलक्षणः पूर्वापरविरुद्धसर्वोपाधिविशुद्धः सर्वज्ञ-

ज्ञापित एव दुर्गतिगर्तनिपतङ्गतृणरुणतृणयोगात्परमार्थतो धर्मतां नृजंते, अतोऽयमेव प्रेक्षापूर्व-
 कारिन्निः कृषलेदतापसशुद्धो जात्यस्वर्णमिवाविकलफलपन्नप्रवणो ग्राह्य इति. अयं च सर्वङ्गप्रणी-
 तो धर्मो द्विधा यतिश्रावकधर्मज्ञेदात्, तत्र यतिधर्मः क्वांतेमार्दवाजवमुक्तिपःसंयमसत्यशौचाकिंच-
 न्यब्रह्मचर्यज्ञेदाहश्राधा, श्रावकधर्मस्तु सभ्यत्वमूलाणुवतपंचकणुणव्रतत्रिकशिङ्गापदचंतुष्टयज्ञेदाद् द्वा-
 दशधा. इत्यादि यतिधर्मे श्रावकधर्मे च सप्तज्ञेदे दयासारसूरिणा प्ररूपिते सति कैश्चिद्व्यसत्तैः
 शारीरमानसानेकदुःखसंज्ञारसारसंसारचारकावासनिर्विषैः निखिलकर्मक्षयोद्भूतनिर्व्यभिधाधनिरंतरनि-
 रूपमानंदसंदोहसुंदरसुखपरंपरापरिकलितशाश्वतशिवसदनशिवरसंवासदंष्टमानसैः जन्मजरामरणजी-
 षणजवन्नमणीणप्राणिगणपरित्राणकारिणी दुःखतडुर्गतिगर्तनिपतङ्गतुसंतानसमुत्तारिणी निखिलकृ-
 दुकलिनधनकर्मवनगहनदहनदावानलज्वलज्ज्वालवाली सकलकलिलकक्षुभमलपटलकालनसजल-
 जलदावली चतुर्गतिकसंसारोद्भवानंतदुरंततीक्ष्णदुःखप्रखडाखिसंततिसंभेदनोऽधुरनिष्ठुरकुजारिका अ-
 मरनरनन्नश्वरप्रवरतरप्राज्यराज्यादिसकलालुलविपुलकल्याणपरंपराकारिका सर्वसावहायोगविवर्जनरूपा
 सर्वविरतिः प्रतिपन्ना. कैश्चित् सभ्यत्वमूलपचाणुवतससशिक्षापदरूपा देशविरतिरंगीकृता, केचित्त्व-

विरतसभ्यग्रहण्यः संजाताः, केचित्तु मद्यमांसादिविरतिरूपाननेकानञ्जिग्रहान् प्रतिपन्नवतः. अन्ये पु-
नर्नद्रकनावमुपगतवत इति. अत्रांतरे धनसारो । नत्वा सूरिमपृहत ॥ यथा स्वाग्निं किमस्माञ्जिः
। कृतं कर्म शुभ्रं पुरा ॥ ९८ ॥ पंचानामपि सत्प्रीति—रस्माकं येन वर्तते ॥ एवंविधाश्च संजाताः
। संपदः केन हेतुना ॥ ६० ॥ शुभं ॥ सूरिः प्रोवाच नो नद्राः । श्रूयतां सावधानकैः ॥ शुष्माकं
येन सत्प्रीति—सूदेतत्कथयाभ्यहं ॥ ६१ ॥

अत्रैव नारते वर्षे । पुरे विश्वपुराञ्जिधे ॥ बभूव धनसार त्वं । सार्धवाहः सुमंगलः ॥ ६२ ॥
एते त्वासन् सुसेनाद्या । वणिक्पुत्रास्त्वैव नोः ॥ सखेहा एकचित्ताश्च । चत्वारोऽपि परस्परं ॥ ६३ ॥
वाण्ड्यं चक्रिरे तत्र । द्रव्यमादाय तावकं ॥ त्वयापि सह संप्रीति—रेतेषामन्नवत्सदा ॥ ६४ ॥ त-
था चैषां त्वमेवासीः । प्रमाणं सर्वकर्मसु ॥ तत्राप्येञ्जिः समं सरयं । स्नेहसारं तवानवत् ॥ ६५ ॥
गृहीत्वा श्रावकं धर्म । सूरिणामंतिके पुरा ॥ संहतैरेव शुष्माभिः । सर्वैरासेवितः किल ॥ ६६ ॥
तथा जिनग्रहं जीर्णं । धनसारं त्वया सदा ॥ समुधृत्य कृता चारु—र्यांजा तव जिनाद्यये ॥ ६७ ॥
सूरिद्रव्यव्ययो जातो । जाता तीर्थप्रदावना ॥ तथा कृता सुवस्त्राद्यैः । संघपूजा च तत्र नोः ॥ ६८ ॥

एतदेत्त्रिर्भवन्मिद्वैः । सर्वमेवानुमोदितं ॥ प्रदत्तं च निजं विजं । धर्मस्थानेषु शक्तिः ॥ ६९ ॥
 ततो मृत्वा गताः सर्वे । कल्प ईशाननामनि ॥ ततश्च्युत्वा च संजाता । यूयमेते वयस्यकाः ॥७०॥
 तद्गो पूर्वन्नवान्यासा—ज्जाता वः प्रीतिरंजसा ॥ संघपूजा कृता तेन । तवेदद्वा गृहे श्रियः ॥७१॥
 एवं सूरिन्निरास्यते । तेषां प्राचीनजन्मनि ॥ जातिस्मरणमुत्पन्नं । सर्वेषामपि तद्गणं ॥ ७२ ॥ त-
 तः संवेगमापन्नाः । सर्वे संसारग्रीभवः ॥ कृत्वा करांजलिं मूर्ध्नि । सूरिमेवं ब्रह्माधिरे ॥ ७३ ॥ नग-
 वन सुस्थतां कृत्वा । स्वकुटुंबस्य सांप्रतं ॥ संसारोत्तारिणीं दीक्षां । गृहीष्यामस्त्वांतिके ॥ ७४ ॥
 सूरिणोक्तं च ह्यत्रार्थं । मा विद्वंभं करिष्यथ ॥ सूरिं नत्वा ततो गेहे । गताः सर्वे निजे निजे ॥
 ॥ ७५ ॥ ततस्त्रैः संहतैर्भ्रूत्वा । चारुयन्त्रामहोत्सवाः ॥ कारिताः सर्वचैत्येषु । सर्वर्था सर्वयत्नतः ॥
 ॥ ७६ ॥ दीनानाद्यादित्योकेभ्यो । दत्तं दानं किमिहितं ॥ दानपूर्वमनाघात । उद्घोषितः पुरादि-
 बु ॥ ७७ ॥ वैर्वस्त्रैर्वरैः पात्रै—र्राहारैर्वरौषधैः ॥ वरैः कंबलरत्नैश्च । वैर्धर्मध्वजादिभिः ॥ ७८ ॥
 संपूजितः समग्रोऽपि । संघः सर्वगुणालयः ॥ नावसारं गुणाधारः । संसारोत्तारणक्षमः ॥ ७९ ॥
 युगमं ॥ सर्वसाधर्मिकाणां च । कृतं वात्सल्यमुच्चकैः ॥ दत्तं इत्थं विशेषेण । सर्वतीर्थेषु पुष्कलं ॥

॥ ८० ॥ इत्यादि सकलं कृत्यं । कृत्वा कृत्यविवक्षाणः ॥ कृत्वा स्वस्य कुटुंबस्य । सर्वसौस्थ्यं विशेष-
 षतः ॥ ८१ ॥ ततः कांचनसऊतन—रम्यासु शिविकासु ते ॥ आरुह्य कृतशृंगारा—आरुचंदनच-
 च्चिताः ॥ ८२ ॥ शुभ्रादंकारसद्वत्त्वा । महर्ष्या पुरमध्यतः ॥ निष्क्रान्ता ददतो दानं । यथाकामं त-
 दर्थिनां ॥ ८३ ॥ श्लाध्यमाना जनैः सर्वैः । स्तूयमानाश्च बंदित्रिः ॥ एवं क्रमेण कुर्वतो । वरां ती-
 र्थप्रजावनां ॥ ८४ ॥ गता ज्ञानानैकद्वये । ततः सर्वेऽपि संहताः ॥ शिविकतः समुत्तीर्य । व्रतो-
 त्कठितमानसाः ॥ ८५ ॥ पंचत्रिः कुलकं ॥ गतस्ते पादचारेण । सूरीणामंतिकं ततः ॥ दत्त्वा प्र-
 दक्षिणास्त्रिसौ । नत्वा सूरिं व्रजाधिरे ॥ ८६ ॥ निर्विषा वयमेतस्मा—त्यजो संसारवासतः ॥ देहि
 दीक्षां जिनोद्दिष्टां । संसारोद्देदकारिणीं ॥ ८७ ॥ ततस्ते सूरिणा सर्वे । दीक्षिता विधिपूर्वकं ॥ ज्य-
 नुशिष्टाश्च सद्वाक्यै—र्नवनैर्गुण्यदर्शकैः ॥ ८८ ॥ यथा ज्ञो ज्ञो दुरापेयं । बह्वीजिर्नवकोदित्रिः ॥
 मानुषत्वादिसामग्री । सा संप्राप्ता भवाद्दृशैः ॥ ८९ ॥ तथा तथा यत्तत्त्वं ज्ञो । संयमे नियमे व्रते
 ॥ सकलेषु समग्रापि । जायते च यथा यथा ॥ ९० ॥ एवं दत्ता प्रबंधेन । गुरुणा त्वनुशासना ॥
 तैरप्यत्यंतसंविन्नैः । सम्यगेव प्रतीक्षिता ॥ ९१ ॥ ततस्ते साधवो जाताः । शान्तचेतो जितेन्द्रियाः ॥

पंचधाचारसंपन्ना—स्वपःसंयमसंयुताः ॥ ९३ ॥ शिक्षिता द्विविधा शिक्षा । ग्रहणांसेवनादिधा ॥
 जाताः क्रमेण गीतार्थीः । शीलसंयमशालिनः ॥ ९३ ॥ ज्योपकरणे निष्ठा । विहताः सह सू-
 रितिः ॥ नानाप्रकारदेशेषु । ग्रामेषु नगरेषु च ॥ ९४ ॥ तपोनिः कृशतां नीतं । शरीरं सह क-
 रितिः ॥ अन्यदा धनसाराख्यः । साधुः साधितसत्क्रियः ॥ ९५ ॥ जावयन् जावना ज्वया—श्रि-
 तथामास मानसे ॥ दुर्बलं मामकं देहं । संपत्यनशनं वरं ॥ ९६ ॥ युग्मं ॥ ददाभ्यालौचनां स-
 भ्य—कशालोहारं करोभ्यहं ॥ संविभ्रश्चितयन्नेवं । गुरुणामंतिकं गतः ॥ ९७ ॥ वंदित्वा द्वादशाव-
 र्त—वंदनेन गुरुन् स च ॥ प्रारब्धः शुद्धभावेन । दातुमालौचनामलं ॥ ९८ ॥ यज्ञज्ञालौचना-
 मेवं । परं संवेगमागतः ॥ शुद्धध्यानं समाहृतः । कर्मरिण्यदवानलं ॥ ९९ ॥ प्रकीर्णं च ततस्तस्य
 । घातिकर्मचतुष्टयं ॥ संजातं केवलं ज्ञानं । लोकालोकप्रकाशकं ॥ १०० ॥ तदेवं धनसारस्य ।
 शालोहारं प्रकुर्वता ॥ घातिकर्मद्वये जाते । संजातः केवलोदयः ॥ १ ॥

एवमेव सुसेनोऽपि । साधुः साधुगुणालयः ॥ दृष्ट्वा स्वं दुर्बलं देहं । देहत्यागचिकीर्षया ॥
 ॥ १ ॥ गुरुणामंतिकं प्राप्तः । शुद्ध्यमानो यथोत्तरं ॥ गुरुणां वंदनं दत्त्वा । ददावालोचनां स्फुटं ॥

॥ ३ ॥ सर्वं कृत्यं विधायानु । गुरोरंतिक एव सः ॥ ततो महाव्रतोच्चारं । कर्तुमेवं समुद्यतः ॥ ४ ॥
 ग्रहं जदंत निःशेषं । प्रत्याख्यामि तवांतिके ॥ प्राणघातं मृषावाद—मदत्तादानमेव च ॥ ५ ॥
 मैथुनासेवनं सर्वं । सर्वमेव पश्चिहं ॥ रजनीजोजनं सर्वं । सर्वथापि त्यजाम्यहं ॥ ६ ॥ सर्वं क्रोधं
 च मानं च । मायां लोभं तथाखिलं ॥ रागं द्वेषं च निःशेष—मभ्याख्यानं तथैव च ॥ ७ ॥ सर्वं
 परपरीवादं । पैशून्यं कलहं तथा ॥ सर्वा मायामुषां मिथ्या—दर्शनं च तथाखिलं ॥ ८ ॥ देहम-
 ध्यंतिमोह्वासे । जिनाभ्यहं त्यजाम्यहं ॥ कुर्वन्नेवं व्रतोच्चारं । स साधुः शुद्धमानसः ॥ ९ ॥ परं
 संवेगमापन्नः । शुक्लध्यानवशाद्दथ ॥ संप्राप्तः केवलं ज्ञानं । लोकालोकविलोकनं ॥ १० ॥ शुभं ॥
 एवमेव वरज्ञान—दर्शनादिगुणोदधिः ॥ साधुर्गुणकरो नाम । देहत्यागादिकांक्रिया ॥ ११ ॥ गु-
 रूणामंतिकं गत्वा । शब्दोच्चारं विधाय च ॥ कृत्वा सर्वव्रतोच्चारं । संवेगभरनिर्जरः ॥ १२ ॥ प्रार-
 ष्यः क्षामणां कर्तुं । सूक्ष्मं कृत्वा करंजलिं ॥ ध्यानंतगुणशुद्ध्या च । शुध्यमानः क्षणे क्षणे ॥ १३ ॥
 त्रिजिर्विशेषकं ॥ व्रतिनां व्रतिनीनां च । या कृताश्रानना मया ॥ श्रविकश्राविकाणां च । तत्सर्वं
 क्षमयाम्यहं ॥ १४ ॥ क्षमयाभ्येव निःशेषं । जीवराशिं चराचरं ॥ सर्वं क्षाम्यंतु मे जीवाः । समभा-

वसुप्रेयुषः ॥ १५ ॥ इत्यादिङ्गामणां तस्य । कुर्यतः शुक्रचेतसः ॥ केवलज्ञानमुत्पन्नं । सर्वज्ञावाव-
 नासकं ॥ १६ ॥ एवं चंद्राभिधानोऽपि । साधुः संशुद्धमानसः ॥ गत्वा गुर्वतिके तं च । वंदित्वा-
 लोचनां ददौ ॥ १७ ॥ महाव्रतानि सर्वाणि । समुच्चार्य प्रशान्तधीः ॥ सर्वं संघं च जीवांश्च । द्वा-
 मपित्वा मुहुर्मुहुः ॥ १८ ॥ वंदित्वा सर्ववैत्यानि । सर्वसाधूंश्च ज्ञावतः ॥ एवं विधातुमारब्धो—ऽन-
 शनं परतो यतः ॥ १९ ॥ युष्मं ॥ जञ्च्यताशेषशब्दौघः । समज्ञावव्यवस्थिनः ॥ जदंत जवनाशाय
 । प्रत्याख्यामि ज्ञातकं ॥ २० ॥ चतुर्थाप्यहमाहारं । सर्वमेव तर्वातिके ॥ एवं ज्ञातिसं तस्य ।
 प्रत्याख्यानं प्रकुर्वतः ॥ २१ ॥ जह्वलास शुजञ्च्यानं । कर्मकांतरापावकं ॥ ततः क्षीणं क्षणादेव ।
 यातिकर्मचतुष्टयं ॥ २२ ॥ लोकालोकगतानेक—वस्तुस्तोमप्रकाशकं ॥ जल्पन्नं केवलं ज्ञानं । य-
 ददुरापमिहानिनां ॥ २३ ॥ एवमेव गुणाधार—सारसंयमसंयुतः ॥ साधुः शुभ्रं करो नाम । नाशि
 तालिलकल्मषः ॥ २४ ॥ दृष्ट्वाणं तपसा क्षीण—मक्षीणोऽज्वलज्ञावतः ॥ गुरुणां सन्निधौ गत्वा ।
 सभ्यगालोचनां ददौ ॥ २५ ॥ युष्मं ॥ संविभः शुक्रज्ञावेन । व्रतोच्चारं विधाय च ॥ संघं च सर्व-
 जीवांश्च । द्वामपित्वा विधानतः ॥ २६ ॥ ततः कृत्वा विधानेन । संपूर्णं चैत्यवंदनं ॥ एवं स्तोत्रं

समाख्यः । संवेगान्ननिर्जरः ॥ ३१ ॥ शुभं ॥ देव तुह पत्रणकमलं । तिहुयणसिक्किलमणोहरं
 रभं ॥ सुतुठिणहिं दिठं । जेहिं जए ते जणा धन्ना ॥ ३८ ॥ तुह गीवा गुणसागर—सुवन्ननि-
 म्मलतिरेहेरहिह्या ॥ निहाविगमे दिह्या । न जेहिं किं तेहिं नयणेहिं ॥ ३९ ॥ बह्वन्नदंमि वि-
 लसिर—सिरिवहे स जण सेविए तुम्ह ॥ जे वीसमिया जहपहु । दुहदाहो ताण परनठो ॥ ३० ॥
 पुरवरुवारवरफरिह—दीहरा तारतंव करकमला ॥ श्रुयदंन दिवसमुहे । तुह पहु पुत्रेहिं दीसंति ॥
 ॥ ३१ ॥ नाहिदहमि तुह कंत—कंतिपयपरिए पत्रायंमि ॥ एहायंति जे महायस । ते कम्मम-
 लेण सुबंति ॥ ३२ ॥ तुह जरुजुगं जिणवर । केवललन्हीपवेसतोसेण ॥ अंनजुगंपिव विहिणा
 । निम्मविणं तोरणटाए ॥ ३३ ॥ वट्टाणुपुविकरिक्क—करणी कझाणकारणं परमं ॥ जंघाजुगं प-
 टाए । तुह दीसंइ पुत्रवंतेहिं ॥ ३४ ॥ देव तुह पायपजमे । निबं चिय जाण अविचला भत्ती
 ॥ ताण गुविलोवि जायइ । जवोदही गोपयसमाणो ॥ ३५ ॥ देव तुह पायपायव—जाया संसा-
 रियाण सुहजणणी ॥ जवदहसंतावहरा । संजायइ जत्तिमंताणं ॥ ३६ ॥ किं तेण गुणगणेणं ।
 कुलेण किं तेण किं च विहवेण ॥ रूवेण जोवणेण यं । जिणिंद तुह जत्तिरहिण ॥ ३७ ॥

जह न बुधसि हियए । शुवासि न गिराए नेव काएण ॥ पणमिज्जासि देव तुमं । अत्ताहि किं
 तेण जंभेण ॥ ३८ ॥ देव तुमाज न अन्नो । मह नाहो इहजवे परजवे वा ॥ एसा मह पडि-
 वती । कम्मवसा कज्जनिष्कती ॥ ३९ ॥ नाह तुमाज न अन्नो । नमामि न शुणामि नेव अन्वे-
 मि ॥ पहेमि नेव जिणवर । सुतो सुमिणे न समरामि ॥ ४० ॥ तं केव सुणसि सुणिवड । ज-
 इयमकारिमं तजमम ॥ तुह पयसेवासहिज । जवे जवे होज्ज जिणजम्भो ॥ ४१ ॥ तविंयं त-
 वो तवोनिहि । सुयासुद्धं तुमह ज्ञाविज्ज अहो ॥ संपद समाहियरणं । जह होइ तहा करेज्जासु
 ॥ ४२ ॥ इय तिसलहनंदणि उहसय—संडणि वरुमाणपहुशुयचलणि ॥ वरलकणलंलणि जव
 —जयभंजणि होज ज्ञाति मह वीरजणि ॥ ४३ ॥

एवमादिसुत्तिसोत्रैः । संवेगरसदायिनिः ॥ बंदित्वा ज्ञात्कितो देवान । ववंदे विधिना गुरुन्
 ॥ ४४ ॥ सर्वस्यापि त्रिलोकस्य । वंदनीयपदांबुजान् ॥ सर्वसाधूंश्च बंदित्वा । विधायानशनं ततः ॥
 ॥ ४५ ॥ ज्ञावयन् जवैरस्यं । चंचलत्वं च संपदां ॥ मानुषत्वादिसामर्थ्या । द्यूतोऽप्यव डुरापतां ॥
 ॥ ४६ ॥ सर्वथा दुर्जयत्वं च । महामोहमहीपतैः ॥ दारुणत्वमकल्याण—मित्रवर्गादिसंजतेः ॥

- ॥ ४७ ॥ कल्याणमित्रयोगस्य । सर्वकल्याणदायिनः ॥ अस्ममंजसकारित्वं । राशिणां च पदे पदे
 ॥ ४८ ॥ सद्गतेः प्रतिपंथित्वं । सर्वतिरङ्घ्रिणां तथा ॥ एवमादिसमग्राणां । त्रैलोक्ययोद्गन्नाविनां ॥
 ॥ ४९ ॥ सुन्दरेश्वावनां । शुभेतरविपाकतां ॥ स संस्कारकमालुः । प्रौढसङ्गवनायुतः ॥ ५० ॥
 षडङ्गिः कुलकं ॥ सम्यक्पंचनमस्कारं । सारमार्हतशासने ॥ उच्चचार स्फुटवर्षिक्यैः । संसारार्णवतर-
 कं ॥ ५१ ॥ वारकं सर्वदोषाणां । नाशनं निखिलापदां ॥ एवमुच्चरतस्त्वस्य । ज्ञावतः पंचमंगलं ॥
 ॥ ५२ ॥ संजातं पंचमं ज्ञानं । विश्वविश्वान्नासकं ॥ एवं ते साधवः शुद्ध—पंचमज्ञानसंयुताः ॥
 ॥ ५३ ॥ पंचापि पंचमोदार—चारुचारित्रशास्त्रिनः ॥ प्रक्रीणाशेषकर्मशाः । सर्वे केशविचर्जिताः
 ॥ ५४ ॥ कषायरहिताश्चापि । सर्वथा मोहवर्जिताः ॥ संग्रामाः परमानन्द—सुन्दरं परमं पदं ॥ ५५ ॥
 तदेवं धनसारोऽसौ । सार्धं स्वीयवयस्यकैः ॥ संघपूजाप्रज्ञावेण । जातः कल्याणभाजनं ॥ ५५ ॥
 तदिममिह विलोक्य श्रेयसामेकहेतुं । भवजलनिधिमज्जान्तुसंतानसेतुं ॥ शमितदुरितदावं संघ-
 पूजाप्रज्ञावं । कुरुत ज्विकल्लोकाः सादरं संघपूजां ॥ ५६ ॥ तदेवं धनसारेण । संघपूजां प्रकुर्वता
 ॥ तीर्थप्रज्ञावनकारि । श्रीमज्जैर्दशासने ॥ ५७ ॥ यतः—तं किंपि पुरिसरणं । संघसमुद्दिमि

जायद् महध्वं ॥ उज्जोद् जद् सयद्वंषि । सासणं जेण जगगुरुणो ॥ ५८ ॥ इति संघपूजाधि-
कारे धनसारश्रेष्ठिकथानकं समाप्तं ॥ तत्समाप्तौ च समाप्तः संघपूजाधिकारः । अथ सूरिः प्रकरणकर-
णोपात्तपुण्येन शुभप्रार्थनां कुर्वन् श्लोकद्वयमाह—

॥ सूत्रम् ॥—सुत्राणितसुधाधाम—धर्मरत्नकरं ॥ नव्यसत्वोपकाराय । कृत्वा यच्चार्जितं
शुभ्रं ॥ १ ॥ तेनैव मम न्युयोऽपि । न्याज्जन्मनि जन्मनि ॥ ज्ञानदर्शनचारित्रि—नावश्रीवर्धमा-
नता ॥ २ ॥ व्याख्या—सुत्राणितान्येव सुधा पीयूषं, तस्य धाम स्थानं सुत्राणितसुधाधाम, विशेष-
णमिदं, विशेष्यमाह—धर्मरत्नकरं धर्मस्य संबंधिनो ये दानादिभेदास्त एव रत्नानि धर्मरत्ना-
नि, तेषां करंरुक् द्रव करंडकः संगोपनस्थानं प्रकरणात्रिधानमिदं, नव्यसत्वोपकाराय नव्यत्वोका-
नुग्रहाय कृत्वा विधाय यदर्जितं यद्विदितं शुभं पुण्यमिति, तेनैव शुभ्रेण मम मह्यं न्युयोऽपि पुन-
रपि न्याज्जन्मनि जन्मनि न्यासंसारमित्यर्थः, ज्ञानदर्शनचारित्र्याण्येव भावत्वकीर्त्तिस्य वर्धमा-
नता प्रवर्धमानत्वं ज्ञानदर्शनचारित्र्याण्येवश्रीवर्धमानता, अर्पनेन काका प्रकरणकृता स्वात्रिधानमुक्त-
मिति ॥ १-२ ॥ अथ सूरिः प्रकरणस्य स्वकृतत्वमावेदयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—श्रीमद्भयदेवाख्य—सूरिशिष्येण निर्मितः ॥ सूरिणा वर्धमानेन । धर्मरत्न-
करंडकः ॥ १ ॥ व्याख्या—श्रीमांश्रासावभयदेवाख्यसूरिश्व, तस्य शिष्यो विनेयस्तेन निर्मितो वि-
रचितः, सूरिणाचार्येण वर्धमानाभिधानेन धर्मरत्नकरंडको धर्मरत्नकरंडकाख्यो ग्रंथ इति श्लोकार्थ-
इति ॥ १ ॥ अथ ग्रंथाग्रंथं सूत्रस्य श्लोकसंख्यया ग्राह—

॥ मूलम् ॥—प्रथितेऽपि हि विज्ञेयं । श्लोकानां सर्वसंख्यया ॥ पूर्वापर्येण संपिंड्य । पंचत्रिं-
शं शतवयं ॥ १ ॥ व्याख्या—श्लोकोऽयं व्यक्त एव ॥ १ ॥ इतश्च—श्रीजयसिंहभूपाव—नक्तो
ऋजिनाश्रयः ॥ ग्रामोऽस्ति दार्यिकाक्षुपो । जैनवेदमविराजितः ॥ १ ॥ तत्रासीजिंदकः श्रेष्ठी । हुं-
वदान्वयऋषणः ॥ द्वितीयश्राजितो नाम । तस्य त्राता सहोदरः ॥ २ ॥ ताभ्यां विशालचित्तेन ।
शुनचित्तेन कारिता ॥ रम्या पौषधशाखास्ति । साधुश्रावकसंश्रया ॥ ३ ॥ जिंदकश्रेष्ठिनः कीर्ति—
रंजितस्य च धीमतः ॥ पुत्रयोः सर्वदेवस्य । श्रेष्ठिनः श्रेष्ठकर्मणः ॥ ४ ॥ सूरिणा वर्धमानेन । त-
स्यां संतिष्ठता सता ॥ जन्वदोकोपकाराय । प्रबंधोऽयं विनिर्मितः ॥ ५ ॥ युग्मं ॥ अणार्थांतःपरि-
संदे । गूढार्थावर्तंडुस्तरे ॥ सारस्वते हृदे मग्ना । श्रान्ता संतरणाङ्गमा ॥ ६ ॥ धीवरेणैव येनैषा ।

स्वयं संवाह्य यत्नतः ॥ संप्रापिता परं परं । मन्मतिर्गौरिवाबला ॥ ७ ॥ शुभं ॥ स तपस्वी यशस्वी
 च । धर्मवान् धार्मिकप्रियः ॥ पार्श्वचंद्र जपाभ्याय—श्चिरं जीवतु नंदतु ॥ ८ ॥ गण्डिनाशोकचंद्र-
 ण । लिखिता प्रथमा प्रतिः ॥ तथा धनेश्वरेणापि । साधुना पुण्यहेतवे ॥ ९ ॥ सूरिणा वर्धमा-
 नेन । नेमिचंद्रमुनीश्वरैः ॥ पार्श्वचंद्रोपाभ्यायैश्च । पंडितैरेष शोधितः ॥ १० ॥ तथापि चासमीची-
 नं । यद्ब्र परिज्ञाव्यते ॥ तत्संशोध्य समीचीनं । प्रविधेयं विचक्षणैः ॥ ११ ॥ नमः श्रीपार्श्वनाथा-
 य । प्रयूहापोहहेतवे ॥ अर्हद्वक्त्रनिवासिन्यै । श्रीमद्वाण्यै नमोनमः ॥ १२ ॥ पूर्वापरेण संपिंड्य ।
 सावधानेन चेतसा ॥ प्रायो दशसहस्राणि । ग्रंथमानं विनिश्चितं ॥ १३ ॥ विक्रमतो वर्षाणि । श-
 तेष्वेकादशस्वतीतेषु ॥ द्वासप्तत्या वर्षै—रधिकेषु कृता विवृत्तिरेषा ॥ १४ ॥ इति श्रीजैनशासनसौ-
 धमध्यप्रदीपकल्पचंद्रगह्वीयश्रीमद्वाज्यदेवाख्यसूरिपादपद्मचंचरीकायमानश्रीवर्धमानाचार्यरचितो धर्मर-
 त्तकर्मन्कः परिसमाप्तः ॥ शिवमस्तु सर्वजगतः । परहितनिरता जवंतु ऋतगणाः ॥ दोषाः प्रयांतु
 नाशं । सर्वत्र सुखीभवंतु लोकः ॥ १ ॥ इति श्रीमच्चंद्रगह्वीयश्रीव्याज्यदेवसूरिपादपद्मचंचरीकश्रीव-
 र्धमानाचार्यविरचितो धर्मरत्नकर्मन्कः संपूर्णः ॥ श्रीस्तु ॥

धर्म.

टीका

८०८

॥ समाप्तोऽयं ग्रंथो गुरुश्रीमच्चारित्रिविजयसुप्रसादात् ॥

लब्ध्वा यदीयचरणंबुजतारसरं । स्वादहदाधरितदिव्यसुधासमूहं ॥

संसारकाननतटे ह्यदत्तादिनेव । पीतो मया प्रवरबोधरसप्रवाहः ॥ १ ॥

वंदे मम गुरुं तं च । चारित्रिविजयाह्वयं ॥ परोपकारिणां धुर्यं । चित्रं चारित्रमाश्रितं ॥ २ ॥ शुभं.

चारित्रपूर्वा विजयात्रिधाना । मुनीश्वराः सूखिरस्य शिष्याः ।

ध्यानंदपूर्वविजयात्रिधस्य । जातास्तपगहसुनेतुरेते ॥ ३ ॥

अथ श्रीजामनगरनिवासी पंडित श्रावक हीरादादा हंसराजे स्वपरना श्रेयमाटे

पोताना श्रीजैनत्रास्करोदय ढापखानामां ढापी प्रसिद्ध कर्यां ढे.

॥ इति श्रीधर्मरत्नकरंडीकायां द्वितीयोऽध्यायः समाप्तः ॥

